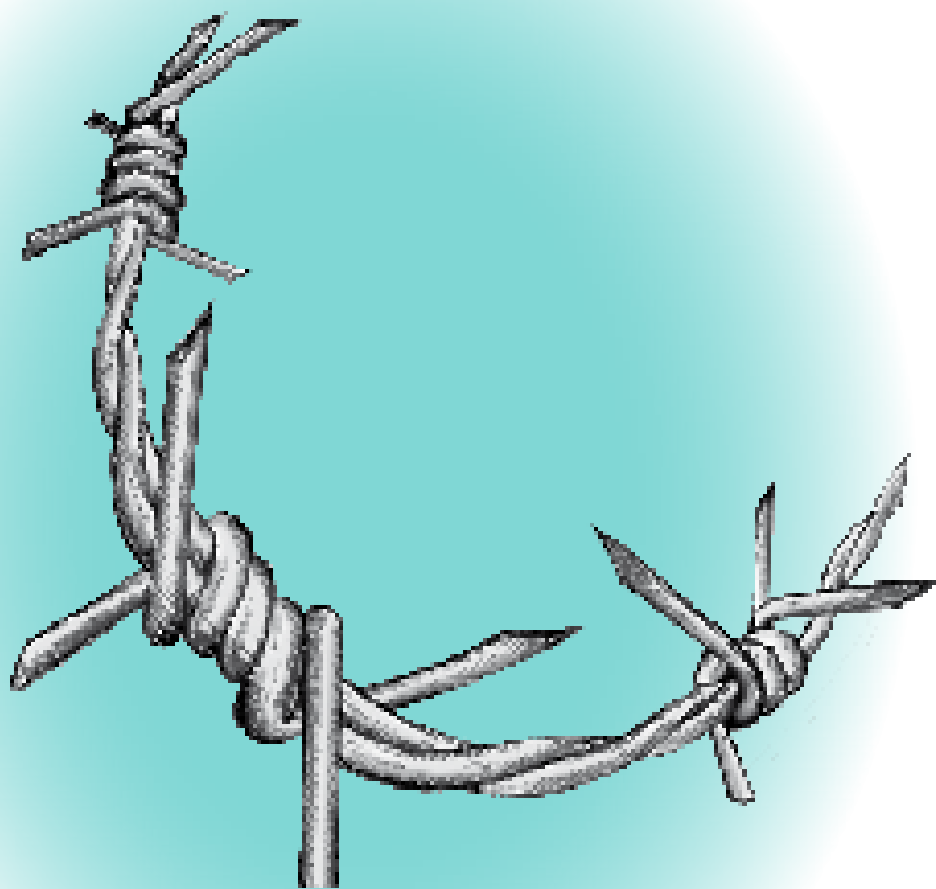

Vyjádření úcty a vděčnosti

3. sborník o protikomunistickém odboji

Vyjádření úcty a vděčnosti

3. sborník o protikomunistickém odboji

Pavel Žáček a kol.

Obsah

Úvodní slovo ředitele Odboru pro válečné veterány MO ČR	7
<i>(Eduard Stehlík)</i>	
Šest let od účinnosti zákona o protikomunistickém odboji	9
<i>(Pavel Kugler)</i>	
Zákonné překážky neudělení osvědčení účastníka odboje a odporu	15
<i>(Pavel Žáček)</i>	
Etická komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu	41
<i>(Martina Hořčíčková, Josef Mička, Vítězslav Suchomel, Josef Štípský)</i>	
Digitalizace archivních materiálů komunistických bezpečnostních složek. Nezbytná podmínka vyřizování zákona č. 262/2011 Sb.	61
<i>(Peter Rendek – Pavel Žáček)</i>	
Přehled vydaných osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu	113
Medailony vybraných účastníků odboje	149
Miloš Jindra	150
<i>(Jiří Rezníček)</i>	
Jaroslav Strnad	153
<i>(Jiří Rezníček)</i>	
Miroslav Janeček	155
<i>(Markéta Bártová)</i>	
Štěpán Hovorka	157
<i>(Markéta Bártová)</i>	
Vladimír Struska	160
<i>(Daniel Běloušek)</i>	
Zdeněk Kessler	163
<i>(Lukáš Havel)</i>	
Josef Valerián	166
<i>(Markéta Bártová)</i>	
Ludmila a Josef Rakušanovi	168
<i>(Markéta Bártová)</i>	
Sláva Volný	170
<i>(Daniel Běloušek)</i>	
Jaroslav Tuček	173
<i>(Daniel Běloušek)</i>	
Vladimír Franc	175
<i>(Jiří Rezníček)</i>	
Dagmar Vokatá	177
<i>(Lukáš Havel)</i>	
Hana Bartošová	179
<i>(Jan Mikulík)</i>	

Vladimír Kouřil 181 <i>(Jan Mikulík)</i>	181
Ivan Lamper 183 <i>(Jiří Řezníček)</i>	183
Stanislav Devátý 186 <i>(Jan Mikulík)</i>	186
Studie a dokumenty 189	189
David, který prohrál s Goliášem. Několik poznámek k poválečné antisovětské rezistenci na západní Ukrajině 190 <i>(David Svoboda)</i>	190
Příběh Miroslava Kopta, skauta bojovníka proti komunismu a politického vězně 206 <i>(Lukáš Havel)</i>	206
„Sháněti spolehlivé lidi... a tyto zapojovati“. Životní příběh odbojáře Jana Krumpholce (1927–2010) 213 <i>(Markéta Bártová)</i>	213
Akce „Barnabáš“ a výzva pro historiky. Okolnosti cesty Marie a Vlasty Štěrbových na falešnou německou celnici ve Svatém Kříži u Chebu 22. června 1950 227 <i>(Václava Janděčková)</i>	227
Velbloud žere kočku aneb Honza je chytrý. Slovenské súvislosti akcie ŠtB proti spravodajskej skupine mjr. Františka Bogataja 259 <i>(Jerguš Sivoš)</i>	259
Rusíni severovýchodního Slovenska jako oběť režimu a jejich rezistence v letech 1948–1968 278 <i>(Dalibor Státník)</i>	278
Propustit do zálohy dle Kádr-1-1, čl. 49, písm. c). Čistky v Československé lidové armádě po srpnu 1968 301 <i>(Veronika Stehlíková)</i>	301
„Ještě si vezmu banánek“. Konfrontace osobní korespondence Václava Rejholce s agenturními záznamy Státní bezpečnosti 312 <i>(Radek Schovánek)</i>	312
Snaha o trestní postih „pamfletu“ Charta 77. První vlna signatářů v podkladech Správy vyšetřování StB 342 <i>(Markéta Bártová – Pavel Záček)</i>	342
Český protikomunistický odboj v zahraničí 1948–1989: středopravicová periodika národovecké, federalistické a křesťanské orientace 418 <i>(Jan Cholínký)</i>	418
Zkratky 484	484
Obrazová příloha 489	489

Úvodní slovo

Vážení čtenáři,

*předkládáme Vám další číslo sborníku **Vyjádření úcty a vděčnosti**, ve kterém již potřetí představujeme problematiku odboje a odporu proti komunismu, kterým se dle zákona č. 262/2011 Sb. zabývá Odbor pro válečné veterány Ministerstva obrany ČR. Úvodní část publikace buď přímo prezentuje výsledky oddělení vydávání osvědčení – III. odboj anebo dokumentuje konkrétní podmínky jeho poměrně složité práce. Součástí této prezentace jsou jak portréty vybraných držitelů osvědčení odboje a odporu proti komunismu, tak i aktualizovaný seznam všech oceněných. Samostatný text připravila také Etická komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu. Výsledky specializovaného pracoviště odboru pro válečné veterány potvrzují, že se nám v poměrně krátké době podařilo zcela obrátit negativní trend z počátečního údobí naplňování zákona a vyřídit většinu podnětů občanů, jejich rodinných příslušníků anebo dalších oprávněných subjektů. Nejpodstatnější změnou v této oblasti bylo přenesení zodpovědnosti za vydávání rozhodnutí z úrovně ministra, respektive náměstkyně ministra, přímo na ředitele odboru.*

Druhá část sborníku obsahuje studie, články či edice dokumentů převážně zaměřené na problematiku odboje a odporu proti komunismu (III. odboj) jak z období přelomu čtyřicátých a padesátých, tak i sedmdesátých a osmdesátých let minulého století. Částečně byla pozornost autorů zaměřena i na zahraniční zkušenosti českého a ukrajinského protikomunistického odboje.

Závěrem bych Vás chtěl opětně ujistit, že Odbor pro válečné veterány Ministerstva obrany ČR bude i nadále stejně kvalitně a kvalifikovaně věnovat pozornost této tak citlivé a zároveň důležité problematice III. odboje.

*plk. gšt. PhDr. Eduard Stehlík, MBA,
ředitel Odboru pro válečné veterány MO ČR*

Šest let účinnosti zákona o protikomunistickém odboji z pohledu ministerstva obrany

Pavel Kugler

V červenci 2011 Parlament České republiky schválil zákon o protikomunistickém odboji a odporu, přičemž jeho realizaci svěřil Ministerstvu obrany České republiky (dále jen „ministerstvo“). Od začátku bylo zřejmé, že se bude jednat o složitý proces vyžadující úzkou spolupráci historických, archivních a paměťových institucí.¹ Základní předpoklady vydání osvědčení či zamítnutí žádosti definuje zákon č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, zatímco řízení, která v této souvislosti ministerstvo provádí, podléhají až na určité výjimky plně režimu zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“). Účastníci řízení jsou oprávněni navrhnout důkazy a činit jiné návrhy po celou dobu řízení až do vydání rozhodnutí, mají rovněž právo vyjádřit v řízení své stanovisko a před vydáním rozhodnutí ve věci je jim dána možnost vyjádřit se k podkladům rozhodnutí.² V následujícím textu týkajícím se řízení o žádosti (kdo je oprávněn žádost podat, jaké informace musí žádost obsahovat, jak po obdržení postupuje ministerstvo) vycházím z informací, které jsou obsaženy v aktualizované metodice oddělení vydávání osvědčení – 3. odboj z roku 2015.³

Řízení o žádosti

Řízení o vydání osvědčení je ovládáno dispoziční zásadou, což znamená, že jej lze zahájit výhradně na základě žádosti oprávněné osoby. Pokud je však soudním rozhodnutím způsobilost oprávněné osoby k právním úkonům omezena nebo pokud je taková osoba této způsobilosti zbavena, podává za ni žádost zákonný zástupce (soudem určený opatrovník).

Oprávněná osoba se může nechat v rámci správního řízení zastoupit na základě plné moci jinou osobou – zmocněncem, a to v rozsahu vyplývajícím z předložené plné moci (zmocnění pouze k uplatnění žádosti či provedení konkrétního úkonu nebo komplexní plná moc k celému správnímu řízení). O vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu mohou žádat jak přímí účastníci odboje a odporu proti komunismu, tak v případě, že již nežijí, i určitý okruh osob po nich pozůstalých a specifická skupina osob právnických.

Žádat tedy oprávněně může:

přímý účastník odboje či odporu (tj. občan ve smyslu § 2 písm. c) zákona č. 262/2011 Sb.).

¹ Srov. ŽÁČEK, Pavel: Aplikace zákona o III. odboji. In: *Paměť a dějiny*, 2011, č. 3, s. 115–118.

² Srov. PTÁČKOVÁ MELICHOVÁ, Lenka: Vydávání osvědčení účastníka odboje a odporu. Ministerstvo obrany a naplňování zákona č. 262/2011 Sb. In: ŽÁČEK, Pavel a spol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2013, s. 7–13.

³ Metodika vyřizování žádostí dle zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, Odboru pro válečné veterány MO ČR z 5. května 2016.

Pokud již tento přímý účastník odboje a odporu nežije, může žádat (v jakémkoliv pořadí):

- manžel
- rodič
- dítě
- jiný příbuzný v řadě přímé (tj. děda, babička, vnuk, vnučka, pravnuk atd.)
- sourozenec
- občanské sdružení nebo jiná právnická osoba, jejichž předmětem činnosti je zkoumání historie, archivnictví, výchova, vzdělávání nebo ochrana lidských práv, anebo občanské sdružení sdružující účastníky odboje proti nacismu nebo odboje a odporu proti komunismu nebo bývalé politické vězně.

Bude-li žádat jiná osoba než přímý účastník, musí spolu s žádostí doložit doklad prokazující, že je oprávněnou osobou (tj. buď doklad o příbuzenském poměru či doklad prokazující zákonem předpokládaný předmět činnosti či podnikání u právnické osoby) a doklad o úmrtí osoby, o jejíž činnosti je o vydání osvědčení žádáno. U právnické osoby se předpokládá, že bude doložen předmět činnosti, např. nahlédnutím do veřejného rejstříku právnických osob, zakládajícími listinami či výpisem z obchodního rejstříku. Dále je nutno ověřit, zda skutečně předmětná osoba je oprávněnou osobou, která může právnickou osobu zastupovat.

Žádost musí obsahovat jak obecné údaje, tak i tvrzení ohledně odboje a odporu proti totalitnímu režimu a důkazy prokazující splnění podmínek pro vydání osvědčení. Žádost může být podána volnou formou nebo na formuláři, který byl ministerstvem pro zjednodušení a usnadnění pro žadatele připraven.⁴

Mezi údaje, které musí žádost obsahovat, patří:

- jméno, příjmení, datum a místo narození účastníka odboje či odporu proti komunismu
- trvalý pobyt popřípadě jiná adresa pro doručování a kontaktní spojení
- údaj o státním občanství účastníka odboje a odporu proti komunismu v rozhodném období (tj. období, kdy byla odbojová činnost vykonávána), příp. údaj o zbavení tohoto občanství v období nesvobody
- stručný a dostatečně určitý popis o formě nebo formách odboje a popis konkrétního jednání, v němž je tento odboj a odpor proti komunistickému režimu spatřován
- vlastnoručný podpis a datum

Není-li žádost podávána přímým účastníkem odboje a odporu proti komunismu, neboť ten již nežije, musí žádost obsahovat vedle identifikačních údajů o účastníku odboje a odporu proti komunismu též:

- identifikační údaje o žadateli (tj. jméno, příjmení, datum narození a adresa bydliště či adresa pro doručování u fyzické osoby, případně u právnické osoby název či obchodní firma, sídlo, identifikační číslo a jméno osoby oprávněné jménem právnické osoby jednat; v obou případech je vhodné uvést kontaktní spojení)
- příbuzenský poměr k účastníku odboje či odporu, jedná-li se o fyzickou osobu, nebo předmět činnosti či podnikání odůvodňující oprávněnost podané žádosti, jedná-li se o právnickou osobu
- datum a místo úmrtí účastníka odboje a odporu proti komunismu.

Je-li podávána žádost za zemřelého účastníka odboje a odporu proti komunismu, je současně nutné doložit doklad o úmrtí (úmrtí se prokazuje úmrtním listem nebo pravomocným rozhodnutím příslušného soudu o prohlášení za mrtvého – tj. nestačí pouhé čestné prohlášení o tom, že osoba zemřela) a dále doklad prokazující u fyzické osoby příbuzenský poměr (rodný list, oddací list atd.), příp. u právnické osoby předmět činnosti či podnikání (např. zakládací listinu či výpis z obchodního rejstříku). V případě chybějícího úmrtního listu je běžnou praxí,

⁴ Formulář je dostupný na webových stránkách www.veterani.army.cz, v kolonce Odboj proti komunismu, položka Jak získat osvědčení.

že ministerstvo si doklad opatří oslovením příslušné matriky, avšak pouze za předpokladu, že žadatel uvede alespoň datum a místo úmrtí. Ze zákona dále vyplývá, že žádost musí obsahovat podklady prokazující splnění podmínek pro vydání tohoto osvědčení, a pokud jím žadatel disponuje, také doklad o československém občanství nebo doklad o jeho odnětí. Pokud žádost tyto doklady neobsahuje, je nezbytné, aby v ní byl dostatek určitých tvrzení týkajících se konkrétních forem odboje a odporu proti komunismu, z nichž bude možno v rámci šetření vycházet a na jejichž základě bude možno potřebné šetření zahájit.

Ministerstvo je ze zákona povinno si u každé žádosti opatřit odborné stanovisko Archivu bezpečnostních složek. Dále ministerstvo oslovuje o poskytnutí všech relevantních materiálů Národní archiv, který mimo jiné prověřuje i existenci překážky ve smyslu § 4 odst. 1 písm. c), tj. členství či kandidátnství v Komunistické straně Československa, a Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, pokud lze předpokládat, že tato instituce bude mít ve svých spisech doklady o tvrzeném odboji a odporu. V závislosti na povaze každého případu a charakteru realizované protikomunistické činnosti pak je požádán příslušný archiv či instituce o předložení určitého materiálu (např. žádost soudu o zaslání kopie rozsudku či žádost o vyjádření obecního úřadu atd.). Ministerstvo rovněž přistupuje ke svědeckým výpovědím. Jedná se především o žádosti týkající se opoziční činnosti v období 70. a 80. let minulého století.

Po obdržení všech relevantních materiálů nutných k zjištění skutečného stavu věci je spisová dokumentace předána referentu – historikovi, který se zohledněním historického hlediska vypracuje stanovisko, neboli „List poznámek“, obsahující popis činnosti žadatele. Následně je správní spis postoupen referentu – právníkovi, který danou činnost vyhodnotí z hlediska právního (i v této fázi může být však spis vrácen např. k došetření). Stanovisko právníka a historika posuzuje vedoucí oddělení, který pak rozhodnutí, ať kladné či záporné, předkládá k podpisu řediteli odboru.

Vyřizování žádostí v období 2015–2017⁵

Počátkem roku 2014 byla nově nastavena kritéria ve vyhodnocování žádostí, která se osvědčila, a v následujícím období tak nebylo nutno přikročit k významnějším změnám. Do chodu oddělení výrazně nezasáhlo ani přijetí a aplikace služebního zákona⁶, tedy pokud pomíneme prodloužení lhůt obsazování jednotlivých pozic. V průběhu let 2016 a 2017 se redukoval počet zaměstnanců oddělení z důvodu zrušení či neobsazenosti služebních míst, a k lednu 2018 byla struktura následující: vedoucí oddělení, zástupkyně vedoucího oddělení, 6 právnických tabulek, 7 historiků, 5 administrativních pracovníků. Ministerstvo spolupracuje formou dohody o provedení práce s historikem, který pořizuje odborná stanoviska z *Libri prohibiti*, v řadě případů klíčovává pro meritorní rozhodnutí.

V souvislosti s oprávněnými požadavky účastníků řízení na zrychlení vyřizování žádostí vzalo ministerstvo na vědomí tu skutečnost, že Archiv bezpečnostních složek jako jedna z klíčových spolupracujících institucí změnil počínaje zářím 2015 metodiku zpracování odborných stanovisek a postupuje je po obsahové stránce ve výrazně zjednodušené podobě. Na jednotlivé historiky tak byly kladeny vyšší nároky při zpracování informací z archivních materiálů. Přesto se ministerstvu dařilo držet výkonnost, Archiv bezpečnostních složek počet vyhotovených stanovisek postupně snižoval na současných cca 30 měsíčně (**tabulka č. 1**). Hlavním zájmem ministerstva nadále zůstává zachování vysoké kvality zpracování každé žádosti při udržení kvantity,

⁵ K předchozímu období srov. KUGLER, Pavel: Zpráva o vyřizování žádostí účastníků odboje a odporu proti komunismu. In: ŽÁČEK, Pavel a spol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO – VHÚ Praha, Praha 2015, s. 9–15.

⁶ Srov. zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě.

což znamená zpracování žádostí, u nichž jsou shromážděné veškeré podklady, v co nejkratším časovém termínu (**tabulka č. 2**).

Tabulka č. 1

Meritorní rozhodnutí v řízení dle zákona č. 262/2011 Sb.

Rok	rozhodnutí	MO ČR	ABS – stanoviska
2014	březen	61	57/7*
2014	duben	71	66/3
2014	květen	81	48/7
2014	červen	82	39/8
2014	červenec	70	63/3
2014	srpen	71	42/3
2014	září	83	40/5
2014	říjen	88	40/1
2014	listopad	86	41/5
2014	prosinec	64	49/4
2015	leden	89	34/9
2015	únor	93	54/7
2015	březen	93	63/12
2015	duben	81	63/3
2015	květen	62	53/3
2015	červen	65	52/8
2015	červenec	56	58
2015	srpen	61	49/4
2015	září	57	82/1
2015	říjen	51	82/6
2015	listopad	60	72/3
2015	prosinec	43	63/4
2016	leden	67	67/12
2016	únor	50	91/3
2016	březen	50	91/3
2016	duben	53	81/3
2016	květen	60	77
2016	červen	52	64/1
2016	červenec	52	58/1
2016	srpen	53	51/4

Rok	rozhodnutí	MO ČR	ABS – stanoviska
2016	září	70	54/2
2016	říjen	61	29
2016	listopad	62	40/2
2016	prosinec	63	38/1
2017	leden	51	26/3
2017	únor	42	32
2017	březen	47	37
2017	duben	46	18
2017	květen	51	36/2
2017	červen	42	40
2017	červenec	31	45/3
2017	srpen	41	36
2017	září	26	21
2017	říjen	39	37
2017	listopad	33	25
2017	prosinec	27	22

(* Číslo za lomítkem znamená dooslovení ABS o vyhledání dalších dokumentů k žádosti)

Tabulka č. 2

Statistika meritorních rozhodnutí za jednotlivé roky	
2012	695
2013	417
2014	840
2015	811
2016	694
2017	476

V srpnu 2016 nabyla účinnosti technická novela zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, která vyřešila kompetenční spor ohledně určení orgánu oprávněného rozhodovat o odvoláních proti procesním rozhodnutím mezi Etickou komisí a Ministerstvem obrany. Etická komise rozhoduje o odvoláních proti rozhodnutím ministerstva podle § 6 odst. 3 a 6 nebo proti usnesením ministerstva, kterými bylo řízení ve věcech uvedených v § 6 odst. 3 a 6 zastaveno; je příslušná též k provedení přezkumného řízení nebo k rozhodnutí o obnově řízení. Při výkonu působnosti podle novely zákona využívá ministerstvo, Komise a Úřad vlády České republiky údaje z informačních systémů veřejné správy.

Jak vyplývá ze shromážděných statistik, zbývá vyřídit 369 žádostí z celkového počtu 4 877 evidovaných. Kladně vyřízené žádosti tvoří 32,71 % z celkového počtu meritorních rozhodnutí (**tabulka č. 3**). Etická komise změnila rozhodnutí ministerstva v cca 13 % případů, kdy žadatelé využili možnosti odvolání.

Tabulka č. 3

Celková statistika k 1. 1. 2018		pozn.
přijaté žádosti	4 877	
zamítnuté žádosti	2 460	54,57 %
vydaná osvědčení	1 475	32,71 %
zastavené žádosti	573	12,71 %
celkem rozhodnuto	4 508	92,40 %
zbývající žádosti	369	

V první polovině roku 2016 přijímalo ministerstvo průměrně 9 žádostí měsíčně, nicméně od září 2016 nastal výrazný nárůst nových žádostí podaných zejména Konfederací politických vězňů ČR (dále jen „KPV“). Z jednání s KPV rovněž vyplývá, že ve stadiu přípravy může být dalších několik stovek nových žádostí. Jedná se však pouze o hrubý odhad, neboť zde existuje řada faktorů, které mohou celý proces ovlivnit. Z celé řady soudních procesů, během nichž byly odsouzeny za protikomunistickou činnost tisíce osob, si prozatím zažádala a následně získala osvědčení pouze malá část účastníků odboje a odporu proti komunismu (celkem 1 475). Další vývoj ve vyřizování žádostí bude především záležet na té skutečnosti, zdali se KPV či dalším právníkům osobám podaří shromáždit údaje nezbytné k podání žádosti na ministerstvo.

Závěrem lze tedy konstatovat, že ministerstvo v dohledné době nepředpokládá ukončení agendy 3. odboje. Tato činnost bude pokračovat i v následujících letech. Navíc se během uplynulých šesti let podařilo shromáždit a vyhodnotit obrovské množství archivních a spisových materiálů, s jejichž pomocí je možné přehledně zpracovat formy odboje a odporu proti komunistickému režimu v Československu v letech 1948–1989. Na základě soustředěné sumy informací bude zpracována monografie, která by postihovala různé aspekty existence totalitního režimu i boje za svobodu a demokracii.

Zákonné překážky neudělení osvědčení účastníka odboje a odporu

Pavel Žáček

V průběhu legislativního procesu přijímání zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu (dále jen „zákon“), nechťeli zákonodárci nechat veškeré rozhodování pouze na libovůli příslušného úřadu, a proto byli logicky nuceni vymezit zákonné překážky přiznání, resp. nepřiznání postavení účastníka odboje a odporu proti komunismu.¹ Zčásti sice vycházeli ze zřizovacího zákona Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek² a tzv. velkého lustračního zákona³, nicméně při definování podmínek pro udělování osvědčení se dostali výrazně nad rámec české lustrační legislativy.⁴

Za účastníka odboje a odporu proti komunismu se dle **§ 4 písm. a) zákona** nepovažuje občan, který byl v době nesvobody příslušníkem nebo zaměstnancem:

- Federálního ministerstva vnitra⁵,
- Ministerstva vnitra České socialistické republiky (s výjimkou útvarů vykonávajících výhradně civilně-správní činnost)⁶,

¹ Srov. ŽÁČEK, Pavel: Aplikace zákona o III. odboj. In: *Paměť a dějiny*, roč. V (2011), č. 3, s. 116–117; PTÁČKOVÁ MELICHAŘOVÁ, Lenka: Vydávání osvědčení účastníka odboje a odporu. Ministerstvo obrany a naplňování zákona č. 262/2011 Sb. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2013, s. 10–11; KALOUS, Jan: Využití svazkové (spisové) agendy Státní bezpečnosti při naplňování zákona č. 262/2011 Sb. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2015, s. 16–22.

² Zákon č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

³ Zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, § 2.

⁴ Srov. DAVID, Roman: *Lustration and Transitional Justice. Personnel Systems in the Czech Republic, Hungary, and Poland*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia 2011; ŽÁČEK, Pavel: Lustrační zákony v České republice. Aplikace zákonů č. 451/1991 Sb. a č. 279/1992 Sb. In: *International Conference Twenty Years After – Mezinárodní konference dvacet let poté*. Viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/konference/20let-pote/twenty-years-after-zacek.pdf>; ŽÁČEK, Pavel (ed.): *Vypovídat pravdu a nic nezamlčet. Protokoly parlamentní vyšetřovací komise pro objasnění událostí 17. listopadu 1989*. Díl 2, CEVRO – LKA, Praha 2013, s. 23–24; ŽÁČEK, Pavel: The Czech Experience. Lustration. In: ŽÁČEK, Pavel – MARÁKOVÁ, Natalie (eds.): *Memory of Nations. Democratic Transition Guide*. CEVRO, z.s., Praha 2017, s. 19–24. Viz http://www.cevro.cz/web_files/soubory/democracy-guide/Memory%20of%20Nations%20DTG%20-%20202%20CzechRep.pdf

⁵ K organizační struktuře (Federálního) ministerstva vnitra srov. ŽÁČEK, Pavel (ed.): *Nástroj triedneho štátu. Organizácia ministerstiev vnútra a bezpečnostných zborov 1953–1990*. ÚPN, Bratislava 2005, s. 13–216; BLAŽEK, Petr – ŽÁČEK, Pavel: Czechoslovakia. In: PERSAK, Krzysztof – KAMIŃSKI, Łukasz (eds.): *A Handbook of the Communist Security Apparatus in East Central Europe 1944–1989*. IPN, Warsaw 2005, s. 87–100; ŽÁČEK, Pavel – KALOUS, Jan, BARTA, Milan – SIVOŠ, Jerguš: K organizační struktuře Ministerstva vnitra a Ministerstva národní bezpečnosti Československé (socialistické) republiky v letech 1945–1989. In: KALOUS, Jan a spol.: *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*. ÚSTR, Praha 2009, s. 9–38.

⁶ K organizační struktuře Ministerstva vnitra ČSR srov. KVAPILOVÁ, Iva: Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní složku. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, roč. 2007, č. 5, s. 20–24, 42–49, 82–89; KVAPILOVÁ, Iva: Organizační vývoj SNB v 80. letech se zaměřením na jeho veřejnobebezpečnostní složku. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, roč. 2008, č. 6, s. 52–73.

- Sboru národní bezpečnosti⁷ (s výjimkou útvarů vykonávajících funkce státních archivů),
- Sboru nápravné výchovy⁸ (po roce 1968 odboru vnitřní ochrany SNV Ministerstva spravedlnosti České socialistické republiky),
- Pohraniční stráž⁹,
- vojsk Ministerstva vnitra (kromě vojáků základní nebo náhradní vojenské činné služby),
- Zpravodajské správy Generálního štábu Československé lidové armády¹⁰ (s výjimkou základní nebo náhradní vojenské činné služby) a všech jejich předchůdců z období komunistické totalitní moci od 25. února 1948 do 29. prosince 1989.¹¹

Služební poměr příslušníků Sboru národní bezpečnosti, Sboru nápravné výchovy, Pohraniční stráž, příslušníků Československé lidové armády (ČSLA) sloužících u vojenské kontrarozvědky a Zpravodajské správy Generálního štábu (ZSGŠ) ČSLA, případně příslušníků a zaměstnanců útvarů ministerstev vnitra (včetně vojsk MV) od ročníků narození 1910 a osobní evidenční karty příslušníků a zaměstnanců bezpečnostních složek narozených před rokem 1910¹², pro účely zákona ověřuje v Archivu bezpečnostních složek, který spravuje personální agendu komunistických bezpečnostních složek.¹³ V jednotlivých případech – např. u bývalých příslušníků a zaměstnanců 5. oddělení Hlavního štábu – OBZ, ale i předchůdců ZSGŠ či SNV – se personálie mohou nacházet také ve Správním archivu Ministerstva obrany Vojenského ústředního archivu, Národním archivu, Archivu Vězeňské služby ČR anebo Archivu Ústavu paměti národa v Bratislavě.

Podle **§ 4 písm. b) zákona** není za účastníka považován občan evidovaný v materiálech výše uvedených bezpečnostních složek jako spolupracovník nebo tajný spolupracovník:

- zpravodajských složek ministerstva vnitra a kontrarozvědných útvarů Státní bezpečnosti (chronologicky řazeno od února 1948) kategorie: důvěrník (A, AP), důvěrník – šéfagent (AA), důvěrník – kandidát (AK), agent – kandidát (AK), agent – kandidát (AKP), stálý informátor (SI, SIP), poradce – důvěrný pramen (D), příležitostný a náhodný informátor, agent (A, AP), agent

⁷ K organizační struktuře útvarů SNB – složky Státní bezpečnosti srov. FROLÍK, Jan: Nástin organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989. In: *Sborník archivních prací*, roč. 1991, č. 2, s. 447–510; FROLÍK, Jan: Ještě k nástinu organizačního vývoje státobezpečnostních složek Sboru národní bezpečnosti v letech 1948–1989. In: *Sborník archivních prací*, roč. 2002, č. 2, s. 371–520; ŽÁČEK, Pavel (ed.): *Nástroj třídného státu*, s. 13–282; DVOŘÁKOVÁ, Jiřina: *Státní bezpečnost v letech 1945–1953. Organizační vývoj zpravodajských a státně bezpečnostních složek*. ÚDV, Praha 2007; BARTA, Milan – KALOUS, Jan – POVOLNÝ, Daniel – SIVOŠ, Jerguš – ŽÁČEK, Pavel: *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953–1989*. Academia – ÚSTR, Praha 2017, s. 53–177, a *Veřejné bezpečnosti srov. KVAPILOVÁ, Iva: Organizační vývoj SNB v 50. letech se zaměřením na jeho veřejnobezpečnostní složku*. In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, roč. 2004, č. 2, s. 9–73; ŽÁČEK, Pavel (ed.): *Nástroj třídného státu*, s. 285–380; KVAPILOVÁ, Iva: *Organizační vývoj SNB v 60. letech se zaměřením na jeho veřejnobezpečnostní složku*. In: *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, roč. 2005, č. 3, s. 41–98; KVAPILOVÁ, Iva: *Organizační vývoj SNB v 70. letech se zaměřením na jeho veřejnobezpečnostní složku*, s. 9–116; KVAPILOVÁ, Iva: *Organizační vývoj SNB v 80. letech se zaměřením na jeho veřejnobezpečnostní složku*, s. 35–96.

⁸ K organizačnímu vývoji Sboru nápravné výchovy srov. TOMEK, Prokop: *Dvě studie o československém vězeňství 1948–1989*. Sešity 3. ÚDV, Praha 2000, s. 9–23.

⁹ K organizační struktuře útvarů Pohraniční stráž srov. PULEC, Martin: *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek*. Sešity 13. ÚDV, Praha 2006, s. 15–46; ŽÁČEK, Pavel (ed.): *Nástroj třídného státu*, s. 24, 34–37, 126–135, 145–154, 160–175, 180–182 a 184–194.

¹⁰ K organizačnímu vývoji ZSGŠ ČSLA srov. ŠTAIGL, Jan: *Organizácia a hlavné smery činnosti čs. vojenského výzvedného spravodajstva (rozvedky) v rokoch 1945–1967*. In: *Historie a vojenství*, roč. 2001, č. 2, s. 410–436; ŽÁČEK, Pavel: *Na obě strany. Československé vojenské zpravodajství 50. až 80. let dvacátého století očima „krtka“*. In: VOJTÁSEK, František – ŽÁČEK, Pavel: *Francouzský krtek. V první linii studené války*. Svět křidel, Cheb 2003, s. 187–259; FENCL, Radek: *Struktura ZS/GŠ v roce 1989*. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, roč. 2011, č. 9, s. 181–191; HOŠEK, Eduard: *Zpravodajská správa Generálního štábu ČSLA v období 1969–1973*. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, roč. 2016, č. 14, s. 473–506.

¹¹ Srov. zákon č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, § 2 písm. c).

¹² V souvislosti s přijetím zákona se mj. předpokládalo, že ABS bude rekonstruovat personální složení zpravodajských i státněbezpečnostních složek MV a MNO po 25. únoru 1948 právě s ohledem na osoby narozené před rokem 1910, jejichž personální spisy byly za komunistického režimu systematicky ročníku ničeny. ŽÁČEK, Pavel: *Aplikace zákona o III. odboji*. In: *Paměť a dějiny*, roč. 2011, č. 3, s. 117–118.

¹³ Tamtéž, s. 116–117; srov. LEŠKIEWICZ, Rafał – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Handbook of the European Network of Official Authorities in Charge of the Secret-Police Files*. ÚSTR – IPN, Praha 2013, s. 121–122.

- kandidát (AK, AKP), rezident (R), agent operativní (Ao), agent všeobecný (Av), informátor operativní (Io), informátor všeobecný (Iv), důvěrník (D), majitel konspiračního bytu (KB), agent (A, TS-A), informátor (I, TS-I), rezident (R, TS-R), držitel konspiračního či propůjčeného bytu (KB, PB)¹⁴,
- Hlavní správy rozvědky a Zpravodajské správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic: agent (kurýr, spojka, přepážka, krycí adresa, krycí telefon, majitel konspiračního bytu), důvěrný styk (DS), ideový spolupracovník (IS), důvěrník (D) a styk, tajný spolupracovník agent (A)¹⁵,
 - Správy zpravodajské techniky: technický spolupracovník (A), tajný spolupracovník výkonné zpravodajské techniky (A), důvěrník VZT (D)¹⁶,
 - Správy sledování: důvěrník pro základní sledování, tajný spolupracovník trasového sledování¹⁷,
 - Obranného zpravodajství (OBZ) ministerstva národní obrany: informátor, důvěrník a agent (agent rezident, agent chodec, agent – typař, agent – provokatér)¹⁸,
 - Zpravodajské správy Generálního štábu ČSLA: rezident (R), agenturní prostředek (AP), agent (AG), agent pramen (A/P), agent rezident (A/R), perspektivní agent (A/persp.), agent typař (A/T), agent bourač (A/B), agent chodec (A/CH), agent krycí adresa (A/KA), agent krycí telefon (A/KT), agent živá agenturní schránka (A/ŽAS), agent spojka (A/S), agent spojka instruktor (A/SI), agent radista (A/Ra), agent radioinstruktor (A/RI), agent převaděč (A/Př), agent opěrný bod (A/OB), agent konspirační byt (A/KB), agent provokatér, agent dublér, vědomý informátor (VI), nevědomý informátor (NI), spolupracovník (SP), spolupracovník rezident (SP/R), spolupracovník chodec (SP/CH), spolupracovník pro práci v zahraničí (SP/ZP), spolupracovník typař (SP/T), spolupracovník bourač (SP/B), spolupracovník krycí adresa (SP/KA), spolupracovník krycí telefon (SP/KT), spolupracovník živá agenturní schránka (SP/ŽAS), spolupracovník spojka (SP/S), spolupracovník spojka instruktor (SP/SI), spolupracovník radista (SP/Ra), spolupracovník konspirační byt (SP/KB), prostředník.¹⁹
 - Veřejné bezpečnosti: tajný spolupracovník, řídicí spolupracovník, majitel propůjčeného bytu, tajný spolupracovník kriminální služby (agent, držitel propůjčeného bytu/mítnosti), důvěrník kriminální služby.²⁰

¹⁴ Srov. ŽÁČEK, Pavel: „Ostrá zbraň“ Státní bezpečnosti. Spolupracovníci StB ve směrnicích pro agenturně operativní práci. In: BLAŽEK, Petr (ed.): *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989*. Ústav českých dějin FFUK – Dokořán, Praha 2005, s. 180–222. Ke směrnicím o agenturně-operativní činnosti, registraci a archivaci svazkové agendy spolupracovníků srov. GULA, Marián: Vývoj typů spolupracovníků kontrarozvědky StB ve směrnicích pro agenturní práci. In: *Securitas Imperii*, roč. 1994, č. 1, s. 6–9; ŽÁČEK, Pavel: *Přísně tajné. Státní bezpečnost za normalizace. Vybrané směrnice a metodické pokyny politické policie z let 1978–1989*. Votobia, Praha 2001, s. 27–51; BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství centrály Státní bezpečnosti v roce 1989*. ÚDVZK, Praha 2003, s. XV–XXI, XXV–XXVI, XXX–XXIV, LXIV, LXXXII–LXXXIV, LXXXIX–XCVII, CIII–CVII, 5–13, 33–45, 63–72, 91–100, 117–125, 143–150, 173–190, 211–222, 237–251, 269–275, 295–300, 315–319; ŽÁČEK, Pavel: Agenturně-operativní svazky Státní bezpečnosti a jejich registrace, 1954–1957. In: *Paměť národa*, roč. 2005, č. 3, s. 6–8; ŽÁČEK, Pavel: „Socialismus, to je především evidence“. Změny v registraci, evidenci a archivaci agenturně-operativních svazků 1958–1962. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, roč. 2011, č. 9, s. 218, 228–234, 247; ŽÁČEK, Pavel: Administrativa písemností kontrarozvědné povahy. Jednotný evidenční, statistický a archivní systém StB po roce 1970. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, roč. 2012, č. 10, s. 249–250, 253–254 a ŽÁČEK, Pavel: Administrativa písemností kontrarozvědné povahy II. Jednotný evidenční statistický a archivní systém StB v letech 1978–1989. In: *Sborník Archiv bezpečnostních složek*, roč. 2013, č. 11, s. 181–182, 210. Dále viz <https://www.ustrcr.cz/uvod/rozkazy-smernice/smernice-aop-evidenci-stb/>

¹⁵ Srov. VACHALOVSKÝ, Přemysl – BOK, John (eds.): *Kato. Příběh opravdového člověka*. J. W. Hill, Praha 2000, s. 13–21; ŽÁČEK, Pavel: Registrace, vedení a archivace svazků ve směrnicích čs. komunistické rozvědky. In: *Paměť národa*, roč. 2006, č. 2, s. 57–68; <http://old.ustrcr.cz/data/pdf/rozkazy/1sprava/smernice-1983.pdf>

¹⁶ Viz <http://old.ustrcr.cz/data/pdf/rozkazy/zpravodajska-technika/trmv213-cl217-1955.pdf>, <http://old.ustrcr.cz/data/pdf/rozkazy/zpravodajska-technika/rmv20-1982.pdf>

¹⁷ Viz <http://old.ustrcr.cz/data/pdf/rozkazy/smernice/sledovani/rmv58-1972.pdf> a <http://old.ustrcr.cz/data/pdf/rozka-zy/smernice/sledovani/rmv44-1978.pdf>

¹⁸ Srov. HANZLÍK, František – CHRASTIL, Sylvestr – KOŽÍLEK, Rostislav – VONDRÁŠEK, Václav (eds.): *Armáda v západě o politickou moc v Československu v letech 1945–1948. Sborník dokumentů*. Univerzita obrany, Brno 2005, s. 82–84.

¹⁹ Srov. Agenturní terminologie, MNO – GŠ ZS, Praha 1983. Viz <https://www.abscr.cz/data/pdf/pomucky/agenturni-terminologie-zsgs-1983.pdf>

²⁰ Viz <http://old.ustrcr.cz/data/pdf/rozkazy/smernice/rmv1-cl-1-1963.pdf> a <http://old.ustrcr.cz/data/pdf/rozka-zy/smernice/1sprava/smernice-1983.pdf>

Archiv bezpečnostních složek měl za účelem naplnění zákona lustrvat také v agenturně-operativní evidenci bývalé Federální správy Veřejné bezpečnosti, kterou ovšem Policie ČR při delimitaci v roce 2008 nepředala (i přes několik následných urgencí u policejních prezidentů). Předpokládalo se alespoň vložení evidenčních údajů převzatých agenturně-operativních a vyšetřovacích svazků do informačního systému ABS, částečně také realizované.²¹

Mezi spolupracovníky zákon zahrnul také informátory zpravodajského aparátu Komunistické strany Československa²² či osoby jinak obdobně spolupracující s komunistickou stranou anebo s komunistickými bezpečnostními složkami.

Tyto neagenturní zdroje informací byly Státní bezpečností nazývány aktiv²³ a oficiální styk²⁴, využívány v „chráněném“ objektu ke krytí styku s důvěrnickou sítí či rezidenturou.²⁵

Spolupracovníci i tajní spolupracovníci komunistických státněbezpečnostních složek, včetně vojenské kontrarozvědky, Zpravodajské správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic a Zpravodajské správy Generálního štábu ČSLA se až na malé výjimky lustrují v evidencích Archivu bezpečnostních složek²⁶ a slovenského Ústavu památi národa (ÚPN), případně jsou dohledatelní v online evidencích²⁷ či digitalizovaných registračních a archivních pomůckách zveřejněných na webech ABS²⁸ a ÚPN.²⁹

Kromě personálního složení členů Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti (PSVB) a pomocníků Pohraniční stráže (PPS), s jehož rekonstrukcí Archivu bezpečnostních složek výrazně pomohl odbor informatiky a digitalizace Ústavu pro studium totalitních režimů³⁰, se předpokládala nutnost zpracovat přehled o agenturní síti komunistických bezpečnostních složek po 25. únoru 1948 (zejména Státní bezpečnosti, zpravodajského aparátu ministerstva vnitra, ale také 5. oddělení Hlavního štábu – OBZ), jejichž písemnosti se v roztržité podobě nacházejí v řadě fondů Studijního ústavu MV anebo svazkové agendy³¹; až dosud se tak ovšem nestalo.

Národní archiv, jehož součástí se staly fondy bývalého Ústředního výboru Komunistické strany Československa, by měl identifikovat informátory zpravodajského aparátu KSČ anebo osoby obdobně spolupracující s komunistickou stranou.³² V jednotlivých případech je možné údaje

²¹ Srov. ŽÁČEK, Pavel: Ústav pro studium totalitních režimů a zákon č. 262/2011 Sb. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2013, s. 15–17; SCHOVÁNEK, Radek – ŽÁČEK, Pavel: *Lustrace v evidencích bezpečnostních složek. Od evidence zájmových osob až k zákonu o účastnících odboje a odporu proti komunismu*. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2015, s. 58–60.

²² K agenturní a informační činnosti vedení KSČ kolem roku 1948 a v osmdesátých letech minulého století srov. KAPLAN, Karel: *Pět kapitol o únoru*. Doplněk, Brno 1997, s. 11–38 a DOSKOČIL, František – ŽÁČEK, Pavel: *Průlom. Agentem CIA uvnitř komunistické nomenklatury*. Votobia, Olomouc 2004, s. 161–163.

²³ Srov. ŽÁČEK, Pavel: „Ostrá zbraň“ *Státní bezpečnosti*, s. 192.

²⁴ Srov. ŽÁČEK, Pavel: KGB na cestě ke komunismu. In: *Paměť národa*, roč. 2005, č. 1, s. 44.

²⁵ BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989. In: *Securitas Imperii*, roč. 2000, č. 6/II, s. 665–666.

²⁶ Srov. SCHOVÁNEK, Radek – ŽÁČEK, Pavel: *Lustrace v evidencích bezpečnostních složek*, s. 35–72.

²⁷ Srov. např. www.ibadatelna.cz a <http://www.upn.gov.sk/sk/zvazkova-agenda-stb/>

²⁸ Srov. registrační a archivní protokoly Hlavní správy rozvědky (I. správa SNB) in: <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/protokoly/>, <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/protokoly/archivni-protokoly-i-spravy-snb-1952-1989/>, Hlavní správy kontrarozvědky (II. správa SNB) in: <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/protokoly/registracni-protokoly-hlavni-sprava-kontrarozvedky/>, Hlavní správy vojenské kontrarozvědky (III. správa) in: <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/protokoly/registracni-protokoly-hlavni-sprava-vkr/> a teritoriálních útvarů StB v ČSR in: <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/protokoly/> a archivní protokoly Zpravodajské správy GŠ ČSLA in <https://www.abscr.cz/jmenne-evidence/protokoly/archivni-protokoly-zpravodajske-spravy-generalniho-stabu-csla/>

²⁹ Srov. registrační protokoly Správy kontrarozvědky v Bratislavě (XII. správa) a teritoriálních útvarů StB v SSR in <http://www.upn.gov.sk/sk/zvazkova-agenda-stb/>

³⁰ Srov. ŽÁČEK, Pavel: *Ústav pro studium totalitních režimů a zákon č. 262/2011 Sb.*, s. 16; SCHOVÁNEK, Radek – ŽÁČEK, Pavel: *Lustrace v evidencích bezpečnostních složek*, s. 58–60.

³¹ ŽÁČEK, Pavel: Aplikace zákona o III. odboji. In: *Paměť a dějiny*, roč. 2011, č. 3, s. 117.

³² Tamtéž.

o těchto informátorech nalézt i ve vybraných agenturně-operativních či vyšetřovacích svazcích Státní bezpečnosti.

Za účastníka odboje a odporu se dle **§ 4 písm. c) zákona** nepovažuje člen ani kandidát Komunistické strany Československa (Komunistické strany Slovenska). Ověřování stranického členství či kandidatury ve členské evidenci ÚV KSČ provádí Národní archiv, který vyhledává v šesti typech kartoték někdejšího kádrového úseku nejvyššího stranického nomenklaturního orgánu.³³ V řadě případů je možné údaje o stranické příslušnosti nalézt i v agenturně-operativních či vyšetřovacích svazcích Státní bezpečnosti.

Podle **§ 4 písm. d) zákona** není za účastníka uznán ani příslušník Lidových milicí.³⁴ Národní archiv, který sice nespravuje ústřední členskou kartotéku Lidových milicí, může identifikovat jejich členy vyhledáním příslušných dokumentů v některých fondech bývalého ÚV KSČ, např. ve formě návrhů na udělení vyznamenání k výročí tzv. Vítězného února či Velké říjnové socialistické revoluce.³⁵ V jednotlivých případech je možné údaje o členství v Lidových milicích ověřovat v regionálních archívech či je nalézt v jednotlivých agenturně-operativních svazcích či vyšetřovacích spisech Státní bezpečnosti.

Ověřování individuálního členství ve Svazu československo-sovětského přátelství (SČSP) po 21. srpnu 1968 – s výjimkou těch, kteří své členství ukončili krátce po okupaci ČSSR armádami Varšavské smlouvy – se realizuje na základě **§ 4 písm. e) zákona**. Národní archiv může v příslušných fondech (pravděpodobně ve spolupráci s regionálními archívy) vyhledávat dokumenty o individuálním členství v SČSP.³⁶

Překážkou k udělení osvědčení je dle **§ 4 písm. f) zákona** členství v akčním výboru Národní fronty anebo prověřkových komisích po 25. únoru 1948 a prověřkových či normalizačních komisích po okupaci 21. srpna 1968. Také tuto kategorii ověřuje Národní archiv ve spolupráci s regionálními archívy a v některých případech Archiv bezpečnostních složek, v jehož svazkové a spisové agendě se čas od času nacházejí i tyto informace.³⁷

Podle **§ 4 písm. g) zákona** se za účastníka nepovažuje student či absolvent vysokých škol politických, bezpečnostních³⁸ a vojenských anebo školení obdobných směrů ve státech, které byly smluvní stranou Varšavské smlouvy³⁹ (zejména tedy Sovětského svazu, ale také Československa, Polska atd.), a také vědecký aspirant či účastník kurzů delších než 3 měsíce.

Dokumentace ke studentům či absolventům vysokých škol uvedeného typu se zejména nachází v personálních (kádrových) spisech, které jsou uloženy převážně v Archivu bezpečnostních složek, Vojenském ústředním archívu, anebo v příslušných fondech orgánů, schvalujících studium, například ÚV KSČ v Národním archívu.⁴⁰

Archiv bezpečnostních složek se na základě **§ 4 písm. h) zákona** díky své specifické agendě navíc vyjadřuje i k příslušníkům nebo spolupracovníkům *zpravodajské služby cizího státu v době, kdy v tomto státě vládl komunistický nebo komunistickému režimu obdobný režim*.⁴¹

³³ Tamtéž.

³⁴ K Lidovým milicím srov. BAŠTA, Jiří: *Lidové milice 1948–1969: nelegální armáda Komunistické strany Československa*. ÚSTR, Praha 2013.

³⁵ ŽÁČEK, Pavel: *Aplikace zákona o III. odboji*, s. 117.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž, s. 116.

³⁸ Srov. ŽÁČEK, Pavel: *Lustrační zákony v České republice. Aplikace zákonů č. 451/1991 Sb. a č. 279/1992 Sb. (příloha č. 5)*. In: *International Conference Twenty Years After – Mezinárodní konference dvacet let poté*. Viz <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/konference/20let-pote/twenty-years-after-zacek.pdf>

³⁹ K Varšavské smlouvě srov. BÍLÝ, Matěj: *Varšavská smlouva 1969–1985. Vrchol a cesta k zániku*. ÚSTR, Praha 2016.

⁴⁰ ŽÁČEK, Pavel: *Aplikace zákona o III. odboji*, s. 117.

⁴¹ Tamtéž.

Podklady k **§ 4 písm. i) zákona**, podle něhož se za účastníka nepovažuje občan, *kteřý se jinak dobrovolně, vědomě a aktivně významným způsobem podílel na budování, rozvoji a upevňování komunistické totalitní moci v Československu*, mohou v každém konkrétním případě Ministerstvu obrany poskytovat v podstatě všechny archivní instituce, zejména pak Národní archiv a jeho oblatní partneři.⁴²

Závěrem

K překážce udělení osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu Odbor pro válečné veterány Ministerstva obrany ČR nepřihlíží, pokud byl občan do bezpečnostních složek a stranických organizací vyslán nebo se stal jejich členem za účelem boje proti komunistickému režimu. Postavení účastníka se přiznává, pokud účast občana na odboji a odporu proti komunismu svou intenzitou, rozsahem nebo délkou zjevně převyšovala jeho účast na budování, rozvoji a upevňování komunistické totalitní moci. Tuto výjimku oddělení vydávání osvědčení – 3. odboj uplatňuje také u občana s překážkami, jestliže s nasazením vlastního života vykonal v rámci odboje a odporu proti komunismu *mimořádně záslužný čin*.

Za účastníka se nepovažuje žadatel, jehož účast na odboji a odporu proti komunismu byla vedena zavrženíhodnou pohnutkou anebo který se při této činnosti dopustil zavrženíhodného jednání směřujícího k popření hodnot svobody a demokracie či zvláště zavrženíhodného jednání směřujícího k popření individuálních základních lidských práv a tomuto jednání se v rámci akcí směřovaných proti komunistickému režimu v Československu bylo možné vyhnout.

Obdobně se nemůže za účastníka považovat občan, jehož činy byly vedeny pohnutkou nastolit režim, který by pošlapával hodnoty svobody a demokracie obdobně jako komunistický režim.⁴³

⁴² Tamtéž.

⁴³ PTÁČKOVÁ MELICHAROVÁ, Lenka: *Vydávání osvědčení účastníka odboje a odporu*, s. 10–11.

Změny a doplňky k dotazníku MNB.

Jméno a příjmení, data narození: Hlaváček Vítězslav / 28.6.1928 /

Čís. / čís.	Obsah změny - doplňku /číslo dokladu/	Zaznamenal: /datum a podpis:/
3.6.46	Přiját zemským národním výborem pro službu STB jako výkonný orgán	B-7594/ 141-12/ min.vnitř 4-48-III/10
1.4.48	Jmenován do hodnosti štržm.	265/15-2/ SNB 10-48-II zenská velitel
1.10.49	Jmenován do hodnosti vstržm.	232/31-52 -52-BP/1.
14.12.50	Potrestán deseti dny domácího vězení pro přešůpek spáchaný na miko- láškém večítku	S-11.539/ Přednosta 013-50 sektoru IV
1.10.51	Přemístěn ze služebních úvodů od MNB, velitelství škol	rozk.79 nám.min.NB 4.10.1951
10.3.52	Potrestán 10 dny domácího vě- zení za to že nezakročil při poklesku orgána a nepodal o tom hlášení	rozk.66 velitel.STB A-1015/0144
1.5.52	Jmenován do hodnosti ppor.	rozk.229 nám.min.NB 2.5.1952
1.11.52	Jmenován do hodnosti poručíka	rozk.725 nám.min.NB 3.11.1952
1.1.53	Ustaven do funkce zástupce náč. 6 oddělení I oddoru HS.STB a současně jako náčelník 1. referátu s funkčním platem 8.000 Kčs.	rozk.101 nám.min.NB 10.1.1953
8.10. 1953.	Ustanovení - do funkce náčelníka IV. oddělení 6.odboru II.správy MV	RMNB č. 1355/53
22.12 1953	Ustanoven do funkce zástupce náčelníka 3 oddělení 6.odd. II.správy MV s funkčním platem Kčs 1.500.-	KR-MV 1889/53
1.4. 1954	ustanoven do funkce zástupce náčelníka 3.oddělení V.odboru II.správy MV s funkčním pla- tem Kčs 1.500.-	KR-MV 473/54
1.11. 1954	<i>proměn do hodnosti nadporučíka</i>	KA-MV 8033/54
17.5 1954	<i>Přemístěn do funkce zástupce náčel. 3 odd. 6. odd. a ustanoven do funkce náčel. 2 odd. 5 odd. 5. odd. MV a funkč. platem Kčs 1.500</i>	RR-MV 645/54

1043

Průběh služby příslušníka Státní bezpečnosti Vítězslava Hlaváčka (nar. 23. 6. 1928), 3. 6. 1946-17. 5. 1954

Zdroj: ABS

Záznam o průběhu služební doby:

Jméno a příjmení: Hrbáček Jaroslav narozen: 10. 9. 1925

Datum :	Důvod - změna :	číslo rozkazu :	Poznámka :
1. 11. 1954	<u>svjzen funkční plat na Kčs 2.200-</u>	KR-MV 1941/54	Mj.
18. 1. 1955	<u>svlazen best KR- min. miba</u> 20 dní domovské výměny po opatření plus služební formace 25.000 Kčs podle závěrečné zprávy insp. min. miba ze dne 14. 6. 1954 a na návrh náčel. KS-MV Ostrava	KR-MV 69/55	Mj.
25. 5. 1954	<u>Prominuté členství best</u> jízdní lístka, vyplácní 72-MVB 76/53, 20 dní domovské výměny vyplácní KR-MV 69/55	KR-MV 153/54	Mj.
1954	Vyznamenání „Za zásluhy o obranu vlasti“	KR, prez. rep. 22 3/54	Mj.
1. 4. 1959	<u>Povyšsen</u> do hodnosti podplukovníka	KR-MV 143/59	Mj.
1. 4. 1960	<u>Ustanoven</u> do funkce náčelníka náčelníka pro Ope. 21-MV Ostrava s funkcí platem Kčs 2.200- 9 dnů: na základě nového rozšíření krajů na území naší republiky	KR-MV 124/60	Mj.
18. 5. 1960	<u>Výbrano uznání</u> za důstojní a iniciativní úroveň vyplácnění křatořky v oblasti plnění služ. úkolů.	KR-MV 379/60	Mj.
1. 9. 1962	<u>Ustanoven dočasně</u> do funkce náčelníka KS MV Ostrava, s funkčním p. platem Kčs 3200.-	KR-MV 504/62	Du.

Průběh služby příslušníka Státní bezpečnosti Jaroslava Hrbáčka (nar. 10. 9. 1925), 1. 11. 1954–1. 9. 1962

Zdroj: ABS

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34
Jméno a příjmení BARTON Jaroslav																Hořnost*) <i>180000000</i>				Čís. st. přík. 003955				Č. v.									
Datum narození 8.5.1920																Základní plat*) ed				Třídna výška v cm <i>170</i>													
Město a okres narození Pálovice, okr. Mor. Budějovice																Země, poltaz. čis. *) niksi																	
Stav *) <i>2000000</i>																Výšší list čis. katgorie																	
Náboženská *) <i>2000000</i>																Vojenské hodnost odpoč. ročník																	
Občanské povolání zemědělnický dělník																Kmen, těleso Voj. list čis.																	
Bydliště stře *) přechodní *)																Převzetí služba ed do																	
Školní vzdání 5 tř. obec., 2 tř. měšť. školy.																Další člen služba ed do																	
<div style="border: 1px solid black; width: 100%; height: 100%; background-color: black; display: flex; align-items: center; justify-content: center;"> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); font-size: 8px; margin-right: 5px;">Matrika</div> <div style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg); font-size: 8px; margin-left: 5px;">Díl</div> </div>																Ovězení ed do																	
																Vojenská čina a odbojová činnost																	
																Ovězení podle zák. č. 250/46 Sb. čis.																	
																Pochvaly, vyznamenání, odznaky																	
																Datum 5.11.1948, 834/275-14/9-1948II																	
																Výnos 1948II																	
																Tresty, suspendace, vazba																	
																Datum 4.11.1949 KV 69/249																	
																Výnos 1949																	
																Zasadateli před vstupem do SNB (charakter, doba, samostatnosti a pod.) zem. dělník u rol. Jana Nováka od 1938 do 1942 háčovice.																	

*) Vypíšte tučnou.

Osobní evidenční karta příslušníka Státní bezpečnosti Jaroslava Bartoně (nar. 8. 5. 1920)

Zdroj: ABS

Dne:	<i>SSSR</i>	Zařazení:	Funkce:
	<i>V SFG 3 sektor</i>		<i>vel. 3. velk. V. ell. 2617</i>
	<i>1953-54 1. ročník op. Akce SSSR</i>		<i>1. 3. 1954 4. 1954</i>
dne vyhlášení	<i>7. srpna 1954</i>	<i>24. 8. 54.</i>	<i>1. 3. 1954 4. 1954</i>
<i>31. 8. 62</i>	<i>Činná záloha "B"</i>	<i>KWV 441/52</i>	<i>1. 3. 1954 4. 1954</i>
<i>20. 2. 1964</i>	<i>propuštěn podle sl. přehledu M^V Kádr II-1, sl. VI, čl. 70, písm. h</i>		
	<i>odchodné náleží KWV 184/64</i>		
	<i>nutno považovat jako změnu zaměstnání - ustan. 43 písm. b vyhl. 82/593b</i>		

Zadní strana osobní evidenční karty příslušníka Státní bezpečnosti Bohuslava Lejska (nar. 17. 1. 1922)

Zdroj: ABS

<p>26 2. Datum a místo narození <i>23. 3. 1918</i> <i>Česká Lípa, okr. Vrchlabí</i></p> <p>3. Příjmení a jméno, akod. příj. STAVINOHA JOSEF</p> <p>4. Zároveň <i>obč. Va</i></p> <p>5. Sociální pověst, stupeň důstojníka, vojenská hodnost <i>švýcarsk. zbrojmistr</i></p> <p>6. Druh vojenská <i>pěch.</i></p> <p>7. Skupina a stupeň <i>velitelstva L</i></p> <p>8. Stav (vojov., žen., rezerv., odvolání) <i>ZŠS.</i></p>			<p>12. Poslední služba</p> <table border="1"> <tr> <th>hodnota</th> <th>odměna</th> <th>OV (tit., str., rok)</th> </tr> <tr> <td><i>major</i></td> <td><i>14. 1918</i></td> <td><i>III, 334/18</i></td> </tr> <tr> <td><i>kapitán</i></td> <td><i>1. 3. 1952</i></td> <td><i>IV, 2. 1952, 2. 1952, 1. 1952</i></td> </tr> <tr> <td><i>plukovník</i></td> <td><i>1. 1. 1974</i></td> <td><i>RVF 1987/12</i></td> </tr> </table>		hodnota	odměna	OV (tit., str., rok)	<i>major</i>	<i>14. 1918</i>	<i>III, 334/18</i>	<i>kapitán</i>	<i>1. 3. 1952</i>	<i>IV, 2. 1952, 2. 1952, 1. 1952</i>	<i>plukovník</i>	<i>1. 1. 1974</i>	<i>RVF 1987/12</i>	 <p>14. Kolikrát sloužil v čs. armádě (odvědy do kdy ukončil sloužení) <i>V čs. armádě jsem sloužil 1. od 1. 10. 1936 do 15. 3. 1939 2. od 21. 6. 1945 do dnešní doby</i></p>	
hodnota	odměna	OV (tit., str., rok)																
<i>major</i>	<i>14. 1918</i>	<i>III, 334/18</i>																
<i>kapitán</i>	<i>1. 3. 1952</i>	<i>IV, 2. 1952, 2. 1952, 1. 1952</i>																
<i>plukovník</i>	<i>1. 1. 1974</i>	<i>RVF 1987/12</i>																
<p>11. Jaké školy a školy absolvoval</p> <table border="1"> <tr> <th>střední</th> <th>vyšší</th> </tr> <tr> <td><i>reálka a maturitou v r. 1936</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>ŠDK pěch. v r. 1934</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>VA v r. 1938</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>Kurs osvět. důst. 34.-35. 1946</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>Komod. škola 149 RČ 34.-39. 1949</i></td> <td></td> </tr> <tr> <td><i>VŠPS Praha - Lužická politická 1945.-31. 8. 1949</i></td> <td></td> </tr> </table>			střední	vyšší	<i>reálka a maturitou v r. 1936</i>		<i>ŠDK pěch. v r. 1934</i>		<i>VA v r. 1938</i>		<i>Kurs osvět. důst. 34.-35. 1946</i>		<i>Komod. škola 149 RČ 34.-39. 1949</i>		<i>VŠPS Praha - Lužická politická 1945.-31. 8. 1949</i>		<p>13. Napíšte: 1. sloužil jste v čes. armádě (v kterých). 2. sloužil jste ve vládním vojsku, v arm. 1. sv. Slovenského štátu nebo v čs. armádě na území (SR, vjechod) v 1. úhoře v ČSR. 3. odešly doklady a jako funkce jste tam zastával. 4. zúčastnili jste se bojů, kde a proti komu jste bojoval.</p> <p><i>V české armádě jsem nesloužil. Ve vládním vojsku jsem nesloužil.</i></p>	
střední	vyšší																	
<i>reálka a maturitou v r. 1936</i>																		
<i>ŠDK pěch. v r. 1934</i>																		
<i>VA v r. 1938</i>																		
<i>Kurs osvět. důst. 34.-35. 1946</i>																		
<i>Komod. škola 149 RČ 34.-39. 1949</i>																		
<i>VŠPS Praha - Lužická politická 1945.-31. 8. 1949</i>																		
<p>10. Značení cizích jazyků</p> <table border="1"> <tr> <th>dobře nebo částečně</th> <th>částečně</th> </tr> <tr> <td><i>rusky</i></td> <td><i>část.</i></td> </tr> <tr> <td><i>německy</i></td> <td><i>část.</i></td> </tr> </table>		dobře nebo částečně	částečně	<i>rusky</i>	<i>část.</i>	<i>německy</i>	<i>část.</i>	<p>15. Jméno a příjmení</p> <p>16. Jméno a příjmení</p> <p>17. Odkedy jste vyznamenan - jak a kdy</p> <p>18. Jméno a příjmení</p> <p>19. Jméno a příjmení</p> <p>20. Jméno a příjmení</p> <p>21. Jméno a příjmení</p> <p>22. Jméno a příjmení</p> <p>23. Jméno a příjmení</p> <p>24. Jméno a příjmení</p> <p>25. Jméno a příjmení</p> <p>26. Jméno a příjmení</p> <p>27. Jméno a příjmení</p> <p>28. Jméno a příjmení</p> <p>29. Jméno a příjmení</p> <p>30. Jméno a příjmení</p> <p>31. Jméno a příjmení</p> <p>32. Jméno a příjmení</p> <p>33. Jméno a příjmení</p> <p>34. Jméno a příjmení</p> <p>35. Jméno a příjmení</p> <p>36. Jméno a příjmení</p> <p>37. Jméno a příjmení</p> <p>38. Jméno a příjmení</p> <p>39. Jméno a příjmení</p> <p>40. Jméno a příjmení</p> <p>41. Jméno a příjmení</p> <p>42. Jméno a příjmení</p> <p>43. Jméno a příjmení</p> <p>44. Jméno a příjmení</p> <p>45. Jméno a příjmení</p> <p>46. Jméno a příjmení</p> <p>47. Jméno a příjmení</p> <p>48. Jméno a příjmení</p> <p>49. Jméno a příjmení</p> <p>50. Jméno a příjmení</p> <p>51. Jméno a příjmení</p> <p>52. Jméno a příjmení</p> <p>53. Jméno a příjmení</p> <p>54. Jméno a příjmení</p> <p>55. Jméno a příjmení</p> <p>56. Jméno a příjmení</p> <p>57. Jméno a příjmení</p> <p>58. Jméno a příjmení</p> <p>59. Jméno a příjmení</p> <p>60. Jméno a příjmení</p> <p>61. Jméno a příjmení</p> <p>62. Jméno a příjmení</p> <p>63. Jméno a příjmení</p> <p>64. Jméno a příjmení</p> <p>65. Jméno a příjmení</p> <p>66. Jméno a příjmení</p> <p>67. Jméno a příjmení</p> <p>68. Jméno a příjmení</p> <p>69. Jméno a příjmení</p> <p>70. Jméno a příjmení</p> <p>71. Jméno a příjmení</p> <p>72. Jméno a příjmení</p> <p>73. Jméno a příjmení</p> <p>74. Jméno a příjmení</p> <p>75. Jméno a příjmení</p> <p>76. Jméno a příjmení</p> <p>77. Jméno a příjmení</p> <p>78. Jméno a příjmení</p> <p>79. Jméno a příjmení</p> <p>80. Jméno a příjmení</p> <p>81. Jméno a příjmení</p> <p>82. Jméno a příjmení</p> <p>83. Jméno a příjmení</p> <p>84. Jméno a příjmení</p> <p>85. Jméno a příjmení</p> <p>86. Jméno a příjmení</p> <p>87. Jméno a příjmení</p> <p>88. Jméno a příjmení</p> <p>89. Jméno a příjmení</p> <p>90. Jméno a příjmení</p> <p>91. Jméno a příjmení</p> <p>92. Jméno a příjmení</p> <p>93. Jméno a příjmení</p> <p>94. Jméno a příjmení</p> <p>95. Jméno a příjmení</p> <p>96. Jméno a příjmení</p> <p>97. Jméno a příjmení</p> <p>98. Jméno a příjmení</p> <p>99. Jméno a příjmení</p> <p>100. Jméno a příjmení</p>										
dobře nebo částečně	částečně																	
<i>rusky</i>	<i>část.</i>																	
<i>německy</i>	<i>část.</i>																	
<p>1. Jméno a příjmení</p> <p>2. Jméno a příjmení</p> <p>3. Jméno a příjmení</p> <p>4. Jméno a příjmení</p> <p>5. Jméno a příjmení</p> <p>6. Jméno a příjmení</p> <p>7. Jméno a příjmení</p> <p>8. Jméno a příjmení</p> <p>9. Jméno a příjmení</p> <p>10. Jméno a příjmení</p> <p>11. Jméno a příjmení</p> <p>12. Jméno a příjmení</p> <p>13. Jméno a příjmení</p> <p>14. Jméno a příjmení</p> <p>15. Jméno a příjmení</p> <p>16. Jméno a příjmení</p> <p>17. Jméno a příjmení</p> <p>18. Jméno a příjmení</p> <p>19. Jméno a příjmení</p> <p>20. Jméno a příjmení</p> <p>21. Jméno a příjmení</p> <p>22. Jméno a příjmení</p> <p>23. Jméno a příjmení</p> <p>24. Jméno a příjmení</p> <p>25. Jméno a příjmení</p> <p>26. Jméno a příjmení</p> <p>27. Jméno a příjmení</p> <p>28. Jméno a příjmení</p> <p>29. Jméno a příjmení</p> <p>30. Jméno a příjmení</p> <p>31. Jméno a příjmení</p> <p>32. Jméno a příjmení</p> <p>33. Jméno a příjmení</p> <p>34. Jméno a příjmení</p> <p>35. Jméno a příjmení</p> <p>36. Jméno a příjmení</p> <p>37. Jméno a příjmení</p> <p>38. Jméno a příjmení</p> <p>39. Jméno a příjmení</p> <p>40. Jméno a příjmení</p> <p>41. Jméno a příjmení</p> <p>42. Jméno a příjmení</p> <p>43. Jméno a příjmení</p> <p>44. Jméno a příjmení</p> <p>45. Jméno a příjmení</p> <p>46. Jméno a příjmení</p> <p>47. Jméno a příjmení</p> <p>48. Jméno a příjmení</p> <p>49. Jméno a příjmení</p> <p>50. Jméno a příjmení</p> <p>51. Jméno a příjmení</p> <p>52. Jméno a příjmení</p> <p>53. Jméno a příjmení</p> <p>54. Jméno a příjmení</p> <p>55. Jméno a příjmení</p> <p>56. Jméno a příjmení</p> <p>57. Jméno a příjmení</p> <p>58. Jméno a příjmení</p> <p>59. Jméno a příjmení</p> <p>60. Jméno a příjmení</p> <p>61. Jméno a příjmení</p> <p>62. Jméno a příjmení</p> <p>63. Jméno a příjmení</p> <p>64. Jméno a příjmení</p> <p>65. Jméno a příjmení</p> <p>66. Jméno a příjmení</p> <p>67. Jméno a příjmení</p> <p>68. Jméno a příjmení</p> <p>69. Jméno a příjmení</p> <p>70. Jméno a příjmení</p> <p>71. Jméno a příjmení</p> <p>72. Jméno a příjmení</p> <p>73. Jméno a příjmení</p> <p>74. Jméno a příjmení</p> <p>75. Jméno a příjmení</p> <p>76. Jméno a příjmení</p> <p>77. Jméno a příjmení</p> <p>78. Jméno a příjmení</p> <p>79. Jméno a příjmení</p> <p>80. Jméno a příjmení</p> <p>81. Jméno a příjmení</p> <p>82. Jméno a příjmení</p> <p>83. Jméno a příjmení</p> <p>84. Jméno a příjmení</p> <p>85. Jméno a příjmení</p> <p>86. Jméno a příjmení</p> <p>87. Jméno a příjmení</p> <p>88. Jméno a příjmení</p> <p>89. Jméno a příjmení</p> <p>90. Jméno a příjmení</p> <p>91. Jméno a příjmení</p> <p>92. Jméno a příjmení</p> <p>93. Jméno a příjmení</p> <p>94. Jméno a příjmení</p> <p>95. Jméno a příjmení</p> <p>96. Jméno a příjmení</p> <p>97. Jméno a příjmení</p> <p>98. Jméno a příjmení</p> <p>99. Jméno a příjmení</p> <p>100. Jméno a příjmení</p>			<p>1. Jméno a příjmení</p> <p>2. Jméno a příjmení</p> <p>3. Jméno a příjmení</p> <p>4. Jméno a příjmení</p> <p>5. Jméno a příjmení</p> <p>6. Jméno a příjmení</p> <p>7. Jméno a příjmení</p> <p>8. Jméno a příjmení</p> <p>9. Jméno a příjmení</p> <p>10. Jméno a příjmení</p> <p>11. Jméno a příjmení</p> <p>12. Jméno a příjmení</p> <p>13. Jméno a příjmení</p> <p>14. Jméno a příjmení</p> <p>15. Jméno a příjmení</p> <p>16. Jméno a příjmení</p> <p>17. Jméno a příjmení</p> <p>18. Jméno a příjmení</p> <p>19. Jméno a příjmení</p> <p>20. Jméno a příjmení</p> <p>21. Jméno a příjmení</p> <p>22. Jméno a příjmení</p> <p>23. Jméno a příjmení</p> <p>24. Jméno a příjmení</p> <p>25. Jméno a příjmení</p> <p>26. Jméno a příjmení</p> <p>27. Jméno a příjmení</p> <p>28. Jméno a příjmení</p> <p>29. Jméno a příjmení</p> <p>30. Jméno a příjmení</p> <p>31. Jméno a příjmení</p> <p>32. Jméno a příjmení</p> <p>33. Jméno a příjmení</p> <p>34. Jméno a příjmení</p> <p>35. Jméno a příjmení</p> <p>36. Jméno a příjmení</p> <p>37. Jméno a příjmení</p> <p>38. Jméno a příjmení</p> <p>39. Jméno a příjmení</p> <p>40. Jméno a příjmení</p> <p>41. Jméno a příjmení</p> <p>42. Jméno a příjmení</p> <p>43. Jméno a příjmení</p> <p>44. Jméno a příjmení</p> <p>45. Jméno a příjmení</p> <p>46. Jméno a příjmení</p> <p>47. Jméno a příjmení</p> <p>48. Jméno a příjmení</p> <p>49. Jméno a příjmení</p> <p>50. Jméno a příjmení</p> <p>51. Jméno a příjmení</p> <p>52. Jméno a příjmení</p> <p>53. Jméno a příjmení</p> <p>54. Jméno a příjmení</p> <p>55. Jméno a příjmení</p> <p>56. Jméno a příjmení</p> <p>57. Jméno a příjmení</p> <p>58. Jméno a příjmení</p> <p>59. Jméno a příjmení</p> <p>60. Jméno a příjmení</p> <p>61. Jméno a příjmení</p> <p>62. Jméno a příjmení</p> <p>63. Jméno a příjmení</p> <p>64. Jméno a příjmení</p> <p>65. Jméno a příjmení</p> <p>66. Jméno a příjmení</p> <p>67. Jméno a příjmení</p> <p>68. Jméno a příjmení</p> <p>69. Jméno a příjmení</p> <p>70. Jméno a příjmení</p> <p>71. Jméno a příjmení</p> <p>72. Jméno a příjmení</p> <p>73. Jméno a příjmení</p> <p>74. Jméno a příjmení</p> <p>75. Jméno a příjmení</p> <p>76. Jméno a příjmení</p> <p>77. Jméno a příjmení</p> <p>78. Jméno a příjmení</p> <p>79. Jméno a příjmení</p> <p>80. Jméno a příjmení</p> <p>81. Jméno a příjmení</p> <p>82. Jméno a příjmení</p> <p>83. Jméno a příjmení</p> <p>84. Jméno a příjmení</p> <p>85. Jméno a příjmení</p> <p>86. Jméno a příjmení</p> <p>87. Jméno a příjmení</p> <p>88. Jméno a příjmení</p> <p>89. Jméno a příjmení</p> <p>90. Jméno a příjmení</p> <p>91. Jméno a příjmení</p> <p>92. Jméno a příjmení</p> <p>93. Jméno a příjmení</p> <p>94. Jméno a příjmení</p> <p>95. Jméno a příjmení</p> <p>96. Jméno a příjmení</p> <p>97. Jméno a příjmení</p> <p>98. Jméno a příjmení</p> <p>99. Jméno a příjmení</p> <p>100. Jméno a příjmení</p>															
<p>A</p>			<p>19201</p>		<p>1952</p>													

Osobní evidenční karta funkcionáře Hlavní správy vojenské kontrarozvědky Josefa Stavinohy (nar. 23. 3. 1918)
Zdroj: ABS

na návrh míř. náčelníka oddělení a odd.

K á d r o v ý r o z k a z
náčelníka I. správy FMV

V Praze dne 9. srpna 1972

Číslo: 56

Na základě rozkazu ministra vnitra ČSSR
dočasně
u s t a n o v u j i
dnem 1. srpna 1972

ZEMLA
1. plk. PhDr. ZLÁBEK Zdeněk - 11.10.1925 - 164974
do funkce I. zástupce náčelníka I. správy
FMV pro řízení práce v zahraničí
s funkčním platem 5.500,-- Kčs *gen. por. - 1000-6000
I - VŠ - 15*

Dočasně u s t a n o v u j i
dnem 1. srpna 1972

PETŘINA
2. mjr. VLČEK František - 7.7.1921 - 164929
do funkce zástupce náčelníka I. správy FMV
pro politickou rozvědku
s funkčním platem 5.300,-- Kčs *gen. mjr. - 1100-1800
I - VŠ - 15*

HOUDKA
3. pplk. HRUŠECKÝ Vladimír - 18.12.1930 - 164305
do funkce náčelníka odboru 47
s funkčním platem 4.650,-- Kčs *plk. - 1200-1100
I - VŠ - 12*

Náčelník I. správy FMV :
gen. mjr. Mladý
(genmjr. PhDr. Miloš HLADÍK) :

Kádrový rozkaz náčelníka I. správy FMV č. 56 z 9. 8. 1972 o ustanovení funkcionářů Hlavní správy rozvědky FMV

Zdroj: ABS

TAJNĚ!

Operativní příloha k osobní evidenční kartě příslušníka MV

Krycí jméno: **B u d í n**

Nástup do MV: **1.7.1957**

Pravé jméno: **Vodrážka Karel - 1.9.1933**

Služební průkaz č.: **195647 OW**

Zařazení na centrále I. správy MV

Nástup	Odchod	Odbor	Funkce	Plat	Zpracovávaná problematika	Kádr. rozkaz
1.1.71		B2	st.ref.spec.	3900,-	400,- kontr.	NS1,4
1.4.71	14.5.71	21	st.ref.spec.	3900,-	odb.spec.služeb / reorg.	NS1,35
		37.	"-	"-	NSR a Rakousko	NS1,12/74
1.12.78		26.	náčelník odboru dočasně pověřen		zahraniční kontrarozvědka	NS1,85/78
1.3.1979	15.11.1980	26.	náčelník odboru e m i s t ě n k e kanceláře		"-" "—" ministra v nitru ČSSR	FMV 34/79 FMV 350/80
4.3.1983		05	náčelník odboru		zvláštní záloha	NS1 19/83
16.10.87		05	"-		"-	NS1,75/87
1.2.88		80.	"-		řízení rozv.činnosti z ČSSR	FMV 15/88
1.10.88		80.	náčelník odboru		"-" /reorg./	FMV 395/88
1.5.89		12.	Náčelník I.správy		vedení	FMV 201/89
	30.6.1989		Skončen služ.poměr přísl. SNB.		Důvod: úmrtí.	FMV 324/89

Zařazení v legalizaci — I. záloha

Nástup	Odchod	Legalizační úřad	Legalizační funkce — odbor	Vyslání odborem	Kádr. rozkaz
15.5.71	31.3.73	MZV	referent	21.odbor	NS1,73 NS1,23/73

Zařazení v zahraničí — II. záloha

Nástup	Odchod	Legal. úřad	Rezidentura	Vyslání odborem (Rozv. funkce)	Legal. funkce	Legal. agenda	Kádr. rozkaz
1.4.73	30.11.78	MZV	Frankfurt BONN	21. rezident 37.	odb.ref. viz.odd.	pasová a vízová ag.	NS1,23/73 NS1,12/74
1.3.78	30.11.78	MZV	Vídeň	37.rezident	II.tsajem.	ved.konzul. a viz.odd.	NS1,85/78
1.3.83	15.10.87	MZV	Vídeň	37.rezident 47.	rada 2.tř.	polit.úsek	NS1 19/83

VODRÁŽKA Karel - 1.9.1933

389-80

5.450 (49) dif.600,- fixn.200,- zls. 4/102 01/83 T.

Operativní příloha osobní evidenční karty příslušníka I. správy FMV (SNB) Karla Vodrážky, krycím jménem „Budín“ (nar. 1. 9. 1933)

Zdroj: ABS

- 3 -

<p>21. Současná stranická příslušnost</p> <p>Kandidát KSČ od</p> <p>Člen KSČ od 28.5.1970</p> <p>Datum a obvod strany členství v KSČ</p> <p>Člen ČSM od 1957 1970</p> <p>Základ členství v ČSM od 1974</p> <p>jiné politické strany - které, od</p> <p>Základ členství v jiných politických stranách od</p> <p>22. Organizační vztahy v straně, v které působí</p> <p>23. Průběh služeb v MV</p> <p>24. Získané odznaky</p> <p>25. Další odznaky</p> <p>26. Kterým soudem, jak v roce</p> <p>27. Rodinný stav +</p> <p>28. Získané vyznamenání</p> <p>29. Získané vyznamenání</p>	<p>31. Dosažené hodnosti v MV</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th>Hodnost</th> <th>Odinnosti</th> <th>Dokladná č.</th> </tr> <tr> <td>strážířník</td> <td>1. 2.1955</td> <td>KR 834V 11/95</td> </tr> <tr> <td>nadstrážířník</td> <td>1.2.1968</td> <td>SVB 9/68</td> </tr> <tr> <td>podporučík</td> <td>1.10.1969</td> <td>KRMV 444/69</td> </tr> <tr> <td>poručík</td> <td>1.10.1971</td> <td>MMVŠSR 412/71</td> </tr> <tr> <td>nadporučík</td> <td>1.10.1974</td> <td>SNB 241/74</td> </tr> <tr> <td>kapitán</td> <td>1.10.1977</td> <td>SB 759/77</td> </tr> <tr> <td>major</td> <td>1.5.1980</td> <td>FMV 124/80</td> </tr> <tr> <td>podplukovník</td> <td>1.5.1986</td> <td>FMV 139/86</td> </tr> <tr> <td>plukovník</td> <td>1.1.1988</td> <td>FW 517/88</td> </tr> </table> <p>32. Získané vyznamenání</p> <p>33. Získané vyznamenání</p> <p>34. Číslo vyznamenání</p>	Hodnost	Odinnosti	Dokladná č.	strážířník	1. 2.1955	KR 834V 11/95	nadstrážířník	1.2.1968	SVB 9/68	podporučík	1.10.1969	KRMV 444/69	poručík	1.10.1971	MMVŠSR 412/71	nadporučík	1.10.1974	SNB 241/74	kapitán	1.10.1977	SB 759/77	major	1.5.1980	FMV 124/80	podplukovník	1.5.1986	FMV 139/86	plukovník	1.1.1988	FW 517/88	<p>35. Dosažené hodnosti v MV</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <th>Do kdy dat., mš., rok</th> <th>Popis činnosti - funkce a další údaje</th> <th>Název suverenity</th> <th>Dobrá hodnota</th> </tr> <tr> <td>1. 2.1955</td> <td>P F 3 a t - ustanoven do funkce hlavního příslušníka CC VB Brno 3</td> <td>3 VB Brno</td> <td>KR 834V 11/95</td> </tr> <tr> <td>1.11.1965</td> <td>nást. škol. VO pro obs. středních škol spol. čarvansk</td> <td></td> <td>KCS 50/67 KCS 004/69</td> </tr> <tr> <td>1.11.1967</td> <td>Výkonný příslušník obvod. VB území 3</td> <td></td> <td>SVB 169/67</td> </tr> <tr> <td>1.3.1968</td> <td>Referent 3. odd. II. odboru Spr. Stb</td> <td>Spr. Stb Brno</td> <td>KS 39/68</td> </tr> <tr> <td>1.1.1970</td> <td>referent 6. odd. II. odb. správy Stb</td> <td></td> <td>KS 204/69</td> </tr> <tr> <td>1.6.1971</td> <td>Referent 2. odd. II. odb. 3 Stb</td> <td></td> <td>NSB 234/71</td> </tr> <tr> <td>7.9.1971</td> <td>Povolá do dvouroč. kurzu pro dopl. stud. obor bezpeč. přípr. a obs. střed. škol v oboru. Vímor, eser Stb-obor kontraroz.</td> <td></td> <td>MMŠ 78/71</td> </tr> <tr> <td>1.5.1973</td> <td>Starší řet. 2. odd. II. odboru spr. Stb.</td> <td></td> <td>KS 39/73</td> </tr> <tr> <td>1.1.1975</td> <td>Náčelník 4. odd. I. odb. 3 Stb</td> <td></td> <td>SB 5/75</td> </tr> <tr> <td>1.10.1977</td> <td>Zástupce náčelníka II. odb. 5 Stb KS SNB</td> <td></td> <td>SNB 298/77</td> </tr> <tr> <td>1.11.1978</td> <td>řovněn dočasně náčelník II. odb. 5 Stb KS SNB</td> <td></td> <td>SNB 337/78</td> </tr> <tr> <td>1.12.1978</td> <td>Náčelník II. odb. 5 Stb KS SNB</td> <td></td> <td>SNB 366/78</td> </tr> <tr> <td>1.4.1979</td> <td>P F o z e n pověřen dočasně náčelník 1. odb.</td> <td>X. spr. FMV</td> <td>FMV 116/79</td> </tr> <tr> <td>1.3.1980</td> <td>Náčelník 1. odb.</td> <td></td> <td>DMV 77/80</td> </tr> <tr> <td>1.4.1986</td> <td>Doč. por. výkonnou funkce zást. náčeln. X. správy FMV</td> <td></td> <td>FMV 136/86</td> </tr> <tr> <td>1.9.1986</td> <td>Zástupce náčelníka X. správy SNB</td> <td></td> <td>FMV 352/86</td> </tr> <tr> <td>31.10.87</td> <td>ogvelán kura pro náčeln. správy, jejich zástupce a kdr. rezervy, při VŠ KFD</td> <td></td> <td>FMV 563/87</td> </tr> <tr> <td>4.5.1987</td> <td>Zástupce a kdr. rezervy, při VŠ KFD</td> <td></td> <td>FMV 102/87</td> </tr> <tr> <td>1.11.1987</td> <td>I. zástup. náčeln. X. správy</td> <td></td> <td>FMV 563/87</td> </tr> </table>	Do kdy dat., mš., rok	Popis činnosti - funkce a další údaje	Název suverenity	Dobrá hodnota	1. 2.1955	P F 3 a t - ustanoven do funkce hlavního příslušníka CC VB Brno 3	3 VB Brno	KR 834V 11/95	1.11.1965	nást. škol. VO pro obs. středních škol spol. čarvansk		KCS 50/67 KCS 004/69	1.11.1967	Výkonný příslušník obvod. VB území 3		SVB 169/67	1.3.1968	Referent 3. odd. II. odboru Spr. Stb	Spr. Stb Brno	KS 39/68	1.1.1970	referent 6. odd. II. odb. správy Stb		KS 204/69	1.6.1971	Referent 2. odd. II. odb. 3 Stb		NSB 234/71	7.9.1971	Povolá do dvouroč. kurzu pro dopl. stud. obor bezpeč. přípr. a obs. střed. škol v oboru. Vímor, eser Stb-obor kontraroz.		MMŠ 78/71	1.5.1973	Starší řet. 2. odd. II. odboru spr. Stb.		KS 39/73	1.1.1975	Náčelník 4. odd. I. odb. 3 Stb		SB 5/75	1.10.1977	Zástupce náčelníka II. odb. 5 Stb KS SNB		SNB 298/77	1.11.1978	řovněn dočasně náčelník II. odb. 5 Stb KS SNB		SNB 337/78	1.12.1978	Náčelník II. odb. 5 Stb KS SNB		SNB 366/78	1.4.1979	P F o z e n pověřen dočasně náčelník 1. odb.	X. spr. FMV	FMV 116/79	1.3.1980	Náčelník 1. odb.		DMV 77/80	1.4.1986	Doč. por. výkonnou funkce zást. náčeln. X. správy FMV		FMV 136/86	1.9.1986	Zástupce náčelníka X. správy SNB		FMV 352/86	31.10.87	ogvelán kura pro náčeln. správy, jejich zástupce a kdr. rezervy, při VŠ KFD		FMV 563/87	4.5.1987	Zástupce a kdr. rezervy, při VŠ KFD		FMV 102/87	1.11.1987	I. zástup. náčeln. X. správy		FMV 563/87	<p>36. Další údaje</p> <p>37. Další údaje</p> <p>38. Další údaje</p> <p>39. Další údaje</p> <p>40. Další údaje</p> <p>41. Další údaje</p> <p>42. Další údaje</p> <p>43. Další údaje</p> <p>44. Další údaje</p> <p>45. Další údaje</p> <p>46. Další údaje</p> <p>47. Další údaje</p> <p>48. Další údaje</p> <p>49. Další údaje</p> <p>50. Další údaje</p>
Hodnost	Odinnosti	Dokladná č.																																																																																																															
strážířník	1. 2.1955	KR 834V 11/95																																																																																																															
nadstrážířník	1.2.1968	SVB 9/68																																																																																																															
podporučík	1.10.1969	KRMV 444/69																																																																																																															
poručík	1.10.1971	MMVŠSR 412/71																																																																																																															
nadporučík	1.10.1974	SNB 241/74																																																																																																															
kapitán	1.10.1977	SB 759/77																																																																																																															
major	1.5.1980	FMV 124/80																																																																																																															
podplukovník	1.5.1986	FMV 139/86																																																																																																															
plukovník	1.1.1988	FW 517/88																																																																																																															
Do kdy dat., mš., rok	Popis činnosti - funkce a další údaje	Název suverenity	Dobrá hodnota																																																																																																														
1. 2.1955	P F 3 a t - ustanoven do funkce hlavního příslušníka CC VB Brno 3	3 VB Brno	KR 834V 11/95																																																																																																														
1.11.1965	nást. škol. VO pro obs. středních škol spol. čarvansk		KCS 50/67 KCS 004/69																																																																																																														
1.11.1967	Výkonný příslušník obvod. VB území 3		SVB 169/67																																																																																																														
1.3.1968	Referent 3. odd. II. odboru Spr. Stb	Spr. Stb Brno	KS 39/68																																																																																																														
1.1.1970	referent 6. odd. II. odb. správy Stb		KS 204/69																																																																																																														
1.6.1971	Referent 2. odd. II. odb. 3 Stb		NSB 234/71																																																																																																														
7.9.1971	Povolá do dvouroč. kurzu pro dopl. stud. obor bezpeč. přípr. a obs. střed. škol v oboru. Vímor, eser Stb-obor kontraroz.		MMŠ 78/71																																																																																																														
1.5.1973	Starší řet. 2. odd. II. odboru spr. Stb.		KS 39/73																																																																																																														
1.1.1975	Náčelník 4. odd. I. odb. 3 Stb		SB 5/75																																																																																																														
1.10.1977	Zástupce náčelníka II. odb. 5 Stb KS SNB		SNB 298/77																																																																																																														
1.11.1978	řovněn dočasně náčelník II. odb. 5 Stb KS SNB		SNB 337/78																																																																																																														
1.12.1978	Náčelník II. odb. 5 Stb KS SNB		SNB 366/78																																																																																																														
1.4.1979	P F o z e n pověřen dočasně náčelník 1. odb.	X. spr. FMV	FMV 116/79																																																																																																														
1.3.1980	Náčelník 1. odb.		DMV 77/80																																																																																																														
1.4.1986	Doč. por. výkonnou funkce zást. náčeln. X. správy FMV		FMV 136/86																																																																																																														
1.9.1986	Zástupce náčelníka X. správy SNB		FMV 352/86																																																																																																														
31.10.87	ogvelán kura pro náčeln. správy, jejich zástupce a kdr. rezervy, při VŠ KFD		FMV 563/87																																																																																																														
4.5.1987	Zástupce a kdr. rezervy, při VŠ KFD		FMV 102/87																																																																																																														
1.11.1987	I. zástup. náčeln. X. správy		FMV 563/87																																																																																																														

Vnitřní dvoustrana osobní evidenční karty příslušníka Veřejné a Státní bezpečnosti Karla Vykypěla (nar. 29. 12. 1943), 1. 2. 1965–1. 11. 1987

Zdroj: ABS

512167

Evidenční štítek M2

Údaje v rámečku vyplní výbor organizace tiskacím písmem předem.

1. Příjmení HOUSKA		Čís. dosavadní čl. legitimace 1190841	
Jméno (křestní) Josef		Číslo nové leg. (nevyplněno) 1191812	
2. Den, měsíc a rok narození 13.10.1924 místo narození Pacov		Nyčejší organizace 7.ÚO.	
3. Národnost česká 4. Stav ženatý 5. Náboženství čel.		Okres	
6. Bydliště Praha ulice Na Maniněch č. 38 okres VII.		Kraj	
7. Původní povolání tech. úřed. 8. Nyní zaměstnán jako člen SNB		Čís. KSC od 1.3.1946	
9. U sídlo závodu		Byl kandidátem od	
U živnostníka a obchoďáka počet zaměstnanců:		Dopadání leg. byla vydána na org. 29. míst. org. KSC	
U rolníka počet ha, které obhospodaruje počet zaměstnaných sil:		Okres Praha VII.	

9. Členství: **ROH, ČSM, SČSP, JSCZ, Sokol, JZD, ČSZ, družstvo spotřební** Jiné org.: **.....** (Vhodně zaškrtni)

Funkce v nich: **Předseda ČSM vedení**

10. Ve které pol. straně byl dříve členem, od kdy, do kdy a jaké měl funkce: **..... 6**

V 700,019,233

11. Nynější funkce v KSC: **6**

12. Veřejné funkce: **6**

13. Při prověřování r. 1948-1949 byl(a) prověřen(a): **kladně, se lhůtou 3 měsíců, 6 měsíců, jako kandidát na 1 rok, 2 roky (vhodně zaškrtni)**

prověřován(a) byl(a) v organizaci: **12. dílnič. organizace KSC-MU** okres: **Praha VII.**

V **Praze** dne **19. října 1950** 195 **.....** vlastnoruční podpis člena

833360

10840

EVIDENČNÍ ŠTÍTEK SM. č. 121135

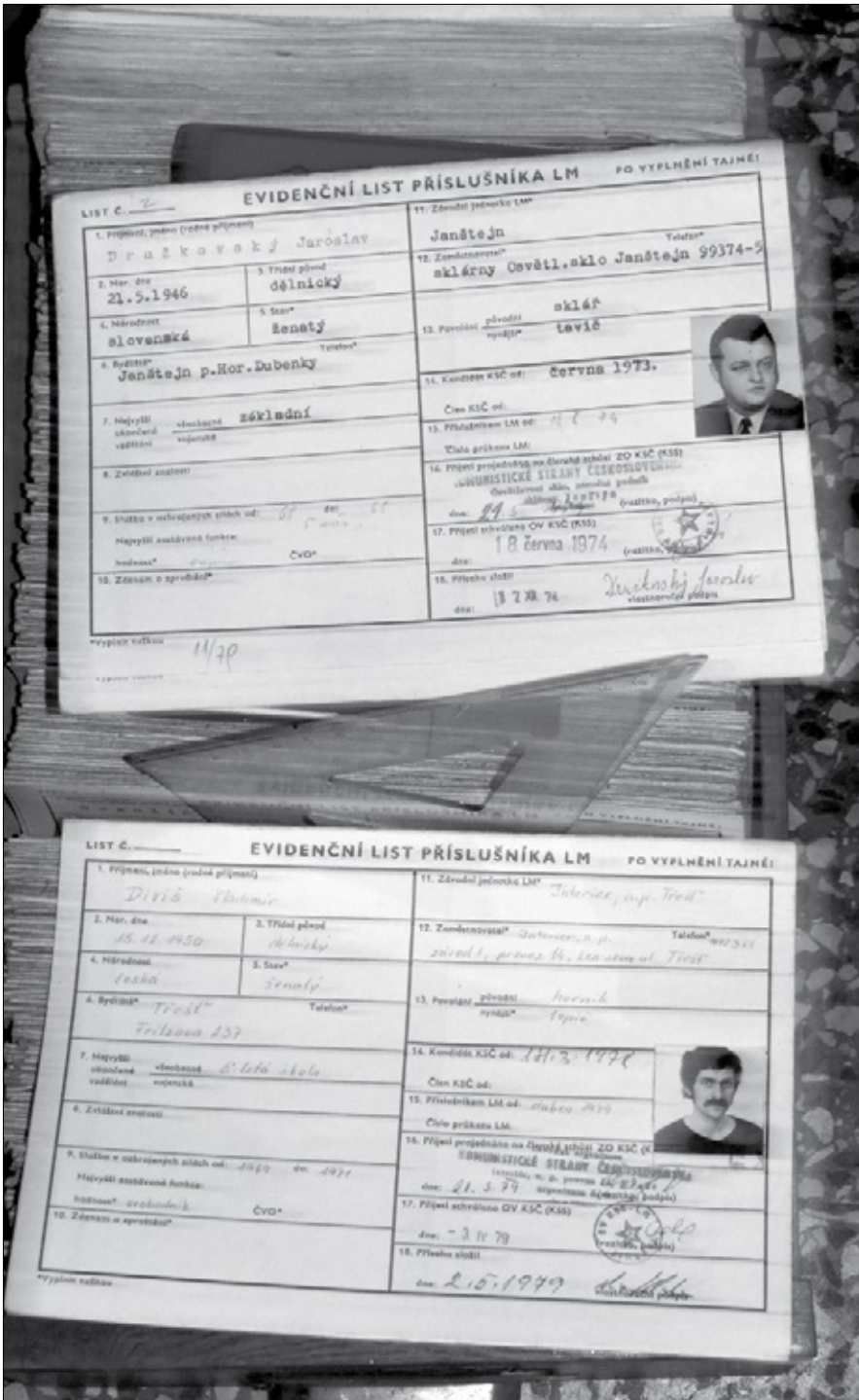
Titulní strana evidenčního štítku člena Komunistické strany Československa Josefa Housky (nar. 13. 10. 1924) Zdroj: NA

Výsledek prověření v roce 1950 (stručný výpis z protokolu členské schůze)

Jako učitel základního kroužku v RŠS dovedl pomáhat slabším soudruhům a ukázal se jako vzor učitele vychovatele. Při prověřce dokázal, že je sebekritický a zjištěné nedostatky že odstraňuje. Jako funkcionář strany i jako odborný pracovník chápe svoje povinnosti velmi odpovědně. Vzhledem k jeho odpovědné práci v ČSM se soudruhovi doporučuje umožnit absolvování vyššího stranického školení. Uměl vyrovnat dobře se služební přetíženoostí a stranickou a mládežnickou prací. Na členské schůzi dne 11.10.50 byl prověřen kladně.

<p>Výbor organizace si ověřil a potvrzuje údaje na evidenčním štítku. Člen(ka) má legitimaci v pořádku. Uvedené datum vstupu i číslo legitimace souhlasí. Návrh na vydání nové legitimace schválila členská schůze dne 11. října 1950.</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> <p>Ústřední organizace SNB č. 7 ústřední organizace</p> </div> <p><i>.....</i> podpis zapisovatele <i>.....</i> podpis předsedy</p>	<p>Sekretariát okresního výboru potvrzuje údaje evidenčního štítku s členskou kartou v okrese. Údaje o členství souhlasí.</p> <p>Datum: 21.10.1950.</p> <div style="text-align: center;"> <p><i>.....</i> úřadový podpis funkcionáře, který byl OV pověřen kontrolou</p> </div>
<p>Pro seznamy sekretariátu KV:</p> <div style="text-align: center;"> </div>	<p>Pro seznamy sekretariátu ÚV:</p> <p style="font-size: 1.2em; text-align: center;">16. XI. 1950</p>

Zadní strana evidenčního štítku člena Komunistické strany Československa Josefa Housky (nar. 13. 10. 1924) Zdroj: NA

Evidenční listy příslušníků Lidových milicí

Zdroj: CDTR

okresní (obvodní) oddělení VB

základní útvar VB

EVIDENČNÍ KARTA ČLENA POMOCNÉ STRÁŽE VB

Příjmení a jméno

Data narození místo okres

Bydliště okres

Zaměstnání

Původní povolání

Politická příslušnost

Voják — nevoják

Člen PS VB od jednotka PS VB

Uvolněn — zbaven členství

AROHIV MV
Pouze pro studijní účely

29 MV č. skl. 638
MV č. skl. 638s (pro slovenské znění)

Evidenční karta člena Pomocné stráže Veřejné bezpečnosti

Zdroj: ABS

Kopie diplomu absolventa Vysoké školy politické ÚV KSČ Josefa Juřici (nar. 29. 11. 1940), 26. 3. 1975

Zdroj: ABS

307

CESKOSLOVENSKA SOCIALISTICKÁ REPUBLIKA

Vysoká škola politická a veřejného výboru Komunistické strany Československa

Fakulta

Císlo diplomu J * 008008 **DIPLOM** c. 1980

Karel Vrba
(jméno a příjmení)

naroděn(a) dne 13. 1. 1926 v Čisté okres Mladá Boleslav
vykonal(a) státní rigorózní zkoušku ve studijním oboru teorie a praxe výstavby strany

Podle § 44 odst. 2 zákona č. 30/1960 Sb., o vysokých školách, se mu (jí) přiznává titul
doktor sociálně politických věd /RSDr./

v Praze dne 27. února 1984

prof. Z. Moravský
rektor vysoké školy

prof. T. Čížek
děkan fakulty

SEVT - 24 886 1 TZ 4-43 - 2326 83

Kopie diplomu absolventa Vysoké školy politické ÚV KSČ Karla Vrby (nar. 13. 1. 1926), 27. 2. 1984

Zdroj: ABS

ДИПЛОМ
С ОТЛИЧИЕМ
А № 018570

Предъявитель сего тов. *Гладиш*
Милош

в 1963 г. поступил и в 1966 г. окончил...
полный курс Высшей партийной школы
при ЦК КПСС и сдал государственные
экзамены в соответствии с учебным планом.

Гладиш
Профессор, Государственный
политико-партийный институт

Ректор *Милош*
% П.
Секретарь *Томаш*

Город Москва 21 июня 1966 г.

Регистрационный № 4782

Маск. № 9 - на Госзнак, 1966. Изд. 15326

Kopie diplomu absolventa Vysoké stranické školy při ÚV KSSS Miloše Hladíka (nar. 13. 2. 1924), 21. 6. 1966

Zdroj: ABS

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ
České socialistické republiky

*Замыкал Войтеха ЗС
до к.б. материали*

Čís. 27.932/75-31

V Praze dne 22. října 1975

OSVĚDČENÍ

o rovnocennosti diplomů vydávaných po zakončení studia
na vysokých školách v SSSR (vyhláška FMZV č. 123/1973 Sb.)

Ministerstvo školství ČSR osvědčuje podle § 2, odst. 5 vyhlášky č. 83/1974 Sb., o rovnocennosti a uznávání vysvědčení a diplomů o vzdělání vydávaných ve Svazu sovětských socialistických republik, rovnocennost diplomu č. 853554 s vyzn., vydaného **Vysokou školou KGB při Radě ministrů SSSR F.E.Dzeržinského v Moskvě**

dne 11.7.1975 s diplomy vydávanými po zakončení studia na **Právnické fakultě University Karlovy v Praze v oboru**

" p r á v e "

Držitel tohoto diplomu má právo užívat titulu

Toto osvědčení platí na území Československé socialistické republiky jen ve spojení s diplomem č. 853554 s vyzn. vydaným **Vysokou školou KGB při Radě ministrů SSSR F.E.Dzeržinského dne 11.7.1975 v Moskvě.**

Julius Janovský
v zašt. dr. Julius Janovský

Ředitel odboru vysokých škol
univerzitního směru MŠ ČSR

146

27

Хранить в личном деле

СВИДЕТЕЛЬСТВО

Выдано тов. Выкипел Карел в том, (фамилия, имя, отчество)
что он в 19⁸⁷ году окончил 2-х месячные курсы повышения квалификации сотрудников ОМВД ЧССР (срок) (профиль обучения)

Высшей школы КГБ СССР и сдал экзамены и зачеты по _____
Прослушал курс лекций по Научному (наименование дисциплин)
коммунизму, общеправовым и специальным
дисциплинам, а также консультировался
в практических подразделениях КГБ СССР.

Основание: Приказ Начальника Высшей школы КГБ СССР
от 10 июля 19⁸⁷ года
№ 180 л/с

Начальник Высшей школы КГБ СССР
Л. А. Постников (подпись) (фамилия)
г. Москва

30 июля 19⁸⁷ г.
г. Москва
М. П.

Зак. 57г

Osvědčení absolventa dvouměsíčního kurzu Vysoké školy KGB SSSR Karla Vykypěla (nar. 29. 12. 1943), 30. 6. 1987

Zdroj: ABS

25. X. 1965 - Provedení opis registrace číslo 1-160 podle listů protokolu týkajících se konání
 odb. IV. 1. vydání

Datum	Číslo svazku	Jméno a příjmení spolupracovníka	Krajní jméno	Výše úplatného, kterým byla vyřazena mapa agnata a ú. zprávy	Podpis registrařů	Svazek předán		Svazek vrácen		Svazek ukončen		Ukončen	
						pod č. j.	zam.	dne	odlady	dne	archivní číslo	dne	archivní číslo
2/6 54	1	WINKLER Karel	RICHTER	II-4-64 2. 6. 53 or 2. 6. 53 or	8/6 55	10/11/1965	3. svazek ne						
"	2	BARHÁNEK Karel 23. 4. 1916	29. II. 1964 FICER	II-3-2 II-6-1	10/11 66	15. 10. 1965	15-196 157/11-66 SE 2000000						
"	3	LUKES František	LUX	II-2-3	55 63	16. 10. 1965	16. 10. 1965 m. 10. 1965 16. 10. 1965			23/12 63	476023		
"	4	PARAL František	MORÁK	II-2-3							17307		
"	5	ZUVAČ Emanuel	DEMORANT	II-2-3		13. 10. 1965	13. 10. 1965 13. 10. 1965				205967		
"	6	GLEICH Eugen 18. 5. 1918	HILLER	II-2-3		7/2	10. 10. 1965				547203		
"	7	LÖWENBACH Josef 1. 6. 1900 Zlode	TODD	II-2-3							547203		
"	8	CHADHOVÁ Jitka 28. 9. 1926	IVA	II-2-3							1572 55	1572 55	
"	9	ŽEBRO Hubert	BERTA	II-2-1		31/3 55	31/3 55						
"	10	ŠARA Mikuláš 8. 11. 1926	29. II. 1964 PORUČIK	II-5-4 II-2-1									16. 10. 1965

16. 10. 1965
16. 10. 1965

První strana registračního protokolu osobních svazků tajných spolupracovníků centrálních státněbezpečnostních součástí Ministerstva vnitra ČSR (reg. č. 1 až 10), 2. 6. 1954

Zdroj: ABS

Datum	Číslo svazku	Jméno a příjmení spolupracovníka	Krycí jméno	Svazek, odbor, oddělení, firma (na) byla zřízena a v. zrušena	Podoba, která orgán, který mluví příj.	Podoba registrátora	Svazek předlu		Svazek vršen		Svazek ukončen		Obnova		Ukončen	
							one	pod č. j.	one	odpad	one	archivní číslo	one	archivní číslo	one	archivní číslo
28/12. 61. příj. 1. stran	12381	Handšschuh jam	Atom.	3-1-2	Handš.	Handš.	one	kam	one	53.5. 54423.						
23/12. 1964 příj. 1. stran	12382	Václav Janáček	Atom. 16 března 1964	4-4-3 4-13-3 2-12-3	Handš.	Handš.	one	kam	one	21.11. 63048 1964						
"	12383	Novot. Burešinský, J. O.	Praha 6 března 1964	4-4-3 4-12-3	Handš.	Handš.	one	kam	one							
"	12384	Matěj Janáček	Bohos	3-2-8	Handš.	Handš.	one	kam	one	23.5. 564339.						
28/12. 1964 příj. 1. stran	12385	Handš.	Prac. 16 března 1964	4-4-3 3-3 4-10-1	Handš.	Handš.	one	kam	one	8.9. 586816 1964						
28/12. 1964 příj. 1. stran	12386	Fluctyra jam	Stava. 16 března 1964	3-2-8 2-4-1	Handš.	Handš.	one	kam	one							
30/12. 1964 příj. 1. stran	12387	Manžel Janáček	Prac. 16 března 1964	3-2-8 2-4-1	Handš.	Handš.	one	kam	one	15.5. 623499 1964						
30/12. 1964 příj. 1. stran	12388	Janáček, Karel	Novob. 16 března 1964	3-2-8 2-4-1	Handš.	Handš.	one	kam	one	15.5. 623809 1964						
30/12. 1964 příj. 1. stran	12389	Manžel Janáček	Novob. 16 března 1964	3-2-8 2-4-1	Handš.	Handš.	one	kam	one							
	12390	Manžel Janáček	Novob. 16 března 1964	3-2-8 2-4-1	Handš.	Handš.	one	kam	one							

00154

Poslední strana registračního protokolu osobních svazků tajných spolupracovníků centrálních součástí Státní bezpečnosti Ministerstva vnitra ČSR (reg. č. 12381 až 12388), 22. 12.-30. 12. 1961

Zdroj: ABS

Problema dohoda soudkřt. dV. sčt. pod jistm čč. jmenem	Převodno do jiného zřizovan do sčp. zřizovan do sčp. svazku člá. 2 svazku svazkova do skupiny	Uplněno do archivu sekretářt. řádko	Popisná karta
			Převz. 14. 8. č. 22973 23. února 1971 přepř. m. m. 2280 n. E. 2-5
			Převz. 14. 8. č. 24912 23. února 1971 přepř. m. m. 2229 n. E. 2-5
			Převz. 14. 8. č. 54 26. února 1971 přepř. m. m. 2296 n. E. 2-1
			Převz. 14. 8. č. 7499 26. února 1971 přepř. m. m. 2297 n. E. 2-1
			Převz. 14. 8. č. 7444 26. února 1971 přepř. m. m. 2298 n. E. 2-1
			Převz. 14. 8. č. 10613 26. února 1971 přepř. m. m. 2261 n. E. 2-2
			Převz. 14. 8. č. 11976 23. února 1971 přepř. m. m. 2222 n. E. 2-5 Převz. 14. 8. č. 10854 24. února 1971 přepř. m. m. 2267 n. E. 2-2
		15. 1. 1971 doh. do 64815	Převz. 14. 8. č. 21322 24. února 1971 přepř. m. m. 2260 n. E. 2-1

Datum	Příjmení číslo	Regist. číslo	Druh svazku				Jméno, příjmení, datum narození (nasev. číslo nebo odkazovacího svazku, heslo věcného opar.)	U toho se svazek nachází	Podpis který svazek přijal
			skupiny	sčt.	sg. přířek	objektový			
25. 6.						OLIVERIUS Soudkřt.	11-44-02 V2-1	J. Frenkel	
1969	JUL	111				NOJAK Jovanar	- 4 -		
- 1 -	JUL	112				11. 6. 1941			
1069	A	113				2. ALUDOVIA - VE VŘESKOV Jovanar	115-88-50 V2-1	Štried	
- 1 -	A	114				4. 9. 1921 ZEMAN Gábor	- 1 -	Štried	
- 1 -	JUL.	115				12. 6. 1914 Kozík Jovanar	- 1 -	Štried	
						16. 5. 1909 VRÁNA Anton	- 1 -	Štried	
- 1 -	A	116				22. 1. 1928 ČERNÝ Bohumil	- 1 -	Štried	
- 1 -	A	117				1. 6. 1922 BENDA Klement	- 1 -	Štried	
- 1 -	A	118				14. 9. 1935 DOLYNSKÝ Zeman	- 1 -	Štried	
- 1 -	A	119				14. 9. 1938 HOFFEROVA Jovanar	- 1 -	Štried	
- 1 -	KL	120				24. 5. 1944	- 1 -	Štried	

Všeobecný registrační protokol svazků a spisů vnitřního zpravodajství Hlavní správy Státní bezpečnosti ČSR (reg. č. 111 až 120), 25. 6. – 1. 7. 1969

Zdroj: ABS

Průběh listinné evidence (M.V.)	Převzato do jiného druhu svazků (M.V.)	Uloženo do archivu (M.V.)	Poznámka
	11. V. 1989 přer. z KS m. A	Zničeno dne - 8. XII. 1989 8534354W	Faj, KPP
		Zničeno dne - 8. XII. 1989	F, Z III. 1989 převzato z OS r.č. 22019 (4644KPP)
		Zničeno dne 20. IX. 1990	FD, KPP, 2. 10. 5. 6. převzato z KS r.č. 35622 I. III. 1990 - archiv v MV - Ochr. státní
			FD, KPP
			FD
			MAR, MAR
			FD
			řádek přečten na řádek z. rubra - dle listinné
	1. V. 1989 přer. z KS m. A	Zničeno dne - 8. XII. 1989	FD, KPP
		Zničeno dne - 6. XII. 1989	FD

Datum	Druh svazku	Registr. číslo	Krýcí jméno	Jméno příjmení, datum narození (než se stane nabytelným) nebo jiný údaj, který umožňuje určení osob (na mezinárodním poručení)	U koho se nachází	Podpis oper. příč., který svazek přijal
I	A	36944	BRATEL	KUBOVÝ Jaroslav 5. 3. 1928	II-9-2	Kubov
7. 3. 1989	A	36942	LETEC	VEITH Pavel 19. 11. 1946	II-2-1	Letec
II	A	36943	HANKA	OPATRŇNÝ Josef 8. 10. 1934	II-12-1	J. F. R. 2
II	A	36944	VÁŘEK	SVOBODA Václav 25. 6. 1945	II-1-1	S. MAREŠ
II	D	36945	POP	POCHOP Jiří 19. 1. 1941	II-6-2	ASIT
I	KU	36946	ŠIMON	BAIERLE Jaroslav 24. 6. 1948	X-9-2	S. Pateč
II	RD	36947	KONTO	BARAČ František 24. 11. 1951	II-3-1	Alch
4	OS	36948	BIOLOGIČKA	CSAŘ-BIOLOGIČKÉ ÚSTAVY	II-11-5	S. SVITEL
I	A	36949	HYNEL	MACHALA Jan 9. 3. 1905	II-9-2	Jan
II	D	36950	LUK	KARL Lubor 7. 8. 1961	II-3-1	S. KRČOVÁ

MV č. 36943

Všeobecný registrační protokol svazků a spisů centrálního svazku součástí Státní bezpečnosti FMV ČSSR (reg. č. 36941 až 36950), 7. 3. 1989

Zdroj: ABS

00002

Datum	Číslo svazku	Jméno a příjmení spolupracovníka	Klíčové jméno	Stupeň účasti, kterému byla přidělena vnitřní agendní a v. správy	Popis orgánů, kterým může být přidělena v. správy	Podpis registrační	Svazek předán		Svazek vrácen		Svazek uloženo		Obchod		Uloženo	
							pod č. j.	kam	čas	odkud	čas	archivní číslo	čas	typ, obsah, odůvodnění	čas	archivní číslo
7.6.54	00012	40012	Petr	11	Petrův, Capek	-	opis				AS-6137		18.6.64	10	10.6.62	AS/1
7.	00013	40013	Manuel	11	Petrův	-					AS-1561		5.1.66	10	Manuel	AS/1
7.	00014	40014	Božena	11	Petrův	-		4.5.67	67/1000		AS-1561		7.9.67	10	Božena	AS/1
7.	00015	40015	Kamil	11	Petrův	-		5.9.69	1495/1		AS-1570		1.9.69	10	Manuel	AS/1
7.	00016	40016	Alberto	11	Petrův	-		22.12.69	1495/1		AS-1675		10.1.71	10	Manuel	AS/1
7.	00017	40017	Dolný, Carlos Magro	11	Petrův	-		24.1.71	1000/1		AS-1572		1.3.71	10	Manuel	AS/1
7.	00018	40018	Vasák	11	Petrův	-		23.1.71	1000/1		AS-1572		1.3.71	10	Manuel	AS/1
7.	00019	40019	Pocestný	11	Petrův	-		19.1.71	1000/1		AS-1572		1.3.71	10	Manuel	AS/1
7.	00020	40020	Samuel	11	Petrův	-		19.1.71	1000/1		AS-1572		1.3.71	10	Manuel	AS/1
7.	00021	40021	Vladimír	11	Petrův	-		19.1.71	1000/1		AS-1572		1.3.71	10	Manuel	AS/1
7.	00022	40022	Šťastný	11	Šťastný	-		19.1.71	1000/1		AS-1572		1.3.71	10	Manuel	AS/1

Registrační protokol osobních svazků tajných spolupracovníků (řádu „4“) I. správy MV (reg. č. 40012 až 40022), 7. 6. 1954

Zdroj: ABS

Průběh osobní svazky (záznamy o svazku, nebo svědčí o jeho uzavření)	Uzavření osobní svazky (záznamy o svazku, nebo svědčí o jeho uzavření)	Poznámka
	16. 6. 85 AS/N A 0 800	
	15. 8 AS/N 170 86	
	1. 6. 89 AS/N A 4 82	
	18. 2. 89 AS/N A 2 59	
		Roční vztek podle 11. 10. 1975 FMV 10. 2. 1985, 2. 4. 1985, 1. 1. 1986 2. 1. 1986, 1. 1. 1986 - 1. 1. 1986 1. 1. 1986 - 1. 1. 1986
	21. 11. 84 AS/N	
	26. 1. 81 AS/N 188 87	

Datum	Číslo dok. číslo	Regist. číslo	Druh svazku	Jméno, příjmení, datum narození (názvy svazků podle číselného označení, nebo je, příp. svazky na ustanovení pachatelů)	U čeho se nachází (názvy svazků)	Podpis oper. prac. (křížem)
4. XI. 1975	65-114 1087	1087	A' 011, 000, 010	ARON' před Kuchelkou sv. 7 - linie	31	Machal
5. XI. 1975	86-114 1087	1087	IS 011, 000, 010	STILOHAR' p. Jozana	42	Jozana
12. XII. 1975			DS 020, 020	JUZA'	18	Kučel
17. XI. 1975			A' 010, 010	JEKTA'	60	Kučel
46514			IS 020, 010	ZSV - Sýrov KONTUR'	48	Jozana
46515			DS 010, 020, 010, 010, 010, 010, 010	ZRALOK' p. Leckus	44	Jozana
46517			IS 011, 020, 010	LOPEZ'	62	Leckus
46518			A 010, 010, 010	ELIO'	11	Kučel
18. XII. 1975			IS 020, 010	YOK'	81	Kučel
46519			A 010, 010	Jozana - ustanovení, ustanov.	11	Kučel
46520				BRNO'	11	Kučel

MY č. 101/754

Registrační protokol osobních svazků tajných spolupracovníků (řádu „A“) I. správy FMV (reg. č. 46511 až 46520), 4. - 19. 12. 1975

Zdroj: ABS

Číslo	První jméno	První příjmení	První příjmení	Jméno příjmení bez příjmení	Věk v době vzniku svazku	Podoba
81851	Platýpecký				1958	1. kol. 1958
81852	elita				1959	1. kol. 1959
81853	Děvinská	Folke			1959	1. kol. 1959
81854	Děvinská				1959	1. kol. 1959
81855	Děvinská				1959	1. kol. 1959
81856	Děvinská				1959	1. kol. 1959
81857	Děvinská				1959	1. kol. 1959
81858	Roháč				1958	1. kol. 1958
81859	Racek				1958	1. kol. 1958
81860	Děvinská				1958	1. kol. 1958

První jméno	První příjmení	První příjmení	Jméno příjmení bez příjmení	Věk v době vzniku svazku	Podoba
20 VI 1977-1977-1977					
20 VI 1977-1977-1977					
Ag. svazk konceptuální svazek					
Ag. svazk konceptuální svazek					
Ag. svazk konceptuální svazek					
Ag. svazk konceptuální svazek					
Ag. svazk konceptuální svazek					
Ag. svazk konceptuální svazek					
Ag. svazk konceptuální svazek					

Všeobecný registrační protokol svazků a spisů centrálních útvarů Hlavní správy vojenské kontrarozvědky (reg. č. 81851 až 81860), 22.-23. 10. 1975

Zdroj: ABS

Číslo	První jméno	První příjmení	První příjmení	Jméno příjmení bez příjmení	Věk v době vzniku svazku	Podoba
30057	J. J. 1905					Důvěr.
30058	A. A.					Důvěr.
30059	A. T. D.					Brigitte
30060	A. T. D.					Hubert
30061	A. T. D.					Emil
30062	1. kol. 1958					Podobný
30063	2. kol.					Podobný
30064	1. kol.					Důvěr.
30065	1. kol.					Důvěr.
30066	1. kol.					Důvěr.
30067	1. kol.					Důvěr.
30068	1. kol.					Důvěr.
30069	XVI-1928					Důvěr.
30070	1. kol.					Důvěr.
30071	1. kol.					Karel
30072	1. kol.					Masino
30073	1. kol.					Mouřer

První jméno	První příjmení	První příjmení	Jméno příjmení bez příjmení	Věk v době vzniku svazku	Podoba
65726	65726				
61666					
61415					
61849	61849				
65438					
65916					
61069	61069				
60951					
65916					
61465					
30880					
50598	50598				
60266					
60391					
61593					
35044					

Archivní protokol svazků a spisů centrálních útvarů Hlavní správy vojenské kontrarozvědky (arch. č. 30057 až 30073), 17.-20. 7. 1973

Zdroj: ABS

Etická komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu

Martina Horčíčková¹, Josef Mička², Vítězslav Suchomel³, Josef Štípský⁴

Etická komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu (dále jen „Etická komise“) vstoupila v roce 2018 do sedmého roku své činnosti. Etická komise jakožto nezávislý správní orgán zřízený zákonem č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 262/2011 Sb.“), rozhoduje především o odvoláních proti rozhodnutím Ministerstva obrany ČR (dále jen „ministerstvo“) podle § 6 odst. 3 a 6 zákona č. 262/2011 Sb., tedy proti rozhodnutím ministerstva o tom, že se osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu nevydává.⁵

Předně je třeba uvést, že samotný zákon č. 262/2011 Sb., kterým byla (mimo jiné) Etická komise zřízena, byl za dobu své účinnosti prozatím třikrát novelizován. Dne 23. října 2014 vstoupil v platnost zákon č. 250/2014 Sb., o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o státní službě, který novelizoval zákon č. 262/2011 Sb., a to konkrétně jeho ust. § 7 odstavec 8, v němž bylo s účinností od 1. ledna 2015 nově výslovně stanoveno, že výkon působnosti Etické komise a její ostatní činnost odborně, organizačně, finančně a materiálně zabezpečuje Úřad vlády České republiky a že se Etická komise pro tyto účely považuje za organizační jednotku Úřadu vlády České republiky. Touto první novelou byly odstraněny pochybnosti o oprávněnosti poskytnutí materiálního a technického vybavení Etické komisi, resp. jejím členům, které do té doby panovaly. V souvislosti s tím tedy bylo v roce 2015 z části realizováno také ve vztahu ke členům Etické komise usnesení vlády č. 332 ze dne 9. května 2012, o materiálním zabezpečení činnosti Etické komise, kdy bylo jejím členům Úřadem vlády ČR v březnu a dubnu 2015 poskytnuto technické vybavení pro jejich činnost.

Dále v průběhu roku 2016 vstoupily v účinnost dvě důležité novely zákona č. 262/2011 Sb. Zákonem č. 318/2015 Sb., ze dne 11. listopadu 2015, byl s účinností od 1. ledna 2016 novelizován zákon č. 262/2011 Sb., do kterého bylo vloženo ustanovení § 7a, na základě kterého byla založena možnost Etické komise, resp. Úřadu vlády ČR, využívat referenční údaje ze základního registru obyvatel, údaje z informačního systému evidence obyvatel a údaje z informačního systému cizinců. Zákonem č. 195/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 26. května 2016, byla mimo jiné rozšířena působnost Etické komise, která nově rozhoduje i o odvoláních proti usnesením ministerstva, kterými bylo řízení ve věcech uvedených v § 6 odst. 3 a 6 zákona č. 262/2011 Sb. zastaveno. Etická komise je také již *expressis verbis* příslušná ze zákona k provedení přezkumného řízení nebo k rozhodnutí o obnově řízení. V souvislosti s touto rozšířenou pravomocí vyvstává nicméně otázka, nakolik agenda přezkumného

¹ Spoluautorka působila v oddělení sekretariátu Etické komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu od července 2012, od října 2013 do června 2016 jako vedoucí oddělení a tajemnice Etické komise.

² Spoluautor je vedoucím oddělení sekretariátu Etické komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu, zařazeném v sekci Legislativní rady vlády Úřadu vlády ČR, a zároveň je tajemníkem Etické komise.

³ Spoluautor působí v oddělení sekretariátu Etické komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu.

⁴ Spoluautor působil v oddělení sekretariátu Etické komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu od ledna 2014 do srpna 2016.

⁵ Dle zákona Etická komise rozhoduje i o odvoláních proti rozhodnutím ministerstva o zrušení již vydaného osvědčení; takový případ Etická komise ve své praxi dosud neřešila.

řízení a řízení o obnově zatíží činnost Etické komise, neboť jen za rok 2017 bylo Etické komisi předáno 14 podnětů k zahájení přezkumného řízení (příčemž Etická komise do té doby vyřídila za celou dobu svojí více než pětileté existence takovýchto podnětů celkem 24).

Uvedenou novelou byly také konkretizovány podmínky členství v Etické komisi uvedené v ustanovení § 7 odst. 3 zákona č. 262/2011 Sb., a to o definici bezúhonnosti („za bezúhonného nelze pro účely tohoto zákona považovat toho, kdo byl pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, pokud jeho odsouzení nebylo zahaleno anebo pokud se na něj z jiného důvodu hledí, jako by nebyl odsouzen“) a spolehlivosti („za spolehlivého nelze pro účely tohoto zákona považovat toho, kdo svým jednáním v době nesvobody zavalil důvod pochybovat o řádném výkonu funkce člena Komise, zejména o jeho nezávislosti nebo nestrannosti při výkonu funkce člena Komise“). Nově bylo rovněž stanoveno, z jakých důvodů může být člen Etické komise během jeho funkčního období odvolán. Ustanovení § 7 odst. 8 zákona č. 262/2011 Sb. bylo rovněž doplněno o ustanovení, dle kterého: „Členové Komise jsou za svou činnost odměňováni na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr.“ Tím bylo zákonem zakotveno odměňování členů Etické komise, neboť do účinnosti této novely se jednalo o funkci toliko čestnou a nehonoranou.

Co se samotného složení Etické komise týče, skládá se z 9 členů, po dvou volených vládou České republiky (která z jí volených členů též volí předsedu komise), Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky, Senátem Parlamentu České republiky a Radou Ústavu pro studium totalitních režimů. Jednoho člena jmenuje prezident republiky. Skutečnost, že členové Etické komise jsou voleni či jmenováni vrcholnými představiteli veřejné moci, predikuje význam, jaký byl již před jeho vznikem tomuto správnímu orgánu a jeho činnosti přikládán ze strany zákonodárce.

V prvním funkčním období se komise skládala z řady významných osobností společenského a politického života, z nichž mnohé se samy postavily proti komunistickému režimu v Československu, jednalo se o prof. PhDr. Jana Sokola, CSc., Ph.D.⁶, Mgr. Miloše Rejchrt⁷, Miloslava Nerada⁸,

⁶ Zvolen vládou České republiky dne 2. května 2012 a opětovně dne 13. září 2016. **Prof. PhDr. Jan Sokol, CSc.** v letech 1964–1990 pracoval jako programátor, později jako vedoucí výzkumný pracovník ve Výzkumném ústavu matematických strojů; vydal několik knih a řadu článků o počítačích, překládal filozofickou a náboženskou literaturu a byl v první vlně signatářů Charty 77. Od roku 1990 byl členem redakční rady časopisu Přítomnost. Od roku 1991 přednášel filozofii, antropologii a religionistiku na Pedagogické a Filozofické fakultě UK. V roce 1997 byl jmenován docentem a v roce 2000 profesorem. V letech 2000 až 2007 byl prvním děkanem Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, kde dosud přednáší. Od roku 1990 do roku 1992 působil jako poslanec Federálního shromáždění za Občanské fórum. Byl místopředsedou Sněmovny národů, předsedou poslaneckého klubu Občanského fóra a parlamentní delegace v Evropském parlamentu. Od ledna do července roku 1998 byl poté ministrem školství, mládeže a tělovýchovy. V červenci 2008 byl vyznamenán nejvyšším vyznamenáním Francouzské republiky, Řádem čestné legie v hodnosti důstojníka (officier). Je nositelem řady dalších významných ocenění, například Ceny Nadace Dagmar a Václava Havlových VIZE 97 (2016). *Ke členům Etické komise srov.: www.etickakomise.cz/cs/clenove-komise.*

⁷ Zvolen Senátem PČR dne 25. ledna 2012 a opětovně dne 18. ledna 2017. **Mgr. Miloš Rejchrt** byl po absolvování Komenského evangelické bohoslovecké fakulty v roce 1970 uveden do funkce duchovního; v roce 1972 byl zbaven státního souhlasu k výkonu duchovenské činnosti a pracoval jako topič parních kotlů až do léta 1989. Podepsal Chartu 77 a v lednu 1980 na rok převzal funkci mluvčího. Od listopadu 1989 do července 1990 se věnoval postgraduálnímu studiu na teologické fakultě univerzity v Ženevě. V říjnu 1990 byl zvolen vikářem sboru ČCE v Praze 6 – Dejvicích. V letech 1993 až 1999 pracoval v Českém rozhlasu. V lednu 1998 byl ministrem zahraničí jmenován na dva roky členem správní rady Českoněmeckého fondu budoucnosti. Od května 2000 byl zvolen seniorátním farářem pražského seniorátu ČCE, od září 2001 souběžně učil na Vyšší odborné škole Evangelické akademie. V červenci 2002 byl zvolen farářem sboru ČCE v Praze 1 u Salvátora. V květnu 2003 byl zvolen synodem ČCE za náměstka synodního seniora. Dne 1. října 2006 zvolen farářem sboru ČCE v Praze-Kobylisích, kde působil do listopadu 2011. Dne 28. října 2001 mu bylo uděleno prezidentem republiky Václavem Havlem vyznamenání “Za zásluhy”.

⁸ Zvolen Radou Ústavu pro studium totalitních režimů dne 21. listopadu 2011. **Miloslav Nerad** do roku 1946 působil jako technický úředník ČKD Praha – Libeň, poté se stal společníkem podniku na výrobu a opravu kotlů. V roce 1948 po komunistickém puči vyhotovil a rozšiřoval se dvěma vysokoškoláky protikomunistické letáky. Po zatčení a vyšetřování v Bartolomějské ulici v Praze byl přemístěn do pankrácké věznice. Před soudním procesem byl propuštěn na prezidentskou amnestii. Založil ilegální skupinu Náš domov, v listopadu 1949 odešel do Německa, neboť mu opětně hrozilo zatčení. V americké zóně spolupracoval se zpravodajskou skupinou brig. gen. Františka Moravce a gen. Sergeje Ingra. Po nezbytné přípravě se v dubnu roku 1951 vrátil do republiky s úkolem obnovit činnost skupiny Náš domov. Po osmi dnech byl 5. května 1951 zatčen Státní bezpečností a následně odsouzen Státním soudem za špionáž a velezradu k dvaceti letům odnětí svobody. Trest vykonával ve věznicích Pankrác, Bory, Leopoldov, Bytíz, Opava a opět Leopoldov. Dne 28. srpna 1964 byl propuštěn s desetiletou podmínkou. V roce 1968 byl členem K-231. Je držitelem plakety o významné službě, kterou převzal na Americkém velvyslanectví, a v roce 2009 byl vyznamenán prezidentem republiky Václavem Klausem medailí za Zásluhy o stát II. stupně.

PhDr. Marii Rút Křížkovou⁹ a JUDr. Stanislava Devátého, Dr.¹⁰, a dále z osobností, které se svou činností zasadily o přijetí zákona č. 262/2011 Sb., nebo se dlouhodobě zabývají problematikou

⁹ Zvolena Radou Ústavu pro studium totalitních režimů dne 21. listopadu 2011. **PhDr. Marie Rút Křížková** vystudovala obor čeština – pedagogika na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v roce 1968. Doktorát z filozofie získala v roce 1991. Pracovala jako učitelka, vychovatelka, redaktorka, odborná pracovníce v Památníku Tereziín a Středočeské galerii v Praze, v letech 1976–1980 jako lesní dělnice, od roku 1981 třídička pošty. Po roce 1989 byla externí korektorkou v Respektu, poté působila jako lektorka literatury na Vyšší sociálně pedagogické a teologické škole Jabok v Praze (1993–2001). Do hledáčku StB se dostala už v srpnu 1968, kdy v libereckém rozhlasu opakovaně protestovala proti invazi a následné okupaci vojsky Varšavské smlouvy. Dne 13. ledna 1977 podepsala Chartu 77 s veřejným prohlášením proti článku Ztroskotanci a samozvanci publikovaném v Rudém právu. Od 2. února 1983 do 6. ledna 1984 působila jako jedna ze tří mluvčích Charty 77. Spolupracovala s Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných a 15. 10. 1988 podepsala manifest Hnutí za občanskou svobodu a angažovala se v jeho křesťansko-demokratickém křídle. V letech 1994–2006 byla členkou a posléze předsedkyní poroty literární soutěže pro básníky do 22 let Ortenova Kutná Hora, kde založila edici První knížky, v níž stále ještě vycházejí básnické prvotiny oceněných autorů. Členkou České křesťanské akademie je od jejího vzniku v roce 1990 a stále působí ve Společnosti křesťanů a Židů, jejíž spoluzakladatelkou se po pádu totality stala. V samizdatové edici Kvant Vladislava jí vyšla studie Jiří Orten, básník smrti a lásky (1978) a v témže roce antologie Je mojí vlastní hradba ghetta? (spoluautoři Kurt Jiří Kotouč a Zdeněk Ornest), která vyšla tiskem až v roce 1995 v české, německé a anglické verzi; v roce 1995 tato kniha získala v New Yorku Americkou národní cenu za nejlepší dílo o holocaustu a v Praze Zlatou stuhu za nejlepší knihu s tematikou mládeže. Z její vlastní tvorby byla oceněna publikace Žít jako znamení – Rozhovory s Josefem Zvěřinou a knížka Svědectví, které nemohlo být vysloveno v anketě Lidových novin.

¹⁰ Zvolen Poslaneckou sněmovnou PČR dne 16. prosince 2011. **JUDr. Stanislav Devátý, Dr.** před 17. listopadem 1989 pracoval jako technik počítačů. Toto místo musel opustit poté, co se stal v roce 1985 signatářem Charty 77 a členem VONS. V letech 1988–89 byl mluvčím Charty 77. Proslavil se položením věnce na hrob Jana Palacha ve Všetatech dne 16. ledna 1989, když byl místní hřbitov tehdejší Veřejnou i Státní bezpečností přímo obležen. V roce 1989 byl z politických důvodů opakovaně vězněn, veřejnost se dozvěděla o jeho protestních hladovkách, zejména z tehdy již jen sporadicky rušeného vysílání rozhlasové stanice Svobodná Evropa. Byl spoluzakladatelem Společnosti přátel USA a Iniciativy sociální obrany. V srpnu 1989 byl odsouzen k 20 měsícům vězení, ale podařilo se mu před zatčením uprchnout do již svobodného Polska. Z bezpečnostních důvodů se do republiky vrátil až 10. prosince 1989 a ihned poté se zapojil do probíhajících událostí. V červnu 1990 byl na jihomoravské kandidátce Občanského fóra zvolen za poslance Federálního shromáždění. Ostře vystupoval proti bývalým komunistům v Občanském fóru, poté vstoupil do ODS. Byl zvolen do parlamentní vyšetřovací komise pro vyšetřování událostí ze dne 17. listopadu 1989, která se zabývala zjišťováním událostí zásahu policie na Národní třídě v Praze a všech dalších událostí s tímto zásahem spojených. V rámci komise se podílel na vypracování tzv. lustracího zákona. Usiloval rovněž o brzké zveřejnění seznamů spolupracovníků komunistické Státní bezpečnosti (StB). V roce 1992 byl jmenován náměstkem ředitele FBIS, po rozpadu Československa ředitelem nově vzniklé BIS. V listopadu 1996 z této funkce odstoupil. Během svého působení v BIS vystudoval dálkově práva a začátkem roku 1997 se stal koncipientem advokátní kanceláře. Po složení advokátních zkoušek se věnuje advokátní praxi, a to zejména oblasti dodržování lidských práv a svobod, trestnímu právu, dále ochraně osobnostních práv a lidské cti a důstojnosti či ústavnímu právu.

totalitních režimů, tj. Mgr. Jiřího Kauckého¹¹, předsedy Etické komise, PhDr. Prokopa Tomka, Ph.D.¹², místopředsedy Etické komise, MVDr. Jiřího Lišky¹³ a JUDr. Jana Kudrny Ph.D.¹⁴

Vzhledem ke končícímu funkčnímu období prvních členů komise, kteří byli postupně voleni a jmenováni v letech 2011 až 2012 představiteli veřejné moci uvedenými v § 7 odst. 2 zákona č. 262/2011 Sb. (funkční období devíti komisařů je pětileté, přičemž tatáž osoba může být zvolena nanejvýše dvakrát za sebou) došlo na přelomu let 2016 a 2017 k postupné obměně Etické komise. Radou Ústavu pro studium totalitních režimů byli zvoleni Ludmila Rakušanová¹⁵ a doc. JUDr. Petr

¹¹ Zvolen vládou České republiky dne 2. května 2012 a opětovně dne 13. září 2016. **Mgr. Jiří Kaucký** vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Od roku 1997 působil na odboru legislativy a koordinace předpisů Ministerstva vnitra ČR, od roku 2001 do dubna 2015 jako jeho ředitel. V říjnu roku 2014 byl pověřen řízením sekce pro přípravu státní služby na Ministerstvu vnitra ČR a později nově vzniklé sekce státní služby. Od 7. dubna 2015 zastává funkci státního tajemníka v Ministerstvu vnitra ČR. Autorsky se podílel na vzniku právních předpisů v působnosti Ministerstva vnitra, zejména tzv. civilně-správního úseku, jako je např. zákon č. 500/2004 Sb., správní řád nebo zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě. Podílel se rovněž na přípravě předpisů týkajících se vyrovnání s komunistickým režimem, konkrétně na zákoně č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, na zákoně č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek, zákoně č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, a nařízení vlády č. 135/2009 Sb., o poskytnutí jednorázového příspěvku ke zmírnění některých krivd způsobených komunistickým režimem. Je místopředsedou pracovní komise Legislativní rady vlády pro veřejné právo I – správní právo č. 1., dále působí jako člen rozkladové komise ministra vnitra, ministra životního prostředí, ministra průmyslu a obchodu, ministra obrany a vedoucího Úřadu vlády a je členem Poradního sboru ministra vnitra ke správnímu řádu a Poradního sboru náměstka MV pro státní službu. Od vzniku Ústavu pro studium totalitních režimů do 30. srpna 2013 s ním spolupracoval jako právník. Působil rovněž jako místopředseda Komise pro rozhodování ve věcech pobytu cizinců a předseda jejího II. senátu.

¹² Zvolen Poslaneckou sněmovnou PČR dne 10. února 2012 a opětovně dne 1. března 2017. **PhDr. Prokop Tomek, Ph.D.** se původně vyučil obráběčem kovů a v letech 1983–1996 pracoval s výjimkou dvouleté základní vojenské služby vesměs v dělnických profesích. V letech 1993–1997 vystudoval gymnázium. Je absolventem magisterského studia historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze (2001–2006), kde získal roku 2012 i titul Ph.D. ve studijním programu Historické vědy, studijní obor České dějiny. Od srpna 1989 byl signatářem Charty 77 a od roku 1991 dodnes je členem Amnesty International. V letech 1996–2007 pracoval na Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu a 2008–2009 v Ústavu pro studium totalitních režimů. V současné době je historikem ve Vojenském historickém ústavu v Praze. Je autorem desítek samostatných publikací a článků ve sbornících a odborných časopisech věnovaných různým tématům z doby komunistické totality. Zaměřuje se zejména na problematiku Státní bezpečnosti, třetího odboje, zahraničního rozhlasového vysílání pro Československo a na vojenské dějiny. Je autorem a spoluautorem výstav. Aktivně vystupuje na vědeckých historických konferencích. V letech 2006–2009 vedl kurz „Vyrovnání s minulostí“ a cyklus přednášek o třetím odboji na Univerzitě Pardubice. Externě vyučuje na Vysoké škole CEVRO v Praze. Je členem redakční rady časopisu Paměť a dějiny.

¹³ Jmenován prezidentem České republiky dne 20. března 2012. **MVDr. Jiří Liška** byl v letech 1996–2010 senátorem Parlamentu České republiky. V Senátu zastával po určité období posty místopředsedy komory a předsedy klubu ODS. Po vystudování Vysoké školy veterinární v Brně a absolvování základní vojenské služby pracoval téměř dvacet let jako veterinární lékař. V roce 1990 se stal předsedou Městského národního výboru v Jičíně. O dva roky později vstoupil do Občanské demokratické strany, na jejíž kandidátku byl posléze zvolen poslancem Sněmovny lidu Federálního shromáždění. V roce 1996 byl poprvé zvolen senátorem za volební obvod Jičín. Senátorský mandát dokázal obhájit i v senátních volbách let 1998 a 2004, v roce 2010 již zvolen nebyl. Od roku 2004 byl místopředsedou Senátu PČR. V roce 2010 začal podnikat jako OSVČ. V roce 2011 se stal členem dozorčí rady státní společnosti Lesy ČR. V letech 1994–2002 a 2012–2014 vykonával funkci starosty města Jičína.

¹⁴ Zvolen Senátem PČR dne 29. února 2012. **JUDr. Jan Kudrna, Ph.D.** absolvoval v roce 1999 Právnickou fakultu UK v Praze. V roce 2003 ukončil obhajobou disertační práce doktorské studium na PF UK v oboru ústavní právo, mezinárodní právo veřejné a evropské právo. Od roku 2003 působí jako odborný asistent na katedře ústavního práva PF UK, dále vyučuje na Metropolitní univerzitě Praha. Jako hostující učitel spolupracuje s univerzitami ve Vilniusu, Wrocławu a Budapešti, v rámci odborné spolupráce také s dalšími univerzitami. Externě spolupracoval s Ústavním soudem Polské republiky. Publikoval řadu odborných článků na téma volebních systémů, ústavních modelů, právní úpravy mimořádného zákonodárství či právní úpravy politických stran, a to jak v České republice, tak v zahraničí.

¹⁵ Zvolena Radou Ústavu pro studium totalitních režimů dne 21. listopadu 2016. **Ludmila Rakušanová** po invazi vojsk Varšavského paktu do Československa v roce 1968 emigrovala do Německa, od 70. do 90. let minulého století pracovala v Rádiu Svobodná Evropa v Mnichově, po přesídlení do Prahy se stala volnou novinářkou pro Českou televizi, Český rozhlas a Deníky, a korespondentkou pro média v německy hovořících zemích. Je členkou Asociace Evropských novinářů, které v letech 2004–2005 předsedala. Napsala dvě knižní publikace o Václavu Havlovi. Je nositelkou řady ocenění (česká laureátka ceny EU Ženy pro Evropu, Cena česko-německého porozumění, Cena Jana Palacha, Cena českého ministra životního prostředí, Zlatá lípa ministra obrany, Cena Jiřího Ješe za komentáře).

Pithart, CSc.¹⁶ a nahradili tak pro druhé funkční období Miloslava Nerada a PhDr. Marii Rút Křížkovou. Poslanecká sněmovna ne zvolila znovu JUDr. Stanislava Devátého, Dr. a jeho místo v Etické komisi zaujal PhDr. Jiří Rajlich¹⁷. Senát pak ne zvolil pro druhé funkční období JUDr. Jana Kudrnu, Ph.D. a místo něj zvolil PhDr. Petra Blažka, Ph.D.¹⁸ Ke dni 7. 2. 2018¹⁹ nebyl dosud ukončen jmenovací proces prezidenta republiky ohledně členství po MVDr. Jiřím Liškovi, jemuž funkční období skončilo dne 19. března 2017. Předseda Etické komise, Mgr. Jiří Kaucký, prof. PhDr. Jan Sokol, CSc., Ph.D., Mgr. Miloš Rejchrt a PhDr. Prokop Tomek Ph.D. byli příslušnými voliteli zvoleni i pro druhé funkční období, čímž je zachována kontinuita v rozhodovací činnosti Etické komise.

Odborné, organizační a materiální plnění úkolů Etické komise zajišťuje sekretariát Etické komise, který tvoří samostatné oddělení Úřadu vlády ČR a jehož vedoucí vykonává současně funkci tajemníka Etické komise. Ke dni 7. 2. 2018 působí na sekretariátu celkem 4 osoby, které mají vzdělání zejména v oblasti práva a historie. Úřad vlády ČR mimo jiné podpory poskytuje Etické komisi prostory k jednání a prostory k pořádání slavnostního předávání ocenění (pamětního odznaku a dekretů) účastníkům odboje a odporu proti komunismu.

V období od zahájení své činnosti ke dni 7. 2. 2018 obdržela Etická komise 508 spisů týkajících se odvolání proti rozhodnutí ministerstva o zamítnutí žádosti o vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu, přičemž na svých 78 zasedáních projednala celkem 453 případů; 445 rozhodnutí bylo vypraveno. V této souvislosti stojí za zmínku, že v roce 2014 a 2015 byl zaznamenán enormní nárůst agendy Etické komise, kdy se jednalo o nárůst v počtu obdržených spisů oproti roku 2013 o 169 % v roce 2014 a o 236 % v roce 2015.²⁰ Mimo jiné také za dobu své existence vyřídila Etická komise 38 podnětů k zahájení přezkumného řízení rozhodla

¹⁶ Zvolen Radou Ústavu pro studium totalitních režimů dne 21. listopadu 2016. **Doc. JUDr. Petr Pithart, CSc.** vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, na které v posledním roce studia (1962) vyučoval jako asistent na katedře obecné teorie státu a práva. Od roku 1966 byl tajemníkem Interdisciplinárního týmu ČSAV pro reformu politického systému. Od téhož roku byl na půl úvazku redaktorem Literárních novin (posléze Literárních listů), a to až do jejich definitivního zániku v roce 1970. V roce 1961 vstoupil do KSČ, ze které „vystoupil“ na podzim 1968 na protest proti postojům Dubčekova vedení (jeho členství bylo tzv. zrušeno). Předtím ještě stačil pobýt čtyři měsíce na St. Antony's College v Oxfordu a protože se nechtěl stát emigrantem, vrátil se a nastoupil do podniku Vodní zdroje jako dělník – čerpač (1970). Poté vystřídal několik manuálních a jedno úřednické (podnikový právník) zaměstnání. Patřil k prvním signatářům Charty 77. Hojně publikoval v samizdatu a v exilových časopisech, v exilových nakladatelstvích vyšly jeho dvě knihy. V listopadu 1989 patřil k jádru Koordinačního centra Občanského Fóra, od poloviny prosince byl jeho „představitelem“. Od února 1990 do června 1992 byl předsedou vlády České republiky. Od roku 1996 byl senátorem, kde opakovaně zastával funkci předsedy a místopředsedy Senátu Parlamentu České republiky. Od roku 2012 je opět vysokoškolským učitelem, a to doцентem na katedře politologie a sociologie Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

¹⁷ Zvolen Poslaneckou sněmovnou PČR dne 11. ledna 2017. **PhDr. Jiří Rajlich** před rokem 1989 vystudoval grafickou průmyslovou školu a pracoval jako polygrafický dělník, ekonom a podnikový archivář. Současně s tím prováděl soukromý archivní výzkum, spoluorganizoval srazy západních letců v Kolíně a psal tzv. „do šuplíku“. V letech 1992–1999 vystudoval historii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, v roce 1991 nastoupil do Vojsenského historického ústavu, kde od roku 2003 působí jako ředitel jeho historicko-dokumentačního odboru. Předmětem jeho odborného zájmu jsou české a československé dějiny 20. století, dějiny obou světových válek, období nacistické okupace a komunistické totality, historie československé armády a letectva a perzekuce jejich příslušníků, čs. interbrigadisté a jejich role v poválečném bezpečnostním aparátu aj. Je autorem nebo spoluautorem více než 50 knižních publikací a přibližně 400 odborných článků a studií v periodických a sbornících vydaných doma i v zahraničí (Kanada, Polsko, Velká Británie, Francie, Německo, Itálie, Španělsko, Japonsko). Je prezidentem České komise pro vojenské dějiny CIHM (Commission Internationale d' Histoire Militaire), předsedou redakční rady časopisu Historie a vojenství a člen redakčních rad časopisů Letectví a kosmonautika, Vojenská história (SR) a Securitas Imperii.

¹⁸ Zvolen Senátem PČR dne 18. ledna 2017. **PhDr. Petr Blažek, Ph.D.** je historikem a publicistou. Zabývá se dějinami komunistických režimů v Polsku a Československu. Vystudoval obory český jazyk a historie, učitelství pro střední školy, na Vysoké škole pedagogické v Hradci Králové a obor historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kde v roce 2008 dokončil doktorské studium. V letech 2004–2010 pracoval v Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR. Nyní je zaměstnán v Ústavu pro studium totalitních režimů, který v roce 2008 spoluzakládal. Působí také jako vědecký pracovník na Katedře divadelní vědy Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Je zástupcem ředitele Centra pro dokumentaci totalitních režimů a autor řady publikací k dějinám protikomunistického odboje a komunistických režimů ve středoevropském prostoru. Podílel se na vzniku řady historických výstav (věnované Chartě 77, VONS, K-231, Janu Palachovi, kolektivizaci venkova atd.) a webových portálů (www.janpalach.cz, www.vons.cz, www.ibadatelna.cz a www.minulost.cz) a výrobě mnoha dokumentárních i hraných filmů (například Proces H, Pouta, Hořící keř, Mluví Charty 77, Ženy Charty 77, Milada atd.).

¹⁹ K tomuto datu byl příspěvek vytvořen.

²⁰ Konkrétně obdržela Etická komise v roce 2012 75 spisů, v roce 2013 39 spisů, v roce 2014 105 spisů, v roce 2015 131 spisů, v roce 2016 102 spisů.

o čtyřech žádostech o obnovu řízení a v 62 případech usnesením pro nepřislušnost postoupila podání ministerstvu, což se děje nejčastěji v těch případech, kdy účastník řízení zašle své odvolání přímo Etické komisi, nikoliv v souladu se správním řádem ministerstvu.

Z projednaných 453 případů Etická komise v 61 případech rozhodla tak, že rozhodnutí ministerstva změnila a osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu udělila, přičemž ve třech případech bylo žadateli uděleno osvědčení pro naplnění formy odboje a odporu dle § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb., se kterým se pojí rovněž postavení válečného veterána.²¹ K tomu je třeba uvést, že Etická komise zpravidla rozhoduje v případech, kdy se na základě shromážděných materiálů nejvíce životní příběh klíčového období jednotlivých posuzovaných osob kompletní či jednoznačný a k jeho doplnění je často třeba vycházet z řetězce nepřímých důkazů a jiných indicií, které je však většinou pro jejich povahu možno vykládat více způsoby. Je tedy zapotřebí zvláště citlivého (etického) posuzování všech okolností případu, které jsou však s časovým odstupem jen velmi obtížně rekonstruovatelné a mnohdy se nabízí více možností, jak životní příběh posuzovaných osob interpretovat. I v tom je role Etické komise, devítičlenného sboru sestávajícího se z výše uvedených osobností z celého spektra zainteresované společnosti, nezastupitelná. Etická komise mění rozhodnutí ministerstva právě v těch případech, kdy posouzením všech důkazů dojde k závěru, že činnost osoby, které se vydání osvědčení týká, naplňuje co do subjektivní a objektivní stránky některou z forem odboje a odporu proti komunismu dle § 3 zákona č. 262/2011 Sb.

K činnosti Etické komise v uplynulých téměř pěti letech lze i s ohledem na uvedené konstatovat, že jako nezávislý správní orgán sehrála velmi důležitou roli v rámci rozhodovací činnosti dle zákona č. 262/2011 Sb.²² V této souvislosti je třeba vyzdvihnout vysoce profesionální přístup členů Etické komise i jejich vysokou účast na jednáních Etické komise po celé období jejího fungování, což značně posiluje postavení Etické komise jako správního orgánu a kredit její rozhodovací činnosti. Pro futuro bude jistě zajímavé sledovat vývoj rozhodovací praxe Etické komise v jejím novém složení.

Obecně je však třeba dodat, že práce ministerstva je důležitá především při shromažďování důkazních prostředků, a to s ohledem na škálu možných pramenů (od okresních archivů po Národní archiv, soudy všech stupňů, vězeňské instituce i právnické osoby soukromého práva, jako je například Společnost Libri prohibiti, či právní nástupce bývalých národních podniků a jiné). V práci ministerstva lze přitom sledovat vzrůstající úroveň při shromažďování důkazních prostředků, kdy zejména v posledních letech Etická komise jako odvolací orgán doplňuje dokazování spíše výjimečně. Etická komise nicméně v rámci své činnosti spolupracuje s Ústavem pro studium totalitních režimů, s Archivem bezpečnostních složek, či Národním archivem, případně dalšími institucemi (především archivy). Nelze opomenout také Ústav paměti národa v Bratislavě, který v případě potřeby poskytuje ze svých fondů archivní materiály vztahující se k odbojové činnosti žadatelů, kterou tito vyvíjeli na Slovensku.

V rámci usměrňování rozhodovací praxe přijala Etická komise v průběhu svého prvního funkčního období na základě projednaných případů celkem 6 „obecných závěrů“, kterými nejen

²¹ Jedná se o Karla Kovaříka, nar. 1937, kterému bylo vydáno osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu a příznán status válečného veterána za spolupráci se zahraniční zpravodajskou službou demokratického státu v roce 1956, neboť patřil do skupiny osob spolupracujících a pomáhajících agentovi zpravodajské služby CIC, Lumíru Pavlíkovi (odsouzen v procesu „Josef Olšaník ml. a spol.“), a Bohuslava Hubálka, nar. 1933, který byl oceněn za činnost spočívající v tom, že se po svém odchodu do západního Berlína v roce 1952 vrátil zpět do Československa, kde plnil úkoly Václava Kučery, jenž byl napojen na zahraniční zpravodajskou službu demokratického státu, a které spočívaly v obstarání kolků, předání dopisů a finanční hotovosti a zajištění převedení jemu neznámých manželů z Chlumce nad Cidlinou do zahraničí. Jmenování tedy naplnili formu odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb. a tím jim byl přiznán i status válečného veterána.

²² Srov. Etická komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO-VHÚ Praha, Praha 2013, s. 25–45; HORČÍČKOVÁ, Martina – MAZANCOVÁ, Tereza – ŠTÍPSKÝ, Josef: *Etická komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu*. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. MO-VHÚ Praha, Praha 2015, s. 83–98.

metodicky usměrnila rozhodovací činnost ministerstva, ale které zejména slouží k obeznámení širší veřejnosti s rozhodovací praxí Etické komise. Etická komise k přijetí obecných závěrů přistoupila v těch případech, kdy předpokládala, že by se věcný obsah „obecných závěrů“ mohl týkat širšího okruhu případných účastníků řízení, kteří žádají o vydání osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu buď z titulu vlastní účasti, nebo za pozůstalou osobu (resp. o takové žádosti uvažují).

V „Závěru č. 1“ se Etická komise zabývala otázkou realizace usnesení vlády č. 135 ze dne 6. února 1958 a usnesení vlády č. 256 ze dne 14. března 1958, v rámci které docházelo v tehdejší Československu k čistkám ve státním a hospodářském sektoru v souvislosti s probíhajícími politickými prověrkami. K tomu Etická komise uvedla, že případný postih ze strany tehdejší komunistické moci v souvislosti s výše uvedenými usneseními vlády sice považuje za formu perzekuce, která však bez dalšího nevykazuje znaky aktivní protikomunistické činnosti. Případní účastníci řízení jsou tak Etickou komisí v tomto smyslu považováni za oběti komunistického režimu, nicméně bez prokázané protikomunistické činnosti však Etická komise neshledává naplnění některé z forem odboje a odporu proti komunismu dle § 3 zákona č. 262/2011 Sb. Podobně Etická komise přistupuje rovněž k otázce posuzování pracovní perzekuce v důsledku tzv. normalizace po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968, což je mimo jiné obsahem „Závěru č. 5“, kdy na základě politických prověrek a čistek byly postiženy tisíce lidí formou propouštění z veřejného a hospodářského sektoru. I v tomto případě Etická komise považuje osoby postižené v rámci této pracovní perzekuce za oběti komunistického režimu, kterým bez dalšího (tj. bez naplnění formy odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 4 zákona č. 262/2011 Sb. – jak podmínky aktivní odbojové a odporové činnosti spočívající v protikomunistických postojích účastníka řízení, které tento zastával aktivně, z vlastní vůle a veřejně, tak podmínky zákonem presumovaného závažného postižení, ke kterému došlo v přímé souvislosti s takovými jeho postoji), nelze přiznat status účastníka odboje a odporu proti komunismu.

V „Závěru č. 2“ se Etická komise vyjádřila k předkládání nových důkazů účastníky řízení v odvolacím řízení, přičemž uvedla, že k novým skutečnostem a návrhům na provedení nových důkazů, uvedeným v odvolání nebo v průběhu odvolacího řízení, přihlédne ve smyslu ust. § 82 odst. 4 správním řádu jen tehdy, jde-li o takové nové skutečnosti (tvrzení o skutečnostech vztahujících se ke skutkům, pro které žadatel žádost podal) nebo důkazy, které účastník řízení nemohl uplatnit dříve v řízení před ministerstvem.

Etická komise se v „Závěru č. 3“ zabývala výkladem pojmu „veřejnost“, resp. pojmu „veřejné politické a společenské postoje“ (v konkrétním případě ve vztahu k tzv. verbovce StB, která probíhala na služebně StB), který je součástí definice formy odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 4 zákona č. 262/2011 Sb. Tento závěr byl vypracován na základě konkrétního případu účastníka řízení, který v roce 1956 pod vlivem „maďarských událostí“ odmítl vstoupit do KSČ a následně v roce 1957 odmítl i přes značný nátlak spolupracovat s StB, za což „zaplatil“ ztrátou zaměstnání a psychologickou újmou. V této souvislosti Etická komise uvedla, že chápe pojem „veřejné“ a veřejnost projevem nebo činu případného účastníka odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 1 a 4 zákona č. 262/2011 Sb. konsistentně s judikaturou českých soudů a doktrínou²³, tedy jako jednání za současné přítomnosti nejméně tří osob, učiněné na veřejně přístupném místě a vůči veřejnosti, tj. osobám odlišným od toho, kdo jednání činí, osobám, které jednají v součinnosti s ním nebo osobám blízkým tomu, kdo jednání činí; takovým veřejným činem nebo projevem by bylo možno označit jednání účastníka řízení s cílem strhnout ostatní k následování jeho příkladu, typicky svolávání demonstrací, veřejné projevy nesouhlasu na místech veřejnosti přístupných před větším počtem osob apod.

Obsahem „Závěru č. 4“ je posouzení spolupráce se zahraniční zpravodajskou službou Federativní lidové republiky Jugoslávie v kontextu s § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb. V uvedeném závěru Etická komise konstatovala, že nepovažuje Jugoslávii v letech 1957 až 1960 za demokratický

²³ Srov. TR NS 12/2005-T 759, 1 Tz 197/57; ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní zákoník. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010.

stát, byť zde vládnoucí režim byl v určitém slova smyslu liberálnější, než komunistický režim v tehdejší ČSR, neboť stále šlo o režim zjevně autoritářský, v němž hrála vedoucí úlohu Komunistická strana Jugoslávie. Spolupráci se zahraniční zpravodajskou službou Federativní lidové republiky Jugoslávie v dotčené době tedy Etická komise nepovažuje za spolupráci se zahraniční službou demokratického státu, jak předpokládá § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb.

K výše již částečně zmíněnému „Závěru č. 5“ je dále třeba doplnit, že tento se týká rovněž projevů odporu proti okupaci Československa vojsky států Varšavské smlouvy v srpnu 1968. Projevy vlasteneckého odporu proti okupaci Československa vojsky států Varšavské smlouvy v srpnu 1968 nelze dle Etické komise považovat bez dalšího za odboj či odpor proti komunistickému režimu v Československu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb., Etická komise ve svém závěru poukázala na skutečnost, že projevy vlasteneckého odporu proti okupantům neznamenal vždy zřetelné distancování se od politiky KSČ, popř. komunistické ideologie jako takové, ale byly mnohdy spíše projevy solidarity s tehdejší politikou vedením ČSSR, které přes všechny zamýšlené či realizované změny ve společnosti bylo stále v rukou KSČ a jejích stranických funkcionářů. Etická komise zdůraznila, že každý případ je nutno posuzovat individuálně s ohledem na skutečnost, zda lze v postojích jednotlivých osob vysledovat, ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb., (též) protikomunistický motiv (pohnutku) jejich jednání.

Etická komise se vyjádřila rovněž k otázce posouzení vstupu případného žadatele do Francouzské cizinecké legie, a to v „Závěru č. 6“. Etická komise v tomto závěru konstatovala, že nepovažuje vstup a činnost v rámci Francouzské cizinecké legie za odboj a odpor proti komunismu ve smyslu zákona č. 262/2011 Sb., neboť cíle Francouzské cizinecké legie směřovaly primárně k naplňování zahraničně-politických zájmů Francie a ne k boji proti komunismu v Československu.

Výše uvedené závěry Etické komise konsistentně aplikuje při své rozhodovací činnosti a tyto jsou v úplném znění pro veřejnost publikovány na jejích webových stránkách.

Žadatelům, kterým bylo na základě rozhodnutí Etické komise vydáno osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu, je při slavnostním ceremoniálu v historických prostorách Úřadu vlády ČR předáván pamětní odznak, dekret účastníka odboje a odporu proti komunismu a pamětní list podepsaný všemi členy Etické komise. Dosud se konalo osm slavnostních ceremoniálů za účasti významných osobností veřejného života a řady čestných hostů. Poslední slavnostní předávání ocenění proběhlo dne 26. září 2018, a to za přítomnosti ministra kultury, Mgr. Daniela Hermana, senátorů Jiřího Oberfalzera a PhDr. Tomáše Grulichy, předsedy správní rady Ústavu paměti národa v Bratislavě, Ondřeje Krajňáka, a představitelů institucí participujících na naplňování zákona č. 262/2011 Sb., konkrétně ministerstva, Archivu bezpečnostních složek, Ústavu pro studium totalitních režimů, a dále celé řady dalších institucí a organizací spolupracujících s Etickou komisí (např. organizátorů festivalu proti totalitě Mene Tekel) a dalších čestných hostů. Účastníkům odboje a odporu proti komunismu oceněným Etickou komisí, kteří se ze zdravotních důvodů nemohou slavnostního ceremoniálu zúčastnit a nemohou je zastoupit jejich blízcí, je ocenění doručeno jinou cestou, přičemž Etická komise se vždy příkládání k osobnímu předání.

Důležité informace o Etické komisi, její činnosti a veškeré aktuality lze nalézt na webových stránkách www.etickakomisecr.cz.²⁴ Na uvedených stránkách také Etická komise informuje o související činnosti, zejména pravidelné účasti na pietních akcích, které jsou pořádány na místech připomínajících protikomunistický odboj a oběti komunistické totality, a to například na čestném pohřebišti politických vězňů na Ďáblickém hřbitově nebo na dvoře Vazební věznice Pankrác k uctění památky JUDr. Milady Horákové, či na již tradiční pietní vzpomínce u Památníku obětem komunismu v Praze na Újezdu v den výročí 17. listopadu – Dne boje za svobodu a demokracii.

²⁴ Resp. <https://www.vlada.cz/cz/ppov/eticka-komise-cr/eticka-komise-ceske-republiky-pro-oceneni-ucastniku-odboje-a-odporu-proti-kunismu-98358/>

V budově Úřadu vlády ČR²⁵ se nachází úřední deska Etické komise, která je provozována formou tzv. informačního kiosku (veřejně přístupný počítač zprostředkující na obrazovce obsah úřední desky).

I přes nárůst agendy Etické komise, především co do posuzování podmínek zahájení přezkumného řízení, je nadále hlavní činností Etické komise jakožto odvolacího správního orgánu zejména vedení řízení o odvoláních proti rozhodnutím ministerstva, kterými byly jednotlivé žádosti o vydání osvědčení zamítnuty. Jak již bylo naznačeno výše, jedná se o případy z věcného, historického a právního hlediska komplikované a nezřídka hraniční. Činnost Etické komise zejména často komplikuje nedostatek podkladů pro rozhodnutí (ačkoliv byly v průběhu správního řízení osloveny všechny instituce, které spisový materiál mohly poskytnout) nebo jejich sporná vypovídací hodnota (s ohledem na časté nezákonné vyšetřovací praktiky orgánů bývalých bezpečnostních složek). Etická komise se vzhledem k značnému časovému odstupu od posuzované činnosti (ze 40. až 60. let 20. století) potýká zejména s objektivní nemožností získat svědectví pamětníků, kteří by mohli případná chybějící místa v časovém ději doplnit. V případě, že je žadatel zároveň posledním pamětníkem posuzované činnosti, či dokonce žádá pozůstalý po možném účastníkovi odboje, je tedy velmi složité posoudit objektivní i subjektivní stránku předmětného jednání (protikomunistický motiv jednání). V souvislosti s uvedeným je nicméně možno konstatovat, že posuzování takto složitých případů odpovídá záměru zákonodárce vytvořit správní orgán, který se bude věnovat a také věnuje rovněž etickému rozměru jednotlivých kauz.

Níže uvádíme několik případů, kterými se Etická komise zabývala v posledním období své rozhodovací činnosti, přičemž rozhodnutí ministerstva jako prvoinstančního správního orgánu, kterými byly žádosti o vydání osvědčení účastníků odboje a odporu proti komunismu zamítnuty, Etická komise změnila z důvodů níže popsanych ve prospěch žadatelů.

***„Potom slyšel jsem hlas Pána řkoucího: Koho pošli? A kdo nám půjde?
I řekl jsem: Aj já, pošli mne.“***

Izaiáš 6:8

(dle posledního vydání kralického z roku 1613)

Jaroslav Straka

Jaroslav Straka, nar. 1925, zemř. 1985, byl zapojen do protikomunistické skupiny Erqije²⁶ Radomíra Kleina-Jánského. Ten počátkem května 1948 přešel státní hranice do americké okupační zóny Německa. Následně byl odvezen do Frankfurtu nad Mohanem k Charlesu Katekovi, který stál v čele organizace pojmenované krycím názvem Economic Research Unit, jejímž prostřednictvím CIA řídila československý zpravodajský protikomunistický odboj. Radomír Klein-Jánský s nabídkou spolupráce pro rozvědku, přestože původně zamýšlel kontaktovat v Anglii generála Lva Prchalu, souhlasil, a byl přidělen k „Turnerově skupině“, jedné ze skupin „Gehlenovy organizace“, což byla německá zpravodajská služba pracující po skončení 2. světové války pro Spojené státy americké. Na počátku července 1948 se Radomír Klein-Jánský vrátil společně s Janem Schneiderem do Československa, aby zde vyhledali vhodné osoby, přičemž Klein-Jánský kontaktoval své bývalé spolužáky a další studenty, včetně Jaroslava Straky, o kterém věděl, že nesouhlasí s komunistickým režimem.

²⁵ Nábřeží Edvarda Beneše 4, Praha 1 – Malá Strana, vstup po veřejnost.

²⁶ „Jméno skupiny bylo zvoleno rafinovaně, aby na první pohled vypadalo nesmyslně a nevzbuzovalo podezření, proto je například písmeno ‚q‘ psáno bez logicky navazujícího ‚u‘. Začáteční ‚Er‘ a koncové ‚je‘ bylo prý inspirováno iniciálami ‚R. J.‘ jména Radomír Jánský a prostřední slabika ‚qi‘ byla odvozena z Quido, což bylo jméno druhého společníka, který zakládal skupinu Erqije.“ Viz ŽŮREK, Jiří: *Prolegomena k četbě Vladimíra Boublika a analýza stěžejních témat jeho myšlenkového odkazu*. Krystal OP, Praha 2008, s. 15.

Jaroslav Straka se tedy na počátku července 1948 sešel v Plzni s Radomírem Kleinem-Jánským, Janem Schneiderem a dalšími lidmi, kteří chtěli vyvíjet činnost směřující vůči nastolené komunistické totalitní moci. V průběhu schůzky došlo k územnímu rozdělení působnosti skupiny a to tak, že Čechy byly rozděleny na čtyři části; vedením severní části skupiny s centrem v Liberci a byl pověřen Jaroslav Straka. Jan Schneider byl pověřen rozšířením činnosti skupiny na Moravu a Radomír Klein-Jánský se zhostil vedení celé skupiny, která byla pojmenována „Erqije“. Klein-Jánský sdělil všem zúčastněným jejich úkoly; měli ve svěřené oblasti zjišťovat informace o stavu armády a SNB, o těžbě uranu, o rafineriích benzínu v Pardubicích a Kralupech nad Vltavou a o výrobě syntetického benzínu v Mostě. Jaroslav Straka měl dále zjistit, kde se v severních Čechách zdržuje Rudá armáda a také měl sledovat automobil, který měl údajně užívat agent ruské kontraspionáže, přičemž Jaroslav Straka tento úkol splnil. Mimo tyto úkoly měli získávat další členy pro zapojení do činnosti skupiny; Jaroslav Straka s existencí a činností skupiny „Erqije“ seznámil i Jaroslava Zuzánka. Mimo výše uvedené se Jaroslav Straka podílel na rozšiřování periodika „Legie“, jež vydávala jiná protikomunistická skupina.²⁷

Dne 12. února 1949 byl Jaroslav Straka rozsudkem Státního soudu v Praze, sp. zn. Or I 149/48, uznán vinným ze spáchání zločinu přípravy úkladů o republiku a odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 25 let. Radomír Klein-Jánský, který v té době byl již v zahraničí, byl v nepřítomnosti odsouzen k trestu smrti.²⁸

Etická komise dospěla v odvolacím řízení k závěru, že v řízení byla dostatečně prokázána aktivní protikomunistická činnost Jaroslava Straky. Tuto činnost Jaroslav Straka vyvíjel prokazatelně v červenci až srpnu 1948 v rámci skupiny „Erqije“ soustředěné kolem Radomíra Kleina-Jánského a Jana Schneidera, kteří byli vysláni do Československa zpravodajskou službou demokratického státu, aby zde našli vhodné lidi a následně získávali a předávali do zahraničí informace zpravodajského charakteru.

Etická komise měla na rozdíl od ministerstva za prokázané, že Radomír Klein-Jánský pracoval pro tzv. Gehlenovu organizaci působící pod americkou kontrolou. Etická komise tedy dospěla k závěru, že skupina „Erqije“ nebyla pouhým konstruktem Státní bezpečnosti, ale existující protirežimní organizací.

Co se týče konkrétního jednání Jaroslava Straky v rámci uvedené ilegální odbojové skupiny, Etická komise konstatovala, že jeho činnost byla v řízení dostatečně prokázána, přičemž Jaroslav Straka byl aktivním členem existující protikomunistické skupiny „Erqije“.

Etická komise měla na základě posouzení dostupných podkladů za jednoznačně prokázané, že jednání Jaroslava Straky, spočívající v získávání informací zpravodajského charakteru a v podílu na budování odbojové buňky skupiny „Erqije“ naplnilo znaky formy odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 3 zákona č. 262/2011 Sb., tj. aktivního působení v odbojové skupině „Erqije“, napojené prostřednictvím jejího velitele Radomíra Kleina-Jánského a Jana Schneidera na zpravodajskou službu demokratického státu, přičemž členové této skupiny proti komunistickému režimu v Československu bojovali získáváním informací zpravodajského charakteru (zasíláním zpráv o politické, hospodářské a vojenské situaci do zahraničí), budováním odbojových buněk a získáváním dalších osob pro protikomunistickou činnost.

²⁷ Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), f. Historický fond, arch. č. H-122, sign. H-122-5-3, Německá zpravodajská služba v Západním Německu, nedat., s. 5, sken 41. Dále viz Tamtéž, s. 17, sken 53. Srov. ABS, f. I. správa SNB, reg. č. 80713, 80713-000-3-5, zpráva ze dne 11. dubna 1962. V některých materiálech bezpečnostních složek komunistického režimu se vyskytuje údaj o spolupráci R. Kleina-Jánského se CIC – kromě již zmiňovaného rozsudku nad členy skupiny „Erkvie“ např. též v nedatované zprávě o školení a kurzech agentů CIC: Tamtéž, f. 302, sign. 302-200-5, sken 36. Srov. PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop: *Agenti-chodci na popravišti. Kurýři západních zpravodajských služeb, popravení v letech 1949–1958*. Cheb 2010, s. 96–98.

²⁸ ABS, f. MV-V, arch. č. V-5574 MV, mapa 1, rozsudek Státního soudu v Praze ze dne 12. 2. 1949.

Josef Hořák

Josef Hořák, nar. 1933, pomohl na jaře roku 1951 členovi protikomunistické skupiny „Jánošík“ Jiřímu Syrovému. Tuto skupinu, jejímž cílem se v průběhu její existence stalo mimo jiné získávání strategicky důležitých informací a jejich předávání do zahraničí pro protikomunistický odboj, Jiří Syrový založil v roce 1949 společně s Ladislavem Samšeňákem. Josef Hořák v Olomouci zavedl Jiřího Syrového na místa, odkud poté Jiří Syrový pořídil fotografie vojenských kasáren, vojenských zásobáren a rozestavěné továrny KOSMOS v Olomouci, a to s vědomím, že tyto materiály budou případně použity proti komunistickému totalitnímu režimu.²⁹

Za tuto pomoc byl Josef Hořák v soudním procesu „Stanislav Kindermann a spol.“ u Krajského soudu v Pardubicích dne 31. července 1953 uznán vinným ze spáchání trestného činu sdružování proti republice a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 2 let, k propadnutí poloviny jmění a ke ztrátě čestných práv občanských na dobu tří let. Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 20. listopadu 1953, sp. zn. 3 To 66/53, trestní kvalifikaci zpřísnil na vyzvědačství a zvýšil trest odnětí svobody na 4 roky. Na svobodu se Josef Hořák dostal dne 27. února 1957. Usnesením Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. listopadu 1990, sp. zn. Rt 428/90, byl Josef Hořák plně rehabilitován.³⁰

Josef Hořák se mimo výše uvedené také v 60. až 80. letech 20. století aktivně účastnil seminářů a přednášek společenství Koinótés, které si kladlo za cíl uchování myšlenkových hodnot nejen duchovních, respektive náboženských, ale také v našem civilizačním kontextu společenských, tedy i hodnot svobody a demokracie. Dále na činnosti Koinótés významně participoval tím, že pro účely konání tajných seminářů a přednášek dával k dispozici svůj byt.

Etická komise se ve svém rozhodnutí předně nezotožnila s hodnocením prokázaných skutečností ministerstvem, které v souvislosti s popsáním jednáním Josefa Hořáka zvažovalo pouze případné naplnění formy odboje a odporu proti komunismu podle § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb., tj. spolupráci se zahraniční zpravodajskou službou demokratického státu. Etická komise konstatovala, že je nezbytné posoudit činnost Josefa Hořáka i ve vztahu k formě odboje a odporu proti komunismu definované v ust. § 3 odst. 3 zákona č. 262/2011 Sb., tj. ve formě aktivního působení ve skupině, jejíž členové bojovali proti komunistickému režimu.

Etická komise po zevrubném posouzení shromážděného spisového materiálu dospěla k závěru, že činnost Josefa Hořáka spočívající v jeho pomoci Jiřímu Syrovému při pořizování fotografií vojenských kasáren, vojenské zásobárny a rozestavěné továrny KOSMOS na jaře roku 1951 v Olomouci, lze vyhodnotit jako aktivní působení v odbojové skupině Jiřího Syrového a Ladislava Samšeňáka, a tedy jako činnost, která naplňuje znaky odboje a odporu proti komunismu dle smyslu § 3 odst. 3 zákona č. 262/2011 Sb., tj. aktivní působení ve skupině, jejíž členové bojovali proti komunistickému režimu způsobu uvedenými v § 3 zákona č. 262/2011 Sb.

Z důkazů shromážděných ve správním řízení dále vyplynulo, že Josef Hořák se aktivně zapojil do společenství Koinótés, založeného v roce 1964 Dr. F. M. Davidkem. Společenství Koinótés bylo primárně společností náboženským, nicméně ve druhé polovině 60. let 20. století nastal velký rozmach činnosti především ve formě konání bytových seminářů a přednášek, kterých se účastnily desítky osob.³¹

Účel těchto seminářů byl především vzdělávací se zaměřením na látku, která v době nesvobody na československých univerzitách nemohla být z ideových důvodů přednášena. Rozebírána však byla i politická situace a diskutovalo se i o marxismu a komunismu, a to z pohledu

²⁹ ABS, f. HK-V, arch. č. V-1209 HK, Hořák, Zápis o výpovědi Josefa Hořáka ze dne 28. 2. 1953, s. 3 (scan 30); Tamtéž, osobní spis Hořák, Zápis o výpovědi Josefa Hořáka ze dne 22. 4. 1953, s. 3 a 4 (scan 16 a 17).

³⁰ Tamtéž, Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 11. 1953, sp. zn. 3 To 66/53.

³¹ Etická komise na rozdíl od správního orgánu I. stupně při hodnocení důkazů ve smyslu § 50 odst. 4 správního řádu přihlížela jak k vyjádření Mons. Dr. Milana Hanuše ze dne 21. července 2014, tak k písemnému vyjádření („svědectví“) Ludmily Javorové.

filozoficko-teologických, sociologických či ekonomických. Tyto semináře probíhaly za nejvyšší možné konspirace.

Na základě shromážděných důkazů Etická komise konstatovala, že Koinótés usilovala nejen o duchovní svobodu, ale obecně i o zachování a rozvoj svobodné společnosti, organizováním bytových seminářů a přednášek nabourávala vzdělávací monopol komunistického režimu, vychovávala teoreticky velmi dobře vybavené oponenty komunistické ideologie a intelektuály, kteří přenášeli své takto nabyté – oficiální ideologii nebezpečné – vzdělání, poznatky a zkušenosti ze seminářů dále do společnosti.

Činnost spočívající především v konání bytových seminářů a v systematickém vzdělávání, nezávislém na monopolu komunistického režimu, Etická komise zhodnotila jako činnost nepřímou protikomunisticky zaměřenou a vycházející z náboženského přesvědčení v souladu s § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. Z provedeního dokazování dle Etické komise jednoznačně vyplynulo, že semináře pořádané Koinótés se týkaly i společensko-politických témat vykládaných z tradičních duchovních a filozofických hledisek (tj. v dobovém kontextu nonkonformních), přičemž bylo lze důvodně předpokládat, že byly zaměřeny kriticky vůči komunistickému režimu, kvůli čemuž se pak konaly za přísného utajení a kvůli němuž účastníci těchto vzdělávacích akcí žili pod neustálou hrozbou perzekuce ze strany režimu (a přesto tam nabyté poznatky rozšiřovali mezi kolegy v zaměstnání, přátele a známé). Etická komise na základě shromážděných informací konstatovala, že společenství Koinótés naplnilo svou činností znaky odboje a odporu proti komunismu stanovené § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. a jeho formy stanovené v § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb.

Josef Hořák na činnosti Koinótés, zejména v oblasti tajného vzdělávání, významnou měrou participoval, neboť kromě toho, že se účastnil seminářů a přednášek, dával pro účely konání tajných seminářů a přednášek k dispozici svůj byt, resp. byt svůj a své manželky.

Činnost Josefa Hořáka ve prospěch společenství Koinótés v 60. až 80. letech 20. století proto Etická komise hodnotila jako činnost naplňující znaky § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb., tj. jako soustavnou či dlouhodobou anebo jinak významnou činnost spočívající ve vyvíjení politické, publicistické nebo jiné prokazatelně protikomunistické činnosti zaměřené přímo nebo nepřímou na obnovu svobody, demokracie nebo na oslabení komunistického režimu. Etická komise také zohlednila, že svým výše popsaným jednáním po velmi dlouhou dobu vystavoval sebe i svou rodinu značnému riziku postihu ze strany komunistického totalitního režimu, a to i poté, co byl již jednou v 50. letech odsouzen za protikomunistickou činnost.

Karel Žižka

Karel Žižka, nar. 1950, patřil ke skupině mladých novojičínských studentů (kterou tvořili Josef Zdráhal, Karel Žižka, Pavel Majkus; později se k nim přidali Jaroslav Vašínska a Josef Adamec), kteří společně naplánovali a provedli akce proti komunistickému režimu, jako například rozbití oken příslušníkovi novojičínské StB Slavomíru Krátkému, což učinili společně v listopadu roku 1968, rozbití vývěšního štítu novojičínské pobočky Svazu československo-sovětského přátelství v listopadu roku 1969. Skupina včetně Karla Žižky od prosince roku 1969 připravovala vylepování plakátu s názvem „Vážení spoluobčané“, který byl vydán k výročí upálení Jana Palacha. Letáky v počtu asi 50 kusů Karel Žižka rozšiřoval v Olomouci mezi studenty a do domovních schránek bytů. Dále skupina plánovala ještě od prosince 1969 zničení sovětských vlajek před prvomájovými oslavami roku 1970 tím, že postříkají sovětské prapory bílým fosforem tak, aby během oslav došlo k jejich samovznícení. Tuto akci již skupina nedokončila, neboť všichni její členové byli v lednu 1970 zadrženi, následně pak odsouzeni a uvězněni.³²

³² Výslechy svědků v rámci řízení.

V červenci a v srpnu 1969 pobýval Karel Žižka ve Francii jako student a člen Unie středoškolské a učňovské mládeže, přičemž při návštěvě Paříže navštívil redakci časopisu Svědectví, kterou vedl Pavel Tigrid. Do Československa poté tajně převezl časopisy Svědectví, ročník 1968, ročník 1967 s názvem „Československé léto 1967“, publikaci Pavla Tigrida s názvem „Emigrace v atomovém věku“ a ročenky redakce Svědectví. Všechny tyto tiskoviny tajně půjčoval v Československu dalším (asi 50) osobám, a to až do svého zatčení v lednu 1970.³³

Karel Žižka byl v roce 1970 rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ve spojení s dvěma navazujícími rozsudky Okresního soudu v Novém Jičíně společně s ostatními členy skupiny odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce trvání 7 měsíců, za trestný čin pobuřování, kterého se měl dopustit půjčováním tiskovin dovezených z Francie v roce 1969 a za přípravu k trestnému činu pobuřování.³⁴

Etická komise v případě Karla Žižky přistoupila k výsledku části členů skupiny novojičínských studentů (kteří sami obdrželi osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu za činnost v rámci této skupiny), přičemž po posouzení svědeckých výpovědí došla Etická komise k závěru, že Karel Žižka byl aktivním členem skupiny, že byl jejím zakladatelem a dokonce byl považován za jednoho z vůdců skupiny vedle Josefa Zdráhala.

Etická komise se neztotožnila se závěrem ministerstva, že se nepodařilo prokázat, že by se Karel Žižka do činnosti odbojové skupiny aktivně zapojil tak, jak předpokládá zákon. Posouzením jednotlivých akcí skupiny v Novém Jičíně a posouzením působení Karla Žižky ve skupině dospěla Etická komise k závěru, že se Karel Žižka aktivně zapojil do popsané odbojové skupiny a jeho prokázaná činnost v rámci této skupiny naplňuje co do intenzity a charakteru podmínky ust. § 3 odst. 3 zákona č. 262/2011 Sb.

Etická komise se rovněž neztotožnila se závěrem ministerstva, že se v průběhu řízení nepodařilo prokázat, že by Karel Žižka „*publikace dovezené z Francie například rozšiřoval či rozmnožoval.*“ Etická komise především nesouhlasila se závěrem ministerstva, že činnost Karla Žižky spočívající v tom, že protikomunistické publikace (především časopis Svědectví) zapůjčoval svým známým, nenaplnuje znaky odboje a odporu proti komunismu dle zákona č. 262/2011 Sb.

Na základě spisového materiálu a svědeckých výpovědí měla Etická komise za prokázané, že Karel Žižka půjčoval tiskoviny přivezené z Francie (především protikomunisticky zaměřený časopis Svědectví), a to mezi své přátele a spolužáky v Novém Jičíně, dále na koleji v Olomouci a v nemocnici v Novém Jičíně mezi lékaři a zdravotnickým personálem, dohromady celkem asi 50 lidem. K tomu Etická komise konstatovala, že považuje půjčování časopisů Svědectví a literatury Pavla Tigrida Karlem Žižkou, co do svého charakteru a v rozsahu, v jakém byla tato činnost prokázána, za naplnění formy odboje a odporu proti komunismu dle ust. § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 262/2011 Sb. Půjčování protirežimní literatury bylo dle Etické komise jednoznačně činností, kterou lze považovat za šíření či rozšiřování tiskovin dle ust. § 3 odst. 2 písm. a) zákona č. 262/2011 Sb. Skutečnost, že Karlu Žižkovi osoby, kterým zapůjčil protikomunistickou literaturu, tuto literaturu po přečtení vrátily, neměla vliv na skutečnost, že protikomunistická literatura byla rozšířena mezi přibližně 50 osob, které se s ní seznámily. Etická komise uvedla, že nelze přičítat Karlu Žižkovi k tíži, že nerozmnožil uvedenou literaturu a tu poté nerozdal, aby si ji mohly ostatní osoby ponechat. Takový výklad pojmu „*rozšiřování*“ ministerstvem byl až neúměrně zužující.

Etická komise závěrem také konstatovala, že ministerstvo nejednalo v souladu s ust. § 2 odst. 4 správního řádu, když při posouzení věci Karla Žižky nepřihlédlo k řízením vedeným ohledně žádostí ostatních členů skupiny tak, aby při rozhodování skutkově shodných nebo podobných případech nevznikaly nedůvodné rozdíly.

³³ Výsledky svědků v rámci řízení

³⁴ ABS, f. OV-V, arch. č. V-4629 Ostrava, rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 8. června 1970, sp. zn. 4To 271/70 (skeny 0348 a násl.).

Karel Pokorný

Karel Pokorný, nar. 1926, zemř. 2015, se v roce 1952 dvakrát setkal s Ladislavem Liptákem, který byl v průběhu let 1951 a 1952 ve Vídni proškolen britskou zpravodajskou službou a který dne 3. května 1952 přišel do Československa za účelem vybudování špiónážní sítě a získávání špiónážních zpráv protikomunistického charakteru.³⁵

Na prvním setkání v Karlových Varech dne 5. května 1952 byl Karel Pokorný Ladislavem Liptákem informován o jeho činnosti na území Československa a dále o tom, že se skrývá před bezpečnostními orgány. K verifikaci svých tvrzení ukázal Ladislav Lipták Karlu Pokornému falešné doklady, tajný inkoust, pistoli, pohlednici s vyznačenými pracovními tábory a mapy, na základě kterých přešel hranice z Vídně do Československa. Na druhém setkání o 14 dní později v Karlových Varech poskytl Karel Pokorný Ladislavu Liptákovi na jeho žádost ubytování v jeho bytě včetně stravy po dobu 4 dnů.³⁶

Dne 15. května 1953 byl za tento čin Karel Pokorný rozsudkem Krajského soudu v Karlových Varech, sp. zn. T 22/53-180, uznán vinným z trestného činu vyzvědačství a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání šesti let, ztrátě čestných práv občanských na pět let, zákazu pobytu v sokolovském okrese a ve všech pohraničních okresech Československa sousedících s okupační zónou USA v západním Německu a Rakousku na 10 let a k dalším trestům.³⁷

Etická komise měla za prokázané, že činnost Karla Pokorného, spočívající v přímé pomoci Ladislavu Liptákovi skrývajícimu se před bezpečnostními orgány a před zatčením a při vědomí, že Ladislav Lipták pracoval v Československu jako agent britské zpravodajské služby, byla v řízení dostatečně prokázána a naplňuje ve spojení s § 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. znaky formy odboje a odporu dle § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. Etická komise tedy měla za prokázané, že popsané jednání Karla Pokorného lze co do subjektivní a objektivní stránky a co do intenzity bez pochyb posoudit jako „jinou protikomunistickou činnost, zaměřenou přímo i nepřímou na obnovu svobody a demokracie a oslabení komunistického režimu“, jak požaduje § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb.

Etická komise se při svém rozhodování neztotožnila s hodnocením ministerstva, konkrétně v tom, že z „hlediska intenzity, významu a možného dopadu činů na komunistický režim nelze shora popsané jednání považovat za aktivní konání ve smyslu zákona, tj. že by naplnilo znaky některé z forem obsažených v ust. § 3 zákona.“ S přihlédnutím ke všem okolnostem měla Etická komise za zřejmé, že Karel Pokorný poskytl pomoc Ladislavu Liptákovi ve formě noclehu a stravy zcela bez nátlaku a rovněž při vědomí toho, že Ladislav Lipták je aktivním agentem britské zpravodajské služby, přičemž s ohledem na dobu, ve které tuto pomoc poskytoval, si musel být také vědom, že za toto své jednání může být velmi závažně postižen, k čemuž nakonec došlo dne 15. května 1953, kdy byl odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání 6 let, ztrátě čestných práv občanských na 5 let, zákazu pobytu v sokolovském okrese a ve všech pohraničních okresech ČSR sousedících s okupační zónou USA v západním Německu a Rakousku na 10 let a k dalším trestům. Ministerstvo dle Etické komise pak při hodnocení skutkového stavu věci přihlédlo ke skutečnosti, že Karel Pokorný při poskytování materiální podpory a noclehu jednal s vědomím toho, že aktivity Ladislava Liptáka nejsou z pohledu tehdejšího režimu legální a jsou protikomunisticky motivované. Vědomí, že napomáhá protikomunisticky činné osobě, vzhledem ke kontextu rehabilitačních řízení konce 60. let, který je Etické komisi znám z její úřední činnosti, nasvědčuje také skutečnost, že si Karel Pokorný nepodal v roce 1968 žádost o rehabilitaci.

³⁵ Tamtéž, f. PL-V, arch. č. V-10374 PL, protokol o výpovědi s Ladislavem Liptákem ze dne 3. prosince 1952 (skeny 0073 a 0074).

³⁶ Tamtéž, protokol o výpovědi s Ladislavem Liptákem ze dne 3. prosince 1952 (sken 0077); protokol o hlavním líčení ze dne 15. května 1953 (sken 0254); protokol o výpovědi Karla Pokorného ze dne 17. listopadu 1952 (skeny 0032 až 0037); protokol o výpovědi s Ladislavem Liptákem ze dne 3. prosince 1952 (skeny 0075 až 0079).

³⁷ Tamtéž, rozsudek Krajského soudu v Karlových Varech ze dne 15. května 1953, sp. zn. T 22/53-180.

Bohuslav Hubálek

Bohuslav Hubálek, nar. 1933, po svém ilegálním odchodu do západního Berlína v roce 1951 přešel v roce 1952 hranice zpět do Československa na základě úkolů, které mu zadal Václav Kučera, jenž byl napojen na zahraniční zpravodajskou službu demokratického státu (CIC³⁸). Jednalo se především o úkoly spočívající v zajištění československých kolků, které měly sloužit poté k padělání československých dokladů, předání tří dopisů a peněžní částky ve výši 1 800 Kčs jistě paní Kasparové, přičemž tyto úkoly splnil. Dále měl Bohuslav Hubálek za úkol podílet se na převedení jemu neznámých manželů z Chlumce nad Cidlinou ze Spolkové republiky Německo, s čímž také souhlasil, a do doby, než byl zatčen, stačil za tímto účelem předat paní Kasparové fotografie manželů z Chlumce nad Cidlinou, která zajišťovala technické detaily přechodů přes hranice mezi Československem a Spolkovou republikou Německo.³⁹

Bohuslav Hubálek byl zatčen dne 18. března 1952 na československo-německé hranici. Dne 10. září 1952 byl Bohuslav Hubálek rozsudkem Státního soudu v Praze, sp. zn. 4 Ts I 72/52, uznán vinným z trestného činu velezrady a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání pěti let nepodmíněně, ke ztrátě čestných práv občanských na dobu tří let a k dalším trestům.⁴⁰

Etická komise měla za prokázané, že Bohuslav Hubálek se dne 16. března 1952 nevrátil ze západního Berlína (kam ilegálně odešel v roce 1951) do Československa „pouze“ za účelem převedení své rodiny, jak uvedlo ministerstvo ve svém rozhodnutí, ale také rovněž z toho důvodu, že plnil úkoly, které mu zadal Václav Kučera, který byl prokazatelně napojen na CIC.

S ohledem na to tak nemohla Etická komise přisvědčit závěru ministerstva uvedenému v odůvodnění jeho rozhodnutí, že „skutečnost, že žadatel byl pověřen obstaráním kolků, není dostačující pro označení žadatele jako tzv. agenta-chodce,“ neboť ministerstvo opomnělo celou šíři úkolů, kterými byl ze strany Václava Kučery Bohuslav Hubálek pověřen a které splnil (případně podnikl řadu kroků k jejich splnění). Předně ministerstvo nevzalo do úvahy jeho podíl na přípravě převedení přes hranice manželů z Chlumce nad Cidlinou a skutečnost, že splnil (předání dopisu a finanční hotovosti) jiné úkoly. Portfolio úkolů Bohuslava Hubálka tak zjevně bylo rozsáhlejší, než jenom obstarání kolků. Etická komise měla za prokázané výše uvedené jednání Bohuslava Hubálka, které co do objektivní stránky naplnilo ust. § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb., a to z důvodu prokazatelného podniknutí řady kroků směřujících k realizaci přechodu hranice jemu neznámých manželů z Chlumce nad Cidlinou, k čemuž byl pověřen Václavem Kučerou napojeným na CIC, což naplňuje znaky převaděčství, a z důvodu přikročení k plnění (a částečnému splnění) dalších úkolů zadaných Václavem Kučerou, což naplňuje znaky překračování hranic za účelem účasti v odboji a odporu proti komunismu.

S ohledem na výše uvedené měla tedy Etická komise za prokázané, že popsané jednání Bohuslava Hubálka bylo lze co do subjektivní a objektivní stránky bez pochyb posoudit jako „převaděčství“, „překračování státních hranic za účelem účasti v odboji a odporu proti komunismu“, a naplnilo znaky formy odboje a odporu dle § 3 odst. 1 zákona č. 262/2011 Sb., neboť jej Etická komise vyhodnotila jako „převaděčství“ a „překračování státních hranic za účelem účasti v odboji a odporu proti komunismu“.

Etická komise při posuzování případu rovněž zohlednila skutečnost, že se Bohuslav Hubálek rozhodl překročit hranice Československa i poté, co již disponoval velmi negativní zkušeností s vyšetřovacími metodami tehdejších bezpečnostních orgánů, kdy byl v roce 1949 vazebně

³⁸ Kontrašpionážní sbor (anglicky Counter Intelligence Corps, zkráceně CIC) byla zpravodajská služba armády Spojených států amerických založená v průběhu druhé světové války, a to v prosinci 1941.

³⁹ ABS, f. LB-V, arch. č. V-186 LI, skupinový spis, protokol o výpovědi Bohuslava Hubálka ze dne 24. června 1952 (skeny 0047 až 0057); obžaloba Státního prokurátury v Praze ze dne 18. srpna 1952, sp. zn. 2 Spt I 107/52 (skeny 0127 až 0130); rozsudek Státního soudu v Praze ze dne 10. září 1952, sp. zn. 4 Ts I 73/52 (skeny 0140 až 0149). Tamtéž, protokol o výpovědi Bohuslava Hubálka ze dne 24. června 1952 (skeny 0047-0057, 0050-0057); tamtéž, osobní spis Hubálek, výpis ze svodky agenta „VLADO“ ze dne 4. června 1960 (sken 0063).

⁴⁰ Tamtéž, skupinový spis, rozsudek Státního soudu v Praze ze dne 10. září 1952, sp. zn. 4 Ts I 73/52 (skeny 0140 až 0149).

vyšetřován v souvislosti s činností jeho otce, Bohuslava Hubálka st., přičemž jeho otec byl komunistickým režimem popraven.

Ve smyslu ust. § 5 zákona č. 262/2011 Sb. bylo tedy Bohuslavu Hubálkovi přiznáno postavení válečného veterána.

František Bím

František Bím, nar. 1925, byl dne 3. června 1949 odsouzen pro spáchání trestného činu vojenské zraedy rozsudkem Státního soudu v Praze k trestu odnětí svobody v délce trvání sedmi let a ztrátě čestných práv občanských po dobu tří let za to, že v září 1948 ilegálně překročil hranice Československa do okupační zóny západního Německa. Do Československa se přes rakousko-československou státní hranici vrátil dne 26. dubna 1949, přičemž byl při přechodu zadržen celníky v sovětské okupační zóně Rakouska a předán do Československa.⁴¹

V rámci výkonu trestu odnětí svobody, který František Bím nastoupil dne 18. ledna 1950, prošel pracovním táborem v Horním Slavkově, vězením na Borech v Plzni a pracovním táborem v Libkovicích, odkud společně se Stanislavem Ouředníkem dne 23. listopadu 1951 utekl, avšak následně byl zadržen. Za toto jednání byl František Bím rozsudkem Státního soudu v Praze sp. zn. 2 Ts I 26/52 uznán vinným z trestných činů velezraady, loupeže, násilí na veřejném činiteli a maření výkonu úředního rozhodnutí a odsouzen k trestu odnětí svobody v délce trvání dvaceti let nepodmíněně, propadnutí celého jmění a dalším trestům. V dalším průběhu výkonu trestu vyvíjel aktivity zaměřené na ochranu práv obyvatel ČSSR, a to například formou stížnosti tehdejšímu předsedovi vlády, Jozefu Lenártovi. Dále rovněž ve výkonu trestu ilegálně propašoval proviant do vězení, který dále předával politickým vězňům. Z výkonu trestu byl František Bím podmínečně propuštěn dne 12. května 1964.⁴²

Po podmínečném propuštění v roce 1964 přes neustálý dozor bezpečnostních orgánů poskytoval svůj byt v Praze ke schůzkám osob, které byly sledovány bezpečnostními orgány pro protistátní činnost. V roce 1967 opětovně ilegálně emigroval do zahraničí, konkrétně do Švýcarska, odkud pravidelně zaslal osobám, jež byly v Československu protikomunisticky činné či komunistickým režimem postížené, finanční a další materiální zabezpečení. Od 70. let 20. století se stal vedoucím členem Sdružení ve Švýcarsku, které bylo na poskytování materiální a finanční pomoci zaměřeno. Sdružení rovněž spolupracovalo se zahraničními institucemi a pořádalo protestní akce, kterých se František Bím aktivně účastnil a pomáhal organizovat, a to například organizováním protestní akce ve Švýcarsku proti zatčení Václava Havla. František Bím se rovněž podílel na vybudování pamětního kříže obětí komunistického teroru v Nagelbergu. Aktivní činnost ve Sdružení se František Bím rovněž podílel na tvorbě dopisu do Bílého domu ve Washingtonu v přesvědčení, že takto seznámí čelné představitele USA s činností Sdružení.⁴³

Od 70. let 20. století František Bím aktivně působil i v redakci časopisu Mukl, který byl publicistickou platformou bývalých politických vězňů. Tento časopis dále František Bím od 70. let 20. století distribuoval prostřednictvím dalších osob do Československa. V časopise rovněž publikoval několik článků, jejichž obsahem mimo jiné byly rovněž informace o činnosti československého exilu.⁴⁴

⁴¹ Tamtéž, f. UL-V, arch. č. V-969 UL, sv. 2, rozsudek Státního soudu v Praze ze dne 3. června 1949, sp. zn. Or I 619/49 (skeny 0004 až 0006).

⁴² Tamtéž, sv. 1, rozsudek Státního soudu v Praze ze dne 29. dubna 1952, sp. zn. 2 Ts I 26/52 (skeny 0035 až 0041).

⁴³ Tamtéž, f. MV-V, arch. č. V-9640 MV, usnesení KS SNB ze dne 8. 7. 1968, čj.: VS/ČVS - 552/68 (sken 0007); zpráva o prošetření ze dne 18. března 1968 (skeny 0008 až 0009); záznam č. 33 krycí jméno IVAN ze dne 3. února 1978 (skeny 0022 až 0023). Výpověď svědka v rámci správního řízení.

⁴⁴ Spisový materiál poskytnutý dne 2. prosince 2015, rešerše v knihovně Libri prohibiti, autor PhDr. Petr Blažek, Ph.D.; *Časopis Mukl*, roč. 2, č. 4, leden - únor 1985, s. 14; *Časopis Mukl*, roč. 4, č. 1, červenec - srpen 1986, s. 9.

Františku Bímovi bylo Etickou komisí uděleno osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu za jeho dlouhodobé protikomunisticky zaměřené statečné postoje, které konsistentně zastával již od doby výkonu trestu nastoupeného dne 18. ledna 1950 a na nichž setrval také v době po jeho podmíněném propuštění v roce 1964, a za jeho aktivní zapojení od 70. let 20. století do činnosti Sdružení bývalých politických vězňů ve Švýcarsku a časopisu Mukl formou organizování protestních a pamětních akcí, získávání finančních prostředků, navazování styků s prominentními osobnostmi v zahraničí za účelem propagace protikomunistických aktivit, publikování článků, participaci na distribuci časopisu Mukl do Československa před rokem 1989 a šíření informací o československém exilu, čímž naplnil formu odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. ve spojení s § 3 odst. 2 písm. c) zákona č. 262/2011 Sb.

Etická komise ve svém rozhodnutí konstatovala, že činnost Františka Bíma ve vězení a po roce 1964 je nutné posuzovat v širších souvislostech jeho celoživotní činnosti, a to i činnost v zahraničí po roce 1967.

V kontextu s celou prokázanou činností Františka Bíma naplňuje jeho činnost z období od uvěznění v lednu 1950 do emigrace v roce 1967 formu odboje a odporu proti komunismu dle § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. Etická komise měla za prokázané, že František Bím naplnil svojí činností (posuzovanou v širších souvislostech jeho celoživotních postojů a jeho činnosti v rámci emigrace) podmínky § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb., tedy že vyvíjel významnou jinou protikomunistickou činnost zaměřenou přímo nebo nepřímo na obnovu svobody a demokracie a oslabení komunistického režimu.

Etická komise měla dále v souvislosti s činností Františka Bíma v zahraničí po doplnění spisového materiálu o výpověď svědka za prokázané, že jeho jednání lze po roce 1967 v zahraničí bez pochyb posoudit co do subjektivní i objektivní stránky a rovněž co do intenzity jako odboj a odpor proti komunismu dle § 3 odst. 2 písm. c) zákona č. 262/2011 Sb., tj. jako soustavnou a dlouhodobou činnost spočívající ve vyvíjení politické, publicistické a jiné prokazatelně protikomunistické činnosti v zahraničí zaměřené nepřímo na obnovu svobody, demokracie.

Etická komise ve svém rozhodnutí konstatovala, že František Bím kontinuálně zastával minimálně od doby výkonu trestu odnětí svobody (nastoupeného dne 18. ledna 1950) po celou dobu nesvobody protikomunistické a zároveň demokratické postoje, které se projevovaly i v jeho (výše podrobně popsané) činnosti pokrývající dobu více než tří dekad. Etická komise měla tedy za prokázané, že František Bím naplnil v kontextu a v širších souvislostech své celoživotní kontinuální protikomunistické činnosti a svých celoživotních protikomunistických postojů svojí činností před emigrací v roce 1967 podmínky ust. § 3 odst. 2 písm. b) zákona č. 262/2011 Sb. a svojí činností v zahraničí po emigraci v roce 1967 naplnil podmínky § 3 odst. 2 písm. c) zákona č. 262/2011 Sb.

Etická komise rovněž ocenila pevný charakter Františka Bíma a uvedla, že o pevnosti jeho postojů a víry v demokracii a lidská práva svědčí také skutečnost, že byl aktivním účastníkem protinacistického odboje, za což dostal mimo jiné také ocenění za chrabrost.

*Slavnostní předávání ocenění účastníkům odboje a odporu proti komunismu na Úřadu vlády ČR, 10. 5. 2016
Zdroj: EK ČR*

*Předseda Etické komise ČR Jiří Kaucký předává pamětní dekret a odznak panu Ivu Fiedlerovi, 24. 1. 2017
Zdroj: EK ČR*

Bohuslav Hubálek po převzetí pamětního dekretu a odznaku, 24. 1. 2017

Zdroj: EK ČR

Odznak předávaný oceněným účastníkům odboje a odporu proti komunismu společně s pamětním dekretem

Zdroj: EK ČR

Věra Pokorná přebírá od předsedy Etické komise ČR Jiřího Kauckého pamětní dekret a odznak za Karla Pokorného, 24. 1. 2017

Zdroj: EK ČR

*Oceněný účastník odboje a odporu proti komunismu Jindřich Hanzlíček s rodinnými příslušníky, 24. 1. 2017
Zdroj: EK ČR*

*Projev ministra kultury Daniela Hermána na slavnostním předávání pamětních dekretů a odznaků, 22. 9. 2017
Zdroj: EK ČR*

Digitalizace archivních materiálů komunistických bezpečnostních složek

Nezbytná podmínka vyřizování zákona č. 262/2011 Sb.

Peter Rendek – Pavel Žáček

Naplňování zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, by bylo výrazně ztíženo, ne-li v řadě případů téměř znemožněno, pokud by Ministerstvo obrany ČR nemohlo od Archivu bezpečnostních složek v rámci požadavku na zpracování odborného stanoviska vyžadovat také digitální kopii předmětných svazků či spisů bývalých komunistických bezpečnostních složek.¹ Pracovníci oddělení vydávání osvědčení – 3. odboj Odboru pro válečné veterány tak mohou během hodnocení soustředěných podkladů² využít digitálních kopií originální dokumentace komunistických bezpečnostních složek, případně doplněné i o soudní či další materiály.

Jedním z úkolů stanovených zřizovacím zákonem Ústavu pro studium totalitních režimů (dále ÚSTR) a jemu podřízenému Archivu bezpečnostních složek (dále ABS) byl urychlený převod – *bez zbytečného odkladu* – převzatých dokumentů do elektronické podoby, což bylo podepřeno oprávněním pořizovat na vlastní náklady kopie dokumentů a archiválií.³

Zahájení systematické digitalizace

Odbor informatiky a digitalizace ÚSTR přitom navázal na projekt *Otevřená minulost*, který vznikl na půdě Ministerstva vnitra ČR (dále MV), v jehož rámci bylo v roce 2007 Odborem archiv bezpečnostních složek (dále OABS) digitalizováno téměř 900 000 blokačních (evidenčních) karet z Evidenze zájmových osob bývalé Státní bezpečnosti, ústředního evidenčního systému využívaného před rokem 1989 statisticko-evidenčním odborem Vnitřní a organizační správy Federálního ministerstva vnitra.⁴ Výstupy z tohoto projektu se staly základem nově vytvářeného systému.⁵

S převodem archiválií a dokumentů komunistických bezpečnostních složek do elektronické podoby začal ÚSTR nejprve za pomoci nedostatečného hardwarového a softwarového vybavení delimitovaného z OABS MV, Úřadu pro zpřístupňování dokumentů ministerstva obrany⁶ a archiv-

¹ Srov. PTÁČKOVÁ MELICHAROVÁ, Lenka: Vydávání osvědčení účastníka odboje a odporu. Ministerstvo obrany a naplňování zákona č. 262/2011 Sb. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2013, s. 10.

² Srov. tamtéž, s. 11.

³ Zákon č. 181/2007 Sb., o Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů, z 8. 6. 2007, § 4 písm. d), § 5 odst. (2).

⁴ RENDEK, Peter: Zpráva o činnosti v oblasti informačních technologií, in: *Paměť a dějiny*, roč. 2012, č. 3, s. 128.

⁵ RENDEK, Peter: Odbor informatiky a digitalizace. Bilance Ústavu pro studium totalitních režimů ČR a Archivu bezpečnostních složek. In: *Paměť a dějiny*, roč. 2010, č. 1, s. 117.

⁶ V případě ÚZD MO ČR nejsou známa souhrnná čísla, nicméně od 1. 9. 2002 do 25. 3. 2005 převedl do elektronické podoby 402 dokumentů (svazků, spisů) v rozsahu 358 522 stran a ve smyslu zákona upravil (znečitelnil chráněné údaje) u 368 dokumentů (92 628 stran). POUROVÁ, Jitka: Hlavní správa vojenské kontrarozvědky – III. správa SNB – a zpřístupňování dokumentů vzniklých její činností v souladu se zákonem č. 107/2002 Sb. In: *Sborník Archivu ministerstva vnitra*, roč. 2005, č. 3, s. 415.

nho úseku Úřadu pro zahraniční styky a informace.⁷ Delimitovaná skenovací technika zpočátku jen zčásti odpovídala požadavkům na efektivní digitalizaci, proto se již od počátku s ohledem na finanční možnosti kladl v této oblasti důraz na její modernizaci. Odbor informatiky a digitalizace ÚSTR pořídil tři nové výkonnější průtahové skenery pro skenování dokumentů v dobrém fyzickém stavu (Canon 4010), tři knižní skenery pro skenování dokumentů (Minolta PS5000C) vyžadujících citlivé zacházení, rychlý skener pro poloautomatické skenování mikrofiší (Zeutschel OM 1500) a k dispozici byl rovněž skener pro ruční skenování mikrofiší či mikrofilmů (Kodak 2400). Dosavadní praxe digitalizace fotoaparátem se vyloučila jako nekvalitní.

Postupně se v průběhu roku 2008 podařilo systém digitalizace sjednotit a výrazně modernizovat.⁸ Pro ABS a Ministerstvo vnitra byly prioritně převedeny do elektronické podoby osobní evidenční karty bývalých příslušníků Sboru národní bezpečnosti (dále SNB) a Federálního ministerstva vnitra (dále FMV), uložené na odboru personálním MV.⁹

Zvolený technologický postup zajistil i naplňování vládního usnesení č. 1338 z listopadu 2008, které stanovilo výstupní datové formáty statických dokumentů textové, obrazové a kombinované povahy v digitální podobě, přestože bylo primárně určeno k archivaci výstupů elektronické spisové služby. Odbor informatiky a digitalizace ÚSTR zajišťoval vytváření uživatelských kopií archiválií bez ztráty čitelnosti dokumentů.¹⁰

Systematicky začaly být digitalizovány vybrané archiválie v podobě mikrografických nosičů (mikrofilmy, mikrofiše), statických textových, obrazových a kombinovaných dokumentů (papírové dokumenty a fotografie) a částečně i audio- a videozáznamů (převod z analogových nosičů – gramofonových desek, různých typů magnetických pásků a kazet).

Do konce roku 2008 se do elektronické podoby převedlo celkem 4 769 642 stránek, z toho 1 987 754 na mikrofišovém skeneru *Zeutschel*. Externí firma navíc pro ÚSTR digitalizovala 187 kusů mikrofilmů v rozsahu 259 412 stránek.¹¹

Od počátku byl elektronický převod dokumentů a archiválií rozčleněn na digitalizaci úřední, badatelskou a systematickou (dlouhodobou). Projednávání a rozhodování o prioritách systematické digitalizace – na základě navrhovaných plánů činnosti jednotlivých pracovišť – probíhalo na úrovni vedení ÚSTR a ABS. Jedním z prvních společných úkolů se stal převod svazkové agendy Hlavní správy rozvědky SNB (I. správa). Dlouhodobé plány vycházely z preference badatelsky i úředně nejčastěji využívaných fondů a sbírek.¹²

V roce 2009 se informační technologie i systém digitalizace dále modernizoval. Nasazením poloautomatického skeneru mikrofiší se produktivita zefektivnila natolik, že se počet digitalizovaných mikrografických záznamů (mikrofilmy, mikrofiše a žakety) zvýšil na 58 %; zbytek tvořily papírové dokumenty. Celkem bylo do konce roku digitalizováno 8 900 000 souborů (stran), z toho cca 5 000 000 skenů mikrografických záznamů. Reálný počet stránek, které byly nosičem informací, činil po odečtení bílých stránek (duplex sken) odhadem 4 765 000 dokumentů.¹³

⁷ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2008*, s. 55; in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/zprava2008.pdf

⁸ U digitalizačního pracoviště Odboru archivní a spisové služby MV ČR se před rokem 2007 jednalo o výrazně nekvalitní černobílý výstup ve formátu tiff s faxovou kompresí typu G4. RENDEK, Petr: *Zpráva o činnosti v oblasti informačních technologií*, s. 129.

⁹ Celkem bylo v letech 2008–2009 digitalizováno 569 861 souborů (stran) personální dokumentace.

¹⁰ RENDEK, Peter: *Odbor informatiky a digitalizace*, s. 118. Srov. RENDEK, Peter: Information technologies employed in the activities of the totalitarian regimes and the Security Services Archive. In: STĘPNIAK, Władysław (ed.): *The Documentation of Communist Security Authorities. Materials of the International Conference, Warsaw, 4-5 October 2012*. Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warsaw 2014, s. 317.

¹¹ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2008*, s. 60.

¹² RENDEK, Peter: *Zpráva o činnosti v oblasti informačních technologií*, s. 130.

¹³ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2009*, s. 39; in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/zprava2009.pdf. Digitalizovalo se asi 30 000 souborů denně. *The "European Network of Official Authorities in Charge of the Secret-Police Files." A Reader on their Legal Foundations, Structures and Activities*. BStU, Berlin 2009, s. 21.

V průběhu roku 2009 odeslala jednotlivá archivní oddělení ABS k digitalizaci: oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů 14 653 inventárních jednotek, oddělení operativních svazků rozvědky a vojenské kontrarozvědky 6 856 inventárních jednotek, 166 kartonů neuspořádaného materiálu (kartotéky apod.), 1 027 neuspořádaných jednotlivin, oddělení archivních fondů FMV 5 437 inventárních jednotek, 19 kartonů neuspořádaného materiálu a 301 neuspořádaných jednotlivin, oddělení archivních fondů vojsk MV 200 inventárních jednotek, 10 neuspořádaných kartonů a 1 neuspořádanou položku, oddělení archivních fondů Ministerstva vnitra ČR 3 inventární jednotky a 20 neuspořádaných jednotlivin. Především však byla zahájena systematická digitalizace archivního fondu 425 – Židovské organizace.

Celkem bylo pracovníky ABS k digitalizaci připraveno 27 175 archivních jednotek, 199 kartonů neuspořádaného materiálu (včetně kartoték) a 1 363 neuspořádaných jednotlivin.¹⁴

Systém digitalizace byl připraven k dalšímu rozvoji a importu dat do elektronického archivu. V rámci schválených investic a plánů bylo pořízeno a zprovozněno datové pole a datové úložiště pro primární ukládání digitalizovaných dat, které bylo součástí budovaného elektronického archivu.¹⁵

V roce 2010 vycházela digitalizace archiválií ze stanovených priorit, v závislosti na potřebách úřední a badatelské činnosti ÚSTR i ABS, realizaci pilotního projektu elektronického archivu a webových projektů, případně ze vzájemné dohody vedení obou institucí a také spolupráce se zahraničními partnery. Celkem se podařilo digitalizovat 4 769 642 souborů, opět v poměru 58 % mikrografické záznamy (mikrofilmy, mikrofiše, žakety) a 42 % papírové záznamy (knihy, složky, další dokumenty).¹⁶

Prioritně byly v úzké součinnosti obou institucí skenovány archivní materiály z důvodu dlouhodobé ochrany archiválií, pro tvorbu elektronického archivu, vědeckou, výstavní a vzdělávací činnost ÚSTR i ABS.

Oddělení operativních svazků kontrarozvědky a vyšetřovacích spisů se soustředilo na přípravu objektových svazků centrály (částečně splněno) a vyšetřovacích spisů (splněno), zaslání mikrofiší centrály (částečně splněno); nesplněn zůstal plán u svazkové agendy Správy sledování SNB (IV. správa). Celkem bylo k digitalizaci postoupeno 3 384 archivních jednotek, 2 478 svazků, 4 029 mikrofiší a 63 knih.

Pro oddělení operativních svazků rozvědky a vojenské kontrarozvědky byly systematicky digitalizovány operativní svazky I. správy (dokončeno), spisová dokumentace I. správy (ukončeno v torzovitém stavu), materiály trvalé hodnoty I. správy, operativní svazky vojenské kontrarozvědky (dále VKR); přerušilo se skenování záznamních listů VKR a operativních svazků Zpravodajské správy Generálního štábu Československé lidové armády (dále ZSGŠ ČSLA). Celkově šlo o 6 380 digitalizovaných inventárních jednotek.

Oddělení archivních fondů FMV postoupilo k naskenování 4 547 inventárních jednotek a přírůstků. Na podzim 2010 byla navíc zahájena digitalizace kartotéky Studijního ústavu MV. Oddělení archivních fondů Státní bezpečnosti připravilo k systematické digitalizaci 87 kartonů (1 998 inventárních jednotek) z fondu Sekretariát (federálního) ministerstva vnitra (A 2/1), 44 kartonů (1 299 inv. jednotek) z fondu A 2/2, 87 kartonů (2 539 inv. jednotek) z fondu A 2/3, 16 kartonů (150 inv. jednotek) z fondu A 2/4; nicméně na ÚSTR odeslalo pouze 109 inventárních jednotek. Oddělení archivních fondů ministerstva vnitra ČR vyčlenilo 93 kartonů spisového materiálu fondu Hlavní správy Veřejné bezpečnosti (dále VB) Praha (H-1). Oddělení archivních fondů vojsk MV k digitalizaci zaslalo 70 personálních spisů; denní hlášení Hlavní správy Pohraniční stráže postoupeny nebyly.¹⁷

¹⁴ Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů za rok 2009, s. 68. Grafické ztvárnění systému digitalizace viz tamtéž, s. 69.

¹⁵ RENDEK, Peter: *Odbor informatiky a digitalizace*, s. 118.

¹⁶ Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek 2010, s. 29, in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/zprava2008.pdf

¹⁷ Tamtéž, s. 41–42.

V průběhu roku 2011 byly parametry spolupráce a odpovědnosti ÚSTR a ABS v oblasti převodu archiválií a dokumentů do elektronické podoby nově upraveny realizační dohodou o vzájemné spolupráci upravující konkrétní práva a povinnosti, otázky ochrany, hospodaření či nakládání s analogovou předlohou a digitálními kopiemi. ÚSTR v úzké spolupráci s ABS zřídil digitalizační pracoviště přímo v objektu oddělení archivních fondů FMV (Na Struze), které převážně vyřizovalo úřední a badatelské žádosti.

Z celkového počtu 4 460 787 souborů bylo naskenováno přibližně 75 procent na základě plánu dlouhodobé digitalizace a rozvoje informačního systému skupiny evidenční ABS.¹⁸ Mimo plán se realizovala cca čtvrtina požadavků.

V rámci dlouhodobé digitalizace proběhl převod do elektronické podoby: kartotéky archivního fondu Odbor politického zpravodajství MV (v rozsahu 1 166 886 souborů), svazkové agendy a záznamních listů VKR (1 498 398 souborů), svazkové agendy archivních fondů Centrály MV (328 748 souborů), fondu Židovské organizace (87 361 souborů), kádrových rozkazů ministra vnitra ČS(S)R (70 145 souborů), poznatkových kartoték Studijního ústavu, včetně kartotéky příslušníků Waffen SS (61 834 souborů), fondu A 2/1 (38 107 souborů), personálních spisů příslušníků Sboru národní bezpečnosti (21 737 souborů), materiálů trvalé hodnoty I. správy (18 851 souborů), svazkové agendy „Z“ fondů (18 406 souborů), operativních svazků ZSGŠ ČSLA (15 490 souborů), archiválií Hlavní správy VB (15 233 souborů) a fondů Organizační a vnitřní správy A 6/3 až 6/5 (10 479 souborů). Pro úřední a badatelskou činnost ABS bylo digitalizováno 499 101 souborů a pro ÚSTR 619 011 souborů. Podle předlohy šlo o 54,5 % dokumentů v mikrografické a 45,5 % v papírové podobě.

Kvalitu digitalizovaných dokumentů mj. potvrdila žádost Úřadu pro zahraniční styky a informace o poskytnutí elektronické kopie svazkové agendy Hlavní správy rozvědky SNB z let 1970–1989, která v rozsahu 911 003 souborů nahradila jejich vlastní digitalizáty z doby před rokem 2008.¹⁹

Digitalizace dle zákona č. 262/2011 Sb.

Po přijetí zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, se postupně ukázalo jako nevyhnutelné přeorientovat v podstatě celou kapacitu systematické činnosti digitalizačního pracoviště ÚSTR na vyřizování úředních žádostí ABS, resp. gestora zákona – Ministerstva obrany ČR.²⁰

V souvislosti s přijetím tohoto zákona se vedení ÚSTR a ABS dohodly na organizaci vyřizování žádostí Ministerstva obrany ČR. Po jejich přijetí a zaevidování bylo provedeno šetření v autonomním informačním systému ABS, odbor informatiky a digitalizace ÚSTR na základě vyfiltrovaných signatur převedl archivních materiály (ponejvíce svazkovou agendu) do elektronické podoby a protokolárně je předal příslušnému pracovišti ABS.²¹ *Pracovníci Archivu vyhledají příslušné dokumenty a archiválie v archivních fondech a depozitářích na čtyřech místech v Praze a Brně-Kančicích. V případě nutnosti proběhne před digitalizací restaurování nejvíce poškozených archiválií a poté speciální příprava a předání archiválií k digitalizaci.*²²

¹⁸ Srov. SCHOVÁNEK, Radek – ŽÁČEK, Pavel: Lustrace v evidencích bezpečnostních složek. Od evidence zájmových osob až k zákonu o účastnících odboje a odporu proti komunismu. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2015, s. 56–57.

¹⁹ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2011*, s. 36, in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/zprava-2011.pdf

²⁰ RENDEK, Peter: *Zpráva o činnosti v oblasti informačních technologií*, s. 130.

²¹ ŽÁČEK, Pavel: Ústav pro studium totalitních režimů a zákon č. 262/2011 Sb. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti*, s. 16.

²² BURSÍK, Tomáš: Agenda III. odboje v Archivu bezpečnostních složek. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, 2012, č. 10, s. 332.

Odbor informatiky a digitalizace ÚSTR začal prioritně implementovat do informačního systému nově zřízeného elektronického archivu digitalizované archivní jednotky z fondů Studijního ústavu MV, o nichž se dalo předpokládat, že budou při zpracování odborných stanovisek využívány nejvíce.²³ Na základě realizačních dohod připravoval Odbor informatiky a digitalizace s Kanceláří ÚSTR koncem každého čtvrtletí podklady k převodu digitalizovaných archiválií a dokumentů mezi ÚSTR a ABS. V průběhu roku bylo touto formou ABS předáno 3 069 788 souborů (digitálních reprodukcí archiválií v analogové podobě).²⁴

Digitalizované dokumenty se nejdříve ukládaly na úložiště, odkud si je jednotliví zpracovatelé mohli stahovat, posléze byly do ABS předávány prostřednictvím elektronického archivu. *Výhodou převodu [...] bylo automatické vodoznakování, nevýhodou pomalejší přenos dat při jejich využívání.*²⁵ Logicky se také prosadilo řešení, že součástí odborného stanoviska ABS se stanou na CD nebo DVD nahrané elektronické kopie dohledaných dokumentů.²⁶ *Po shromáždění všech dostupných podkladů a informací k jednotlivé žádosti následuje jejich odborné zpracování a vypracování samotného stanoviska (...). Veškeré archivní dokumenty k jednotlivým causám jsou na nosiči (DVD, CD) přiloženy k vypracovanému stanovisku a s ním odeslány ministerstvu obrany.*²⁷

V roce 2011 ABS za nejdůležitější oblast spolupráce s ÚSTR považoval – vedle vývoje informačního systému elektronického archivu – převod dokumentů do elektronické podoby. V rámci systematické digitalizace se pro oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů dokončily převody mikrofiší svazkové agendy VKR (43 000 mikrofiší), písemnosti „skart“ VKR (18 kartonů), kartotéky převzaté od policejního Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu (33 kartonů), kartotéky a spisy k „Akci 48“ (6 kartonů), před dokončením byly mikrofiše centrálních kontrarozvědných fondů svazkové agendy MV-TS a MV-KR (6200 mikrofiší), dále pokračovala práce na záznamních listech VKR (84 kartonů), materiálech trvalé hodnoty I. správy (7 kartonů), svazkové agendě ZO-MV (5 kartonů) a materiálech k vyřizování žádostí ministerstva obrany dle zákona č. 262/2911 Sb. (87 archivních jednotek).²⁸

Z materiálů oddělení archivních fondů FMV se naskenovalo celkem 2 345 inventárních jednotek, nejvíce z fondů Židovské organizace (671 inv. jednotek), Mapy zpráv Studijního ústavu MV (605 inventárních jednotek) a A 6/3 (563 inv. jednotek).²⁹ Oddělení archivních fondů StB dokončilo přípravu k digitalizaci fondu Sekretariát MV – právní odbor (40 kartonů). K systematické digitalizaci bylo ovšem zasláno pouze 45 kartonů z fondu A 2/1 (místo původně plánovaných 100 kartonů); důvodem byla změna priorit v souvislosti s přípravou naplňování zákona č. 262/2011 Sb. Celkem oddělení zaslalo 1 587 inventárních jednotek; z fondu A 2/1 se zdigitalizovalo 1 535 inventárních jednotek.

Oddělení archivních fondů MV ČR připravilo a postoupilo k digitalizaci celkem 172 kartonů materiálů; naskenovalo se 72 inventárních jednotek z fondu Hlavní správa VB (H 1-4), jedna inv. jednotka (H 1-5) a 124 svazků kádrových rozkazů ministra vnitra ČSSR (kartony 1-31/88 a 1-31/89). Oddělení archivních fondů vojsk MV z kapacitních důvodů reagovalo pouze na badatelské a úřední žádosti a v průběhu roku zaslalo k digitalizaci 124 personálních spisů.³⁰

Od vzniku ÚSTR až do konce roku 2011 bylo Odborem informatiky a digitalizace vytvořeno celkem 22 552 000 digitalizovaných souborů³¹, z čehož u 591 000 stran šlo o osobní evidenční

²³ ŽÁČEK, Pavel: *Ústav pro studium totalitních režimů a zákon č. 262/2011 Sb.*, s. 16.

²⁴ Tamtéž, s. 17.

²⁵ Srov. KUGLER, Pavel: *Aplikace zákona č. 262/2011 Sb. v Archivu bezpečnostních složek*, s. 23.

²⁶ Tamtéž, s. 20.

²⁷ BURSÍK, Tomáš: *Agenda III. odboje v Archivu bezpečnostních složek*, s. 332.

²⁸ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2011*, s. 53.

²⁹ Úplný přehled digitalizace podle archivních fondů Studijního ústavu MV viz tamtéž, s. 53–54.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Viz <http://old.ustrcr.cz/cs/prehled-digitalizace-za-obdobi-2008-2011>. Deset operátorů digitalizace realizovalo v průměru 16 000 souborů (stránek) denně, a to na 7 knižních skenerech a 2 skenerech mikrofiší a mikrofilmů.

karty příslušníků SNB či zaměstnanců (F)MV. Přibližně 62 % veškerých materiálů bylo digitalizováno z mikrografické předlohy a ve zbytku šlo o originální dokumenty v analogové podobě. Přibližně 70 % všech archiválií a dokumentů se digitalizovalo z fondů a sbírek oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů ABS. Předpokládalo se, že tento trend se nezmění ani po přijetí zákona č. 262/2011 Sb.³²

V roce 2012 podle plánu připravilo oddělení archivních fondů StB ABS k systematické digitalizaci 79 kartonů z fondu Inspekce ministra vnitra – A 8 a 15 kartonů z A 8/2 v celkovém rozsahu 1 389 inventárních jednotek; z nich 333 inventárních jednotek bylo odesláno k naskenování. Také oddělení archivních fondů MV ČSR postoupilo 63 kartonů a balíků. Jejich systematická digitalizace se nicméně dočasně zastavila. Obdobně bylo výhradně na základě badatelských žádostí digitalizováno 189 personálních spisů z oddělení archivních fondů vojsk MV.

Pro oddělení archivních fondů FMV bylo naskenováno celkem 2 987 inventárních jednotek, nejvíce z fondů Židovské organizace (986 inv. jednotek), Mapy zpráv (253 inv. jednotek) a Správy kontrarozvědky pro boj s vnitřním nepřítelem – X. správa (132 inv. jednotek), atd.

Ze svazkové agendy oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů se podařilo systematicky digitalizovat 20 864 mikrofiší fondů Agenturní svazky – Centrála a Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála, tj. asi jejich jednu třetinu. Pokračovalo skenování záznamních listů VKR (47 kartonů) a nově bylo digitalizováno 26 kartonů z fondu Ministerstvo národní bezpečnosti (z celkového počtu 246 kartonů). Pro Ministerstvo obrany ČR oddělení v souvislosti s agendou zákona č. 262/2011 Sb. k digitalizaci připravilo 2 439 svazků.³³

Z celkového počtu 3 947 402 souborů (po odečtení akvizic) bylo Odborem informatiky a digitalizace ÚSTR v roce 2012 naskenováno 2 255 619 stránek v rámci systematické digitalizace, 1 572 030 digitalizace úřední a 119 753 pro badatelské účely. Podle předlohy šlo o 61 % mikrografických podkladů a zbytek v papírové podobě.³⁴

Největší počet souborů byl převeden do elektronické podoby v rámci digitalizace archivních fondů svazkové agendy: Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (1 271 894 stran), Agenturní svazky – Centrála (986 350 stran), Vyšetřovací spisy – Centrála (161 232 stran), Vyšetřovací spisy – Brno (132 951 stran), Svazková agenda Zpravodajské správy Generálního štábu ČSLA (130 800 stran), Historický fond MV (92 311 stran), Vyšetřovací spisy – Ostrava (66 073 stran), Vyšetřovací spisy – Hradec Králové (59 131 stran), Záznamní listy VKR (58 108 stran), Zvláštní vyšetřovací (55 145 stran), Personální spisy příslušníků MV (36 448 stran), Vyšetřovací spisy – České Budějovice (30 623 stran), Vyšetřovací spisy – Plzeň (28 237 stran), Vyšetřovací spisy – Karlovy Vary (21 362 stran), Taktické svazky – Centrála (19 785 stran), Svazková agenda IV. správy (19 638 stran), Objektové svazky – Centrála (16 701 stran), Materiály trvalé hodnoty I. správy (13 673 stran), Vyšetřovací spisy – Liberec (12 333 stran), Svazky kontrarozvědného rozpracování – Brno (11 622 stran), atd. Kromě toho bylo naskenováno ještě 252 448 stran evidenčních pomůcek, osobních evidenčních karet a kádrových rozkazů.³⁵

Z nesvazkové agendy bylo nejvíce souborů digitalizováno z archivních fondů Studijního ústavu MV – Židovské organizace (92 831 stran), Odbor politického zpravodajství MV (44 979 stran), Ústředna Státní bezpečnosti (39 910 stran), Hlavní správa vojenské kontrarozvědky (34 698 stran), Alexandrijský archiv (34 066 stran), Mapy zpráv zpracovaných Studijním ústavem MV (22 987 stran), Různé bezpečnostní spisy po roce 1945 (11 037 stran), dále řídicích a centrálních výkonných útvarů – Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (26 043 stran), Inspekce ministra vnitra (24 162 stran), atd.³⁶

³² RENDEK, Peter: *Zpráva o činnosti v oblasti informačních technologií*, s. 130.

³³ Tamtéž, s. 74.

³⁴ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2012*, s. 54, in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/vyrocní_zprava_2012.pdf

³⁵ Tamtéž, s. 55–56.

³⁶ Tamtéž, s. 55.

Ke konci roku 2012 bylo Odborem informatiky a digitalizace ÚSTR celkem digitalizováno 28 331 961 souborů z jednotlivých fondů a sbírek ABS, zejména pak fondů svazkové agentury: Agenturní svazky I. správy (4 025 157 stran), Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (3 224 957 stran), Objektové svazky I. správy (2 443 340 stran), Agenturní svazky III. správy (2 095 665 stran), Agenturní svazky – Centrála (2 078 760 stran), Svazky operativní korespondence I. správy (1 825 777 souborů), Vyšetřovací spisy – centrála (582 219 stran), Osobní svazky příslušníků I. správy (687 491 souborů), Záznamní listy VKR (556 802 souborů), Objektové svazky – Centrála (436 467 souborů), Svazková agenda VI. správy (268 674 souborů), Svazková agenda ZS GŠ ČSLA (252 634 souborů), Vyšetřovací spisy – Brno (214 046 souborů), Historický fond MV (168 144 souborů), Objektové svazky – Brno (142 515 souborů), Zvláštní vyšetřovací (133 978 souborů), Vyřazené typy I. správy (122 320 souborů), Vyšetřovací spisy – Ostrava (117 569 souborů), atd. Nad 100 000 stran byly ještě digitalizovány fondy Židovské organizace (446 633 souborů) a Spisový fond I. správy (299 052 souborů).

Kartotéky, osobní evidenční karty a inventární pomůcky byly naskenovány v rozsahu 3 370 944 souborů, navíc byla samostatně převedena do elektronické podoby kartotéka Odboru politického zpravodajství MV (2 470 200 souborů).³⁷

Hlavním úkolem digitalizace se v roce 2013 jednoznačně stal převod dokumentů a archiválií do elektronické podoby pro potřeby vyřizování žádostí dle zákona č. 262/2011 Sb. Tomu také odpovídala struktura digitalizovaných dokumentů: rozhodující množství tvořily vyšetřovací spisy, svazková agenda (centrála i kraje), spisy Inspekce MV (fond A 8), z fondů Studijního ústavu Historický fond MV, Hlavní správa Vojenské kontrarozvědky, Velitelství Státní bezpečnosti, případně i personální spisy.³⁸ Celkový počet digitalizovaných souborů ovšem oproti předchozímu roku poklesl na 1 795 738 stran, v celkových číslech včetně akvizic to znamenalo pokles o 56 %, bez akvizic o 44,5 %.

Z archivních fondů svazkové agentury byl největší počet stran digitalizován: Svazky Zpravodajské správy Generálního štábu (270 495 souborů), Vyšetřovací spisy – Centrála (120 137 souborů), Objektové svazky – Centrála (64 582 souborů), Agenturní svazky – Centrála (58 044 souborů), Personální spisy příslušníků MV (55 612 souborů), Vyšetřovací spisy – Ostrava (47 218 souborů), Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (45 814 souborů), Vyšetřovací spisy – Brno (43 992 souborů), Vyšetřovací spisy – Hradec Králové (34 095 souborů), Historický fond MV (32 589 souborů), Vyšetřovací spisy – České Budějovice (31 203 souborů), Vyšetřovací spisy – Plzeň (26 432 souborů), Vyšetřovací spisy – Ústí nad Labem (25 946 souborů), Zvláštní operativní (25 517 souborů), Zvláštní vyšetřovací (17 323 souborů), Vyšetřovací spisy – Karlovy Vary (15 836 souborů), Objektové svazky – České Budějovice (13 227 souborů), Svazková agenda IV. správy (12 154 souborů), Taktické svazky – Centrála (10 014 souborů), atd. Kromě toho bylo naskenováno 67 746 stran evidenčních pomůcek, osobních evidenčních karet, kartoték a kádrových rozkazů.

Z nesvazkové agentury se nejvíce souborů digitalizovalo z archivních fondů Studijního ústavu MV, řídicích a centrálních výkonných útvarů – Alexandrijský archiv (174 240 stran), Židovské organizace (83 005 stran), Sekretariát ministerstva vnitra (48 817 stran), Mapy zpráv zpracovaných Studijním ústavem MV (44 193 stran), Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (36 268 stran), Ústředna Státní bezpečnosti (30 596 stran), Hlavní správa vojenské kontrarozvědky (26 293 stran), Velitelství Státní bezpečnosti (20 722 stran), Organizační a vnitřní správa FMV (18 314 stran), Odbor politického zpravodajství MV (13 940 stran), atd.³⁹

³⁷ LEŚKIEWICZ, Rafał – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Handbook of the European Network of Official Authorities in Charge of the Secret-Police Files*. ÚSTR-IPN, Praha 2013, s. 141–145.

³⁸ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2013*, s. 20, in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/vyrocní-zprava-2013.pdf

³⁹ Tamtéž, s. 21–23.

Ukončení systematické digitalizace vybraných archivních fondů, zejména Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (162 inventárních jednotek), Organizační a vnitřní správy FMV, IV. díl (1089 inv. jednotek), Sekretariátu ministra vnitra, I. díl (238 inv. jednotek), a některých dalších⁴⁰, navíc umožnilo realizovat jejich import do informačního systému elektronického archivu. Završen byl rovněž převod do elektronické podoby zbylých mikrofilmů svazkové agendy Centrály MV, zpravodajské správy Generálního štábu ČSLA (5 419 stran, 516 inv. jednotek) a fondu Židovské organizace (117 inv. jednotek).⁴¹

Odbor informatiky a digitalizace ÚSTR zveřejnil na webu ABS 961 digitalizovaných archivních pomůcek (registračních a archivních protokolů), které se pro badatele staly klíčovými prostředky k vyhledávání svazkové agendy státněbezpečnostních a zpravodajských složek komunistického režimu, obsahujících více než milion databázových záznamů a ke stažení přes 71 000 digitalizovaných souborů.⁴²

Oddělení ABS celkem připravila a odeslala k digitalizaci 12 216 inventárních jednotek, z toho 1 467 operativních svazků a vyšetřovacích spisů, 56 kartonů z fondu A 8/2 (214 inv. jednotek), 14 kartonů přírůstků z archivních fondů MV ČSR, 172 inv. jednotek z Historického fondu MV, 150 inv. jednotek z fondu Ústředna Státní bezpečnosti, 72 inv. jednotek z fondu Hlavní správa vojenské kontrarozvědky a 179 inv. jednotek z různých dalších fondů převážně k naplňování zákona č. 262/2011 Sb. Mezi dalšími naskenovanými archiváliemi se nacházelo také např. 216 personálních spisů bývalých příslušníků komunistických bezpečnostních sborů.⁴³ Odhadem byly za účelem přípravy odborných stanovisek ABS a ÚSTR na základě žádosti Ministerstva obrany ČR do té doby digitalizovány více než dva miliony souborů (stránek).⁴⁴

K valné části odborných stanovisek ABS byly na Ministerstvo obrany ČR současně odeslány nosiče s digitalizovanými kopiemi archivních dokumentů. V období od 1. ledna 2012 do 31. října 2012 šlo o 628 DVD a 254 CD, od 1. listopadu 2012 do 31. října 2013 pak 722 DVD a 291 CD. *Hrubým odhadem bylo v souvislosti s agendou zákona č. 262/2011 Sb. ke dni 31. října 2013 pracovníky ÚSTR digitalizováno 2 300 000 stran archivních dokumentů.*⁴⁵ Ze statistiky ÚSTR vyplývá, že na jednu žádost Ministerstva obrany ČR připadlo v průměru více než 1 900 naskenovaných souborů.⁴⁶

Také v následujícím roce 2014 oddělení digitalizace ÚSTR přednostně skenovalo dokumenty pro potřeby naplňování zákona č. 262/2011 Sb. Rozhodující podíl opět tvořily archiválie z archivních fondů Studijního ústavu MV, vyšetřovací spisy, ale také písemnosti Hlavní správy Veřejné bezpečnosti a personální spisy.⁴⁷

Systematicky byly digitalizovány písemnosti z archivních fondů Studijního ústavu MV, řídicích a organizačních útvarů: Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD (21 386 stran), Hlavní správa vojenské kontrarozvědky 302 (12 893 stran), Různé bezpečnostní spisy po roce 1945 (29 846 stran), Velitelství Státní bezpečnosti (39 112 stran), Kabinet StB materiálů (18 682 stran), Sekretariát ministra vnitra (47 676 stran), Inspekce ministra vnitra (71 550 stran), Hlavní správa Veřejné bezpečnosti, H1 (172 560 stran), svazková agenda: Historický fond MV (18 855 stran), Vyšetřovací spisy – Centrála (17 271 stran), Vyšetřovací spisy – Ostrava (16 389 stran), Vyšetřovací spisy – České Budějovice (12 983 stran), Personální spisy ministerstva vnitra (66 274 stran), Záznamní

⁴⁰ Kromě toho bylo digitalizováno 636 inv. j. z fondu A 2/2 (10 kartonů), 392 inv. j. z fondu A 6/3, 139 inv. j. z fondu 144, 117 inv. j. z fondu 425, 27 inv. j. z fondu MNB (88 kartonů) a 5 inv. j. ze Záznamních listů VKR (15 kart.). Tamtéž, s. 82.

⁴¹ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2013*, s. 20.

⁴² RENDEK, Peter: *Zpráva o činnosti v oblasti informačních technologií*, s. 129.

⁴³ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2013*, s. 42.

⁴⁴ ŽÁČEK, Pavel: *Ústav pro studium totalitních režimů a zákon č. 262/2011 Sb.*, s. 17.

⁴⁵ BURSÍK, Tomáš: *Agenda III. odboje v Archivu bezpečnostních složek*. Zpráva č. 2. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, 2013, č. 11, s. 256.

⁴⁶ Srov. KUGLER, Pavel: *Aplikace zákona č. 262/2011 Sb. v Archivu bezpečnostních složek*, s. 23.

⁴⁷ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2014*, s. 20, in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/vyrocní-zprava-2014.pdf

listy VKR (162 172 stran), dalších 33 483 stran z jiných fondů či přírůstků a 14 532 stran evidenčních pomůcek, kartoték a kádrových rozkazů. Celkem šlo po odečtení akvizic mimo ABS o 838 722 souborů.⁴⁸

Poněkud odlišné počty uváděl ABS, celkově mělo jít dle jeho statistiky o 17 320 archivních jednotek. Například jen u oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů šlo cca o 70 kartonů různých svazků a spisů.⁴⁹ Pokračovala také digitalizace vycházející z bilaterálních dohod se zahraničními partnery – 29 000 souborů z fondu Ministerstva národní bezpečnosti a 470 souborů ze Sbírkový písemností útvarů SNB mapující činnost organizace UPA na území ČSR v letech 1947–1948.⁵⁰

V roce 2015 archivní oddělení ABS k systematické digitalizaci připravila 207 kartonů, 24 knih a 315 personálních spisů – celkem 3 518 inventárních jednotek, a dále pro úřední a badatelské účely dalších 619 signatur, často rozsáhlých operativních svazků a vyšetřovacích spisů.⁵¹

Nově reorganizovaným oddělením digitalizace ÚSTR bylo naskenováno nejvíce dokumentů z archivních fondů Sekretariát federálního ministra vnitra (75 797 stran), blíže nespecifikovaných fondů Vyšetřovací spisy (29 306 stran) a Objektové svazky (35 752 stran), Záznamní listy VKR (24 715 stran), Personální spisy (23 707 stran), Svazková agenda správy zpravodajské techniky (14 kotoučů, 17 688 stran). Po odečtení akvizic mimo ABS šlo celkem o 4 639 inventárních jednotek a 226 946 stran.⁵²

Podle ABS digitalizační pracoviště ÚSTR i za kontroverzních podmínek nově zřízené 5. oddělení ABS celkem v roce 2015 převedla do elektronické podoby 6 802 inventárních jednotek v rozsahu 605 718 souborů. Hlavní pozornost měla být věnována dokončení digitalizace fondů Velitelství Státní bezpečnosti, Sekretariát federálního ministerstva vnitra (fond A 2/3) a skenování personálních spisů.⁵³ Nejvíce souborů bylo pořízeno během digitalizace tematické kartotéky vyšetřovacích spisů a kartotéky vyhodnocení vyšetřovacích spisů (90 617 stran), u Sekretariátu FMV byl uveden o něco vyšší celkový počet digitalizátů (80 521 souborů), než kolik vykázal ÚSTR (viz výše), dohromady obě oddělení naskenovala 314 personálních spisů (68 154 stran), samostatně ABS převedl do elektronické podoby 37 569 stran Historického fondu MV, 30 393 stran fondu Velitelství StB, ve spolupráci s ÚSTR 26 357 stran fondu Hlavní správy Veřejné bezpečnosti (H 1) a 21 644 stran fondu Inspekce ministra vnitra. Pro úřední a badatelské potřeby, především pak pro agendu zákona č. 262/2011 Sb. se digitalizovalo dalších 199 636 stran, včetně jakési redigitalizace.⁵⁴ Navíc byla provedena kontrola cca 400 000 digitalizovaných karet tzv. kartotéky Studijního ústavu MV a digitalizátů z fondu Židovské organizace.⁵⁵

V roce 2016 oddělení digitalizace ÚSTR omezilo svou spolupráci s ABS a z celkového počtu 424 324 souborů naskenovalo z jeho archivních fondů pouze vybrané signatury ze Záznamních listů VKR (82 813 stran), Ministerstva národní bezpečnosti (76 061 stran), nespecifikovaných objektových svazků (10 485 stran), Správy Veřejné bezpečnosti železnic – H 1/7 (18 496 stran) a Inspekce ministra vnitra ČSSR, I. díl (16 770 stran). Namísto digitalizace pracovníci oddělení kontrolovali digitalizáty a paginovali dokumenty ABS. U více než padesáti procent digitalizovaných souborů – konkrétně 214 409 stran – šlo o akvizice získané mimo ABS.⁵⁶

⁴⁸ Tamtéž, s. 21–23.

⁴⁹ Tamtéž, s. 37.

⁵⁰ Tamtéž, s. 20.

⁵¹ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2015*, s. 50, in: www.ustrcr.cz/data/pdf/uredni-deska/vyrocní-zprava-2015.pdf

⁵² Tamtéž, s. 40.

⁵³ Tamtéž, s. 50.

⁵⁴ Tamtéž, s. 158.

⁵⁵ Tamtéž, s. 50.

⁵⁶ *Výroční zpráva Ústavu pro studium totalitních režimů a Archivu bezpečnostních složek za rok 2016*, s. 40, in: www.ustrcr.cz/wp-content/uploads/2008/12/USTR_VZ_2016_web2.pdf

Jednotlivá oddělení ABS připravila k systematické digitalizaci 392 kartonů a 58 personálních spisů – celkem 2 118 inventárních jednotek. V souvislosti se zpracováváním odborných stanovisek v rámci agendy zákona 262/2011 Sb. opět výrazně vzrostly požadavky na *ad hoc* digitalizaci. Celkově bylo pro tuto neplánovanou digitalizaci připraveno 1 303 inventárních jednotek.⁵⁷

Celkem digitalizační pracoviště ÚSTR i ABS naskenovala 197 227 souborů z fondu Záznamních listů VKR, 42 077 souborů z fondu Hlavní správy VB, samostatně ABS 30 722 stran souborů z fondu Sekretariát FMV (A 2/5), 27 060 souborů z Historického fondu MV, 26 034 souborů z fondů skartačních protokolů, zbývajících 15 903 souborů z fondu Inspekce MV (A 8/2), 30 681 souborů z fondu Sekretariátu FMV (A 2/4) a 28 908 stran z fondu personálních spisů. Zejména pro naplnění zákona č. 262/2011 Sb. bylo naskenováno 286 548 stran (2 515 inventárních jednotek), z menší části kromě ÚSTR digitalizovaných také Vojenským zpravodajstvím (!).⁵⁸ V součtu šlo za celý rok 2016 o 788 756 souborů (5 118 inventárních jednotek), což mělo znamenat 30% nárůst oproti předchozímu roku.⁵⁹

Celkem bylo digitalizačními pracovišti ÚSTR a ABS v letech 2008–2016 z archivních fondů a sbírek ABS převedeno do elektronické podoby 28 851 845 souborů, při započtení 890 000 blokačních (evidenčních) karet, digitalizovaných již v roce 2007: 29 741 845 souborů (z celkového počtu 33 894 963 souborů).⁶⁰

Specifickou anomálií zůstávají někdy až nečitelné objektové svazky velmi nekvalitně digitalizované před rokem 2007⁶¹ na základě zákonů č. 140/1996 Sb. a č. 107/2002 Sb.⁶² Odborem archivní a spisové služby MV ČR či jeho předchůdci, které zatím nejsou ze strany ABS nově digitalizovány a Ministerstvo obrany ČR je dostává v původní podobě.

Závěrem

Cílem digitalizace archivních fondů a sbírek Archivu bezpečnostních složek nebyla pouze snaha vyhovět technologickým trendům 21. století či snížení rizik při manipulaci s originály archiválií a dokumentů⁶³, ale také šlo o vážně míněný pokus nápravy katastrofického stavu digitalizace a zpřístupňování těchto důležitých materiálů odborné badatelské i laické veřejnosti z let 1990 (1997) až 2007.⁶⁴ Systematická digitalizace inventárních jednotek – a dokonce i celých fondů – nejenom zamezuje poškozování archiválií či umožňuje jejich konzervaci, ale také zabraňuje manipulaci a účelové selekci při nakládání s těmito materiály, čehož jsme byli v některých případech svědky v devadesátých letech minulého století.⁶⁵ Nově vybudovaný systém digitalizace se stal vzorem pro partnerské instituce ve střední a východní Evropě, počínaje polským Ústavem národní paměti (IPN) a Ukrajinským ústavem národní paměti (UIPN), resp. Archivem Služby bezpečnosti Ukrajiny konče. Desítky milionů pořízených digitálních kopií navíc po roce 2013,

⁵⁷ Tamtéž, s. 51.

⁵⁸ Tamtéž, s. 162–165.

⁵⁹ Tamtéž, s. 51.

⁶⁰ Srov. součet údajů uvedených v tabulkách příloh č. I a II.

⁶¹ K tomu srov. poznámku 66.

⁶² Zákon č. 107/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1996 Sb., o zpřístupnění svazků vzniklých činností bývalé Státní bezpečnosti, a některé další zákony, z 8. 3. 2002.

⁶³ RENDEK, Peter: *Zpráva o činnosti v oblasti informačních technologií*, s. 130. Razantní degradaci podléhají zejména nekvalitní písemnosti z padesátých let 20. století.

⁶⁴ K tomu stručně ŽÁČEK, Pavel: *Digitization – A new form of international cooperation*. In: STĘPNIAK, Władysław (ed.): *The Documentation of Communist Security Authorities*, s. 309–310.

⁶⁵ Srov. ŽÁČEK, Pavel: *Prekonávanie totalitnej minulosti z pohľadu archívov bezpečnostných zložiek*. In: MEDVECKÝ, Matej (ed.): *Vyrovnávanie sa s totalitnou minulosťou – od trestneprávej roviny po vedecký výskum*. ÚPN, Bratislava 2014, s. 24–28.

resp. 2014, zabránily jakékoliv snaze o opětné uzavření těchto archivních fondů a sbírek (např. pod záminkou jejich nezpracovanosti).

Díky vzniku Ústavu pro studium totalitních režimů a systematickému postupu jeho Odboru informatiky a digitalizace se tempo a kvalita digitalizace výrazně zvýšila. Předchozí klíčový gestor digitalizace svazkové agendy Odbor archivní a spisové služby MV byl v letech 1997–2007 schopen vykázat pouhých 2 895 951 digitalizovaných souborů.⁶⁶ Stejného počtu souborů skenovaných ministerstvem vnitra po dobu deseti let digitalizační pracoviště ÚSTR dosáhlo v nové kvalitě během pouhých deseti měsíců. Pozitivní efekt měl také kvalitnější servis vycházející z potřeb jak badatelské veřejnosti, tak i úředních partnerů (Národní bezpečnostní úřad, zpravodajské služby apod.), zejména pak Ministerstva obrany ČR po přijetí zákona č. 262/2011 Sb.

Na základě výše uvedených údajů je na místě vyslovit přesvědčení, že není příliš vzdálena vize zakladatele slovenského Ústavu paměti národa Jána Langoše o vytvoření společného nadnárodního digitálního archivu.⁶⁷ Dokonce se zdá, že je blíže realitě než předpokládaný přesun digitalizovaných archivních fondů z ABS do Národního digitálního archivu.⁶⁸

Digitalizace konkrétních inventárních jednotek *de facto* umožňuje archiválii paralelně a opakovaně využívat v jednom čase. V minulosti, pokud měl jeden úředník, soudce či badatel zapůjčený vybraný archivní spis, nikdo jiný s ním nemohl nakládat. Po digitalizaci tento hendikep odpadl a bylo možno s dokumenty pracovat na více místech zároveň.

Čitelnost digitalizovaných kopií je v průměru velmi dobrá, závislá na kvalitě podkladu (v nejhorším stavu byly předlohy – mikrografické podklady – žakety operativních svazků kádrových příslušníků I. správy a část mikrofiší ZSGŠ ČSLA).⁶⁹ V poslední době byly ovšem v několika případech Ministerstvu obrany ČR postoupeny kopie pořízené digitálním fotoaparátem či digitální kopie neodpovídající dokonce vnitřním směrnicím ABS a ÚSTR pro převod archiválií do elektronické podoby.

Jak již bylo v úvodu konstatováno, vzhledem k objemům archivního materiálu a nutnosti obligatorně vyžadovat odborné stanovisko ABS, je nutné – i s ohledem na jiné zdroje informací – pracovat i s kopiemi originálních podkladů. Pokud by tomu tak nebylo, lhůty potřebné k vedení správného řízení (již tak velmi napjaté), by se odhadem zdvojnásobily či ztrojnásobily.

Ve dvou přílohách tohoto článku zveřejňujeme přehledné tabulky zachycující rozsah inventárních jednotek z jednotlivých fondů a sbírek ABS digitalizovaných v letech 2008–2016, zpracovávané na základě statistických údajů zveřejňovaných v každoročních výročních zprávách Ústavu pro studium totalitních režimů. S ohledem na rozdílnost dostupných údajů (např. zastaralých podkladů na webu ABS, odlišných údajů o parametrech jednotlivých fondů před Generální inventurou a po ní) byl při zpracování tabulek využit i přehled MV ČR Archivní fondy a sbírky v České republice, který autorům pomohl objektivizovat některé nepřesné, zastaralé či nedostatečné údaje.⁷⁰

⁶⁶ Zde nutno poznamenat, že tento údaj je poněkud zavádějící, neboť svazky byly po naskenování v systému uloženy až třikrát; celkem šlo o 25 341 složek. Pro úplnost uvádíme, že Ing. L. M., který měl na starosti technickou stránku jejich převodu do elektronické podoby, ředitele OABS MV P. Žáčka po jeho nástupu do funkce v listopadu 2016 informoval, že celá polovina digitalizátů je absolutně nečitelná.

⁶⁷ Srov. ŽÁČEK, Pavel: *Digitization – A new form of international cooperation*, s. 310–312.

⁶⁸ LEŠKIEWICZ, Rafał – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Handbook of the European Network of Official Authorities in Charge of the Secret-Police Files*, s. 140.

⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 309.

⁷⁰ Srov. <http://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/Default.aspx>

Archivní fondy Studijního ústavu MV a centrálních útvarů ministerstva vnitra a federálního ministerstva vnitra⁷¹

A. Digitalizace archivních fondů Studijního ústavu Ministerstva vnitra v letech 2008–2016

NAD	Název archivního fondu (AF)	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
7	Ministerstvo zahraničních věcí II. a III. sekce	233	1920–1963	33,80 ⁷²		3	795
5	Různé německé bezpečnostní složky	135	1931–1964	81,00 ⁷³		min. 18	4 426
2	Výpovědi zaměstnanců Gestapa a SD	52	1933–1957	12,50 ⁷⁴		543	34 847
14	Gestapo Hradec Králové a Pardubice	309	1945–1970	2,90 ⁷⁵		min. 9	2 873
4	Sbírka písemností útvarů SS na území Protektorátu Čechy a Morava	107	1938–1945	[5,75] ⁷⁶		9	1 502
6	Německé soudy v říší	141	1930–1945	10,90 ⁷⁷		26	2 420
79	Německé soudy v Protektorátu Čechy a Morava	134	1939–1945	5,50 ⁷⁸		18	1 716
578	Alexandrijský archiv	144		81,00 ⁷⁹		135	208 306
3	Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě	59	1942–1945	21,00 ⁸⁰		34	728

⁷¹ Poznámka: AF – Archivní fond, AJ – archivní jednotka, DAJ – digitalizovaná archivní jednotka, DS – digitalizovaný soubor (strana) a NAD – Národní archivní dědictví.

⁷² Dle přehledu MV ČR Archivní fondy a sbírky v České republice (<http://aplikace.mvcr.cz/archivni-fondy-cr/Default.aspx>) je AF v rozsahu 1,2 bm nezpracován a neinventarizován.

⁷³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 13,44 bm nezpracován a neinventarizován.

⁷⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 12,72 bm nezpracován a neinventarizován.

⁷⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 3 bm nezpracován a neinventarizován.

⁷⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 5,75 bm nezpracován a neinventarizován.

⁷⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 67,32 bm nezpracován a neinventarizován.

⁷⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 68,16 bm nezpracován a neinventarizován.

⁷⁹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 2,04 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 21,24 bm nezpracován a neinventarizován.

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
1	Veřejná osvětová služba	44	1940–1947	25,10 ⁸¹		1	961
	Spisy sekretariátu MV	303		72,50		2	261
19	Vytříděné spisy sekretariátu ministerstva vnitra	319	1948–1960	5,30 ⁸²		26	3 829
21	Kabinet státo-bezpečnostních materiálů	323	1935–1963	3,50 ⁸³		391	22 487
580	Různé bezpečnostní složky na Slovensku po roce 1945	215 (S/2)	1938–1957	34,20 ⁸⁴		60	7 713
27	Odbor politického zpravodajství MV	2M	1945–1948	79,30 ⁸⁵		198	65 434
12	Ústředna Státní bezpečnosti Praha	305	1935–1973	110,4 ⁸⁶		389	86 074
8	Zemský odbor bezpečnosti Praha	300	1945–1948	12,23 ⁸⁷		42	10 248
17	Zemský odbor bezpečnosti II Praha	315	1922–1947	29,90 ⁸⁸		31	1 461
10	Hlavní správa vojenské kontrarozvědky	302	1927–1958	17,40 ⁸⁹		960	98 272
15	Velitelství Státní bezpečnosti	310	1945–1953	14,80 ⁹⁰		1790	101 243
9	Vyšetřovací komise pro národní a lidový soud při MV	301	1920–1947	9,50 ⁹¹		26	6 800
16	Očistné komise	312	1945–1948	36,20 ⁹²		4	670
757	Čestný soud vysokoškolského studentstva	423	1939–1948	5,15 ⁹³		1	53
23	Židovské organizace	425	1926–1976	56,00 ⁹⁴		16 317	529 638

⁸¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 25,1 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 6,36 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 3,84 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 34,2 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 80,64 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 107,9 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 12,23 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 29,87 bm nezpracován a neinventarizován.

⁸⁹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 72,3 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 18,91 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 17,71 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 55,17 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 5,15 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 72,11 bm nezpracován a neinventarizován.

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
25	Sbírka různých písemností	S	1897–1968	67,90 ⁹⁵		351	28 360
28	Mapy zpráv zpracované SÚ MV	Z	1959–1972	23,50 ⁹⁶		3014	109 206
13	Sbírka písemností útvarů SNB nasazených proti UPA (Akce Banderovci)	307	1945–1949	13,80 ⁹⁷		75	9 708
18	Hlavní správa tiskového dohledu ministerstva vnitra	318	1953–1969	41,60 ⁹⁸		60	19 209
22	Správa vyšetřování Státní bezpečnosti – Stíhání nacistických válečných zločinců	325	1938–1989	22,60 ⁹⁹		154	26 510
754	Správa Sboru nápravné výchovy	324	1952–1968	0,48 ¹⁰⁰		28	3 424
734	Věznice Pankrác	533	1938–1958	□ ¹⁰¹		3	1 535
581	Redakce Berlín	317	1957–1963	□ ¹⁰²		1	124
20	Monitory Svobodné Evropy a zahraničního rozhlasu	321	1951–1973	3,50 ¹⁰³		14	20 408
26	Akce R – Majetkové nároky rakouských občanů vůči ČSR	551	1955–1960	4,80 ¹⁰⁴		1	160
576	Agenda vzniklá při vyšetřování E. V. Vosky a západních zpravodajských služeb	16	1914–1957	1,19 ¹⁰⁵		8	1 287
753	Dr. Emanuel Moravec	39	1937–1952	0,36 ¹⁰⁶		3	318
784	Kartotéka odboru politického zpravodajství ministerstva vnitra		1945–1989	25,37 ¹⁰⁷		1	2 470 200

⁹⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 62,36 bm nezpracován a inventarizován.

⁹⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 30,72 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 13,71 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 58,03 bm nezpracován a neinventarizován.

⁹⁹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 23,18 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 0,48 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 6,1 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 0,29 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 25,34 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 25,34 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 1,19 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 0,36 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 25,37 bm nezpracován a neinventarizován.

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
794	Dílčí kartotéka kmenových karet příslušníků SS		1931-1945	4,56 ¹⁰⁸		1	15 508
	Kartotéky					1	53 084

B. Digitalizace archivních fondů řídicích, organizačních a inspekčních útvarů ministerstva vnitra a federálního ministerstva vnitra v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
106	Sekretariát ministra vnitra	A 2		52,58			
	Sekretariát ministra vnitra – I. díl	A 2/1	1948-1959	10,50	1998	3032 ¹⁰⁹	72 653 ¹¹⁰
	Sekretariát ministra vnitra – II. díl	A 2/2	1960-1965	10,44	1299	47	2 133
	Sekretariát federálního ministra vnitra – III. díl	A 2/3	1966-1975	10,44	2541	2539	80 521
108	Sekretariát federálního ministra vnitra – V. díl	A 2/5				859	30 722
	Sekretariát federálního ministra vnitra – právní odbor – IV. díl	A 2/4	1970-1978	6,72	385	316	31 927
70	Bezpečnostní složky MV	A 12	(1918) 1945-1960	1,92 ¹¹¹	276	1	206
724	Odbor pro mezinárodní styky FMV	A 11	1955-1969	6,48 ¹¹²	2 253 ¹¹³	8	676

¹⁰⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 4,56 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁰⁹ Zřejmě jde o součet částí AF: A 2/1 + A 2/2.

¹¹⁰ Zřejmě jde o součet částí AF: A 2/1 + A 2/2.

¹¹¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 1,93 bm zpracován a inventarizován; 1,4 bm nezpracováno.

¹¹² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 6,48 bm zpracován a inventarizován.

¹¹³ Jde o součet AF: A 11/1 + A 11/2.

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
737	Organizační a vnitřní správa	A 6 ¹¹⁴	1946–1973	29,72 ¹¹⁵		4 091	108 550
104	Organizační a vnitřní správa – V. oddíl	A 6/5				436	5 888
738	Inspekce ministra vnitra	A 8	1953–1992	18,60 ¹¹⁶	370	2585 ¹¹⁷	159 611 ¹⁷⁸
738	Inspekce ministra vnitra	A 8/1	1953–1972	9,48		379	16 770
738	Inspekce ministra vnitra	A 8/2	1951–1981	8,76+0,36	370	369	40 468
114	Statisticko-evidenční odbor	A 31 ¹¹⁹	1948–1992	19,01 ¹²⁰		7	2 230
78	Studijní ústav MV	A 1	1959–1969	5,88 ¹²¹	628	1	26
73	Sekretariát náměstka MV pro vojska genmjr. Ludvíka Hlavačky a plk. Karla Peprného	A 19	1951–1965	1,08 ¹²²	123	3	167
75	Sekretariát náměstka MV plk. Štefana Demjana	A 24	1954–1968	3,60 ¹²³	1008	19	272
76	Sekretariát náměstka ministra vnitra plk. Jindřicha Kotala	A 5	1951–1968	3,12 ¹²⁴	1087	4	30
72	Sekretariát I. náměstka MV plk. Jana Žáruby	A 9	1949–1968	5,76 ¹²⁵	834	73	1 731

¹¹⁴ Rozsah dílů AF A 6 – A 6/1 (3,48 bm), A 6/2 až A 6/5 (18,24 bm).

¹¹⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Organizační a vnitřní správa FMV (1946–1973) v rozsahu 21,96 bm zpracován a inventarizován; Organizační a vnitřní správa FMV (1951–1956) v rozsahu 2,52 bm zpracován a inventarizován; Organizační a vnitřní správa FMV (1951–1970) v rozsahu 3 bm zpracován a inventarizován; Organizační a vnitřní správa FMV (1954–1970) v rozsahu 2,28 bm zpracován a inventarizován; Organizační a vnitřní správa FMV (1960–1975) v rozsahu 1,94 bm zpracován a inventarizován; Organizační a vnitřní správa Ministerstva vnitra ČSR (1948–1989) 8,04 bm zpracován a inventarizován; 8,64 bm nezpracováno.

¹¹⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 18 bm zpracován a inventarizován; 83,62 bm nezpracováno.

¹¹⁷ Pravděpodobně započteny digitalizované inventární jednotky z fondu A 8/1 (zřejmě v originální i mikrofišové podobě).

¹¹⁸ Pravděpodobně započteny digitalizované inventární jednotky z fondu A 8/1 (zřejmě v originální i mikrofišové podobě).

¹¹⁹ Rozsah jednotlivých částí AF A 31 – A 31/1 (1948–1979): 8 bm, 565 inv.j.; A 31/2 (1967–1989): 8,25 bm + 1 kartotéka, 456 inv.j.; A 31/3 (1989–1990): 2,76 bm.

¹²⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 6,2 bm zpracován a inventarizován; 21,62 bm nezpracováno.

¹²¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 5,88 bm zpracován a inventarizován.

¹²² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 1,08 bm zpracován a inventarizován.

¹²³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 3,6 bm zpracován a inventarizován.

¹²⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 3,12 bm zpracován a inventarizován.

¹²⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 5,76 bm zpracován a inventarizován.

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
71	Sekretariát náměstka MV plk. Jaroslava Klímy	A 7	1962–1969	3,80 ¹²⁶	703	24	998
735	Sekretariát státního tajemníka v MV ČSSR plk. JUDr. Jána Majera	A 10	1967–1970	1,875 ¹²⁷	301	1	4
723	Sekretariát náměstka FMV plk. JUDr. Františka Vaška	A 13	1968–1970	0,96 ¹²⁸	276	9	141
112	Sekretariát náměstka FMV genmj. JUDr. Jána Pješčaka, DrSc., a genmj. Pavola Vaňa	A 32	1969–1991	8,60 ¹²⁹	120	1	80

C. Digitalizace archivních fondů centrálních výkonných a funkčních útvarů ministerstva vnitra a federálního ministerstva vnitra v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
427	Hlavní správa rozvědky (I. správa) – spisový fond	ISF	1939–1990	154,27 ¹³⁰		min. 338	305 666
37	Správa kontrarozvědky pro boj s vnějším nepřítelem (II. správa SNB)	A 34 (A 34/1)	1953–1990	98,3 ¹³¹		548	54 053
712	Hlavní správa vojenské kontrarozvědky (III. správa SNB)	A 30 ¹³²	1954–1971	3,96 ¹³³	453	6	173

¹²⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 4,3 bm zpracován a inventarizován.

¹²⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 1,75 bm zpracován a inventarizován.

¹²⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 0,96 bm zpracován a neinventarizován.

¹²⁹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 6,72 bm zpracován a inventarizován; 0,04 bm nezpracováno.

¹³⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 172,04 bm nezpracován a neinventarizován.

¹³¹ Podle GI dokonce 185,28 bm (asi včetně fondu A 34/1). Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 194,37 bm nezpracován a neinventarizován.

¹³² Z toho část AF A 30/2 (1945–1971) má rozsah 48,36 bm (1833 inv. j.); nezpracováno zbývá 254,3 bm (z let 1953–1990).

¹³³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 47,04 bm zpracován a inventarizován; 340,29 bm nezpracováno.

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
38	Správa sledování (IV. správa SNB)	A 25	1948–1992	17,16 ¹³⁴	1 646	47	2 917
728	Správa zpravodajské techniky (VI. správa SNB)	A 27	1950–1983	5,52 ¹³⁵	446	24	600
56	Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa SNB)	A 36	1973–1989	19,44 ¹³⁶		1 825	179 652
116	Správa vyšetřování Státní bezpečnosti a odbory vyšetřování StB v krajích	A 3	1949–1990	122,58 ¹³⁷		min. 35	6 373

E. Digitalizace archivních fondů útvarů Pohraniční a Vnitřní stráže v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
225	Vojenská rada Hlavní správy pohraniční stráže Praha	2358	1970–1989	4,56 ¹³⁸	1023	3	176
	Nezpracované fondy ¹³⁹			802,27		2	2 485

¹³⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 17,47 bm nezpracován a neinventarizován.

¹³⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 5,52 bm zpracován a inventarizován; 29,46 bm nezpracováno.

¹³⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 20,75 bm nezpracován a neinventarizován.

¹³⁷ Podle GI jde o části AF: A 3/1 (z let 1951–1972) v rozsahu 1,2 bm, A 3/2 (z let 1950–1977) 3,625 bm, A 3/3 (z let 1968–1989) 17,25 bm; Odbor vyšetřování StB Praha (C 1) v rozsahu 0,12 bm, Odbor vyšetřování StB České Budějovice (C 2) 0,12 bm, Odbor vyšetřování StB Ústí n/Labem (C 4) 0,5 bm, Odbor vyšetřování StB Liberec (C 4–6), vše z let 1951–1972. Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 135,47 bm nezpracován a neinventarizován.

¹³⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 4,56 bm zpracován a inventarizován.

¹³⁹ Pravděpodobně jde o AF: Hlavní správa Pohraniční stráže a ochrany státních hranic (1945–1992), 3. brigáda PS Karlovy Vary (1951–1966), 4. brigáda PS Znojmo (1950–1992), 5. brigáda PS Cheb (1951–1992), 7. brigáda PS Sušice (1950–1992), 9. brigáda PS Domažlice (1951–1992), 10. brigáda PS Volary (1951–1966), 12. školní brigáda PS Planá u Mariánských Lázní (1950–1992), 15. brigáda PS České Budějovice (1951–1992), 19. brigáda PS Děčín (1952–1966), Pohraniční útvary SNB (1945–1951), Oddělení pohraniční kontroly (1958–1965), Politická správa PS a OSH (1950–1985), Vojenské učiliště Pohraniční a Vnitřní stráže Bruntál (1951–1966), Poddůstojnická škola psvodů PS Libějovice (1951–1960), Poddůstojnická škola technická PS Litoměřice (1952–1964), Brigáda poddůstojnických škol Pohraniční a Vnitřní stráže Planá (1963–1966), Důstojnická škola PS Holešov (1972–1976), Důstojnická a praporčícká škola SNB, PS a VMV Holešov (1985–1989).

F. Digitalizace archivního fondu Zpravodajské správy Generálního štábu ČSLA v letech 2008–2016

NAD č.	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
583	Zpravodajská správa Generálního štábu ČSLA – neoperativní		1945–1990	75,9 ¹⁴⁰			195

G. Digitalizace archivních fondů Ministerstva vnitra České socialistické republiky v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
55	Hlavní správa Veřejné bezpečnosti	H 1	1945–1969	45,30 ¹⁴¹		min. 1982	271 591 ¹⁴²
62	Hlavní velitelství Veřejné bezpečnosti České socialistické republiky	H 2	1969–1975	6,44 ¹⁴³		1	31
67	Správa vyšetřování Veřejné bezpečnosti MV ČSR	H 7	1945–1989	8,40 ¹⁴⁴		1	22
68	Sekretariát generálního inspektora ministra vnitra ČSR	G	1969–1970	0,80 ¹⁴⁵	376	45	1 729

H. Digitalizace archivního fondu Odboru vnitřní ochrany Správy Sboru nápravné výchovy Ministerstva spravedlnosti České socialistické republiky v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
759	Nesvazková agenda		1969–1989	84,06 ¹⁴⁶			21 675

¹⁴⁰ Podle GI jde o 2 516 kartonů. Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 137,83 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁴¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 42,67 bm zpracován a inventarizován; 4,08 bm nezpracováno.

¹⁴² Z AF Dozorčí útvaru Hlavní správy VB (H 1/5) se digitalizovalo minimálně 7 inv. j. o 5 638 souborech a Správa VB železnice (H 1/7) 36 inv. j. o 2 356 souborech.

¹⁴³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 17,61 bm zpracován a inventarizován; 1,62 bm nezpracováno.

¹⁴⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 8,28 bm zpracován a inventarizován; 10,65 bm nezpracováno.

¹⁴⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 0,72 bm zpracován a inventarizován; 0,02 bm nezpracováno.

¹⁴⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 84,86 bm nezpracován a neinventarizován.

CH. Digitalizace archivního fondu Hlavní správy rozvědky (I. správa) – operativní svazky v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm) ¹⁴⁷	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
595	Objektové svazky	I.S-1	1948–1989		1 525	1 525	2 444 477
595	Vyřazené typy	I.S-2	1945–1989		666	666	122 320
595	Osobní svazky kádrových příslušníků	I.S-3	1952–1989		1 892	1 764 ¹⁴⁸	687 491
595	Agenturní svazky	I.S-4	1948–1989		7 446	7 446	4 028 594
595	Svazky propůjčených a konspiračních bytů	I.S-7	1950–1990		497	328 ¹⁴⁹	35 236
595	Svazky operativní korespondence	I.S-8	1952–1989		965	965	1 832 299
595	Svazky aktivních a vlivových opatření	I.S-9	1960–1989		15	15	30 362
595	Materiály trvalé hodnoty	I.S-MTH	1945–1989			581	59 572

I. Digitalizace archivních fondů centrálních kontrarozvědných útvarů ministerstva vnitra, federálního ministerstva vnitra a Správy Státní bezpečnosti Praha (Statisticko-evidenční odbor) v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
36	Agenturní svazky – Centrála	MV-TS	1948–1990	210,78 ¹⁵⁰	43 716	23 026	2 136 479
35	Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála	MV-KR	1948–1990	[236,65] ¹⁵¹	85 932	27 300	3 272 094

¹⁴⁷ Celý AF měl rozsah celkem 496,07 bm; podle GI jde o 459 kantonů. Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 494,37 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁴⁸ Zbytek osobních svazků bývalých příslušníků I. S-SNB byl ABS od ÚZSI během delimitace převzat v digitalizované podobě.

¹⁴⁹ Zbytek svazků propůjčených a konspiračních bytů byl ABS od ÚZSI během delimitace převzat v digitalizované podobě.

¹⁵⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice byly všechny agenturní svazky z centrály i českých krajů soustředěny do AF Svazky tajných spolupracovníků (1948–1991), v rozsahu 245,17 bm nezpracovaného a neinventarizovaného.

¹⁵¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice byly všechny kontrarozvědné svazky z centrály i českých krajů soustředěny do AF Svazky kontrarozvědného rozpracování (1948–1991), v rozsahu 236,65 bm nezpracovaného a neinventarizovaného.

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
34	Objektové svazky – Centrála	MV-OB ¹⁵²	1948–1990	291,45 ¹⁵³	1 318	124	547 889
30	Taktické svazky – Centrála	MV-T	1948–1990	[34,98] ¹⁵⁴	1 848	186	37 648
242	Materiály trvalé hodnoty – Centrála	MV-MTH	1948–1990	9,79	2 307	1	340
29	Vyšetřovací spisy – Centrála	MV-V	1948–1990	1 343,08 ¹⁵⁵	33 719	1 020	748 933
24	Historický fond Státní bezpečnosti	MV-H	1945–1989	68,88 ¹⁵⁶	834	1 073	284 217
235	Evidenze zájmových osob MV			222,5 ¹⁵⁷			890 000 ¹⁵⁸
237	Sbírka starých protokolů a pomocných knih ¹⁵⁹		1950–1989	3,39 ¹⁶⁰			
240	Registrační protokoly ¹⁶¹		1951–1991	6,85 ¹⁶²			
	Tematická kartotéka vyšetřovacích spisů					1	90 617
241	Sbírka návrhů a rozhodnutí skartačních komisí ¹⁶³		1948–1990	22 kart ¹⁶⁴		89	26 034

¹⁵² Včetně tzv. živých objektových svazků MV-OBŽ (1948–1990) v rozsahu 660 inventárních jednotek.

¹⁵³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice byly všechny OBS z centrály i českých krajů soustředěny do AF Objektové svazky (1948–1990), v rozsahu 249,68 bm nezpracovaného a neinventarizovaného.

¹⁵⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice byly všechny taktické svazky z centrály i českých krajů soustředěny do AF Taktické svazky (1948–2006), v rozsahu 34,98 bm nezpracovaného a neinventarizovaného.

¹⁵⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice byly všechny vyšetřovací spisy z centrály i českých krajů soustředěny do AF Správa vyšetřování Stb – vyšetřovací spisy (1948–1990), v rozsahu 59,55 bm zpracovaného a neinventarizovaného; 1299,23 bm nezpracováno.

¹⁵⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 69,36 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁵⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 287,12 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁵⁸ Digitalizováno již v roce 2007 na Odboru archiv bezpečnostních složek MV.

¹⁵⁹ Vykázáno v rámci R.

¹⁶⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 3,37 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁶¹ Vykázáno v rámci R.

¹⁶² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 6,85 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁶³ Jindy označeno: fond skartační komise kontrarozvědky. Šlo o následující AF v rozsahu 42 kartonů: Rozhodnutí skartační komise, návrhy na skartaci – MV (NAD 241; 2,1 bm), Vyhodnocení a návrhy na zničení svazků Ústí nad Labem (NAD 243; 1,2 bm), Rozhodnutí o skartaci svazků uložených do archivu, České Budějovice (NAD 244; 1,2 bm), Rozhodnutí skartační komise, skartační návrhy, Hradec Králové (NAD 252; 0,6 bm), Rozhodnutí skartační komise, Plzeň (NAD 253; 0,12 bm) a Návrhy na skartaci, Ostrava (NAD 254; 0,45 bm). Výroční zpráva ÚSTR 2013, s. 31; Výroční zpráva ÚSTR/ABS 2016, s. 150.

¹⁶⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 5,79 bm nezpracován a neinventarizován.

J. Digitalizace archivních zvláštních fondů centrálních kontrarozvědných útvarů ministerstva vnitra a federálního ministerstva vnitra (Statisticko-evidenční odbor) v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
31	Zvláštní agenturní svazky	ZA-MV	1953–1990	[3,77] ¹⁶⁵	58	13	2 700
32	Zvláštní operativní svazky	ZV-MV	1948–1990	[8,64] ¹⁶⁶	60	80	56 504
33	Zvláštní vyšetřovací spisy	ZV-MV	1948–1990	[24,84] ¹⁶⁷	414	49	154 684

K. Digitalizace archivních fondů Hlavní správa vojenské kontrarozvědky (III. správa) – svazky v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
426	Agenturní svazky	VKR-TS	1948–1990	160 ¹⁶⁸	49 748 ¹⁶⁹	min. 45 163 ¹⁷⁰	2 097 611 ¹⁷¹
426	Svazky kontrarozvědného rozpracování	VKR-KR	1948–1990		7 488		
426	Objektové svazky	VKR-OB			694	9	28 239
233	Záznamní listy VKR	ZL-VKR		84,2			950 248

L. Digitalizace archivního fondu Správa sledování (IV. správa) – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
238	Správa sledování SNB – svazky	SL-MV	1970–1990	90,95 ¹⁷²		395	71 378

¹⁶⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 3,77 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁶⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 6,84 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁶⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 24,48 bm nezpracován a inventarizován.

¹⁶⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF (agenturní, kontrarozvědné a objektové svazky VKR dohromady) v rozsahu 343,41 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁶⁹ Ke konci roku 2012 vykázal ABS pouze součet archivních jednotek VKR-TS a VKR-KR (57 236 arch. j.).

¹⁷⁰ Ke konci roku 2012 byl uveden pouze součet digitalizovaných archivních jednotek VKR-TS a VKR-KR (45 162 arch. j.) a ani ve výročních zprávách ÚSTR za roky 2013 a 2014 nejsou fondy VKR-TS a VKR-KR rozlišeny.

¹⁷¹ Jde o součet digitalizovaných souborů (stránek) z archivních jednotek fondů VKR-TS a VKR-KR.

¹⁷² Podle GI jde o 650 kartonů. Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 93,33 bm nezpracován a neinventarizován.

M. Digitalizace archivního fondu Správa zpravodajské techniky (VI. správa) – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
238	Správa zpravodajské techniky – svazky		1970–1990	5,77 ¹⁷³		232	286 362

N. Digitalizace archivních fondů Zpravodajské správy Generálního štábu ČSLA – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS (stránek)
582	Osobní svazky	ZSGŠ-OS	1945–1990	293,6 ¹⁷⁴	42 258 ¹⁷⁵	min. 3083	524 469
582	Svazky rezidentur	ZSGŠ-R	1946–1990		40		
582	Základní svazky krycích bytů a techniky	ZSGŠ-KB	1948–1990		384		
582	Základní svazky kádrových příslušníků	ZSGŠ-KP			37		

O. Digitalizace archivního fondu Zpravodajské správy Hlavní správy Pohraniční stráže a ochrany státních hranic (rozdávka) – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
230	Zpravodajská správa HS PS OSH – svazky		1966–1990	10,35 ¹⁷⁶		122	86 633

¹⁷³ Podle GI jde o 232 cívek mikrofilmů. Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 0,58 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁷⁴ Podle GI jde o 405 kartonů. Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 304,07 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁷⁵ Pravděpodobně jde o úplný počet všech archivních jednotek AF Zpravodajská správa Generálního štábu ČSLA – svazková agenda (ZSGŠ-OS + ZSGŠ-R + ZSGŠ-KB + ZSGŠ-KP).

¹⁷⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 10,2 bm nezpracován a neinventarizován.

O. Digitalizace archivních fondů Odboru vnitřní ochrany Správy Sboru nápravné výchovy Ministerstva spravedlnosti ČR – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm) ¹⁷⁷	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
232	Agenturní svazky	OVO-TS	1974–1990		4 695	5	1 145
232	Svazky kontrarozvědného rozpracování	OVO-KR	1974–1990		378	3	256

P. Digitalizace archivních fondů personálních spisů příslušníků Sboru národní bezpečnosti, příslušníků a zaměstnanců ministerstva vnitra a federálního ministerstva vnitra, příslušníků Pohraniční a Vnitřní stráže, vojsk ministerstva vnitra, příslušníků Odboru vnitřní ochrany Správy Sboru nápravné výchovy a příslušníků Hlavní správy vojenské kontrarozvědky a Zpravodajské správy Generálního štábu z řad Československé lidové armády v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
751	Personální spisy příslušníků ministerstva vnitra		1950–1990	2 836,24 ¹⁷⁸		1 602 ¹⁷⁹	378 002
748	Personální spisy příslušníků ZSGŠ ČSLA a VKR		1950–1990	95 ¹⁸⁰		4	1124

R. Digitalizace specifických archivních sbírek a fondů v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
	Evidenční pomůcky, sbírka osobních evidenčních karet příslušníků SNB ¹⁸¹ , kartotéky						3 818 889

¹⁷⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 23,24 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁷⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 2836,24 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁷⁹ Z výročních zpráv ÚSTR z let 2013–2016 není zřejmé, kolik z personálních spisů digitalizovaných ÚSTR/ABS bylo z fondů Personální spisy ministerstva obrany anebo Personální spisy ministerstva spravedlnosti; v roce 2015 jsou sice „personální spisy“ v přehledu digitalizace uvedeny dvakrát, nicméně nejspíše jde o chybu ve výkazu.

¹⁸⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 116,93 bm nezpracován a neinventarizován.

¹⁸¹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Osobní evidenční karty (1950–1990) v rozsahu 129,71 bm nezpracován a neinventarizován.

Archivní fondy teritoriálních útvarů ministerstva vnitra, Sboru národní bezpečnosti a Státní bezpečnosti

A. Digitalizace archivních fondů teritoriálních útvarů Sboru národní bezpečnosti a Státní bezpečnosti v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
721	Zemské velitelství SNB Praha	A 14	1945–1949	19,10 ¹⁸²		81	2 963
199	Správa StB Praha	B 1	1945–1990	46,95 ¹⁸³		173	4 953
278	Správa StB České Budějovice	B 2	1945–1990	27,06 ¹⁸⁴		15	1 399
368	Správa StB Plzeň	B 3	1945–1990	17,71 ¹⁸⁵		10	996
444	Správa StB Ústí nad Labem	B 4	1945–1990	64,92 ¹⁸⁶		13	1 852
515	Správa StB Hradec Králové	B 5	1945–1990	24,60 ¹⁸⁷		8	591
624	Správa StB Brno	B 6	1945–1990	48,00 ¹⁸⁸		1	4
666	Správa StB Ostrava	B 7	1945–1990	56,76 ¹⁸⁹		9	1 680

¹⁸² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF v rozsahu 19,1 bm zpracován a inventarizován.

¹⁸³ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Správa SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje – správa Státní bezpečnosti Praha v rozsahu 28,44 bm zpracován a inventarizován; 82,55 bm nezpracováno.

¹⁸⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB – správa Státní bezpečnosti České Budějovice v rozsahu 15,56 bm zpracován a inventarizován; 37,37 bm nezpracováno.

¹⁸⁵ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB – správa Státní bezpečnosti Plzeň v rozsahu 4,26 bm zpracován a inventarizován; 49,45 bm nezpracováno.

¹⁸⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB – správa Státní bezpečnosti Ústí nad Labem v rozsahu 31,68 bm zpracován a inventarizován; 76,65 bm nezpracováno.

¹⁸⁷ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB – správa Státní bezpečnosti Hradec Králové v rozsahu 6,98 bm zpracován a inventarizován; 28,97 bm nezpracováno.

¹⁸⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB – správa Státní bezpečnosti Brno v rozsahu 11,9 bm zpracován a inventarizován; 106,61 bm nezpracováno.

¹⁸⁹ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB – správa Státní bezpečnosti Ostrava v rozsahu 16,08 bm zpracován a inventarizován; 46,15 bm nezpracováno.

B. Digitalizace archivních fondů teritoriálních útvarů Sboru národní bezpečnosti a Veřejné bezpečnosti v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
541	Městská správa VB Praha ¹⁹⁰ a obvodní správy SNB	I	1945–1963/ 1951–2005	81,00 ¹⁹¹		1	36
465	Krajská správa SNB České Budějovice ¹⁹²	J	(1849) 1945–1981/ 1950–2001	104,78 ¹⁹³		min. 2	693
276	Krajská správa SNB Hradec Králové ¹⁹⁴	M	(1849) 1945–1990	184,03 ¹⁹⁵		min.11	9 348
121	Krajská správa SNB Brno ¹⁹⁶	N	(1913) 1945–1972/ (1942) 1945–2004	145,81 ¹⁹⁷			261
328	Krajská správa SNB Ostrava ¹⁹⁸	O	(1827) 1945–1984/ 1954–2001	256,95 ¹⁹⁹		5	4 508

C. Digitalizace archivních fondů Správy Státní bezpečnosti České Budějovice – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
36	Agenturní svazky – České Budějovice	CB-TS	1948–1990		5 480	35	1 544
35	Svazky kontrarozvědného zpracování – České Budějovice	CB-KR	1948–1990		272	87	2 155
34	Objektové svazky – České Budějovice	CB-OB	1948–1990		1 953	21	45 123
29	Vyšetřovací spisy – České Budějovice	CB-V	(1945) 1948–1990		5 490/4 405	184	69 505

¹⁹⁰ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Městská správa Veřejné bezpečnosti Praha v rozsahu 19,86 bm zpracován a inventarizován.

¹⁹¹ Podle GI nezpracováno 339,40 bm.

¹⁹² Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB České Budějovice (1946–1989) v rozsahu 17,87 bm zpracován a inventarizován; 34,34 bm nezpracováno.

¹⁹³ Podle GI nezpracováno 134 bm.

¹⁹⁴ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB Hradec Králové (1945–1989) v rozsahu 43,5 bm zpracován a inventarizován; 19 bm nezpracováno.

¹⁹⁵ Podle GI nezpracováno 26,24 bm.

¹⁹⁶ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB Brno (1946–1989) v rozsahu 8,95 bm zpracován a inventarizován; 54,96 bm nezpracováno.

¹⁹⁷ Podle GI nezpracováno 100,5 bm.

¹⁹⁸ Dle přehledu Archivní fondy a sbírky v České republice je AF Krajská správa SNB Ostrava (1945–1989) v rozsahu 41,21 bm zpracován a inventarizován; 71,27 bm nezpracováno.

¹⁹⁹ Podle GI nezpracováno 458,22 bm.

D. Digitalizace archivních fondů Správy Státní bezpečnosti Plzeň – svazková agenda v letech 2008-2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
35	Svazky kontrarozvědného rozpracování – Plzeň	PL-KR	1948-1990		3 875	67	1 421
34	Objektové svazky – Plzeň	PL-OB	1948-1990		54	1	420
29	Vyšetřovací spisy – Plzeň	PL-V	1948-1990		8 534	143	55 970
249	Taktické svazky/ Taktický fond – Plzeň (T/KS Plzeň)	PL-T		1948-1990	911	3	150
80	Různé spisy S – Plzeň	PL-S	18,88	1948-1990		43	5 200

E. Digitalizace archivních fondů Krajské správy MV Karlovy Vary – svazková agenda v letech 2008-2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
29	Vyšetřovací spisy – Karlovy Vary	KV-V	(1945) 1948-1960		1917	58	30 398
81	Různé spisy S – Karlovy Vary	KV-S	1948-1960			27	2 271

F. Digitalizace archivních fondů Správy Státní bezpečnosti Ústí nad Labem – svazková agenda v letech 2008-2016²⁰⁰

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
34	Objektové svazky – Ústí nad Labem	UL-OB	1948-1990		85		
29	Vyšetřovací spisy – Ústí nad Labem	UL-V	1948-1990		12 637	117	56 801
82	Různé spisy S – Ústí nad Labem	UL-S	1948-1990		2 114	17	1 223

²⁰⁰ Ageturní svazky a svazky kontrarozvědného rozpracování S-StB Ústí nad Labem byly v polovině 90. let přemanipulovány do archivního protokolu centrály FMV.

G. Digitalizace archivních fondů Krajské správy MV Liberec – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
29	Vyšetřovací spisy – Liberec	LB-V	(1945) 1948–1960		700	17	32 661
83	Různé spisy S – Liberec	LB-S	1948–1960	9,58		11	1 417

H. Digitalizace archivních fondů Správy Státní bezpečnosti Hradec Králové – svazková agenda v letech 2008–2016²⁰¹

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
34	Objektové svazky – Hradec Králové	HK-OB	1948–1990		603	106	71 191
29	Vyšetřovací spisy – Hradec Králové	HK-V	1948–1990		7 091	144	101 086

CH. Digitalizace archivních fondů Správy Státní bezpečnosti Brno – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD č.	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
36	Agenturní svazky – Brno	BN-TS	1948–1990		1 801	36	8 705
35	Svazky kontrarozvědného rozpracování – Brno	BN-KR	1948–1990		10 238	243	15 832
34	Objektové svazky – Brno	BN-OB	1948–1990		464	11	142 878
29	Vyšetřovací spisy – Brno	BN-V	1948–1990		14 861	269	217 420

I. Digitalizace archivních fondů Správy Státní bezpečnosti Ostrava – svazková agenda v letech 2008–2016²⁰²

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
34	Objektové svazky – Ostrava	OV-OB	1948–1990		109	3	3 124

²⁰¹ Agenturní svazky a svazky kontrarozvědného rozpracování S-StB Hradec Králové byly v polovině 90. let přemanimulovány do archivního protokolu Centrály FMV.

²⁰² Agenturní svazky a svazky kontrarozvědného rozpracování S-StB Ostrava byly v polovině 90. let přemanimulovány do archivního protokolu Centrály FMV.

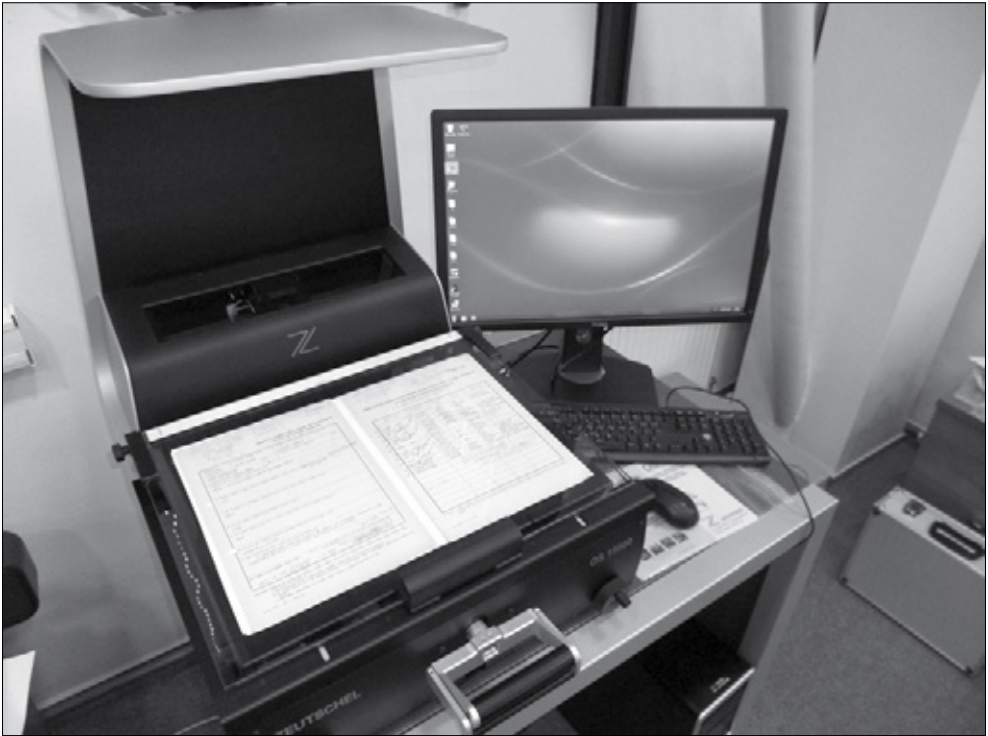
NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
29	Vyšetřovací spisy – Ostrava	OV-V	1948–1990		11 078	164	133 958
249	Taktický fond – Ostrava	OV-T	1948–1990		516	7	470
239	Rehabilitační spisy – Ostrava	OV-R	1948–1990		56	1	98
84	Různé spisy S - Ostrava	OV-S	1948–1990	22,25	2 351	24	6 437
86	Různé spisy D – Ostrava	OV-D	1948–1990		1 228	1	9

J. Digitalizace archivního fondu Krajské správy MV Olomouc – svazková agenda v letech 2008–2016

NAD	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
85	Různé spisy S – Olomouc	OL-S	1948–1960	7,83	1 221	19	3 328

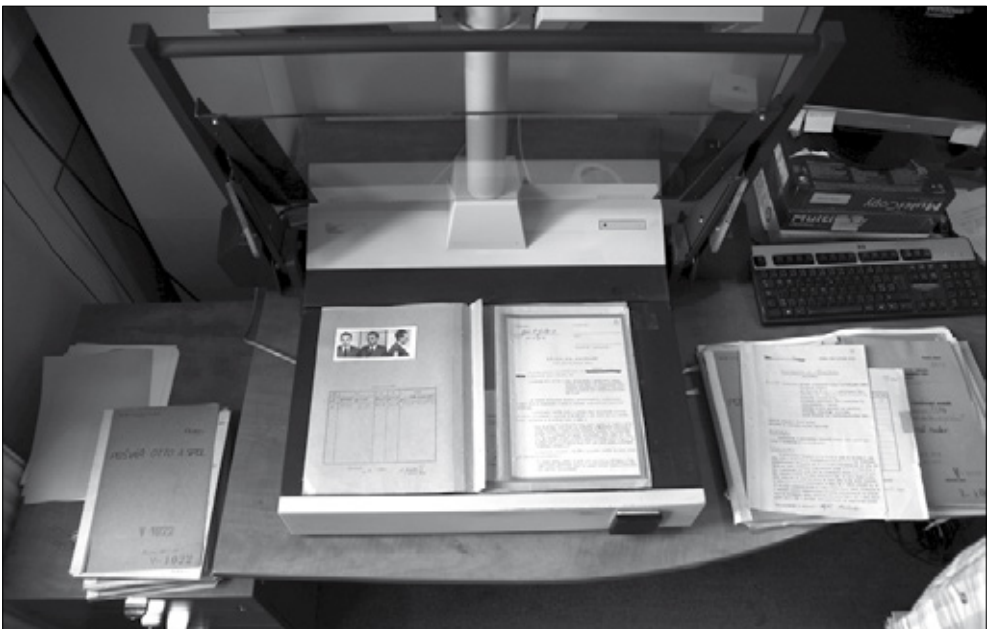
K. Digitalizace archivních fondů teritoriálních útvarů Hlavní správy vojenské kontrarozvědky (III. správa) v letech 2008–2016

NAD č.	Název AF	Označení AF	Časový rozsah	Rozsah AF (bm)	Celkový počet AJ	Počet DAJ	Počet DS
	Nezpracované materiály		1953–1990	254,3			17 510

Jeden ze přítlačných skenerů digitalizačního pracoviště ÚSTR

Zdroj: Peter Rendek

Ukázka digitalizace vyšetřovacího spisu na přítlačném skeneru digitalizačního pracoviště ÚSTR

Zdroj: Peter Rendek

Podstatná část svazkové agendy byla digitalizována z mikrofišových podkladů

Zdroj: Peter Rendek

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Prisně očištěno

Osobní svazek spolupracovníka

Krycí jméno „ARNO“

Registrováno u I. státního odb. MV č. sv. 22419
1995
Registrováno u IE-2-F141 č. sv. 949
Registrováno u _____ č. sv. _____

649047

649047

Titulní strana osobního svazku spolupracovníka „Arno“ (arch. č. 649047 MV) digitalizovaná pracovištěm
Odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ČR na přelomu roku 2004/2005

Zdroj: ABS

MINISTERSTVO VNITRA²⁻

Přísně tajné!

Osobní svazek spolupracovníka

Krycí jméno ARNO

Registrováno u I. zvláštního odb. MV č. sv. 22410

Registrováno u 1E-2-F121 č. sv. 849

Registrováno u _____ č. sv. _____

Zaregistrováno v archivu u _____

Zaregistrováno v archivu u _____

Zaregistrováno v archivu u _____

sl. č.

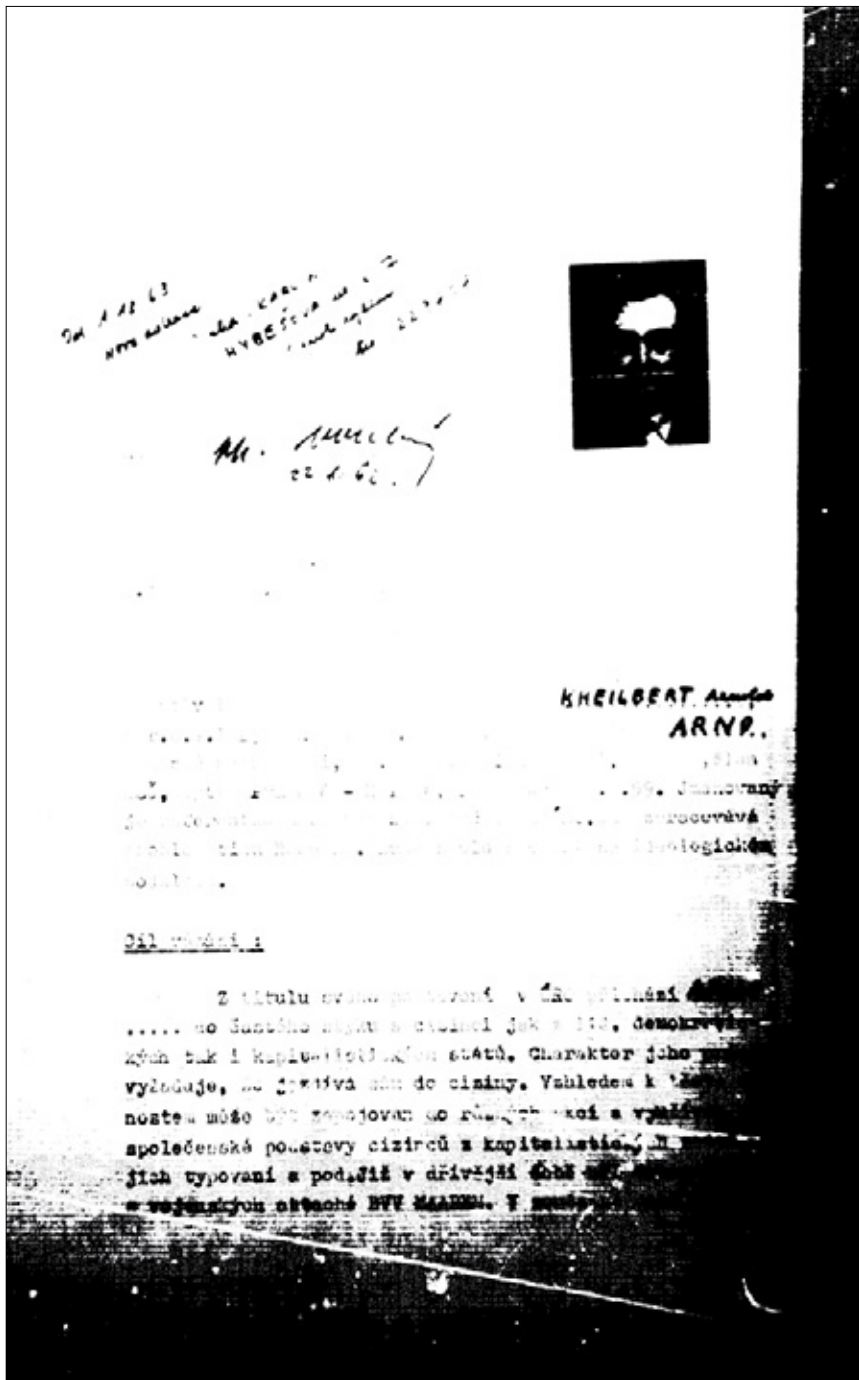
arch. č.

urč. č.

649047

Titulní strana osobního svazku spolupracovníka „Arno“ (arch. č. 649047 MV) digitalizovaná Odborem informatiky a digitalizace ÚSTR po roce 2008

Zdroj: ABS

Návrh 2. oddělení 4. odboru II. správy MV na verbovku agenta „Arno“ (reg. č. 22419) digitalizovaný pracovištěm Odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ČR na přelomu roku 2004/2005

Zdroj: ABS

II. správa min. vnitra
4. odbor - 2. oddělení,
V Praze dne 20.6.1962.

*Odt. 1.12.63
Nové zadání:
... ška - KARLIN
HYSEFOVA no. 67
(přes systém)
Kč. 223202*

*M. Müller
22.6.62.*

Já nosr. H a l a Pechan, státní referent,
2. oddělení 4. odboru II. správy MV
v Praze

ke schválení návrhu na verbovku agenta **KHEILBEAT ARNO**
nar. 6.4.1929 v Rotvě u Bratřic, matka jméno **ARNO**,
německé národnosti, št. obč. příslušnosti, bezúhelní,
Kč, bytem Praha 6 - Karlín, Fernarova ul. č. 59. Jméno
je referentem zprávně oddělení ÚRO, kde zpracovává
problematiku Německa. Bude společená na ideologické
podkladě.

Účel verbování:

Z titulu svého postavení v ÚRO přísluší **ARNO**
..... do častého styku s občany jak s lidmi demokratic-
kých tak i kapitalistických států. Charakter jeho práce
vyžaduje, aby jezdil sam do ciziny. Vzhledem k této okol-
nosti může být zapojován do různých akcí a využíván pro
společenské postavy cizinců z kapitalistických států, ve
jichž typování a pod. Již v dřívější době měl dobrý styk
s vojenskými attaché BVV MAAREM. V současnou dobu je v sob

Návrh 2. oddělení 4. odboru II. správy MV na verbovku agenta „Arno“ (reg. č. 22419) digitalizovaný Odborem informatiky a digitalizace ÚSTR po roce 2008

Zdroj: ABS

9

Potvrzení:

PRÍSŇNĚ TAJNĚ!

Náčelník

Mh. M... 1
22.3. 3

V Praze

dne 22.3. 1963

Zaregistr. u I. zvl. odboru HV	pod registr.
dne 22. března 1963.	čís. 22419
Kým (podpis) <i>Mh. M...</i>	čís. 949
Proregistr. u I. zvl. odboru HV	pod registr.
dne 22. března 1963.	čís. 949
Kým (podpis) <i>Mh. M...</i>	

ROZHODNUTÍ

zavedení ~~agenturního~~ agenturního svazku na (drah)*1

Příjmení a jméno KEILBERTH Arno

číslo příjmení // // // // //

dat. a místo narození 6.4.1929 Kateva okres Kladno

bydliště - místo Praha 8, Karlín Pernerova ul. 8.533/59 okres

řídící charakter:** obřině (1), družst. rolník (2), svazk. malý střední rolník (3), prac. inteligent (4), učes. prac. (5), přísl. malobuz. (6), katek (7), přísl. ostatní buř. (8), protipaleč. parast. (9), ne- (10), (11).

BL - kategorie č. zaevidován u OOMV pod poř. č.

současně pracuje jako: referent mezinárodního odd.

kde je zaměstnán: Ú R C

svazek povedu pod krycím jménem (heslem)

A R N O

Keyč. jméno - heslo oper. svazku, číslo svazku

se zaměstnáním do problematiky STB: společenský styk s cizinci

bude rozpracován po problematice STB:

Důvod zavedení: ~~agenturního svazku~~ byl získán na ide-1-gickém podkladě.

Funkce - hodnost a jméno operát. nebo pracovníka

Mh. M...

Souhlas náčelníka odboru

Mh. M...
hodnost a jméno (podpis)

Souhlas náčelníka odboru

Mh. M...
hodnost a jméno (podpis)

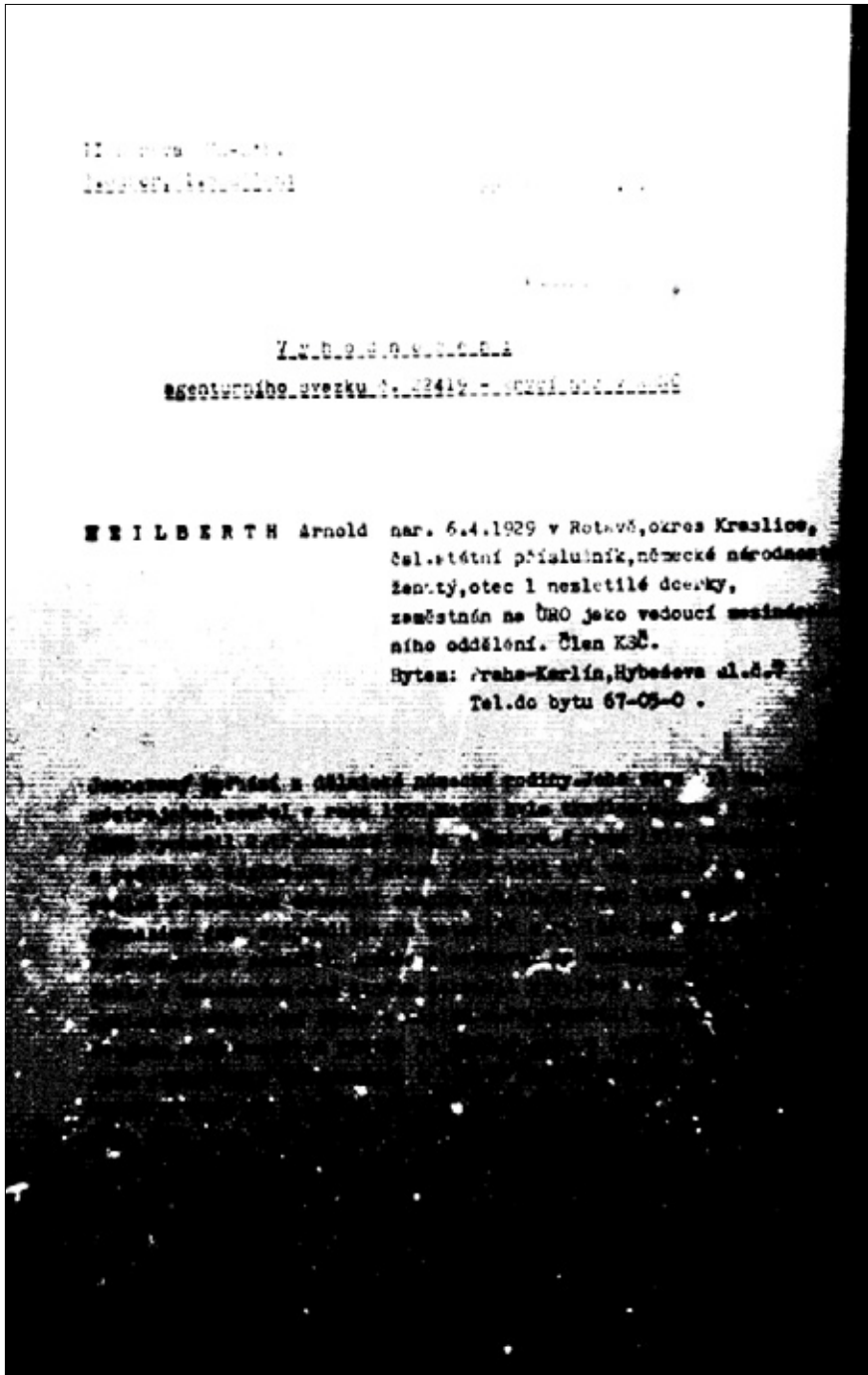
Vysvětlivky:

*1 a) druh svazku spolupracovníka: 1) Agent, 2) Informátor, 3) Resident, 4) Majitel komunistického bytu
b) druh svazků operát. rozpracování: 1) skupinový, 2) osobní, 3) pátrací, 4) potocovat, 5) signální

**) nehodící se škrtněte

*) v důvodu se určí, kdy a na jakém podkladě byl spolupracovník získán, nebo z jaké trestné činnosti je osoba podezřívána.

MV č. sk. 711

Ministerstvo vnitra
Správa státní bezpečnosti

Vyhodnocení agenturního svazku č. 22419 - krycí název ARNO

WILBERTH Arnold nar. 6.4.1929 v Rotavě, okres Kraslice,
Čsl. státní příslušník, německé národnosti
ženitý, otec 1 nezletilé dcečky,
zaměstnan na ÚRO jako vedoucí mesinžer-
ního oddělení. Člen KSČ.
Bytem: Praha-Karlín, Hybešova ul. č. 7
Tel. do bytu 67-05-0 .

Informace poskytl z důstojné rodiny Jana Arno...
...v roce 1967...

Vyhodnocení agenturního svazku č. 22419 – krycí název ARNO (26. 6. 1967) digitalizované pracovištěm Odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ČR na přelomu roku 2004/2005

Zdroj: ABS

011

II správa HS-Stb.
2.odbor, 1.oddělení

Praha dne 26.6.1967

Prísno tajné

V y h o d n o c e n í
agenturního svazku č. 22419 - krycí název ARNO

K E I L B E R T H Arnold nar. 6.4.1925 v Rotavě, okres Kraslice,
Čel.státní příslušník, německé národnosti
ženatý, otec 1 nezletilé dcerky,
samostatně na ÚRO jako vedoucí mezinárod-
ního oddělení. Člen KČP.
Bytem: Praha-Karlín, Rybešova ul.č.7
Tel.do bytu 67-05-0 .

Jmenovaný pochází z dělnické německé rodiny. Jeho otec byl hudebním nástrojařem, zemřel v roce 1958. Matka byla tkadlenou, nyní v důchodu. ARNO vychodil 2.tř.německé školy v Rotavě. V roce 1939 emigroval s rodiči do Anglie. Zde v letech 1939-1941 byl ve službě v anglické rodině a současně dochodil obecnou školu. Od roku 1941 navštěvoval gymnasium jako stipendista. Po maturitě v r. 1944 byl kraslicem v propagačním závodě a současně studoval na umělecko-průmyslové škole v Manchesteru. Svá studia dokončil v r.1947 v Sheffieldově umělecko-průmyslové škole s diplomem. Po ukončení studií se ve stejné době vrátil s rodiči do ČSR. Ještě v tomto roce nastoupil jako cizojazyčný korespondent v závodě České hudební nástroje v Kraslicích. Odtud v roce 1949 byl převzat n.p.LIGMA a zde pracoval jako provozní referent do roku 1952, kdy po 3 měsících vojenské služby přešel do n.p.KRAJKA v Rotavě jako kontroler zvláštních úkolů, později jako normoveš do roku 1955. Potom byl vedoucím technického odd. závodu ESKA do r.1958, kdy byl závod převzat Leninovými závody a on sám byl dočasně přeložen jako konstruktér do pražské kanceláře ZVIL. Od srpna 1959 pracuje na ÚRO. Zpočátku byl ve funkci st.referenta mezinárodního odd., od roku 1966

119

II. správa FMV
10. odbor J. zvláštní

Praha 6.1.1972

Souhlasí s:

Handwritten signature: M. Konečný

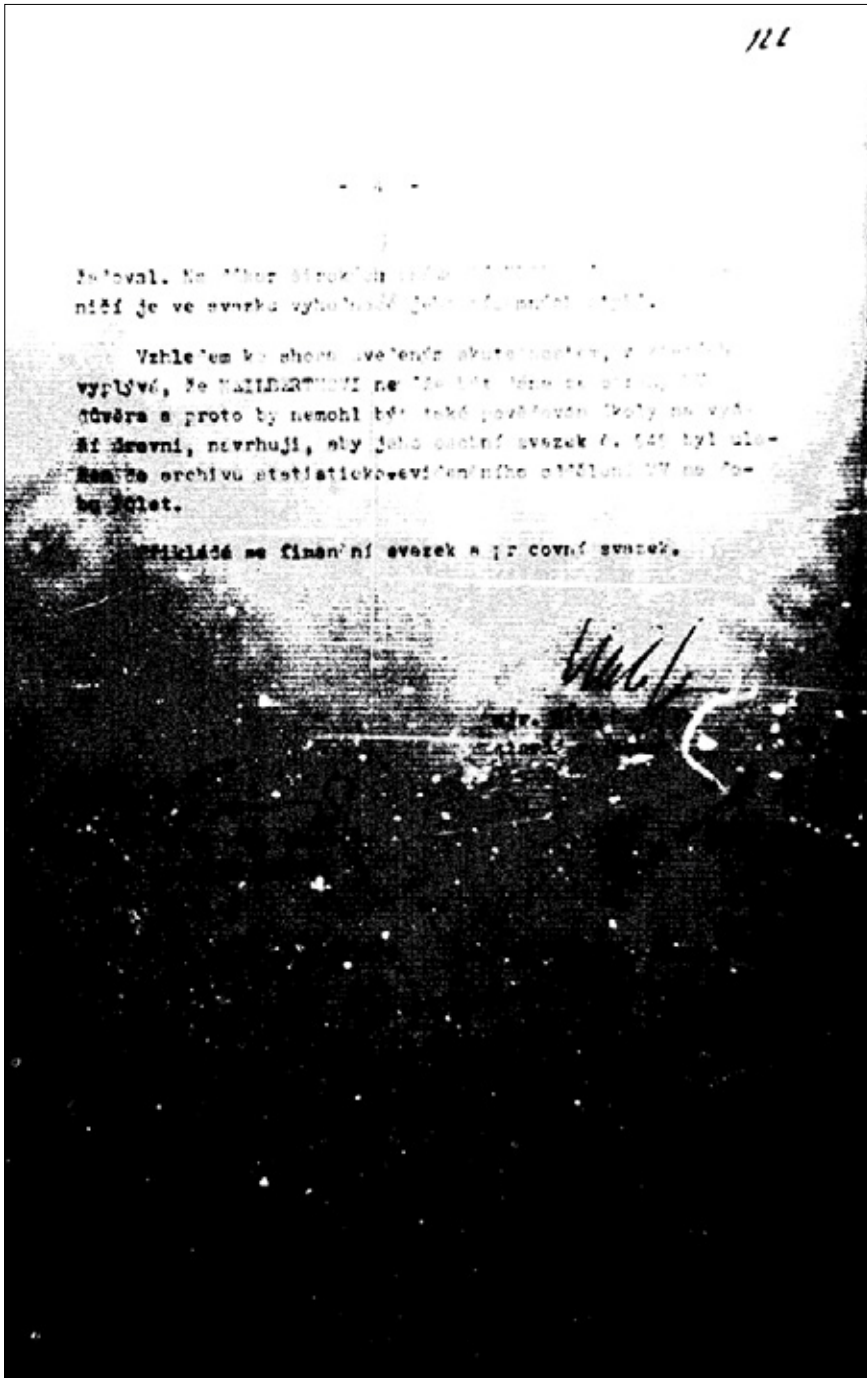
N Á V R H

na uložení osobního svazku spolupracovníka č. 949,
krycí jméno ARNO

Já, mjr. HÁLA Beřich, starší referent II. S-FMV
předkládám ke schválení návrh na uložení osobního svaz-
ku spolupracovníka č. 949, krycí jméno ARNO, založený na

K E I L B E R T H Arnold, nar. 6.4.1929 v Rotevsi, okres Kras-
lice, čsl. státní příslušník, ně-
mecké národnosti, ženatý, otec 1
dítěte, toho času zaměstnan jako
průmyslný vedoucí KáJE v Praze.
Bytem: Praha-Karlín, Rybežova ulice 7.

KEILBERTH byl v roce 1967 vybrán pro spolupráci jako typ
KE-VV v Kerlových Varech a přeřazen k využití zpravočejského
útvoru MNO. Touto složkou byl vysazen ilegálně NTR do ob-
lasti britské zony. Ze tímto účelem byl školen a v roce 1968
2x krátkodobě vysazen. Uložení školy splnil. Při legaliza-
ci těchto cest, při nichž došlo k několika chybám a tím i
částelná zkonspirování v bytlišti a na pracovišti KEILBERTHA,
bylo s ním od další spolupráce upuštěno. Od 10.6.1969 byl

Závěrečná strana návrhu na uložení osobního svazku spolupracovníka č. 949, krycí jméno ARNO (6. 1. 1972)
digitalizovaná pracovištěm Odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ČR na přelomu roku
2004/2005

Zdroj: ABS

122

- 4 -

že tvoří. Na zákl. širokých znalostí a zkušeností v oboru
niší je ve svazku vyhodnocen jeho písemných styků.

Vzhledem ke shora uvedeným skutečnostem, z kterých
vyplyvá, že KALBERTHOVI nemůže být věna ze strany MV
ověra a proto by nemohl být také pověřován úkoly na vyř.
dí úrovni, navrhuji, aby jeho osobní svazek č. 949 byl ulo-
žen do archivu statisticko-evidenčního oddělení MV na do-
bu 20 let.

Přikládám se finanční svazek a pracovní svazek.

W. H. H.

mjr. HÁLA Bořich
starší referent

Josef Hanfl
Náležník B. odd. 10. odd.
pplk. HANFL Josef

*W. H. H.
2. 10. 1972*

VYTRÍDĚNO PRO
REPROGRAFII

tabulka uložena do svazku 10099

20. 1. 1972 K

*Je zpracován. byla
usnadněna spolupráce
vzhledem k vyhovování
v roce 1972*

*W. H. H.
11. 4. 72*

(DEK) 12

Správa vyšetřovací SIB

Vyšetřovací součást: _____

_____ prokuratura v _____

_____ soud v _____

Odbor archivní a spisové služby
ZRUŠEN STUPEN LTAJENÍ (SVAZKI)
dnem 1. 4. 1999, pokynem MV č. 6/1999.

Cermánová Helena *Wm 11*

1.

STEJNORIS

A) Vyšetřovací spis
číslo: **čís 9/4-1981**

B) Trestní spis

prot: **obv. Eric Gilles THOMON, nar. 10.8.1952**

prot: **Francisec, AMIS, nar. 4.6.1957**

pr: **tr. è. podvracení republiky, podle § 10/1, písm. e)**
§ 98, ods. 1, 2, písm. a), b) tr. zol.

~~ZK-488 MV~~
~~seuklas ministerstva vnitra~~
~~V 40826~~

40826

M / Z. 941. 853

Titulní strana vyšetřovacího svazku arch. č. ZV-488 MV digitalizovaného pracovištěm Odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ČR na přelomu roku 2004/2005

Zdroj: ABS

(DELETA)

Správa vyšetřování StB

Vyšetřovací součást: _____

_____ prokuratura v _____ 1

_____ 2

_____ soud v _____ 3

Odbor archivní a spisové služby
 ZRUŠEN STUPĚŇ UTAJENÍ (SVAZKU)
 dnem 1. 4. 1999, pokynem MV č. 6/1999.

Čermáková Helena *l. 10. 11. 1999*

1.

STEJNOFIS

A) Vyšetřovací spis

Číslo: ČVS 9/4-1981

B) Trestní spis

proti: obr. Eric Gilles THOMON, nar. 10.8.1952

Franešice, DHIS, nar. 4.8.1957

pro: tr. č. podvracení republiky, podle § 10/1, písm. e)

§ 98, ods. 1, 2, písm. a), b) 1. od.

ZV-488 MV

40826

10066

16/8. 633

Titulní strana vyšetřovacího svazku arch. č. ZV-488 MV digitalizovaného Odborem informatiky a digitalizace ÚSTR po roce 2008

Zdroj: ABS

Městská správa VB Praha
stálá výjezdová skupina

Cj. VB-

45
v Praze dne 19.5.1981

PROTOKOL
O POUŽITÍ SLUŽEBNÍHO PSA

G A R 5987
jméno a evidenční číslo služ. psa

1.	Psovod: zařazení, hodnost, jméno a příjmení, držitel psa od	npor. Holoubek Jiří MS-VB P r a h a SVS
2.	Trestný čin, prostředí, místo, způsob provedení,	" Akce DELTA "
3.	Doba provedení trestného činu, den, hodina.	
4.	Oznámení trestného činu, den, hodina, kým.	
5.	Vyzvání služebního psa, den, hodina, kým.	dne 19.5.1981, o 14.30 hod.
6.	Použití služebního psa, den, hodina, uvedení na stopu, kvalita stopy, povětrnostní podmínky, jiné okolnosti.	dne 19.5.1981 o 14.30 hod. Označení osoby útvář - stanice služ.psa VB Tuchoměřice
7.	Pachatel: jméno a příjmení, data nar., bydliště, politická přísl.	podezřelá : Anis F R A N G, národnosti Francie

Posudek psůvoda:

Dnešního dne 19.5.1981 ve 14.30 hodin byl proveden vyšetřovací pokus za použití služ. psa.

Prováděný ukon byl prováděn za účasti těchto osob i Emilie Králová, Miluše Krausová a Jaroslava Cihlářová a podezřelá Anis Franz. Služ. psem po načichání se zajištěné peněženky vždy třikrát označil Anis Franz.

mysl. Králová

1105-72

Protokol o použití služebního psa jménem Car (19. 5. 1981) z vyšetřovacího svazku arch. č. ZV-488 MV digitalizovaného pracovištěm Odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ČR na přelomu roku 2004/2005

Zdroj: ABS

Městská správa VB Praha
stálá výjezdová skupina

čj. VB-

45
v Praze dne 19.5.1981

PROTOKOL
O POUŽITÍ SLUŽEBNÍHO PSA

C A R 5987

Jméno a evidenční číslo služ. psa

1.	Psovod: zařazení, hodnost, jméno a příjmení, držitel psa od	npor. Holoubek Jiří MS-VB P r a h a SVS
2.	Trestný čin, prostředí, místo, způsob provedení.	" Akce DELTA "
3.	Doba provedení trestného činu, den, hodina.	
4.	Oznámení trestného činu, den, hodina, kým.	
5.	Vydání služebního psa, den, hodina, kým.	dne 19.5.1981, o 14.30 hod.
6.	Použití služebního psa, den, hodina, uvedení na stopu, kvalita stopy, povítrnostní podmínky, jiné okolnosti.	dne 19.5.1981 o 14.30 hod. Označení osoby útvář - stanice služ.psa VB Tuchoměřice
7.	Pachatel: jméno a příjmení, data nar., bydliště, politická přísl.	podezřelá : Anis F R A N C. národnosti Francie

Posudek psovoda:

Dnešního dne 19.5.1981 ve 14.30 hodin byl proveden vyšetřovací pokus za použití služ. psa.

Prováděný ukon byl prováděn za účasti těchto osob :
Emilie Králová, Miluše Krausová a Jaroslava Cihlářová a podezřelá
Anis Franc. Služ. psem po našich zjištěných peněženky vždy tři-
krát označil Anis Franc.

Myš. Králová

1185-72

96

2

Pozvánka č. vozidla
1374 FB 93
Pegugeot
Muzikovník
in. v. 72
Barna vozidla
aut

Miesto narodenia
6. 10. 1954
Sex H

ZÁŽADOST' O ĆESKOSLOVENSKÉ VIZUM

Príjmenie Piot		Meno Etienne	
Pať narodenia France	Miesto narodenia Le Creusot	Pať bydliska France	Miesto bydliska Aubervilliers
Utra bydliska Rechoussière 154		Stáos príslušnosti Fransaise	Firma Attaché Commercial
Název zariadenia PHF		Mieo zariadenia St. Epinay	
Mieo pobytu v ĆSR - okres Prague		Mieo pobytu osoby - podnikateľa - hostia v ĆSR St.	
Pať hotela MIKULOV	Druh pobytu Tourisme	Spoločenská ochr. uz. za štát	Štát a č. cest. pasu 93 181 246 - 68
Štátny út. číslo 215 0 23 D			Štátno PK - MIKULOV
30			1950 73 D
Podpis W			Text vo vyvezení est ínan, au plus tard 48 heures aprés son entrée en Tchécoslovaquie, de l'immatrie au pas des passaport ou passez tchécoslovaque.

A remplir à la machine ou en caractères d'imprimerie sans accents, en cas d'initialiales, accents, etc. le sera donné à la demande.

3. Dokumentuje, že Etienne PIOT, přicestoval do ĆSR dne 19.5.1980 o 23,00 hod. přes OPK Mikulov, vozidlem Peugeot, SPZ 1317 FB93 bílé bary a vycestoval dne 21.5.1980 o 23,00 hod. přes OPK Mikulov

La let de servas de voyazu

Le _____

AVERTISSEMENT!
No pas égarer — à rendre aux autorités en quittant la République Socialiste Tchécoslovaque!

2015 - 215

TJ KOVVA BRANĀ
Praga 4, U letišta 1E

020180 113776

4. Dokumentuje, že Etienne PIOT, byl ubytován ve dnech 20. - 21.5.1980 v mezinárodním autocampingovém tábořišti TJ KOTVA Bráník.

Dokumentace uložena ve vyšetřovacím svazku arch. č. ZV-488 MV digitalizovaná pracovištěm Odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra ĆR na přelomu roku 2004/2005

Zdroj: ABS

96

2

ZADOST O CĚSKOSLOVENSKÉ VIZUM

Príjmení Piot		Jméno Etienne		Průkazní zn. vozidla 137-B-73	Mezinárodní zn. vozidla FR
Stát narození France		Místo narození Le Creusot	Stát bydliště France	Místo bydliště Auberwillers	Průkazní zn. vozidla 137-B-73
Úlice bydliště Rechossière 154		Státní příslušnost Française		Profese Attaché Commercial	Sex, věk, a rok narození 6.10.1954
Název zaměstnavatele PHF		Místo zaměstnavatele St. Epinay		Muz. H	
Místo pobytu v ČSSR - okres Pegauz		Jména navštívenec osob - dítěte - bratra v čSSR Jin			
Číslo cestovního průkazu MIKULOV	Druh pobytu 4j	Společnost dětí do 15 let		Série a čís. cest. pasu 93.131266-68	
Roční číslo průkazu 21 05 02 3 D	Roční číslo průkazu 30	Roční číslo průkazu 19 05 07 34		Roční číslo průkazu 16	
Podpis 				Tout voyageur est tenu, au plus tard 48 heures après son entrée en Tchécoslovaquie, de s'inscrire auprès des autorités de police tchécoslovaques.	
A remplir à la machine ou en caractères d'imprimerie sera donnée à la demande.				cas d'illibitilité, aucune sanction	

Dokumentuje, že Etienne PIOT, přicestoval do ČSSR dne 19.5.1980 o 23,00 hod. přes OPK Mikulov, vozidlem Peugeot, SPZ 1317 PB93 bílé barvy a vycestoval dne 21.5.1980 o 23,00 hod. přes OPK Mikulov

Carton de services de voyage

Le _____

AVERTISSEMENT!
Ne pas égarer — à rendre aux autorités en quittant la République Socialiste Tchécoslovaque!

2015-2115

Ministère des Anticampings
TJ-KOTVA BRÁNK
Praha 4, U Jelenů 15

020180 113776

Dokumentuje, že Etienne PIOT, byl ubytován ve dnech 20. - 21.5.1980 v mezinárodním autocampingovém tábořišti TJ KOTVA Bráník.

Dokumentace uložena ve vyšetřovacím svazku arch. č. ZV-488 MV digitalizovaná Odborem informatiky a digitalizace ÚSTR po roce 2008

Zdroj: ABS

ANIS

Správa vyšetřování StB

č. j. VS-ČVS-9/4-81

V Praze dne 20. 5. 1981

PR OTOKOL O VÝSLECHU OBVINĚNÉ

ANIS Francoise, nar. 4. 6. 1957 v Paříži, fr ancouzské státní občance, svobodné, studující Právnické fakulty, trvale bytem 77 Rue de Rome, Paříž 17, Francie, t. č. ve vazbě GP ČSSR v ÚNV č. 1 Praha - Ruzyň.

S výslechem započato v 9.30 hodin.

Výslech konán v přítomnosti obhájce obviněné JUDr. Karla Jungwierta a příbrzaného tlumočnicka JUDr. Pavla Šínka.

Obviněná byla poučena jako dne 29. 4. 1981 a v následujících protokolech prohlašuje, že tomuto poučení porozuměla a nežadá dalšího vysvětlení.

Otázka: Máte něco na doplnění svých předcházejících protokolů o výslechu obviněného. Opětovně Vám připomínám ustanovení § 33 tr. zákona.

Odpověď: Nemám nic na doplnění, poučení podle § 33 tr. zák. jsem porozuměla.

Otázka: Máte vědomost o tom, že by ve vozidle mohla být další i skrytá místa, kam by se daly uschovat materiály obdobného charakteru, které byly uloženy ve střešním prostoru vozidla.

Odpověď: Ne, nevěděla jsem, že by taková skrytá místa mohla být v našem voze, ve kterém by mohly být ukryty materiály, které jsou označovány jako závadové.

Vyšetřovatel obviněné sdělil, že další speciální prohlídkou bylo zjištěno, že pod lehkými jejích vozu byly zhotoveny úkryty, ve kterých bylo nalezeno značné množství závadových materiálů, jejichž seznam je součástí vyšetřovacího spisu. Obviněná byla vyzvána, aby se k tomuto sdělení vyjádřila.

201

Správa vyšetřování StB

č. j. VS-ÚVS-9/4-81

V Praze dne 20. 5. 1981

PR OTOKOL O VÝSLECHU OBVINĚNÉ

ANIS Francoise, nar. 4. 6. 1957 v Paříži, fr francouzské státní občanka, svobodná, studující Právnícké fakulty, trvale bytem 77 Rue de Rome, Paříž 17, Francie, t. č. ve vazbě GP ČSSR v ÚNV č. 1 Praha - Rusyně.

S výslechem započato v 9.30 hodin.

Výslech konán v přítomnosti obhájce obviněné JUDr. Karla Jungwierta a příbrzaného tlumočnicka JUDr. Pavla Šimka.

Obviněná byla poučena jako dne 29. 4. 1981 a v následujících protokolech prohlašuje, že tomuto poučení porozuměla a nežádá dalšího vysvětlení.

Otázka: Máte něco na doplnění svých předcházejících protokolů o výslechu obviněného. Opětovně Vám připomínám ustanovení § 33 tr. zákona.

Odpověď: Nemám nic na doplnění, poučení podle § 33 tr. zák. jsem porozuměla.

Otázka: Máte vědomost o tom, že by ve vozidle mohla být další skrytá místa, kam by se daly uschovat materiály obdobného charakteru, které byly uloženy ve střešním prostoru vozidla.

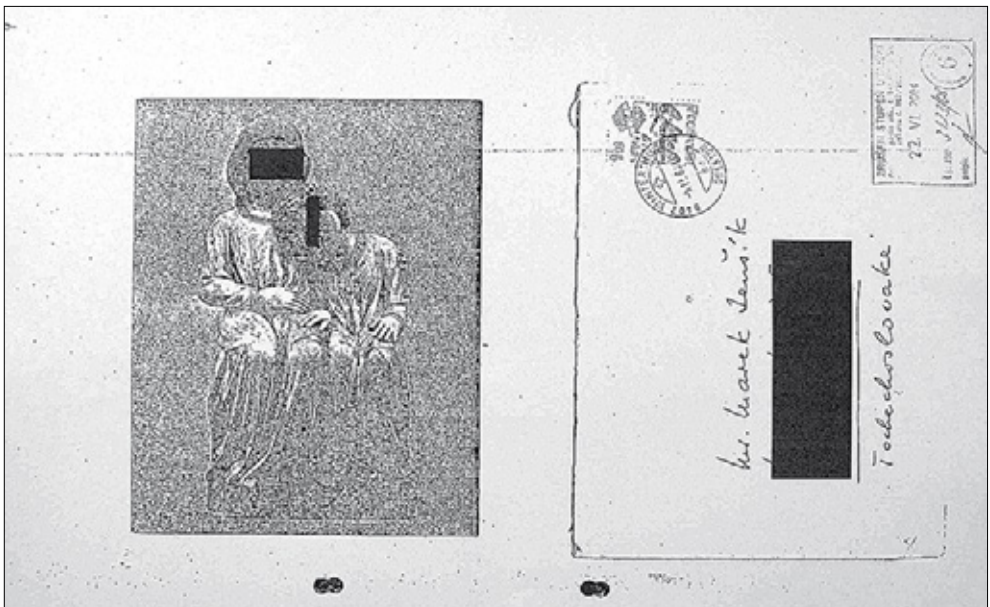
Odpověď: Ne, nevěděla jsem, že by taková skrytá místa mohla být v našem voze, ve kterém by mohly být ukryty materiály, které jsou označovány jako závadové.

Vyšetřovatel obviněné sdělil, že další speciální prohlídkou bylo zjištěno, že pod lehkými jejími vozy byly zhotoveny úkryty, ve kterých bylo nalezeno značné množství závadových materiálů, jejichž seznam je součástí vyšetřovacího spisu. Obviněná byla vyzvána, aby se k tomuto sdělení vyjádřila.

Pohlednice se soškou Marie a Ježíše zasláná 5. 12. 1986 ze Švýcarska, nacházející se v osobním svazku spolupracovníka reg. č. 49554/011

Zdroj: ABS

Kopie pohlednice se soškou Marie a Ježíše zpřístupněná Ministerstvem vnitra ČR v průběhu roku 2004 v neúplné podobě v rámci agenturního svazku reg. č. 49554

Zdroj: Pavel Záček

Přehled vydaných osvědčení účastníka odboje a odporu proti komunismu

Evidence účastníků odboje a odporu proti komunismu

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Adam	Josef		21. února 1915	v	Klatovci
Adamec	Bohuslav		6. července 1927	v	Podlevíně
Adamec	Norbert		26. ledna 1926	v	Podlevíně
Andělová	Anna		5. září 1924	v	Praze
Andrášy	Jiří		16. dubna 1935	v	Košicích
Andrt	Emil		20. října 1912	v	Pnětlukách
Antoš	Jaroslav		1. prosince 1930	ve	Zbeňově
Babík	Pavol		26. ledna 1924	v	Rosině
Babušík	Mojmír		27. ledna 1933	v	Křenovicích
Bakeš	Jan		27. září 1915	v	Topolu
Balabán	Milan	Prof., ThDr.	3. září 1929	v	Českém Boratíně
Balík	Ladislav		5. listopadu 1933	v	Praze
Bambas	Květoslav		5. října 1954	v	Litoměřicích
Bareš	František		11. prosince 1931	v	Jičíně
Bárta	Zdeněk	Mgr.	22. března 1949	v	Praze
Bárta	Josef		18. března 1921	v	Příbrami
Barták	Vladislav		28. prosince 1926	v	Chlumci nad Cidlinou
Bartík	Jan		10. června 1924	v	Římově
Bartoš	Petr	Ing.	20. července 1960	ve	Zlíně
Bartošová	Hana		5. srpna 1960	ve	Zlíně
Bartůněk	Ladislav		14. června 1931	v	Rosicích
Baše	Radan		3. června 1950	v	Praze
Bašta	Oldřich		29. září 1958	v	Prešově
Bauer	Lubomír	MVDr.	9. září 1930	v	Brně
Bayer	Antonín		29. srpna 1920	v	Bernarticích
Bébar	Radko		5. srpna 1923	v	Kozlancech
Bedáň	Josef	Ing.	13. listopadu 1933	v	Praze
Bednář	Benedikt		23. března 1907	v	Rebešovicích
Bednář	Miloslav	Prof., PhDr.	21. října 1948	v	Praze
Bednářová	Otta		18. června 1927	v	Praze
Belant	Jindřich		18. února 1957	v	Praze
Benda	Václav	PhDr.	8. srpna 1946	v	Praze
Bendová	Kamila	RNDr.	12. října 1946	v	Brně
Beneš	Jan		26. března 1936	v	Praze
Beneš	Karel		5. srpna 1923	v	Černovicích
Benetková	Marie		1. srpna 1945	v	Praze
Benýšek	Zbyněk		27. června 1949	v	Olomouci
Beran	Karel		8. srpna 1921	v	Petrovicích
Beránek	Josef		24. února 1915	ve	Vodňanech
Beránek	Milan		30. března 1936	v	Dražůvkách
Bergmann	Ladislav		7. června 1932	v	Praze

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Berka	František		16. srpna 1932	v	Šebkovicích
Bílek	Karel		22. ledna 1930	v	Dolních Bojanovicích
Bílík	Ignác		31. července 1920	v	Boršicích
Bílík	Stanislav		13. listopadu 1931	v	Dolních Bojanovicích
Bílíková	Božena		6. listopadu 1934	v	Bukovině
Bílkovský	František		22. října 1932	ve	Lhotce
Binar	Ivan	Mgr.	25. června 1942	v	Boskovicích
Bittner	Jaroslav		19. února 1953	v	Litoměřicích
Blaha	František		30. prosince 1933	v	Hluku
Blaha	Antonín	Ing.	19. června 1929	v	Hluku
Blahák	Bohumil		14. února 1923	v	Šumvaldě
Blatný	Jiří	Ing.	11. června 1929	v	Brně
Blatný	Pavel	Mgr., ak. mal.	2. dubna 1947	ve	Znojmě
Blažek	Ladislav		26. července 1926	v	Praze
Blažek	Miloš		7. května 1926	v	Praze
Blažek	Lubomír		17. února 1935	v	Brně
Blažíček	Jan		11. února 1928	v	Polničce
Bobčík	Vítězslav		15. července 1926	ve	Slavkově
Bobek	Josef		24. ledna 1925	v	Horním Bousově
Bogar	František		9. prosince 1924	v	Blatnici p. Sv. Antonínkem
Bohdal	František		21. listopadu 1905	v	Mojné
Bok	John		24. října 1945	v	Pardubicích
Bolard	Lenka Linda	M.A.	7. srpna 1960	v	Pardubicích
Bönischová	Zuzana		11. listopadu 1953	v	Praze
Boreš	Jiří		5. března 1948	v	Praze
Borýsek	Jan		12. dubna 1907	v	Horním Němčí
Boříková	Marie		2. června 1917	ve	Zdíkově
Bosáček	Václav	JUDr., PhDr.	29. března 1923	v	Plzni
Bouček	Vladimír		7. prosince 1948	v	Kroměříži
Boučková	Tereza		24. května 1957	v	Praze
Bozděch	Záviš	Ing.	11. května 1950	v	Olomouci
Božek	Vladimír	JUDr.	3. září 1924	v	Olomouci
Brabec	Jan		15. srpna 1959	v	Praze
Brabenec	Ladislav		23. června 1926	v	Šebkovicích
Brabenec	Vratislav		28. dubna 1943	v	Praze
Braum	Josef		6. srpna 1934	ve	Vranovicích
Brázda	Josef		14. února 1924	v	Doubravníku
Brázda	Ladislav		18. března 1960	v	Přerově
Breburda	František		9. listopadu 1913	v	Čerčanech
Brikcius	Eugen		30. srpna 1942	v	Praze
Brikcius	Zuzana		12. ledna 1960	v	Praze

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Brixí	Jindřich		11. dubna 1907	v	Sobotce
Broj	Stanislav		28. září 1901	ve	Volduchách
Brom	Miloš		9. února 1931	v	Netolicích
Broskva	Miroslav		1. června 1934	ve	Velkých Němčicích
Brotánek	Miroslav		8. června 1933	v	Žebráku
Brož	Zdeněk		2. ledna 1930	ve	Velkém Poříčí
Brožek	Karel		4. května 1933	v	Kutné Hoře
Brožek	Pavel		8. ledna 1934	v	Praze
Brožek	Vladimír		19. srpna 1932	v	Liberci
Brožová	Vlasta		19. června 1929	v	Brně
Brychta	Josef		17. března 1932	v	Brtnici
Brzoň	Josef		16. března 1935	v	Bernartcích
Březina	Aleš		12. července 1948	v	Praze
Březský	Josef		10. září 1921	v	Kořenicích
Budilová	Anna		26. října 1932	v	Mariánských Radčicích
Budínský	Oskar		16. září 1917	v	Horním Tělicku
Bumba	Ladislav		13. června 1926	v	Děčíně
Burianová	Eva		15. prosince 1933	v	Praze
Buryan	Vladimír		16. února 1929	v	Brně
Buryánek	Václav		29. listopadu 1924	v	Oslově
Buryanová	Helena		11. ledna 1924	ve	Vělopolí
Bušek	Slavomír		14. června 1932	v	Těšicích
Bytomská	Alena		20. března 1953	v	Praze
Čapoušek	Bohuslav		5. listopadu 1933	ve	Skutči
Čekotová	Božena		14. května 1935	v	Uherském Hradišti
Cerman	František		3. září 1904	v	Zámrsku
Cibulka	Petr		27. října 1950	v	Brně
Cibulka	Jaroslav		5. března 1931	v	Praze
Cihelka	Miloš		13. dubna 1969	v	Jilemnicí
Ciklerová	Milada		8. února 1927	v	Píchu
Ciml	Jaroslav		17. dubna 1931	v	Zlivi
Cimprich	Miroslav		5. března 1928	v	Horní Čermné
Cinibulk	Jaroslav		10. ledna 1946	v	Ústí nad Labem
Coufal	František		12. července 1919	ve	Vojnicích
Coural	Karel		20. září 1942	v	Brně
Cuhra	Jaroslav	Ing.	3. července 1936	v	Blatence
Cukr	Václav		16. října 1913	v	Praze
Culiaková	Milada		25. října 1914	v	Ostravě
Čambala	Jan		15. června 1928	ve	Vnorovech
Čapka	Oldřich	RNDr.	12. května 1922	v	Brně
Čech	Josef		20. dubna 1930	ve	Zlíně
Čech	Vladislav		31. května 1931	ve	Vlachovicích
Čechura	Jaromír		30. září 1956	v	České Lípě

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Čechurová	Štěpánka		16. října 1960	v	Novém Jičíně
Čejka	Čestmír		2. prosince 1928	v	Praze
Čejka	Jiří	Ing., DrSc.	2. září 1929	v	Roudnici nad Labem
Čepela	Josef		9. března 1912	v	Podbřezí
Čepelová	Anna		25. dubna 1925	ve	Slemeně
Čermák	Ludvík		23. července 1932	v	Křenovicích
Čermák	Ferdinand		26. ledna 1941	v	Praze
Černá	Vlasta	PhDr.	19. ledna 1933	v	Horním Štěpánově
Černega	Ivan		20. srpna 1952	v	Sušici
Černík	Zdenko		2. září 1932	v	Prešově
Černík	Miroslav	PhDr.	14. prosince 1950	v	Praze
Černík	Václav		21. ledna 1950	v	Chlumci nad Cidlinou
Černý	Albert Antonín		4. února 1937	v	Bratislavě
Černý	Jan		10. března 1949	v	Ústí nad Labem
Černý	Otto		20. ledna 1949	v	Praze
Černý	Ondřej		23. srpna 1966	v	Praze
Červenka	Jiří		2. ledna 1921	v	Kútech
Čeřovská	Libuše		4. dubna 1932	ve	Mšeně
Češková	Marie		24. února 1929	v	Němčičkách
Čihák	Ivan		10. září 1967	v	Plzni
Čihák	Josef	ThDr.	11. září 1880	v	Obdenicích
Číla	Vratislav		19. dubna 1929	v	Praze
Čížek	Petr		2. března 1914	ve	Vlasiticích
Članěk	Arnošt	MUDr.	12. ledna 1919	v	Praze
Čoček	Josef		18. června 1932	ve	Stříteži nad Ludinou
Daněk	František		7. února 1917	v	Dolním Němčí
Daněk	Radomír		6. října 1965	v	Šumperku
Devátý	Stanislav	JUDr., Dr.	8. června 1952	ve	Zlíně
Dlouhý	René		6. února 1934	v	Praze
Dlouhý	František		8. září 1904	v	Sulkově
Dobrovolný	Jaromír		25. října 1901	ve	Žďáře nad Sázavou
Dobry	Jaroslav		21. září 1930	v	Měcholupech
Dočkal	Antonín		27. listopadu 1926	v	Mysločovicích
Dočkal	Miloslav		13. června 1927	v	Budislavi
Dokonal	Ladislav		16. září 1912	v	Bezděkově
Dolák	Miroslav		19. ledna 1933	v	Krahulčí
Dolejší	Miroslav		20. listopadu 1931	ve	Velkém Přítočně
Doležal	Ladislav		5. června 1928	v	Heřmanově Městci
Doležalová	Františka	Ing.	9. března 1930	ve	Vrbatově Kostelci
Došlíková	Bedřiška		30. listopadu 1926	v	Hrabyni
Doubrava	Antonín		13. dubna 1928	ve	Snovídkách
Doubrava	Josef		31. července 1923	v	Náchodě

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Drábek	Josef		10. března 1919	v	Loučce
Drábek	Vladimír		23. října 1927	v	Kudlovicích
Drápal	Vladimír	Mgr.	27. března 1964	v	Lounech
Drašnar	Josef		22. února 1894	v	Třebechovicích pod Orebem
Drašnarová	Anežka		3. ledna 1912	ve	Voesendorfu
Drbohlav	Michal		8. ledna 1957	v	Žatci
Drbohlav	Rudolf		27. června 1914	v	Löbau
Drda	Vlastimil		30. dubna 1962	v	Praze
Drobný	Stanislav	JUDr.	12. července 1923	v	Brně
Drožd'	Lubomír		22. srpna 1955	v	Praze
Dub	Jiří		14. října 1927	ve	Zvěstově
Dub	Karel		24. prosince 1892	ve	Šlapánově
Dubický	Jan		5. září 1927	v	Mladé Boleslavi
Důbrava	Josef		5. března 1921	v	Horní Lidči
Duda	Václav		15. července 1922	v	Buděticích
Dudr	Pavel	Ing.	2. prosince 1949	ve	Zlíně
Dufek	Josef		7. ledna 1929	v	Boleradicích
Durďák	Alois	JUDr.	17. května 1927	v	Brně
Dušejevský	Petr		11. února 1954	ve	Znojmě
Dušek	Miroslav	PhMr.	9. června 1924	v	Praze
Dušková	Eva		11. listopadu 1931	v	Praze
Dvořáček	Zdeněk		24. října 1929	ve	Šlapanicích
Dvořáček	Miroslav		26. září 1942	ve	Vsetíně
Dvořáček	Josef		8. března 1907	v	Horním Újezdu
Dvořáček	Jaroslav		27. září 1925	ve	Vizovicích
Dvořák	Bohumil		14. března 1921	v	Heřmanově Městci
Dvořák	Jan		5. listopadu 1922	v	Dušejevě
Dvořák	Lubomír	plk. v.v.	25. listopadu 1927	v	Albrechticích
Dvořák	Jaroslav		22. června 1930	v	Praze
Dvořák	Václav		28. prosince 1921	v	Bechyni
Dyk	Zdeněk		5. března 1929	v	Jičíně
Ehrenberger	Josef		3. května 1929	v	Sádku u Poličky
Eliášová	Anna		10. června 1932	v	Lišově
Erlebach	Ivo		26. srpna 1932	ve	Dvoře Králové
Erös	Imrich		20. února 1918	ve	Vrútkách
Exner	Jiří		25. září 1954	v	Praze
Fáberová	Pavla	Ing.	1. ledna 1968	v	Praze
Fajman	Milan		25. října 1929	v	Paskově
Fajmon	Jiří		21. dubna 1964	v	Ústí nad Labem
Fajtlová	Drahomíra		7. prosince 1927	v	Praze
Färber	Leopold		31. října 1928	ve	Starém Haliči
Fiala	Mojmír		19. února 1926	v	Praze

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Fiala	Vladimír		6. února 1932	v	Jelenici
Fialka	Přemysl		3. června 1951	v	Praze
Fialka	Přemysl	JUDr.	14. prosince 1929	v	Chrudimi
Fialová	Lenka		30. prosince 1951	ve	Zlíně
Fibich	Ondřej		27. ledna 1954	v	Praze
Fidler	Jiří		15. dubna 1931	v	Brně
Fiedor	Jiří		25. září 1965	ve	Frydku Místku
Fikrt	Jiří		30. května 1923	v	Praze
Filip	Jaroslav		3. ledna 1932	v	Nitře
Fistr	Bohuslav		23. září 1933	ve	Žďanicích
Fleischman	Miroslav		12. května 1969	v	Českém Krumlově
Fleková	Olga	MgA.	23. dubna 1958	v	Děčíně
Florian	Ludvík		10. listopadu 1936	v	Brně
Fojtík	Josef		27. února 1928	v	Nedašově
Fojtík	Karel		13. března 1915	v	Nedašově
Foltýn	Jaroslav		17. října 1927	ve	Zdounkách
Foltýn	František		5. ledna 1906	ve	Stachách
Formánek	Jiří		13. února 1924	v	Netolicích
Fořt	Josef		21. ledna 1928	v	Libčicích nad Vltavou
Frajtová	Růžena		30. října 1914	v	Tlumačově
Franc	Vladimír		16. listopadu 1957	v	Kolíně
Franěk	Alois		11. června 1927	v	Bystřici pod Hostýnem
Fránek	Antonín		12. června 1900	v	Rájci nad Svitavou
Frauenbergová	Olga		24. ledna 1928	v	Klatovech
Freund	Karel		23. listopadu 1949	v	Teplících
Fric	Karel		22. července 1932	v	Bystré
Frič	Jan		22. ledna 1944	v	Plzni
Fridrich	Jiří		28. prosince 1925	v	Potštejně
Froyda	Miroslav		7. března 1933	v	Plzni
Frybort	Milan		25. května 1931	v	Čadci
Fryček	Marcel		21. října 1943	v	Kralovicích
Füchs	Miloš		21. června 1935	ve	Slavkově u Brna
Fuksa	Rudolf		27. listopadu 1930	v	Motyčíně
Funk	Theodor		19. prosince 1893	v	Lipové
Fuxa	Josef		21. listopadu 1932	v	Praze
Gabčan	Milan		5. srpna 1932	ve	Vydrné
Gara	Josef		19. března 1934	v	Kunčičkách u Bašky
Garncarz	Vladimír	plk. v.v.	21. února 1924	v	Olomouci
Gavenda	Štěpán		25. června 1920	ve	Vizovicích
Geisslerová	Luisa		30. května 1952	v	Praze
Gerthner	Josef		9. července 1915	v	Praze
Geyer	Miloslav		29. ledna 1931	v	Nových Bránicích
Gieslová	Ludmila		28. října 1925	v	Mysločovicích

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Golasovský	Jan		25. února 1951	v	Ostravě
Golasovský	Tomáš		22. července 1956	v	Karvině
Gregor	Jan		7. prosince 1918	v	Poroškově
Gregor	Jaroslav		12. srpna 1925	ve	Vrbátkách
Grim	Antonín		17. prosince 1932	v	Rousínově
Grof	František		2. června 1923	v	Heřmanově Městci
Gromus	Jan		1. července 1914	v	Židlochovicích
Grosman	Jaroslav		13. srpna 1924	v	Libštátu
Gross	Josef		9. ledna 1914	v	Oslavanech
Grünberg	Jaroslav		24. prosince 1930	v	Praze
Gruntorád	Jiří		21. září 1952	v	Praze
Gruntorádová	Zdeňka		12. října 1940	ve	Zlíně
Haas	Stanislav		24. října 1926	v	Bystřici
Habal	Karel		4. července 1950	v	Praze
Habarta	Antonín		19. června 1929	v	Kunovicích
Had	Antonín		12. ledna 1936	v	Kobeřicích u Brna
Hadrava	Bedřich		10. prosince 1919	v	Oslavanech
Haferník	Petr		1. února 1920	v	Novém Hrozenkově
Hájek	Rudolf		15. března 1914	v	Rožné nad Pernštejnem
Hajný	Vladimír	Ing.	11. dubna 1939	v	České Dorohostaji
Hála	Pavel		25. února 1934	v	Letonicích
Hála	Ivan	pplk. in mem.	11. února 1924	v	Praze
Halda	Ladislav		2. srpna 1931	v	Sezemických
Halva	Bohuslav		1. října 1929	v	Bludislavi
Hamal	Leopold		29. října 1900	v	Prostějově
Hamon Freundová	Zina		7. března 1950	v	Praze
Hampl	Miroslav		16. září 1932	v	Křelově
Hampl	Jasoň	Ing.	15. září 1931	v	Praze
Hanák	Ervín		19. června 1926	v	Brně
Hanáková	Květoslava		23. ledna 1925	v	Brně
Hanč	Pavel	PhDr.	24. srpna 1926	v	Praze
Handl	Jaromír	Ing.	23. května 1930	v	Praze
Hanuš	Vladimír		1. června 1930	v	Červené Třešně
Hanzelka	Václav		25. září 1925	v	Štamberku
Harant	Ladislav		28. února 1965	v	Sušici
Harmonický	Bohumil		7. května 1963	ve	Vimperku
Hassa	Martin		17. ledna 1968	v	Prostějově
Haukvic	Alois	plk. v.v.	13. února 1926	v	Dolanech
Havelka	František		5. srpna 1898	v	Olší
Havelka	Jaroslav		7. srpna 1918	v	Potěhách
Havelka	Rudolf		18. srpna 1931	v	Praze

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Havelka	Zdeněk	MUDr.	28. srpna 1928	v	Olší
Havlát	Josef	Mgr.	27. ledna 1933	ve	Vidoníně
Havlíčková	Julie		16. prosince 1930	v	Jaroměřicích nad Rokytnou
Havlínová	Věra		14. května 1927	v	Rojetíně
Havrlant	Jindřich		18. března 1953	v	Přerově
Havrlantová	Jindřiška		28. října 1929	v	Rajnochovicích
Hebertová	Anna		11. září 1932	v	Praze
Hejda	Zbyněk		2. února 1930	v	Hradci Králové
Hejdová	Eva		5. října 1931	v	Moravských Budějovicích
Hejtmánek	Václav		7. dubna 1895	v	Nosislavi
Hejtmánková	Františka		7. prosince 1904	v	Nikolčicích
Henzel	Rudolf		13. června 1921	v	Bratislavě
Henzelová	Marie		22. března 1928	v	Českých Budějovicích
Herál	Jan		24. října 1918	v	Markvarticích
Herka	Jan		5. března 1932	v	Dolních Bojanovicích
Herkloc	Vlastimil		20. května 1934	v	Praze
Herzinger	Jiří		29. listopadu 1923	v	Praze
Hlaváč	František		2. května 1927	ve	Veselí nad Moravou
Hlaváč	Josef		17. února 1933	v	Příchovicích
Hlaváček	Josef		15. ledna 1941	v	Kolně
Hlavatý	Josef		2. listopadu 1914	v	Miletíně
Hlavsová	Jana		13. dubna 1957	v	Praze
Hlinovská	Vladimíra		1. října 1928	v	Dobřanech
Hloušek	Vítězslav		20. prosince 1926	v	Proseči
Hložánka	Radim		4. ledna 1923	v	Petřvaldě
Hnyk	Jaroslav		8. dubna 1933	v	Jablonci nad Jizerou
Hodys	Oldřich		4. listopadu 1925	v	Chotěšově
Hoffmannová	Bedřiška		7. března 1935	v	Praze
Hofman	Jaromír	JUDr.	1. dubna 1929	v	Praze
Hofmannová	Františka		14. listopadu 1911	v	Borovničce
Hofmanová	Marie		24. listopadu 1907	v	Prosetíně
Hofrichter	Robert		17. prosince 1928	v	Jablonci nad Nisou
Hochmannová	Zuzana		15. května 1924	v	Písku
Holář	Stanislav		20. listopadu 1923	v	Nedakonicích
Holas	Jaroslav		3. ledna 1933	v	Hruškách
Holata	Martin		9. listopadu 1964	v	Jičíně
Holcnerová	Hana	Ing.	18. listopadu 1960	v	Brně
Holeček	Petr		26. března 1962	v	Žatci
Holešovský	Tomáš		17. května 1935	ve	Slavkově u Brna
Holna	Jindřich		2. července 1944	v	Praze
Holub	František		26. června 1922	v	Němčicích nad Hanou

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Holub	Václav		11. července 1930	v	Holíči
Holubec	Jiří		23. ledna 1935	v	Horní Branné
Holý	Karel		28. května 1942	ve	Vsetíně
Holý	Pavel	Ing.	11. června 1927	v	Plzni
Homolka	Vít-Bohumil		12. dubna 1956	v	Novém Městě na Moravě
Honetschläger	Josef		12. září 1921	v	Českém Krumlově
Honisch	Kamil		8. března 1964	v	Pardubicích
Honová	Anna		8. srpna 1926	ve	Slavičíně
Hons	Josef		2. března 1913	v	Křekovicích
Hora	Jan		22. srpna 1931	v	Praze
Horáček	Milan		30. října 1946	ve	Velkých Losinách
Horák	Pavel		8. dubna 1954	v	Plzni
Horina	Jiří	PhDr.	4. dubna 1928	v	Praze
Horký	František		29. srpna 1955	v	Českém Brodě
Horký	Josef		10. března 1929	v	Lukově
Horský	Zdeněk		28. listopadu 1925	v	Komárně
Horyna	Jaroslav		2. srpna 1924	v	Mělníku
Hořák	Josef		14. března 1933	v	Brně
Hořčica	Radomír		18. prosince 1952	ve	Zlíně
Hostaša	Zdeněk		15. června 1935	v	Hranicích
Hošťálek	Ladislav		8. srpna 1923	v	Opatovicích
Houf	Jaroslav		5. dubna 1934	v	Praze
Housar	Jiří		4. února 1921	v	Milevsku
Housar	Rudolf		16. září 1919	v	Kolovči
Hovorka	Štěpán		6. března 1898	v	Pečkách
Hrabal	Stanislav		9. října 1926	v	Brně
Hrabaň	Miroslav		28. dubna 1955	v	Kadani
Hrabinský	Stanislav		25. května 1905	v	Hodoníně
Hrabovský	Milan		5. dubna 1935	ve	Slavkově u Brna
Hradil	František		27. března 1924	v	Blazicích
Hradílek	Tomáš	Ing.	28. dubna 1945	v	Lipníku nad Bečvou
Hradílková	Jana		14. června 1946	ve	Zlatých Horách
Hradílková	Simona		27. října 1969	v	Hranicích
Hrach	Petr		30. července 1955	v	Sušici
Hrdina	Jiří		6. prosince 1931	v	Praze
Hromek	Jan		25. října 1901	v	Boškůvkách
Hrubant	Josef		14. prosince 1935	v	Praze
Hrubý	František		22. října 1929	ve	Skalici nad Svitavou
Hrubý	Karel	PhDr.	9. prosince 1923	v	Plzni
Hrubý	Miloš		27. července 1921	v	Nechanicích
Hrubý	Miroslav		24. února 1928	v	Bělči nad Orlicí
Hrubý	Vladimír		9. července 1906	v	Koutě na Šumavě

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Hruška	Milan		18. března 1959	v	Náchodě
Hruška	Evžen		28. března 1933	v	Kladně
Hruška	Eduard		13. září 1950	v	Litoměřicích
Hrušková	Julie		18. května 1928	v	Boskovštejně
Hřebejk	Vladimír		28. září 1928	v	Pelhřimově
Hubačka	Pavel		18. května 1925	v	Dolních Bojanovicích
Hubálek	Bohuslav		24. ledna 1933	v	Praze
Hübner	Oldřich		15. února 1933	v	Lipince
Hučín	Vladimír		25. května 1952	ve	Zlíně
Hudský	Antonín		19. listopadu 1957	v	Jablonci nad Nisou
Huml	Jaroslav		25. ledna 1926	v	Plzni
Huňát	Čestmír	Ing.	31. října 1950	v	Praze
Hušák	Rudolf		30. ledna 1927	v	Praze
Hušek	Jan		30. listopadu 1930	v	Praze
Hutař	Václav		18. srpna 1896	v	Třebíči
Hutka	Jaroslav		21. dubna 1947	v	Olomouci
Hyvnar	Jan		27. května 1925	v	Závišicích
Chadima	Mikoláš		9. září 1952	v	Chebu
Chadimová	Marta	Dr.	26. ledna 1952	v	Brně
Chaloupek	Václav		29. července 1926	v	Srbech
Chaloupka	Antonín		19. dubna 1910	v	Unhošti
Chaloupka	Bohuslav		23. března 1928	v	Dolním Újezdě
Chalupa	Rudolf		29. dubna 1909	ve	Smrku
Chalupová	Marie		13. června 1925	v	Liboměřicích
Charous	František		2. srpna 1934	v	Orlovicích
Charousek	Václav		23. března 1903	v	Troskovicích
Charvát	Bohumil		20. května 1946	ve	Zlíně
Charvátová	Karla	JUDr.	26. března 1925	v	Josefově
Chmel	Jiří		24. května 1954	v	Mostě
Chnápko	Jaroslav		10. března 1956	v	Mostě
Chnápková	Silvestra		30. dubna 1954	v	Českých Budějovicích
Choutka	Libor		14. července 1925	v	Heřmanově Městci
Chromec	Mojmír	JUDr.	31. října 1927	v	Olomouci
Chromý	Heřman	Mgr.	29. září 1949	v	Rakovníku
Chytílek	Antonín		28. března 1929	v	Kvítkovicích
Chytilová	Marie		2. února 1929	v	Němčicích nad Hanou
Ides	Milan		11. srpna 1930	v	Soběšicích
Ilek	Miroslav	MUDr.	23. srpna 1923	v	Chustu
Jakub	Miroslav	kpt. v.v.	26. prosince 1923	v	Letovicích
Jakubec	Josef		8. února 1899	v	Ústí nad Orlicí
Jakubek	Bohumil		9. července 1905	ve	Vídni
Jakubják	Bohumír	Bc.	31. srpna 1931	ve	Spišské Belé
Jakubová	Vlasta		13. března 1925	v	Ožďanech

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Janáček	Ladislav		13. října 1923	v	Praze
Janča	Milan		23. května 1947	v	Šumicích
Janda	Jiří		20. srpna 1923	v	Plzni
Janda	Květoslav		23. prosince 1927	v	Brně
Jandourek	Emilian	Ing.	28. září 1927	v	Praze
Jandová	Marie		4. ledna 1931	v	Praze
Janeček	Miroslav		24. června 1929	v	Broumově
Janek	Jaromír		24. února 1928	v	Bystřici pod Hostýnem
Janíček	Josef		28. prosince 1947	v	Praze
Janík	Zdeněk		27. ledna 1932	v	Brně
Janků	Jan		3. července 1921	v	Hanušovicích
Janýr	Přemysl		18. prosince 1949	v	Českých Budějovicích
Jarmara	Jaromír		26. dubna 1923	v	Třeštině
Jarolímek	Stanislav	ThDr.	14. listopadu 1900	v	Chyškách-Vilíně
Jaroš	František		24. ledna 1930	ve	Dvorech
Jaroš	Alois		11. srpna 1923	v	Praze
Jásek	Vladimír		22. srpna 1925	v	Jevanech
Jedlička	Jan		12. května 1930	v	Olomouci
Jedlička	Oldřich		10. února 1922	v	Božeticích
Jedlička	Oldřich		10. ledna 1927	v	Bratislavě
Jelínek	Jiří		8. května 1967	v	Táboře
Jelínek	Petr		10. června 1960	ve	Varnsdorfu
Jelínek	Zdeněk		19. října 1957	v	České Lípě
Jelínková	Milada		8. února 1933	ve	Vítějvsi
Ješ	Jiří		19. června 1926	v	Praze
Jílek	Karel		15. února 1928	v	Praze
Jindra	Miloš		19. června 1932	v	Přešíně
Jiráková	Věra		6. května 1935	v	Nosislavi
Jirounek	Miroslav		3. srpna 1955	v	Kladně
Jirous	Ivan Martin		23. září 1944	v	Humpolci
Jirousová	Juliana		17. září 1943	ve	Staré Říši
Jírovec	František		4. července 1909	v	Přepeřích
Jíša	Josef	Ing.	15. října 1912	v	Borku
Jíšová	Božena		8. prosince 1929	v	Českých Budějovicích
Johnová	Jarmila	Ing.	20. ledna 1949	v	Praze
Jonáková	Jana	MgA.	3. dubna 1946	ve	Vítkovicích
Jordánek	František		24. ledna 1929	v	Čejkovicích
Joska	Bohumil		6. října 1928	v	Býchorách
Joudal	Karel		9. května 1949	v	Trutnově
Juda	František		28. listopadu 1924	v	Jámách
Judytka	Bedřich		13. května 1914	v	Postřižínách
Jukl	Vladimír		19. dubna 1925	v	Bratislavě
Jungmann	Vítězslav		8. července 1926	v	Olomouci

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Juránek	Milan		6. ledna 1936	ve	Vnorovicích
Jurčaga	Jan		12. května 1931	ve	Vlachovicích
Jurza	Jakub		8. července 1914	v	Budkovicích
Kabeš	Jiří		26. března 1946	v	Křesíně
Kabzan	David		9. října 1969	v	Praze
Kačal	Karel		3. června 1924	ve	Znojmě
Kačírek	Pavel	Mgr.	10. září 1947	v	Cvikově
Kadeřábek	Václav		26. května 1929	v	Lounech
Kadlček	Jan		26. června 1923	v	Dolním Němčí
Kadlec	Karol		5. dubna 1928	v	Košicích
Kaisler	Jaroslav		10. dubna 1935	v	Uherském Brodě
Kaluža	Ladislav		12. dubna 1913	v	Sýkorki
Kalvach	Karel		26. listopadu 1924	v	Hradci Králové
Kamarádová	Růžena		19. ledna 1924	v	Olomouci
Kamiš	Felix		29. března 1924	v	Košicích
Kamp	Pavel	Ing.	27. června 1935	v	Jiřicích
Kandráč	Antonín		8. dubna 1925	v	Kryvanech
Kania	Erich		3. srpna 1942	v	Doubravě
Kaňka	Karel	Ing.	20. listopadu 1923	v	Jindřichově Hradci
Kaplan	Jiří		2. srpna 1925	v	Užhorodě
Kaplanová	Marie		25. listopadu 1928	v	Třebíči
Karas	Jan	RNDr.	10. října 1934	v	Brně
Karásek	Bohumír		16. července 1932	v	Příměticích
Karásek	Svatopluk	Mgr.	18. října 1942	v	Praze
Kareš	Bohumil		25. února 1911	v	Ostroměři
Karešová	Anna		19. března 1909	v	Holovousích
Karl	Jaroslav		18. června 1929	v	Plzni
Karlík	Viktor		13. března 1962	v	Praze
Kašpar	Jan		06. září 1952	v	Praze
Kašpar	Jaroslav		23. prosince 1903	ve	Staré Pace
Kašpar	Miloslav		12. února 1914	v	Praze
Kazda	Jan		13. července 1931	v	Horce u Staré Paky
Keberlová	Libuše		23. dubna 1927	v	Podolí
Kebrle	František		14. dubna 1906	v	Nýřanech
Kebrle	Georg		19. listopadu 1938	v	Plzni
Kessler	Zdeněk	JUDr.	29. prosince 1926	v	Brně
Kežlínek	Miroslav		10. května 1921	v	Opavě
Kieslinger	Ivan		28. listopadu 1928	v	Praze
Kindl	Jan		28. prosince 1955	v	Praze
Kišš	Ján		19. srpna 1943	v	Plášťovcích
Klán	Vlastimil		31. května 1906	v	Mečeříži
Klaška	František		28. března 1931	v	Brně
Klečka	Josef		22. listopadu 1930	v	Uhřicích

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Klečka	Vojtěch		17. února 1921	v	Lulči
Klement	Antonín		30. prosince 1915	v	Bednárci
Klempíř	Ivo		7. listopadu 1933	v	Praze
Klenerová	Blanka	MUDr.	30. dubna 1928	v	Praze
Klíbr	Zdeněk		14. ledna 1929	v	Mladé Boleslavi
Klíma	Adolf		17. dubna 1929	v	Suchdole nad Lužnicí
Klíma	Bohumil		29. července 1905	v	Praze
Klíma	Jiří		13. února 1911	v	Rudicích
Kliment	Alexandr		30. ledna 1929	v	Turnově
Klobas	Oldřich		20. září 1933	v	Křenovicích
Klupal	Otto		13. března 1911	v	Mezné
Kmenta	František		6. dubna 1933	v	Čejkovicích
Knížek	Jan		26. května 1959	v	Praze
Knorr	Miloš	genmjr.	20. září 1918	v	Ostravě
Knotek	Václav		27. května 1910	v	Prostějově
Kocáb	Alfréd	Ing.	28. června 1925	ve	Vídni
Kofroň	Bedřich		10. listopadu 1924	v	Opařanech
Kohl	Jan		27. srpna 1902	v	Benešově
Kohout	Ondřej		20. května 1953	v	Praze
Kohoutek	František		15. listopadu 1926	v	Roubanině
Kolbaba	Zdeněk		13. února 1921	v	Praze
Kolčava	Jaroslav	Mgr.	21. ledna 1964	v	Kladně
Kolda	Bohumil		18. listopadu 1921	v	Přerově
Kolísko	Josef		29. února 1928	v	Brně
Komanec	Augustin		7. srpna 1885	v	Bělčicích
Komínek	Jiří	Ing.	1. července 1928	v	Praze
Komorous	Alois		20. listopadu 1926	v	Mýtě
Koníček	Ladislav		7. června 1909	v	Suché
Konrád	František		14. března 1928	v	Praze
Konvalinka	Karel		20. května 1920	v	Kladně
Konvičný	Antonín		7. dubna 1930	v	Malé Lhotě
Kopal	Rudolf	Ing.	11. dubna 1927	ve	Vlastiboři
Kopecký	Josef		14. srpna 1912	v	Bukové
Kopfstein	Miloslav		10. června 1935	v	Adamově
Kopřiva	Jiří		17. dubna 1932	v	Běstovicích
Kopt	Miroslav		13. července 1935	v	Praze
Korbařová	Věra		12. ledna 1928	v	Prostějově
Korbel	František		7. října 1920	v	Hodětíně
Korbel	Jiří		12. listopadu 1924	v	Hodětíně
Korčíš	Vavřinec		7. února 1948	v	Rumburku
Kordík	Josef	Mgr.	1. srpna 1948	v	Jilemnici
Koryťák	Marian		25. ledna 1968	v	Šumperku
Kořínek	Marek		25. listopadu 1956	v	Prostějově

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Kořínková	Eva	Mgr.	15. ledna 1932	ve	Vysokém Mýtě
Kosík	Stanislav		3. listopadu 1932	v	Táboře
Kosmák	Zdeněk	Ing.	23. června 1927	v	Moravanech
Kostka	Emil		25. září 1918	v	Hranicích
Kostrhun	Lubomír	JUDr.	15. ledna 1929	v	Banské Bystrici
Kostúr	Jiří		8. září 1942	v	Praze
Kotrlá	Ivanka		16. prosince 1947	v	Tasovicích
Kotrlý	Zdeněk		21. června 1945	v	Brně
Koudelková	Jindřiška		26. dubna 1926	v	Českých Velenicích
Koukal	Vincenc		2. června 1932	v	Holubicích
Kouřil	Vladimír		10. listopadu 1944	v	Těšeticích
Kouřil	Jan	Mgr.	12. června 1956	v	Olomouci
Koutník	Jiří		27. srpna 1920	v	Plačicích
Koutný	Bedřich	Ing.	4. srpna 1954	ve	Zlíně
Kovář	Alois		1. července 1908	v	Rajnohovicích
Kovařík	Karel		25. ledna 1927	ve	Štěpánově
Kovařík	Zdeněk		24. února 1931	v	Hradci Králové
Kovářík	Bohumil		3. března 1934	ve	Štěpánově
Kovářová	Jarmila		13. října 1930	v	Předním Poříčí
Kovářová	Vlasta		16. května 1928	v	Oskoříнку
Kozák	Jan	Mgr.	21. května 1951	v	Praze
Kozák	Josef		19. července 1926	v	Turnově
Kozánek	Petr	Ing.	8. května 1949	v	Kyjově
Kožíšek	Ivan		21. září 1948	v	České Kamenici
Krajger	Štefan		13. prosince 1923	ve	Staré Ľubovni
Krajíček	Jan		10. října 1933	v	Novém Jičíně
Král	Evžen		14. března 1926	ve	Vídni
Král	František		3. dubna 1931	v	Kameničkách
Král	František		11. dubna 1921	v	Újezdu u Boskovic
Král	Karel		18. října 1894	v	Hranicích
Král	Jan		21. prosince 1967	v	Ostravě
Král	Jan		8. srpna 1924	v	Práčově
Králík	Svatopluk		2. dubna 1930	v	Praze
Králík	František		14. prosince 1924	v	Polešovicích
Králová	Jaroslava		7. ledna 1926	v	Rybníku
Kramer	Libor		13. srpna 1963	ve	Zlíně
Krásný	Jaroslav		14. ledna 1927	v	Moravských Budějovicích
Kratina	Antonín		22. února 1923	v	Pozděchově
Krátký	Bohumil		21. listopadu 1919	v	Chlístově
Kratochvíl	Josef		11. září 1921	v	Rozstání
Kratochvíl	Ladislav		14. září 1931	v	Rozstání
Kratochvíl	Jiří		23. května 1926	ve	Veselí nad Moravou

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Kratochvíl	Květoslav		18. ledna 1929	v	Přerově
Kratochvíl	Jiří		4. ledna 1940	v	Brně
Kraus	Viktor		9. září 1954	v	Praze
Krbec	Jiří	MUDr.	22. května 1914	v	Klatovech
Krčková	Drahomíra		26. března 1929	v	Brně
Krejza	Ladislav		27. června 1934	v	Košicích
Kremlička	Vít		22. října 1962	v	Praze
Kreuzová	Miroslava		23. května 1923	v	Košicích
Křištofík	Karel		10. října 1923	ve	Výmyslicích
Kroupová	Zdeňka		27. října 1960	v	Ostravě
Krumpholc	Jan		3. června 1927	v	Olomouci
Krupička	Jiří		5. května 1913	v	Praze
Kruták	Josef		17. listopadu 1929	v	Moravské Nové Vsi
Krydl	Antonín		2. prosince 1926	v	Oslavanech
Krystlík	Tomáš	PhDr., Ing.	9. února 1947	v	Praze
Křeménková	Daniela		28. listopadu 1922	v	Holici
Křepelka	František		25. prosince 1926	v	Tučapech
Křepelka	Vladimír		8. července 1926	v	Holicích v Čechách
Křepelková	Karolina		31. října 1893	v	Tučapech
Křivánek	Mirko	JUDr.	18. srpna 1930	v	Uherském Brodě
Křivánek	Tomáš		4. ledna 1955	v	Praze
Křivka	Josef		8. listopadu 1933	v	Oldřiši
Křivka	František		29. dubna 1924	ve	Spišské Nové Vsi
Křivka	Pavel	Ing.	12. června 1960	v	Pardubicích
Kříž	Jindřich		26. ledna 1914	v	Hradci Králové
Křížková	Marie	PhDr.	15. června 1936	v	Miličíně
Křížková	Jiřina	MUDr.	21. srpna 1925	v	Plzni
Kubačka	Ondrej		9. března 1934	v	Párnici
Kubalčík	Zdeněk	JUDr.	19. listopadu 1927	v	Prostějově
Kubes	Milan		14. srpna 1943	v	Prostějově
Kubíček	Jan	Ing., Mgr.	28. července 1933	v	Jevíčku
Kubíček	Jiří		6. května 1949	v	Praze
Kubíček	Ladislav	MUDr.	3. ledna 1926	v	Rachově
Kubín	Ladislav		14. května 1918	ve	Slavkově
Kubínek	Karel		12. ledna 1934	v	Blažovicích
Kubů	Amálie		26. října 1930	v	Carapsiu
Kucielová	Eva		10. srpna 1926	ve	Velké Bystřici
Kučera	Jan		21. srpna 1928	v	Nížkově
Kučera	Miloslav		28. listopadu 1922	v	Praze
Kučera	Rostislav		2. května 1906	v	Paršovicích
Kučera	Rudolf	doc., PhDr., CSc.	10. dubna 1947	v	Praze
Kučera	Štěpán		8. července 1918	v	Moravském Písku

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Kučera	Zdeněk		16. července 1934	v	Hodoníně
Kučera	Jan		2. března 1918	v	Tvrdonicích
Kučírek	Stanislav		4. května 1900	v	Jindřichově Hradci
Kúdela	Miroslav		16. června 1931	ve	Vlachovicích
Kukal	Karel		22. listopadu 1927	v	Praze
Kukol	Jaroslav		23. listopadu 1947	v	Opavě
Kulač	Jaroslav	ThDr.	29. května 1887	v	Ratenicích
Kulík	Josef		11. března 1912	v	Olší
Kulík	Tomáš	Ing.	8. února 1927	v	Praze
Kulíšek	Vladimír		14. září 1934	v	Dolní Sloupnici
Kulíšek	Bronislav	Mgr.	3. září 1927	v	Olomouci
Kupczok	Jan		20. října 1923	v	Jablunkově
Kuželová	Květoslava		13. dubna 1923	v	TřebSKU
Kvičera	Václav	JUDr.	3. února 1906	v	Rasoškách
Kvochová	Jitka		23. února 1930	v	Brně
Kyněra	Jaroslav		31. srpna 1925	ve	Svatobořicích
Kyselý	Jaroslav		6. dubna 1928	v	Šumvaldu
Kytl	Václav		6. června 1928	v	Kupičově
Kyzlík	Květoslav		23. dubna 1925	v	Choceni
Lacina	Václav	MUDr.	5. dubna 1923	v	Konicích
Lamper	Ivan		27. prosince 1957	v	Pardubicích
Landovský	Pavel		11. září 1936	v	Havlíčkově Brodě
Lang	Jiří		9. června 1931	v	Brně
Lang	Jindřich		6. října 1931	v	Nové Pace
Langrová	Žofie		1. prosince 1896	v	Brně
Lazarová	Helena		24. ledna 1928	v	Borském Peteru
Le Fay	Monika	Mgr.	5. listopadu 1968	ve	Zlíně
Lederer	Jiří		15. července 1922	v	Kvasínách
Lednický	Jan		9. července 1929	ve	Vizovicích
Ledvina	Josef		14. března 1923	v	Chodově
Legdan	Michal		20. června 1939	ve	Zboji
Lejnar	Jiří		2. května 1958	v	Praze
Lesák	Josef	Ing.	21. října 1920	v	Červených Janovicích
Lešák	Jan		8. února 1903	v	Vrbicích
Lešanovský	Karel	Ing.	26. ledna 1929	v	Pacově
Leština	Ladislav		18. září 1959	v	Praze
Libert	Karel		3. října 1928	ve	Skutči
Lindovský	Josef		7. září 1928	ve	Skřipově
Lískovec	Rudolf		26. prosince 1919	ve	Stříbřeci
Liška	Jan		25. dubna 1932	ve	Stříbřeci
Liška	Miloslav		18. května 1933	v	Dačicích
Liška	František		13. října 1913	ve	Žďáru nad Sázavou
Lízna	František	Mgr.	11. července 1941	v	Jevíčku

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Lorenc	Jiří		16. dubna 1932	v	Dolním Dvořišti
Loubal	Břetislav		26. června 1931	v	Tišnově
Loučka	Miloslav	Ing.	24. února 1925	v	Praze
Ludín	Jan		6. ledna 1915	v	Kříších
Ludvík	František		24. března 1922	ve	Vevčicích
Luhan	Václav		8. února 1960	v	Sušici
Lukáš	Bernard		14. ledna 1932	v	Bezuchově
Lukáš	Jan		7. května 1923	v	Růžďce
Luštinová	Vlasta		7. listopadu 1936	v	Písařově
Luža	Radomír	prof., PhDr., JUDr.	17. října 1922	v	Praze
Macek	Alois		19. prosince 1930	ve	Veselí nad Moravou
Macek	Rudolf		13. května 1925	v	Náchodě
Maděra	Václav		27. července 1919	v	Myslívě
Mádr	Otto	Mons., ThDr.	15. února 1917	v	Praze
Mádrová	Eva	PhDr.	9. července 1927	v	Brně
Magula	Jarolím		1. října 1932	v	Bučanech
Mach	Václav		10. dubna 1933	v	Leškovicích
Mach	Václav		19. ledna 1936	ve	Rtyni v Podkrkonoší
Mach	Václav		20. července 1908	ve	Rtyni v Podkrkonoší
Mach	Vlastimil		23. prosince 1929	v	Háji
Mach	Jiří		21. dubna 1930	v	Nové Pace
Mach	Věroslav	Bc.	27. prosince 1963	ve	Šternberku
Machačný	Vlastislav		7. května 1930	v	Mladějově
Máchal	Karel	MUDr.	27. října 1888	v	Praze
Machala	Jan		7. března 1927	v	Jabloněm
Machát	Jiří		5. července 1938	v	Chustu
Machek	Otakar		24. června 1925	v	Praze
Machová	Věnceslava		18. dubna 1912	v	Jabloněm nad Orlicí
Machovcová	Marie		29. listopadu 1931	v	Jaroměřicích nad Rokytnou
Machovský	Jaroslav	Ing.	20. února 1932	v	Bernartcích
Maier	Vlastimír		30. prosince 1932	v	Postřelmově
Maier	Karel		23. února 1957	v	Přerově
Majkus	Pavel		3. září 1950	v	Ostravě
Malachta	Svatopluk		27. prosince 1934	v	Kunovicích
Málek	Jiří	PhDr.	21. srpna 1930	v	Praze
Malík	Vladimír		8. ledna 1922	v	Archlebově
Malíková	Jitka		27. ledna 1926	v	Praze
Malina	Oliver		25. června 1963	v	Zábřehu na Moravě
Malinová	Marie		25. ledna 1927	v	Chebu
Malíř	Otomar	plk. v.v.	15. září 1923	v	Havířově
Malý	František		1. srpna 1919	v	Levínské Olešnici

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Malý	Josef		10. března 1919	v	Loučce
Malý	Ladislav	Mgr.	7. dubna 1946	v	Dubicí
Malý	Václav	ThDr.	21. září 1950	v	Praze
Malý	Jan		10. dubna 1931	v	Ředhošti
Mandl	Antonín	ThDr.	27. března 1917	v	Praze
Mandrholec	Zdeněk		1. dubna 1930	v	Přerově
Maňhalová	Naděžda		5. března 1931	v	Praze
Mára	Jaromír		29. září 1934	v	Klatovech
Maraczi	Josef		13. června 1955	v	Kladně
Marečková	Lenka	Mgr.	3. června 1946	v	Počátkách
Marek	Eduard		17. března 1917	v	Praze
Marek	Vlastimil		23. srpna 1946	v	Krnově
Marek	Vladimír		22. května 1954	v	České Lípě
Marek	Jiří		8. října 1959	v	Sušici
Marková	Květa		19. září 1942	v	Kroměříži
Marks	Luděk		11. listopadu 1963	v	Ústí nad Labem
Marouš	Bohumil		19. března 1921	v	Písku
Martinák	Jaroslav		14. září 1934	v	Prosenici u Přerova
Martínek	Josef		30. ledna 1902	v	Plzni
Martínková	Milada		30. října 1912	v	Novém Kníně
Maruška	Josef		22. března 1906	v	Českém Dubu
Maruthová	Eva		20. dubna 1928	v	Praze
Mařík	Ján		23. května 1923	v	Humenném
Mařík	Radomír		19. června 1926	v	Moravských Budějovicích
Masařík	Josef		13. března 1894	v	Nesovicích
Mašek	Miloslav		5. srpna 1958	v	Olomouci
Mašková	Hana		4. května 1956	v	Praze
Maštalíř	František	MUDr.	7. prosince 1906	v	Koryčanech
Matěcha	Miroslav		20. června 1955	v	Semilech
Matějů	Milan		12. srpna 1933	v	Praze
Materna	Jiří		12. dubna 1932	v	Nové Pace
Matouš	Karel		3. února 1908	v	Klatovech
Matoušek	René		13. července 1951	v	Ústí nad Labem
Matoušková	Eva		28. října 1929	v	Přerově
Matůš	Augustin		21. března 1913	ve	Střelné
Matzenauer	Michal		20. listopadu 1947	v	Praze
Matzenauerová	Jitka		20. října 1952	ve	Vsetíně
Maxera	František		3. prosince 1943	v	Jiřicích
Mayer	Leoš		2. června 1964	v	Liberci
Mejtský	František		27. listopadu 1931	v	Hrochově Týnci
Mejtský	František		12. října 1901	v	Stíčanech
Melichar	Petr		30. března 1967	v	Havířově

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Melkus	Jaroslav		14. dubna 1901	v	Lukově
Mencl	Vlastimil		21. srpna 1922	ve	Mšeně
Menšík	Karel	Ing.	23. března 1929	v	Praze
Merta	Vladimír	Ing., arch.	20. ledna 1946	v	Praze
Městecký	Antonín		11. dubna 1916	ve	Všestarech
Měšťanová Růžková	Marta		3. července 1932	v	Plzni
Metyš	Karel	Ing.	4. listopadu 1932	v	Litomyšli
Míchal	Vilém		27. května 1932	v	Brně
Michálek	Rostislav	Ing.	19. dubna 1927	ve	Vyškově
Michalica	Cyrl		7. prosince 1933	v	Kosticích
Michl	Otakar		15. ledna 1949	v	Praze
Mikeš	Vlastislav		30. prosince 1922	ve	Zdíkově
Mikeš	Miroslav		4. října 1931	v	Českých Budějovicích
Miklas	Arnošt		22. prosince 1915	v	Kladně
Mikoláš	Jakub		9. srpna 1899	v	Dobříkově
Mikoláš	Josef		30. srpna 1929	v	Hluboké
Mikš	Zdeněk	plk. let. v.v.	7. října 1926	ve	Dvoře Králové nad Labem
Mikulka	František		24. února 1891	v	Hejčíně
Milfait	Jaroslav		8. října 1957	v	Rakovníku
Milota	Stanislav		9. března 1933	v	Praze
Minář	Emil	PhDr.	2. prosince 1931	v	Trnavě
Mládek	Ladislav		23. června 1927	v	Praze
Mlejnek	Josef		3. prosince 1946	v	Žatci
Mohylová	Arnoštka		22. prosince 1928	v	Jindřichově Hradci
Moravečková	Květoslava		10. února 1924	v	Kutné Hoře
Morávek	Boris		5. května 1932	v	Brně
Morávek	Jaroslav		29. ledna 1961	v	Prostějově
Morbicer	František		23. února 1933	ve	Hvozdné
Motáček	Jan		20. listopadu 1894	v	Čechtíně
Motejl	Jiří	Mgr.	28. listopadu 1928	v	Jiřicích
Moučková	Kamila		8. dubna 1928	v	Jihlavě
Mrázek	Jiří		21. dubna 1924	ve	Velkých Popovicích
Mrázek	Josef		3. listopadu 1924	v	Prusinovicích
Mrázek	Rudolf	RNDr.	11. května 1934	v	Břeclavi
Mrázek	František		13. dubna 1931	v	Praze
Mrázková	Marie		13. srpna 1939	v	Jabloncích
Mrtvý	Michal		19. června 1964	v	Přerově
Mühr	Antonín		16. února 1923	v	Lesních Albrechticích
Müller	Jiří	Ing.	28. prosince 1943	v	Brně
Musil	Raimund		31. března 1898	v	Rodkově
Musilová	Libuše	JUDr.	15. října 1926	v	Protivíně

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Musilová	Olga		31. srpna 1931	ve	Zlíně
Muzička	Vladimír		22. července 1953	v	Duchcově
Muzičková	Olga		3. července 1959	v	Kurganu
Nahodil	Jindřich		8. července 1929	v	Loukovicích
Nájemník	Josef		21. prosince 1932	v	Bílsku
Nastoupil	Josef		20. února 1925	v	Semčicích
Naumann	Pavel	Ing., arch.	21. dubna 1937	v	Praze
Navrátil	Augustin		22. prosince 1928	v	Lutopecnách
Nečas	Jiří		17. října 1929	v	Praze
Nehoda	František		15. října 1943	v	Třeboni
Nejez	Jan		16. ledna 1930	v	Brně
Nejman	Josef		27. února 1929	v	Českém Meziříčí
Nejman	Václav		1. srpna 1925	v	Českém Meziříčí
Němcová	Danuška		14. ledna 1934	v	Mostě
Němec	Jaromír		16. ledna 1935	v	Kelči
Němec	Jaroslav		26. listopadu 1928	v	Horních Domaslavicích
Němec	Ondřej		27. února 1960	v	Praze
Nerad	Miloslav		18. července 1921	v	Ledči nad Sázavou
Nespěchal	Zdeněk		18. června 1926	v	Lipci
Netušil	Milan	PhDr.	29. srpna 1931	v	Heřmanově Městci
Neustupa	Josef		12. června 1920	v	Dolním Bezděkově
Nevařil	Jindřich		20. ledna 1929	v	Otrokovicích- Kvítkovicích
Nieselová	Květuška		5. května 1929	v	Praze
Nobilis	Jiří		6. května 1923	v	Nesuchyni
Nohel	Vladimír		6. srpna 1933	v	Blažovicích
Nosek	Oldřich		22. října 1911	v	Horní Kalné
Novák	Emanuel		15. května 1914	ve	Dvoře Králové nad Labem
Novák	František		5. ledna 1921	v	Přerově
Novák	František		22. března 1910	v	Budapešti
Novák	Jan		16. listopadu 1918	v	Borkovanech
Novák	Karel		13. prosince 1926	v	Horných Orešanech
Novák	Miroslav		21. února 1911	v	Hamrech
Novák	Štěpán		23. prosince 1923	ve	Starém Poddvorově
Novák	Vladimír		11. prosince 1928	v	Heřmanově Městci
Novák	Vojtěch		11. října 1907	v	Dolní Čermné
Novák	Pavel	Ing.	26. února 1943	v	Olomouci
Nováková	Helena		3. června 1928	ve	Velkých Žernosekách
Novotný	Miloš		9. srpna 1944	v	Domažlicích
Novotný	Oldřich		12. května 1921	ve	Skutči
Novotný	Václav		9. července 1929	v	Litomyšli
Novotný	Jan		21. března 1910	ve	Zbýšově u Brna

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Nový	Miroslav	plk. v.v.	15. července 1927	v	Praze
Nýdrle	Jiří		29. prosince 1932	v	Nové Páče
Nykl	Ladislav		3. července 1944	v	Praze
Nymša	Josef		17. února 1951	v	Litoměřicích
Nývtová	Věra		19. dubna 1930	v	Jihlavě
Obrman	Miroslav		20. února 1934	v	Mostě
Obruča	Lubomír		26. listopadu 1928	ve	Znojmě
Odehnal	Josef		17. května 1930	v	Proseči
Ohnisko	Milan		16. července 1965	v	Brně
Ochmann	Karel		31. března 1934	v	Kopřivné
Oliva	Otmar		19. února 1952	v	Olomouci
Olšanský	Josef		7. listopadu 1951	v	Ústí nad Labem
Opasek	Jan Anastáz		20. dubna 1913	ve	Vídni
Opuštilová	Věra		12. července 1926	v	Kostelci na Hané
Otáhal	Milan	PhDr., CSc.	9. června 1928	ve	Vsetíně
Ouroda	Josef		7. ledna 1955	v	Mostě
Ouředník	Antonín		9. června 1922	ve	Vlachově Březí
Pala	Ladislav		14. června 1927	v	Rajnohovicích
Palát	Vladislav		31. března 1929	v	Jablůnce
Pallas	Jiří		30. srpna 1949	v	Praze
Pallasová	Jitka		22. března 1950	v	Kladně
Paloncý	Evžen		30. září 1931	v	Brezové pod Bradlom
Palouš	Radim	prof., PhDr., Dr. h. c. mult.	6. listopadu 1924	v	Praze
Palouš	Martin	RNDr.	14. října 1950	v	Praze
Paloušová	Pavla		4. října 1958	v	Praze
Pán	Miroslav		19. prosince 1947	v	Táboře
Pánek	František		2. listopadu 1949	v	Praze
Parkán	Viktor		17. května 1946	v	Praze
Parkánová	Petra		17. března 1952	v	Praze
Parkánová Kabešová	Věra		24. září 1954	v	Praze
Parolek	Antonín		3. srpna 1932	v	Tišnově
Pátek	Vladimír	JUDr.	5. července 1913	v	Čerčanech
Patočka	Robert		5. listopadu 1928	v	Praze
Patočka	Jan		21. ledna 1945	v	Praze
Pavelčíková	Květa		17. října 1929	v	Dolních Chabrech
Pavelec	Antonín		12. září 1912	v	Rusavě
Pavelka	Jan		24. července 1947	v	Brně
Pavlíček	Jiří		19. listopadu 1945	v	Mělníku
Pavlíček	Josef		14. ledna 1902	v	Šišmě
Pavlíčko	Robert		6. června 1894	v	Prachaticích
Pavlík	Čestmír	Ing.	3. dubna 1932	v	Duchcově

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Pavlovec	Radko	Ing.	29. července 1931	v	Nové Páče
Pavlu	Jan		16. května 1928	v	Petrově
Pažout	Zbyněk		22. února 1927	v	Nymburce
Pecival	František		26. února 1932	v	Táboře
Pecka	Jan		6. března 1927	v	Zadním Chlumu
Pejša	František		6. srpna 1930	v	Praze
Peková	Miluše		9. října 1927	ve	Vimperku
Peksa	Josef	Mgr.	24. srpna 1924	ve	Znojmě
Pelc	Jan		15. dubna 1957	v	Podbořanech
Pelikán	Jaroslav		14. ledna 1929	ve	Spáleném Poříčí
Pelikán	Vít	Ing.	19. září 1953	v	Olomouci
Peltan	Miroslav		31. ledna 1931	v	Bořetíně
Penc	Stanislav		28. února 1970	v	Praze
Pernická	Eva		10. října 1930	v	Praze
Peroutka	František		10. května 1932	v	Bernarticích
Perutka	Bohuslav		22. března 1928	v	Kelči
Pešák	Václav		20. ledna 1925	v	Žákovicích
Pešák	Ivo		16. května 1967	v	Karvině
Pešková	Jiřina		27. září 1933	ve	Starém Bozděchově
Pešková	Jana		25. září 1943	v	Uherském Hradišti
Peteřík	Jaroslav		11. března 1923	v	Ostřetvicích
Petr	Jan		6. června 1904	ve	Velké
Petrášková	Marta		8. srpna 1934	v	Příbrami
Petrlík	Jaroslav		11. dubna 1915	v	Hlinsku
Petrlíková	Stanislava		6. května 1927	v	Benátkách
Petrů	Miroslav		9. března 1955	v	Počátkách
Petrucha	Jan	PhDr. h. c.	22. června 1924	v	Hroznové Lhotě
Petříková	Milada		25. listopadu 1909	v	Tišnově
Pevný	František		16. února 1921	ve	Svatém Štěpánu
Peyr	Alois		24. března 1935	v	Plzni
Pich	Josef		6. dubna 1911	v	Babí
Pijáček	Josef		21. března 1931	v	Ostrožské Nové Vsi
Pijáčková	Marie		12. ledna 1913	ve	Lhotce
Píka	Zdeněk		19. listopadu 1946	v	Opavě
Pilař	Miroslav		18. listopadu 1929	v	Třebechovicích pod Orebem
Piskoř	Jaromír		11. srpna 1962	v	Opavě
Pišťeláková	Božena		10. ledna 1925	v	Kyjově
Pitaš	Stanislav		12. prosince 1957	ve	Dvoře Králové nad Labem
Pitel	Josef		19. března 1928	v	Klatovech
Plíhal	Oldřich		22. května 1928	v	Trávnčicích
Plichta	Antonín		3. ledna 1894	v	Šebkovicích

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Plichta	Antonín		8. listopadu 1929	v	Šebkovicích
Plichta	Stanislav		16. listopadu 1931	v	Třebíči
Pokorná	Jaroslava		30. srpna 1926	v	Rosicích
Pokorná	Irena		6. března 1932	v	Kladně
Pokorný	Jindřich		12. dubna 1927	v	Praze
Poláček	Arnošt		8. září 1917	ve	Velaticích
Polách	Jaroslav		7. srpna 1916	v	Lužné
Polák	Robert		15. listopadu 1924	v	Kanicích
Polášek	Karel		27. srpna 1926	v	Ostravě
Polášková	Františka		4. října 1925	v	Ostravě
Polívka	Vlastimil		6. února 1932	v	Praze
Polívková	Miluška		3. února 1921	v	Líních
Poněšický	Jan	MUDr., PhDr., Ph.D.	3. října 1943	v	Praze
Popelka	Jaroslav	Mgr.	4. února 1956	v	Uherském Hradišti
Popílek	František		18. června 1925	v	Čankovicích
Popílková	Růžena		17. listopadu 1928	ve	Stičanech
Požizka	Aleš	Mgr.	5. března 1968	v	Ostravě
Pospíchal	Ondřej		23. května 1966	v	Brně
Pospíchal	Petr		16. dubna 1960	v	Brně
Pospíšil	Zdeněk	MUDr.	26. dubna 1929	v	Chromči
Pospíšil	Oldřich		20. ledna 1932	v	Tišnově
Poucha	Josef		17. září 1913	v	Hošticích
Pourová	Jiřina		12. září 1928	v	Petřvaldu
Pracna	Jaroslav		20. června 1930	ve	Střížovicích
Prantl	Jan		8. září 1919	v	Klatovech
Pražák	Jiří		19. dubna 1915	v	Jihlavě
Pražák	Vincenc		3. srpna 1907	v	Kroměříži
Prečan	Vilém	prof., PhDr., CSc.	9. ledna 1933	v	Olomouci
Prečanová	Helena		10. května 1937	v	Popradu
Princ	Jan	Bc.	11. prosince 1948	ve	Stachách
Princová	Květoslava	Mgr., Ing., Ph.D.	4. května 1950	v	Přerově
Procházka	Hubert	RNDr.	27. prosince 1930	v	Brně
Procházka	Jan		6. července 1913	ve	Chvalkovicích
Procházka	Jiří		11. září 1930	v	Kroměříži
Procházka	Radovan	genpor. v.v. Ing.	11. května 1927	v	Praze
Procházka	Jaroslav		18. listopadu 1945	v	Praze
Procházková	Lenka		24. března 1951	v	Olomouci
Prokeš	Jan		15. září 1931	v	Brně
Prokeš	Miloslav		18. prosince 1931	v	Chrudimi
Prokeš	Miroslav		13. prosince 1958	ve	Vsetíně

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Prokop	Jan		23. února 1908	ve	Skočici
Prokůpek	Stanislav		6. dubna 1941	v	Jaroměři
Prosecká	Marie		27. srpna 1900	v	Moravských Budějovicích
Protiva	Věroslav		8. dubna 1927	v	Samopšich
Provazník	Václav	MUDr.	8. ledna 1911	v	Zahrádce
Prudík	Jaroslav		5. října 1927	v	Šale
Průša	Bernard	MUDr.	28. ledna 1912	v	Trentu
Přerovská	Hedvika		17. května 1936	v	Křenovicích
Převrátilová	Blanka		3. srpna 1927	v	Hroubovicích
Příbyl	Vladimír		1. července 1925	v	Hronci
Přichystal	František		7. června 1925	v	Chrlčicích
Přiklopilová	Hildegarda		23. srpna 1924	v	Příbrami
Pšenička	Josef		11. května 1932	v	Bydžovské Lhotě
Pták	Josef		11. března 1908	v	Praze
Pustaj	Dobroslav		9. července 1931	v	Košicích
Rabas	František	prof., ThDr.	20. září 1901	v	Žatci
Radil	Jan		1. září 1920	v	Leškovicích
Radimský	Jiří		22. srpna 1917	v	Nové Pace
Rádková	Milada		21. srpna 1921	v	Moravanech
Rajnoch	Antonín		9. srpna 1919	v	Rajnohovicích
Rajnoch	Jaroslav		9. března 1923	v	Rajnohovicích
Rakušan	Josef		26. srpna 1941	v	Praze
Rakušanová	Ludmila		26. května 1947	v	Českých Budějovicích
Ramisch	Josef		11. listopadu 1928	v	Kytlicích
Raulím	Otakar	Mgr.	21. října 1924	v	Liberci
Rázek	Adolf	Ing.	30. listopadu 1930	v	Horním Jelení
Razík	Václav		10. září 1921	v	Brně
Reban	Jindřich		16. května 1943	v	Hradci Králové
Rejchrt	Miloš	Mgr.	19. října 1946	v	Ostravě
Rejman	Bohuslav	JUDr.	29. listopadu 1930	ve	Vysokém Mýtě
Rejžek	Jan		21. června 1954	v	Českých Budějovicích
Remeň	Ladislav		13. dubna 1928	v	Bratislavě
Richter	Aleš	Mgr.	4. července 1947	ve	Svitavách
Richter	Zdenko		8. března 1926	v	Brně
Richter	Miroslav		14. dubna 1946	v	Lounech
Richterová	Zuzana	Mgr.	20. února 1948	v	Brně
Richterová	Jitka		28. března 1961	v	Praze
Robeš	Bohumil		1. srpna 1930	v	Holubicích
Roček	Karel		17. dubna 1923	v	Mikulovicích
Roháčová	Marie		29. října 1929	v	Mahouši
Rolinc	Stanislav		12. října 1923	v	Malhoticích
Roman	Jan		7. března 1929	v	Užhorodě

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Roměr	Josef		7. října 1955	ve	Zlíně
Rosenbaum	Vladimír	Ing.	23. července 1924	v	Plzni
Rosenkranz	Jiří		27. ledna 1923	v	Jihlavě
Rössler	Josef		7. dubna 1956	v	Praze
Rostek	Miroslav	Ing.	30. srpna 1924	v	Přerově
Rosůlek	Ladislav		13. ledna 1929	v	Bohdanči
Rotrekl	Zdeněk	PhDr.	1. října 1920	v	Brně
Roubal	Jaroslav		1. března 1932	v	Rokytnici
Roubal	Jiří		5. června 1922	v	Lounech
Roupec	Ladislav		27. června 1931	v	Babicích
Rozehnal	Alois	JUDr.	8. ledna 1922	v	Prostějově
Rückl	Jiří		28. prosince 1929	v	Praze
Rücklová	Margareta		31. března 1930	v	Bratislavě
Rudl	František	Ing.	17. července 1946	v	Chrudimi
Rudolf	Rudolf		30. září 1928	v	Srbčici
Rusek	Miroslav		1. srpna 1923	v	Poličné
Ruta	Jan		3. září 1926	v	Doubravicích
Růžek	František		1. prosince 1920	v	Lužci nad Vltavou
Růžička	František		29. května 1925	v	Mouchnicích
Růžička	Kamil		23. listopadu 1919	ve	Veselém Kopci
Růžička	Miloslav		10. října 1925	ve	Vilémově
Růžička	Václav		21. června 1931	v	Kácově
Rychnovský	Václav		1. září 1927	v	Načešicích
Rychvalský	Luboš		11. dubna 1964	v	Karlových Varech
Rynda	Miloslav		9. března 1923	v	Rozdělově
Ryneš	Miroslav		21. prosince 1922	ve	Velešíně
Rys	Jaromír		27. září 1927	v	Radešinské Svatce
Řehák	Josef		7. února 1928	v	Heřmanově Městci
Řezáč	Jiří		9. února 1928	v	Obděnicích
Řezníček	Čestmír		25. května 1921	v	Markvarci
Řezníček	Čestmír		25. května 1921	v	Markvarci
Řežáb	Antonín	JUDr.	7. prosince 1922	v	Českých Budějovicích
Řídký	Alois		3. října 1925	v	Mastníku
Řihák	Jaroslav	Ing.	8. září 1927	ve	Zdounkách
Sadil	Zdeněk	Ing.	3. prosince 1923	v	Třesovicích
Sadilová	Hana		10. srpna 1928	v	Praze
Samek	Jiří		5. května 1932	v	Rohoznici
Samek	Josef		16. března 1927	v	Rohoznici
Samek	Josef		30. října 1898	v	Rohoznici
Sasina	Stanislav	Dr.	28. dubna 1920	v	Předbořicích
Sasinek	Karel		24. ledna 1921	ve	Starém Poddvorově
Sedláček	Jan		16. března 1931	v	Růžďce
Sedláček	Milan		6. června 1931	v	Brně

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Sedlařík	Antonín		11. června 1934	v	Rousínově
Sedlařík	Karel		9. července 1927	v	Kroměříži
Sehnal	Milan		22. května 1930	v	Olomouci
Serdočová	Anežka		21. prosince 1922	v	Brně
Severa	Jiří	Ing.	8. října 1925	v	Hranicích
Severin	Jaroslav		7. dubna 1914	v	Náchodě
Schirger	Milada	PaedDr.	23. července 1927	v	Trubíně
Schleiss	Martin		10. listopadu 1913	v	Pasečnici
Schmidt	Ludvík	Mgr.	12. května 1944	ve	Vsetíně
Schottl	Stanislav		1. srpna 1929	v	Polesovicích
Schwarzová	Anna Magdalena		14. března 1921	v	Praze
Sidon	Karol		9. srpna 1942	v	Praze
Simůnek	Ladislav		27. června 1929	v	Maršovicích
Simůnková	Julie		10. října 1926	v	Břeclavi
Singer	Karel	Ing.	30. ledna 1921	v	Dambořicích
Skácel	Oldřich		19. dubna 1908	ve	Lhotě
Skála	Dušan		24. prosince 1954	v	Hodoníně
Skalický	Miroslav		31. srpna 1952	v	Praze
Skřipka	Jan		13. ledna 1895	v	Horní Lidči
Slabík	Jaroslav		6. února 1920	v	Bylnici
Sládek	František		8. října 1929	v	Halenkovicích
Sladký	František		10. října 1934	v	Koryčanech
Sláma	Vieroslav		25. května 1930	ve	Svinné
Sláma	Cyril		5. července 1894	v	Javůrku
Slámová	Marta		7. října 1903	v	Nosálově
Slanina	Josef		6. října 1921	v	Žiželicích
Slanina	Rudolf		3. května 1926	v	Opavě
Slavíček	Josef		28. listopadu 1922	v	Novém Jimramově
Slavík	Jan		14. prosince 1910	ve	Veselí nad Moravou
Slavíková	Vlasta		26. prosince 1931	v	Jenči
Sléha	Miloslav		8. ledna 1923	v	Cholině
Slepičková	Božena		18. května 1928	v	Bílé Třemešné
Slezák	Leon	Ing.	24. listopadu 1926	v	Olomouci
Sluka	Pavel	Ing.	6. srpna 1935	v	Praze
Smahel	Rudolf	doc., Dr.	10. října 1929	v	Praze
Smetana	Gustav		23. srpna 1907	v	Jakubově
Smítal	Ladislav		8. července 1927	v	Lubici
Smyčka	Vladimír		13. listopadu 1913	v	Břeclavi
Sochor	Zbyněk		17. prosince 1925	v	Citolibech
Sokol	Lumír		9. prosince 1959	v	Pardubicích
Soldátová	Mojmíra	JUDr.	17. června 1924	v	Brně
Sosnová	Helena		22. března 1959	v	Berouně

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Součková	Alexandra		12. prosince 1935	v	Praze
Soukalová	Eva		4. listopadu 1930	v	Praze
Soukup	Miroslav		17. května 1928	v	Praze
Soukup	Josef		17. května 1914	v	Jakubově u Moravských Budějovic
Soukupová	Jana		6. prosince 1958	v	Brně
Soukupová	Renata		3. března 1971	v	Táboře
Sova	Ivan		2. října 1930	v	Mladé Boleslavi
Spilka	Jaroslav		13. března 1921	v	Lukově
Sporka	Josef		8. ledna 1910	v	Žihobcích
Spratek	Pavel		14. listopadu 1923	v	Třinci
Spurná	Kateřina		11. prosince 1956	ve	Zlíně
Spurný	Jaroslav		14. července 1955	v	Kyjově
Srnc	František		25. března 1928	v	Hodoníně
Stádník	Vojtěch		29. dubna 1959	v	Praze
Stará	Jiřina		5. ledna 1928	v	Sušici
Stárek	František	Bc.	1. prosince 1952	v	Plzni
Stavinoha	Ondřej		16. června 1955	ve	Znojmě
Stehlík	Dobroslav		26. května 1923	ve	Mšeci
Stehlík	Jaroslav		17. října 1929	v	Kutné Hoře
Stehlík	Kliment		9. listopadu 1921	v	Boleradicích
Steiner	Karel		31. května 1924	v	Košicích
Stejskal	Josef		17. dubna 1930	v	Šestajovicích
Stojan	Jaromír		21. února 1929	v	Praze
Stojar	Bohumír	Ing., CSc.	9. června 1932	v	Brně
Stránský	Stanislav		28. března 1922	v	Devínské Nové Vsi
Strecková	Vlasta		6. února 1927	ve	Vracově
Strejc	Jan	Ing.	23. března 1934	v	Brně
Strnad	Zdeněk		22. května 1920	v	Českých Budějovicích
Strnad	Jan		22. února 1931	v	Panenském Týnci
Strnad	Jaroslav	JUDr.	3. srpna 1918	ve	Vysokém Mýtě
Strnad	Miroslav		18. července 1951	v	Liberci
Stromková	Marie Vlasta		27. února 1917	v	Žamberku
Strouhalová	Drahomíra		2. srpna 1930	v	Modřicích
Struska	Vladimír	PhDr.	26. března 1925	v	Kralovicích
Středa	Jiří		13. dubna 1956	v	Aši
Stříž	Antonín		16. října 1950	v	Brně
Studený	Lubomír		13. září 1927	v	Olomouci
Stuchlík	Dušan		1. března 1972	v	Brně
Suchan	Jiří		12. května 1961	ve	Vyškově
Suchomel	Ladislav		21. července 1930	v	Brně

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Suchý	Rudolf		16. září 1919	v	Brně
Suchý	František	Ing.	17. dubna 1927	v	Praze
Suk	Jaroslav	Fil., Lic.	27. prosince 1948	v	Lounech
Sukop	Ladislav		11. dubna 1933	v	Boršově
Suková	Dagmar	Fil., Kand.	10. prosince 1948	v	Praze
Susedková	Marie		22. prosince 1930	v	Rozstání
Süsser	Josef		1. března 1914	v	České Třebové
Suttý	Alois		1. března 1924	v	Trackingu
Svoboda	Antonín		25. září 1912	v	Troubsku
Svoboda	Ludvík		24. srpna 1919	v	Troubsku
Svoboda	Oldřich		12. listopadu 1907	v	Rudově
Svobodová	Alena		29. prosince 1933	v	Brně
Sýkora	Ladislav		14. dubna 1925	ve	Vrbčích
Synek	František		2. června 1934	v	Brně
Synek	Radomír		10. srpna 1926	v	Šardčích
Syrovátka	Vojen	Mgr.	8. března 1940	v	Praze
Sysel	Vladislav	Msgre.	30. dubna 1922	v	Libkově
Šabata	Jan	Mgr.	29. září 1952	v	Brně
Šabata	Václav		30. června 1948	v	Brně
Šafrán	Miloslav		7. prosince 1924	v	Opavě
Šalé	Josef		31. května 1927	v	Čejči
Šavřda	Jaromír		5. července 1933	ve	Vejpřtech
Šavřda	Jaromír	JUDr.	25. května 1933	v	Ostravě
Šebor	Jiří		22. prosince 1949	v	Praze
Šebor	Otto	MUDr.	10. července 1933	v	Bystřici
Šeda	Alois	gen.	15. ledna 1908	v	Kobylnici
Šedivý	František	Ing.	2. července 1927	v	Zadní Třebani
Šefl	Josef		24. března 1923	v	Drahlíně
Šetek	Vlastimil		12. října 1914	v	Souši u Mostu
Šida	Peter		12. dubna 1932	v	Hrboltové
Šidáková	Helena		6. května 1925	v	Praze
Šilhánová	Libuše	PhDr.	10. dubna 1929	ve	Vrdech
Šimánek	Petr		23. září 1949	v	Ústí nad Labem
Šimek	Rostislav		16. října 1930	v	Bílolicích
Šimek	Václav		23. října 1896	ve	Vestci
Šimková- Lefevre	Ivanka		25. dubna 1949	v	Praze
Šimonová	Irena		9. prosince 1929	v	Ivanovicích na Hané
Šimonů	Josef		23. dubna 1908	v	Uherském Hradišti
Šimsa	Jan	Mgr.	2. října 1929	v	Praze
Šimsa	Martin	PhDr., Ph.D.	28. července 1959	v	Hradci Králové
Šimůnek	Jaroslav		15. srpna 1918	v	Horní Branné
Šindelář	Jan		21. května 1920	v	Českých Budějovicích

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Šindelek	Jan		27. ledna 1911	v	Komárně
Šinogl	Jan		25. září 1949	ve	Znojmě
Šinoglová	Drahomíra		27. července 1951	v	Štosíkovcích na Louce
Šítal	Miroslav		30. prosince 1924	v	Praze
Škarecká	Marie		6. června 1927	ve	Vracově
Škarvada	Emanuel		14. prosince 1929	v	Podmoklanech
Škoda	Ladislav		7. července 1925	v	Brně
Škvařilová	Olga		20. června 1930	v	Praze
Šlajs	Václav		13. listopadu 1929	ve	Kbeli
Šlegr	Josef		4. července 1897	v	Mšených Lázních
Šlejtr	Zdeněk		9. května 1931	v	Kutné Hoře
Šmejkal	Ladislav		24. září 1931	ve	Vižině
Šmejkal	Ladislav		8. dubna 1933	v	Zahrádce
Šmíd	Jan	MUDr.	7. června 1910	ve	Vestci
Šmoldas	Václav		30. června 1932	v	Brně
Šmotek	Ludvík		21. dubna 1921	v	Bohuslavických nad Vlárí
Šnajdr	Vlastislav		3. října 1954	v	Brně
Šraier	Petr		30. března 1958	v	Praze
Šrajbr	Karel		21. srpna 1912	v	Žákách
Šrámek	Jan		13. června 1922	v	Jaroměři
Šťastný	Mirko		9. října 1927	v	Praze
Štefl	Jiří		30. srpna 1928	v	Litvínově
Štěpánek	Antonín		28. dubna 1920	v	Hlohovci
Štěpánek	Martin	Mgr.	11. ledna 1947	v	Praze
Štěpánek	Miloslav		15. května 1908	v	Pasekách nad Jizerou
Štich	Zdeněk		10. října 1928	v	Ostravě
Štogrová	Jarmila		13. ledna 1956	v	Praze
Štolbová	Eva	prom. ped.	23. července 1935	v	Ostravě
Štorch	Otakar		11. března 1933	v	Litoměřicích
Štork	Jan		17. prosince 1910	v	Plzni
Štrbík	Karel		1. ledna 1900	v	Novém Hrozenkově
Štrunc	Milan		18. srpna 1924	v	Plzni
Šulák	Jaroslav		10. července 1922	v	Novém Hrozenkově
Šulitka	Jiří		18. února 1932	v	Náchodě
Šupák	Jan		14. listopadu 1904	v	Novém Hrozenkově
Šustrová	Petruška		18. května 1947	v	Praze
Švarc	Václav		22. února 1934	v	Lužné
Švec	Karel		3. ledna 1913	v	Hlavňovicích
Švec	Otakar	ThDr.	27. srpna 1888	v	Plzni
Švecová	Milada		7. července 1925	v	Buděticích
Šverdík	Michal		5. července 1968	v	Prostějově
Švestka	Petr		15. listopadu 1959	v	Jablonci nad Nisou

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Švihla	Květoslav		18. března 1933	v	Zeměčicích
Tecl	Václav		15. září 1929	v	Rozsochatci
Tejral	Gracian	RNDr.	28. srpna 1933	ve	Valticích
Teplý	František		28. dubna 1930	v	Dolní Rovni
Těšínský	Zdeněk		29. května 1928	v	Praze
Thoma	Jan	Dipl. tech.	14. ledna 1935	v	Plzni
Tichá	Drahomíra		22. listopadu 1930	v	Křížovicích
Tichý	Jiří		2. dubna 1946	v	Praze
Tichý	Josef		8. března 1906	v	Mladé Boleslavi
Tichý	Miroslav		8. července 1920	v	Novém Bydžově
Tichý	Zdeněk		14. srpna 1935	ve	Velkém Přítočně
Tkadlčík	Václav		7. listopadu 1911	v	Karlovicích
Toman	Antonín		10. října 1904	v	Psářích
Tomanec	Alois		26. dubna 1934	v	Horákově
Tománek	Jaroslav		21. května 1925	ve	Veřovicích
Tomášek	Karel		14. dubna 1928	v	Mostku
Tomek	Jaroslav		19. července 1952	v	Letohradě
Tomek	Vladojov		9. června 1933	v	Praze
Tominová	Zdeňka		7. února 1941	v	Praze
Tomíšek	Petr		29. července 1953	v	Praze
Topol	Jáchym		4. srpna 1962	v	Praze
Topš	Václav		27. dubna 1928	v	Nunčičkách
Touš	Josef		9. listopadu 1929	v	Pocinovicích
Touš	Václav		12. listopadu 1898	v	Předslavě
Tráva	Milan		4. května 1925	v	Praze
Trejbal	Ladislav		1. února 1931	v	Bořkově
Trlida	Vladimír		7. června 1962	ve	Zlíně
Trojan	Jakub	prof., ThDr, Ing.	13. května 1927	v	Paříži
Trojan	Josef		29. června 1926	v	Příložanech
Truncová	Hana		23. srpna 1924	v	Teplících
Trupl	Stanislav		27. listopadu 1910	v	Dehtářích
Třešňák	Vlastimil		26. dubna 1950	v	Praze
Tuček	Jaroslav		12. dubna 1954	v	Praze
Tulačka	Ota		9. dubna 1913	v	Kdyni
Turek	Vladimír	Ing.	28. dubna 1938	v	Praze
Tužín	Karel		5. září 1932	v	Blažovicích
Tvrzňnková	Jaroslava	Mgr.	17. dubna 1940	v	Praze
Uhlíř	Antonín		20. června 1924	v	Písku
Ulman	Radomil		13. října 1926	ve	Slatině
Umlauf	Václav	Mth., Ph.D.	21. února 1960	ve	Zlíně
Upřímný	Ervín	JUDr.	29. srpna 1915	v	Praze
Urban	Václav		22. června 1899	v	Sedlčankách

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Urban	Václav		5. února 1900	v	Malovičkách
Urbancová	Libuše		21. června 1924	v	Loděnicích
Vacek	Eduard		20. dubna 1947	v	Hradci Králové
Vacková	Růžena	prof.	23. dubna 1901	ve	Velkém Meziříčí
Vacula	Karel		20. srpna 1905	ve	Vsetíně
Vaculík	Václav		28. ledna 1950	ve	Zlíně
Vaculík	Zdeněk		23. srpna 1917	v	Přelouči
Váchalová	Ludmila		18. srpna 1936	ve	Volyni
Váchová	Lucie		2. srpna 1967	v	Hořicích
Valášek	Václav		22. února 1930	ve	Rtyni
Valeček	Jan		1. června 1930	v	Mikolajicích
Valenta	Milan		18. června 1941	v	Pardubicích
Valenta	Pravoslav		4. dubna 1926	v	Praze
Valerián	Josef	Msgr.	15. března 1925	ve	Zborovicích
Van Eyck	Manuel		16. října 1947	v	Ostravě
Váňa	Josef		9. ledna 1920	ve	Zbiliděch
Vandas	Bruno		3. června 1929	v	Praze
Vaněček	Jaroslav		28. dubna 1930	ve	Vlkosovicích
Vaněk	Jaroslav		17. července 1912	v	Ořechově
Vaněk	Jiří		24. ledna 1954	v	České Lípě
Vaněk	Jaroslav		20. října 1956	v	Liberci
Vaníček	Josef		25. března 1929	v	Hradci Králové
Varga	Karel	Ing., CSc.	25. října 1930	v	Chotěboři
Vassinger	Jari		16. října 1946	v	Novém Jičíně
Vašek	Jan	Ing.	12. června 1929	v	Ostravě-Vítkovice
Vašek	Josef		5. prosince 1921	v	Novém Hrozenkově
Vašek	Václav		11. července 1925	v	Bystřici nad Perštejnem
Vašíček	Štěpán		21. prosince 1927	ve	Vnorovech
Vašinová	Vítězslava		8. prosince 1922	v	Pusté Rybné
Vavřík	Miloslav	Ing.	30. srpna 1929	v	Ostravě
Vavřínová	Jaroslava		22. května 1930	v	Nuzíně
Včelák	Jiří	Ing.	27. dubna 1965	v	Praze
Včeláková	Blanka		22. června 1926	v	Jablonci nad Nisou
Vebr	Pravoslav		12. ledna 1922	ve	Slaném
Veit	Vladimír		13. února 1948	v	Benešově
Vejdovský	Jaromír		5. září 1934	v	Praze
Vejevoda	Miloslav		20. října 1933	ve	Znojmě
Vejevodová	Jaroslava		5. ledna 1928	v	Třemšíně
Velát	Jan		20. března 1952	v	Praze
Veleta	Josef		15. března 1921	v	Bělově
Velíšek	Jiří		30. ledna 1932	v	Praze
Veselský	Vladimír		11. listopadu 1966	v	Brně

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Veselý	Karel		1. ledna 1917	v	Jihlavě
Veselý	Pravoslav		1. října 1940	v	Lázních Bohdaneč
Veselý	Rudolf		29. června 1921	v	Přelouči
Veverka	Josef	RNDr.	4. února 1903	v	Nymburce
Veverka	Otakar		27. srpna 1956	ve	Zlíně
Vevjora	Oldřich		27. října 1927	v	Ostravě
Vičar	Jan		4. listopadu 1932	v	Blažovicích
Vidlařová	Eva	Ing.	16. prosince 1947	v	Brně
Vinický	Karel		23. prosince 1931	ve	Vídni
Vinklář	Otakar		27. prosince 1930	v	Praze
Vintrová	Marie		24. června 1902	v	Petrovicích
Víšek	František		23. října 1927	ve	Včelákově
Vítek	Radomír		16. července 1961	ve	Zlíně
Vitkovic	Scott John		30. listopadu 1970	v	Pardubicích
Vitvar	Václav		2. července 1929	v	Levínské Olešnici
Vitvarová	Drahomíra		14. července 1931	v	Poniklé
Vlach	Vincenc		11. července 1910	v	Hodoníně
Vlasák	Vladimír		20. října 1926	v	Rohovládově Bělé
Vlček	Stanislav		19. srpna 1966	v	Českých Budějovicích
Vlk	Jaroslav		6. července 1957	v	Praze
Vobejda	Stanislav		5. listopadu 1930	v	Proseči
Vobůrka	Bohumil		16. ledna 1922	v	Jaroměřicích nad Rokytnou
Voda	František		7. listopadu 1923	v	Senici nad Myjavou
Voda	Karel		24. září 1929	v	Senici nad Myjavou
Vodička	Karel	JUDr.	27. března 1949	v	Ústí nad Labem
Vodňanský	Jan	PhDr., Ing.	19. června 1941	v	Praze
Vodrážka	Miroslav		13. září 1954	v	Praze
Vodrážková	Iva	Mgr.	4. srpna 1951	v	Olomouci
Vohradský	Petr		30. prosince 1910	v	Drahlíně
Vojtek	František		4. října 1911	ve	Věrovanech
Vojtková	Iva	Mgr.	2. září 1957	v	Ústí nad Orlicí
Vokáč	Václav		26. ledna 1927	v	Černčicích
Vokatá	Dagmar		27. ledna 1954	v	Karvině
Vokatý	Zdeněk		13. listopadu 1951	v	Klatovech
Vokroj	Milan		7. června 1931	ve	Strakonících
Vokurka	Miloslav		11. března 1922	v	Příbrami
Volejník	František		7. července 1922	v	Lužci nad Cidlinou
Volek	Ladislav		27. června 1924	v	Horních Moštěnicích
Volný	Stanislav		1. března 1929	v	Jinočanech
Volný	Sláva		11. srpna 1928	ve	Spišské Nové Vsi
Volný	Sláva	PhDr.	25. února 1956	v	Chebu
Vomela	František		29. září 1919	ve	Věžniče

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Vondrák	Vlastislav	PhDr.	1. ledna 1932	v	Praze
Vopálka	Milan		27. září 1955	v	Praze
Vopálková	Milada		16. června 1932	v	Budislavi
Vopátková	Jitka		9. února 1930	v	Repejově
Vořech	Pavel		19. září 1944	v	Praze
Vosečková	Hana		10. března 1954	v	Sokolově
Vozka	František		5. října 1931	v	Horních Bojanovicích
Vrána	Petr		15. října 1952	v	Šumperku
Vránek	Petr		5. srpna 1953	v	Karlových Varech
Vraštil	Bohumil		9. července 1928	v	Humenném
Vrdlovec	Karel		8. října 1914	v	Českém Dubu
Vrtěl	Květoslav		27. prosince 1922	v	Polkovicích
Vrtěl	Ladislav		26. dubna 1924	v	Obědkovicích
Vrzala	Jaroslav		15. července 1926	ve	Velehradě
Vybíral	Tomáš		29. září 1911	v	Moravském Písku
Výborný	Ivo	JUDr.	4. října 1925	v	Praze
Vydra	Lubomír		6. července 1946	v	Trutnově
Vykoukal	Josef		4. června 1924	v	Pyšelicích
Vymyslický	Petr		4. května 1931	v	Dolních Bojanovicích
Vypilová	Věra		18. března 1925	v	Brně
Vysloužil	Karel		24. ledna 1927	v	Čelčicích
Wasserbauer	Miloš		14. dubna 1928	v	Třebíči
Wegner	Frederick		11. září 1943	v	Praze
Weiser	Lubomír	Ing.	15. března 1932	v	Brně
Wiendl	František		31. prosince 1923	v	Klatovech
Wiendl	František		3. června 1890	v	Českých Hamrech
Wiendlová	Marie		25. listopadu 1898	v	Týnci
Wittmayer	Václav		31. května 1915	v	Hořešovičkách
Wolf	Jiří		5. ledna 1952	v	Jindřichově Hradci
Wollmann	Adolf		2. prosince 1917	v	Polné
Wünsch	Jan		29. ledna 1957	v	Praze
Wurm	Petr	Ing.	22. září 1936	v	Praze
Zábranská	Božena		12. srpna 1924	v	Praze
Zadníčková	Ludmila		8. ledna 1919	v	Želivi
Zadražil	Antonín		4. února 1921	v	Křižovicích
Zahrádka	František		30. října 1930	v	Děčíně
Zahrádka	Karel		8. února 1926	v	Hojsově Stráži
Zajíček	Pavel		15. dubna 1951	v	Praze
Záleský	Petr		21. června 1927	v	Mutěnicích
Záleský	František		27. října 1934	v	Mutěnicích
Zamazal	Vladimír		4. června 1914	v	Pardubicích
Zamrazilová	Naděžda		21. září 1960	v	Trutnově
Zapletal	Otokar		3. srpna 1932	v	Hruškách

Příjmení	Jméno	Titul	Datum narození		Místo narození
Zapletal	Rostislav		3. října 1961	v	Šumperku
Zatloukal	Rudolf		3. srpna 1922	v	Rájci
Zdráhal	Josef		3. dubna 1951	v	Novém Jičíně
Zelený	Zdeněk		1. prosince 1924	v	Praze
Zeman	Robert	Ing.	14. dubna 1923	v	Brně
Zeman	Pavel		16. července 1948	v	Praze
Zemánek	Miloš		22. listopadu 1924	v	Hošťálkově u Vsetína
Zemánek	Zdeněk		31. ledna 1922	v	Hošťálkově u Vsetína
Zemanová	Jiřina		24. července 1948	v	Litvínově
Zenáhlík	Jiří		20. května 1921	v	Táboře
Zibrín	Michal	JUDr.	23. února 1899	v	Brezně
Zima	Zdislav		25. dubna 1925	v	Kopřivnici
Zima	Jan		13. května 1946	v	Praze
Zimmel	Adolf		7. července 1929	v	Halámkách
Zimmel	Eduard		13. března 1926	v	Rapšachu
Zukal	Vít		17. ledna 1962	v	Přerově
Zukalová	Kateřina		29. června 1967	v	Hranicích
Zvěřina	Jan		14. června 1952	v	Praze
Zvonar	Václav		16. září 1922	v	Osoji
Žák	Pavel	PhDr.	4. června 1928	ve	Strážnici
Žaloudek	Jiří		30. srpna 1933	v	Sedlci
Žufan	Václav		12. července 1960	v	Klatovech

Medailony vybraných účastníků odboje

Miloš JINDRA
Jaroslav STRNAD
Miroslav JANEČEK
Štěpán HOVORKA
Vladimír STRUSKA
Zdeněk KESSLER
Josef VALERIAN
Ludmila a Josef RAKUŠANOVI
Sláva VOLNÝ
Jaroslav TUČEK
Vladimír FRANC
Dagmar VOKATÁ
Hana BARTOŠOVÁ
Vladimír KOUŘIL
Ivan LAMPER
Stanislav DEVÁTÝ

Miloš Jindra

Vězeňská fotografie Miloše Jindry

Zdroj: NA

***19. 6. 1932, Přešín, okr. Plzeň-jih**
†10. 4. 1999, Plzeň

Komunisté oslavují svůj den jako zahájení pětiletky. Oni neznají svobodu, ani ji nechťejí. Jejich typem je policejní režim. Jejich den je pouze únorová krise. To je jejich svoboda. Jiná nesmí existovat. Je to zvláštní, Němci měli totéž. Diktatury nikdy neznají a nesnesou vedle sebe demokracii.

Z deníku M. Jindry uloženého ve vyšetřovacím spise arch. č. V-66 ČB

Miloš Jindra pocházel z rodiny drobného zemědělce. Po válce se v roce 1945 přestěhoval s rodiči do Nové Bystřice v jižních Čechách, kde jeho otec osídlil zemědělskou usedlost po odsunutých sudetských Němcích. Po ukončení základní školní docházky krátce pracoval v hospodářském družstvu v Jindřichově Hradci jako pomocný dělník v pekárnách, poté nastoupil do učení k obchodníkovi. Od roku 1947 pracoval v obchodě s potravinami v Nové Bystřici a od listopadu 1949 v prodejně n. p. Pramen v Jindřichově Hradci.

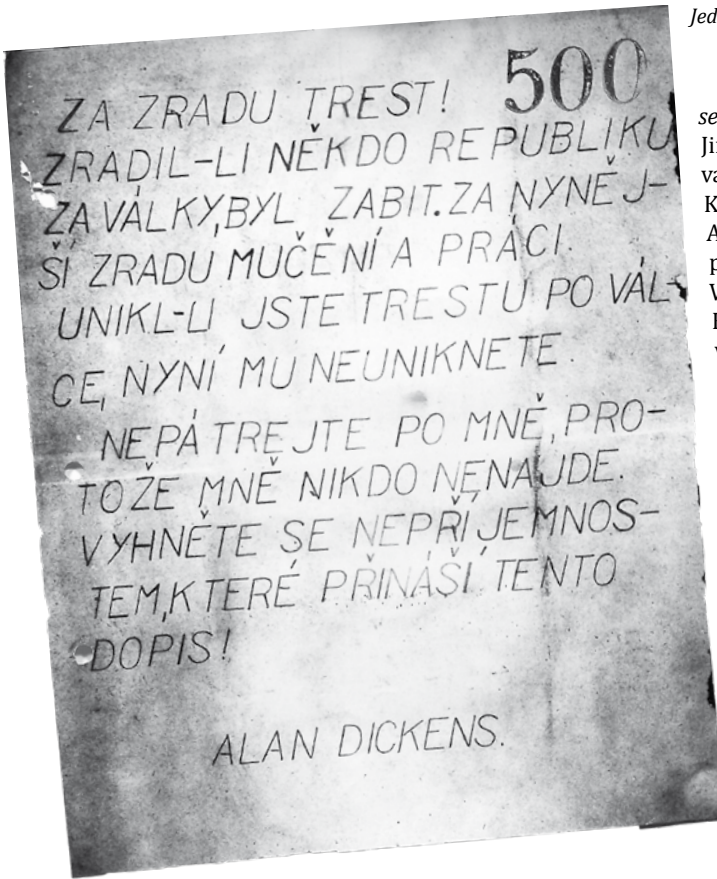
Na jaře 1948 chtěl romanticky založený Miloš Jindra vytvořit spolu se svým vrstevníkem Karlem Vinickým (1931–1998) partu mladých lidí, kteří by podle skautských idejí zažívali různá dobrodružství. Pod dojmem soudního stíhání Jindrova otce, který dával v červenci 1948 otevřeně najevo nesouhlas s etablovaným se komunistickým režimem a jeho zemědělskou politikou, začal Jindra směřovat činnost vytvářené skupiny také na boj proti komunistickému režimu. Dle stanov formulovaných Jindrou měli zůstat *věrní zásadám našich velkých presidentů T. G. Masaryka a Dr. E. Beneše a bojovat za osobní, hospodářskou a sociální svobodu našeho národa*. Skupina se původně nazývala Za Vlast a později Zlatá Růže. Formálně vznikla 28. října 1948. V té době se do ní zapojili slavnostním slibem za zvuků americké a anglické hymny Jan Svoboda a Jitka Sedlecká. Zpočátku však skupina žádnou činnost nepodnikala. Oba nově přijatí se totiž na odbojovou činnost necítili, takže jim Jindra s Vinickým přestávali důvěřovat. Koncem roku 1948 proto byli Svoboda se Sedleckou ze skupiny vyloučeni.

K aktivní činnosti proti komunistickému režimu přistoupili Miloš Jindra s Karlem Vinickým v lednu 1949, v reakci na perzekuce Jindrova otce. Nejprve odeslali různým představitelům komunistické moci v Nové Bystřici (např. předsedovi MNV nebo zemědělskému referentovi) asi 10 anonymních dopisů s cílem odstrašit je od jejich další politické činnosti. Adresáty v dopisech psaných podle šablony upozorňovali, že *vláda tragického omylu se hrouťí. Masarykova a Benešova demokratická republika se pomalu zdvíhá proti komunistickým hyenám. Co Vás čeká, až přijde osvobození? Smrt, nebo navždy odloučení od rodiny, domova, majetku... Bud'te připraven a nepokoušejte*

Jeden z dopisů Miloše Jindry

Zdroj: ABS

se uniknout!! Je to marné!!! Miloš Jindra takové dopisy podepisoval jako Alan Dickens, zatímco Karel Vinický použil pseudonym Anthony Books. Obdobný text poslal Jindra také inspektorovi Veřejné bezpečnosti Františku Krpounovi, který vyšetřoval právě rozesílání jejich anonymních dopisů. Jindra ho v dopise upozorňoval: *Za zradu trest! Zradil-li někdo republiku za války, byl zabit. Za nynější zradu mučení a práci. Unikl-li jste trestu po válce, nyní mu neuniknete. Nepátrejte po mně, protože mě nikdo nenajde. Vyhněte se nepříjemnostem, které přináší tento dopis! Alan Dickens.*

V květnu 1949 se Jindra a Vinický seznámili se dvěma dívkami – Jiřinou Tomanovou (*1933) a Hanou Suchou (*1932), které jim slíbily v jejich činnosti pomáhat. I ony obdržely krycí jména. Tomanová se stala

George Star a Suchá – Oliver Johanson. Tomanová poté přepsala na psacím stroji ve svém zaměstnání ve spolupráci se Suchou několik letáků. Jednalo se o asi dvacet hesel *Pryč s Klementem Gottwaldem, Jdeme za ideály tatíčka Masaryka, Chceme připojení k atlantickému paktu nebo Pryč s komunismem*. Později Jiřina Tomanová namnožila asi 30 kusů letáček Gottwaldův otčenáš (*Otče náš Gottwalde, buď vůle tvá, přijď království Tvé jako v Čechách tak i na Slovensku. Rudé právo světové dej nám dnes a odpusť nám naše kontingenty a neuved' nás v pokušení na cestu k socialismu, ale zbav nás od Stalina amen*), který Jindra získal od známého svého otce Františka Horkého. Většinu vyhotovených letáček s textem Gottwaldův otčenáš předal pak Jindra Horkému k jejich rozšíření.

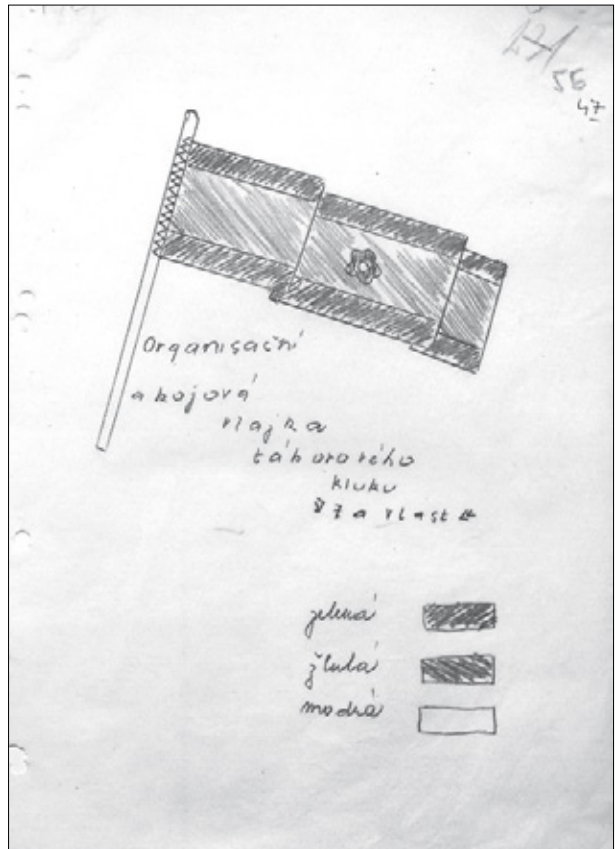
Dne 10. září 1949 měl Jindra spolu s Vinickým zapálit Státní traktorovou stanici (STS) v Nové Bystřici. Ačkoli se k podobné akci oba pravděpodobně připravovali a nakreslili si plán akce (také prý uvažovali o nikdy neuskutečněném zničení transformátoru, vykolejení vlaku či vražděném útoku na předsedu MNV v Nové Bystřici Janáčka), v následujících letech oba popírali, že by uvedený čin spáchali. K takovému doznání prý byli přinuceni Státní bezpečností.

Miloše Jindru zatkla tajná policie 9. ledna 1950. Souzen byl ve dnech 16. až 18. srpna 1950 spolu s třináctičlennou skupinou, do níž Státní soud v Praze při soudním líčení v Jindřichově Hradci zařadil také Karla Vinického, Jiřinu Tomanovou nebo Hanu Suchou. Rozsudek zněl: odsouzen za velezradu a spolčení ke zhářství na 13 let odnětí svobody, peněžitému trestu 5 000 Kčs a konfiskaci celého jmění. Jindra se proti tomu odvolal, protože nesouhlasil s trestným činem spolčení ke zhářství. Nejvyšší soud v Praze ale jeho odvolání 15. února 1951 zamítl jako bezdůvodné. Po uplynutí jedné třetiny byl Miloš Jindra 15. května 1955 z výkonu podmínečně propuštěn.

V roce 1968 si Jindra podal žádost o přezkoumání odsuzujícího rozsudku podle zákona č. 82/1968 Sb. Opět především nesouhlasil se spolčením ke žhářství. S nástupem normalizace byly ale jakékoli snahy o soudní revizi bezvýsledné. Částečně rehabilitován byl Miloš Jindra až po pádu komunistického režimu usnesením Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 1. srpna 1990, kdy byl zproštěn trestného činu velezrady. Trestný čin žhářství mu byl ale zachován. Plné rehabilitace se dočkal až 2. listopadu 1993 díky usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích.

Jiří Řezníček

Vlajka skupiny „Za vlast“, 28. října 1948

Zdroj: ABS

Prameny:

Archiv bezpečnostních složek:

fond Vyšetřovací spisy – České Budějovice, arch. č. V-66 ČB

Národní archiv:

fond Správa Sboru nápravné výchovy, osobní vězeňský spis Miloše Jindry

Další zdroje:

výstava **Zkouška odvahy, příběhy nezletilých politických vězňů padesátých let**. ÚSTR, ABS, Post Bellum, Regionální muzeum v Litomyšli 2008

JUDr. Jaroslav Strnad

***3. 8. 1918, Vysoké Mýto**
†10. 11. 2000, Obstalden

Vazební fotografie Jaroslava Strnada z OstB Praha, 21. ledna 1949

Zdroj: ABS

Co jsem udělal, udělal jsem, co jsem napsal, napsal jsem. A jestliže jsem se někde omočil, nemohu tvrdit, že já nic, to ti druzí.

Citát J. Strnada z rozhovoru pro Rovnost z 6. 5. 1997

Pocházel z rodiny obchodníka z Vysokého Mýta. Od roku 1926 navštěvoval ve svém rodišti obecnou školu, kterou dokončil v roce 1930 v Praze. Poté nastoupil na Akademické gymnázium. Po maturitě v roce 1938 studoval až do uzavření českých vysokých škol v listopadu 1939 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy. Následně ještě studoval jazyky v Ústavu moderních řečí a od roku 1941 Státní knihovnickou školu. V dubnu 1942 byl zatčen gestapem za činnost při výrobě odbojových letáků a ubytování stíhaných osob. Zpočátku si trest krátce odpykal v terezínském Malé pevnosti a především v koncentračním táboře Dachau, kde byl vězněn až do konce války. Po válce vstoupil do Československé strany národně socialistické, odkud v roce 1946 přestoupil do sociální demokracie. Sociálním demokratem byl až do sloučení strany s KSČ po únoru 1948, kdy se stal bezpartijním. Současně dokončil v letech 1945 až 1946 právnická studia. Poté působil jako soudní čekatel u Krajského soudu v Chebu.

Krátce po únoru 1948 se měl Jaroslav Strnad dle svých vzpomínek zapojit v Chebu do pomoci lidem při jejich snaze odcházet za železnou oponu. Prý takto pomohl asi deseti lidem. Státní bezpečnost jej v lednu 1949 zatkla, ovšem za pomoc svému známému Josefu Bartošovi, jemuž předal tři úlomky uranové rudy, které chtěl poslat pomocí kurýra americké vojenské kontrarozvědky Counter Intelligence Corps (CIC) Urbana na Západ. Z úlomků uranové rudy zabavené StB se ale záhy vyklubala bezcenná a nezávadná hornina, současně se Strnadovi podařilo soud přesvědčit, že o Bartošově vyzvědačské činnosti nic nevěděl, jeho řeči o práci pro Američany nebral vážně, protože byl všeobecně považován za velkého mluvku, takže mu podstrčil tři úlomky

obyčejné horniny. Jaroslav Strnad byl proto Státním soudem v Praze 7. srpna 1949 osvobozen v celém rozsahu z trestných činů velezrady a vyzvědačství. Dle pozdějšího Strnadova svědectví to bylo zásluhou jeho známosti s předsedou soudu, ale také díky kamarádům-kolegům na Pankráci, kteří zaměnili doličnou úloмку.

V říjnu 1950 odešel Jaroslav Strnad spolu se svou ženou Růženu, kterou si vzal počátkem června, do exilu. Zpočátku se zdržovali v uprchlickém táboře Valka u Norimberku, než v říjnu 1951 získali azyl ve Švýcarsku. Od roku 1952 do roku 1955 Strnad působil jako správce dětské ozdravovny v Lindenbüllu. Tehdy začal psát první příspěvky do Rádia Svobodná Evropa, kde od roku 1955 pracoval jako jazykový korektor a od roku 1964 jako redaktor kulturních pořadů. Pod pseudonymy Jaroslav Kujeba a později Jaroslav Stehlík psal komentáře, vytvářel kulturní pořady, přehledy tisku a zábavné pořady „Panoráma“. V Rádiu Svobodná Evropa pracoval až do počátku roku 1970, kdy odešel do invalidního důchodu. Poté pracoval dva roky jako účetní švýcarské obce Obstalden, ale v roce 1972 se opět vrátil ke svému oboru, když až do roku 1980 působil jako lektor nakladatelství *Konfrontace* (Curych). V letech 1972 až 1991 navíc zastával funkci šéfredaktora časopisu *Zpravodaj, časopis Čechů a Slováků ve Švýcarsku*. Zároveň byl literárně velmi činný. V exilu publikoval od roku 1954 krátké prózy, fejetony a recenze v *Českém slově* (Mnichov), *Zpravodaji* (Curych) a *Hlasu domova* (Melbourne). Hlavním tématem jeho prozaické tvorby byly české a evropské dějiny první poloviny 20. století a osudy českého poúnorového exilu – např. povídky *Cesta* (1954) nebo *Devět případů pro soudruha prokurátora* (1955) a romány *Job* (1976) nebo *Prohry* (1982). Jaroslav Strnad výrazně přispěl svou rozsáhlou kulturní, politickou a literární činností v exilu k udržování demokratických tradic a informování západní veřejnosti o totalitním režimu v Československu. Zařadil se tak mezi významné představitele československého protikomunistického exilu, za což byl vícekrát oceněn. V roce 1991 obdržel od Svazu československých spolků ve Švýcarsku diplom „Zásluha o exil“, o rok později byl oceněn stříbrnou medailí Univerzity Karlovy, v dalším roce se stal čestným občanem Vysokého Mýta a v roce 1998 obdržel od prezidenta České republiky Václava Havla medaili Za zásluhy 1. stupně.

Jiří Řezníček

Prameny:

Archiv bezpečnostních složek:

fond Svazková agenda Hlavní správy rozvědky – Objektové svazky, reg. č. 10081/377
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-5568 MV
evidenční karta emigranta Jaroslava Strnada
statistický list vedený k Růženě Strnadové

Literární archiv Památníku národního písemnictví:

fond Jaroslav Strnad (1918–2000)

Literatura:

STRNAD, Jaroslav: *Panoptikum. Rozhovor Františka Strmisky s Jaroslavem Strnadem o nacistech, exilu, Svobodné Evropě, literatuře a jiných důležitostech posledních let*. Praha 1999
FORMÁNKOVÁ, Lucie – GRUNTORÁD, Jiří – PŘIBÁŇ, Michal: *Exilová periodika. Katalog periodik českého a československého exilu a krajských listů vydávaných po roce 1945*. Praha 1999
NOVÁKOVÁ, Šárka: *Jaroslav Strnad. Ústav bohemistiky Filozofické fakulty Jihočeské univerzity, České Budějovice 2014*

Oba se tedy neprodleně vydali zpět do vlasti, přičemž hranice přešli bezpečně v blízkosti Železné Rudy. Nasedli do rychlíku směr Praha, kam dorazili v podvečer 29. listopadu 1949. Mihola vše v nestrážené chvíli ohlásil bezpečnostním složkám a Janeček byl nad ránem následujícího dne zatčen.

Po ukončení vyšetřování byl postaven před Státní soud v Praze, který jej dne 7. července 1950 uznal vinným ze spáchání zločinů velezrady a vyzvědačství a odsoudil k trestu odnětí svobody v délce 22 let, finanční pokutě ve výši 10 000 Kčs, konfiskaci veškerého majetku a ztrátě čestných práv občanských na dobu deset let po propuštění na svobodu. K výkonu trestu byl zařazen do Nápravně pracovního tábora (NPT) Bytíz při příbramských uranových dolech. Z vězení byl podmíněčně propuštěn až na základě prezidentské amnestie ze dne 9. května 1962, tedy po déle než dvanácti letech strávených ve vězení. Následně mohl zastávat pouze dělnické profese, uplatnění našel ve varnsdorfské firmě RUKOV. V prosinci 1990 byl Miroslav Janeček konečně rehabilitován Krajským soudem v Brně.

Oldřich Mihola, kolem roku 1948

Zdroj: ABS

Markéta Bártová

Prameny

Archív bezpečnostních složek:

fond Mapy zpráv zpracované SÚ MV, sign. Z-10-211
fond Objektové svazky – Brno, arch. č. 38452 BR
fond Objektové svazky – Centrála, arch. č. 1734 MV a 1816 MV
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-5535 MV
fond Zpravodajská správa Generálního štábu, arch. č. 6251

Národní archiv:

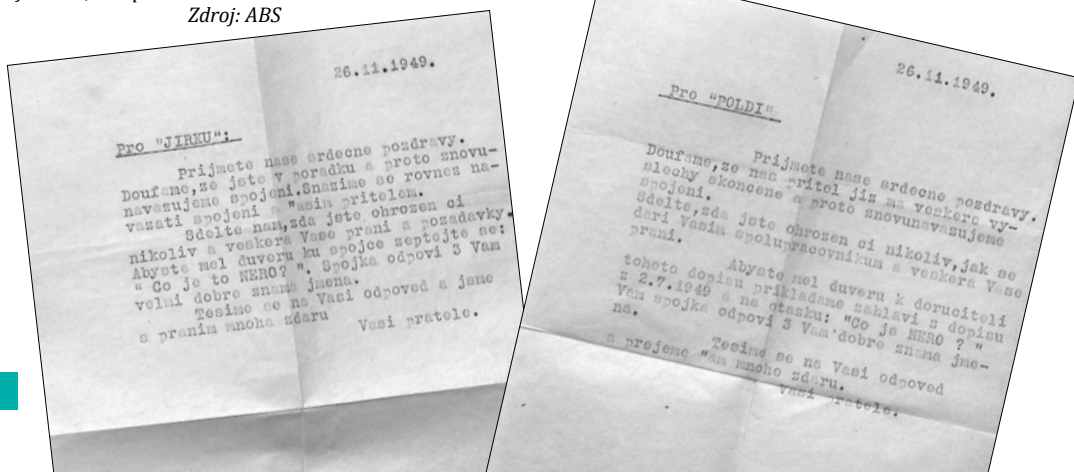
fond Správa sboru nápravně výchovy, osobní vězeňský spis Miroslava Janečka

Literatura:

PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop: *Agenti-choáci na popravisti. Kurýři západních zpravodajských služeb, popravení v letech 1949–1958*. Svět křídel, Cheb 2010
TOMEK, Prokop: Zpravodajská skupina „Iron“ a její infiltrace československými bezpečnostními složkami 1948–1952.
In: VEBER, Václav – BUREŠ, Jan (eds.): *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. Aleš Čeněk, Plzeň 2010, s. 295–302
TOMEK, Prokop: *Na frontě studené války. Československo 1948–1956*. ÚSTR, Praha 2009

Dvě zprávy nalezené po zatčení u Miroslava Janečka, listopad 1949

Zdroj: ABS

Štěpán Hovorka

Štěpán Hovorka ve službě, nedatováno

Zdroj: VÚA-VHA

*** 6. 3. 1898, Pečky, okr. Poděbrady**
† 2. 12. 1949, Pečky

Štěpán Hovorka byl dne 2. prosince 1949 zastřelen při snaze uniknout zatčení, když ho v blízkosti prozrazené mrtvé schránky překvapila hlídka Státní bezpečnosti. Jeho předchozí život a zejména protikomunistické aktivity tak lze rekonstruovat jen z několika málo dochovaných archivních dokumentů.

Narodil se v rodině nádražního zřízence. Po ukončení povinné školní docházky nastoupil do učení strojním zámečnickem a poté během let 1920 a 1921 absolvoval puškařský kurz v Brně. Již v roce 1917 byl odveden do armády a až do roku 1938 sloužil jako zbrojíř, naposledy v hodnosti rotmistr. V roce 1923 se oženil s Evženií, rozenou Egerdovou, postupně se jim narodily dvě dcery Marie (*1926) a Ludmila (*1929). Ve třicátých letech se Hovorka s celou rodinou odstěhoval do Zlína. V roce 1941 byl poslán na práci do říše, odkud se mu ale podařilo utéct a až do konce války se skrýval ve Zlíně u své rodiny. Během té doby

se aktivně zapojil do druhého odboje, stal se členem jedné ze skupin 1. čs. partyzánské brigády Jana Žižky. Jeho činnost spočívala zejména ve shromažďování a úschově zbraní, jako zbrojíř rovněž zbraně opravoval. V květnových dnech 1945 se zúčastnil osvobození Zlína.

Podle všeho se Hovorka do odboje proti komunismu zapojil v prosinci 1948, kdy ho jeho přítel a kolega z národního podniku SVIT Gottwaldov František Kučera představil Štěpánu Gavendovi, v té době již činnému spolupracovníkovi československého zahraničního odboje. Gavenda úspěšně převáděl čs. občany přes státní hranice a vedle toho plnil různé úkoly zpravodajské povahy. V tomto konkrétním případě šlo o získání informací k výrobě a zaměstnancům v n. p. SVIT i dalších tamních továrnách. Hovorka Gavendovi spolupráci ihned přislíbil. Posléze obdržel patřičné instrukce, jaké zprávy vlastně získávat a jak vybudovat tzv. mrtvou schránku, která byla určena pro bezpečné předávání zpráv. Mimo to mu bylo přiděleno krycí jméno „Baste“ (používána i značka „Basteho“) a šifrovací klíč, podle něhož měl zprávu vždy zašifrovat. Vybudoval rovněž několik mrtvých schránek, jednu z nich umístil přímo v Gottwaldově (Zlín), v místech pod mostem přes potok Januštice. Mimo to předával Gavendovi zprávy i osobně, později do další mrtvé schránky, zbudované v Plzni. Pro Gavendu také dokázal opatřit několik zbraní a větší množství nábojů. Gavenda dopravil za hranice Hovorkovy zprávy, obsahující informace o výrobě a exportu v n. p. SVIT, a zbraněmi vybavil některé ze svých spolupracovníků v ČSR.

Několikaměsíční spolupráci přerušilo až Gavendovo zatčení, jehož byl Hovorka shodou okolností svědkem. Často totiž Gavendovi jezdil naproti do Plzně i jinam, a spolu pak cestovali do Prahy. Při jedné takové cestě ovšem na ně 30. července 1949 čekala Státní bezpečnost přímo na hlavním pražském nádraží. Z konspirativních důvodů vystupoval Hovorka z jiného vagónu než Gavenda, a proto zatčení unikl. Gavenda ale takové štěstí neměl a padl policii přímo do rukou. Hovorkovi se podařilo utéct a dostat se zpět do Gottwaldova, kde varoval většinu spolupracovníků.

místo s předpokládanou spojkou ze zahraničí s nastrčeným spolupracovníkem StB. Místo schůzky pochopitelně bylo obklíčeno tajnou policií, která oba muže vyzvala, aby se vzdali. Hovorka dal Vágnerovi čas utéct, on sám, ozbrojen revolverem, se vzdát odmítl. Během nastalé přestřelky byl zblízka několikrát zasažen, smrtelným se pro něj stal průstřel břišní aorty. Jeho totožnost se však SNB nepodařilo odhalit a po provedené pitvě byl dne 17. prosince 1949 jako neznámá osoba tajně pochován na hřbitově v Pečkách. K identifikaci došlo až později a rozběhla se další vlna zatýkání. Páteru Vágnerovi se však záhy podařilo překročit státní hranice, a tak díky Štěpánu Hovorkovi zcela jistě unikl mnohaletému věznění.

Markéta Bártová

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

fond Kabinet StB materiálů (323), sign. 323-4-10
fond Vyšetřovací spisy – Brno, arch. č. V-3193 BR
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-5408 MV
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-5535 MV
fond Zpravodajská správa Generálního štábu, arch. č. 6251

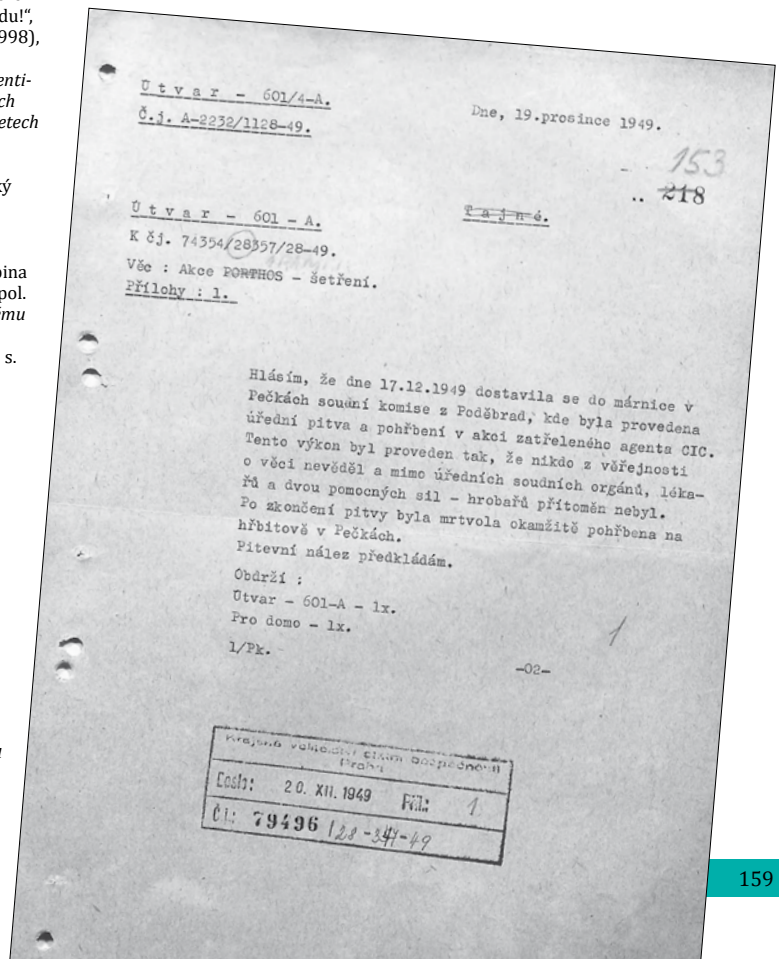
Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv:

Sbírka osobních spisů k žádostem podle zákona č. 34/1946 Sb., inv. j. 15640

Literatura:

BOBÁK, František: „Pamatujte si dobře všechny udavače a škůdce našeho lidu!“, *Zlínské noviny*, roč. IX, č. 18 (13. 2. 1998), s. 1
PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop: *Agenti-chodci na popravišti. Kurýři západních zpravodajských služeb, popravení v letech 1949–1958*. Svět křídel, Cheb 2010
ROKOSKÝ, Jaroslav: Bratři František a Josef Bogatajovi. Protikomunistický odboj na jižní Moravě. In: *Securitas Imperii* 2010, č. 1 (16), s. 88–134
ROKOSKÝ, Jaroslav: Odboj za časů hanebnosti. Protikomunistická skupina Štěpán Gavenda, Miloš Zemánek a spol. In: *Odboj a odpor proti komunistickému režimu v Československu a Střední Evropě*. ÚSTR, Praha 2010, s. 233–238

*Zpráva o tajném pohřbu
Štěpána Hovorky,
19. prosince 1949
Zdroj: ABS*

Vladimír Struska

* 26. 3. 1925, Kralovice u Plzně
† 3. 12. 2000, Úvaly

Vladimír Struska po svém zatčení v březnu 1949.
Na snímku jsou vidět stopy fyzického násilí
způsobené vyšetřovateli Státní bezpečnosti

Zdroj: ABS

Denně jsem byl z Ruzyně převážen na pověstnou ‚čtyřku‘ do Bartolomějské, podařilo se mi však dost věcí zamlčet. StB se například nikdy nedozvěděla o našich kontaktech s dělníky v ČKD a v pankrácké Janečkárně.

Z rozhovoru s Vladimírem Struskou z roku 1991

Vladimír Struska pocházel z úřednické rodiny. V roce 1946 vstoupil do Československé strany národně socialistické (ČSNS), byl rovněž členem Sokola. Po druhé světové válce až do svého zatčení studoval filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze.

Dne 4. března 1949 byl zatčen. Byly u něj zabaveny dva kusy protikomunistických letáků. Ve svých vzpomínkách z roku 1997 Struska k okolnostem svého zadržení uvedl: *Šel jsem na schůzku k panu Hubálkovi do Dejvic, zazvonil jsem, otevřel mi chlap se samopalem, namířil mi ho na břicho a řekl: Tak pojed'te dál, mladý pane!*

V rámci výslechů Vladimír Struska uvedl, že se v létě 1948 seznámil s Františkem Řepou, s nímž se bavili o tom, že proti komunistickému režimu by bylo dobré něco dělat, a to např. získávat a odesílat zprávy hospodářského a vojenského charakteru na Západ. Řepa při této příležitosti Struskovi sdělil, že má kontakty na velvyslanectví Velké Británie v Praze. Vladimír Struska předal na podzim 1948 Řepovi zprávu o tom, že na hoře Třemešná u Příbrami jsou radarové stanice, které obsluhují vojáci. Řepa také Strusku požádal o obstarání zbraní a dal mu peníze na jejich získání. Vladimír Struska od svého kamaráda Josefa Schicka ze Sokola získal postupně dvě pistole a asi 200 nábojů, které odevzdal Řepovi. Josef Schick také seznámil Strusku s Františkem Kolmanem, od něhož převzal několik šifrovaných zpráv, které následně Řepa předal na anglické velvyslanectví. Jedna z nich pojednávala o zatčení a vyšetřování generála Karla Kutlvašra.

Vladimír Struska se dále prostřednictvím Františka Kolmana seznámil koncem roku 1948 s obchodníkem Bohuslavem Hubálkem, příslušníkem SNB Václavem Šimákem a Miloslavem Jebavým, který vystupoval jako „major Zdeněk“. Na schůzkách skupiny se hovořilo o tom, že státní převrat by měl proběhnout někdy na konci ledna 1949, v čase ze soboty na neděli. Struska k tomu vyšetřovatelům doplnil: *Jak si dodatečně vzpomínám, uváděl také Hubálek, že musí dojít k obsazení sekretariátů KSČ, k zajištění vlády [...] major uváděl, že by měl nějaké vojenské jednotky, které jsou však vzdáleny od Prahy, a dále uváděl, že do této akce zasáhnou i tankové jednotky. Dalším převratovým termínem měl být 15. únor 1949, ze soboty na neděli, k akci však opět nedošlo.*

Vyšetřovatelům Státní bezpečnosti Vladimír Struska pod tlakem uvedl, že dostal od Františka Kolmana celkem pět šifrovaných zpráv a jednu zprávu nešifrovanou: *Šestá zpráva byla vlastně telegramem, který byl určen zahraničnímu výboru v Americe, aby tento pracoval jednotně ve prospěch osvobození ČSR, obsah byl spíše symbolický. Tato zpráva šla ode mě rovněž přes Řepu.* Struska dále doplnil, že od Josefa Schicka obdržel kromě výše zmíněných zbraní také několik zpráv o situaci v některých podnicích, které všechny předal Františku Řepovi.

Po svém zatčení jeden z hlavních organizátorů státního převratu Miloslav Jebavý uvedl, že mu jeho bratranec František Řepa představil Vladimíra Strusku a ten se následně zúčastnil několika schůzek, kde se hovořilo o podrobnostech chystané akce. Řepa v rámci vyšetřování potvrdil, že Strusku s Jebavým seznámil, a dále uvedl, že všechny zprávy, které od něj získal, předal právě Jebavému, který byl ve spojení s pracovníkem britského velvyslanectví v Praze kpt. Wildaschem. Rovněž další ze zadržených osob Josef Schick plně potvrzoval slova Vladimíra Strusky. Vyšetřovatelům sdělil, že mu předal různé zprávy a také dvě pistole s náboji: *Pro sebe jsem si nenechal nic, protože jsem se domníval, že u něj lépe poslouží svému úkolu. [...] Dále jsem mu opatřil plánky továrny Jawa v Praze na Pankráci. Tehdy Struska sháněl nějaké skladiště zbraní a tvrdil, že bude na Pankráci v Jawě, a chtěl ode mě vědět, zda to tam neznám. [...] Několikrát mně Struska vyprávěl, že v Praze mluvil s jakýmsi majorem, o němž mně nic bližšího neřekl.*

Hlavní přelíčení se skupinou osob pojmenovanou jako „Miloslav Jebavý a spol.“ proběhlo na přelomu května a června 1949 před Státním soudem v Praze. Vladimír Struska byl odsouzen pro spáchání trestného činu velezrady a vyzvědačství k trestu těžkého žaláře na doživotí, k propadnutí celého jmění a ke ztrátě občanských práv občanských na 10 let. Na základě amnestie prezidenta republiky z 9. května 1960 mu byl prominut zbytek trestu odnětí svobody se zkušební dobou v trvání 10 let. Dne 16. prosince 1965 rozhodl Krajský soud v Praze, že jmenovaný je účasten amnestie prezidenta republiky z května 1965, na jejímž základě mu byl prominut zbytek zkušební doby.

Dne 25. září 1973 byl na Vladimíra Strusku správou Státní bezpečnosti Praha zaveden spis „nepřátelské osoby“, reg. č. 20858, krycí jméno „Technik“, který byl dne 5. 12. 1989 zničen.

Usnesením Městského soudu v Praze ze dne 6. února 1991 byl Vladimír Struska soudně rehabilitován.

Od podzimu 1948 byl v Československu připravován ozbrojený protikomunistický převrat. Jeho hlavními organizátory byli major Miloslav Jebavý, obchodník Bohuslav Hubálek a voják ze žatecké tankové jednotky kpt. Karel Sabela. V souvislosti s touto akcí bylo v roce 1949 vyšetřováno cca 300 osob. V Praze mělo dojít k obsazení důležitých objektů, zejména budovy rozhlasu, ÚV KSČ, plánoval se vznik nové demokratické vlády, osvobození politických vězňů apod. Převratu se měla zúčastnit rovněž tanková jednotka ze Žatce. Celý případ je dosud předmětem diskuse historiků. Ze současného poznání však vyplývá, že činnost rozsáhlé odbojové skupiny označované jako „Praha – Žatec“ měla reálný základ a nebyla pouze umělým konstruktem komunistických bezpečnostních orgánů.

Vladimír Struska v organizaci „Praha – Žatec“ fungoval především jako spojka. Předával různé zprávy, o nichž věděl, že budou posílány do zahraničí, přičemž se využitelné poznatky snažil také aktivně získávat. Byl v kontaktu s Miloslavem Jebavým a Bohuslavem Hubálkem, měl informace o chystaném státním převratu a v této souvislosti se mu podařilo získat zbraně, které podle pokynů předal dalšímu členovi odbojové skupiny Františku Řepovi.

Dne 28. října 2001 byla Vladimíru Struskovi in memoriam udělena prezidentem Václavem Havlem Medaile Za hrdinství.

Daniel Běloušek

Prameny

Archív bezpečnostních složek:

fond Inspekce ministra vnitra, inv. j. 641, 839, 1278, 1424
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-6147 MV

Národní archiv:

fond Správa Sboru nápravné výchovy, osobní vězeňský spis Vladimíra Strusky
– obžaloba Státní prokuratury v Praze ze dne 20. 5. 1949, sp. zn. Pst I 786/49
– rozsudek Státního soudu v Praze, odd. I, ze dne 9. 6. 1949, sp. zn. Or I 718/49
– usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 15. 6. 1960, sp. zn. Or I 718/49
– usnesení Městského soudu v Praze ze dne 6. 2. 1991, sp. zn. Rt 20/91

Literatura:

MALLOTA, Petr: Protikomunistická organizace Praha – Žatec: Spekulace, fakta a role Jiřího Vovsa. In: *Securitas Imperii*, 2014, č. 24, s. 234–267
PEČÍNKA, Bohumil: Chtěl jsem demokracii: Rozhovor s Vladimírem Struskou. In: *Revue Proglas*, 2001, č. 1, s. 24–28
PEJČOCH, Ivo: *Protikomunistické puče: historie pokusů o vojenské svržení komunistického režimu v Československu 1948–1958*. Svět křídel, Cheb 2011
SVOBODA, Libor (ed.): *Solitér: Pocta historikovi Václavu Veberovi*. ÚSTR, Praha 2012
VEBER, Václav: *Třetí odboj. ČSR v letech 1948–1953*. Univerzita Pardubice, Pardubice 2014

Zdeněk Kessler

* 29. 12. 1926, Brno
† 25. 8. 2003, Brno

*Zdeněk Kessler po svém zatčení,
15. října 1953*

Zdroj: ABS

Zdeněk Kessler se po II. světové válce stal předsedou mládeže Československé strany národně socialistické (ČSNS) v Horních Heršpicích. V letech 1947–1948 pracoval na sekretariátu krajského výboru ČSNS v Brně v rámci Oddělení pro vědeckou politiku (OPVP). Zde se svými kolegy Miroslavem Pechanem, Lubomírem Kostrhunem a Miroslavem Káňou zejména vypracovávali obsáhlé výtahy z domácího i zahraničního denního tisku, které dále předávali svému nadřízenému JUDr. Vlastislavu Chalupovi a posléze dalším oddělením. Dne 7. dubna 1948 Chalupu zatkla Státní bezpečnost. Po několika dnech izolace přistoupil na agenturní spolupráci, která se postupně přenesla z Československa i do zahraničí. Nejprve Chalupa z pokynu StB začal organizovat tzv. Stranu práce (resp. Československou stranu práce – název inspirován britskou Labour Party), která měla jistým způsobem podvázat možné, pro režim nebezpečnější, formy protikomunistické resistance.

Na jaře 1948 Chalupa do této organizace zapojil Miroslava Pechana, jenž dále oslovil ostatní bývalé pracovníky OPVP včetně Zdeňka Kesslera. Skupina, později zvaná POP, po následujících více než pět let do značné míry pokračovala v činnosti OPVP, když jednotliví členové opět zpracovávali zprávy z denního tisku, které byly dále přes spojky zasílány „ústředí“ – tedy dr. Chalupovi a Státní bezpečnosti. Zprávy a rovněž obsáhlejší a zřetelně protikomunistické statě zaslané členy skupiny kolem Pechana byly posléze využívány jako náplň fiktivních odbojových časopisů Plamen, Hlas svobodné republiky či později Za svobodu a právo, jež byly tištěny přímo Státní bezpečností. Z podnětu StB byl Chalupa dne 3. září 1949 pod krycím jménem „Maison“ vyslán do zahraničí do Paříže, kde dále pokračoval ve spolupráci, a mj. zorganizoval předání vysílaček i s příslušnými kódy prostřednictvím francouzské a později nizozemské ambasády v ČSR údajným členům odboje (tedy příslušníkům StB), kteří je dále „obsluhovali“.

První schůzka skupiny se z podnětu Chalupy a dále na vyzvání Miroslava Pechana uskutečnila pravděpodobně již v dubnu 1948, přičemž se jí účastnil i Zdeněk Kessler. Zde došlo k rozhodnutí pokračovat v činnosti OPVP a dále, prostřednictvím spojek (tedy povětšinou příslušníků

Státní bezpečnosti), předávat výsledky práce Chalupovi. Ke kontaktu se spojky docházelo pravidelně v intervalu dvou až čtyř týdnů. Z rozkazu Chalupy rovněž později došlo k vytvoření „archivu“, do něhož byly ukládány tiskové materiály vytvořené členy skupiny. Členům POP bylo sděleno, že archiv má sloužit jako případný doklad činnosti organizace po možném protikomunistickém povstání. StB v něm však měla od počátku zdroj důkazního materiálu. Po fingo- vaném útěku Chalupy do zahraničí mu byly zprávy po jejich redakci příslušníky Státní bezpečnosti posílány do Paříže. Tímto způsobem mělo docházet a bohužel také docházelo k upevňování pozice agenta Vlastislava Chalupy mezi československými emigranty.

Chalupa se později stal představi- telem Československého zahraničního ústavu v exilu, přičemž ve spolupráci s StB dále řídil skupinu POP, která ze zahraničí dostávala vedle rozkazů i exilový časopis Tribuna. Zdeněk Kessler po útěku Pechana do zahraničí na jaře 1949 patřil s Miroslavem Káňou a Lubomírem Kostrhunem mezi hlavní členy skupiny. V období od října 1950 do října 1952, kdy v době výkonu základní vojenské služby působil jako písař na blíže neurče- ném vojenském velitelství, například sepsal asi patnáct zpráv o armádě. Opakovaně byl rovněž pověřen předávat zprávy skupiny „spojkám“.

Někdy v srpnu 1950 Kessler zapojil do skupiny dalšího bývalého člena OPVP Leitgeba. Asi od poloviny roku 1949 do poloviny roku 1950 pak skupina POP měla (od „ústředí“, resp. StB) v držení cyklostyl pro rozmnožování časopisu Plamen, přičemž Kessler se tisku účastnil nejméně ve dvou případech. V tomto období pak členové skupiny patrně časopis sami částečně koncipovali. V létě 1950 Státní bezpečnost odebrala cyklostyl skupině s tím, že časopis budou dále množit jiné podložky Čs. strany práce.

Dne 23. ledna 1949 členové POP podepsali petici zaslanou jim z „ústředí“, jejímž prostřed- nictvím vyjádřili podporu Vlastislavu Chalupovi jakožto svému vedoucímu a podpořili jeho dele- gování do Hnutí za sjednocenou Evropu. Organizace kolem Kesslera ustala v činnosti až v srpnu 1953. Státní bezpečnost ji pravděpodobně sama postupně utlumovala v souvislosti s plánova- ným zatýkáním.

Počátkem června 1953 tak Kessler obdržel prostřednictvím spojky zprávu, že je připraven odchod jednoho člena skupiny do zahraničí. Kostrhunovi byly následně příslušníkem StB předá- ny dvě zalepené obálky obsahující „tajné“ informace. Během předem připravené akce byl i s nimi koncem června 1953 zatčen na hranicích. Kesslera StB zatkla 15. října 1953. Dne 19. března 1954 byl Krajským soudem v Brně odsouzen za velezradu a vyzvědačství k trestu odnětí svobody v délce sedmnácti let, ke ztrátě čestných práv občanských na dobu deseti let a k propadnutí celé- ho jmění.

Za svobodu a právo, ilegální časopis vydávaný StB pro odbojovou skupinu POP

Zdroj: ABS

Zdeněk Kessler během věznění pořádal pro ostatní odsouzené řadu přednášek (např. o T. G. Masarykovi). V roce 1957 za ně byl potrestán deseti dny samotky, když byly shledány jako „reakčně zaměřené“. Kessler se na svou obhajobu vyjádřil v tom smyslu, že mladé lidi vytržené ze života musí někdo vychovávat. Z vězení byl propuštěn po amnestii prezidenta 11. května 1960 s desetiletou zkušební dobou. Plně rehabilitace se dočkal až po roce 1989.

Po pádu komunistického režimu se Zdeněk Kessler stal poslancem Federálního shromáždění ČSFR. V letech 1992–1993 působil jako ústavní soudce ČSFR. V červenci 1993 byl jmenován prvním předsedou Ústavního soudu České republiky; ve funkci vydržel až do února 2003, kdy ze zdravotních důvodů rezignoval. V roce 2002 byl Kesslerovi prezidentem Václavem Havlem propůjčen řád T. G. Masaryka a obdržel i francouzský Řád čestné legie.

Lukáš Havel

Zprávy o vývoji situace v Československu zpracovávané „domácí skupinou“ Československé strany práce

Zdroj: ABS

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

fond Historický (H), arch. č. H-206 MV
fond Inspekce ministra vnitra, inv. j. 243, inv. j. 662
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-2955 MV

Národní archiv:

fond Správa Sboru nápravné výchovy, osobní vězeňský spis Zdeňka Kesslera

Literatura:

CHOLÝNSKÝ, Jan – Vlastislav Chalupa a Josef Kalvoda – dva osudy a dva odboje. In: *Třetí odboj*. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století. Plzeň 2010
MÁLEK, Jiří: JUDr. Vlastislav Chalupa, agent StB. In: *Securitas Imperii*, 1995, č. 2, s. 46–116
ŽÁČEK, Pavel: Ke vzniku protikomunistického odboje. Z agenturního svazku Státní bezpečnosti. In: ŽÁČEK, Pavel a kol. (eds.): *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR – VHÚ Praha. Praha 2013, s. 136–157

Další zdroje:

Životopis Zdeňka Kesslera. Dostupné online na adrese <http://www.usoud.cz/emeritni-funkcionari-a-soudci/zdenek-kessler>

Msgr. Josef Valerián

Josef Valerián v civilním obleku, nedat.

Zdroj: ABS

* 15. 3. 1925, Zborovice, okr. Kroměříž
† 27. 3. 2016, Nové Město na Moravě

*Spí-li druzí, nesmíme spát my! Neboť pak
běda nám! Odhod' proto od sebe masku
liknavosti a vlašnosti a vezmi do rukou
štíty víry a meč lásky! Těmito zbraněmi
chraň sebe i celý národ před těmi, kteří
touží znovu po tvé krvi, po tvých slzách!*

Úryvek z kázání, Ořechov u Brna,
ze dne 1. 12. 1957

Josef Valerián pocházel z rodiny dopravního úředníka, matka se starala o domácnost a jeho mladší sestru Olgu. Vystudoval reálné gymnázium v Boskovicích a následně bohosloveckou fakultu v Brně, kde byl roku 1949 vysvěcen na římskokatolického kněze. V témže roce byla zatčena a ke dvěma a půl letům vězení odsouzena Josefova sestra, přičemž důvodem perzekuce se stala její neochota spolupracovat se Státní bezpečností. Valerián začal působit jako kaplan ve farnosti Jaroměřice nad Rokytnou, kterou tehdy spravoval farář Jan Podveský. Podveský byl v roce 1951 zatčen a odsouzen k 16 roků vězení v souvislosti s tzv. babickým případem. Spolu s ním byl po dobu dvou měsíců jihlavskou StB vyšetřován také sám Valerián. Před soud sice nakonec postaven nebyl, ale pro svůj evidentní záporný postoj ke komunistické vládě se ocitl na 18 měsíců v internaci v želivském klášteře a v Hájku u Prahy.

V roce 1953 byl Valerián povolán k výkonu prezenční vojenské služby k Pomocným technickým praporům (PTP). Po propuštění v roce 1955 si podal žádost o zařazení do duchovní správy,

Josef Valerián po zatčení, 1962
Zdroj: ABS

to však bylo oficiálními místy zamítnuto. Začal tedy pracovat jako dělník v národním podniku Středomoravské pily v Boskovících, kde setrval do listopadu 1956, kdy státní souhlas k výkonu duchovenské služby získal. Jako kněz začal působit v Ořechově u Brna, v listopadu 1961 byl převeden do jihlavské farnosti. O rok později byl v *důsledku jeho nedobrého postoje ke státní správě* přeložen do Tišnova, kde byl také dne 22. listopadu 1962 zatčen. Ještě téhož dne ve výsledkovém protokole připustil, že některé jeho výroky při kázání mohly být zaměřeny proti státnímu zřízení v ČSSR a mohly vyvolat u věřících nedůvěru ke státnímu zřízení.

Těsně před vánočními svátky téhož roku obžaloval brněnský krajský prokurátor Valeriána ze spáchání trestného činu podvracení republiky s odůvodněním, že nejméně rok se ve svých kázáních i jinde vyjadřoval kriticky ke komunistickému režimu. Přitížil mu navíc fakt, že tak činil i přes opakované domluvy a výtky ze strany tajemníka pro církevní otázky při Okresním národním výboru v Jihlavě i dalších funkcionářů. Písemné koncepty některých kázání, které posloužily jako důkazy před následným soudem, jsou dodnes ve vyšetřovacím spise dochovány. Páter Valerián se v nich snažil burcovat věřící proti tehdejšímu stavu celé společnosti, proti komunistickému zřízení, náboženskému útlaku, marxisticko-leninskému materialismu a odklonu od duchovních a morálních hodnot.

Věřejné soudní přelíčení proběhlo dne 21. ledna 1963 u Krajského soudu v Brně. Valerián byl pro zmíněný trestný čin odsouzen k trestu odnětí svobody v délce dva a půl roku a zákazu výkonu duchovenské funkce na čtyři roky. Z valdické věznice, kde si trest odpykával, byl podmínečně propuštěn dne 19. května 1964, se zkušební dobou na tři roky. V následujících letech se živil jako pilař v podniku Průmyslové stavby v Boskovících, a to až do května 1968, kdy byl znovu ustanoven do duchovní správy jako farář v Lanžhotě. Odsud byl v květnu 1976 přeložen do Moravce, kde působil téměř až do své smrti. Rehabilitován byl dne 24. června 1991 Krajským soudem v Brně.

Markéta Bártová

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

fond Objektové svazky – Brno, arch. č. OB 124 BR
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-2667
MV

Národní archiv:

fond Správa sboru nápravné výchovy, osobní
vězeňský spis Josefa Valeriána

Krajský soud v Brně:

fond Soudní spisy, spis, sp. zn. 1 T 17/62

Literatura

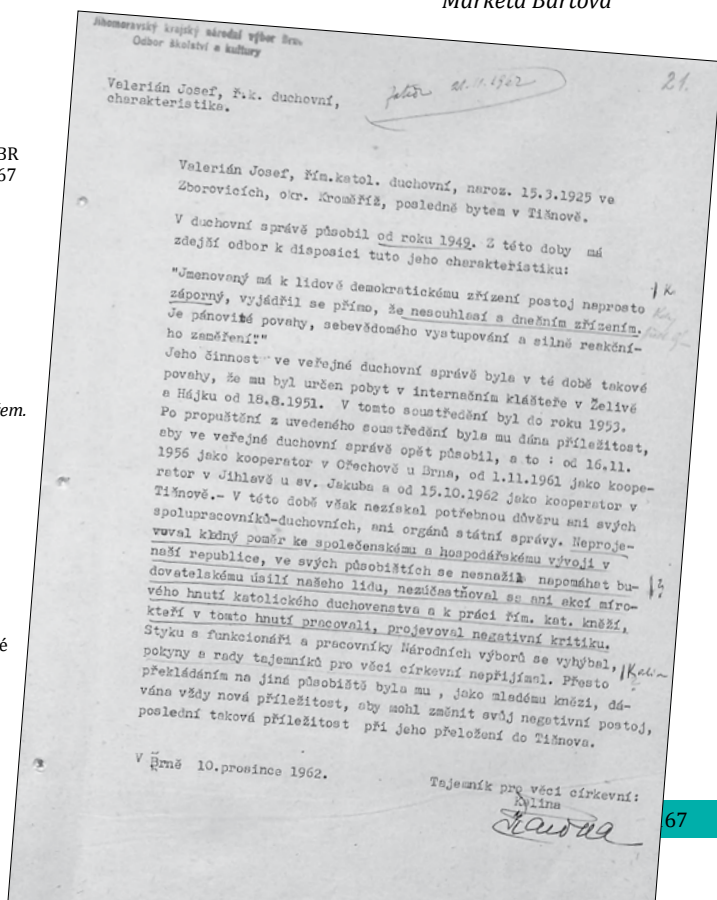
DOLEŽAL, Miloš: *Chtl jsem být blanickým rytířem*.
CDK, Brno 2011
VLČEK, Vojtěch: *Kříž jsem hlásal, kříž jsem
snášel. Rozhovory s kněžími a řeholníky
pronásledovanými za komunismu v letech
1948–1989*. Karmelitánské nakladatelství,
Kostelní Vydří 2006
RÁZEK, Adolf: *StB + justice. Nástroje třídního
boje v akci BABICE*. ÚDV ZK, Praha 2002

Další zdroje:

VLČEK, Vojtěch: *Josef Valerián (1925)*. Dostupné
on-line na adrese: [http://www.ustrcr.cz/cs/
josef-valerian](http://www.ustrcr.cz/cs/josef-valerian). Cit. 24. 11. 2016.

*Charakteristika Josefa Valeriána
zpracovaná tajemníkem pro věci církevní
Jihomoravského krajského národního
výboru, 10. 12. 1962*

Zdroj: ABS

Ludmila a Josef Rakušanovi

* 26. 8. 1941, Praha

* 26. 5. 1947, České Budějovice

Ludmila a Josef Rakušanovi v Mnichově, počátek 80. let

Zdroj: Archiv Ludmily Rakušánové

Ludmila Rakušanová se narodila do úřednické rodiny Zdeňka a Ludmily Horské, rozené Klečkové. Po absolvování základní školní docházky vystudovala Střední všeobecně vzdělávací školu v Českých Budějovicích, kde v roce 1965 úspěšně složila maturitní zkoušku. Poté byla přijata na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, obory čeština-srbochorvatština a estetika. Když došlo k okupaci Československa vojsky států Varšavské smlouvy, končila právě třetí ročník studia. Vyřídila si roční přerušení studia a dne 21. října 1968 vycestovala na studijní pobyt do Francie a tehdejší Německé spolkové republiky (NSR). Neodjížděla však sama, spolu s ní jel i její snoubenec Josef Rakušan.

Josef Rakušan se narodil do rodiny faráře Církve československé Jana Rakušana a jeho manželky Olgy, rozené Znamenáčkové. Po ukončení základní školy se vyučil elektromontérem a vzdělání si doplnil večerním středoškolským studiem, zakončeným maturitní zkouškou. Poté pracoval u Dopravního podniku města Prahy, více ho však zajímalo fotografování, kterému se nedlouho před svou emigrací začal věnovat naplno.

V srpnu 1969 se Ludmila a Josef vzali a posléze se usadili v Mnichově, kde se jim narodila dcera Lucie.

Díky stipendiu Organizace spojených národů (OSN) mohla Ludmila Rakušanová pokračovat ve studiu na mnichovské univerzitě obor germanistika a slavistika. Poté pracovala jako tlumočnice a soudní překladatelka. Josef Rakušan se úspěšně živil jako fotograf. Po roce, když se měli vrátit do vlasti, rozhodli se v Německu zůstat. V Československu tak proti nim bylo zahájeno trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu opuštění republiky. Po ukončení

vyšetřování byla Ludmila Rakušanová dne 6. dubna 1971 v nepřítomnosti odsouzena Okresním soudem v Českých Budějovicích k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce jednoho roku. Proti manželovi bylo trestní stíhání zahájeno až v dubnu 1977, posléze však bylo zastaveno, a tak k jeho odsouzení nedošlo.

V zahraničí se oba aktivně účastnili akcí na podporu svobody a demokracie v Československu. Ludmila Rakušanová nejpozději od první poloviny 70. let spolupracovala s Rádiem Svobodná Evropa (RSE) jako externistka, od 15. února 1978 zde získala stálé zaměstnání. Následujících více než dvacet let se významným způsobem podílela na vysílání české redakce RSE. Začínala jako redaktorka, od července 1982 zastávala pozici hlavní redaktorky a od dubna 1988 nakonec i post programové redaktorky. Jako hlasatelka zahraničně-politického vysílání vystupovala pod pseudonymem „Lída Šindlerová“, přičemž k jejím hlavním pracovním úkolům patřilo zejména plánování, organizování, redigování, sestavování a samozřejmě i moderování rozhlasových pořadů, jejichž obsahem byl rozbor aktuálních politických a společenských témat.

Kromě toho přispívala do exilových časopisů jako např. *Svědectví*, a spolu s manželem spolupracovala na vydání publikací *Kalex 73*, *Kalendář československého exilu 1973*, *Kalex 74* a *Kalendář československého exilu 1974*, které vyšly v Mnichově. Vedle jejich textů zde byly publikovány práce dalších představitelů československého politického exilu, mezi jinými Josefa Škvoreckého, Jaroslava Strnada, Karla Jezdinského a dalších. Oba manželé se rovněž klíčovým způsobem podíleli na vydávání měsíčníku *Text*. Ten Josef Rakušan založil spolu se Slávou Volným a po celou existenci časopisu byl členem jeho redakční rady. Manželé Rakušanovi se dále aktivně účastnili akcí československých emigrantů, které Josef Rakušan často fotograficky dokumentoval. Stejným způsobem pracoval i jako externí spolupracovník RSE. Své velmi vzácné snímky později věnoval knihovně Libri prohibiti.

Manželům Rakušanovým bylo po roce 1989 vráceno státní občanství, které jim ministerstvo vnitra ČSSR v červnu 1982 odňalo. Ludmila Rakušanová byla rehabilitována Okresním soudem v Českých Budějovicích v září 1990. V květnu 2011 jí bylo za její práci pro RSE uděleno Ministerstvem obrany ČR Vyznamenání Zlaté lípy.

Markéta Bártová

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

evidenční karta KOPV k osobě Ludmily Rakušanové
fond Objektové svazky – České Budějovice, arch. č. 370 ČB
fond Objektové svazky – České Budějovice, arch. č. 417 ČB
fond Objektové svazky – Ústí nad Labem, reg. č. 11257 UL
fond Svazková agenda Hlavní správy rozvědky – objektové svazky, reg. č. 10081
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-27979 MV
fond Vyšetřovací spisy – České Budějovice, arch. č. V-2353 ČB

Literatura

TOMEK, Prokop: *Československá redakce Radio Free Europe. Historie a vliv na československé dějiny*. Praha 2015

Další zdroje

Genus. Lída Rakušanová. Režie: Hana Třeštíková. Česká televize, 1996
13. komnata Lídy Rakušanové. Režie: Olga Sommerová. Česká televize, 2015

Manželé Rakušanovi s dcerou Lucií, 80. léta
Zdroj: Archiv Ludmily Rakušanové

Sláva Volný

* 26. 3. 1925, Spišská Nová Ves
† 29. 1. 1987, Mnichov (SRN)

Sláva Volný na dovolené ve Španělsku, 1972

Zdroj: Josef Rakušan

V RSE získal během krátké doby podporu amerických vedoucích míst, vzhledem k jeho znalostem politiky a ideologie socialistických zemí, jakož i osobním schopnostem hbitého a pohotového komentátora. Prověřováním nepřátelské činnosti VOLNÉHO v RSE bylo zjištěno, že všechny tyto vlastnosti dal plně k dispozici americkým zpravodajským orgánům, kteří řídí činnost čsl. sekce RSE. Svědčí o tom řada monitorovaných relací RSE, ve kterých VOLNÝ útočí proti základům čsl. politického a státního zřízení, hanobí jeho představitele a napadá internacionální svazky se Sovětským svazem.

Souhrnná informace I. správy SNB k S. Volnému z března 1981

Sláva Volný pracoval do roku 1945 jako lesní dělník. Po osvobození se přesunul na Ostravsko, opět jako dělník v různých závodech. Po ukončení Vyšší hospodářské školy pro zahraniční obchod v roce 1951 byl přijat do SKLOEXPORTU jako referent, později pracoval na ministerstvu zahraničního obchodu. V roce 1960 získal zaměstnání v Čs. rozhlasu v Praze, kde působil mimo jiné jako vedoucí zemědělské redakce. Od srpna 1956 až do svého odchodu do exilu v říjnu 1968 byl členem KSČ.

Začátkem roku 1968 se Volný stal zastáncem polednového reformního vývoje, což se projevilo především ve chvíli okupace ČSSR vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968, kdy se jako reportér podílel na tzv. štafetovém vysílání Československého rozhlasu a podával aktuální a pravdivé informace o průběhu a okolnostech okupace.¹

Dne 13. října 1968 odjel Sláva Volný na soukromou cestu do Rakouska, Švýcarska a Itálie. Od konce října 1969 byl trestně stíhán v nepřítomnosti jako obviněný z trestných činů opuštění republiky a podvracení republiky. V polovině dubna 1970 mu bylo odňato státní občanství Slovenské socialistické republiky, a tedy i státní občanství ČSSR. Dne 27. května 1970 byl uznán vinným shora uvedenými trestnými činy a odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let. Proti rozsudku Městského soudu v Praze se odvolal jak v nepřítomnosti obžalovaný, tak i krajský prokurátor v Praze. Nejvyšší soud ČSR 28. července 1970 zrušil prvoinstanční rozsudek a vyměřil na základě stejné právní kvalifikace nový trest odnětí svobody v trvání osmi let.

V exilu se Sláva Volný aktivně zapojil do protikomunistických aktivit. Publikoval v časopisu EASTERN EUROPE a byl členem Naardenského hnutí, kde zastával funkci tajemníka pro Spolkovou republiku Německo (SRN). Byl rovněž prvním předsedou redakční rady a redaktorem exilového měsíčníku TEXT, který vycházel v letech 1969–1972. Vydavatelem tohoto časopisu byl Československý kulturní výbor Bohemia v Mnichově, prvním šéfredaktorem byl Jaroslav Kučera. Volný do tohoto periodika přispíval také autorsky, zejména rozhovory s různými osobnostmi československé emigrace. Své texty rovněž publikoval v různých exilových sbornících: RAKUŠAN, Josef (ed.): *Kalendář československého exilu 1974*. Kalex, Mnichov 1974; TIGRID, Pavel (ed.): *Únor očima vítězů i poražených o třicet let později*. Edice Doba, sv. 6, Index, Kolín nad Rýnem 1979 (sborník referátů a diskusních příspěvků na setkání Opus bonum ve Frankenu v únoru 1978); SCHULZ, Milan (ed.): *Mír, mírové hnutí, křesťanská etika. Výbor materiálů ze stejnojmenného sympozia, které uspořádala ve dnech 24. až 27. 11. 1983 katolická laická organizace Opus bonum v severobavorském Frankenu*. Opus bonum – Svědectví, Mnichov – Paříž 1984; LEDERER, Jiří (ed.): *Svědectví Pavla Tigrida*. Opus bonum, Mnichov 1982 (sborník příspěvků ze sympozia k 25. výročí časopisu Svědectví ve Frankenu v říjnu 1981). Po smrti Slávy Volného vyšel v mnichovském nakladatelství Obrys/Kontur v roce 1988 sborník vzpomínek pod názvem *Pražské blues, aneb Sláva je Volný*, který sestavil Karel Moudrý.

Činnost Slávy Volného pochopitelně neunikla pozornosti Státní bezpečnosti. Kromě výše uvedených literárních aktivit byla trnem v oku komunistických bezpečnostních orgánů především činnost jmenovaného v Rádiu Svobodná Evropa, kde působil jako redaktor a politický komentátor od 18. listopadu 1968 až do své smrti 29. ledna 1987.

Ve zprávě z roku 1970 pro ÚV KSČ k činnosti tzv. posrpnové emigrace je k Volnému mimo jiné uvedeno: *Z rozborů relací RSE a především projevům S. VOLNÉHO vyplývá, že jeho veřejné projevy ve vysílání nabývají stále více príchut' štvavé antikomunistické propagandy. Rovněž bylo prověřováním činnosti VOLNÉHO potvrzeno, že jmenovaný úzce spolupracuje při vlastní nepřátelské činnosti i s dalšími redakcemi čl. emigrantských časopisů v NSR a jiných západních zemích. Pro „velký rozsah a společenskou nebezpečnost činnosti“ bylo navíc rozhodnuto, že od března 1981 bude mít jeho tzv. rozpracování na starosti výhradně čs. rozvědka, konkrétně 31. odbor I. správy SNB. Není bez zajímavosti, že poslední dochovaný agenturní záznam tajného spolupracovníka rozvědky ke Slávovi Volnému pochází z 15. ledna 1987.*

Protikomunistickou činností Slávy Volného v zahraničí byla pochopitelně postižena rodina v Československu. Jeho syn nemohl studovat vysokou školu, komunistické úřady také neumožnily, aby se se svým otcem setkal. V tomto směru mu byla dokonce zamítnuta žádost o vycestování na pohřeb Slávy Volného do Mnichova.

Daniel Běloušek

¹ Reportáže Slávy Volného ze srpna 1968 jsou dostupné na webu Českého rozhlasu a to na adrese: http://www.rozhlas.cz/archiv/1968/_zprava/to-datum--1524753

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

fond Sekretariát ministra vnitra, III. díl, inv. j. 2142

fond Sekretariát ministra vnitra, V. díl, inv. j. 675

fond Svazková agenda – Centrála, svazky arch. č. 696797 MV, arch. č. 617320 MV

fond Svazková agenda Hlavní správy rozvědky – Agenturní svazky, reg. č. 47390, reg. č. 44947

fond Svazková agenda Hlavní správy rozvědky – Objektové svazky, reg. č. 10081/412

fond Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli, inv. j. 373

fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-10732 MV

fond Objektové svazky – Centrála, arch. č. OB-1921 MV, arch. č. OB-1933 MV,

fond Objektové svazky – Ústí nad Labem, reg. č. OBŽ-10609 UL, reg. č. OBŽ-11257 UL

Literatura:

FORMANOVÁ, Lucie – GRUNTORÁD, Jiří – PŘIBÁŇ, Michal: *Exilová periodika. Katalog periodik českého a slovenského exilu a krajských tisků vydávaných po roce 1945*. Ježek, Praha 1999

PAŽOUT, Jaroslav (ed.): *Informační boj o Československo/v Československu (1945–1989)*. ÚSTR a TU v Liberci, Praha 2014

TOMEK, Prokop: *Československá redakce Radio Free Europe. Academia, Praha 2015*

TOMEK, Prokop: *„Objekt ALFA.“ Československé bezpečnostní složky proti Rádiu Svobodná Evropa*. ÚDV ZK, Praha 2006

VOLNÝ, Sláva: *Kvadratura času, aneb Jak jsem doklopýtal do srpna 68*. Práh, Praha 2008

Jaroslav Tuček

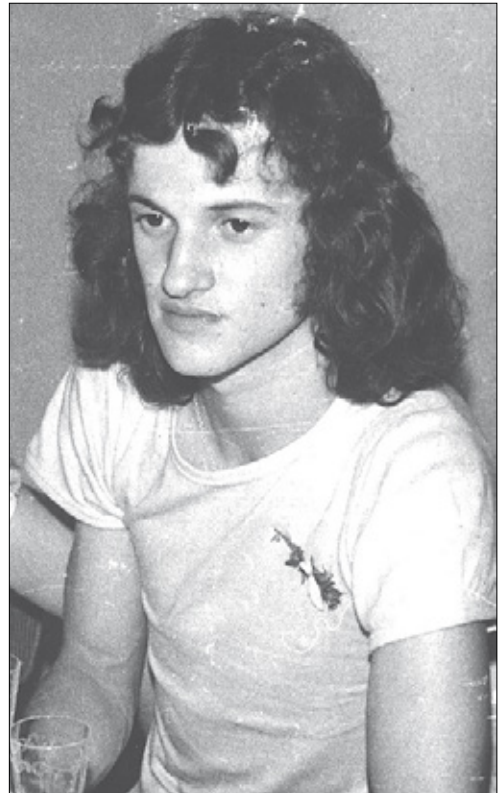
* 12. 4. 1954, Praha

V 14.15 hod. byli v Nerudově ulici poblíž schodiště na Jánský vršek kontrolováni signatáři CH-77 Otakar VEVERKA (aktivní organizátor několika srazů příznivců J. Lennona na Kampě) a Jaroslav TUČEK. I oni byli požádáni o vysvětlení, proč se pohybují v blízkosti ZÚ RSR. Při bezpečnostní prohlídce na MO VB bylo zjištěno, že TUČEK má ve své tašce transparent. Jednalo se o pruh bílého plátna o rozměrech 140 x 52 cm, na kterém byl černou barvou vyhotoven 20 cm vysoký nápis v rumunštině Světlo a chléb lidu RSR. TUČEK ve výpovědi uvedl, že se z vysílání Hlasu Ameriky dozvěděl, že CH-77 vyzvala k solidaritě s rumunským lidem a k demonstraci dne 1. 2. 1988 před ZÚ RSR v Praze proti stranickému a státnímu vedení RSR. Proto se rozhodl demonstrace se zúčastnit a k tomu účelu si vyhotovil výše uvedený transparent.

Informace o bezpečnostním opatření k zajištění klidu a veřejného pořádku před velvyslanectvím RSR v Praze dne 1. února 1988

V roce 1973 Jaroslav Tuček po různých peripetích nastoupil náhradní vojenskou službu u Vojenských staveb, kde se seznámil s lidmi, kteří byli po roce 1968 za své postoje zbaveni původního zaměstnání. Byli to často vzdělaní lidé, profesori, vědeckí pracovníci, bývalí vysocí důstojníci Československé lidové armády a dále občané, kteří byli odsouzeni v padesátých letech nebo přišli o majetek, protože je komunistický režim označil za buržoazní nespolehlivé občany. V roce 1977 někteří z nich podepsali Prohlášení Charty 77 a museli Vojenské stavby opustit. V roce 2012 k tomu Tuček uvedl: *Chtěl jsem se k nim přidat, ale mnoho z nich bylo vystaveno hrozným represím. Měli mě rádi a přesvědčili mě, abych tento dokument nepodepisoval. Že bude užitečnější, když o mně StB nebude vědět. A mohu udělat díky tomu mnoho záslužné práce. Dal jsem na jejich radu a nepodepsal. Ale dost mě to mrzelo. Dál jsem přepisoval různé publikace a rozšiřoval je. Jelikož jsem měl rád alternativní kulturu, rozšiřoval i různé nahrávky skupin, které komunistický režim zakazoval.*

V roce 1984 se Jaroslav Tuček stal členem Jazzové sekce pražské pobočky Svazu hudebníků ČSR. V roce 1986 se Státní a Veřejné bezpečnosti podařilo Jazzovou sekci zlikvidovat a její vůdčí osobnosti skončily ve vězení.

*Jaroslav Tuček v sedmdesátých letech minulého století
Zdroj: Archiv Jaroslava Tučka*

Jaroslav Tuček se podílel na protestech proti násilnému zákazu této kulturní organizace. V samizdatovém časopise *Jazzstop* vyšel jeho dopis, ve kterém kriticky komentoval případné pokusy o jednání s úřady. Ve stejném časopise pak vyšel článek o umístění tabule s nápisem, kterou vyrobil Jaroslav Tuček. Instaloval ji s přáteli 23. dubna 1988 na místě, kde stával obelisk vztyčený Jazzovou sekci na památku obětí II. světové války a výročí založení Organizace spojených národů.

Informace o aktivitách Jaroslava Tučka byly rovněž zaznamenány Výborem na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), a to v pravidelných Sděleních VONSu publikovaných v *Informacích o Chartě 77* (INFOCH). V roce 1986 podepsal Jaroslav Tuček Prohlášení Charty 77. Jeho podpis byl zveřejněn v dokumentu Charty 77 č. 11/1986 Seznam nových signatářů Prohlášení Charty 77, datovaném k 1. říjnu 1986. Další sdělení VONS z 3. února 1988 obsahuje informace o policejním zadržení a výsleších signatářů Charty 77 v souvislosti s plánovaným předáním petice proti politice vlády Rumunské socialistické republiky (RSR). Nedaleko budovy velvyslanectví RSR byl zadržen Otakar Veverka společně s Jaroslavem Tučkem, kteří zde chtěli rozvinout třímetrový transparent s nápisem „Světlo a chléb pro rumunský lid“. Všechny zajištěné osoby byly předvedeny na oddělení VB ve Vlašské ulici, kde byly podrobeny výslechům a zadržovány do večerních hodin.

Od roku 1986 až do pádu komunistického režimu Jaroslav Tuček společně s Jiřím Gruntorádem a Lubošem Rychvalským provozoval tajnou tiskárnu samizdatové literatury, která byla umístěna v bytě Tučkova kamaráda Jaroslava Legnera na Jižním městě v Praze. Na třech cyklostytech se zde tiskla řada protikomunistických publikací, letáků a knih. Jednalo se o *Infochy*, *Jazztoppy*, samizdatový časopis skautské organizace *Čin*, různé hry Václava Havla, knihy George Orwella, knihu pohádek pod názvem *Čert má kopyto*, kde publikovali zakázaní autoři, a další materiály. Státní bezpečnosti se tyto aktivity nikdy nepodařilo odhalit.

V roce 2015 Jaroslav Tuček ke svým aktivitám při výrobě samizdatových materiálů poznamenal: *Měli jsme obavy, že činnost bude probíhat v paneláku, ale nakonec byla výhoda, že tam nikdo nikoho neznal. Pracovali jsme na tom často po nocích a ráno jakoby nic šli do práce. Odvoz hotových materiálů byl často dost dobrodružný a nebezpečný, ale díky pečlivé konspiraci jsme nebyli nikdy objeveni.*

Daniel Běloušek

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

karta z tzv. Evidence zájmových osob
přírůstek č. 2454-2473/94, bal. 4, Návrh bezpečnostních opatření k zajištění klidu a veřejného pořádku při provokativní demonstraci Charty 77 připravované na den 1. února 1988

Literatura:

CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77. Dokumenty 1977–1989*, sv. 1, ÚSD AV ČR, Praha 2007
KOUŘIL, Vladimír: *Jazzová sekce v čase i nečase. 1971–1987*. Torst, Praha 1999
PAŽOUT, Jaroslav a kol. (eds.): *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978–1989. Edice dokumentů*. Academia, Praha 2014

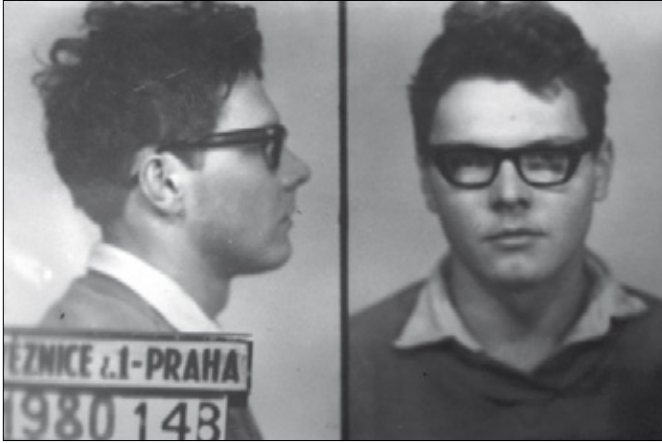
Jaroslav Tuček na PF 1989

Zdroj: Libri Prohibiti

Vladimír Franc

* 16. 11. 1957, Kolín

Vězeňská fotografie Vladimíra France
Zdroj: NA

Společenská nebezpečnost jednání obviněného mimo vlastního faktu, kterým je šíření zkreslených a nedoložených hanlivých informací, zejména mezi mladou generací, je i v rozsáhlosti osob, kterým poskytoval takovéto materiály.

*Z obžaloby prokurátora VOP v Plzni
pplk. Josefa Šuchmana ze dne 14. 4. 1980*

Vladimír Franc pocházel z úřednické rodiny. V Kolíně vychodil základní devítiletou školu a v Čáslavi Střední zemědělskou technickou školu zakončenou v roce 1977 maturitou.

Již v mládí se začal intenzivně zajímat o hudbu undergroundových kapel *The Plastic People of the Universe*, *DG 307* a jiných nebo o samizdatovou literaturu (básnické sbírky Egona Bondyho „Trhací kalendář“ a „Děti dvou slunců“, Solženicinovo „Nežít se lží“ nebo fejetony Jaroslava Hutky „Kdo je terorista?“, „Večírek“ a „Konvoj do Murmanska“). Postupně se mu podařilo shromáždit řadu tiskovin s jasným protirežimním vyzněním – Zpráva o třetím českém hudebním obrození Ivana Martina Jirouse z roku 1975, Dopis Heinrichu Böllovi týkající se vyjádření solidarity v procesu „Plastic People“ ze srpna 1976, otevřený dopis pomocného dělníka Jana Pavelky z 3. listopadu 1977 adresovaný ministru vnitra Obzinovi ohledně porušování základních lidských práv, otevřený dopis mluvčích Charty 77 Jiřího Hájka, Marty Kubišové a Ladislava Hejdánka z 11. listopadu 1977 adresovaný Generálnímu prokurátorovi ČSSR Jánu Feješovi o nezákonném trestním stíhání signatáře Charty 77 Pavla Landovského, otevřený dopis Jaroslava Hutky ze 6. listopadu 1977 adresovaný Yvesovi Montandovi ohledně perzekuce své osoby ze strany státních orgánů spočívající ve znemožnění jeho umělecké činnosti, informace o protestní hladovce Petra Uhla z 5. listopadu 1977 proti omezování osobní svobody a všeobecných lidských práv, stížnost Jiřího a Helyny Vaňkových z 21. listopadu 1977 na příslušníky VB za jejich chování během návštěvy Petra Uhla a jiné tiskoviny.

V říjnu 1978 nastoupil Franc základní vojenskou službu. Od konce léta 1979 začal shromážďené tiskoviny přepisovat na stroji a rozmnožovat na cyklostylu ve spisovně štábu vojenského útvaru v Plané u Mariánských Lázní. Počínaje zářím 1979 rozmnožené tiskoviny osobně předával některým kamarádům ve vojenském útvaru či je posílal svým známým poštou. K rozšířování tiskovin přistoupil na základě přesvědčení, že řadě osob na kulturní frontě se děje křivda a že posílané tiskoviny budou adresáty zajímat. Svou činností chtěl dále vyjádřit i svůj nesouhlas s cenzurou ve sdělovacích prostředcích, které nepublikovaly pravdu o některých v textech zmíněných kauzách.

O jeho činnosti se počátkem roku 1980 dozvěděla vojenská kontrarozvědka. Dne 25. ledna 1980 byl Vladimír Franc zatčen. Již 20. srpna 1980 byl odsouzen Vojenským obvodovým soudem v Plzni za trestný čin pobuřování (§ 100 tr. zák.) na 14 měsíců nepodmíněně a ztrátě vojenské hodnosti. Franc se proti rozsudku odvolal, ale Vyšší vojenský soud v Přibrami jeho odvolání 24. září 1980 zamítl. Z výkonu trestu byl Vladimír Franc propuštěn na podmínku 30. prosince 1980 usnesením Vojenského obvodového soudu v Plzni. Rehabilitován byl 1. srpna 1990 usnesením Vojenského obvodového soudu v Plzni.

Jiří Řezníček

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

fond Svazková agenda Hlavní správy vojenské kontrarozvědky, arch. č. 14386 MV
fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-32137 MV

Národní archiv:

fond Správa Sboru nápravné výchovy, osobní vězeňský spis Vladimíra France

Správní archiv Armády ČR Olomouc:

soudní spis Vojenského obvodového soudu v Plzni sp. zn. 3 T 206/80

Dagmar Vokatá, roz. Uhrová

* 27. 1. 1954 v Karviné

Dagmar Vokatá v polovině 70. let minulého století
Zdroj: Archiv Dagmar Vokaté

Dagmar Vokatá studovala v Ostravě, později pracovala jako laborantka ve Vítkovických železárnách. Od roku 1976 žila v domě manželů Jana a Květoslavy Princových v Rychnově u Děčína, jenž byl dějištěm setkání příznivců undergroundu. Zde se seznámila se svým pozdějším manželem Zdeňkem Vokatým. Následně se dostala do hledáčku bezpečnostních složek, což vyvrcholilo koncem roku 1976 během výslechu výzvou k vystěhování zpět do Ostravy. To však odmítla a v bydlíšti Princových se zúčastnila silvestrovských oslav, kterých se zúčastnili přední představitelé domácího disentu a undergroundu. Celá společnost byla pod bedlivým dohledem Státní bezpečnosti. Kolující Prohlášení Charty 77 zde ještě Vokatá nepodepsala, k tomu došlo až v květnu 1977, po vlně šikany disidentů, kdy bylo i její bydlíště v Ostravě ze strany StB podrobeno domovním prohlídkám. Při výslechu v lednu 1978 prohlásila, že Chartu 77 podepsala, jelikož ji považuje za pravdivou.

Dagmar Vokatá proti domovní prohlídce sepsala stížnost, kterou předala Obvodnímu oddělení VB Ostrava – Poruba a rovněž k případnému zveřejnění i svému manželovi Zdeňkovi. Počátkem února 1977 správa Státní bezpečnosti Ostrava k její osobě zavedla osobní spis prověřované osoby a v červenci téhož roku byla zařazena do evidence nepřátelských osob třetí kategorie. Ještě v únoru 1977 začala StB odposlouchávat její telefon (tzv. technický úkon TA-133) a následně instalovala také prostorový odposlech (TA-111).

Dagmar Vokatá byla i nadále zvána k výslechům a čelila další perzekuci, kdy jí a jejímu manželovi bylo znemožňováno nalezení zaměstnání. Počátkem roku 1978 příslušníci StB činili nátlak na Krajském národním výboru v Ostravě, aby byla okamžitě propuštěna z brigády. Přestože se Vokatá převážně starala o rodinu (její spis tehdy nesl krycí název „Matka“), podle zprávy oddělení StB Pelhřimov z 5. července 1978 vydatně pomáhala svému manželovi v činnosti v rámci Charty 77, když mj. spoluorganizovala setkání opozičních duchovních.

V roce 1979 vyšla v exilovém periodiku Listy její povídka „Uklízečka, aneb Pavouk Koniáš“, jejímž tématem jsou životní osudy dívky propuštěné z politických důvodů ze zaměstnání. Vokatá se navíc kriticky vyjadřovala ke komunistickému režimu i ve svých textech, když například v Zato že milujem z roku 1977 zpívá: „*Co stihnem povědět / za jeden malej den / to musí odsedět / ten anebo zas ten*“. Obšírněji se pak Vokatá vyjadřuje v písni Vánoce 1979: „*Ve směsi rozladěnejch tónů / kde clona prahne po ozónu / talíře cinkaj na ždímačce / chytáme hlasy Washingtonu... kvílení lágrů emoce / druhů vězněnejch pro výstrahu / ty připomínaj Vánoce / a připomínaj jejich váhu.*“

Manželé Vokatí byli rovněž StB zařazeni do celostátní akce „Asanace“, během níž podlehl tlaku komunistického režimu a 7. března 1980 i s dětmi opustili ČSSR. V Rakousku se Dagmar Vokatá věnovala hudbě, později spoluzakládala nakladatelství Šafrán, jehož produkce byla zaměřena na vydávání tvorby českých písničkářů. Názvem navazovalo na dřívější stejnojmenné písničkářské sdružení. Nakladatelství však vydávalo i díla předních představitelů disentu a undergroundu. Ještě v období od února 1985 do října 1986 správa StB Ostrava zavedla na Vokatou nový spis prověřované osoby „Zpěvačka“.

Lukáš Havel

Dagmar Vokatá během vystoupení, 1979

Zdroj: Archiv Dagmar Vokaté

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

fond Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála, arch. č. 690275 MV, 687486 MV

fond Vyšetřovací spisy – Centrála, arch. č. V-33766 MV

Hana Bartošová

*5. 8. 1960, Zlín

Hana Bartošová, 1987

Zdroj: Archiv Hany Bartošové

Na podpis mezivládní dohody mezi USA a ČSSR o spolupráci v kultuře, školství, vědě, technice a jiných oblastech ze dne 15. dubna 1986 zareagovala i skupina disidentů z Gottwaldova (dnes Zlín). Působila v ní i Hana Bartošová, textařka oddělení propagace ZPŠ Gottwaldov, a manželka Ing. Petra Bartoše, blízkého spolupracovníka signatáře a posléze mluvčího Charty 77 Stanislava Devátého.

V roce 1987 vznikl návrh na ustavení Společnosti přátel U.S.A. (SPUSA). Mezi zakládajícími členy přípravného výboru za Jihomoravský kraj byla i Hana Bartošová. SPUSA si kladla za cíl přispívat k rozvoji přátelství mezi oběma zeměmi se záměrem prohlubovat znalosti o Spojených státech, připomínat odkaz našich krajanů v USA a jejich podíl na vzniku samostatného československého státu, pořádat společenské a kulturní akce u příležitosti amerických svátků a v neposlední řadě vydávat časopis, který by informoval jak členy, tak širokou veřejnost o činnosti SPUSA.

Komunistické úřady zřízení oficiální organizace pro prezentaci USA – označované propagandou za hlavního nepřítele – či navazování přátelských vztahů s Američany pochopitelně nepovolily. Neodvážily se však organizátory SPUSA postihnout, přičemž interně uváděly, že *orgány činné v trestním řízení si nemohou za daných okolností dovolit, i z hlediska zahraničně politického dopadu, zahájit v tomto případě trestní stíhání osob pouze z titulu jejich činnosti v neschválené organizaci...* Navenek argumentovaly, že by šlo o nadbytečnou organizaci, neboť občané svůj zájem o mezinárodní dění prý mohli realizovat v rámci existujícího Československého mírového výboru či Mezinárodního výboru pro turistiku a volný čas pracujících.

Hana Bartošová jménem SPUSA navštěvovala hroby amerických vojáků padlých při osvobození Československa v Chropyni, Napajedlech a Kašavě, a k jejich pomníkům kladla věnce. Když čs. úřady odmítly schválit vznik Společnosti přátel U.S.A., v únoru 1988 SPUSA oznámila, že místo ní vznikne Společenství přátel U.S.A. Hana Bartošová stanula na čelném místě členů (aktivistů) SPUSA. Jejím zřejmě nejdůležitějším úkolem byla správa – spíše ukryvání – kompletního archivu písemností SPUSA, jakož i dalších dokumentů z provenience Charty 77 a VONS (Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných). Příslušníci Státní bezpečnosti přes veškerou snahu tento archiv neodhalili. Dne 16. března 1988 během domovní prohlídky v bytě manželů Bartošových našli pouze dva výtisky *Informací o Chartě 77* a jedny exilové *Listy*.

Na podzim 1988 se Bartošová zapojila do výroby a distribuce letáků, jimiž SPUSA, ale i další opoziční iniciativy vyzývaly k demonstraci na podporu lidských práv. Stanislavu Devátému, jednomu z hlavních rozmnožovatelů *Infochu* na jižní Moravě, pomáhala jak s jejich tiskem, tak i distribucí. Jménem SPUSA aktivně vystupovala i na obranu politických vězňů, posléze se podílela distribucí letáků po Gottwaldově na akci za propuštění Devátého z vazby.

Bartošová byla rovněž zapojena do shromažďování podpisů pod petici Několik vět. V průběhu roku 1989 se podílela na vzniku časopisu *Magazín SPUSA*. Pomáhala s grafickou úpravou časopisu, přepisovala jednotlivé články, a rovněž do něj přispěla texty z oblasti kultury.

*Společnost přátel U.S.A. v roce 1987
Zdroj: Archiv Stanislava Devátého*

Hana Bartošová po pádu komunistického režimu působila v soukromém sektoru a od roku 1995 ve školství.

Jan Mikulík

Prameny:

Archiv bezpečnostních složek:

fond Objektové svazky – Brno, reg. č. 14496 BR
fond Vyšetřovací spisy – Brno, arch. č. V-14907 BR

Národní archiv:

dokumenty obecného charakteru k činnosti SPUSA

Libri prohibiti:

Magazín SPUSA z let 1988 až 1989

Vladimír Kouřil

*10. 11. 1944, Těšetice

Portrétní fotografie Vladimíra Kouřila z občanského průkazu
Archív Vladimíra Kouřila

Vladimír Kouřil se narodil v Těšeticích u Olomouce. Vystudoval stavební průmyslovku, obor střední vodohospodářské stavby. Ve druhé polovině šedesátých let se pohyboval na rockové scéně, kde byl činný jak organizačně, tak publicisticky. V roce 1973 spojil svůj život s Jazzovou sekcí Svazu hudebníků ČSR, která se postupně stala nositelem nezávislé kultury a později i symbolem odporu proti režimu.

Kouřil byl zapojen do příprav Pražských jazzových dnů a výroby *Bulletinu Jazz*. Členům rozesílal informace o dění ve výboru Jazzové sekce a ve spolupráci s příslušnými kulturními středisky zprostředkoval jazzové nahrávky z polského vydavatelství Muza a východoněmecké Amigy. Rovněž měl podíl na vydávání přehledu pořadů v jazzových klubech, seznamů koncertních šňůr hudebních skupin a informací o knižních jazzových titulech. V roce 1980 byl kooptován do výboru Jazzové sekce. O rok později se stal tajemníkem – jednatelem.

Jazzová sekce začala spoluvytvářet alternativní rockovou scénu, vydala osmadvacet čísel zpravodaje *Jazz*, čtyřadvacet knih v edici *Jazzpetit*, patnáct portrétů v edici *Situace* a řadu dalších neperiodických publikací, které nemohly být vydány oficiálně. Jazzová sekce též udržovala kontakty s organizacemi, jako byla Mezinárodní jazzová federace při UNESCO, Evropské sdružení pro výzkum populární hudby, či Evropský vývoj pro nukleární odzbrojení.

Bylo jen otázkou času, kdy se na Jazzovou sekci – nerespektující *výchovně politickou činnost* a prosazující podle Státní bezpečnosti *pouze úpadkové západní směry* – soustředí pozornost represivních orgánů. K prvnímu pokusu o její likvidaci došlo na podzim roku 1980 rozhodnutím Ústředního výboru Svazu hudebníků ČSR a Ministerstva kultury. Jazzová sekce se začala politizovat. V srpnu 1983 informovala Charta 77 o tlaku režimu vyvíjeném na Jazzovou sekci a současně vyzvedla úsilí osob v jejím vedení. O rok později byl zrušen Svaz hudebníků, který Jazzovou sekci zaštiťoval. Ta ovšem tento akt neuznala a nadále pokračovala v činnosti a o celém sporu podrobně informovala ve svém Zpravodaji.

V polovině roku 1985 bylo zahájeno účelové vyšetřování vedení Jazzové sekce kvůli nepovolené hospodářské činnosti. Tohoto deliktu se měly dopustit konkrétní osoby, včetně Vladimíra Kouřila, pokračováním činnosti Jazzové sekce i přes zrušení Svazu hudebníků. Dne 1. září 1985 byl Kouřil obviněn z trestného činu nedovoleného podnikání. Následujícího dne došlo k prohlídkám v redakčních místnostech a bytech vedoucích Jazzové sekce, během nichž příslušníci SNB zkonfiskovali finance, razítka, tiskoviny a rozmnožovací zařízení. Kouřil spolu s přáteli absolvoval několik celodenních výslechů. V reakci na to perzekvovaní vyzvali k rezignaci ministra kultury ČSR Milana Klusáka. Ve své výzvě konstatovali, že *obyčejní lidé ztratili důvěru v československou zákonnost a občanské jistoty*.

Zatčení vedoucích představitelů Jazzové sekce vyvolalo vlnu solidarity jak u domácí opozice, tak zahraničních lidskoprávních organizací. Žaloba prokuratury z 20. listopadu 1986 se zaměřila na trestné činy nedovoleného podnikání, porušování povinností při nakládání s finančními a hmotnými prostředky a pokusu poškozování majetku v socialistickém vlastnictví. Vladimíru Kouřilovi bylo konkrétně kladeno za vinu to, že od října 1984 až do svého zatčení spoluorganizoval a zajišťoval tisk, distribuci a prodej publikací, čímž se neoprávněně vytvořil zisk ve výši nejméně 447 327 korun. Dne 11. března 1987 byl odsouzen Obvodním soudem pro Prahu 4

z trestného činu spolupachatelství při nedovoleném podnikání k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na deset měsíců, přestože se komunistické justici nepodařilo prokázat, že by se on či jeho společníci jakkoliv obohatili. Po zamítnutí odvolání městským soudem strávil Kouřil skoro dva měsíce ve výkonu trestu. Vězení opustil 2. července 1987 díky velmi vážnému zdravotnímu stavu. Následně podstoupil transplantaci ledviny.

Na přelomu srpna a září 1987 se Vladimír Kouřil podílel na formulaci prohlášení vyjadřujícího nesouhlas se zásahy represivních orgánů proti Jazzové sekci, za jehož signování byl posléze vyšetřován. Koncem roku 1987 zahájila Státní bezpečnost proti Kouřilovi akci „Projektant“, která byla zaměřena na podchycení jeho kontaktů s představiteli Charty 77 a VONS. V reakci na skandalizační kampaň, která byla proti Jazzové sekci rozpoutána v médiích, zaslal Kouřil 10. června 1988 dopis Českému svazu novinářů (ale také ÚV KSČ), v němž si na postup příslušných složek stěžoval. StB spis prověřované osoby uložila do operativního archivu až v červenci 1989.

Po pádu komunistického režimu se Vladimír Kouřil věnoval hudební publicistice, působil jako redaktor občasníku Artfórum, měsíčníku Melodie a spolupracoval s rozhlasem i televizí. Je autorem několika publikací s hudební tematikou.

Vladimír Kouřil byl ve dnech 10. a 11. března 1987 odsouzen Obvodním soudem pro Prahu 4 k výkonu trestu deseti měsíců nepodmíněně, což potvrdil v odvolacím řízení Městský soud v Praze 12. května 1987

Zdroj: Archiv Vladimíra Kouřila

Jan Mikulík

Prameny

Archiv bezpečnostních složek:

fond Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli, inv. j. 356, 366, 367

fond Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála, arch. č. 847997 MV

přírůst. č. 2025-2052/92, bal. 68–70, vyšetřovací spis VV-01033/20-86

přírůst. č. 2292-2313/93, bal. 9, Informace o soudním procesu s představiteli Jazzové sekce pro MV, 1987

Literatura:

KOUŘIL, Vladimír: Jazzová sekce v čase i nečase 1971–1987. Torst, Praha 1999

TOMEK, Oldřich: Akce Jazz. In: *Securitas Imperii*, 2003, č. 10, s. 237–239

Další zdroje:

ČÁSLAVOVÁ, Petra: Jazzová sekce 1971–1986. In: *Slovník české literatury po roce 1945*. ÚČL AV ČR, dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1886>

Ivan Lamper

***27. 12. 1957, Pardubice**

Každý mohl sehnat psací stroj a průklepáky. Mohli jste mít pocit, že něco děláte pro sebe jako svobodný člověk a že děláte něco proti režimu. Protože na přepis kdejaké básničky nebo knížečky režim reagoval tak, že bylo zřejmé, že mu to ale vůbec není milé. Takže jste měli pocit, že tu totalitu nějakým způsobem ohrožujete, což bylo dobré.

*Z rozhovoru s I. Lamperem v bakalářské práci
Osobnost Ivana Lampera v kontextu české žurnalistiky*

Ivan Lamper s Jaroslavem Kukalem, 1984

Zdroj: Archiv Ivana Lampera

Pocházel z rodiny inženýra a učitelky. Vystudoval jazykové gymnázium v Uher-ském Hradišti a z Vysoké školy ekonomické v Praze byl během prvního semestru z politických důvodů vyloučen. Koncem 70. let minulého století uvažoval spolu se svojí tehdejší ženou Danou o emigraci, ale čs. orgány mu byl zabaven cestovní pas. Postupně se rozhodl otevřeně vystoupit proti komunistickému režimu v ČSSR a v roce 1982 podepsal *Prohlášení Charty 77*. Podpisem se mu otevřel zcela nový svět, v Gottwaldově (dnes Zlín), kde trávil své mládí, se začal setkávat s lidmi, kteří mu byli smýšlením velmi podobní –

Stanislav Devátý, Pavel Dudra a Bohumil Obdržálek. Společně tiskli v počtu několika stovek kusů *Informace o Chartě 77*, tzv. *Infochy*, které pak Lamper jako občasný kurýr vozil do Prahy Petru Uhlovi a Anně Šabatové. Společně vyzvali prezidenta republiky Gustáva Husáka k propuštění Ivana Jirouse a dalších politických vězňů.

Lamper se zaměřil na vlastní samizdatovou produkci. V roce 1983 založil edici české undergroundové komunity *Mozková mrtvice*, která se kriticky a s ironií vymezila nejen proti oficiální literární scéně, ale také vůči starším a zavedeným samizdatovým edicím – Vaculíkově *Edici Petlice* či Havlově *Edici Expedice*. Nejpřínosnější byly čtyři obsáhlé sborníky s jednotným titulem *CS.UNDERGROUND* (1984–1985), jež společně s úvodním svazkem (*Dílo Ivana Jirouse*, 1983) přinesly výběr z literárního odkazu undergroundových předchůdců generace *Revolver Revue*.

Koncem roku 1983 Lamper opustil Zlín a přestěhoval se do Prahy, kde se kromě zapojení do činnosti undergroundu podílel na rozmnožování a rozšiřování tiskovin *Charty 77*. Poslal otevřený dopis ministru vnitra ČSSR Josefu Jungovi, ve kterém ostře odsoudil nemožnost svobodného cestování do zahraničí. Přátelství s Jáchymem Topolem vyústilo v roce 1985 až ve vznik samizdatového periodika *Revolver Revue* (první číslo ještě pod názvem *Jednou nohou*), jež si kladlo za cíl vydávat periodikum s větším počtem výtisků než bylo obvyklé, a které bude mít navíc vlastní styl. Lamper se stal jedním z jeho prvních redaktorů a byl hnacím motorem celého projektu. Kromě redakční práce, organizace a výroby časopisu do něj přispíval některými recenzemi či kritickými texty, nejčastěji pod pseudonymem Horna Pigment. Jak *Revolver Revue* získával na důležitosti, rozšiřovala se podpora ze zahraničních zdrojů. Z Lampera se postupně stala významná osobnost československého undergroundu.

Zároveň Ivan Lamper společně s J. Topolem, Alexandrem Vondrou a Ludvíkem Hradílkem navázali kontakt s polským disidentem Miroslavem Jasińským. Jejich seznámení vyústilo v čilou a plodnou spolupráci, včetně výměny nezávislé literatury, což se odrazilo také na obsahu *Revolver Revue*, ve kterém se začaly objevovat překlady textů zakázaných polských autorů. Nejprve ke schůzkám disidentů docházelo poblíž Sněžky, kde využívali tehdy jedině z obou stran přístupné turistické stezky Cesty Čes-

Ivan Lamper na demonstraci proti stavbě komunikace procházející Stromovkou, 21. června 1989

Zdroj: Archiv Ivana Lampera

koslovensko-polského přátelství, později v Kladsku. Během jedné ze schůzek 12. června 1988 byli Lamper a Topol zatčeni s polskými disidenty Ewou Katalovou a Piotrem Golemem. Společně byli obžalováni pro přečin proti zájmům socialistické společnosti v oblasti styku s cizinou, za což jim hrozilo až šest měsíců odnětí svobody nebo pokuta do výše 5 000 korun. Trestní stíhání však bylo díky amnestii prezidenta ČSSR koncem října 1988 zastaveno. Kromě toho se Lamper angažoval v Kruhu přátel Polsko-československé solidarity, hledajícím mimo jiné podněty *k překonání zaostalého politického systému obou zemí i možnosti evropského sjednocení založeného na pluralitě a demokracii*.

Koncem roku 1986 se stal členem přípravného výboru pro založení Společnosti přátel U.S.A. (SPUSA), jejíž činnost nebyla čs. úřady povolena. Po vzniku Společenství přátel USA v únoru 1988, jako neformálního společenství lidí podporujícího obnovení společenských, kulturních a politických vztahů k USA, se stal jeho aktivistou.

V říjnu 1988 patřil Lamper mezi signatáře manifestu Demokracii pro všechny a zakládajícím členem opozičního Hnutí za občanskou svobodu. V březnu 1989 se angažoval ve snaze o propuštění Stanislava Devátého z vazby, kdy se stal jedním ze členů ustaveného Výboru na obranu Stanislava Devátého, současně spolupodepsal petici Výboru. Na jaře 1989 byl také členem Výboru na obranu Ivana Jirouse, snažícího se o Jirousovo propuštění. Společně s dalšími osobami podepsal děkovaný dopis poslanci britského parlamentu Nicholasi R. Wintertonovi za solidaritu s vězněným I. M. Jirousem.

V červnu 1989 začal Lamper vydávat z popudu Jana Rumla samizdatový časopis *Sport*, označovaný za první seriózní pokus československé opozice o aktuální žurnalistiku. Jednalo se o jakési na tehdejší dobu zcela neobvyklé politické názorové periodikum s výrazněji antikomunistickými názory. *Sport* programově směřoval proti ghettoizaci samizdatových publikací. Na rozdíl od dosavadní neoficiální žurnalistické produkce uváděl ve svých článcích plná jména osob, o kterých referoval. Nejcitovanějším článkem se stal Lamperův rozsáhlý rozhovor s Václavem Havlem, jenž vyšel v zářijovém čísle.

V souvislosti s pádem komunistického režimu v ČSSR Ivan Lamper spoluzaložil krátce po 17. listopadu 1989 Nezávislé tiskové středisko vydávající časopis *Informační servis*, na jaře 1990 transformovaný do týdeníku *Respekt*, jehož se stal hlavním redaktorem.

Oddělení Státní bezpečnosti Gottwaldov zavedlo 9. prosince 1980 k jeho osobě osobní spis prověřované osoby „Lord“ (reg. č. 32794), převedený již 6. února 1981 na signální svazek a uložený 12. května 1983 do operativního archivu pod arch. č. 422 804. Zároveň byl evidován jako nepřátelská osoba IV. kategorie. Dne 10. září 1984 2a. odbor správy Státní bezpečnosti Praha

obnovil nejprve osobní spis PO „Tapír“ (reg. č. 40639), již 25. října 1984 převedený na signální svazek, a 28. listopadu 1984 zaevidoval Ivana Lampera jako nepřátelskou osobu II. kategorie (2/560), posléze III. kategorie (3/1343); signální svazek byl 23. června 1989 uložen do operativního archivu pod a.č. 850 631 MV a osobní spis NO zničen 5. prosince 1989 na oddělení Státní bezpečnosti Praha 10.

Jiří Řezníček

Prameny:

Archív bezpečnostních složek:

fond Objektové svazky – Brno, reg. č. OBŽ-16160 BR
fond Svazky kontrarozvědného rozpracování – Brno, arch. č. 422804 BR
fond Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála, arch. č. 850631 MV
fond Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (A 36), inv. j. 660, 1257
fond Vyšetřovací spisy – Brno, arch. č. V-14907 BR
kartotéka Správy sledování, výpis ze spisu sledování „Tapír“

Libri prohibiti:

Sbírka VONS

Literatura:

BLAŽEK, Petr: Dějiny Polsko-československé solidarity. Vztahy československé a polské opozice v letech 1976–1989. Disertační práce FF UK, Praha 2008
BLOEM, Filip: Český jsem se učil v lese. S Miroslavem Jasińským o modrých batozích, ženských hraničních kamenech a Polsko-československé solidaritě. In: *Paměť a dějiny*, 2010, č. 3, s. 84–90
GEISLER, Michal: *Časopis Revolver revue jako společenský fenomén a jeho vývoj*. Diplomová práce FHS UK, Praha 2012
MATĚJKOVÁ, Tereza: *Osobnost Ivana Lampera v kontextu české žurnalistiky*. Bakalářská práce Katedry mediálních a kulturních studií a žurnalistiky FF UP, Olomouc 2016
PREČAN, Vilém – ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka (eds.): *Charta 77. Dokumenty 1977–1989*. ÚSD AV ČR, Praha 2007

Další zdroje:

Encyklopedické heslo *Mozková mrtvice* (1983–1986) dostupné na internetové adrese www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1891

Stanislav Devátý

* 8. 6. 1952, Zlín

Stanislav Devátý v roce 1987
Zdroj: Archiv Stanislava
Devátého

V rozhodnutí soudu spatřuji jen další důkaz zvláde a bezpráví, které současná komunistická moc uplatňuje ve svém vztahu k občanům. Má životní zásada odporovat zlu vždy a všude mi proto velí, abych protestoval. A jediný protest, který člověku v bezprávním státě zbyl, je občanská neposlušnost. Z tohoto důvodu oznamuji, že se nehodlám podrobit rozsudku nelegitimních soudců, kteří odsuzují nezávisle na důkazech a v rozporu jak s ústavou, tak i mezinárodními závazky této republiky. Jelikož nemám jiné východisko, odcházím do ilegality, ve které setrvám tak dlouho, dokud mi bude hrozit neoprávněně uvěznění.

*Z dopisu S. Devátého Krajskému soudu
v Brně z 11. 10. 1989*

Stanislav Devátý se narodil v rodině ředitele odborného učiliště a úřednice. V srpnu 1969, při prvním výročí okupace, byl při demonstraci ve Zlíně zbit příslušníky Lidových milicí, což zásadně ovlivnilo jeho vztah ke komunistickému režimu. V roce 1973 odmaturoval na střední průmyslové elektrotechnické škole. Poté pracoval v několika podnicích v Otrokovicích a Praze. V listopadu 1977 signoval *Chartu 77*, nicméně jméno se nezveřejnilo a jeho podpis byl tzv. deponován. V roce 1978, jako spoluzakladatel a pokladník fotbalového Cosmos klubu, se seznámil s Bohumilem Obdržálkem a Jaroslavem Němcem, kteří byli zapojeni do rozmnožování a distribuce *Informací o Chartě 77* i další samizdatové literatury. O činnost klubu se začaly zajímat bezpečnostní složky, které jeho členy podezřívaly z „protistátní“ činnosti.

Od listopadu 1979 vedla Státní bezpečnost proti Stanislavu Devátému akci s krycím jménem „Cosmos“. Až v roce 1984 Devátý zjistil, že se ztratilo prohlášení s jeho podpisem *Charty 77*. Proto ji signoval podruhé a požádal o zveřejnění svého jména.

Koncem roku 1984 se Bohumil Obdržálek vystěhoval do zahraničí a Devátý po něm převzal tisk samizdatových a opozičních materiálů. Zpočátku se vše dělalo fotografickou cestou, pak přepisem přes průklepáky a nakonec gottwaldovská skupina tiskla za pomoci tzv. stíotiskového rámečku. Kromě *Infochu* se zde rozmnožovaly *Křesťanské obzory*, posléze časopis SPUSA, *Lidové noviny*, *Sport*, ale také překlad knih George Orwella (*1984 a Zvířecí farma*) a vzpomínky defektora Josefa Frolíka *Špion vypovídá*.

V listopadu 1986 se Devátý stal členem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS). StB ve svém memorandu konstatovala: *Na okrese Gottwaldov patří mezi vedoucí představitele opozičního hnutí ve vztahu na CH-77. Soustřeďuje zde poznatky o činnosti nepřátelsky orientovaných osob, které poté předává vedení CH-77 a VONS, koordinuje činnost na okrese Gottwaldov dle požadavků a záměrů vedení uvedených seskupení...*

V polovině roku 1987 se Stanislav Devátý stal členem přípravného výboru Společnosti přátel U.S.A. Ministerstvo vnitra však nebylo ochotno stanovy sdružení schválit a označilo jakoukoli činnost příslušných výborů za nepřípustnou. Po zamítnutí rozkladu se Devátý stal jedním z členů (aktivistů) *Společnosti přátel U.S.A.* (SPUSA).

Počátkem roku 1988 se Devátý stal mluvčím *Charty 77*, za což byl propuštěn ze zaměstnání. Kromě komunikace se zástupci západního diplomatického aparátu zintenzivnili svoji činnost na domácím poli. V rámci Polsko-československé solidarity se na hranicích setkával s polskými disidenty, s nimiž si kromě informací také vyměňoval opoziční tiskoviny. Aktivně se podílel na přípravě mezinárodního semináře Praha 88 a mezinárodního symposia Československo 88. V srpnu 1988 byl zadržen před zastupitelským úřadem SSSR, kde chtěl s dalšími mluvčími odevzdat dokument *Charty 77* č. 40, v němž protestovali proti okupaci Československa v roce 1968.

Počátkem října 1988 se Stanislav Devátý podílel na založení Iniciativy sociální obrany, která měla shromažďovat a uveřejňovat informace o lidech diskriminovaných z politických důvodů v sociální a pracovní oblasti, a také jim pomáhat. V polovině října 1988 ještě podepsal manifest *Demokracii pro všechny* a stal se členem *Hnutí za občanskou svobodu*, ve kterém se spojily veškeré demokraticky smýšlející opoziční politické proudy v republice.

Koncem roku 1988 zveřejnila *SPUSA* petici, v níž požadovala okamžité propuštění politických vězňů, ukončení pomlouvačných kampaní v masmédiích, zamezení svévolné policejní šikany občanů, důsledné dodržování svobody slova, práva shromažďovacího a spolkovacího, atd. Petici, za níž ručil Stanislav Devátý, signovalo 430 osob.

Během jedné z demonstrací, v době Palachova týdne (18. 1. 1989) v Praze, vyzval Devátý jménem *Charty 77* k setkání na výročí upálení Jana Palacha ve Všetatech. Dne 25. ledna 1989 se mu přes veškerá opatření bezpečnostních složek podařilo dostat až k tamějšímu hřbitovu, a v místech uložení urny s ostatky Jana Palacha umístit kytici a trnovou korunu. Po zahájení trestního stíhání pro pobuřování byla 16. března 1989 u Devátého provedena domovní prohlídka, během níž StB nalezla větší množství opozičních tiskovin. Na vzetí do vazby o čtyři dny později reagoval sérií hladovek. Po medializaci případu a z obav ze zhoršení jeho zdravotního stavu byl převezen do nemocnice a 14. dubna 1989 propuštěn.

Již 1. května 1989 Stanislav Devátý, společně s dalšími představiteli opozice, rozvinul během prvomájové manifestace na Václavském náměstí transparenty „Svobodu politickým vězňům“ a „Charta 77“. Krátce nato na něj byla uvalena vazba, na kterou opět reagoval hladovkou.

Stanislav Devátý odchází od Okresního soudu v Gottwaldově, 29. 8. 1989

Zdroj: Archiv Stanislava Devátého

V červnu roku 1989 se Devátý stal jedním z iniciátorů a organizátorů petice Několik vět, která po režimu požadovala propuštění politických vězňů, zrušení omezování svobody shromážděvací a pronásledování nezávislých iniciativ, respektování požadavků věřících občanů, atp. Koncem července 1989 proti němu StB zahájila další trestní stíhání. Znovu byl vzat do vazby a obviněn z trestných činů pobuřování, ztěžování výkonu pravomoci veřejného činitele a útoku na veřejného činitele, na což reagoval další hladovkou.

Dne 29. srpna 1989 byl Devátý Okresním soudem v Gottwaldově odsouzen pro trestný čin pobuřování k dvacetiměsíčnímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody. V reakci na to překročil 17. září 1989 hranice do Polska, kde se skrýval za pomoci přátel z Polsko-československé solidarity. Když 11. října 1989 potvrdil Krajský soud v Brně předchozí verdikt, k líčení se již nedostavil. V Polsku se Devátý zapojil do přípravy semináře v rámci festivalu Nezávislé československé kultury ve Wroclavi. Do Československa se vrátil počátkem prosince 1989, krátce po pádu komunistického režimu.

V roce 1990 byl Stanislav Devátý zvolen do Sněmovny národů Federálního shromáždění ČSFR za Občanské fórum, po jeho rozpadu přešel do klubu Občanské demokratické strany. Stal se členem parlamentní vyšetřovací komise pro objasnění událostí 17. listopadu 1989. V roce 1992 byl jmenován náměstkem ředitele Federální bezpečnostní informační služby, a po rozdělení státu ředitelem Bezpečnostní informační služby. Od roku 1996 působí v advokacii.

Prameny

Archív bezpečnostních složek:

fond IV. správa SNB – správa sledování, inv. j. 586
fond Vyšetřovací spisy – Brno, arch. č. V-14907 BR

Literatura:

BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989. In: *Securitas Imperii*, 2000, č. 6/III

BLAŽEK Petr: *Dějiny Polsko-československé solidarity. Vztahy československé a polské opozice v letech 1976–1989*. Disertační práce FF UK, Praha 2008

HANZLÍK Jan: Když mě chcete, tak si mě odneste. *Paměť a dějiny*, 2009, č. 3, s. 54–66

HLUŠIČKOVÁ Růžena – ČÍSAŘOVSKÁ Blanka (eds.): *Hnutí za občanskou svobodu 1988–1989*. Sborník dokumentů. ÚSD AV ČR – Maxdorf, Praha 1994

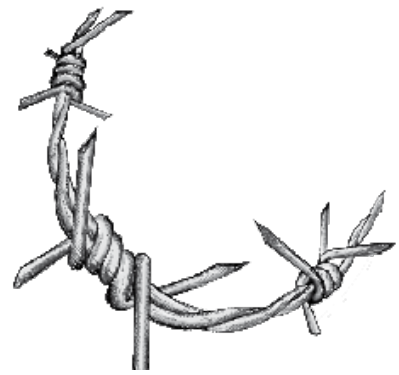
Náš člověk ve Zlíně. In: *Revolver Revue*, 1988, č. 9

PAŽOUT Jaroslav: *VONS. Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných 1978–1989*. Academia, Praha 2014

Další zdroje:

Informace o Chartě – článková bibliografie – úvodní slovo Petr Uhl, Jiří Gruntorád, dostupné z: http://scriptum.cz/soubory/informace-o-charte-77/infoch-clan-bibliogr_uvod-ohl_pozn-gruntorad.pdf

Stanislav Devátý (1952) – životopis, Paměť národa, dostupné z: http://www.pametnaroda.cz/witness/index/id4018/page/2?locale=cs_CZ

Studie a dokumenty

David, který prohrál s Goliášem

Několik poznámek k poválečné antisovětské rezistenci na západní Ukrajině

David Svoboda

Ať zaujmáme vůči ozbrojenému hnutí za státní suverenitu Ukrajiny z let II. světové války jakékoli stanovisko, nelze přehlédnout, že válka se sovětským totalitním režimem představovala nejdelší úsek jeho odbojové činnosti a dnes tvoří sebeidentifikační pilíř, k němuž se vztahuje národně uvědomělá část ukrajinské společnosti. Jestliže v českém prostředí se stihly prosadit hlasy beroucí samotnou koncepci našeho protikomunistického odboje v pochybnost, na Ukrajině, a pochopitelně nejen tam, jde v duchu výše uvedeného o rodinné stříbro. Dramatické křížovatky a kontroverze lemující dráhu tohoto boje, jehož nejdravějším a v posledku profilujícím činitelem bylo revoluční (banderovské) křídlo Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN), ustupují rokem 1944, kdy se na celé území Ukrajiny s postupující frontou navracely stalinské pořádky, náhle do pozadí a začíná vleklá éra nerovného boje se sovětskou státně represivní mašinerií. Politické a etnické složitosti, které explodovaly v regionu v letech německé okupace, doznávaly ještě během nástupu Rudé armády (nesmyslná válka Ukrajinské povstalecké armády UPA vyhlášená Polákům, se všemi tragédiemi z ní plynoucími), ale dějiny se rázem až brutálně zpřehlednily. Organizované nacionalistické podzemí se ocitalo tvář v tvář komunistické Moskvě, ta si ještě přes půldruhého roku razila tuhými boji cestu do středu Evropy a v pozdním létě 1945 pomáhala zasadit finální úder poslední mocnosti Osy na Dálném východě. Ať již datujeme počátky studené války k jakémukoli datu, ukrajinská rezistence měla jasno od pozdních měsíců roku 1943: zatímco za německými výboji padala opona, stalinismus se stával silou, s níž bylo od nynějška nutno až do odvolání počítat. A naznačené zpřehlednění poznamenalo i morálně etickou rovnu ukrajinského boje, díky čemuž je antisovětský boj tak vděčným stavebním materiálem ukrajinské mýtovtorby. Nebyli zde už žádní nespolehliví aktéři a rizikové národnostní menšiny, které by UPA masově potírala, odešli celým světem odsuzovaní nacisté, s nimiž hnutí doposavad muselo nacházet modus vivendi. Stály zde proti sobě jen dvě strany – okupant a ti, kdo mu čelili, a mezi nimi nestála civilní populace, která absolvovala povlovný a historicky tolik běžný mentální posun od vzdorné oběti totality k jejímu pasivnímu podřílníku. Figurovalo zde tedy zoufalé, eticky neproblematické hrdinství a rudý Goliáš, odolný vůči sebevětšímu důvtipu svého nicotně slabého odpůrce.¹ Též negativní mytologie sovětská začala zuřivě šířené slovo *banderovec* ve svém ideologickém pojmosloví odvozovat právě z této periody. Jak napsal Aleksandr Gogun, byla to tato etapa činnosti UPA, jež se stala její vizečkou (*vizitnaja kartočka*).² Tušilo se již, že to, co bude následovat po odchodu Němců, nesnese s předchozí zkušeností srovnání.³

¹ Rozsah této rezistence byl monumentální, ale protisovětské povstání vypuklo v každé nově okupované oblasti s výjimkou Moldovy. Viz STATIEV, Alexander: *The Soviet Counterinsurgency in the Western Borderlands*. Cambridge University Press, Cambridge 2010, s. 97, 106. V letech 1944–1945 připadalo na ukrajinský odboj 45 % všech protisovětských ozbrojených akcí v západním příhraničí SSSR (Ukrajina, Bělorusko, pobaltské země). BOGDANOV, V. N. et al.: *Sovetskij opyt borby s partizanami i povstancjami*. In: *Malaja vojna. Organizacija i taktika bojevych dejstvij malych podrazdžlenij*. Charvest, Minsk 1998, s. 419. Citováno in: HRYČAK, Jaroslav: *Strasti za nacionalizmom. Istoryčnij eseji*. Krytyka, Kyjiv 2004, s. 108.

² GOGUN, Aleksandr: *Dejatel'nost' vooružennyh nacionalističeskich formirovanij na territorii zapadnych oblastej USSR (1943–1949)*. Disertační práce. Severo-Zapadnaja Akademija Gosudarstvennoj Služby, Sankt-Peterburg 2005, s. 145.

³ KENTIJ, Anatolij: *Ukrajins'ka povstans'ka armija v 1944–1945 rr.* NAN Ukrajiny, Kyjiv 1999, s. 5. Citováno in: GOGUN, Aleksandr: *Dejatel'nost' vooružennyh nacionalističeskich formirovanij*, s. 141.

Jak vymezit antisovětskou rezistenci politicky, časově i místně? Je nutné předeslat, že na ukrajinských etnických územích působilo nezanedbatelnou měrou i několik platform odboje polského⁴, který v severněji položeném Bělorusku reprezentoval po válce dokonce dominující složku tamního antisovětského hnutí, limitovanou a fatálně ovšem oslabenou poválečnou populační výměnou s Polskem. Zůstáváme však na půdě ukrajinských snah: ty našly výraz v protisovětské konspiraci již od počátku Stalinova záboru západní Ukrajiny (a tedy východní poloviny rozbité II. polské republiky) na podzim 1939. Také v tomto rámci byla realita pestřejší. Nelze zapomínat na struktury organizované Tarasem Borovcem a další, politicky méně výrazné skupiny. OUN však již stála na pevných základech položených meziválečnou érou a logicky zaujala v ukrajinském národně osvobozeneckém táboře vůdčí pozici. V letech německo-sovětské války bojovalo ukrajinské hnutí odporu se sovětskými partyzány jako rovný s rovným. Po návratu Sovětů vznikly dva typy bojišť: část UPA setrvala v zavlém boji s mocí lidově demokratického Polska, většina jejích struktur čelila Stalinovi na západní Ukrajině. Heslo bylo totéž: boj s bolševismem v obou jeho národních provedeních za svobodnou Ukrajinu v etnických hranicích. UPA byla čino-rodá i v Rumunsku, v širším chápání lze do tématu zahrnout i její průniky na československé území, zejména pak slavný tzv. velký rejď léta 1947. Omezíme se však na epicentrum této války, jež se vedla na znovu přičleněných teritoriích západní Volyně a východní Haliče k SSSR a doznívala do raných 50. let (v jihovýchodním Polsku byl tento problém srovnán ze světa v červnu 1947 v rámci akce Visla). Pozornost bude zaměřena na aspekty činnosti hnutí odporu na jeho domovském teritoriu; exilové struktury budou z výkladu vynechány, neboť křivolaký vývoj vztahů exilu k domácímu odboji a štěpení ukrajinské politiky v emigraci zakládaly na samostatný problém *per se* a nepromlouvaly bezprostředně do organizace a strategie odboje na západní Ukrajině. Stejně tak by vyžadovala oddělené pojednání problematika poměru odboje k západním rozvědkám, motivace obou stran ke spolupráci, podoby a výsledky této spolupráce (v kontextu obrovského poválečného nasazení UPA ostatně neznámé).

Ukrajínští nacionalisté viděli v sovětské ofenzivě roku 1944 jen návrat starých známých. Jejich tiskoviny nesvědčí o zmatcích ani panice, vývoj událostí byl očekáván již delší čas a nadto měli za sebou drastickou zkušenost s německou okupací, jež jen plynule předávala štafetu druhému ujařmiteli. Proto se kupříkladu v prosinci 1943 dočítáme, že *Bolševici, zabírajíce nová území Ukrajiny, bez váhání zde přikročují ke svým starým kořistnickým pořádkům*.⁵ Perspektiva sovětského vítězství byla vnímána prizmatem ekvivalence dvou totalitních dravců rvoucích se o ukrajinskou kořist. Vycházející hvězda Rudé armády byla tedy pouze triumfem ďábla nad Belzebubem, výjimkou v odbojové publicistice nebyl ani obrat *hitlerovsko-stalinské bandy*.⁶ Jinde se konstatuje, že *Válka nic nezměnila. Ve chvíli návratu na nově dobytá území Ukrajiny se NKVD bez váhání vrací starými metodami ke své teroristické práci*.⁷ Kontinuálně ostatně trvala válka s rudými partyzány, jaké byla Volyně svědkem již třetím rokem. V lednu 1944 hlásil šéf Ukrajinského štábu partyzánského hnutí Tymofij Strokač Chruščovovi, že ukrajínští nacionalisté zaktivizovali svou činnost, objevují se názory, že Tito Ukrajinci představují větší hrozbu nežli hitlerovci.⁸

Ideologie banderovské OUN jako gestora názorově rozrůzněné UPA se již od počátku roku 1943 posouvala k socialistickým a internacionalistickým hlediskům, na nichž stavěla zásadový

⁴ Srov. např. Archiv ukrajinské Bezpečnostní služby (dále *DA SBU*), f. 13, spr. 453, t. 1. In: KRUCYK, Roman – ŽOVTYJ, Serhij: *Čekists'ke dosje okupovanojij Ukrajiny. Zbirnyk dokumentiv*. Tom I. Presa Ukrajiny, Kyjiv 2014, s. 267.

⁵ Pid stalins'koju okupacijeu. *Za Samostijnu Ukrajinu*, 10. 12. 1943, s. 4.

⁶ Tamtéž.

⁷ *Za Ukrajin's'ku deržavu*, 1. 5. 1944, s. 2.

⁸ KENTIJ, Anatolij – LOZYC'KYJ, Volodymyr: *Vijna bez poščady i myloserďa. Partyzans'kyj front u tylu vermachtu v Ukrajinu 1941–1944*. Heneza, Kyjiv 2005, s. 382, 383.

boj se sovětským modelem, ale právě tak i odmítání *kapitalistického* modelu, *pánů*, a *statkářů*.⁹ Je otázkou, jak precizní diskuse v OUN předcházely formulaci těchto kategorických hesel, zejména jde-li o pojetí *kapitalismu*. Je nesporné, že nacionalisté se touto cestou snažili neutralizovat přítavnost sociální demagogie, s níž operovala sovětská moc.¹⁰ Aluze na *pány* a *statkáře* zas zcela konvenovala anarchickým tradicím kozáctva a hajdamáků, jejichž historická předloha se odrážela i v základech ukrajinské revolvy za druhé světové války. Zdá se, že kopírování komunistického slovníku se do programových stanovisek OUN vkrádalo více, než by se zdálo. V roce 1949 přední ideolog OUN Petro Fedun „Poltava“ v článku *V čem spočívá revolučnost našeho hnutí* plédoval za beztrždní společnost, znárodnění dolů, továren, železnic a kapitalistické ledví přisuzoval i bolševikům, kteří vykořisťují dělníky a kolchozníky, zatímco sami tonou v nadbytku.¹¹

Koncem roku 1943 již vojenský štáb UPA preferoval boje s Němci jen v krajních případech, pokud to vyžadovala ochrana obyvatelstva. Bolševici měli být naopak *zničeni, vykrouženi z našich území*, avšak střety s Rudou armádou se zapovídaly. Všechno mělo v této tzv. studijní periodě záviset na chování sovětského; pokud by se ukrajinské podzemí i po přechodu fronty ocitalo pod tlakem sovětského týlu, mělo si počínat stejně jako „za Němců“.¹² Vědomí blížící se změny poměrů provázela interní diskuse o dalším směřování hnutí, která dala vyniknout názorům výrazně protichůdným a v kontextu historické reality až překvapivým. Podle nich bylo vhodnější složit zbraň a opustit ilegální cestu boje.¹³ Tento názor s až zarážející otevřeností vyjádřil socialisticky orientovaný Mychajlo Stepaňak, podle nějž, až přijde Rudá armáda, měli povstalci vyjít z podzemí a pokorně poprosit o důvěru. Legendární velitel UPA a současně hlava OUN-b Roman Šucevyč nato nakázal Stepaňaka sledovat a *nepouštět z něj oči*.¹⁴ Vysoký činitel OUN Luka Pavlyšyn, který později z hnutí odporu zběhl, pro změnu kompromisně prosazoval přechod partyzánů do civilní sféry a zde vyčkávání věcí příštích.¹⁵ Tyto hlasy se však neprosadily proti převládajícímu přesvědčení, zakotveném ostatně i v usnesení slavného III. Velkého sjezdu OUN v srpnu 1943, že je nutno nastoupit cestu revolučního boje, směřujícího k naplnění vykupitelského poslání osvobození všech národů evropského Východu.¹⁶ Boj měl být cestou a nacionální revoluce její cílovou stanicí, v níž by Ukrajina již podruhé vystupovala jako vlajkonoš změny geopolitické reality ve východní Evropě. Tato víra ve vlastní poslání vstupovala do děje již v předvečer německo-sovětské války, kdy se špičky Banderovy OUN k nelibosti Berlína nechaly vést touto představou ve svém vztahu k Třetí říši.¹⁷

Je zajímavé, že zásadní strategická rozhodnutí ukrajinských nacionalistů vznikala v každé fázi jejich boje vždy v přímé závislosti na přítomnosti sovětské moci na teritoriu jejich působnosti. Byli to právě její historičtí nepřátelé, kdo osudově ovlivňoval agendu OUN v předělových etapách její existence. Např. právě výpady sovětských partyzánů galvanizovaly situaci na Volyni v druhé polovině roku 1942 a donutily OUN-b vyjít na světlo s nově zformovanou UPA. Náklady přející jejímu opětovnému rozpuštění a přechodu ke konspiraci na vesnici a malých městech byly

⁹ *Do zbroji*, červenec 1943, rok I, číslo 1, s. 1. K vývoji politických pohledů srov. DZJOBÁK, Volodymyr: *Konflikty v OUN(b) i jich vplyv na ukrajinsk'kyj Ruch Oporu (1941–1944)*. Infocentr, Kyjiv 2005, s. 80.

¹⁰ ARMSTRONG, John A.: *Ukrainian Nationalism*. Columbia University Press, New York–London 1963, s. 284.

¹¹ DA SBU, f. 13, spr. 372, t. 25, ark. 80.

¹² RUSNAČENKO, Anatolij: Roman Šucevyč – kerivnyk vojujučojoj Ukrajiny. In: *Ukrajinsk'kyj vyzvol'nyj ruch*, 2007, č. 10, s. 228. Známy historik se odkazuje na materiál z archivu ukrajinské Bezpečnostní služby (DA SBU), udává však zavádějící signaturu.

¹³ REMARČUK, Taras: Evolucija pohľadiv Romana Šucevyča na povojennu borot'bu ukrajinsk'koho vyzvol'noho ruchu. In: *Tamtéž*, s. 289.

¹⁴ KYRYČUK, Jurij: *Ukrajinsk'kyj nacional'nyj ruch 40–50 rokov XX stolittá: ideolohija ta praktyka*. Dobra sprava, L'viv 2003, s. 152.

¹⁵ *Tamtéž*.

¹⁶ *OUN v svitli postanov Velykych Zboriv, Konferencij ta inšych dokumentiv z borot'by 1929–1955 r.* Zakordonni Častyny OUN, Mjunchen 1955, s. 119.

¹⁷ Srov. DZJUBAN, Orest: *Ukrajinsk'ke deržavotvorennja*. Piramida, L'viv–Kyjiv 2001, s. 74.

tedy pokusem nacionalistů jakoby „otočit kolem dějin“ v opačném směru. Přestože se zprvu neprosadily, vývoj si tento krok později vynutil.

Šucevyč na říjnové konferenci vůdčích kádrů UPA a OUN konstatoval nutnost příprav na dlouhý boj s bolševismem, UPA přisoudil roli shromaždiště mládeže a jádra budoucí ukrajinské armády pro případ III. světové války.¹⁸ Také podle Petra Mirčuka Šucevyč volil vůči Sovětům stejnou taktiku jako proti Němcům, radil vyhýbat se boji s regulárními jednotkami Rudé armády, ale neváhat v případě NKVD.¹⁹ O výhledech vlastní generace bojovniců si Šucevyč zřejmě iluze nedělal, v červenci 1944 v závěru ustavujícího sjezdu nadstranického orgánu ukrajinského odboje Ukrajinské hlavní osvobozené rady (UHVR) poznamenal, že s jistotou všichni zahynou; jejich těla však poslouží jako hnojivo, z něž vyroste nové pokolení schopné dokončit započatý úkol.²⁰

Bez ohledu na teoretická usnesení se věci vyvíjely o poznání živelněji. Uniknout konfliktu s kolosem Rudé armády bylo nemožné a UPA se záhy nacházela ve víru partyzánské války proti jejím jednotkám, které dospěly znovu na území západní Ukrajiny, jež Moskva ztratila po Hitlerově invazi. Ozbrojená kampaň byla vedena všemi prostředky: přepady vojenských kolon převážejících munici a potraviny, armádních skladů a bází, diverzemi na komunikacích, v morální rovině se uplatňovalo horečné osvětové propagandistické úsilí UPA adresované zhusť samotným rudoarmějcům.²¹ Zde je patrné, jak rétoricky proklamovaná analogie s protinacistickým odbojem UPA kulhá. Před odchodem Němců z Ukrajiny nemělo totiž smysl ukvapovat se s intenzivní odbojovou činností proti okupantům. Počínaje jarem 1942 OUN neopouštěla obava, že každé oslabení Němců cestou povstání v důsledku uspíší sovětské vítězství, a tato zdrženlivost se násobila po Stalinově triumfu u Stalingradu.²² Němci pro ni po celý čas byli nepřitelem druhofadým a UPA se srážkám s pravidelnými útvary wehrmachtu ze všech sil vyhýbala, právě tak jako sabotážím, tím spíše, že ty obvykle obracely hněv nacistů proti civilistům. S nadsázkou řečeno: se Sověty začala UPA válčit ještě předtím, než se objevili zpět na Ukrajině, již tím, že omezovala své útoky na Němce.²³ V poslední fázi německé okupace též probíhaly taktické rozhovory mezi představiteli wehrmachtu a velením UPA o formách možné spolupráce proti společnému nepříteli. Navzdory úsilí i jiných německých instancí byly jejich výsledky limitované a přinesly UPA omezené dodávky německé výzbroje.²⁴ Od února 1944 do prosince 1945 podnikla UPA 6 600 úderů na garnizony Rudé armády a NKVD, v těchto bojích podle některých badatelů zahynulo na 150 000 upistů a ne méně než 15 000 příslušníků sovětských struktur.²⁵ Jejím největším úspěchem byl úspěšný atentát na velitele I. ukrajinského frontu Nikolaje Vatutina 29. února 1944, což byla trofej nemající, pokud jde o její dosavadní boj s Němci, obdoby.

Pověst, která předcházela ukrajinské rebely, nezůstávala bez dopadu na morální stav nastupujících rudoarmějců. Ti prožívali svou cestu do nové zóny s určitými obavami, pěstovanými zuřivou propedeutikou, již jim vštěpovali v této věci jejich sovětské školitelé. Již přední jednotky se s nasazením pouštěly do práce, slídily zejména po skladištích, braly do zajetí vojáky UPA

¹⁸ REMARČUK, Taras: *Evolucija pohljadiv Romana Šucevyča*, s. 290.

¹⁹ MIRCHUK, Petro: *Against the Invaders. Taras Chuprynka Roman Shukhevych. Commander-in-Chief of the UPA*. New York 1977. Citováno in: Tamtéž.

²⁰ RUSNAČENKO, Anatolij: *Roman Šucevyč*, s. 212.

²¹ Předmluva Vladyslava Hrynevyče in: DAŠKEVIČ, Jaroslav – KUK, Vasyľ: „Osobyje papki“ Stalina i Molotova pro nacional'no-vyzvol'nu borot'bu v Zachidnij Ukraini u 1944–1948 rr. *Zbirnyk dokumentiv*. Piramida, Lviv 2010, s. 10. Tentýž: UPA i Červona Armija (1944 r.). In: *Ukrajins'ka povstans'ka armija i nacionalno vyzvolna borot'ba v Ukraini u 1940–1950 rr. Materialy vseukrajins'koji naukovoji konferenciji 25–26 serpna 1992 r.* Kyjiv 1992, s. 194.

²² PATRYLJAK, Ivan: Ukrajins'kyj vyzvol'nyj ruch u 1942 r. In: *Ukrajins'kyj vyzvol'nyj ruch*, 2006, č. 7, s. 217; GOGUN, Aleksandr: *Dejatel'nost' vooružennych nacionalističeskich formirovanij*, s. 89.

²³ Srov. DZJOBK, Volodymyr: *Konflikty v OUN(b)*, s. 64.

²⁴ Viz např. BOLJANOVSKYJ, Andrij: Nacional'nyj ruch oporu oporu i vidstup vermachtu z ukrajins'kych zemel' (lito-osih 1944 r.). In: *Ukrajina: kul'turna spadščyna, nacional'na svidomist', deržavnist'*, 2012, č. 22, s. 141–171. Dostupné na adrese file:///C:/Users/david.vsoboda/Downloads/Uks_2012_22_13.pdf.

²⁵ PETROVSKYJ, V. V. et al.: *Istorija Ukrainy*. Škola, Charkiv 2010, s. 480.

a některé z nich nuceně začleňovali do armády.²⁶ V těsném sledu za nimi pokračovaly útvary SMĚŘŠ a zvláštní oddíly NKVD/NKGB pro boj s „banditismem“. Ty ihned přikročily k budování rezidentury, která verbovala agenty v řadách místní populace; často se tak dělo pod nátlakem. Zpráva zhotovená podzemím konstatuje, že Sovětům slouží lidé mravně závadoví, apolitičtí nebo jejich dávní sympatizanti z let 1939–1941.²⁷ Vedle toho od prvních měsíců roku 1944 svým odpořem paralyzovala před nástupem Rudé armády oddíly rudých partyzánů jako nepostradatelný zdroj rozvědných informací o německých armádách, a tím i zásadnějším způsobem vstupovala do velkého frontového dění.²⁸

Sovětské vedení muselo k situaci zaujmout stanovisko a zvolit odpovídající postupy, jak čelit hrozbě, o níž bylo již v průběhu války dopodrobna zpravováno partyzánským zpravodajstvím. Již zdárné potyčky UPA se sovětskými partyzány byly v zásadě hozenou rukavicí obávaného SMĚŘŠ (a také 4. správy NKGB), jejíž agenturní síť prolínala partyzánským hnutím v německém týlu, kde získávala informace cenné pro frontu a zajímala německé důstojníky. SMĚŘŠ postupoval jako temný stín v širokém pásmu operací Rudé armády rovněž s úkolem likvidovat všechny nežádoucí živly, zejména v Pobaltí a na západní Ukrajině. Jen v březnu a dubnu 1944 podnikl SMĚŘŠ za pomoci NKVD a armády podle sovětských zdrojů 166 protipovstaleckých akcí, při nichž rozbila 47 oddílů UPA a usmrtila 930 jejich příslušníků.²⁹ Jen v květnu to již bylo 1 100 zabitých upistů při 168 zátazích.³⁰ SMĚŘŠ, jenž se při očistě cílových území řídil informacemi získanými svými agenty v německém týlu již v predešlém období, přitom záhy uvolňoval místo vojskům NKVD a operativně-čekistickým skupinám NKGB, jimž připadlo namáhavé dokončování práce.

Klademe-li si otázku po zvláštnostech nějaké ucelené taktiky OUN a UPA uplatňované vůči opačné straně, zaujme, že literatura přistupující k problému z opačné strany, v převládající míře tedy zkoumá postupy sovětské, promyšlené v Moskvě. Odbojová hnutí na západním okraji SSSR musela své kroky přizpůsobovat specifikům sovětského totalitarismu a reagovat na výzvy, jež jim nový okupant připravoval. Těmi byly kolektivizace zemědělství, ostrá proticírkevní politika, jednostranně pojatý školský systém, bezprostředně pak válečnými okolnostmi, ale i taktickým úmyslem motivovaný masový nábor mládeže do Rudé armády. Tajemník oblastního stranického výboru ve volynském Rivne a známý partyzánský velitel Vasyľ Behma navrhl prvnímu tajemníku ukrajinské komunistické strany Nikitu Chruščovovi mobilizovat všechny muže od 17 do 50 let věku a posílat je do filtračních středisek na východě, odkud by putovali buď do vojska či do pracovních útvarů. Návrh byl Stalinem schválen a od počátku zamýšlen primárně jako profylaxe mající podvázat lidské zdroje potenciální gerily.³¹ Chruščov si ještě přisadil a navrhl poslat na západ pět brigád vojsk NKVD z východní Ukrajiny, rodiny zpronevěřilců pak posílat na nucené práce na Donbasu atd.³² Nucený nábor do Rudé armády byl pro UPA proto tvrdým oříškem, současně ale vedl k nezamýšlenému důsledku: nárůstu lesních kádrů tvořených mládeží, jež z dobrých

²⁶ DA SBU, f. 13, spr. 372, t. 3, ark. 158. K tomuto dokumentu mě přivedl PATRILYLJAK, Ivan: *Vstaň i borys! Sluchaj i vir. Ukrajins'ke nacionalistyčne pidpillja ta povstans'kyj ruch 1939–1960 rr.* Centri doslidžen'noho ruchu, Kyjiv 2012, s. 459–460. Je třeba zdůraznit, že v příslušné démonologii je ještě mocnější ingredienci představovali „bulbovci“, onou dobou již neexistující bojůvky slavné Poleské síce a později původní Ukrajinské povstalecké armády atamana Borovce. Tento pojem postupuje rozličnými situačními hlášeními jen chabě orientovaných nových vládců západní Ukrajiny.

²⁷ DA SBU, f. 13, spr. 372, t. 3, ark. 159.

²⁸ HRYNEVYČ, Vladyslav: Pidvodna častyna ajsberha: rol' Červonojji armiji u boroťbi z ukrajins'kym povstans'kym ruchom 1944–1945 rr. *Ukrajina moderna*, 2006, č. 10, s. 111. Dostupné na adrese http://uamoderna.com/images/archiv/10/8_UM_10_Statti_Hrynevych.pdf (25. 8. 2015). Berijova zpráva Stalinovi a Molotovovi ze 14. ří. 1944. GARF, f. 9401, op. 2, spr. 63, ak. 170–172. In: DAŠKEVYČ, Jaroslav – KUK, Vasyľ: „Osobyje papki“ *Stalina i Molotova*, s. 49.

²⁹ LITERA, Bohuslav: SMĚŘŠ. K činnosti sovětské vojenské kontrarozvědky za druhé světové války. *Slovanský přehled*, 2000, č. 1, s. 17.

³⁰ Předmluva Vladyslava Hrynevyče in: DAŠKEVYČ, Jaroslav – KUK, Vasyľ: „Osobyje papki“ *Stalina i Molotova*, s. 32.

³¹ Autorský kolektiv: *Problema OUN-UPA. Zvit robočoji hrupy istorykiv pry Urjadovij komisiji z vyvčennja dijálnosti OUN i UPA.* Nacional'na akademija nauk – Instytut istorijj Ukrajiny, Kyjiv 2004, s. 40. Dostupné na <http://www.ukraine-poland.com/u/publicystyka/publicystyka.php?id=3480> (26.8. 2015).

³² STARODUBEC, Halyna: Suspil'no polityčny čynnyky formuvannja moral'no-psychohličnoho klimatu u povstans'komu zapilli (1944–1945). In: *Ukrajins'kyj vyzvol'nyj ruch*, 2007, č. 11, s. 125–126.

důvodů nemínila sloužit jako potrava pro Stalinova děla. Jeden z jejich protináborových letáků tento úmysl také přímo pojmenovával, včetně sovětské snahy dosáhnout zprostředkovaně likvidace nespolehlivého elementu jeho nasazením na přední linii. V letácích volila stejný postup jako bolševici z opačné strany: *Obraz hrdinů zavražděných stalinskou bolševickou bandou, miliony poslaných na Solovky a na Sibiř vás volají do boje s krutým okupantem. Jako jeden muž se postavte pod prapor UPA...*³³ Tak řady UPA zdárně houstly, ovšem přílivem lidí nespolehlivých, hlasujících nohama v posledku v obou směrech.³⁴ Počty odvedenců ze západní Ukrajiny šly od léta 1944 nicméně do statisíců, povstalci reagovali obsazováním administrativních středisek a ničením registrů branců, napadáním kolon odvedenců a jejich osvobozováním.³⁵

Jako záhy kampaň proti kolchozům, i tyto události byly testem porozumění a oddanosti obyvatelstva antisovětské rezistenci. Zprávy se značně různí. Tak jako UPA vystupovala z dobrých důvodů proti náboru do Rudé armády, pokoušeli se Sověti rozložit odboj letáky, jimiž apelovali na řadové bojovnice UPA, vyzývající je ke vzpouře vůči velitelům coby pohůnkům Němců a ke složení zbraně. Poté jim měla být vina odpuštěna.³⁶ Byla to spíše rozmáhající se malomyslnost prohlubovaná vidinou nerovného boje, nežli tyto výzvy, jež přispívala k opětovnému řídnutí řad nacionalistické gerily. Série amnestií vyhlášená komunisty způsobila, že s pokáním (z *provynoju*) se z lesů vracelo obrovské množství dosavadních kombatantů. Jen do listopadu 1944 složilo zbraň 11 977 upistů a NKVD okamžitě využívala zběhlých velitelů UPA, kteří vystupovali po vesnicích a vybízeli zbylé hříšníky následovat jejich příkladu. Namnoze šlo ze strany nové moci o špinavý trik a navrátilci byli zatčeni či zabiti.³⁷ Běžně byli ale dezertéři z UPA začleňováni do Rudé armády, aby směli před „sovětskou vlastí“ odčinit svou vinu. Nemálo jich dostalo druhou šanci i poté, co se jako amnestovaní nanovo provinili.³⁸ K veřejným apelům na ty, kteří s návratem z lesa váhali, Sověti nutili také morální autority, jakými v dobytých oblastech byli duchovní. Konaly se také „spontánní“ manifestace mužské populace té které lokality za asistence NKVD (a NKGB), později jednotek MGB (Ministerstva státní bezpečnosti) a MVD (Ministerstva vnitra), vybízející k odchodu z UPA a odsuzující její činnost. Fotografie z těchto shromáždění pak v tisku měly znázorňovat spontaneitu těchto postojů.³⁹ A snad nejúčinnější metodou, jak těmto opozdilcům odpomoci od jejich dilemat, byla deportace jejich blízkých. Samozřejmě na stole ležela nabídka: pokud složí zbraň a nastoupí vzornou službu v armádě, budou smět jejich blízcí z vyhnanství zpátky. Za první pololetí roku 1945 se těmto vydíraným rodinám podařilo rozmluvit partyzánský život celkem 22 306 upistům (20 až 25 % početního stavu).⁴⁰ Co bylo nejzlověstnější: v této skupině lovila ruka NKVD/NKGB adepty na agenturní práci v podzemí. Speciální skupiny z nich pak pěstovala NKVD/NKGB na všech úrovních, do jejich čela dosazovala bývalé vůdčí kádry OUN-UPA. Ve Volyňské a Rovenské oblasti tyto *specgrupy* řídili bývalí sověští partyzáni,

³³ JAROŠ, Bohdan: *Totalitarnyj režym na zachidnoukrajins'kych zemljach 30–50ti roky XX stolittá*. Nadstyr'ja, Luc'k 1995, s. 134.

³⁴ Srov. BOECKH, Katrin: *Stalinismus in der Ukraine. Die Rekonstruktion des sowjetischen systems nach dem Zweiten Weltkrieg*. Harrasowitz Verlag, Wiesbaden 2007, s. 336. Autorka podtrhuje, že tento přívál neodrážel reálné sympatie k UPA mezi populací regionu. O případech, kdy obyvatelstvo sovětské náhončí ignorovalo a mřilo do podzemí, píše IŠČUK, Olexandr – NIKOLAJEVA, Natalija: Stavlenňa ukrajins'koho naselenňa do dijal'nosti OUN i UPA u 1943–1955 rr. In: *Ukrajins'kyj vyzvol'nyj ruch*, 2007, č. 11, s. 171–173. Též VOVK, Olexandr: Korotkyj narys dijal'nosti UPA za jiji zapilla na PZUZ i v prylehlych rehionach u 1943–1946 rr. In: *Ukrajins'kyj vyzvol'nyj ruch*, 2006, č. 8, s. 193.

³⁵ Tamtéž, s. 194.

³⁶ DA SBU, f. 13, spr. 372, t. 3, ark. 159.

³⁷ BOECKH, Katrin: *Stalinismus in der Ukraine*, s. 336.

³⁸ STATIEV, Alexander: *The Soviet Counterinsurgency*, s. 206.

³⁹ KYRYČUK, Jurij: Istorija UPA. Redakcijnno-vydavnyčyj viddil upravlinňa po presi, Ternopil' 1991, s. 34. Viz nedatovaný novinový ústřížek s výzvou začínající slovy *My, bývalí účastníci UPA...*, prošpikovanou kýčovitými odsudky na adresu těch, jejichž *pyšně ukrajinské halenky skrývají ošklivou fašistickou duši*. DA SBU, f. 372, t. 64, ark. 369.

⁴⁰ STATIEV, Alexander: *The Soviet Counterinsurgency*, s. 200. RUSNAČENKO, Anatolij: *Narod zburennyj: nacional'no vyzvol'nyj ruch v Ukrajinji i nacional'ni ruchy v Bilorusijji, Lytvi, Latvijji, Estonijji u 1940–50-ch rokach*. Universytets'ke vydavnyctvo Pul'sary, Kyjiv 2002, s. 277. Jurij Kyryčuk uvádí 55 tisíc za léta 1944–1945. KYRYČUK, Jurij: *Istorija UPA*, s. 34.

disponující již zkušenostmi z bojů s UPA.⁴¹ Jejich úkolem byla infiltrace podzemí za účelem likvidace či kompromitace jeho vedoucího elementu, destrukce menších bojových skupin UPA a OUN, získávání informací o skladištích a skrýších apod. A opět zde byl kontrapunkt v taktice OUN, jež vysílala z illegality do veřejného života „polepšené hříšníky“ pověřené důvěrnými úkoly práce pro podzemí ve snaze stvořit z nich spolehlivou síť.⁴² Pokud však dezertéři z UPA začali nový život ve službách Sovětů, dostihla je v mnoha případech trestající ruka banderovské Bezpečnostní služby (*Služba bezpečky*), dopadající běžně i na jejich rodinné příslušníky (Roman Šucevyč to v rozkazu z července 1944 explicitně nařídil). Kolektivní odpovědnost SB uplatňovala i poté, co bylo takové jednání v květnu Hlavním velitelstvím UPA zakázáno, a pokud jde o pomstu na dětech, v roce 1947 dokonce označeno za hrdelní zločin.⁴³

Vedení (*Provid*) OUN se o nepříjemném fenoménu dezertérství oficiálně zmínilo v letmé poznámce obsažené v jeho květnovém svolání u příležitosti konce druhé světové války v Evropě. V ní se vysmálo naivitě *bolševických stranických diktátorů*, věřících, že jedinci, kteří se odvážili postavit stalinskému režimu, půjdou prosit o milost své nejzavilejší nepřátele. Ti, kdo tak bezelstně učinili – psalo se – *zahynuli dříve či později fyzickou či morální smrtí*.⁴⁴ Analogii, v níž se projevila zrádnost slibů bolševiků, nalézal v druhé polovině května 1945 na poradě hlavního štábu UPA Roman Šucevyč v počátku 20. let, kdy se jejich důvěřivými oběťmi stávali bojovníci tehdejší generace. Zasazoval se zde za zvýšené bojové nasazení v odpovědi na snahy sovětské vlády dostat povstalce z lesů přísliby omilostnění.⁴⁵

Svůj nepopiratelný vliv na úbytek bojového aktivu však měla i lesní kontrarozvědka, mnohými obávaná banderovská Služba bezpečky, jejíž postupy, syčené podezřavostí a z toho plynoucí bezcitností, vydávaly rozporuplné, začasté trpké plody. Podle některých historiků právě to bylo hlavní příčinou koroze důvěry a odchodu mnohých bojovníků z lesa, jenž se jim jevil jako menší zlo.⁴⁶ Na přelomu let 1944 a 1945 se ruku v ruce s tísňí, v níž se rezistence OUN nacházela, dařilo v jejích řadách perzekuční mánii, dosahující až oblundných rozměrů. SB neměla čas zdržovat se dlouhými procedurami, pouhé podezření v této éře přinášelo těm, jichž se týkalo, jistou zkázu. Roli zde snad mohlo sehrát i rozmělnění doposud víceméně semknutých řad odboje přílivem nováčků prchajících k UPA před sovětskou realitou, nešťastně se snoubících s malověrností a ochotou kapitulovat a s tím spojeným rozklížením její morálky. Prokázána je zde bezpečně součinnost sovětské agentury, která podobnou atmosféru vydatně příživovala a využívala k provokacím nezřídka se smrtelnými následky.⁴⁷ To vše bylo živnou půdou pro využívání tzv. *specgrup*, tedy bojůvek imitujících UPA a působících jako ferment rozkladu a zastrašování. Tvořené „polepšenými“ převerbovanými upisty, zajatými členy OUN i Služby bezpečky, rozsávaly tyto útvary úmyslně zmar, aby zlomily bázi podpory, jíž se UPA v kraji těšila, a pomáhaly chytat do svých volavčích sítí příslušníky rezistence. V červnu 1945 jich existovalo již 156 a měly 1 783 členů, jejich počet ovšem bobtnal, podobně

⁴¹ VĚDĚNĚJEV, Dmytrij – BYTRUCHIN, H. S.: „*Povstans'ka rozvidka dije točno j vidvažno...*“ *Dokumental'na spadščyna pidrozdziliv special'noho pryznačenna OUN ta UPA. 1940–1950-ti roky*. Kyjiv 2006, s. 103–104.

⁴² *DA SBU*, f. 13, spr. 372, t. 25, ark. 313.

⁴³ Vymraždění rodin zběhů a konfidentů v několika případech dokumentuje ANTOŇUK, Jaroslav: *Dijal'nist' SB na Volyni*. Volyns'ka knyha, Luc'k 2007, s. 129–130. Též PETROVS'KYJ, V. V. et al.: *Istoriya Ukrajiny*, s. 478. Zákaz uplatňování kolektivní viny pak uvádí MOTYKA, Grzegorz: *Služba Bezpečky OUN-B (Služba Bezpieczeństwa OUN-B)*. Z warszawskich badań naukowych. *Pamięć i sprawiedliwość*, 2006, č. 1, s. 262. Dostupné na adrese http://ipn.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0005/48686/1-12151.pdf (9. 9. 2015).

⁴⁴ *OUN v svitli postanov Velykych Zboriv*, s. 139.

⁴⁵ RUSNAČENKO, Anatolij: *Narod zburenyj*, s. 276.

⁴⁶ STARODUBEC, Halyna: *Suspil'no polityčni čynnnyky...*, s. 125; DZJOBAK, Volodymyr: *Konflikty v OUN(b)*, s. 88.

⁴⁷ MOTYKA, Grzegorz: *Služba Bezpečky... JEFIMENKO, Valerij: Vnutrišnorhanizacija boroťba v seredovyščii ukrajins'kykh nacionalistiv i rol' v nij specpidrozdzilu OUN(b), 1940–vi rr*. In: *Z archiviv VUČK, HBU, NKVD, KHB*, 2003, č. 1, s. 213–214. Dostupné na adrese <http://www.reabit.org.ua/files/store/Journ.2003-1.pdf> (27. 8. 2015).

jako snaživost. V únoru 1949 už musel oblatní vojenský prokurátor referovat Chruščovovi o je-
jich masivním porušování sovětské zákonnosti.⁴⁸

UPA paradoxně nemusela čekat na amnestie a dezerce, aby její podoba doznala zásadních
změn. V deklaraci ke skončení války v Evropě se již avizoval odklon od extenzivních forem boje
k těm intenzivnějším, do hloubky jdoucím. Prvořadou důležitostí měla ochrana národa před zni-
čením, tato formulace však zůstala omezena na abstraktní formulaci. Plánování vyrůstalo z op-
timistického přesvědčení, že mezinárodní napětí uspiší konfrontaci angloamerického bloku
s Moskvou a tím i národní protibolševickou revoluci. Někteří autoři píší o vyrovnané a klidné
náladě, s níž hnutí kvitovalo konec velké války. Vědělo se, že jde jen o pauzu před velkým finále.⁴⁹
Tyto vyhlídky si podle strategií OUN vyžadovaly zostřenou bdělost; zaniknout měly tzv. druho-
řadé fronty (termín užívaný OUN již za války a označující eufemisticky válku s Poláky), a také se
tak skutečně stalo, již jen proto, že řečeno parafrází Churchillova dávného výroku, válku trpaslíků
se zdála chystat vystřídat válka obrů.⁵⁰ Zostření sovětských represí, jež nastoupilo díky tomu,
že Stalin už se vojensky nevázal na hlavním bojišti světové války, podnítily proces zeštíhlování
celého korpusu UPA. V případech jejich zesílení nad únosnou míru se plánovalo omezení početní-
ho stavu OUN na všech územně správních úrovních, ostatní členstvo se mělo legalizovat a tvořit
síť tajných sympatizantů. Tvrdému jádru zůstavších oounců bylo přisouzeno prodlévat v hlu-
bokém podzemí obrazně i doslova – v důmyslně zbudovaných bunkrech (tzv. *kryjivkach*, což je
pojem, který až symbolicky rezonuje s touto etapou existence OUN na domácí půdě), z nichž měli
vycházet za teroristickými a propagačními úkoly.⁵¹ Srpnová porada čelných osob hnutí včetně
samotného Šucevyče v rohatynských lesích na Stanislavovsku přijala usnesení o demontáži niž-
ších organizačních jednotek UPA, jež byly převedeny pod struktury OUN. Údery měly od nyníjška
mířit již nikoli proti armádě a silovým složkám, ale předákům civilní sovětské sítě zodpověd-
ným za ideologickou agitaci, mobilizaci obyvatel pro práce na východě, v krátkosti za sovětiza-
ci Ukrajiny.⁵² Čistka ukončená k 20. červenci 1945 probíhala i na úrovni UPA, kde měli zůstat
jen ti nejoddanější. Jejich oddílům se přikazoval neustálý pohyb (tzv. rejdování) územím Haliče
i za hranice.⁵³

To byl dost markantní rozdíl v porovnání se stavem z předešlého roku, kdy se z UPA podle
některých zdrojů dočasně stávala masová síla o velikosti 100 000 mužů a žen, kontrolují prak-
ticky celou Halič, Volyň, Polesí a část Podolí. Jen UPA-Západ se ze čtyřicetitisícové síly údajně
nyní scvrkla na 12 000 bojovníků.⁵⁴ Statistika jsou rozporuplné a dospět k ustáleným údajům
zůstane zřejmě trvale nemožným. Sovětský historik Vitalij Maslovskij v průlomovém článku
v novinách *Komunist Ukrajiny* v éře perestrojky předložil čísla víceméně podobná, podle nichž
do června 1945 Sověti vyřadili z boje přes 70 000 upistů. V témže roce podle něj stál odboj nad
propastí a to, že dokázal rychle zacelit své personální ztráty, přičítal autor v duchu nového kri-
tického uvažování své éry sovětské brutalitě na dobytých územích.⁵⁵ Také čekistické statistiky

⁴⁸ IDZJO, Volodymyr: Vijskove ta polityčne protystojanňa OUN ta UPA pol'skym, nimec'kym ta raďans'kym okupantam Ukrajiny. *Ukrajinoznavstvo*, 2004/č. 3–4, s. 360. BOECKH, Katrin: *Stalinismus in der Ukraine*, s. 342. MOTYKA, Grzegorz: *Ukraińska partyzantka 1942–1960: działalność Organizacji Ukraińskich Nacjonalistów i Ukraińskiej Powstańczej Armii*. Instytut Studiów Politycznych PAN, Oficyna Wydawnicza RYTM, Warszawa 2006, s. 501.

⁴⁹ RUSNAČENKO, Anatolij: *Narod zburenyj*, s. 277.

⁵⁰ *OUN v svitli postanov Velykych Zboriv*, s. 140–141.

⁵¹ Vyslech Vasyla Dačuka-Čyževského 25. června 1946. *DA SBU*, f. 13, spr. 372, t. 2, ark. 1–2.

⁵² VĚDĚNĚJEV, Dmytrij – BYTRUCHIN, H. S.: *Povstans'ka rozvidka*, s. 126. Srov. *DA SBU*, f. 13, spr. 552, s. 101–102 (studijní materiál Vyšší školy KGB Felixe Dzeržinského při radě ministrů SSSR vypracovaný ŠULŽENKO, B. S. et al.: *Ukrajinskije buržuaznyje nacionalisty*. Moskva 1963).

⁵³ *DA SBU*, f. 13, spr. 372, t. 2, ark. 3.

⁵⁴ S odvoláním na Oleha Behana JAROŠ, Bohdan: *Totalitarnyj režym*, s. 98.

⁵⁵ MASLOVSKYJ, Vitalij: Ščo na oltari svobody? Dekil'ka utočneň ščodo vinyj na dva fronty, jaku vela UPA, ta skil'koma nevyynnymy žertvamy oplačuvavsja cej propahandysts'kyj mif. *Komunist Ukrajiny*, 1991, č. 1 (červenec), s. 7071. Citováno in: MARPLES, David: *Heroes and Villains. National History in Contemporary Ukraine*. CEU Press, Budapest–New York 2007, s. 169.

ovšem hovoří mrazivou řečí: od února do prosince 1944 mělo být zlikvidováno 57 405 povstalců, zadrženo 50 387, zbraň složilo 15 990 a 13 320 jejich rodinných příslušníků bylo vysídleno.⁵⁶ Jen za první tři měsíce roku 1945 to úhrnem (deportováni sem nejsou zahrnuti) činilo 95 083 ztrát ukrajinského podzemí.⁵⁷ Je nesporné, že máme před očima statistiky nadsazené, neboť jejich horrentnost je do očí bijící. Udivuje nepochopitelný poměr mezi úředně vykázanými ztrátami na životech v řadách povstalců a množstvím nahlášené výzbroje, jež padla do rukou represivních orgánů. Aleksandru Gogunovi vychází závěr, že v 80 procentech případů (zabití a zadržení) šlo o neozbrojené jedince, tedy civilisty.⁵⁸ Počet ukořistěných zbraní k lednu 1957 je o 25 tisíc nižší než číslo usmrčených „ozbrojenců“.⁵⁹ V případě, že údaje byly deformovány tak, aby zahrnovaly oběti sovětského teroru paušálně označené za bandity, vyniká masivnost úderu, jež Sověti nepřátelské západní Ukrajině uštedřili.

Ze své povahy se taktický účel rejdů UPA proplétal s pohnutkami morálně propagandistickými. UPA měla svými návštěvami odlehlých lokalit manifestovat svou nepokořenost a neúspěch snah rozložit ji velkorysími nabídkami pardonu. Každé zastavení těchto kočovných apoštolů obnášelo shromáždění všeho obyvatelstva spojené s objasňováním smyslu jejich boje. Kolísavá úroveň těchto přednášek odpovídala neurotické náladě doby. Například 3. května 1945 ve vesnici na Stanislavovsku tři „bandité“ ohlašovali brzkou invazi Britů [sic], Churchill jako přítel Stalinův prý podal demisi a vládu převzal král, který pomůže Ukrajincům s jejich bojem za samostatnost. Revoluce přijde do tří týdnů. Dětem se kladlo na srdce, aby Rusům, kteří se budou ptát na výskyt UPA, návštěvu ochotně potvrdily a řekly, že upisté přijeli s tanky.⁶⁰ Úroveň popsaného poselství nenasvědčuje tomu, že by obsah osvětové kampaně zatím podléhal promyšlenému centrálnímu schvalování. Skromný počet příchozích, fakt, že je nikdo z dvou set přítomných neudal i další okolnosti nasvědčují, že se podzemí těšilo přízni populace. Pečlivě propracovaný um ovšem vyžadoval export poselství OUN do zahraničí prostřednictvím rejdů, z nichž mnohé nabyly proslulosti. Sem spadá i kapitola působení ukrajinských nacionalistů na východním Slovensku v letech 1945 a 1946.⁶¹

Mocným tématem antisovětské agitace se stal jev charakterizující stalinskou epochu na nově dobytých územích snad nejvýmluvněji: kolektivizace západoukrajinského venkova. Za tímto účelem tovaly na západ desítky tisíc pracovníků všech úrovní sovětského aparátu (ještě koncem 50. let se v regionu, kde do roku 1939 žádní nežili, nacházelo 330 000 etnických Rusů). Západoukrajinské obyvatelstvo – a zejména to platilo pro Halič – se za okupace těšilo nepoměrně utěšenějšímu statutu nežli jeho soukmenovci v Říšském komisariátu Ukrajina, mělo ještě co ztratit a k sovětské zvlí se stavělo s krajní nevraživostí. Kolektivizace byla nesmírně bolestným zásahem do jeho života a nesla s sebou fatální dopady na úroveň zemědělské výroby a s ní těsně svázaný životní status. Ta a další formy zatěžování rolníků v podobě povinných koupí státních obligací a daňového zatížení byla i stěžejní motivací nesmiřitelného postoje OUN a UPA k sovětským pořádkům. Povstalce zbavovala hospodářská báze a měnila venkovské klima v jejich neprospěch. Anatolij Kentij má za to, že tempo kolektivizace se pro až *šílený odpor* OUN-UPA značně

⁵⁶ GARF, f. 9478, op. 1, spr. 349, ark. 1. In: BILAS, Vasyľ: *Represyvo-karal'na systema v Ukrajinі 1917–1953*. Sv. II. *Dokumenty ta materialy*. Lybid' – Vjisko Ukrajiny, Kyjiv 1994, s. 584.

⁵⁷ GARF, f. 9478, op. 1, spr. 352, ark. 43–45. In: Tamtéž, s. 604.

⁵⁸ GOGUN, Aleksandr: *Dejatel'nost' vooružennykh nacionalističeskich formirovanij*, s. 153.

⁵⁹ VEDĚNĚJEV, Dmytro – BYSTRUCHIN, Gennadij: *Meč i tryzub. Rozvidka i kontrrovidka ruchu ukrajins'kykh nacionalistiv ta UPA (1920–1945)*. Heneza, Kyjiv 2006, 328–329.

⁶⁰ DA SBU, f. 13, spr. 372, t. 25, ark. 316–317.

⁶¹ Viz V'JATROVYČ, Volodymyr: *Rejdy UPA terenamy Českoslovaččyny*. Vydavnyctvo Litopys UPA, Toronto–L'viv 2001. Tentýž: *Rejd ukrajins'kykh povstanciv na Prybaltyku*. In: *Ukrajins'kyj vyzvol'nyj ruch*, 2003/č. 1, s. 144–150; ŠLJACHTYČ, P. R.: *Formy i metody ahitacijii ukrajins'kykh nacionalistiv pid čas proveden'na ahitacijno-propahandyst's'kykh rejdiv krajinamy central'noji ta schidnoji Jevropy (1945–ser.1950–ch)*. In: *Zbirnyk naukovykh prac' Istorija ta heohrafija*, 2013, č. 48. Charkivs'kyj nacional'nyj pedahohičnyj universytet imeni H. S. Skovorody, s. 31–37. Dostupné na adrese file:///C:/Users/david.svoboda/Downloads/757-1501-1-SM %20(1).pdf (16. 9. 2015).

opožděvalo. K 1. červnu 1948 na západní Ukrajině existovalo 2 313 kolektivních statků zahrnujících nikterak oslnivých 14,6 % individuálních selských hospodářství.⁶² Mychajlo Seňkiv uvádí pět příkladů, kdy výzva odboje k sabotáží kolchozního života způsobila jejich zánik.⁶³ Avšak zůstává mimo diskusi, že zarytý odpor OUN opřený o víru v zásah Británie a USA mohl postup kolektivizace nanejvýš přibrzdit; navíc podněcoval sovětské orgány k utažení šroubu.⁶⁴

Kolektivizační kampaň zesílila od léta 1947. Již předešlého roku se na východě Ukrajiny a jinde opět objevil hlad. V červnu 1947 přišla humanitární situace spojená s kolchozy na přetřes i na poradě podzemí. Novým prvkem v hájení OUN a UPA byly zástupy uprchlíků z východní Ukrajiny. Byly vyhodnoceny jako neocenitelná němá propaganda ve prospěch protikolchozního tažení OUN, jež názorně demonstrovala údel venkova v období pozdního stalinismu.⁶⁵ Přízračným postavám prchajícím v obrovských zástupech z vyhladovělých oblastí se v západoukrajinském prostředí ironicky přezdívalo *Američané* v narážce na hojnou fertilitu jejich východně položené domoviny. Nechyběli ani uprchlíci z centrálního Ruska a Běloruska.⁶⁶ OUN vyzývala vesničany k aktivnímu odporu. *Nechť jsou vám odstrašujícím příkladem ti „Basarabové“ (obyvatelé hladem zasažených jihovýchodních oblastí – Besarábie), kteří ... vpustili do svých zámožných vsí hlad a nyní zaplavili vaše vesnice, chodíce žebrotou*, psalo se v této souvislosti v jedné z četných výzev.⁶⁷ Akce individuálního teroru byly namířeny proti aktivním stranickým agitátorům ve prospěch kolchozů, jejichž činnost zahrnovala i vymáhání státních půjček. Útokům někdy předcházela varování formou letáků, kde se dotyčným předhazovala jejich zrádovská činnost a apelovalo na jejich lásku k národu. *Přetrhejte své svazky s krvežíznivou MVD-MGB! Zanechte své podlé činnosti, nebo Vás potká zasloužená smrt z rukou vašeho národa.*⁶⁸ V dopise nalezeném u usmrčeného předáka OUN v Rovenské oblasti mu jeho nadřízení ukládali v každém kolchoze pověsit dva z jeho organizátorů či horlivých zájemců o členství; alternativním trestem mohlo být třicet ran holí. A tyto přístupy se uplatňovaly v masovém měřítku. Jen ve Stanislavovské oblasti (dnešní Ivano-Frankovská) od ledna 1949 do května 1950 povstalci zlikvidovali dvacet předsedů vesnických rad, 19 předsedů kolchozů a 30 důstojníků milice.⁶⁹ Úhrnná bilance je výmluvná: rukama ukrajinského podzemí zahynulo 267 hlav kolchozů, 1 454 předsedů vesnických rad, tisícovka agitátorů a donašečů včetně.⁷⁰ Někteří autoři na tomto úseku nicméně zpochybňují bezvýhradně autorství OUN a připisují značný podíl těchto vražd provokacím sovětské teroristické mašinerie. MGB osnovala představení, v nichž vystupovala pod legendou povstalců a prověřovala „bdělost“ kolchozníků.⁷¹ Povstalci platili za svou válku s kolchozy nemalou daň. V roce 1948 čekisté odhalili 94 jejich kryjivek; pouze v sedmi případech se jejich osazenstvo dokázalo probít

⁶² KENTIJ, Anatolij: *Narys borot'by OUN-UPA v Ukrajinі (1946–1956 rr.)*. Instytut istoriji Ukrainy NAN Ukrainy et al., Kyjiv 1999, s. 54, 59. David Marples píše, že v oblastech se silným výskytem UPA kolektivizace dlouho selhávala. Gerilové kampani tak přisuzuje markantní vliv na tempo kolektivizace, jenž však nemohl zvrátit sovětské záměry se západoukrajinským venkovem. MARPLES, David: *Stalinism in Ukraine in the 1940s*. St. Martin's Press, New York 1992, s. 89, 125–126.

⁶³ SEŇKIV, Mychajlo: *Antykolhospna borot'ba OUN-UPA (1944–1952). Ukrajinā: kul'turna spadščyna, nacional'na svidomist', deržavnist'*, 2008/č. 17, s. 431.

⁶⁴ VITENKO, Mykola: *Zaveršal'nyj etap ta osnovni naslidky kolektyvizaciji na terytoriji zachidnych oblastej URSR (1948–1953 rr.)*, s. 3. *Materialy mižnarodnoji naukovoji internet-konferenciji Sučasni doslidženā istoriji*, 19 veresňa 2013 r.slovjanskyh narodiv, <http://www.pu.if.ua/depart/SlavsHistory/ua/4369/> (11. 9. 2015).

⁶⁵ Srov. VEBER, Václav: *Stalinovo impérium. Rusko 1924–1953*. Triton, Praha 2003, s. 120–121.

⁶⁶ STASJUK, Oleksandr: *Orhanizacija ukrajins'kych nacionalistiv i holodomory. Ukrajinoznavčī studijī*, 2009, č. 10, s. 179.

⁶⁷ SEŇKIV, Mychajlo: *Antykolhospna borot'ba OUN-UPA*, s. 430.

⁶⁸ Tamtéž, s. 432–433.

⁶⁹ KENTIJ, Anatolij: *Antykomunistyčnyj opir OUN i UPA u pisljavojennyj period (1946–1956 rr.)*. In: KUL'ČYČKYJ, Stanyslav (ed.): *Orhanizacija Ukrajins'kych nacionalistiv i Ukrajinška povstans'ka armija*. Naukova dumka, Kyjiv 2005, s. 425–426. Dostupné na adrese <http://www.lucorg.com/UserFiles/File/Part%201.pdf>.

⁷⁰ PAVLENKO, I.: *Radanskyj režym proty ukrajins'koho nacional'no-vyzvol'noho ruchu v Ukrajinі. Rozbudova deržavy*, 1999, č. 1–6. Dostupné na adrese http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_ukr01/his_ruch.htm.

⁷¹ SEŇKIV, Mychajlo: *Antykolhospna borot'ba OUN-UPA*, s. 433–434.

z obklíčení, ve všech ostatních se celkem 191 bojovníků bilo do posledního náboje a posléze volilo sebevraždu zpravidla s pomocí ručních granátů.⁷²

Boj s kolektivizací se nevedl jen brachiálně, ale daleko větší měrou se uplatňovala sabotážní a destruktivní činnost. V letech 1944–1953 rukama OUN-UPA vzplanulo na západní Ukrajině 1 004 kolektivních statků.⁷³ Jen od srpna do prosince 1948 realizoval odboj 155 útoků na kolchozní majetek.⁷⁴ Provid měl ale i jiný způsob, jak proti státní moci obrátit její vlastní zbraň: z amnestovaných bojovníků vytvořit síť jedinců pracujících pro OUN nadále pod pláštěm legality.⁷⁵ Míra infiltrace sovětského hospodářského systému na vesnici byla až zarážející. Odpovídala již naznačenému obratu v jednání OUN, tendenci uchovat svou živou sílu pod krytím legality. Předšedové vesnických rad, tajemníci, učitelé, kolchozní funkcionáři, ti všichni měli být „vlky v rouše beránčím“, tvářit se uvědoměle navenek, vskrytu pak sbírat pro podzemí informace a prostředky (zdůrazňovala se ovšem i nutnost umístění agentů v urbánních destinacích a velkých centrech).⁷⁶ Zdá se, že tato taktika navazovala na již prověřené postupy v periodě první sovětské okupace západoukrajinských oblastí. Tehdy zněla direktiva Provodu nedvojznačně: *Chovat se k Rudé armádě přátelsky, vůči představitelům sovětské moci neprojevovat otevřené nepřátelství. Všichni členové OUN jsou povinni zaujmout vedoucí pozice ve všech institucích a organizacích, tak aby byli všude u moci členové OUN.*⁷⁷ Zaujme, že zpráva z roku 1950, která se ohlíží jedno desetiletí zpátky, obdobný záměr nyní připisuje pouze prostředí melnykovců, s nezatelným vlivem v západoukrajinském prostředí. Přitom dílčí hlášení MGB hovoří jasně. Namátkou: ze záznamu o odhalení a likvidaci mládežnických organizací OUN ve dvou vesnicích Lvovské oblasti na jaře 1950 se dozvídáme, že tyto nepřátelské buňky byly založeny předešlého roku „bandity“, kteří místa navštěvovali. Ve výčtu čtrnácti zatčených defiluje účetní kolchozu, vedoucí pracovní brigády a též členstvo pořádkových milic.⁷⁸ Po jiné takové razii uvízli v síti ředitel školy, školní inspektor, opět účetní místního kolchozu.⁷⁹ Jeden příklad za všechny, zajímavě demonstrující i zákruty kariérní dráhy oné doby: usvědčený předseda kolchozu Nikity Chruščova Kručeňuk v době německého útoku na SSSR dezertoval z armády, za okupace si zadal s Němci a v letech 1944–1945 pobýval v „bandě OUN“. Využil však nabídky amnestie, k rezistenci se otočil zády a k sovětské vlasti čelem. O tom, že mu skutečně bylo odpuštěno, vypovídá jeho vzestup na vedoucí pozici. V té ovšem měl selhat a práci zanedbávat.⁸⁰

Tato infiltrace též významně usnadňovala sabotážní záměry podzemí, kdy se paliči stávali samotní pracovníci kolchozů. Ačkoli jsou nicméně takové případy zaznamenány, čekistické svodky jsou na podobné případy nápadně skoupé.⁸¹ Převládají v nich naopak zjištění, že takto „infikované“ sovětské statky sloužily jako zásobovací báze povstalců a ohniska epizodického odporu. Lze spekulovat, že takové využití buněk OUN bylo zřejmě logičtější nežli žhářství, které tyto cenné přepážky muselo vystavovat riziku dekonspirace. Nicméně jen za rok 1950 bylo pouze ve Lvovské oblasti odvoláno z funkcí 250 předsedů kolchozů za domnělé spojení s antisovětským podzemím.

⁷² KYRYČUK, Jurij: *Istorija UPA*, s. 48–49.

⁷³ SEŇKIV, Mychajlo: *Antykolhospna borot'ba OUN-UPA*, s. 433.

⁷⁴ KENTIJ, Anatolij: *Narys borot'by OUN-UPA v Ukrajině*, s. 54–55.

⁷⁵ *DA SBU*, f. 13, spr. 372, t. 25, ark. 313.

⁷⁶ Tamtéž, ark. 314. Též např. nedatovaná zpráva varující před zamořením legálních struktur agenty OUN. *DA SBU*, f. 13, spr. 372, t. 64, ark. 371–372.

⁷⁷ *DA SBU*, f. 13, spr. 464, t. 1, 44 ark. In: KRUCYK, Roman – ŽOVTYJ, Serhij: *Čekists'ke dos'e okupovanoji Ukrajinjy. Zbirnyk dokumentiv*. Tom II. Presa Ukrajinjy, Kyjiv 2015, s. 797.

⁷⁸ *DA SBU*, f. 13, spr. 372, t. 25, ark. 349–350.

⁷⁹ Tamtéž, ark. 335–339.

⁸⁰ Tamtéž, ark. 342.

⁸¹ *DARF*, f. 9401, op. 2, spr. 134, ark. 444–448, 458. In: DAŠKEVYČ, Jaroslav – KUK, Vasyľ: „Osobyje papki“ *Stalina i Molotova*, s. 430. V tomto případě byly ovšem akce spojeny se snahou narušit morálku v předvečer voleb do Nejvyššího sovětu v únoru 1946.

Válka s kolektivizací nebyla jen ideologickým zápasem se sovětským zřízením. Znamenala svým způsobem boj o duši mas, ačkoli převažující duch ukrajinské postsovětské historiografie je s podobnou, z podstaty kacířskou úvahou v jasném rozporu – ukrajinští národně uvědomělí historici pokládají OUN-UPA za jakési vtělení vůle národa, o němž se nediskutuje. Je však třeba si uvědomit, že jakkoli obyvatelstvo strádalo pod údery staronového totalitního režimu, jeho odhodlání, bylo-li kdy jaké, záhy ochladalo, a nemálo jednotlivců se dávalo do služeb nových pořádků. Odpor k Sovětům se nemusel nutně překrývat se sympatiemi k odboji – byl v prostředí, vystaveném příliš dlouho *buržoazním vlivům*, podstatně širší.⁸² Také heroizace odbojářů, eticky jistě přijatelná, by neměla uchopení této látky deformovat natolik, abychom dramatickou dráhu protistalinské rezistence přestávali sledovat s kritickým nadhledem. Čekistické statistiky mohou být přepjaté, vyvstává z nich ovšem jedna zjevná tendence: počet zabitých ounovců je násobně převyšován zajatci.⁸³ Mýtus o boji do posledního muže sice může být potvrzován dílčími prameny (viz pozn. 72), v drtivé většině případů se materiály zdají potvrzovat to, co je nasnadě: každý odboj se postupem času morálně opotřebává, každé hnutí závisující na veřejné podpoře se ocitá na kluzké ploše přízné smrtelníků s jejich pochybnostmi a slabostmi. Neztrácíme tu ze zřetele zjevnou skutečnost, že bezohledná sovětizace přičkla úděl „banditů“ v omračující míře i nevinným civilistům, jimiž si zkrásnila statistiky. Přesto i počty dezertérů z UPA snad dodávají výše řečenému shrnutí morálního stavu odboje dostatečné ospravedlnění (srov. pozn. 58).

Tím se dostáváme k otázce solidnosti zakotvení rezistence v jejím domovském prostředí. Pokud lze z uvedených materiálů režimní provenience vyvodit míru postihů zasahujících nevybíravě i civilní populaci, stává se zjevným, že podpora odboji byla v západních oblastech USSR značná a zásahy čekistů mohla být jen posilována. Celkem bylo za příslušnost k OUN a UPA v letech 1943–1956 zatčeno 103 866 osob, z nichž 87 756 stanulo před soudem. Celkově 77 000 mužů a žen dobrovolně opustilo les. A co je neméně markantní: nucenému přesídlení bylo vystaveno 203 000 lidí, z nichž většinu tvořili tzv. pomahači banditů (*bandposobniki*).⁸⁴ Německá badatelka Katrin Boeckh má naopak za to, že UPA se žádné široké podpoře netešila; přispívat k tomu mělo vědomí bezvýhlednosti jejího boje, její loupeživá tažení a neméně měrou tlak ze strany moci, jemuž byli vystaveni civilisté. Autorka vedle stalinského teroru popisuje faktor UPA v životě vesničanů jako neméně stresující.⁸⁵ Pramen, o němž se opírá ve své monografii, však zasluhuje zdrženlivější náhled: jedná se o důvěrný stranický informační bulletin určený Chruščovovi, mapující ohlasy další z amnestií povstalců. Dozvídáme se z něj, jakou péči věnoval režim amnestijní kampani (zapojena byla letadla, která rozhazovala letáky nad lesními porosty v zónách zvýšeného výskytu upistů, taktéž byly rozdávány v místech bydlíště identifikovaných vzbouřenců a jejich pomahačů) a také nám přináší nápadně jednostranné reference o exaltovaném přitakání protipovstaleckým opatřením v řadách občanů.⁸⁶ Přesto snad by bylo přesnější hovořit o podpoře solidní, nikoli bezvýhradné. A především značně vrtkavé a proměnlivé v čase. V druhé polovině roku 1948 již zachycené zprávy z podzemí překypují stesky nad odcizením, které mezi hnutím odporu

⁸² MARPLES, David: *Stalinism in Ukraine*, s. 127.

⁸³ Jeden z bezpočtu příkladů poskytuje tabulka s výkony dobrovolnických likvidačních batalionů z domobrany nasazených proti podzemí ve Lvovské oblasti za rok 1944 a většinu roku 1945. Běžně převyšoval počet zajatců množství padlých šestkrát až desetkrát. *DA SBU*, f. 372, t. 97, ark. 134–135. K tomuto dokumentu mě přivedla STARODUBEC, Halyna: Osoblyvosti formuvannya ta dijal'nosti vynyščučal'nyh bataljoniv u 1944–1945 rokach. In: *Ukrajins'kyj vyvoz'nyj ruch*, 2010, č. 14, s. 115. Dále např. hlášení za březen 1946: celkem na západní Ukrajině likvidováno 8 360 povstalců, z nichž 1 802 zahynulo, do zajetí padlo 5 949 a 609 „přilezlo ke křížku“. *GARF*, f. 9401, op. 2, spr. 139, ark. 285–288, 296. In: DAŠKEVYČ, Jaroslav – KUK, Vasyľ: „Osobyje papki“ *Stalina i Molotova*, s. 342. Za listopad 1945 se nám dostává v hlášení následujících počtů: 113 mrtvých vedle 1 573 zatčených. *GARF*, f. 9401, op. 2, spr. 102, ark. 103–104. In: Tamtéž, s. 314.

⁸⁴ VEDĚNĚJEV, Dmytro – BYSTRUCHIN, Gennadij: *Meč i tryzub*, s. 328.

⁸⁵ BOECKH, Katrin: *Stalinismus in der Ukraine*, s. 336. Táž: *Kontinuität und Ende der Sowjetischen Herrschaft – die Ukrainische Sozialistische Sowjetrepublik 1945–1991. Österreichische Osthefte. Sonderdruck. Österreichisches Ost- und Südosteuropa-Institut, Wien 2000*, s. 368. Dostupné na adrese http://www.dokumente.ios-regensburg.de/publikationen/Boeckh/Boeckh_UkrSSR.pdf.

⁸⁶ *Litopys UPA. Nova serija*. Tom 5n. Toronto–Kyjiv 2002, s. 231.

a civilisty zavládlo. Neochota rolníků zásobovat povstalce vedla upísty k rabování. Zatímco dříve byli v jejich domovech vítáni, nyní – psalo se doslova – museli povstalci přikročit k použití síly, aby směli vejít dovnitř.⁸⁷ Půdu pod nohama brala hnutí odporu i masivní migrace v obou směrech, která otrásla stabilitou po léta důvěrně známého prostředí. Na druhé straně umožnila rezistenci využít chaosu a maskovat své členy jako přesídlece.⁸⁸ Tato látka by si zasluhovala soustředěnější pozornost, než jakou jí lze věnovat v této studii.

Od počátku své konfrontace s UPA se sovětská moc obrátila k civilní populaci, aby ji zapojila do svého protipovstaleckého úsilí. Tak se začaly rodit takzvané likvidační bataliony (*istrebitel'nyje bataliony*) sestavené nábořem vesnického obyvatelstva a navazující na vzor protinacistického boje se zapojením prověřených kádřů.⁸⁹ Popudem k takové strategii byla zprvu absence dostatečné síly na okupovaném a převážně protisovětsky cítícím území ještě v době, kdy byla každá ruka dobrá na frontě postupující do nitra Evropy. Sověští aktivisté, straničtí pracovníci a komsomolci se zde necítili bezpečně, proto již v září 1944 plénum ukrajinské komunistické strany potvrdilo potřebu verbovat záštitu vůči antisovětským elementům mezi místními.⁹⁰ V pozadí tohoto vývoje se odehrávala zajímavá dilemata vůdčích osobností sovětského režimu v oblasti. Tak legendární velitel rovenského partyzánského sjednocení Vasyl Behma ve funkci tajemníka rovenského oblastního výboru se stavěl proti nasazení armády v problematických lokalitách pro přílišnou evokaci německých postupů v letech okupace.⁹¹ Rudá armáda byla ostatně tělesem mnohonárodnostním, vojáci ukrajinské národnosti platili v tomto kontextu za nespolehlivé a rovněž pracovala únava z války. Přesto začala bez ohledu na tato estetická předsevzetí záhy plnit strážní funkci v každém západoukrajinském okrese vedle jednotek ministerstva státní bezpečnosti. Dělo se tak v měřítku přímo masovém za tzv. Velké blokády v zimě 1946, jež měla zajistit půdu pro zdárně aranžovaný průběh prvních poválečných voleb do Nejvyššího sovětu. Blokády se v ohromném množství vedle armády účastnily všechny režimní složky ve zbrani včetně *stribků*.⁹²

Početní stav likvidačních batalionů odráží míru intenzity činnosti protisovětského podzemí v té či oné oblasti: na Ternopolsku právě tak jako Stanislavovsku čítaly k červnu 1945 7 000 duší, v okolí Drohobyče to bylo 5 000, na Volyni, za války středisku UPA, jich stačilo již jen 4 000, u Lvova ovšem už zas 6 000.⁹³ Tento stav však zdaleka nebyl neměnný a záhy stoupal.

Lidský materiál těchto útvarů sestával zprvu z demobilizovaných veteránů partyzánské války a válečných invalidů včetně místních komunistů. V běhu kolektivizace pak přistupovali aktivněji i členové kolchozů, našli zde uplatnění dezertéři z UPA, kteří svým působením pomáhali odboj diskreditovat a současně odhalovat jeho skrytou pomocnou síť na místní úrovni.⁹⁴ Ani mládež nezůstávala stranou (důvodem ale mohlo být osvobození od služby v armádě), nucený nábor sice nebyl podstatou tohoto přílivu (jak tvrdí v recenzním příspěvku Aleksandr Gogun a Anatolij Kentij)⁹⁵, nicméně docházelo k němu. Takzvané *stribky*, jak se batalionům v lidovém žargonu říkalo, dokázala nová moc ocenit jako lokální sílu schopnou dobré orientace ve známém terénu.

⁸⁷ DA SBU, f. 13, t. 97, ark. 121–125. Viz též IŠČUK, Oleksandr – NIKOLAJEVA, Natalija: Stavlenňa..., s. 207–208.

⁸⁸ Viz MOTYKA, Grzegorz: *Ukraińska partyzantka*, s. 505.

⁸⁹ Viz dokumenty publikované v edici *Z archiviv VUČK, GPU, NKVD, KGB*, 2000/č. 1 (12), s. 35–64. Dostupné na adrese <http://www.reabit.org.ua/magazine/2000/>.

⁹⁰ STARODUBEC', Halyna: *Osoblyvosti formuvannya ta dijál'nosti vynyščuval'nych bataljoniv*, s. 111.

⁹¹ Tamtéž, s. 113.

⁹² PATRILYJAK, Ivan: *Vstaň i borys'*, s. 500–501. Také v tomto případě ovšem Chruščov z domyslitelných „estetických“ důvodů odolal návrhům vyhlásit v oblastech válečný stav. Ten pak byl uplatňován fakticky, bez nějaké formální certifikace.

⁹³ BOECKH, Katrin: *Stalinismus in der Ukraine*, s. 341.

⁹⁴ REMARČUK, Taras: Vynyščuval'ni bataljony L'vivščyny (1944–1948 rr.). *Naukovi zapysky Nacional'noho universytetu Ostroz'ka akademija. Istoryčni nauky*, 2008, č. 10, s. 195, 196. Dostupné na adrese [file:///C:/Users/david.svoboda/Downloads/Nznuoai_2008_10_22%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/david.svoboda/Downloads/Nznuoai_2008_10_22%20(1).pdf).

⁹⁵ GOGUN, Aleksandr KENTIJ, Anatolij: recenze na knihu Grzegorza Motyky *Ukraińska partyzantka*. In: *Pamięć i sprawiedliwość*, 2008, č. 1, s. 463. Dostupné na adrese http://ipn.gov.pl/_data/assets/pdf_file/0004/53239/1-24852.pdf.

Jen za rok 1946 podstoupily bataliony 16 907 bojových střetnutí s UPA a zabily přitom 1 004 jejich vojáků.⁹⁶ Taras Remarčuk však vzhledem ke značnému početnímu stavu *stribků* bilancuje jejich výkonnost jako nevalnou, mimo jiné zapříčiněnou nedostatečnou výzbrojí. Tomuto závěru nahrává i čtení mezi řádky statistik. Kupříkladu v březnu 1946 zahynulo v boji s UPA na západní Ukrajině 11 jejich členů, dva byli raněni a dva uneseni. Vedle toho příslušníků vojsk MVD-MGB padlo šest a raněn byl jeden. Menší ztráty měl i stranický aktiv a důstojnické kádry vojsk MVD a armády. Nejvyšší ztráty nesli civilisté (48 mrtvých).⁹⁷ V dalších měsících ztráty citelně stouply ve všech kategoriích, opět ovšem s převahou *stribků*.⁹⁸ Také z telegramu hlavy ministra vnitra Sergeje Kruglova a Nikity Chruščova Stalinovi vyplývá, že příslušníci batalionů se navzdory ustavičnému nebezpečí, v němž se nacházeli, netěšili adekvátním výhodám, což u některých působilo demoralizaci a pasivní přístup ke svěřeným úkolům. Konstatovala se zde přitom nepostradatelnost této pomocné síly až do chvíle konečného potření hnutí odporu.⁹⁹ Výzbroj batalionů rovněž nebyla uspokojivá, některé byly ponechány zcela beze zbraní, což se přičítalo absenci uvědomělého velení, a šlendrián jen kvetl.¹⁰⁰ Nepřekvapí, že OUN se ve svém úsilí nasadit do oficiálních struktur své agenty nezastavila pochopitelně ani před likvidačními bataliony.¹⁰¹ Je však ještě jedna okolnost, která není v pramenech úřední provenience dostatečně zachycena: existovala neformální pouta mezi ozbrojenci na obou stranách, pocházejícími často ze stejného venkovského prostředí. Volyňský Čech Václav Lešák v roce 1997 vzpomínal, jak jako zástupce velitele místního praporu banderovce úmyslně „neviděl“ a při přestřelkách obě strany mířily spiklenecky nad hlavy protivníků.¹⁰² Roli hrála i kolísavá morální úroveň *stribků*, která vedla v některých případech k banditismu a terorizaci obyvatelstva. Světlou stránkou této ideové nepevnosti – zajisté z pohledu OUN-UPA – byly sklony *stribků* k dezerci či jiné formě spolupráce s odbojem. Proto jim vzbouřenci adresovali návodné apely, jež nezřídka nezůstávaly bez účinku: část *stribk* dezertovala či zachovávala vůči nepříteli neutralitu.¹⁰³

Ivan Patryljak spatřuje ve výše již zmíněné Velké blokadě a úderu proti OUN a UPA v období únorových voleb 1946 situaci pro povstalce spíše jen nepříjemnou nežli osudnou; uvádí přitom řadu jejich zdárných protiakcí.¹⁰⁴ Ovšem volby se uskutečnily a bolševici zde mohli slavit propagandistický triumf, byť za cenu nemalého nasazení a lidských ztrát. Svědčí o tom odezva uplynulých událostí zachycená v důvěrné partajní dokumentaci. Úspěšné provedení volební slavnosti vnuklo vysoce postaveným činitelům režimu pocit, že OUN a UPA jsou vyřízené záležitosti. Procitnutí mělo nastat záhy, neboť jak se dočítáme např. v situačních hlášeních ve Stanislavovské oblasti, jedné z hlavních bašt poválečné antisovětské rezistence, i jinde, nedávný úspěch tamní stranické a silové orgány ukolébá, a ty nemístně polevily v bdělosti. Opět se mělo přitvrdit co do politické osvěty i bojové pohotovosti, posílit stavy *stribků*, trvat na řádném nasazení vojsk.¹⁰⁵ V další zprávě se konatovalo, že zatímco v předešlých týdnech vykazovaly prodloužené ruce Moskvy v boji s UPA chvályhodnou aktivitu, ta po volbách opadla a za 25 dní března 1946 se podařilo zneškodnit či ke kapitulaci přesvědčit 7 512 ozbrojenců oproti únorovým 11 296. Na západní Ukrajině se mělo ještě pohybovat 246 band o 2 923 mužích (údaje jsou to značně

⁹⁶ Při 5 410 zajatců navrch nás 2 902 kusů zabavených zbraní opět musí upamatovat na svévolnost, s níž komunisté kategorizovali druhou stranu jako bandity. GARF, f. 9401, op. 2, spr. 139, ark. 167–169. In: DAŠKEVYČ, Jaroslav – KUK, Vasyľ: „Osobyje papky“ Stalina i Molotova, s. 366.

⁹⁷ GARF, f. 9401, op. 2, spr. 135, ark. 285–288, 296. In: Tamtéž, s. 344.

⁹⁸ GARF, f. 9401, op. 2, spr. 136, ark. 1–5, 13. DAF, f. 9401, op. 2, spr. 137, ark. 173–176, 185. In: Tamtéž, s. 347, 353.

⁹⁹ GARF, f. 9401, op. 2, spr. 139, ark. 167–169. In: Tamtéž, s. 366.

¹⁰⁰ Litopys UPA. Nova serija. Tom 5n., s. 99–101.

¹⁰¹ DA SBU, f. 13, spr. 372, t. 64, ark. 371.

¹⁰² HOFMAN, Jiří et al.: Volyňští Češi v prvním a druhém odboji. Český svaz bojovníků za svobodu, Praha 2004, s. 331.

¹⁰³ REMARČUK, Taras: Vynyščuval'ni bataljony L'vivščyny, s. 198.

¹⁰⁴ PATRYLJAK, Ivan: Vstaň i borys', s. 502.

¹⁰⁵ Litopys UPA. Nova serija. Tom 5n., s. 102–106.

nespolehlivé a patrně podhodnocené).¹⁰⁶ Tato panika mohla být podmíněna i mezinárodními okolnostmi. Několik týdnů před vyhotovením citovaného zpravodajství pronesl Winston Churchill svůj slavný projev v americkém Fultonu, jenž podle vnitřních sovětských zdrojů podnítil psychózu očekávání III. světové války a vdechl nový život skomírajícímu antisovětskému hnutí. Bezpečnostní orgány braly tuto vlnu probuzených nadějí nesmírně vážně.¹⁰⁷ Údaj hovořící o trojnásobném nárůstu aktivity UPA však lze zřejmě jen zčásti spojovat s touto morální injekcí. Krom propukajícího hladomoru na východě svazové republiky zde mohlo jít o kouzlo relativity: podzemí si na jaře „lízalo rány“ a odpočívalo před dalším kolem bojů.¹⁰⁸ Že kritika mířící do vlastních řad nezůstala bez účinku, odrážel nakonec pozdější komentář podzemí z června téhož roku: *Taktikou neustálých útoků ... a zátahů nepřítel znovu paralyzoval veškeré [naše] možnosti vnějších akcí a pohybu*. Odboj tak byl podle něj dotlačen pouze k pasivní vnitřní obraně. Náklady mas se zde popisovaly jako nestálé, proměnlivé. Oddíly se vzhledem k tomu musely tříštit a upustit od větších střetů s nepřítelem, útvary jako sotně leckde zanikaly (vyšší jednotky byly rozpuštěny již v srpnu 1945). Některé úseky se ocitly odříznuté od svých vedení, ale jak konstatovaly stranické orgány (zde konkrétně lvovský oblastní výbor strany), uskutečňovaly teroristickou kampaň samostatně, bez pokynů shora.¹⁰⁹ V červenci OUN zdánlivě házela ručník do ringu, v dopise nižším článkům se hlavní velitel UPA Šuchevyč zmiňuje o nesnesitelném tlaku, jemuž jsou od jara vystaveni, a o tom, že některé oddíly UPA ztratily dokonce polovinu svého stavu. Bude proto nutné přejít od širokého povstaleckého boje k formám konspiračním, uštěďovat nepříteli údery tam, kde to nejméně čeká.¹¹⁰ A skutečně, podzemí se dokázalo zvednout z kolenou a poskytnout Sovětům důvod k tomu, aby ve svých zprávách psali o taktice *teroristických aktů*. Jeho činnost zahrnovala pestrout škálu úkonů, od překvapivých výpadů po sabotáže na komunikacích, s oblibou líčila pasti na odlehklých úsecích silnic. Ale klasický partyzánský boj včetně původní struktury UPA dohasínal jako památka na slavnější časy již jen v Karpatech.

Konference Provodu v červnu 1946 nešetřila sebechválou, morálku obyvatelstva hodnotila vysoko. Populace stála podle závěrečné deklarace shrnující výsledky konference v jednom šiku za OUN a UPA.¹¹¹ Uplynulé období v ní bylo popsáno jako nejkritičtější, ale závěr vyzněl povzbudivě: nepřítel nepochodil. Mezinárodní situace se též dočkala optimistického posouzení – ve vzduchu bylo cítit dusno před bouří, konstatovalo se vysoké zbrojní tempo a vojenské přípravy v angloamerickém bloku i bloku sovětském. Angličané činili ústupky svým koloniím, aby povzbudili soudržnost svého impéria, SSSR zas utužoval pouta se svými satelity.¹¹² Ale Šuchevyč se vysmíval naivním očekáváním III. světové války mezi Západem a Moskvou. To je třeba mít na zřeteli, podléháme-li zjednodušenému vidění duševního světa povstalců.¹¹³ Zklamala Postupim, nadchla, jak víme, Churchillova fultonská řeč, ale čekání na kataklyzma se zdálo příliš dlouhé. Osobní Šuchevyčův názor jistě nebyl profilující, a tak se i o rok později, v červnu 1947, ve vedení probírala možnost brzkého světového konfliktu jako reálná. Z dnešního pohledu jde o tragikomické čtení. Ne tak vírou, že válečné rozuzlení přeci jen přijde (sdílel ji mnohem déle ostatně antikomunistický odboj napříč celým východním blokem a ožila nanovo v době války v Koreji), ale sofistickovaností úvah, která dovedla účastníky porady vedení k probírání scénářů až fantaskních: pokud

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 106–107. Anatolij Kentij však cituje zprávu za období dubna až srpna 1946, podle níž jen zabitých upistů rukou MVD-MGB bylo 3 277. KENTIJ, Anatolij: *Narys borot'by OUN-UPA v Ukrajině*, s. 18–19.

¹⁰⁷ BURDS, Jeffrey: The Early Cold War in Soviet West Ukraine 1944–1948. *The Carl Beck Papers in Russian & East European Studies*, Nr. 1505, January 2001, s. 25–27. Dostupné na adrese <http://carlbeckpapers.pitt.edu/ojs/index.php/cbp/article/view/116/117>.

¹⁰⁸ Srov. pozn. 82 tamtéž.

¹⁰⁹ RUSNAČENKO, Anatolij: *Narod zburenyj*, s. 290.

¹¹⁰ KENTIJ, Anatolij: *Narys borot'by OUN-UPA v Ukrajině*, s. 22–23.

¹¹¹ *OUN v svitli postanov Velykych Zboriv*, s. 153.

¹¹² Tamtéž, 146–147.

¹¹³ VĚDĚNĚJEV, Dmytrij – BYTRUCHIN, H. S.: *Povstans'ka rozvidka*, s. 105.

by Američané s Brity napadli přímo sovětské území, přicházel na základě těchto debat v úvahu partyzánský boj proti novým okupantům – vše mělo záležet na jejich postoji k ukrajinské otázce.¹¹⁴ Realističtější hodnocení obsahovaly články z roku 1950, které psal v exilu Stepan Bandera. Upozdorňoval, že Ukrajinci nedostanou od Západu nic zadarmo a v případě vypuknutí další války budou muset svou věc u spojenců zpevnit aktivním bojovým nasazením. Kladel si otázku po možných scénářích a tak jako po celý svůj dosavadní život mírnil nadšení těch, kteří měli za to, že samotné vypuknutí III. světové války tentokrát již nevyhnutelně vydláždí Ukrajině cestu k samostatnosti. Jediným východiskem mu byla revoluční činnost na ukrajinském území v osudovém momentu nové konflagrace. Partyzánská či povstalecká, avšak nezávislá na vrtoších velmocí.¹¹⁵ Ale onou dobou byly podmínky pro široce pojatou antisovětskou kampaň již velmi neuspokojivé, což s důrazem až symbolickým demonstuje smrt Romana Šucevyče v březnu onoho roku.

V roce 1947 doznala změny povstalecká terminologie. Tato studie se tomu na několika místech ve shodě s dalšími mnoha autory možná zpronevěřuje, avšak sousloví *OUN-UPA* má své oprávněné užívání až od 30. května 1947, kdy Šucevyč zvláštním rozkazem tyto dva útvary terminologicky spojil a označil za ozbrojené podzemí (*zbrojne pidpillja*). To mělo, jak víme, tou dobou před sebou ještě řadu let bojů. Fáze aktivní činnosti postupně přecházela v živoření. Na odhodlání zůstávat po léta v lesích a plahočit se strážněmi konspirace mimo hlavní proud života je něco fascinujícího. Tato urputnost nebyla vlastní jen Ukrajincům; v Pobaltí nacházíme podobné příklady svědčící o tom, že lidská vůle se dokáže vzpírat danostem cynické mezinárodní diplomacie. A odboj nelze geograficky vtěsnat jen do rámce západní Ukrajiny. Migrační proudy směřující na východ na rozvíjející se Donbas a do táborů Gulagu přenesly zakonspirovaný aktiv OUN i tam. Vězeňské vzpoury v souostroví Gulag, s výraznou účastí ukrajinských nacionalistů, tvořily morální část celku, jehož epicentrum bylo v Haliči a na Volyni. Nelze ovšem přehlížet ani socialistický náboj výrazně se projevující v politickém myšlení OUN, permanentně vracející na debatní stůl možnosti nějaké formy dohody se sovětskou mocí.¹¹⁶ Složitý problém tedy nemohou přehlušit fanfáry postkomunistických národotvorných rituálů vynášejících hrdiny do nebes. Legitimní je otázka: Stálo to za to? Nebyly nejlepší síly ukrajinské society hnány na porážku a postrádány pak v příštích dekádách, aby sovětský žalář pomáhal zlidštit zevnitř? A účastnil se onoho nerovného boje vůbec *ukrajinský národ* jako takový? Neboť bojující předvoj představuje v každé společnosti všech historických etap statistickou odchylku od „normálu“. Dějiny, zdá se, nedokážou hrdinství včasné honorovat. Ukrajině nadělily problematickou svobodu až rozpadem zchátralého sovětského domu. Stalo se tak, mluvíme-li o Ukrajině, bez jediného výstřelu.

¹¹⁴ RUSNAČENKO, Anatolij: *Roman Šucevyč*, s. 238. Tuto absurdní myšlenku vyjadřovala již dříve Jaroslava Muzyka, Šucevyčova důvěrnice, pracující jako spojka mezi UPA a sovětskými vyjednávači. VEDĚNĚJEV, Dmitrij: *Odisseja Vasilija Kuka. Vojenno-političeskij portret posledněgo komandujuščego UPA*. K.I.S., Kijev 2007, s. 153.

¹¹⁵ BANDERA, Stepan: *Perspektyvy ukrajins'koi revoljuciji*. Vydána OUN, Mjunchen – Toronto 1978, s. 207–238.

¹¹⁶ PETROVSKYJ, V. V. et al.: *Istorija Ukrajiny*, s. 507.

Příběh Miroslava Kopta, skauta, bojovníka proti komunismu a politického vězně

Lukáš Havel

Miroslav Kopt se narodil 13. července 1935 v Praze a své dětství prožil v Kobylisích, neda-leko nechvalně proslulé střelnice. Po skončení druhé světové války se zapojil do 34. skautského střediska Ostříž, které po komunistickém převratu v únoru 1948 a zákazu Junáku přešlo pod vedením Oldřicha Rottenborna do ilegality. Jeho členové finančně a materiálně pomáhali rodinám představitelů domácího skautingu, kteří byli zatčeni a v politických procesech odsouzeni k vysokým trestům. Prostřednictvím Josefa Krbečka, jenž se učil puškařem, se skauti dostali ke zbra-ním, s nimiž cvičili a připravovali se na povstání proti komunistickému režimu. Od roku 1952 Kopt spolu s Ostříží šířil po Praze letáky, později v okolí Prahy přerušovali telefonické a elek-trické spojení zejména Národních výborů a místních organizací KSČ. V souvislosti s jednou akcí odbojové skupiny, které se Miroslav Kopt přímo nezúčastnil, došlo v dubnu 1952 k první vlně zatýkání.¹

Miroslav Kopt byl 2. dubna 1953 jako mladistvý odsouzen Lidovým soudem trestním v Pra-ze za sdružování proti republice k šesti měsícům odnětí svobody. Výkon trestu byl však přerušen amnestií prezidenta republiky z května 1953. Kopt propuštění využil k plánování dalších pro-tikomunistických akcí a s dalšími členy střediska Ostříž založil skupinu „Tonda“. Státní bezpeč-nost ovšem skauty i nadále sledovala. Během domovní prohlídky, po zatčení 12. října 1952, byla u Kopta nalezena pistole ráže 9 mm a větší množství nábojů. Kopt byl 10. března 1955 odsouzen Krajským soudem v Praze za velezradu k deseti letům trestu odnětí svobody. Během hlavního líčení uvedl, že svůj negativní postoj ke komunistickému režimu nemá důvod měnit.²

V táboře nucených prací Nikolaj na Jáchymovsku, kam byl Kopt umístěn jako vězeň s číslem A 027215, probíhala poměrně čilá ilegální činnost. Pod vedením skauta z Nové Paky Radko Pav-lovce byl zkonstruován primitivní radiopřijímač, mapovány doly a těžba na Jáchymovsku atd. Ra-diosoučástky pomáhali opatřovat i skauti z Prahy pod vedením Emanuela (Oriona) Racka, jedno-ho z odsouzených v procesu se členy 34. střediska Ostříž. První radiopřijímač byl hotov na konci roku 1955 a vězni s jeho pomocí poslouchali vysílání Rádia Svobodná Evropa (RSE) a BBC. Vy-hloubenými šachtami se jim podařilo navázat spojení i s dalšími lágry, a na tábor Rovnost ještě v roce 1955 dopravit další přijímač.

I díky těmto kontaktům, na nichž se podílel i Miroslav Kopt, se mj. podařilo koordinovat stávkový odpor vězňů. Postupně, zejména po sérii přednášek o T. G. Masarykovi, které mj. vedl polisto-padový předseda Ústavního soudu ČSFR a ČR Zdeněk Kessler, byli vězni z Nikolaje přesunováni na Rovnost. Kopt se přednášek rovněž účastnil a jejich obsah šířil dále mezi vězni. Přestože svou činnost v květnu 1957 utlumili, s ohledem na zvyšující se riziko prozrazení byl Radko Pavlovec spolu s dalšími znovu odsouzen. Zapojení Kopta do ilegální činnosti nikdo neprozradil, a tak byl pouze umístěn na deset dní do izolace, protože se v dopise rodičům silně kriticky vyjadřoval

¹ Rozhovor s Miroslavem Koptem pro Ústav pro studium totalitních režimů, dostupné na <http://www.ustrcr.cz/cs/mi-roslav-kopt> (dále jen Rozhovor pro ÚSTR; stav ke dni 11. 11. 2015); rozhovor s Miroslavem Koptem pro projekt Paměť národa ze dne 7. 7. 2009, dostupné na <http://www.pametnaroda.cz/story/kopt-miroslav-1935-693>, (dále jen Rozhovor pro PN; stav ke dni 11. 11. 2015. Národní archiv (dále NA), fond (dále f.) Správa sboru nápravné výchovy (dále SSNV), osobní vězeňský spis Miroslava Kopta, rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 10. 3. 1955, sp. zn. 1 T 5/55.

² NA, f. SSNV, osobní vězeňský spis Miroslava Kopta, rozsudek, sp. zn. 1 T 5/55.

proti komunistickému režimu. Karel Kahoun ve své publikaci „Lámání lilíí“ shrnul činnost odsouzených členů Junáka na Nikolaji slovy: „*Za naše skautské aktivity na lágru by každému mohli pár let přidat!*“³

Miroslav Kopt i ve vězení probíral se členy Junáka možnosti budoucí výchovy mládeže. Zejména se skauty ze svého střediska se shodl, že mladým lidem má být důsledně vštěpován anti-komunismus. Kopt se před spoluvězni vyjádřil i v tom smyslu, že škody napáchané režimem by měli uhradit členové komunistické strany. Tento svůj názor, který se donesl až k příslušníkům bezpečnostních složek, neváhal potvrdit během výslechu, přičemž dodal, že je absolutně nepřátelsky zaměřen proti komunistickému zřízení. Uvedl dokonce, že Junák by se měl stát rozhodující organizací pro výchovu mládeže. Dle zprávy z 23. prosince 1958 předával Kopt spoluvězňům literaturu, kterou získával od civilních zaměstnanců jáchymovských dolů. Šířil těmito kanály získané zprávy o domácím i zahraničním politickém vývoji. Spoluvězně přitom ujišťoval, že i po propuštění plánuje zakládat protikomunistické skupiny. Jeho plány bezpečnostním orgánům hlásil nasazený spoluvězeň Jaromír Chlapec a další. Miroslav Kopt se také pokoušel získat radiopřijímač, který byl ukryt po zatčení skupiny kolem Radko Pavlovce. Opatřoval si i součástky pro jeho vylepšení a vytipoval si osoby pro jeho obsluhu. Radiopřijímač se mu však nakonec získat nepodařilo. Kopt se však nevzdával svého základního postoje, když ještě ve výpovědi 19. dubna 1960 uvedl, že lidově demokratické zřízení je z jeho pohledu nedemokratické a porušuje občanské svobody. Z vězení byl propuštěn o necelý měsíc později, dne 12. května 1960, na základě amnestie prezidenta republiky. Z vězeňského zařízení domů do Prahy jej následoval i kontrarozvědný svazek, v jehož rámci byla jeho činnost sledována Státní bezpečností.⁴

Kopta, stejně jako řadu dalších politických vězňů zatčených v mladém věku, čekala základní vojenská služba, k níž byl záhy povolán. Ani zde však ze svých názorů neslevil. Dle zpráv vojenské kontrarozvědky (VKR) poslouchal v kanceláři velitele roty vysílání RSE. Oldřich Rottenborn, bývalý vedoucí střediska Ostříž, se pak před spolupracovníkem Státní bezpečnosti neprozřetelně vyjádřil v tom smyslu, že Kopt své umístění využívá rovněž ke sběru vojenských zpráv. Vojenská kontrarozvědka na něj nasadila svého spolupracovníka Růžičku, který se jej měl, dle pozdějšího Koptova vyjádření, snažit vyprovokovat k činnosti. Růžička například svým řídicím orgánům sděloval, že po něm Kopt požaduje vybudování osmi mrtvých schránek v okolí jeho bydliště, do nichž by umisťoval zprávy o Sboru národní bezpečnosti, Lidových milicích, KSČ, tovární výrobě atp. Rovněž jej Kopt naučil tyto zprávy šifrovat. V červnu 1962 měl vyslat Růžičku do Prahy za Rottenbornem s tím, aby jej zapojil do protikomunistické činnosti. Rottenbornem byl však údajně odmítnut.⁵

V roce 1966 se Kopt zapojil do fungování pražského střediska Psohlavci, jež, byť fungovalo pod záštitou Československého svazu mládeže, začalo pod vedením Josefa Zikána (Bobra) v jednotlivých oddílech zavádět skautské metody výchovy. Vedoucí střediska následně sehráli podstatnou roli při obnově Junáka na jaře 1968. Členem přípravného výboru se stal i Miroslav Kopt. V roce 1968 se Kopt vrátil do obnoveného 34. střediska Ostříž, kde po Jiřím Oktábcovi vedl jeden z oddílů. Po zániku Československého svazu mládeže se zapojil i do fungování nově vzniklé zastřešující organizace Sdružení organizací dětí a mládeže (SODM) a podílel se na organizování III. sněmu Junáka plánovaného na podzim 1968.

³ Tamtéž, rozsudek, sp. zn. 1 T 5/55, hlášení ze dne 14. 12. 1958 a 11. 4. 1957, vězeňský posudek ze dne 2. 7. 1956; KAHOUN, Karel: *Lámání lilíí*. ÚDV 2006, s. 101–102; BOBEK, František. – ROTTENBORN, Oldřich: *Skauti za ostnatými dráty*. Praha 1993, s. 42–43, 54, 60, 68; rozhovor pro ÚSTR; rozhovor pro PN. Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – Centrála (dále MV-KR), arch. č. 577871 MV, zpráva ze dne 20. 11. 1959.

⁴ ABS, f. MV-KR, arch. č. 577871 MV, zpráva ze dne 20. 11. 1959, 23. 12. 1958, 20. 11. 1959, 18. 1. 1959, informace o činnosti KDS na NPT Rovnost ze dne 6. 1. 1960, zpráva ze dne 12. 2. 1960, 3. 3. 1960, výpověď Miroslava Kopta ze dne 14. 4. 1960 a 19. 4. 1960, zpráva ze dne 13. 5. 1960 a 13. 2. 1961.

⁵ ABS, f. MV-KR, arch. č. 577871 MV, zpráva ze dne 19. 4. 1963, agenturní zpráva ze dne 8. 3. 1961, zpráva ze dne 21. 3. 1962, 3. 5. 1962, 8. 5. 1962, 26. 5. 1962, 2. 6. 1962, 14. 6. 1962, 22. 6. 1962, 28. 6. 1962, 4. 5. 1962, 20. 8. 1961, 1. 11. 1962, 8. 3. 1963, 16. 4. 1963, 4. 10. 1963, návrh na uložení osobního svazku ze dne 19. 7. 1964; rozhovor PN; rozhovor pro ÚSTR.

Záhy po okupaci ČSSR vojsky pěti států Varšavské smlouvy se představitelé dětských a mládežnických organizací – včetně Kopta – zapojili do protestů, v jejichž rámci mj. organizují petice podporující československou vládu jakožto jediné legální vedení státu. V tomto smyslu byla sepsána i výzva Služba vlasti z 29. srpna 1968, kde Kopt a další odmítají Moskevské protokoly, okupaci a ztrátu národní suverenity. Dále text vyzývá mládež k dobrovolným brigádám, které by pomohly odstranit část škod způsobených okupací. Obdobně jako výzva Služba vlasti byl koncipován i dopis mládeži z 27. srpna 1968, jenž byl rovněž signován i Miroslavem Koptem. I přes tyto snahy však v dalších letech dochází k rychlé „normalizaci“ a možnosti svobodné výchovy mládeže jsou postupně omezovány. Na konci roku 1969 sepsal Miroslav Kopt spolu s Jiřím Zachariášem a Ivanem Makáskem prohlášení SYRINX, které se ohrazovalo proti ústupkům Ústřední rady Junáka vůči novému normalizačnímu vedení dětských a mládežnických organizací. Dopis byl zejména veden ideou, aby se domácí skautská organizace raději sama rozpustila, než aby se čím dál více podřizovala za cenu obětování vlastních hodnot. I přes tyto snahy Kopta a dalších je po letních prázdninách 1970 činnost Junáka ukončena postupným sloučením s Pionýrskou organizací, přičemž část bývalého vedení byla kooptována do České ústřední rady pionýrské organizace Socialistického svazu mládeže.⁶

Po srpnu 1968 se obnovil zájem Státní bezpečnosti o Miroslava Kopta, k jeho osobě je úkolováno několik tajných spolupracovníků, včetně např. bývalého tajemníka náčelnictva Junáka Slavoje Chodounského (krycí jméno „Sláva“). Po roce 1970 Kopt i nadále vedl svůj oddíl, který však nepřevedl pod žádnou ze složek nově vzniklého Socialistického svazu mládeže. Spolu s tím obnovuje i svůj zájem o přímou protikomunistickou činnost, do níž postupně zapojil rovery (většinou mladí lidé mezi 15 až 18 lety) ze svého oddílu, kteří pomáhali zejména s šířením exilové literatury. Dne 17. září 1971 Kopt společně s Jiřím Zachariášem zorganizoval akci, během níž byl hrob zakladatele organizace Junák Antonína Benjamína Svojsíka zakryt československou vlajkou a nápisem „Skauting vylučuje totalitu – totalita vylučuje skauting“.⁷

Miroslavu Koptovi se dále dařilo, jakožto členovi radioklubu, cestovat přibližně každé dva roky, pod zámkou účasti na technických veletrzích, do Spolkové republiky Německo. Během výjezdů navštěvoval své známé mezi německými skauty, pracovníky RSE atp. Asi v roce 1974 navázal Kopt opětovně kontakt s emigrantem a bývalým členem střediska Ostříž Miroslavem Obrmanem. Dle zprávy Státní bezpečnosti z 3. října 1974, měl Kopt téhož roku navštívit budovu ústředí západoněmecké skautské organizace. Podařilo se mu však v roce 1984 setkat i s ředitelem RSE Georgem Urbanem, s nímž jej spojila Olga Kopecká (Valeská). V roce 1987 pak Kopt jednal i s dalším ředitelem československého vysílání RSE Zdeňkem Šedivým. S pomocí Miroslava Obrmana a dalších osob (např. Heino Seegera a západoněmeckých skautů z jeho oddílu) Kopt nejpozději od roku 1974 až do roku 1989 zajišťoval pašování rozsáhlých zásilek exilové a další nepovolené literatury do Československa. Balíky se Svědectvím či knižní produkcí nakladatelství '68 Publishers a Index přicházely asi jednou měsíčně. Dle záznamu Státní bezpečnosti z května 1976 měl dokonce Kopt dostávat přes své kontakty zahraniční tiskoviny jen dva dny po jejich vydání. V roce 1973 se mu podařilo zveřejnit v exilovém skautském časopise STOPA článek nazvaný „Stopa stopy doma“. Podepsán byl pseudonymem Syrinx. V textu připomíná konec domácí

⁶ Rozhovor pro PN; ABS, f. MV-KR, arch. č. 577871 MV, zpráva ze dne 17. 11. 1973, charakteristika ze dne 2. 1. 1974, výzva Služba vlasti, Kopt informace; Tamtéž, arch. č. 624275 MV, svazek třetí, záznam o pohovoru s Miroslavem Vítkem ze dne 15. 1. 1972, záznam o pohovoru s Jiřím Lukšičkem ze dne 30. 10. 1972; Tamtéž, f. Vyšetřovací spisy – Centrála (MV-V), arch. č. V-24880 MV, usnesení ze dne 11. 10. 1974; Archiv Centra orální historie Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR (dále ACOH ÚSD), rozhovor s Miroslavem Koptem vedl Lukáš Havel dne 25. 8. 2011; výzvy Služba vlasti ze dne 29. 8. 1968 a Naši mládeži ze dne 27. 8. 1968, soukromý archiv autora.

⁷ Rozhovor pro PN; ACOH ÚSD, rozhovor s Miroslavem Koptem; Ministerstvo obrany ČR, Odbor pro válečné veterány (dále MO-OVV), ev. č. 262000047/11/2016-1322, výpověď Jiřího Zachariáše ze dne 21. 9. 2015.

skautské organizace v Československu a železnou oponu označuje za „hraniční barikádu nesmyšlnosti a zla“, přičemž dodával, že probouzející se svoboda zemřela pod pásy tanků.⁸

Přes Miroslava Obrmana a další osoby se Koptovi dařilo do zahraničí posílat také zpravodajské informace, např. o rozmístění vojenských jednotek v západním pohraničí, které získával např. od jednoho ze členů svého skautského oddílu, sloužícího během základní vojenské služby na Karlovarsku. Později mu dokonce předal mapy se zakreslenými skladišti zásob a materiálu, jenž byl určen ke stavbě mostů v případě postupu vojsk Varšavské smlouvy do západní Evropy. Státní bezpečnost si zjevně s Miroslavem Koptem nevěděla příliš rady. Zpráva z 13. ledna 1978 tak sděluje, že i přes prověrku korespondence se nedaří Kopta usvědčit z činnosti, neboť odmítá práci ve skupinách z důvodu jejich malé bezpečnosti, dodržuje zásady konspirace, provádí si prověrky osob a kontroluje, zda mu není podstavován spolupracovník bezpečnosti. Svazek kontrarozvědného rozpracování k Miroslavu Koptovi byl následně uložen k archivaci.⁹

V první polovině osmdesátých let se do výše zmíněné distribuce exilové literatury zapojil i Obrmanův syn Jan, který zorganizoval skupinu spolužáků z Mnichova. Jednotlivci, zejména Christine Eble (později provdána Obrman), pak exilovou literaturu převáželi do ČSSR, kde ji předávali Koptovi a dalším osobám, případně uschovávali v pražském kostele sv. Ignáce z Loyoly. Finanční prostředky na nákup knih poskytoval například Alexandr Tomský či Pavel Tigrid. Významná část zakázané literatury byla navíc pašována na mikrofilmch. V červenci 1985 Jan Obrman nastoupil do zaměstnání v analytickém oddělení RSE.¹⁰

V roce 1983, v souvislosti s rozmísťováním sovětských balistických raket středního doletu s jadernými hlavicemi v ČSSR, přišly Koptovi od rodiny Obrmanů razítka „Nechceme SS 20“ a později „Propustte politické vězně“. Razítka rozdal mezi své skauty a skautky z oddílu J. Zachariáše, kteří je po dobu asi čtvrt roku vylepovali po nástěnkách, plakátech, budovách atd. V roce 1989 Kopt s pomocí Jana Obrmana a Ervína Loprejse zajistil kopírovací zařízení pro potřebu skautského samizdatového časopisu ČIN. Časopis nevycházel ještě ani rok, když byla po pádu komunistického režimu v Československu v prosinci 1989 v sále Městské knihovny v Praze obnovena činnost organizace Junák.¹¹

Život Miroslava Kopta v letech 1948 až 1989 je zajímavým dokladem skutečnosti, že jedinec se mohl rozsáhlou činností úspěšně postavit tehdejšímu režimu, pokud byl obklopen spolehlivými přáteli. Kopta pak neodradilo ani téměř osm let věznění v uranových dolech, kde se naopak spolu s dalšími skautky podílel na ilegální protikomunistické činnosti. Po roce 1974 se pak orientoval zejména na předávání zpravodajských informací a dovoz exilové literatury do Československa, často za neúspěšného dohledu příslušníků Státní bezpečnosti, kterým nezbylo než si na jeho počínání interně stěžovat.

⁸ ABS, f. Agenturní svazky – centrála (MV-TS), arch. č. 592765 MV, zpráva ze setkání ze dne 6. 9. 1975; Tamtéž, f. MV-KR, arch. č. 577871, zpráva ze dne 3. 10. 1974, záznam ze dne 19. 3. 1975, 10. 10. 1975, závěrečná zpráva ze dne 13. 1. 1978; Tamtéž, f. MV-KR, arch. č. 751519 MV, záznam ze dne 13. 3. 1980, návrh na opatření ze dne 21. 3. 1980; rozhovor pro PN; ACOH ÚSD, rozhovor s Miroslavem Koptem; rozhovor s Jiřím Zachariášem vedl Lukáš Havel dne 14. 6. 2011; MO-OVV, sp. zn. 262000047/11/2016-1322, výpovědi Zdeňka Klaudivise ze dne 17. 9. 2015, Jana Obrmana ze dne 6. 10. 2015 a dopisy Jaroslava Verzala ze dne 2. 6. 2015, Heino Seegera ze dne 12. 10. 2015. Archiv Skautského institutu Antonína Benjamína Svojsíka. Syrxin: „Stopa stopy doma“. In: *Stopa* č. 36, Kalifornie 1973, s. 5.

⁹ MO-OVV, ev. č. 262000047/11/2016-1322, výpovědi Zdeňka Klaudivise ze dne 17. 9. 2015, Jiřího Zachariáše ze dne 21. 9. 2015, Jana Obrmana ze dne 6. 10. 2015 a dopis Heino Seegera ze dne 12. 10. 2015.

¹⁰ MO-OVV, ev. č. 262000047/11/2016-1322, výpověď Jana Obrmana ze dne 6. 10. 2015; rozhovor pro PN; TOMEK, Prokop: *Československé bezpečnostní složky proti Rádiu Svobodná Evropa*. „Objekt ALFA“. ÚDV 2006, s. 162.

¹¹ MO-OVV, ev. č. 262000047/11/2016-1322, výpovědi Zdeňka Klaudivise ze dne 17. 9. 2015, Jiřího Zachariáše ze dne 21. 9. 2015; rozhovor pro PN; PLACÁK, Petr: StB a „protizákonné písemnosti“ v osmdesátých letech. In: *Securitas Imperii*, roč. 1994, č. 1, s. 3–17.

Vazební fotografie Miroslava Kopta pořízená Státní bezpečností (1954)

Zdroj: ABS

Zbraně zabavené Státní bezpečností u puškaře Josefa Krbečka

Zdroj: ABS

Záhlaví časopisu československých skautů a skautek v zahraničí Stopa, roč. 1973, č. 36

Zdroj: Archiv Skautského institutu Antonína Benjamína Svojsíka

*Člen Konfederace politických vězňů ČR Miroslav Kopt (2012)
Zdroj: Archiv autora*

111

STOPA STOPY D O M A.

Po chodníčku přátelství a odvahy se dostala domů do vlasti STOPA. Způsobila velkou radost a stejně radostné překvapení.

Původem k těmto dopisům nebylo nic většího než znovu potvrzený fakt, že i skauti v zahraničí pracují, jsou schopní vytvořit silná duševní pouta, formulovat své myšlenky a cíle; zůstat i s námi doma, věrni také dál.

Podmínky k výchovné skautské práci jsou, pravda, v každém případě rozdílné.

Zatímco ve vlasti je naše hnutí již po třetí rozpuštěno, (tentokrát je to salanounsky nazváno "integrací") a skautské oddíly jsou nuceny pracovat nikoliv bez značného rizika, Vaši práci možná komplikují jiné problémy.

Ale bez potíží se nenarodí nic. Po dvacet let, od roku 1946 - do osudného roku 1968 se v mládeži doma udržovala touha po skautingu a z ní vyplývající touha po svobodě.

Stejně jako Vy jste u svých ohňů, někde na březích jezer vypravěli svým chlapcům o vzdálené vlasti, vzpomínali jsme my doma na Vás. Toužili jsme, po tom stisknout Vám ruku, usednout ke společnému ohni zapálenému v místech kde se ještě dnes táhne hraniční barikáda nesignifikančnosti a zla.

Veříme, že československé jaro roku 1968 vyvolalo i u vás stejnou radost a naději. Ale probouzející se svoboda zemřela pod pásy tanků. Nezemřela však naděje. Pro skauti doma je toto období přípravou na zkoušku v níž chtějí obstát. Veříme, že první otázka na kterou budeme muset odpovídat bude znít: Co přinášíte pro příští dny, jsou Vaši chlapci schopní za minutu porazit strom a nebo především lidé odhodlaní zaradit se do proudu dobrých z celého světa.

Totéž očekáváme bratři od Vás. Potom se někde uprostřed cesty určitě musíme sejít a nikdo nám nezabrání vytvořit jeden proud.

Předpokladem k uspořádání tohoto stavu je trvalá výchovná práce, vycházející z hluboké touhy po rozumném stavu věci.

Společně s Vaším bratrem Fakírem soudíme, že právě tato práce a ne žádné rozdělování funkcí může naše snahy posunout vpřed

SYRIAX-RO-PRAHA

„Sháněti spolehlivé lidi... a tyto zapojovati“

Životní příběh odbojáře Jana Krumpholce (1927–2010)

Markéta Bártová

Projev aktivního odporu proti komunistickému režimu v Československu patří přes nemalý zájem odborné i laické veřejnosti stále spíše k býlým místům našich moderních dějin. Stovky případů rezistence proti totalitě zůstávají skryty v obrovském množství archivních dokumentů, vzešlých z činnosti bývalých komunistických mocenských složek. Nepochybně mezi ně patří i případ hluboce věřícího katolíka a přesvědčeného demokrata Jana Krumpholce,¹ který se do protikomunistických aktivit zapojil brzy po únoru 1948 a přes zkušenost dlouholetého vězení v nich vytrval prakticky až do listopadu 1989.

Úvod

Jan Krumpholc se narodil dne 3. června 1927 v obci Radíkov u Olomouce. Jeho otec hospodařil na malém rodinném statku, matka se starala o domácnost a kromě malého Jana i o tři jeho sourozence – Jiřinu, Antonii a Milana. Po absolvování obecné a měšťanské školy strávil dva roky na obchodní škole a později se ještě vyučil řezníkem. Během okupace Československa německou armádou byl zaměstnán v železárnách Mariánské Údolí a v roce 1944 se aktivně zapojil do odboje. Působil v partyzánské jednotce s názvem „Moravská brigáda“, která patřila do rozvětvené odbojové skupiny „Sever“.² Účastnil se ozbrojeného přepadení dvou vlaků i drobných sabotáží zneumožňujících pohyb a spojení německým jednotkám.³ Během závěrečných bojů začátkem května 1945 utrpěl střelné poranění nohy. Po skončení války sloužil šest měsíců ve strážních jednotkách v pohraniční oblasti, přičemž mu celé toto období bylo následně uznáno jako absolvování vojenské základní služby. Od roku 1946 pracoval jako lamač kamene v radíkovském kamenolomu, později pomáhal svému otci v rodinném hospodářství. Na jaře 1947 podal přihlášku do Československé strany lidové (ČSL) a až do únorových událostí roku 1948 v ní zastával funkci jednatele.

Jako praktikující katolík docházel pravidelně na mše svaté, a to i po únoru 1948. Jeho oblíbeným místem byla bazilika Panny Marie na Svatém Kopečku v Olomouci, kde se zároveň potkával i se svými přáteli, s nimiž jej spojovala katolická víra i lidovecká minulost. Během společných hovorů debatovali o současné politické situaci a postupném oklešťování občanských i náboženských svobod. S myšlenkou pokusit se iniciovat širší odpor proti komunistickému režimu přišel Krumpholc v létě 1948 a spolu s učitelem Milanem Štěpánkem (1920–?) a knězem Cyrilem, civilním jménem Ludvíkem Petřů (1916–?), který sloužil jako farář na Svatém Kopečku, formulovali

¹ Osobnosti a činnosti Jana Krumpholce nebyla dosud věnována hlubší pozornost. V odborné literatuře k němu lze nalézt spíše stručné informace, několikrát je jeho jméno zmíněno ve vzpomínkách pamětníků. V roce 2009 s ním byl v rámci projektu *Stopy paměti* natočen rozhovor. Srov. rozhovor s J. Krumpholcem, dostupné on-line: <http://stopypameti.cz/old/jan-krumpholc.html> (citováno k 8. 6. 2016).

² Archiv bezpečnostních složek (dále jen „ABS“), fond (dále jen „f.“) Vyšetřovací spisy – Centrála, archivní číslo (dále jen „arch. č.“) V-42316 MV, Závěrečná zpráva s návrhem konečného opatření, 27. 11. 1980.

³ Podrobněji srov. Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen „VÚA-VHA“), Sběrka osobních spisů k osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., inventární jednotka (dále jen „inv. j.“) 34288/47.

program své činnosti. Tento scénář, kterým se chtěli v dalších měsících řídit, později Státní bezpečnost (StB) označil za „směrnice ilegální organizace“⁴

Program činnosti Krumpholcovy skupiny

V následujících deseti bodech⁵ byla zachycena poměrně široká paleta plánovaných aktivit, svědčící o značném odhodlání jejich tvůrců i očekávání brzkého ozbrojeného „povstání“ proti komunistické vládě v Československu.⁶ Za pragmatický lze označit záměr využít Svaz brannosti (SB)⁷ i plánovaný pokus infiltrovat komunistickou stranu.

Program skupiny:

1. Zříditi odbočky Svazu brannosti v každé obci, kde jest dostatek spolehlivých příslušníků lidové strany anebo spolehlivých osob (...).
2. Zjišťovati všechny vhodné příslušníky armády pro ilegální činnost. Tyto prověřovati a vésti v evidenci. Všechny tyto příslušníky armády chtěli jsme získati pro naši ilegální činnost a pro předvídané povstání (...).
3. Zjišťovati všechny desítkáře, padesátkaře a činovníky KSČ, kteří měli býti při povstání ihned zajištěni. Mimo to do KSČ nasaditi „spolehlivé“ lidi pro naši práci, kteří by nás informovali o činnosti v KSČ.
4. V každém úřadě a důležité instituci nasaditi naše spolehlivé lidi, kteří budou podávati zprávy o činnosti těchto úřadů, zejména pak získávati pokyny, které dostávají akční výbory jimi řízených úřadů a sledovati činnost jednotlivých osob v akčních výborech a dotyčných úřadech.
5. Zjišťovati umístění závodních milic, jejich sílu, počet a výzbroj. Zbraně záv. milic měly býti před povstáním odcizeny v továrnách.
6. Získávati finanční podporu pro naši ilegální práci a to dobrovolnou sbírkou mezi příslušníky ilegální skupiny a spolehlivými známými. Takto získané peníze měly býti upotřebeny na nákup papíru pro letáky a potřeb, dále na uhrazení cest. výloh spojek a jiných výloh, spojených s naší ilegální prací.
7. Zajišťovati „spolehlivé“ členy u SNB, tyto prověřovati a vésti evidenci a v případě povstání tyto použiti.
8. Zhotovovati a rozšiřovati protistátní letáky.
9. Organizovati hlásnou službu u akčních výborů, SNB a jiných úřadů tak, abychom byli stále informováni o provedených bezpečnostních opatřeních.
10. Pro naši ilegální činnost vyhledávati 100 procentní spolehlivé lidi a při celé práci dbáti co největší opatrnosti.⁸

Poslední bod programu skupiny se prakticky stal její výchozí aktivitou, neboť se Krumpholc se Štěpánkem a otcem Cyrilem ihned dohodli, že „každý bude sháněti spolehlivé lidi nejen ve svém okruhu, ale postupně ve všech okresích Moravy a tyto zapojovati do (...) ilegální práce v duchu

⁴ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Rozsudek Státního soudu v Praze, odd. Brno, sp. zn. Or IIa 303/49, 17. 6. 1949, s. 6. Tamtéž, Vyhodnocení svazku, 25. 4. 1947, s. 1.

⁵ Text je přepsán v autentické podobě, nebyly opravovány pravopisné ani gramatické chyby. Převzato i s vysvětlujícím komentářem J. Krumpholce.

⁶ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 2.

⁷ Obecně k SB srov. ROUBÍČEK, Marcel: Svaz brannosti 1945–1949. K padesátému výročí vzniku. In: *Historie a vojenství*. Historický ústav AČR, Praha 1995, s. 107–116.

⁸ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 2.

*shora uvedených disposic.*⁹ Vhodné osoby ke spolupráci hodlali vytipovávat i během své účasti na exercích.¹⁰ Po činorodém úsilí všech tří mužů se členská základna skupiny postupně rozrostla na téměř čtyři desítky spolupracovníků, přičemž velká většina z nich patřila k bývalým lidovcům či členům tělovýchovné jednoty Orel.¹¹

Jedním z cílů skupiny bylo i již zmíněné budování či „ovládnutí“ stávajících poboček SB. Tento záměr se podařilo částečně splnit, když Krumpholc prosadil založení pobočky svazu přímo v Radíkově. On sám se pak stal jejím jednatelem.¹²

Bod čísla osm

V osmém bodě svého programu si skupina vytyčila za cíl tisknout a šířit letáky, které by brojily proti komunistické vládě a vyzývaly k odboji. Ještě než sestavili členové první vlastní text, stihli rozšířit stovky kusů letáků, které přes Krumpholce získali od Václava Juráně (1929–?), řemeslníka z Velké Bystřice. I jeho totiž v srpnu 1948 oslovili, zda by nechtěl se skupinou spolupracovat. Z rozhovoru pak vyplynulo, že Juráně patří do protikomunistické organizace působící na Velkobystřicku. Obě skupiny pak začaly spolupracovat, přičemž prvopočátkem jejich společných aktivit se stalo předání většího množství letáků, které jednoduchou kresbou, doprovázenou heslem „Zachváti-li tě, zahyneš!!!“, varovaly před hrozbou komunismu.¹³

Od Juráně přebírala Krumpholcova skupina další letáky, tiskla je a ve velkých počtech šířila. Jednalo se zpravidla o jednoduché kresby, které obdobně jako u prvního doplňoval výmluvný text. V olomouckém okrese tak koncem léta 1948 rozšířili leták s heslem „Bez Beneše, Masaryka, to už není republika!“, na němž je ČSR znázorněna jako strom, jehož větve postupně osekává agilní komunistka, nebo kresbu s nadpisem „Mnichov se vrací“ se znázorněním Adolfa Hitlera na jedné straně a J. V. Stalinem na straně druhé. Přestože výskyt letáků neunikl pozornosti tamní Státní bezpečnosti (StB), pachatel zatím zůstával neznámý.¹⁴

Koncem října 1948 sestavili Krumpholc, Štěpánek a otec Cyril dva koncepty vlastních textů. První z nich s nadpisem „Odboj“ byl zamýšlen jako „varování akčních výborů“ a dalších orgánů, které se podílely na prosazování vládní politiky.¹⁵ Strojopisný prvopis pak nechal Krumpholc přes Juráně rozmnožit na cyklostylu a spolupracovníci skupiny je okamžitě šířili v celém olomouckém okrese.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, Výpověď Jana Krumpholce, 3. 3. 1949, s. 2.

¹¹ Tamtéž, Vyhodnocení, 25. 4. 1967, s. 2. Tamtéž, Trestní oznámení, 24. 3. 1949, s. 29. Tělovýchovné jednoty Orela byly pod původním názvem „Křesťansko sociální tělocvičný odbor Orel“ zakládány již na počátku 20. století jako iniciativa katolických obyvatel českých zemí. Během okupace byla tato tradice přerušena, po skončení 2. světové války byly jednoty obnovovány v celé zemi. V letech 1945 až 1948 bylo „po duchovní stránce (...) upevněno náboženské sebevědomí orelstva, jeho příslušnost k věřícím občanům katolické církve, jeho povinnost pomáhat církevním představitelům proti komunistické snaze oslabit působení biskupů, kněží a řeholních řádů a podřídit i věřící občany ideologii komunistické.“ Organizace Orel byla likvidována ihned po únoru 1948, ještě v témže roce se uskutečnilo několik soudních procesů s jejími bývalými činovníky. Největší vlna tzv. orelských procesů proběhla v létě 1949. Srov. http://www.orel.cz/?ukaz=zakaz_cinosti_orla (citováno k 7. 4. 2016). Dále viz BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v Československu 1945–1989*. CDK, Brno 2007, s. 194–195.

¹² ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 1.

¹³ Z formálního i obsahového hlediska čerpal leták z obdobné tiskoviny České ligy proti bolševismu z Protektorátu Čechy a Morava. Srov. <http://www.fronta.cz/plakat/zachvati-li-te-zahynes> (citováno k 8. 6. 2016).

¹⁴ Srov. ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Rozšiřování protistátních letáků, 4. 10. 1948.

¹⁵ Tamtéž, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 5.

„ODBOJ

VARUJEME:

Především akční výbory – v jejich rukou je dnes veškerá moc a ponесou proto také největší zodpovědnost.

Závodní rady, které by znemožňovaly a ničily existence zaměstnanců pro jejich politické přesvědčení!

Hospodářské kontroly, které mnohdy bezohledným a bezcitným způsobem připravují zemědělce o plody jeho práce – budované mnohdy několik pokolení. / Nár. spr. v usedlostech/.

Bezohledně budeme zakročovat proti všem udavačům (...)!¹⁶

Další z autorských textů skupiny nesl název „Masaryk a komunismus“. Krumholc se Štěpánkem se v něm snažili připomenout památku a především myšlenkový odkaz prvního československého prezidenta.¹⁷ Letáky byly podle hlášení olomoucké StB ve značném množství rozšířeny „pravděpodobně vyhazováním za jízdy z osobního auta nezjištěné poznávací značky dne 5. listopadu 1948 mezi 21.00 hod. až 22.00 hod. podél silnice v obcích Bukovanech, Droždíně, Bystrovanech, Holici a Čechovicích v okrese Olomouc-venkov.“¹⁸

Kromě takových textů rozšiřovali členové skupiny i politické vtipy, které se ironicky vyjadřovaly ke stávající situaci v zemi. Jeden z exemplářů byl po Krumpholcově zatčení nalezen u něho doma.

Aby mohla skupina tisknout texty i svépomocí, snažil se Krumpholc získat vlastní cyklostyl. To se mu sice nepodařilo, ale začátkem prosince 1948 získal ze zrušené tiskárny alespoň tiskařskou desku, na níž se daly letáky ve větším počtu zhotovovat také.¹⁹ Jeden z dalších textů, který skupina rozmnožila již tímto způsobem, získal Krumpholc od generála v.v. Františka Kryštofa,²⁰ působícího v té době jako oblastní inspektor branné výchovy v Brně.²¹ Znali se již z dřívějšíka, protože Kryštof se dlouhá léta přátelil s Krumpholcovým otcem. Od Kryštofa získal v lednu 1949 leták označený značkou odbojové skupiny „Světлана-Makyta“,²² který nechal ihned v počtu čtyř

¹⁶ Tamtéž, úryvek z letáku „Odboj“, 1948.

¹⁷ Tamtéž, leták „Masaryk a komunismus“, 1948.

¹⁸ Tamtéž, Rozšiřování protistátních letáků, 10. 11. 1948.

¹⁹ Tamtéž, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 9.

²⁰ František Kryštof (1891–1960), veterán I. světové války, nositel několika vysokých vojenských vyznamenání. Během II. světové války se aktivně zapojil do druhého odboje. V letech 1945–1947 opět sloužil v čs. armádě, později odešel do výslužby. V roce 1949 byl v souvislosti s Krumpholcovým případem zatčen, Státní soud jej uznal vinným z trestného činu neoznámení trestného činu a udělil mu trest ve výši čtyř měsíců vězení a ztrátu vojenské hodnosti. Po odvolání prokurátora byla jeho činnost Nejvyšším soudem překvalifikována na zločin vojenské zraady a trest mu byl zvýšen na čtyři roky odnětí svobody. JUZA, Josef: *Čs. legionáři okresu Rychnov nad Kněžnou, 1914–1921*, 2. svazek. SOA Rychnov nad Kněžnou, Rychnov nad Kněžnou 1998, s. 366–367; ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV.

²¹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Výpověď Milana Štěpánka, 22. 2. 1949, s. 13.

²² „Světлана“ byla jednou z nejrozvětvenějších a nejpočetnějších protikomunistických skupin. Její členové, z velké části účastníci druhého odboje, operovali převážně v oblasti Moravy. Programově se zaměřovali na podporu domácího odboje organizováním dalších skupin, rozšiřováním letáků, pomoc a poskytování podpory pronásledovaným osobám, shromažďování zbraní a střeliva a v neposlední řadě získávání informací špiónážního charakteru. Přestože byla skupina téměř od počátku svého vzniku na podzim 1948 sledována a poměrně brzy infiltrována spolupracovníky StB, rozsah i dopad její činnosti byl značný. Výše zmíněná odnož „Světлана-Makyta“ vznikla a působila zejména v oblasti Valašska, za hlavního velitele je označován Rudolf Lenhard (1918–1950). Ten byl po odhalení skupiny zatčen, odsouzen k trestu smrti a popraven. LIŠKOVÁ, Michaela: *Organizace Světлана. Studie o působení protikomunistické odbojové skupiny na Zlínsku v letech 1948–1952*. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Brno 2011.

set kusů rozmnožit a přes dalšího spolupracovníka skupiny ještě koncem měsíce rozvézt do mikuleckého a znojenského okresu.²³

„ (...) Občané, nebojte se t. zv. rozvratníků a podporujte je! Jsou Vašimi přáteli a ochránci. Zůstaňte důslední ve svém odporu proti znásilňování pravdy, svobody myšlení, projevu a pohybu a podporujte všemožně ty, kteří nasazují své životy proto, aby celý národ osvobodili z otrockého komunistického jha, jehož zdejší praxe v zásadě odporuje i event. ideálům uvedeného směru. Lež je stejně druhem násilí. Neudrží se. Bude zničena a s ní i ti, kdož jí bigotně přisluhují. (...) Náš národ není národem otroků a proto svrhne otrokáře! K tomu pracujeme a s Vaší pomocí zvítězíme!

SVĚTLANA – M.²⁴

Snaha o spojení se zahraničím

Krumpholcova skupina si uvědomovala, že pro jejich činnost a podporu domácího odboje by bylo klíčové, kdyby se jim podařilo navázat spojení se zahraniční emigrací. Získali by tím možnost rozšířit dopad svých odbojových aktivit, předat shromážděné zprávy o společenském, politickém i hospodářském dění do exilu a podobně. Společně tedy připravili zprávu, kterou zamýšleli jako první předat „pro londýnské vysílání čs. rozhlasu,“ obsahující „údaje o komunistickém puči v únoru 1948, (...) a o pronásledování církví v ČSR, a žádost o zákrok u společnosti národů, aby v ČSR byly vypsané nové volby pod kontrolou spojených národů.“²⁵ Zpráva dále obsahovala výzvu krajanům v zahraničí, aby se i oni jakýmkoliv způsobem zapojili do boje proti komunistickému režimu ve své bývalé vlasti.²⁶

Jistou nadějí na vytvoření spojení s exilem skupině poskytl Krumpholcova přítelkyně Aloisie Genotová, rozená Haiclová (1893–?). Rodačka z Olomouce získala sňatkem s lucemburským občanem tutéž státní příslušnost a velmi dobře se znala s vojenským přidělcem na lucemburském velvyslanectví v Praze, Antonínem Hirschem.²⁷ Právě jemu v prosinci 1948 předala Krumpholcovu zprávu a později i několik dopisů, obsahujících i exempláře skupinou šířených letáků. Veškeré zásilky Hirsch přeposlal Dr. Ivo Ducháčkovi,²⁸ který pobýval od únorového puče v Paříži. V dopisech popisovala Krumpholcova skupina události v ČSR, žádala o dodání zbraní a dotazovala se na možnost vyslání zahraničních spolupracovníků, kteří by řídili sabotážní a další odbojové akce. Jeden z nich obsahoval i jmenný seznam osob, které se skupině jevily jako spolehlivé pro budoucí spolupráci se zahraniční zpravodajskou službou.²⁹

Odpověď ze zahraničí však nepřicházela. Krumpholc se nakonec spolu s dalším členem skupiny Milanem Schneiderem rozhodli pokusit se přejít státní hranice a vyhledat Ducháčka sami.

²³ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 12.

²⁴ Tamtéž, úryvek z letáku „Občané“, 1948.

²⁵ Tamtéž, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 8.

²⁶ Tamtéž, Výpověď Milana Štěpánka, 22. 2. 1949, s. 2.

²⁷ Tamtéž, Výpověď Aloisie Genotové, 24. 2. 1949, s. 2.

²⁸ Ivo Ducháček (1913–1988), absolvent právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, redaktor Lidových novin. Po válce se stal funkcionářem ČSL, až do února 1948 byl za tuto stranu poslancem. Po nuceném odchodu z politického života emigroval do Francie, a později natrvalo do USA. Od roku 1949 spolupracoval s Hlasem Ameriky a působil jako profesor politických věd na New York College, byl také členem exilové Rady svobodného Československa. CHURÁN, Milan a kol.: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století*, díl I. Libri, Praha 1998, s. 120.

²⁹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Výpověď Milana Štěpánka, 22. 2. 1949, s. 2, 5–7.

Po navázání přímého kontaktu se chtěli vrátit zpět do ČSR a pokračovat v odboji. K samotné cestě přes hranice, kterou oba muži plánovali uskutečnit 18. února 1949, však již nedošlo, neboť těsně předtím začalo na základě udání³⁰ rozsáhlé zatýkání.³¹

Vyšetřování a soud

Jan Krumpholc byl příslušníky olomoucké StB zatčen dopoledne 17. února 1949 a převezen do vazební věznice okresního soudu tamtéž.³² Zatčení desítek jeho skutečných či domnělých spolupracovníků provázely četné domovní prohlídky, jedna z nich proběhla samozřejmě i v bytě samotného Krumpholce. Nalezen byl tiskařský stroj i větší množství k rozšíření nachystaných letáků, ale i různé zbraně a střelivo.³³ V následujících dnech intenzivně probíhaly výslechy, podrobné zápisy o nich se ve vyšetřovacím spise dodnes zachovaly. Celkově ale vyšetřování netrvalo dlouho, počátkem března 1949 podalo Krajské velitelství (KV) StB Olomouc k brněnské Státní prokuratuře předběžné trestní oznámení na zhruba čtyřicet osob.

Obžalobou se Státní soud v Praze, oddělení Brno, začal zabývat v polovině června 1949. Po třídním hlavním líčení byli Jan Krumpholc, otec Cyril, Milan Štěpánek a Aloisie Genotová uznáni vinnými ze spáchání zločinu velezrady a odsouzeni k následujícím trestům odnětí svobody: Krumpholc patnáct let, otec Cyril a M. Štěpánek deset let a A. Genotová tři roky. Ostatní obžalovaní byli odsouzeni vesměs za spáchání trestného činu sdružování proti státu a odsouzeni k podstatně nižším trestům.

Státní prokurátor se však i tak s většinou udělených trestů jako s příliš mírnými nespokojil a podal proti rozsudku odvolání.³⁴ K novému projednání došlo až o rok a půl později, hlavní líčení se před Nejvyšším soudem odehrálo 13. ledna 1951. Soud odvolání prokurátora vyhověl a v některých případech udělené tresty odnětí svobody zvýšil. Trest zpřísnil i Janu Krumpholcovi, neboť k předchozímu přidal konfiskaci veškerého majetku.

Věznění a život na svobodě

Velmi tvrdé životní i pracovní podmínky ve věznicích, ve kterých strávil Krumpholc téměř jedenáct let, později sám obšírně popsal.³⁵ Zpočátku vykonával trest v Nápravně pracovním táboře (NPT) Bytíz u Příbrami a později i v dalších místech, kde obvykle fárál v hlubině jako pomocný

³⁰ Srov. tamtéž, Trestní oznámení, 24. 3. 1949, s. 15. Olomoucké StB se podařilo získat klíčové informace o Krumpholcově skupině a její činnosti prostřednictvím nasazeného tajného spolupracovníka. Jeho pravou totožnost se doposud nepodařilo spolehlivě určit, Krumpholc sám však byl přesvědčen, že věděl, kdo jím byl: „*Podotýkám, že duchovním původcem a inspirátorem veškeré mé činnosti byl jistý Rajmund Typner z Droždína, okr. Olomouc, jmenovaný již zemřel. Tento měl mou důvěru, poněvadž se za války u nás ukrýval jako partyzán. Mám takový dojem, že celou dobu dával pozor, aby činnost nepřerostla schůzky a nějaké letáky. Vozil mě na návštěvy jednotlivých osob, ať to byli moji známí a nebo na ně dal tip. On totiž měl k dispozici auto Svazu brannosti z Olomouce. On byl totiž krajským funkcionářem Svazu brannosti. Mám za to, že to byl on, který po různých schůzkách a činnosti věc oznámil bezpečnosti. Jeho další případné posláním nebo záměry nemohu blíže identifikovat. Usuzuji na to z toho, že nebyl s námi souzen.*“ Zemský archiv v Opavě (dále jen „ZA v Opavě“), f. Krajský soud Ostrava, spis, sp. zn. 4 Tr 136/69, Výpověď Jana Krumpholce, 2. 2. 1973, s. 2. Podobně viz i rozhovor s J. Krumpholcem, 2009. Dostupné on-line: <http://stopypameti.cz/old/jan-krumpholc.html> (citováno k 8. 6. 2016).

³¹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Výpověď Jana Krumpholce, 17. 2. 1949, s. 13.

³² Tamtéž, Zápis o zatčení Jana Krumpholce, 17. 5. 1949.

³³ Tamtéž, Seznam zabavených věcí doličných, 29. 3. 1949.

³⁴ Srov. Národní archiv (dále jen „NA“), f. Správa Sboru nápravné výchovy (dále „SSNV“), osobní vězeňský spis J. Krumpholce, Odvolání státního prokurátora, [červenec] 1950, s. 1–6.

³⁵ Srov. rozhovor s J. Krumpholcem, 2009. Dostupné on-line: <http://stopypameti.cz/old/jan-krumpholc.html> (citováno k 8. 6. 2016).

dělník. V hodnoceních byl chválen jako „výkonný a svědomitý pracovník“³⁶ celkově však byl hodnocen záporně, neboť se podle názoru velitele věznice projevoval „jako náboženský fanatik“, když „mezi ods. propagoval křesťanský světonázor a odsuzoval marxistické učení“.³⁷ K bachařům měl „velmi drzé chování“, za což byl vícekrát potrestán několikadenní korekcí.³⁸

Hrozbě kázeňských postihů se ale vystavoval opakovaně. Zapořil se totiž „do skupiny lidovců, kde byl vedoucím. (...) Za účelem šíření náboženství a propagace křesťanského světonázoru udržoval na pracovišti širokosáhlý styk s civilními zaměstnanci, prostřednictvím nichž si obstarával náboženskou literaturu. Tuto pak používal ve skupině pro výuku odsouzených. V daném případě se nejednalo jen o náboženskou otázku a provádění tajných náboženských úkonů, ale probíral i politickou situaci, kterou vysvětloval podle svého názoru. Mezi jeho zabavenými písemnostmi, které sám vlastnoručně rozepisoval, byly nalezeny písemnosti silně reakčně zaměřené proti komunismu a všemu pokrokovému, kde je komunismus odsuzován a kapitalismus vychvalován. Dále vlastnil opisy papežských projevů, kde jsou napadány státy lid. dem. jako státy za „železnou a bambusovou oponou“, kde se šíří komunismus a je pronásledováno náboženství a kde se rovněž hovoří o osvobození z komunistického jha apod. Veškeré tyto náboženské materiály zapůjčoval odsouzeným ve skupině k prostudování a sám pak dále prováděl další výuku ve formě přednášek. (...) Takovouto činnost prováděl ods. KRUMPHOLC od poloviny r. 1956 až do listopadu r. 1957, kdy byl jako zvlášť nebezpečná osoba přemístěn do věznice č. 2 Praha-Pankrác za účelem dalšího vyšetřování.“³⁹ Hrozilo mu nové soudní řízení a další trest odnětí svobody, ale pro výši původně uděleného trestu bylo od tohoto řešení nakonec ustoupeno. Krumpholcovým trestem tak bylo přemístění do věznice s přísnějším režimem, s cílem zamezit mu možnost stýkat se s dalšími vězni, neboť zde existoval předpoklad, že bude ve své činnosti pokračovat i nadále. Jeho přítomnost byla „pro otevřená NPT naprosto nežádoucí neb svou náboženskou propagací narušuje převýchovu ostatních odsouzených.“⁴⁰

I přes výše citované doporučení byl po určité době umístěn do NPT Valdice u Jičína. Svě postoje ale nezměnil, hodnocení jeho osoby ze strany velitele tábora vyznívala po „ideové“ stránce naprosto záporně. Jeho podmíněčné propuštění velitel navrhl s poznámkou, že výkon trestu u něj neplnil „převýchovný účel“, zamítnout.⁴¹ Krumpholce se však týkala prezidentská amnestie z května 1960, kdy byl konečně z vězení propuštěn.⁴²

Život na svobodě ale nebyl jednoduchý, StB jej stále sledovala. Jen v průběhu první poloviny šedesátých let vedla na jeho osobu pro podezření z protikomunistických aktivit hned několik svazků různých kategorií („signální“, „osobní“)⁴³ a úkolovala k němu své tajné spolupracovníky. Krumpholc pracoval jako dělník v olomouckých Moravských železárnách, ale když si všiml, že je sledován, změnil zaměstnání s tím, že když si najde práci mimo Olomouc, „nebude o něj takový

³⁶ NA, f. SSNV, osobní vězeňský spis J. Krumpholce, Hodnocení, 14. 3. 1960.

³⁷ Tamtéž, Sdělení, 23. 4. 1960.

³⁸ Srov. tamtéž, Hlášení ke kázeňskému řízení, 16. 7. 1956. Viz i rozhovor s J. Krumpholcem, 2009. Dostupné on-line: <http://stopypameti.cz/old/jan-krumpholc.html> (citováno k 8. 6. 2016).

³⁹ NA, f. SSNV, osobní vězeňský spis J. Krumpholce, Záznam do osobního spisu odsouzeného Jana Krumpholce, 8. 7. 1959, s. 1–2.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž, Hodnocení, 4. 3. 1960. Tamtéž, Hodnocení, 14. 3. 1960. Tamtéž, Sdělení, 23. 4. 1960.

⁴² Tamtéž, Osobní spis, 11. 5. 1960.

⁴³ Tzv. svazek prověření signálu StB zakládala k prověření „signálních poznatků o protistátní činnosti osoby (projevování zájmu o skutečnosti představující státní tajemství, mimoslužební návštěvy zastupitelských úřadů kapitalistických států, podezřelý styk nebo dopisování s osobami v kapitalistických státech apod.) získaných agenturou, vyšetřováním, hlášením různých úřadů, občanů a podobně, za účelem potvrzení jejich pravdivosti.“ Tzv. osobní svazek pak byl zakládán ke konkrétní osobě, u které byla již v minulosti potvrzena činnost proti státu, a u které panovalo podezření, že i nadále v takových aktivitách pokračuje. Smyslem založení svazku bylo shromáždit poznatky k této činnosti, objasnit ji a zdokumentovat, pokud se původní podezření potvrdilo. Srov. ŽÁČEK, Pavel: „Socialismus, to je především evidence.“ Změny v registraci, evidenci a archivaci agenturně-operativních svazků 1958–1962. In: *Sborník Archivu bezpečnostních složek*, ABS, Praha 2011, s. 236–238.

zájem.⁴⁴ Nastoupil jako dělník na stavbě mostu ve Velké Bystřici a později přešel do Jednotného zemědělského družstva (JZD) ve své rodné obci Radíkov. Zájem StB o jeho osobu však neustal, proto se úplně stáhl do ústraní a několik následujících let se věnoval pouze rodinnému životu. Oženil se a začal se stavbou vlastního domu v Radíkově.

Znovu proti komunismu a znovu před soudem

Situace se změnila koncem sedmdesátých let, kde se Krumpholc seznámil s Bohumilem Kovářem,⁴⁵ farářem v Hostimi na Znojemsku. Ten jej počátkem roku 1977 požádal, aby mu pomohl s tiskem a distribucí náboženské literatury. Po dohodě k němu poslal Rudolfa Smahela,⁴⁶ který přivezl a v jeho radíkovském domě zprovoznil cyklostylový stroj. Později k němu přibyl ještě další cyklostyl, o jehož dodání se postaral prostřednictvím katolického laika Josefa Vlčka⁴⁷ kněz František Lízna.⁴⁸ „Radíkovská tiskárna“ se stala jedním z největších producentů a distribučních center samizdatových materiálů. Zpočátku se jednalo zejména o náboženské texty, později se však ve velkém množství začaly tisknout dokumenty související s hnutím okolo Charty 77.⁴⁹ Při tisku a následném zkompletování publikací pomáhaly desítky lidí,⁵⁰ zejména z řad mladých katolíků a současně vznikla poměrně hustá distribuční síť, prostřednictvím které se dařilo dodávat vytištěné materiály téměř do celé republiky.

Jan Krumpholc se na rozvážení samizdatů podílel také, pravidelně podnikal cesty vlakem na Valašsko a do Strážnice. Měl tam kontakt na několik spolehlivých osob, k nimž patřili také jeho bývalí spoluvězni, ti pak předávali materiály dál.⁵¹ Mezi konečnými příjemci „radíkovských“ samizdatů byl např. i tehdejší kaplan ve Valašských Kloboukách, pozdější olomoucký biskup Jan Graubner.

⁴⁴ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-2014 OV, Závěrečná zpráva k uložení svazku do archivu, 16. 11. 1965.

⁴⁵ Bohumil Kovář (1921–1979), v roce 1945 vstoupil do Tovaryšstva Ježíšova, v roce 1949 byl poslán na studia v Trnavě, kde byl 13. 4. 1950 zajištěn a internován. Později musel nastoupit k Pomocným technickým praporům (PTP), když ještě předtím stihl přijmout kněžské svěcení. Z PTP byl propuštěn koncem roku 1953. V lednu 1960 byl zatčen a později odsouzen k trestu odnětí svobody v délce tří let. V květnu 1962 byl propuštěn na prezidentskou amnestii. Po propuštění pracoval jako stavební dělník až do roku 1968, následně mu bylo povoleno vykonávat kněžské povolání a až do své smrti byl administrátorem ve znojenské Hostimi.

⁴⁶ Rudolf Smahel (*1950) absolvent Vysoké školy ekonomické v Praze, účastník studentských protestů proti okupaci ČSSR v srpnu 1968, přítel Jana Palacha. Po jeho sebeupálení se rozhodl nastoupit kněžskou dráhu. Po vysvěcení nezáskal státní souhlas ke kněžské službě, mohl pracovat pouze v dělnických profesích. V roce 1981 byl odsouzen s J. Krumpholcem pro tisk samizdatů, později mu byl vrácen státní souhlas ke kněžské službě. Srov. rozhovor s R. Smahelem, 2011. Dostupné on-line: <http://www.pametnaroda.cz/story/smahel-rudolf-1950-1476> (citováno k 7. 8. 2016).

⁴⁷ Josef Vlček (1920–2015), po roce 1945 generální tajemník Matice cyrilometodějské, po roce 1948 zástupce biskupa Štěpána Trochty ve vyjednávání mezi církví a státem za udržení církevního školství. V roce 1949 se neúspěšně pokusil o útek do zahraničí, následovalo obvinění z velezrady a trest odnětí svobody na dvacet jedna let. Propuštěn byl na prezidentskou amnestii v roce 1960. Do roku 1970 pracoval jako pastorační referent Arcibiskupství olomouckého, za normalizace však musel své zaměstnání opustit a žít se jako skladník. V průběhu 70. a 80. let se zapojil do tisku samizdatových materiálů v radíkovské tiskárně, za což byl posléze znovu odsouzen. Srov. rozhovor s J. Vlčkem, 2011. Dostupné on-line: <http://www.pametnaroda.cz/index.php/story/vlcek-josef-1920-1441> (citováno k 7. 8. 2016).

⁴⁸ František Lízna (*1941), v roce 1968 byl přijat do noviciátu jezuitského řádu a v roce 1974 vysvěcen na kněze. Ihned po jeho primiční mši svaté mu byla kněžská činnost zakázána, působil tedy převážně v dělnických profesích a v oblasti zdravotnictví. V roce 1978 podepsal Prohlášení Charty 77, výrazným způsobem se podílel na chodu Krumpholcovy radíkovské tiskárny. VLČEK, Vojtěch: *Kříž jsem hlásal, kříž jsem snášel*. Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2006, s. 189–240. Srov. BĚLOUŠEK, Daniel: František Lízna. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR-VHÚ Praha, Praha 2015, s. 132–133.

⁴⁹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. 42316 MV, Závěrečná zpráva s návrhem na konečné opatření, 27. 11. 1980. Srov. HOLEČKOVÁ, Marta Edith: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*. Vyšehrad, Praha 2009, s. 114–122.

⁵⁰ Srov. Ústav soudobých dějin (dále jen „ÚSD“), Centrum orální historie (dále jen „COH“), Rozhovor s R. Smahelem, 25. 7. 2007. Tamtéž, Rozhovor s F. Líznou, 1. 3. 2006.

⁵¹ HOLEČKOVÁ, Marta Edith: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, s. 119.

Státobezpečnostní složky dostávaly od svých tajných spolupracovníků stále častěji informace o nárůstu „nepřátelsky zaměřených materiálech církevního charakteru“ i dalších samizdatových tiskovin.⁵² Krumpholc, Lízna, Smahel i další začali být sledováni, čímž se podařilo centrum tisku v Krumpholcově domě odhalit. Začátkem září 1979 proběhlo zatýkání a Krumpholc pobyl až do ledna 1980 ve vazbě. Poté byl pravděpodobně na nátlak zejména zahraniční veřejnosti propuštěn a nadále vyšetřován na svobodě.⁵³

Na průběh domovní prohlídky vzpomínal po letech: „(...) u nás byla vykonána domovní prohlídka a ta nás tehdá překvapila. To si dneska pamatuju, že to bylo v ranních hodinách, myslím v pondělí, kolem šesté hodiny. Vlastně nás probudili nebo našli ještě v posteli. (...) Mě hned svalili a nasadili mi pouta (...) a hned mě odváželi. Manželku tady nechali samu, my jsme tehdy v té době měli dvě holky, co jsme si vzali z dětského domova, ta jedna měla asi dva, nebo tři roky. Manželka tam zůstala sama, děcka řvala... Dům tady prohlíželo, nevím přesně, třicet až čtyřicet policajtů. Bylo to na rozkaz z generální prokuratury. Já jsem ještě zaslechl, když mě odváželi, že hned jak vpadli do toho sklepa, kde byla tiskárna, ten šéf prohlídky hlásil úspěch v plném rozsahu. Protože oni nepočítali s tím, že tady je ta hlavní tiskárna (...), počítali spíš, že najdou nějaké takové doličné předměty, kterýma mě budou usvědčovat (...).“⁵⁴

Rozsáhlý soupis tiskovin zabavených během domovní prohlídky přibližuje, jaké typy materiálů radikovská tiskárna v obrovském množství produkovala.

Vyšetřování trvalo dva roky a teprve v září 1981 byli všichni obvinění postaveni před Okresní soud v Olomouci. Ještě předtím se informace o chystaném soudním přelíčení opět dostaly do zahraničí, a tak přicházelo tehdejšímu prezidentovi republiky Gustávu Husákovi denně množství dopisů, které žádaly obžalované zprostit viny. V Německu měla být dokonce vyhotovena pohlednice s fotografií obviněných a textem: „...Pane prezidente, tyto lidé jsou nevině ve vězení. My se za ně stavíme a udělejte všechno, aby byli propuštěni.“⁵⁵

Soud však konstatoval, že obvinění od podzimu 1977 až do září 1979 „bez povolení ve značném rozsahu za použití 2 cyklostylů umístěných ve sklepech obytného domu Jana Krumpholce rozmnožovali náboženské a jiné písemnosti, pro provoz rozmnožovny opatrovali papír a potřeby pro rozmnožování“, a zcela účelově charakterizoval činnost obviněných nikoliv jako záležitost „politického“ charakteru, nýbrž jako čin čistě kriminální, když uvedl, že „...texty, které po rozmnožení převážně za úplatu a se ziskem rozšiřovali, přičemž Jan Krumpholc rozmnožil nejméně 55 titulů v celkovém nákladu nejméně 8 000 ks (...), vykalkuloval jejich cenu za účelem dosažení zisku tak, aby alespoň převyšovala provozní náklady až o 100 % (...).“⁵⁶ Po takto formulovaném obvinění se podle kvalifikace soudu obžalovaní dopustili trestného činu nedovoleného podnikání, přičemž Jana Krumpholce soud označil za hlavního iniciátora všech aktivit. Jako takovému mu byl vyměřen nepodmíněný trest odnětí svobody v délce tří let, R. Smahel odešel od soudu s trestem odnětí svobody v délce dvou let, F. Lízna a J. Vlček s trestem vězení dvacet měsíců. Krumpholcovi se podařilo s poukazem na jeho špatný zdravotní stav vězení vyhnout, všichni ostatní byli uvězněni a trest odpykali.

⁵² ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. 42316 MV, Závěrečná zpráva s návrhem na konečné opatření, 27. 11. 1980.

⁵³ R. Smahel ve své vzpomínce uvedl, že k jejich propuštění z vazby došlo zřejmě i díky intervenci tehdejšího papeže Jana Pavla II. Srov. rozhovor s R. Smahelem, 2011. Dostupné on-line: <http://www.pametnaroda.cz/story/smahel-rudolf-1950-1476> (citováno k 7. 8. 2016). K tomuto srov. i PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969–1989)*. ÚSD AV ČR, v.v.i. Praha 2017, s. 155–156.

⁵⁴ HOLEČKOVÁ, Marta Edith: *Cesty českého katolického samizdatu 80. let*, s. 121. Celý rozhovor s J. Krumpholcem viz ÚSD, COH, Rozhovor s J. Krumpholcem, 12. 2. 2004.

⁵⁵ Srov. rozhovor s R. Smahelem, 2011. Dostupné on-line: <http://www.pametnaroda.cz/story/smahel-rudolf-1950-1476> (citováno k 7. 8. 2016).

⁵⁶ ABS, f. Vyšetřovací spisy, arch. č. V-42316 MV, Rozsudek Okresního soudu v Olomouci, 29. 9. 1981, sp. zn. 4T 162/81, s. 1.

Závěr

Přestože veškeré vybavení radikovské tiskárny zabavila StB a většina Krumpholcových spolupracovníků se ocitla ve vězení, on sám začal navazovat nové kontakty a v distribuci „závadové“ literatury nadále pokračoval. Ve svém domě zřídil z tajně dovezených exilových tiskovin čítárnu, kam jeho přátelé pravidelně docházeli a samizdatové materiály v opisech šířili dál.

Počátkem devadesátých let se Jan Krumpholc dočkal soudní rehabilitace. Jeho životní příběh se uzavřel v Olomouci roku 2010. O pět let později byla jeho dlouholetá protikomunistická činnost oceněna podle zákona č. 262/2011 Sb., kdy byl uznán účastníkem odboje a odporu proti komunismu *in memoriam*.⁵⁷

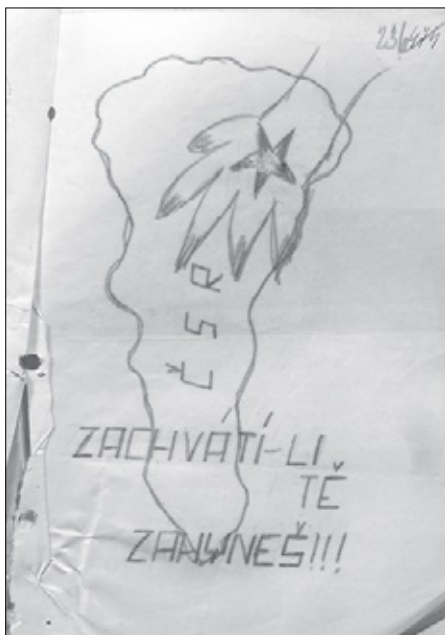
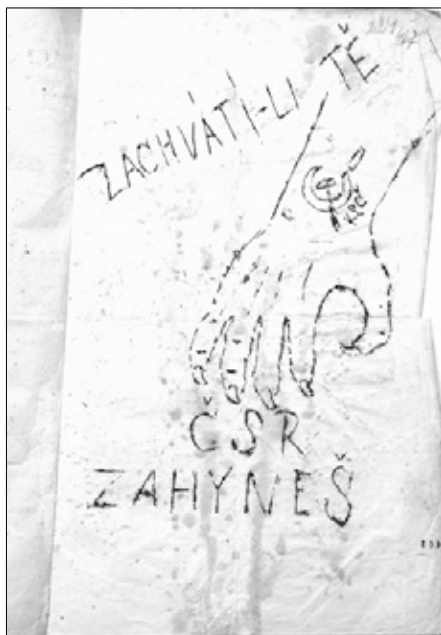

Jan Krumpholc, kolem roku 1940

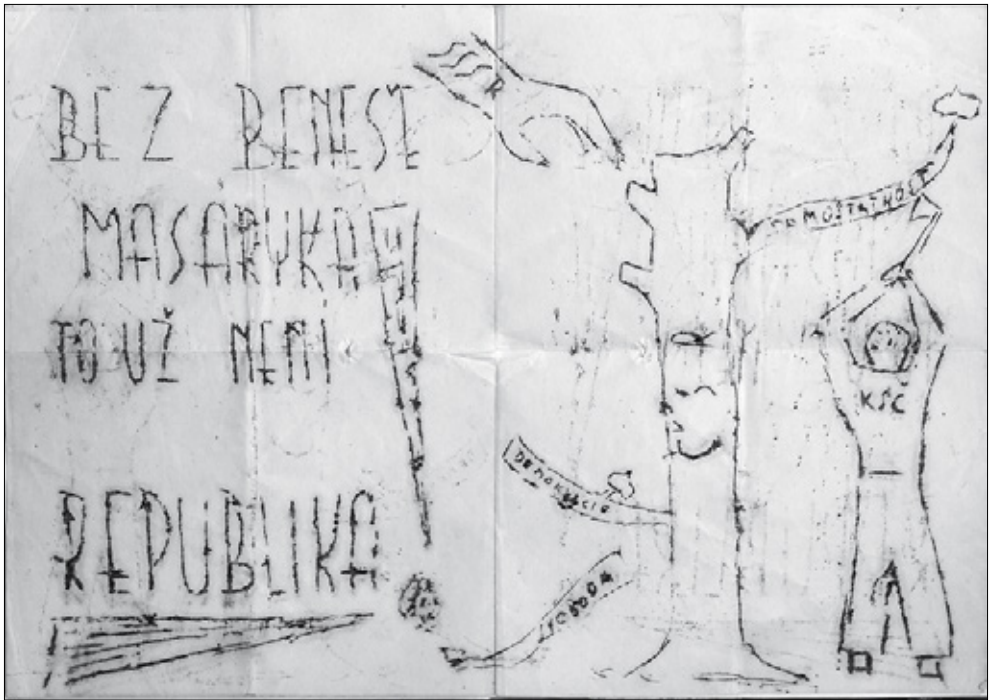
Dvě varianty letáku „Zachvatí-li tě, zahyneš!!!“, září 1948

Zdroj: VÚA-VHA

Zdroj: ABS

⁵⁷ Plné znění zákona viz <http://www.veterani.army.cz/dok/leg/262-2011.pdf> (citováno k 8. 8. 2016). Evidence účastníků odboje a odporu proti komunismu, jimž bylo vydáno osvědčení podle zákona, viz <http://www.veterani.army.cz/dok/Evidence.pdf> (citováno k 8. 8. 2016). K problematice třetího odboje v souvislosti s citovaným zákonem srov. ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR-VHÚ Praha, Praha 2013. ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistickém odboji*. MO ČR-VHÚ Praha, Praha 2015.

Leták „Bez Beneše, Masaryka, to už není republika!“, 1948

Zdroj: ABS

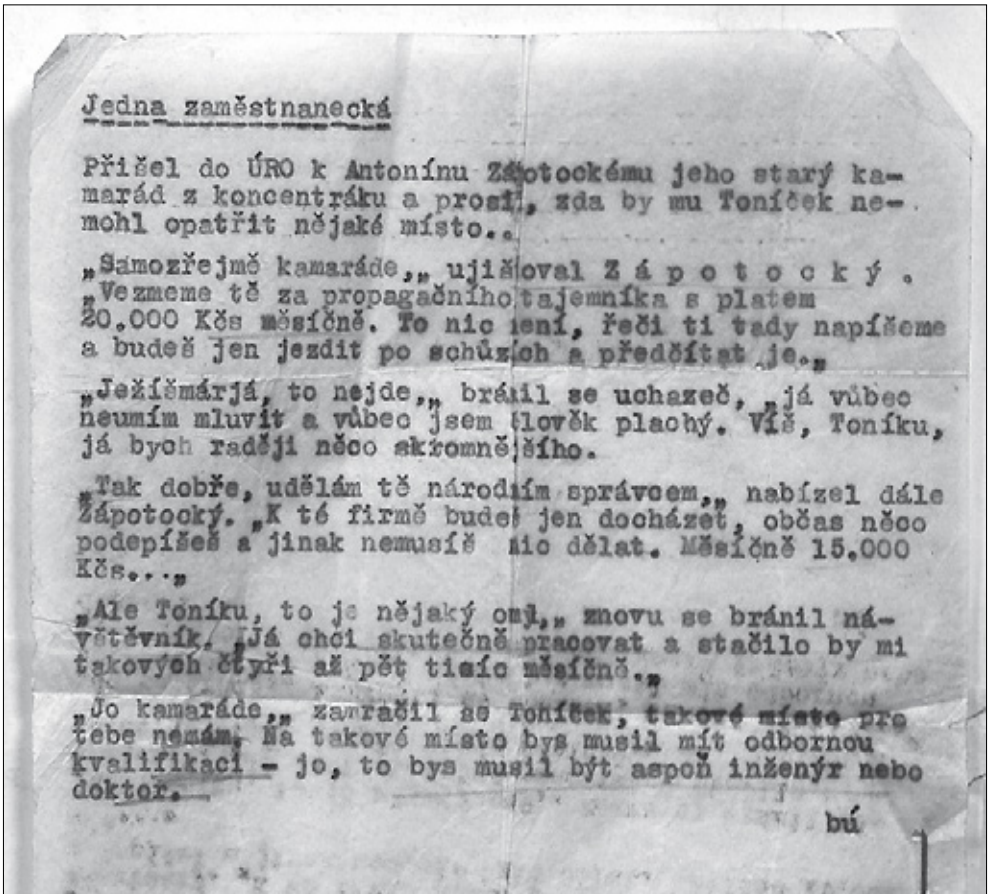
Leták „Mnichov se vrací!“, 1948

Zdroj: ABS

Jan Krumpholc po zatčení, 1949

Zdroj: NA

Politický vtíp, nedatováno.

Zdroj: ABS

- 16) pol. č. 17 - Knihy vydané v zahraničí:
- první zkušenosti s Bohem
- 17) pol. č. 18 - Svazek bílých křídových papírů, formát A-4, větší množství obrázků Papeže Pavla II., na zadní straně s texty modliteb
- listy, duben 1979, číslo 2
- listy, únor 1979, číslo 1
- 30 kusů písemností "Odvaha být církví", formát A-5
- cyklostyl písemností "Dopisy přáteli, formát A-4, modré desky
- encyklika Jana Pavla II.
- Bratia, už je čas
- Skutečnosti s druhé strany
- V. Havel: Moc bezmocných

- 19) pol. č. 20 - písemnost, formát A-4, Petr UHL: "dvě tendence..."
"18 stran, strojopis, kopie
- strojopis, kopie "Kapitolky z kriminalistiky,"
3 listy, podepsaného Josef BŘEZINA
- encyklika Pavla Jana II., 1 kus
- 4 stránky ručně psaného textu na formátu A-4, nazvané "Setkání"

- 22) pol. č. 23 - brožura, formát A-5, "Askezi psychologia", 2 kusy,
- 1 ke brožura "Kam směřuje holandská církev?"
- "Katechismus", formát A-6, hnědé desky
- různé písemnosti formátu A-4 psané na psacím stroji, kopie, "Dopis koncilu..." "Sonda do zaitrajška", 17 listů různého textu, vše v béžové složce
- 17 listů - dopis V. Havla, prezidentu republiky-
cyklostyl, formát A-4
- tiskovina L. Mňačko- Agresory-10 listů, formát A-4, strojopis, kopie
- 18 listů - strojopis - kopie, formát A-4, zaslané Miroslavem Weissem, Praha 3, Hájkova 6, mající vztah k Chartě 77
- 1 kus tiskoviny - Aby všichni jedno bolí"
- složka formátu A-4, zelené barvy, s písemnostmi vztahujícími se k činnosti Charty 77 a jiné-
- 56 listů

Část protokolů z domovní prohlídky v domě Jana Krumpholce, 1979

Zdroj: ABS

Akce „Barnabáš“ a výzva pro historiky

Okolnosti cesty Marie a Vlasty Štěrbových na falešnou německou celnici ve Svatém Kříži u Chebu

22. června 1950

Václava Jandečková

„Dne 24. června 1950 byla ke zdejšímu útvaru eskortována Marie Š t ě r b o v á se svou dcerou VLASTOU, a dle jejich vyjádření na Stálé službě jsou tyto pevně přesvědčeny, že byly uneseny z Německa zpět na území ČSR,“ stojí v souhrnné zprávě z akce Státní bezpečnosti vypracované v Praze na útvaru s krycím označením 601-A téhož dne.¹ Tajný dokument Krajského velitelství StB Praha je přitom jednou z nejdůležitějších archiválií popisujících případ obou obětí, které si do konce svého života nebyly jisté, zda československé státní hranice překročily či nikoliv. Staly se totiž dalšími z řady obětí nejzákeřnější metody komunistické Státní bezpečnosti uplatňované na jihozápadní státní hranici mezi lety 1948 až 1951. Předem vybrané oběti, často pod záminkou zatčení, bývaly k ilegálnímu přechodu vyprovokovány, aby mohly být po výslechu na domnělém německém území předány „zpět“, a to nejlépe spolu s usvědčujícími dokumenty. Těmi obvykle byly kopie protokolů sepsaných v německém nebo anglickém jazyce či nejrůznější formy dotazníků vyplněných například o tom, kdo jim v útěku pomáhal, jakou ilegální činnost v Československu vyvíjely, co si o komunistickém režimu myslí a co hodlají v zahraničí podnikat. Nic netušící Štěrbovy však chtěly na falešné německé celnici s naaranžovanou úřadovnou amerického důstojníka vojenské kontrarozvědky dokonce mermomocí prokázat, že protikomunistický odboj je právě to, čemu se i za hranicemi chtějí nadále aktivně věnovat.

Spletitý tragický příběh s dopady do současnosti – tak by se také dal charakterizovat příspěvek, jehož záměrem je podat co nejvěrnější obraz tehdejších událostí, sice řadě chybějících dílků mozaiky navzdory, ale zato s přísně zvednutým ukazováčkem nad nezákonnostmi páchanými komunistickým bezpečnostním aparátem.

Nebylo tentokrát snadné operativní kombinaci s využitím nechvalně známé metody „Kámen“ dotáhnout do „úspěšného“ konce, úspěšného samozřejmě jen z pohledu zúčastněných výkonných orgánů a jejich agentů, kterým se tehdy zvlášť osvědčilo, že jejich nejvyšší velitelé byli po ruce. V Karlových Varech, několik kilometrů od místa „únosu“, totiž vyčkávali nejen krajský velitel pražského útvaru 601-A, štábní kapitán Alois Zahajský, ale také elitní zpravodajci z ministerského útvaru 701-A, pro který byla výše uvedená zpráva určena. Necelé dva dny po zatčení Štěrbových v lokalitě Svatý Kříž nedaleko Chebu ji v Praze vyhotovil zpravodajský důstojník s krycím značkou 601/40 a odeslal ji zpravodajské centrále v rámci nejvyššího vedení StB. V té době sotva tušil, že zanedlouho si pro dvě z mnoha obětí zatčených v souvislosti s touto kauzou přijde smrt. Jedna žena a jeden muž se nedočkali ani vynesení rozsudku! Ostatní dál trpěli nejen ve vyšetřovací vazbě a v pracovních táborech či kamenných věznicích, ale v podstatě i po zbytek života na svobodě, dají-li se tehdejší životní poměry tímto slovem vůbec popsat. Ostatně Vlasta Štěrbová právě na falešné úřadovně CIC domácí atmosféru popsala takto: *Nesnesitelné poměry. Celková nespokojenost. Teror.*²

¹ Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), fond (f), Vyšetřovací spisy – Centrála (MV-V), arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie, operativní podsvazek č. 1, zpráva o akci „Barnabáš“ vypracovaná v Praze na útvaru 601-A pro útvar 701-A, 24. června 1950, s. 9.

² *Tamtéž*, dotazník vyplněný Vlastou Štěrbovou na falešné úřadovně ve Svatém Kříži u Chebu, 23. června 1950, s. 26, podtržení je součástí původního textu.

O spravedlivém soudním procesu nemohla být řeč. Dne 30. května 1951 totiž krajský velitel Státní bezpečnosti v Praze (v té době jím byl kapitán Otto Hrbatý, jelikož Alois Zahajský byl jako jeden z údajných „spiklenců ve vedení Státní bezpečnosti“ 27. ledna 1951 zatčen) rovnou píše k rukám soudruha vrchního prokurátora JUDr. Zieglera: *Je možné, že během soudního řízení budou obě Š t ě r b o v y vypovídati o tom, že po ilegálním přechodu čsl. stá[t]ních hranic byly vyslýchány na úřadovně CIC a z této propuštěny. V tomto případě se jedná o zpravodajskou hru a toto není podchyceno v soudních protokolech. Žádám proto, aby všechny tyto uvedené okolnosti nebyly předmětem soudního řízení.*³ Co dodat? Snad jen, že s takovou otevřeností, a to dokonce písemnou formou, se v materiálech provenience Státní bezpečnosti z dřívějších let dá setkat jen stěží. Tajná zpráva o ovlivňování soudního řízení je proto dalším důkazem, že i metody „Kámen“ byly postupem času tolerovány a stále méně, právě i kvůli případnému odhalení během soudního projednávání, kamuflovány.

První zatčení

Obě ženy upadly v nemilost komunistického bezpečnostního aparátu a zřejmě i svých souseďů mnohem dříve, jako by nestačilo, že už přišly o majetek a byla jim zakázána živnost potřebná pro provozování hostinské činnosti. O prvním vážnějším střetu s policií svědčí hlášení z května roku 1949 vypracované na Hlavní stanici SNB v Praze 1. Na základě udání byly podle textu vyhotoveného strážmistrem Vladimírem Taláckem a okresním politickým tajemníkem Josefem Míkou zadrženy Marie Štěrbová, nar. 17. 4. 1909, v Černuci, okr. Kralupy, býv. restaurátérka, a její dcera Vlasta Štěrbová, nar. 5. 2. 1931 v Praze, absolventka školy jazykové, jelikož veřejný hlas ukázal na ně, jako na osoby, práci se vyhýbající [...]⁴

Desátý květnový den v pět hodin odpoledne byly obě Štěrbovy předvedeny a zatčeny. Podle záznamů v zápisnících, které byly nalezeny v jejich kabelkách, však vyvstalo další podezření, a sice že Marie Štěrbová by mohla být zapojena do nějaké ilegální skupiny, která organizuje přechody státních hranic v blízkosti Kvildy, a dcera Vlasta se rovnou přiznala, že má známost se šoférem [Milošem Němcem] USA velvyslanectví v Praze, což v době agentománie hraničilo téměř se špionáží.⁵

Marie Štěrbová se nezalekla, a dokonce si neodpustila ani kritickou výtku, že na vedoucích místech jsou vyloženi blbci a pitomci, kteří ničemu nerozumí.⁶ Její odvaha říci takovou formou na plnou pusu před strážníky policejního státu, co si o vlastní zemi myslí, byla opravdu vzácná. Autoři hlášení si nedovolili nic z toho zamlčet a pro nadřízená místa raději zdůraznili: *Obě výše uvedené byly zatčeny za tím účelem, aby byly nasazeny do pracovního tábora. Vzhledem k záznamům nalezeným v zápisnících, lze považovat je za osoby státu nepřátelské a zapojené do nějaké ilegální skupiny, byly předány za účelem dalšího vyšetření v této věci KV Stb v Praze [...].⁷*

Ve zprávě o zatčení z téhož dne velitel stanice uvedl, že Marie Štěrbová na svou obhajobu zmiňuje svůj podnik jménem „Na Staré poště v Poděbradech“, který jí byl znárodněn. Nechtěla prý proto přirozeně dělat jinou práci než vedoucí alespoň v jakémkoliv jiném podniku. Jenže velitel stanice SNB to viděl jako sabotáž výstavby státu, a proto ve stejném dokumentu určeném pro takzvanou První nalézací komisi tábora nucených prací uvádí: *Podezřelá svou činností je brzdou naší cesty k socialismu a mimo to porušuje pracovní morálku a je známa v okolí jako podvatrný*

³ Tamtéž, tajná zpráva krajského velitele StB Praha odeslaná na Státní prokuraturu Praha, 30. května 1951, s. 13.

⁴ Tamtéž, hlášení Hlavní stanice SNB v Praze 1 o zatčení Marie a Vlasty Štěrbových, 10. května 1949, s. 14.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Tamtéž.

živel [sic].⁸ Nicméně 13. května 1949 vydal krajský velitel StB příkaz k propuštění a následující den tak mohly obě ženy věznicí v Bartolomějské ulici opustit.

O rok později byla situace jiná. Vše bylo jinak, ale než se do tragického příběhu odvážných žen ponoříme, dejme hlas Marii, a přitom využijme její životopis, který byla nucena sepsat několik měsíců po druhém zatčení – to už se se svou dcerou nacházela na Krajském velitelství StB Praha, kde se s nikým nemazlili... Před vyšetřovateli StB uvedla, že se narodila jako Marie Taušová v rodině betonáře a porodní asistentky. Měla čtyři sourozence. Z měšťanské školy ve Velvarech vyšla v roce 1928 a pak pomáhala doma v hospodářství. Jako sedmnáctiletá navštěvovala jeden rok také rodinnou školu v Brně, ale více bylo potřeba pomáhat v domácnosti. Když jí bylo dvacet let, provdala se za Josefa Štěrbu, majitele restaurace v Praze – Podbabě. V nedatovaném životopise sepsaném pravděpodobně na jaře 1951 Marie Štěrbová popisuje: *Po dobu mého manželství pomáhala jsem svému muži v hostinské živnosti nejdříve v Podbabě a potom v Praze I., Jačmová ul., až do r. 1947. Před tímto můj manžel zemřel [1939]. V r. 1947 jsem zakoupila vinárnu v Poděbradech s denním a nočním obchodem. V r. 48 akční výbor moje podniky zabral pro zřízení jiných obchodů. Od této doby jsem byla vedoucí závodní kuchyně u fy ČESKÉ PILY Praha – Hloubětín, po měsíci jsem byla nemocná a potom jsem byla dva měsíce jako hospodyně ve Slovanském domě v Praze. Od června 1948 jsem nemocná, ale bez řádné kontroly nemocenské pojišťovny, tudíž se dá říci, že jsem se vyhnula pracovní povinnosti a to až do svého zadržení při pokusu o ilegální přechod státních hranic. Politicky jsem byla organizována od roku 1945 do r. 1948 ve straně národně socialistické. Majetek žádný nemám.*⁹

Ze životopisu dcery Vlasty, který byl vypracován 15. května 1951 na krajském velitelství StB, rok po zatčení obou žen na falešné hranici, lze odpozorovat, že právě okolnost prvního střetu s policií v roce 1949 mohla zapříčinit ztrátu lepšího zaměstnání. *„V roce 1945 absolvovala jsem jeden rok jazykové školy v Praze. Po tomto jsem nastoupila k fy. OKOŘÁLEK v Praze II., kde jsem byla zaměstnána jako telefonistka až do r. 1950. Po tomto jsem pracovala jako prodavačka v komunálním podniku STUDENÝ STUL v Praze XII., kde jsem byla zaměstnána až do ilegálního útěku za hranice.“*¹⁰

„Pepík“ – agent CIC

Zlomový okamžik v životě Marie Štěrbové nastal v březnu 1950, kdy došlo k setkání s člověkem, který jí byl představen jako „Pepík“. Tehdy ještě ovšem netušila, že se jedná o agenta americké vojenské kontrarozvědky vlastním jménem Krutský ...tedy alespoň tak sám sebe „Pepík“ později vykreslil. Že v některých archívních materiálech i studiích je někdy zmiňováno jeho křestní jméno Ludvík a jindy zase Josef, ponechme prozatím stranou. K seznámení došlo v bytě jejího známého Viléma Vilíma, postavy podobně záhadné jako byl sám návštěvník. Řekněme si nyní, jak Marie tento klíčový moment necelý měsíc po svém zatčení popsala:

Už z dob dřívějších jsem se znala s p. V i l í m e m, restaurátérem a stýkali jsme se dosti často jako kolegové z povolání. Začátkem března t. r. jsme [jsem] byla návštěvou u p. V i l í m a v bytě a zde jsem se setkala s jistým P e p í k e m /Kruckým [jindy Krutským], který mě [mně] byl V i l í m e m představen jako jeho synovec. V i l í m mě [mně] řekl, že z důvodu toho, že musel vyměnit svůj velký byt za malý, P e p í k u něho nemůže bydlet. Načež já jsem P e p í k a pozvala na příští den na oběd

⁸ ABS, f. MV-V, arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie a spol., mapa č. 1, osobní spis proti Marii Štěrbové, Zpráva o zatčení Marie Štěrbové, 10. května 1949, s. 3.

⁹ *Tamtéž*, životopis sepsaný s Marií Štěrbovou na Krajském velitelství StB Praha, nedatováno, pravděpodobně z května 1951, s. 49.

¹⁰ *Tamtéž*, osobní spis proti Vlastě Štěrbové, životopis sepsaný s Vlastou Štěrbovou na Krajském velitelství StB Praha, 15. května 1951, s. 35.

k nám. *P e p í k* také skutečně přišel a já jsem mu nabídl[.] že může u nás bydlet. S počátku se mělo jednat jenom o několik dní. Ovšem jeho pobyt se u nás prodloužil asi na tři týdny. Poslední týden jeho pobytu u nás jsem se dověděla od *Pepíka*, že je z Německa a že pracuje pro *CIC*, kamž také odejde.

V této době já jsem projevila přání odejít do zahraničí a ptala jsem se ho, jakou cestou je možno se do zahraničí dostat. Tento mi odpověděl, že ten, kdo chce do zahraničí, že musí v první [sic] řadě pracovat zde proti režimu a on že má příkaz svého velitele zpravodajské služby, nějakého generála, že zde v ČSR má vybudovat síť lidí, kteří by mu dodávali hospodářské zprávy[.] a pověřil mne funkcí, abych já tuto síť vybuodovala. Já jsem mu to přislíbila a sama jsem si vykonstrovala organizaci této sítě a to tím způsobem, že se směji znáti dva členové nejvýše tři členové naší organizace a zprávy že budou dodávány k jedné osobě, kde já je budu sama vyzvedávat, shromažďovat a až přijde člověk, vyslaný *K r u c k ý m* z Německa, anebo jeho velitelem, a prohlásí se smluveným heslem, což má sloužit k získání důvěry k tomuto člověku a zjištění totožnosti tohoto člověka, zprávy mu budou předány a tento je dopraví do Německa. S vybudováním sítě jsem započala ihned, a to ještě v době, kdy u mne *K r u c k ý* bydlel a výsledky své práce jsme [jsem] mu hlásila[.] načež tento mne instruoval.¹¹

Marie Štěrbová Vilímovi i Krutskému bezmezně důvěřovala. Vidina svobodného života za hranicemi totalitního státu byla silnější než cokoliv jiného. Podezření nevzbudil zmíněný generál ani „povinnost“ pracovat nějakou dobu proti režimu z domova. Budování ilegální sítě proto vzala Marie jako výzvu a podle jejího nasazení lze soudit, že na to byla i patřičně hrdá. Odpovědět na otázku, kdo stál v pozadí poměrně pochybných příkazů, by si ale troufl zřejmě málokdo.

Ani tento příběh si neklade za cíl původce všech pokynů agenta Krutského dešifrovat. Mohla to být hra komunistické Státní bezpečnosti rozehraná se záměrem získat co nejvíce informací, tj. dokonalý přehled o ilegální činnosti větší skupiny osob a jejich odbojovém potenciálu. Sestavování seznamů členů, přidělování čísel či rozdávání plíšků s čísly bylo většinou náznakem nepěkných věcí přístích.

Vůči podezření, že se už tehdy mohlo jednat o sofistikovanou provokaci, aniž o tom i třeba Krutský nebo Vilím tušili, lze však namítnout, že Marie s Vlastou by se patrně nestaly oběťmi akce „Kámen“, kdyby veškerá jejich ilegální činnost byla od počátku sledována. Ovšem mohlo se tak stát především proto, aby u Vlastiných spolupracovníků mohlo být dosaženo mylného přesvědčení, že se jí podařilo překročit hranice a že smluvené heslo není vyraženo. Státní bezpečnost tím získala kontrolu nejen nad předávanými špionážními zprávami, ale v podstatě nad celou skupinou. Bylo jen na zpravodajské centrále v rámci vedení StB, kdy a jakým způsobem se rozhodne ostatní pozatýkat.

Budování špionážní sítě se však Marii Štěrbové dařilo. Kromě bývalého štábního strážmistra Rudolfa Grubera, se kterým se znala ještě z první republiky, a jejichž částečná spolupráce vyšla najevo už během prvního zatčení z května 1949, se k ní v Praze připojil strojní zámečník Arnošt Kubiš. Po odchodu Štěrbové měl být jejím nástupcem, tj. měl celé ilegální uskupení převzít a dál řídit. Mezi prvními dokumenty, které se mu podařilo získat, byla například mapa železničních spojů. Štěrbová před vyšetřovatelem StB Karlem Zalabákem v polovině července 1950 popsala: *Dále mi předal 2 kalendáře SNB a různé zprávy v zalepené obálce, které já jsem neprohlížela a jak mi K u b i š říkal[.] jednalo se o nějaké železniční stanice.*¹² Nebylo až tak obtížné se k těmto materiálům dostat, jelikož další do skupiny zapojenou osobou byl Antonín Quadrát, vrchní inspektor Československých drah. Kubiš byl veden pod číslem 150 a Quadrátovi Štěrbová přidělila číslo 152. Jím poskytnutou mapu se železničními stanicemi prý předala Krutskému.

Ideální představa příslušníků StB se obvykle rovnala možnosti zatknout sledovanou osobu pokud možno s kompromitujícím předmětem v ruce. Ale nebylo výjimkou, že právě agenti StB poskytovali důvěřivým odbojářům materiál, který je z protistátní činnosti pomohl později usvědčit, ať už se jednalo o vysílačky, zbraně či různé přehledy (jako v tomto případě například o pohybu vojsk na drahách), ale i dopisy zatčených agentů a jiné. Až tak daleko Státní bezpečnost

¹¹ *Tamtéž*, zápis o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 14. července 1950, s. 23–24.

¹² *Tamtéž*, s. 24.

do právě budované sítě Marie Štěrbové zatím nepronikla, ale přesvědčení agenta Krutského, že by se oběma ženám mohlo podařit špiónážní materiál dostat za hranice snadněji než jemu samotnému, vypovídá o tom, jak důvěryhodný asi tento špión byl. Je sice také možné, že po zatčení si Štěrbová mohla leccos přimyslet, jen aby její provinění bylo co nejmenší, ale spíše se dá předpokládat, že její výpověď se více blížila pravdě.

„Ještě než K r u c k ý odešel, mě [sic] říkal, abych zde síť dobudovala a abych si pořídila seznam těchto lidí. Mimo toho m[n]ě K r u c k ý předal větší počet speciálních map, ruských, rumunských, maďarských a [č] Československých s tím, až já půjdu do Německa, abych tyto vzala s sebou a spolu se seznamem svých spolupracovníků předala veliteli zpravodajské služby v Německu na CIC s tím určením[,] že je to pro P. K r u c k é h o. Jako poznávací znamení m[n]ě řekl heslo pro celou moji skupinu pracovníků a i pro to, až budu navštívena z Německa „Akční radius 500 km,“ pokračovala Štěrbová před vyšetřovatelem Zalabákem.¹³

Dne 19. dubna 1950 se agent rozloučil se slovy, že odjíždí do Německa. Marii Štěrbové ještě řekl, aby se po příchodu za hranice hlásila v Selbu na CIC a odvolala se na něj. To odvážné odbojáře dodalo další energii, a tak pilně pokračovala v budování své vlastní zpravodajské sítě. Jejím dalším členem, kterému přidělila číslo 156, se stal Bohumil Svoboda z Prahy. Štěrbové měl předávat zprávy od majora Miroslava Obranského, působícího na ministerstvu národní obrany, jelikož u něj bydlel v podnájmu – ten měl číslo 158. Svobodův bratr Eugen, ředitel Živnostenské banky, obdržel číslo 157. Aloise Jaroše, bývalého poslance národně socialistické strany zapojila Štěrbová pod číslem 155 a dostala od něj v zalepené obálce státní rozpočet, informace týkající se dvouletky a také hotelové seznamy, které zakrátko vezla do Německa. Číslo 154 dostal Alois Vojtíšek, úředník Státního památkového ústavu v Praze a zároveň bývalý italský legionář, který rovněž dodával zprávy v zalepené obálce a přislíbil i razítka. Ladislav Kubiš z Hevlína, bratr Arnošta Kubiše, obdržel číslo 151 a členem se stal i zahradník Karel Levý z Prahy, jehož číslo si Štěrbová už nepamatovala, a to navzdory tomu, že šlo o spojku a schránku, kde se měly soustřeďovat předávané zprávy.

Pokus o přechod hranic u Františkových Lázní

První zápis o výpovědi s Vlastou Štěrbovou byl na Krajském velitelství StB Praha sepsán už 28. června, tedy o dva týdny dříve než s matkou. Vyšetřovateli Karlu Zalabákovi v rámci sedmi stran uvedla mnoho detailů, které ale zpravodajci z větší části stejně znali, protože minimálně od první poloviny června byly obě Štěrbové pod kontrolou agentky ubytované v jejich bytě, a navíc se řada informací objevila v protokolech sepsaných na falešné úřadovně CIC. Marie Štěrbová proto neměla šanci dál vše tajit a kamuflovat. Obsah její výpovědi se tedy nakonec od popisu podaného dcerou nijak výrazně neliší, ale Vlasta se zmínila například i o tom, jak agent CIC zdůvodňoval požadavek ohledně provádění špiónáže. Krutský měl prý následující vysvětlení: *Toto pro ní bude dobré z důvodu toho, že jinak by byla zařazena do německého tábora pro uprchlíky, ale takto že bude moci emigrovat kamkoliv.¹⁴*

Ačkoliv Krutského zdůvodnění neznělo zrovna věrohodně, Štěrbovým nezbývalo než mu důvěřovat a doufat, že se jim brzy podaří československé hranice zdolat. První krůčky k tomu podnikly už koncem května 1950. Vydaly se na Karlovarsko, kde dcera Vlasta podle svých slov zároveň hledala pracovní místo na letní sezonu. Vyšetřovateli Zalabákovi 28. června v té souvislosti uvedla, že v jedné z hotelových restaurací ve Františkových Lázních se tehdy seznámily s tamním zaměstnancem Štilipem, který jim prý po delším rozhovoru nabídl, že by je mohl v případě

¹³ *Tamtéž*, s. 25.

¹⁴ *Tamtéž*, osobní spis proti Vlastě Štěrbové, zápis o výpovědi Vlasty Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 28. června 1950, s. 18.

zájmu převést přes hranice. Dojednaný plán se měl zrealizovat do několika dní. Marie Štěrbová sice vyšetřovateli Zalabákovi na rozdíl od dcery o něco později tvrdila, že s Jaroslavem Štilipem se seznámily náhodou v taxíku, ale na čem se shodly obě, byla následná schůzka s Jaromírem Fialou. Ihned po návratu do Prahy se mu totiž obě ženy svěřily s možností bezpečného odchodu za hranice a jejich přítel jim nabídl, že je tam bude moci odvézt Josef Polák, který působí jako řidič na americkém velvyslanectví. Další pasažérkou měla být Helena Bartoňová, bývalá zaměstnankyně tamtéž. Sám Fiala plánoval odejít později.

„Dojednali jsme si schůzku na Karlově nám. před vinárnou[,] nepamatuji se na kdy[,] ale asi na 8. 6. ve 14.00 hod. Skutečně také Polák pro nás přijel ve smlouvenou dobu na místo smlouvené schůzky CD vozem,“ pokračovala ve výpovědi Štěrbová. *Poté oznámila vyšetřovatelům StB, že výpověď nepodepíše.¹⁵ Muselo tedy být zaznamenáno, že zápis byl v 16.30 hodin přerušen. Vyslychající Karel Zalabák jako obvykle připojil svou krycí značku 2972 KZ a přítomný svědek tu svoji 313 (jindy tento příslušník StB uváděl 313 K), ale ještě předtím bylo k zápisu dopsáno toto vysvětlení: *Obviněná odmítá pode[p]sat svojí výpověď z důvodu toho[,] že není napsána tak[,] jak prý ona vyp[o]víдалa[,] což se nezakládá na pravdě[,] a sama vypovíдалa tak[,] jak v zápise uvedeno.¹⁶**

V sepisování výpovědi se pokračovalo až třetí den po Mariině vzdoru. Bylo jí zřejmě patřičně „domluveno“, protože příslušnou stranu doplněnou dalšími návaznostmi podepsala, a to těch stran následovalo ještě šest. V novém textu navázala na to, jak se všichni domluvili, že si Polák musí vyměnit auto, protože jet do pohraničí s diplomatickým vozem bylo přeci jen až příliš nápadné. Do ujednané restaurace v Sokolově nakonec dorazili po sedmé hodině večer. Štilip jim ale k jejich zklamání řekl, že přechod uskutečnit nejde a že musí počkat do druhého dne. Štěrbovy s Bartoňovou tedy přespaly v Karlových Varech a Polák s Fialou se vrátili domů. Jenže druhý den se situace opakovala. Když se všichni sešli ve Františkových Lázních, oznámil jim Štilip, že je nutné přechod znovu odložit. Teprve následující den se od svého „průvodce“ dozvěděly, že s sebou nemůžou brát žádná zavazadla, jelikož přechod je prý moc nebezpečný. Marie Štěrbová tedy odnesla zavazadla do úschovny na vlakovém nádraží, ale bylo potřeba postarat se také o špionážní materiál, který s sebou podle instrukcí agenta Krutského vezla. V Německu se s tím měla ohlásit pod číslem 101, ale Štilip trval na svém.

Ve své výpovědi na Krajském velitelství StB Praha 17. Července 1950 Štěrbová pokračovala: *Při této příležitosti také jsem zničila 3 obálky[,] ve kterých byly zprávy, pocházející od lidí, kteří byli zapojeni v naší ilegální organizaci. Konkrétně zprávy pocházely od V o j t í š k a, K v a d r á t a, J a r o š e a S v o b o d y Bohumila. Jaké zprávy v obálkách byly[,] mi není známo. Mimo toho jsme [sic] zničila celý plánec se jmenovitým seznamem lidí, kteří jsou zapojeni do naší [sic] illeg. organizace. Vše jsem zničila tím způsobem, že jsme [sic] vše roztrhala a spláchla v closetu. Toto jsem sdělila B a r t o ň o v é a svojí dceři[,] a sice tím způsobem, že jsme [sic] jim rekla, že jsem zničila určité věci, které při zatčení na hranicích při přechodu by nám byly velmi nebezpečné a že je nechci vydávat v nebezpečí.¹⁷*

Na cestu z Františkových Lázní se vydaly kolem páté hodiny odpoledne. Údajně prošly obcí jménem Poustka, až došly ke kapličky. To jim zabralo přibližně tři hodiny. Dál měly jít samy. Štilip jim ukázal další směr a za to od Marie obdržel lístky od úschovny, že si může zavazadla vyzvednout a ponechat jako odměnu za převod. Bartoňová mu zaplatila 10 000 Kčs. Po rozloučení ale ženy ztratily směr. V neznámé vesnici proto vzbudily nějakého člověka, ale ten jim vyděšeně naznačil, že v místě jsou minová pole a že přechod není možný.¹⁸ Vrátily se tedy do Františkových Lázní a pokusily se znovu vyhledat Štilipa. Věci, které si již vyzvedl, Štěrbovým vrátil, ale Helena

¹⁵ *Tamtéž*, zápis o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 14. července 1950, s. 28.

¹⁶ *Tamtéž*.

¹⁷ *Tamtéž*, zápis o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, pokračováno 17. července 1950, s. 29.

¹⁸ *Tamtéž*, s. 30.

Bartoňová dostala zpět jen polovinu původní částky, tedy 5 000 Kčs. Do Prahy se zklamané ženy vrátily okolo 12. června.

„Eva“ – spolupracovnice StB

Neúspěch z Františkových Lázní nikoho ze zúčastněných neodradil. Druhý pokus o překročení hranic byl však o poznání dramatičtější, přičemž ústřední postavou nebyl ani agent Krutský ani falešný převaděč Štilip – byla jí žena, jež se Štěrbovým představila jako „Eva“ a její jméno mohlo být předzvěstí věcí příštích.

Vlasta Štěrbová koncem června k událostem po prvním nepodařeném přechodu uvedla: *Po tomto asi za týden nás navštívila jistá P e n í ž k o v á [Peníšková,] se kterou se zná moje matka z doby dřívější odněkud z Moravy. Tato nám zdělila [sic,] že přišla z vyšetřovací vazby a že odejde do zahraničí[,] protože zná cestu, při tom nám dala návrh[,] abychom s ní odešli[y]. Toto jsme přijali[y] a celou věc o našem odchodu zařizovala P e n í ž k o v á [...].¹⁹*

O dva týdny později doplnila matka Marie vyšetřovateli Zalabákovi další souvislosti: po návratu z nepovedené cesty, asi druhý nebo třetí den, poslala dceru Vlastu za Vilémem Vilímem, aby ho pozvala na návštěvu, a právě při této příležitosti se prý Vlasta setkala s „Evou“, kterou přivedla domů. Tam „Eva“ nejprve vyprávěla, že byla tři měsíce za mřížemi, a pak bez otálení se rovnou ptala po Krutském, protože o něm slyšela už z vyprávění Viléma i Vlasty. Marie jí tedy všechno živě vylíčila, a to dokonce včetně postupu při budování vlastní zpravodajské sítě. *E v a řekl [řekla,] že má nějakého známého Karal [Karla] B o ř k a na Pankráci, od SNB. Tento že má nějaké známé na hranicích a tam snad by bylo možno přechod uskutečnit,“* dodala Marie v polovině července 1950 bez patrných známek sebemenšího podezření.²⁰

Ale vraťme se ke klíčovému dokumentu zmíněnému v úvodu. Není pochyb, že první protokoly či zápisy o výpovědích zatčených tvoří nezbytný zdroj informací, jak získat co nejucelenější pohled oběti na dané události, pochopitelně pokud se nedochovalo vlastní sepsané paměti či dopisy, nebo není možnost osobního setkání alespoň po letech. Skutečné pozadí zpravodajských her lze však odhadnout jen málokdy. Nejpřesvědčivější pohled do zákulisí operativních kombinací může nabídnout obvykle jen zvláštní soubor utajovaných dokumentů, který se neposílal ani k soudnímu projednávání. No a právě díky zachovalému operativnímu podsvazku získává příběh Marie Štěrbové a její dcery Vlasty další dimenzi. Za nejvzácnější archiválii tohoto padesátistránkového spisu označeného „č. 1“ lze jednoznačně považovat souhrnnou zprávu o provedení akce „Barnabáš“. Pod tímto názvem totiž Státní bezpečnost akci s využitím metody „Kámen“ evidovala. Krajské velitelství StB Praha ji pod krycím označením útvar 601-A a s otiskem razítka „Tajné“ odeslalo nadřízenému útvaru 701-A neboli někdejší zpravodajské centrále na ministerstvu vnitra. Je s podivem, jak dokonalý přehled o pečlivě připravované zpravodajské hře tato sedmistránková zpráva nabízí, a to včetně popisu nebývale velké dávky improvizace přímo v terénu. Využijme tedy tohoto historicky cenného dokumentu, abychom si udělali zase o něco lepší představu o způsobu a vývoji organizování tehdejších přísně utajovaných a nezákonných operací.

V úvodu tajné zprávy operatívec podepsaný krycí značkou 601/40 uvedl: *Dne 6. 6. 1950 byla zavázána spolupracovnice [Eva Peníšková], která měla za úkol rozpracovávat Viléma V í l í m a [...], býv[alého] hoteliéra, který dle získaných poznatků měl poskytovat úkryt agentům – chodcům a získávat pro ně zpravodajské poznatky. Po navázání styku naši spolupracovnice se jmenovaným*

¹⁹ *Tamtéž*, osobní spis proti Vlastě Štěrbové, zápis o výpovědi Vlasty Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 28. června 1950, s. 21.

²⁰ *Tamtéž*, osobní spis proti Marii Štěrbové, zápis o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, od 17. července 1950, s. 30.

seznámila se tato s Vlastou Š t ě r b o v o u , která jí nabídla, aby se k ní nastěhovala, a to do bytu, kde bydlí se svojí matkou. Po nastěhování ke Š t ě r b o v ů m byla naše spolupracovnice seznámena kolem 15. června s několika osobami, které docházely do bytu Š t ě r b o v ý c h , ve kterých později spolupracovnice zjistila následující osoby: P o l á k Josef, F i a l a Jaromír a B a r t o ň o v á Helena. Všichni jmenovaní dle jejich prohlášení v čele se Š t ě r b o v ý m i žádali naši spolupracovníci, aby tato zařídila jejich ilegální odchod do zahraničí. Š t ě r b o v é mimo ilegálního odchodu za hranice byly napojeny na skupinu, která zpravodajsky pracovala a byla řízena agentem K r u t s k ý m , kterého Š t ě r b o v é přechovávaly po dobu jednoho měsíce, až do 19. dubna 1950 ve svém bytě. Získáním zpráv od spolupracovnice byly shromažďovány poznatky k uvedeným osobám, na jejichž základě bylo přikročeno k dalšímu rozpracování.²¹

Zpráva se zabývá také osobami, které obě Štěrbové popisovaly během výslechu před falešným americkým důstojníkem, i když upozorněno bylo jen na některé – společné konspirační heslo celého uskupení už ale rozhodně nebylo pro StB žádným tajemstvím. Následující a podobně dlouhý odstavec se pak pro změnu vrací k putování Štěrbových a Bartoňové v okolí Františkových Lázní, respektive k jejich marné snaze dostat se do americké kontrolní zóny v Německu. Text zprávy upřesňuje, že po zabloudění se ženy ocitly v obci Hazlov, tedy spíše ve směru do vnitrozemí a jen pár kilometrů od místa, odkud se vydaly na cestu, čímž je zřejmé, že „převaděč“ Jaroslav Štilip svou roli příliš vážně a zodpovědně nebral.

Budeme-li považovat tajnou zprávu i nadále za pravdivou, pak Marie Štěrbová své „přítelkyni“ „Evě“ tvrdila, že v případě její pomoci s přechodem bude se svou dcerou Vlastou schopna na druhou stranu přenést vojenské mapy a další informačně přínosné dokumenty, které jí prý obstarávají její spolupracovníci. Ovšem takovou příležitost už si Státní bezpečnost nemohla nechat ujít, a proto v rekapitulující zprávě pod útvar 701-A stojí:

Na základě těchto získaných poznatků bylo dohodnuto s útvarem 701-A, že bude proti výše jmenovaným použito provokační metody, následujícího postupu: Naše spolupracovnice [Eva Penišková] že sdělí jmenovaným, že její bývalý kamarád, jistý K a r e l , převádí osoby ilegálně do zahraničí a že převede i je. Toto naše spolupracovnice jmenovaným sdělila, a ty na tuto, hlavně P o l á k a F i a l a a dělali nátlak, aby ilegální odchod byl uskutečněn v době co nejkratší. Když spolupracovnice, která sdělila řídicímu orgánu, že není i nadále možno situaci udržeti, a to z důvodu, aby neztratila důvěru všech výše jmenovaných, byl jí představen další náš spolupracovník, kterého ona představila Š t ě r b o v ý m , P o l á k o v i a F i a l o v i . S těmito naši spolupracovníci dohodli dne 20. června 1950, že dne 21. června t. r. je ilegálně převedou přes hranice. Naším úmyslem bylo MIRKA/[Jaromíra] Fialu/ a P o l á k a realizovati samostatně a se Š t ě r b o v ý m i [...] na základě poznatků získaných výslechem MIRKA [Fialy] a P O L Á K A provést akci Kámen.²²

Prý jedině kdyby výslechy Josefa Poláka, šoféra amerického velvyslanectví, a Jaromíra Fialy skončily negativním výsledkem, mělo být od akce „Kámen“ upuštěno. Jenže situace se nakonec vyvinula úplně jinak. Došlo k řadě nepředvídatelných změn, kvůli nimž musel být detailně připravený scénář za pochodu měněn. A zdaleka nešlo jen o úpravy kosmetické!

S čerty nejsou žerty: predehra

Když se jedenadvacátý červnový den 1950 všichni v Praze sešli, aby se přes Karlovy Vary mohli vydat do Lokte, vyšlo teprve najevo, že státní hranice se chystají překročit ještě další dvě osoby, o kterých neměla Státní bezpečnost ani tušení. Což potvrzuje rekapitulační zpráva vyhotovená o tři dny později: *Byla to Milena M a c h á č k o v á , nar. 1. 9. 1928[,] a Jiří S ý k o r a , nar.*

²¹ ABS, f. MV-V, arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie, operativní podsvazek č. 1, zpráva o akci „Barnabáš“ vypracovaná na útvaru 601-A pro útvar 701-A, 24. června 1950, s. 4.

²² Tamtéž, s. 5–6.

6. 3. 1925, oba dva zaměstnání dle jejich udání na USA velvyslanectví. Toto se dověděl řídící orgán až po započetí celé akce.²³

Neplánovanou situaci bylo potřeba řešit na místě, a dopadlo to tak, že Josef Polák vezl přímo do Lokte Jaromíra Fialu (a to navzdory jeho plánu odejít za hranice až o týden později), oba spolupracovníky StB, tj. „Evu“ s „Karlem“ a také Helenu Bartoňovou. Obě Štěrbové, Macháčková a Sýkora se vydali do Karlových Varů autobusem, kam pro ně na Dolní nádraží měl z Lokte přijet *P o l á k a odvézti je ke druhé partě do Lokte. Odtud měli být všichni jmenovaní převezeni na dvě části do Chebu, kde budou od našeho spolupracovníka KARLA i s naší spolupracovnicí, která musela jít s nimi, jelikož ostatní jinak nedali, předání jistému MIRKOVI* [spolupracovníkovi StB, který používal stejného jména jako Jaromír Fiala] *ve 22.00 hod. u nádraží, který je měl převést dle smluveného plánu na určité místo, které mělo obstarati KV-Stb Karlovy Vary [...].*²⁴

Přesun z Prahy proběhl poměrně hladce, nikdo z okolí Marie Štěrbové netušil, že by Státní bezpečnost mohla mít o jejich plánu odejít z Československa nějaké povědomí. A tak zatímco utečenci v jednom z chebských zákoutí právě odpočívali, na šoféra Poláka s Fialou už mohl být chystán zátah. Ještě v Lokti – bezprostředně po odvozu svých přátel – byli oba zatčeni. Vše se odehrálo tajně a v tichosti, ale přesto by se příslušná dílčí akce mohla přirovnat ke hře na schovávanou. Už v Karlových Varech totiž začala jedna parta příslušníků StB v civilu Polákův vůz sledovat. Navzdory jejich zřejmému amatérismu a přes velkou opatrnost i určité zkušenosti prchajících byly ale nakonec veškeré snahy spárům StB uniknout marné: *Jelikož orgánové jeli v těsné blízkosti za P o l á k o v ý m autem, pojal tento, jak později sám sdělil[,] podezření, že je sledován policií, a proto vynutil se [ze] svého auta nejvyšší rychlost, což mu pomohlo k tomu, že skutečně bezpečnostnímu sledu unikl. V Lokti vypůjčil si P o l á k osobní auto, jakož i nákladní auto pivovaru, a po dvouhodinovém zdržení dopravil mimo MIRKA* [Jaromíra Fialy], *který zůstal v Lokti[,] všechny na určené místo v Chebu u nádraží, odkud je převzali dva orgánové, jeden jménem MIREK a druhý TONDA, kteří se vydávali za osoby, které provedou převod přes hranice.*²⁵

Nic netušící Polák se tehdy oběma „převaděčům“ s úlevou svěřil, jak se mu šikovně podařilo uniknout stíhání tajnou policií a že jejich přítel Fiala zatím čeká u *jistého Vojty P a u l a, Loket č. 164*. Překvapení „převaděči“ nato Polákovi, kterého považovali za vedoucího a organizátora celého ilegálního přechodu, prozíravě sdělili, že bude brzy svítat a že tedy není možné, aby se útek za hranice stihl bezpečně provést. Poradili mu, aby ostatní zatím zůstali ukryti v autech a oni, tedy „Mirek“ s „Tondou“[,] že se pokusí najít nějaké bezpečné místo, kde by společně mohli přečkat noc. Skutečnost ale byla jiná: *Ačkoliv již toto místo bylo předem připraveno (byl to hotel), odešli orgánové na VO-Stb Cheb, odkud telefonicky sdělili, kde se nachází MIREK* [Jaromír Fiala] *a P o l á k s naším spolupracovníkem KARLEM, že se bude vraceti v nízkém šedém autu se skládací střechou, podobném ŠKODOVCE[,] zpět do Lokte, aby byla zařízena jejich realizace.*²⁶

Po návratu „převaděčů“ k ostatním se všichni bez jakéhokoliv podezření *normálně na příhlášky* ubytovali v jednom z chebských hotelů. A zatímco „Mirek“ s „Tondou“ obratně nasávali další informace, na Krajském velitelství StB v Karlových Varech bylo definitivně rozhodnuto o zatčení Fialy i Poláka. Krajským velitelem tam v té době byl štábní kapitán Vratislav Jelínek. Pro Fialu si příslušníci StB pohodlně došli na zmíněnou adresu v Lokti a Polák byl „náhodou“ zadržen při návratu z Chebu, ještě než stihl pro Fialu dojet. Do několika minut bylo po všem a dalo by se říci, že tím bylo příslušné dějství u konce. Jenže opak byl pravdou, neboť bylo nutné „vysvobodit“ „Karla“. Organizátor celé operativní kombinace, kterým mohl být sám krajský velitel StB Praha Alois Zahajský (osobně na akci dohlížel z Karlových Varů), už během telefonátu obou „převaděčů“ domluvil jako únikovou cestu pro svého agenta předstírání nucení na vrhnutí, a to při hromadné eskortě „zatčených“, tedy Poláka, Fialy a „Karla“.

²³ Tamtéž, s. 6.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž, s. 6–7.

²⁶ Tamtéž, s. 7.

Neznámý autor souhrnné zprávy z akce „Barnabáš“ 24. Června 1950, a s největší pravděpodobností hlavní řídicí orgán v jedné osobě popisuje: *Řídicí orgán vyšel s tímto před vůz a dal KARLOVI možnost, aby tento s pouty na rukách se mohl vyzvracet. Při této příležitosti vrátil se asi na dva kroky od KARLA k vozu, kde sděloval ostatním, aby někdo nechtěl také zvracet, nebo něco jiného, že by s nimi trochu zamotal. Při této příležitosti dal se KAREL na útěk do blízké rokle, a po vypálení dávky střel řídicím orgánem za prchajícím podařilo se tomuto uprchnouti, a když byl z dohledu, byl druhým orgánem odpoután a dopraven do Karlových Varů.²⁷*

Mezitím se spolupracovníkům StB „Tondovi“ a „Mirkovi“ podařilo v Chebu ověřit, že Marie Štěrbová s sebou veze vojenské mapy, seznam hotelů a množství dalších zpravodajsky využitelných informací. Ale k tomu bylo třeba zvážit neobvyklou okolnost, a sice fakt, že se Štěrbovými chtěly hranice překročit kromě Heleny Bartoňové ještě dvě osoby stále zaměstnané na americkém velvyslanectví. Ty by léčku v podobě bizarního divadelního představení v německých a amerických uniformách rozhodně rozpoznaly, a tak se čekalo, jaký pokyn vydá krajský velitel útvaru 601-A Zahajský, který o postupu v akci „Barnabáš“ spolu s orgány útvaru 701-A rozhodoval.

„...bude provedena akce ‚KÁMEN‘ “

„Byli jsme ubytováni v hotelu, kde jsme vyčkali do druhého dne do večera a byli jsme odvezeni nákladním vozem, ovšem jiným, než tím, kterým jsme přijeli z Lokte, za Cheb k nějakému státnímu statku. Zde jsme byli rozděleni na dvě části a to já, moje dcera a E v a, kterou převzal jeden z mužů a odvedl nás na hranice,“ vypověděla později Marie Štěrbová před vyšetřovatelem Zalabákem.²⁸ Dcera Vlasta k tomuto momentu při výslechu koncem června uvedla, že druhou partu od té doby již nikdy neviděla. Jediné, o čem neměla pochybnosti, bylo právě překročení státních hranic, kam je zavedl jeden z „převaděčů“. Nemělo význam v tomto ohledu jakkoliv lhát, a tak Vlasta svého vyšetřovatele dál ujišťovala: *V prostoru Ch e b jsme je přešli[,] kde se nás ujal německý financ a odvedl nás na stanici CIC[,] ale kam nevím.²⁹*

Jak bylo již v úvodu naznačeno, do konce života si Marie s Vlastou nebyly jisté, zda státní hranice skutečně překročily či nikoliv. O čem však nemohly mít tušení, bylo umístění domku falešné německé celnice. K jeho odhalení přispívá spíše příběh Josefa Šikoly, jehož rodina byla vyslýchána na tomtéž místě a za použití stejných dotazníků o půl roku později. Až tento navazující příběh mě jako badatelku zavádí do budovy útvaru PS Svatý Kříž, a právě tam mohly být vyslýchány i Marie s Vlastou. Více k umístění budovy s úřadovnou „amerického“ důstojníka operativní podsvazek vedený k případu obou Štěrbových neprozrazuje.

Závěrečná část popisu průběhu celé operace v souhrnné zprávě z 24. Června 1950 uvádí: *Po dohodě s orgány 701-A, kteří byli taktéž v Karlových Varech, bylo sděleno, že ony tři osoby, t.j. Helena B a r t o ň o v á, Milena M a c h á č k o v á a Jiří S ý k o r a budou normálně převedeny, a na hranicích že bude přikročeno PS útvarem k jejich zatčení. S oběma Š t ě r b o v ý m i a naší spolupracovnicí že bude provedena akce KÁMEN.³⁰*

Na cestu k fingovaným hranicím se obě skupiny vydaly 22. června přesně ve 21.45 hodin. Celkem šest dospělých osob se tehdy poskládalo do nákladního auta řízeného falešnými převaděči „Tondou“ a „Mirkem“. Po vystoupení následovala ještě třičtvrtěhodinová cesta pěšky lesem,

²⁷ *Tamtéž.*

²⁸ ABS, f. MV-V, arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie a spol., mapa č. 1, osobní spis proti Marii Štěrbové, zápis o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 14. července 1950, s. 31.

²⁹ *Tamtéž*, osobní spis proti Vlastě Štěrbové, zápis o výpovědi Vlasty Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 28. června 1950, s. 22.

³⁰ *Tamtéž*, operativní podsvazek č. 1, zpráva o akci „Barnabáš“ vypracovaná na útvaru 601-A pro útvar 701-A, 24. června 1950, s. 8.

ale to stále ještě nebyli u „hraniční“ závory. Přesný popis tehdejších událostí opět nabízí zpráva z akce „Barnabás“ vypracovaná o dva dny později: *Nejdříve převáděl ve 22,30 hod. MIREK obě Š t ě r b o v é na akci KÁMEN, a vzadu zůstal TONDA se třemi osobami americké ambasady [sic]. Asi po 45 minutách po odchodu první skupiny vrátil se zpět MIREK s tím, že všichni již jsou v Německu. Po tomto sdělení nastala veliká radost mezi zbylými, a při loučení s TONDOU, který zajišťoval vzadu[,] bylo tomuto a MIRKOVI slíbeno, že až oni uprchnou do zahraničí, aby na nejbližším americkém konsulátě nebo vyslanectví se po nich ptali, že jim to vše oplátí v Německu. Po tomto srdečném rozloučení postupoval MIREK se zbývajícimi osobami ke hranicím. Po přejetí první hraniční závory byly[i] znenadání všichni zastaveni a MIRKOVI, který tyto převáděl, podařilo se uprchnouti a ostatní [byli] realizováni orgány PS. Po této realizaci odebrali se orgánové TONDA a MIREK k budově, kde byla prováděna akce KÁMEN se Š t ě r b o v ý m i, kde jim bylo sděleno, že obě Š t ě r b o v é dobře vypovídají.³¹*

Kromě vyplnění dotazníku v anglicko-českém provedení odevzdala tehdy Vlasta písárce lístek, který jí ještě v Chebu dala matka. Na něm byla napsána jména, funkce a bydliště všech lidí, kteří s Marií Štěrbovou ilegálně spolupracovali. Písárka vše z lístku v češtině, i když bez diakritiky, opsala a protokol nechala mladé dámě jen podepsat. Celý výslech trval údajně půl hodiny. Marie Štěrbová se v úřadovně „amerického“ důstojníka zdržela déle. Hned z počátku výslechu se ohlásila pod svým číslem 101, ale k tomu dodala, že nesmí podat žádné zprávy nikde jinde než v *Selbu na SIS* [sic].³² Nicméně žádné nebezpečí nepocítovala, všichni se chovali velmi přátelsky, a proto na výzvu, že *zde je třeba všechno říci*, začala vypovídat nakonec tak obsáhle, že s ní byl sepsán třístránkový protokol. Při té příležitosti vyjmenovala všechny své spolupracovnice i jejich aktivity a v závěru dodala: *Budu posílat dopisy a pan Krucky zapoji lidi nove. Vezu s sebou tyto věci: 2 telefonní seznamy, mapa Moravskoslezska a ruzne prospekty, seznamy všech hotelu v CSR.³³*

Podezření, že něco není v pořádku, nevyvolala u Štěrbových česká písárka ani celá řada školáckých gramatických chyb v anglické části dvojazyčného dotazníku. Po výsledcích bylo oběma ženám vystaveno doporučení do *Selbu na „CIC“* a předána také jedna kopie protokolu. S tím se měly vydat na cestu k nedalekému vlakovému nádraží. Před odchodem z budovy ale byla Marie Štěrbová přeci jen ještě o něco požádána. V operativním podsvazku se totiž kromě vyplněných dotazníků dochoval i dopis, který odvážná, avšak příliš důvěřivá odbojářka adresovala Bedřichu Dočkalovi. Podle osvědčené finty Státní bezpečnosti ho měl doručit člověk, který tím v nic netušícím Dočkalovi musel přirozeně vzbudit absolutní důvěru:

[sic] *Milý Bědo. Dnes se již nalézáme s mojí dcerou, s tou dámou cos ji viděl u nás, v bezpečí na Americké půdě v Německu. Nyní Ti mohu napsat, že jsem pracovala pro hlavní stan americký. Žádám Tě Bědo, bys se také zapojil do naší organizace a pracoval s náma. Doufám pevně, že neodmítneš. Nemám více času napsati. Ostatní Ti poví pán, který Ti doručí tento dopis. Později se přihlášíme. Srdečně Tě zdravím Marie Štěrbová a Vlasta.³⁴*

Teprve poté jeden z falešných německých pohraničnicků Štěrbovy konečně odvedl na cestu, aby jim ukázal směr a mohl se zase vrátit na „celnici“. Na vlakovém nádraží měly obě čekat na Evu Peníškovou, kterou si v „úřadovně CIC“ ještě „ponechali“. „*Nevím, jak se to stalo,*“ popsala Vlasta cestu z „německé“ celnice o necelý týden později, „*ale v tom momentě, kdy nás opustil německý financ[,] asi po několika metrech jsme byli zadrženi pohraniční hlídkou a předvedeni do C h e b u[,] a odkud ještě ten den odvezeni do Prahy.³⁵*“

³¹ *Tamtéž.*

³² *Tamtéž*, mapa č. 1, osobní spis proti Marii Štěrbové, zápis o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený na falešné německé celnici v noci z 22. na 23. června 1950, s. 11.

³³ *Tamtéž*, s. 12.

³⁴ *Tamtéž*, operativní podsvazek č. 1, dopis Marie a Vlasty Štěrbových sepsaný na falešné úřadovně CIC v obci Svätý Kříž krátce před zatčením, 23. června 1950, s. 23.

³⁵ *Tamtéž*, mapa č. 1, osobní spis proti Vlastě Štěrbové, zápis o výpovědi Vlasty Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 28. června 1950, s. 22.

Jak stojí v archivních dokumentech, zatčení Štěrbových provedli příslušníci PS-útvary Svatý Kříž, ale je s podivem, že velitel útvaru štábní strážmistr Karel Koloc vypracoval zprávu o zatčení ještě k datu 22. června. Dotazníky vyplněné na falešné německé celnici i dopis určený pro Bedřicha Dočekala, tedy dokumenty pocházející ještě z doby před zatčením, jsou totiž vyznačeny datem 23. června. Nicméně zprávy velitele Koloce jsou důležitými archiváliemi už proto, že je v nich přiblíženo místo zadržení. V samém úvodu zprávy o zatčení Marie Štěrbové přímo stojí: *Dne 22. června 1950 byla zadržena hlídkou PS-útvary Svatý Kříž u Gregorova dvora, to jest jihozápadně od Chebu nedaleko Svatého Kříže u samoty s původním názvem Gregorhof, která dnes už nestojí (šlo o menší stavení s oplocením, které bylo možné vidět ještě koncem sedmdesátých let – používalo se však tehdy už jen jako kafilerní odložiště mršin).* Stejná formulka byla použita pro zprávu o zatčení dcery Vlasty, kde byl navíc citován její odvážný pohled na československé státní zřízení: *S lidovědemokratickým zřízením nemohu souhlasit, protože se přičí mým názorům na uspořádání společnosti.*³⁶

Dokument vypracovaný podle skutečného průběhu akce „Barnabáš“ popsal závěrečnou scénu celé operativní kombinace tímto způsobem: *Na této cestě k nádraží, která vedla podél hranic, vnikli orgánové PS útvaru na domělé [sic] Německé území, odkud zavlekli obě jmenované zpět na území ČSR.*³⁷ Protokoly sepsané se Štěrbovými z velké části potvrdily informace poskytnuté spolupracovníci „Evou“. Agentka s krycím označením AV-24096 jeden ze svých úkolů splnila, aniž by vyvstalo jakékoliv podezření na její nedůvěryhodnost.³⁸

Smrt čekala za rohem

Jeden jediný výslech na Státní bezpečnosti stačil, a člověk získal nezapomenutelnou zkušenost, která se v následujících letech připomínala v těch nejtmašších barvách. Dostat se do komunistického vězení už ale bylo pro každého jasným znamením, že se nemusí nikdy vrátit. Ti, kteří měli to štěstí, se alespoň po letech dostali zpět ke své rodině a přátelům, ale nebyli kupodivu zlomení – tedy alespoň můj dědeček Ota Tulačka, dnes příslušník třetího odboje, se po téměř patnácti letech vrátil s pocitem hrdosti a vítězství, i když v zuboženém stavu a s pocitem provinění vůči svým nejbližším. Ne jednou jemu i jeho spoluvězňům „na rekreaci“, kam ho komunisté poslali, jak s oblibou říkával, šlo o život.³⁹ Ani Marii Štěrbovou se nepodařilo zlomit, ale na rozdíl od jiných jí nebylo dáno, aby se se svou dcerou shledala. Svým způsobem k tomu zřejmě přispěly i její spoluvězenkyně.

Měsíc stačil Ericé Novákové z Bohumína, aby podala o Marii Štěrbové fundovanou třístránkovou výpověď. Seznámila se s ní na pankrácké cele, a co nebylo v protokolech a dotaznících z falešné německé celnice, v podrobných zprávách agentky „Evy“, ani ve výpovědích obou Štěrbových vyhotovených po zatčení, doplnila tato takřka třicetiletá žena. Na Krajském velitelství StB Praha během úředního záznamu 27. července 1950 dopodrobna popsala vše, co jí Marie převyprávěla: *Po dobu svého pobytu na cele 145 na Pankráci jsem se seznámila se Štěrbovou Marií, která přišla asi před měsícem na moji celu a byla velice unavena a řekla nám, že odcházela ilegálně do Německa [sic], a když již byli na druhé straně, tak že šli spolu s německým finančníkem k vlaku a na cestě že byli přepadeni 10 SNB, kteří je odtáhli zpět do ČSR.*

³⁶ *Tamtéž*, operativní podsvazek č. 1, zprávy o zatčení Marie a Vlasty Štěrbových vypracované na PS-útvary Svatý Kříž, 22. června 1950, s. 16 a 24.

³⁷ *Tamtéž*, zpráva o akci „Barnabáš“ vypracovaná na útvaru 601-A pro útvar 701-A, 24. června 1950, s. 8–9.

³⁸ K případu srov. FROLÍK, Jan: Plukovník Antonín Prchal a jeho doba. In: *Minulostí Západočeského kraje*, 1996, č. 31, s. 138–144.

³⁹ Více o protikomunistické činnosti Oty Tulačky viz JANDEČKOVÁ, Václava: *Tři muži proti totalitě. Odbojář Ota Tulačka, pilot RAF Josef Hýbler a americký diplomat Walter Birge v boji s StB*. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2014.

Za několik dnů přišla na celu jistá *S c h o v a n c o v á*, které *Š t ě r b o v á* také vyprávěla svůj případ a tato jí řekla, že asi v Německu [sic] nemohla být, neboť úřadovny *CIC* nejsou na hranicích. Dále také že nejsou na těchto úřadovnách čeští zaměstnanci, jak *Š t ě r b o v á* vyprávěla, že tam byla písařka češka [sic]. Posléze přišla *Š t ě r b o v á* spolu se *S c h o v a n c o v o u* k tomu, že nemohla být v Německu a že tento úřad byl fingován. Mimo jiné též vyprávěla *Š t ě r b o v á*, že asi 14 dnů před jejím odchodem do Německa přišla k ní jistá *Eva P e n í ž k o v á*, která měla manžela majora a který měl být v Olomouci zavržený. *Š t ě r b o v á* se o této vyjádřila, že to je fízl a že jí zadarmo 14 dní živily. Dále měla *Š t ě r b o v á* strach[,] zdali nebyl *K r u c k ý* chycen[,] a když já jsem jí řekla, že jich půjdu brzy domů a odejdu ilegálně za hranice[,] řekla mi na to *Š t ě r b o v á*, abych hned[,] jak se dostanu za hranice[,] volala, anebo došla do Selbu na *CIC* a prohlásila se heslem 101 – *P e p í k* a řekla jim všechno, s čím se mi *Š t ě r b o v á* svěřila. K onomu číslu 101 podotkla *Š t ě r b o v á*, že je to její číslo, a dále bych řekla, že ono heslo *Akční radius 500 km* u výsledku prozradila.⁴⁰

Po nějaké době byla Nováková přeložena do jiné cely, a sice na číslo 370, kde mnohé převyprávěla Emilii Peškové, pětadvacetileté ženě, která se krátce poté dokonce sama přihlásila k výsledku. To už venku padalo listí, ale přesto jí přišlo důležité, aby na Marii Štěrbovou ještě udala, jak nepřiznala u výsledku, že některé tajné plány, se již nacházejí v Německu v hlavním stanu *CIC* v Norimberku. *Š t ě r b o v á* uvedla při výsledku, že tyto plány[,] které jsou předány *CIC*, spláchla na záchodě a tím je zničila.⁴¹

O půl roku později, přesně 9. května 1951, byla Marie schopna proceduru zápisu o výpovědi podstoupit už jen na lůžku ve vězeňské nemocnici. Její výslech na Pankráci tehdy vedl vyšetřovatel Karel Nedbal a nejvíce ho zajímali Štěrbové spolupracovníci, k jejichž zatčení Státní bezpečnost přistoupila několik měsíců po zadržení hlavní organizátorky. To mělo svůj důvod, protože celá skupina mohla být delší čas nejen pod dohledem policejních agentů, ale navíc měla spojení na další osoby, které zůstávaly předmětem zpravodajského zájmu. Marie Štěrbová štábnímu strážmistru Nedbalovi zopakovala, jak některé ze svých spolupracovníků na jaře 1950 *seznámila s agen[tem] CIC Ludvíkem Krutckým* [sic], a už nemohla dál zapírat, že ho znali pod jménem „*Pe-pík Janeček*“. „*Všechny členy mé illeg. organizace jsem informovala o tom, aby v případě prozrazení jejich práce uprchli za hranice illeg. způsobem[,] a tam se hlásili na úřadovně CIC[,] pod jejich illeg. čísly[,] kde jsou již hlášeny,*“ vypověděla v závěru vězeňská pacientka a ani na okamžik přitom zřejmě nezapochybovala, zda americká vojenská kontrarozvědka vůbec nějaké povědomí o jejím zpravodajském uskupení měla.⁴²

Takzvaný otázkový protokol sepsal s Marií 22. května 1951 v nemocnici další z vyšetřovatelů, a sice štábní strážmistr Jiří Matička. Tentokrát šlo o jedenáct stran textu se zřejmým propagandistickým nádechem, a tak bylo jasné, že se na Krajském velitelství StB v Praze konečně usnesli připravit trestní oznámení. Až na výjimky byli v té době za mřížemi také ostatní členové Mariiny skupiny. Jednalo se o sedm odbojářů. Arnošt Kubiš, Rudolf Gruber, Antonín Quadrát, Alois Vojtíšek, a Karel Levý byli zatčeni 24. dubna 1951, Bohuslav Svoboda o den později a Vladislav Kubiš byl dopaden měsíc nato. Již během následujících čtyř dnů bylo trestní oznámení hotové. K popisu protistátní činnosti, vysvětlení principu spolupráce, souvislostí a vzájemných vazeb potřeboval krajský velitel Státní bezpečnosti Praha vyprodukovat šestnáct stran nahuštěného a silně propagandisticky laděného textu. O to, zda odpovídal skutečnosti, už ale zřejmě tolik nešlo...

V samotném úvodu trestního oznámení z 29. května stojí: *Zatím co naši dělníci a rolníci plní s úspěchem náš Pětiletý plán a tím zvyšují životní úroveň nejširších vrstev národa, zvyšuje se nánávist zbytků zločinecké reakce z úspěchů, dosažených na naší cestě k socialismu [...] Špionáž je*

⁴⁰ ABS, f. MV-V, arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie a spol., operativní podsvazek č. 1, úřední záznam sepsaný s vězenkyní Erikou Novákovou na Krajském velitelství StB Praha, 27. července 1950, s. 17.

⁴¹ *Tamtéž*, zpráva vyhotovená v Pankrácké věznici podle informací Emilie Peškové, spoluvězenkyně Eriky Novákové, 7. října 1950, s. 12.

⁴² *Tamtéž*, mapa č. 1, osobní spis proti Marii Štěrbové, dodatek k zápisu o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený ve vězeňské nemocnici na Pankráci, 9. května 1950, s. 34–36.

přípravou k rozpoutání nové světové války, je nástrojem podvratné sabotážní činnosti, neboť zprávy jsou podkladem pro sabotéry, teroristy, vrahy, kteří se rekrutují z řad protistátních skupin a jsou pak vysíláni na naše území západními imperialisty za krvavý zold a potom na území ČSR provádějí různé teroristické akce. [...]

Z Chebu se pak vydali na hranice, které měli překročit za pomoci jistého B o ř k a, kterému Š t ě r b o v á dala klíče od svého bytu za tím účelem, aby si vzal z jejího bytu věci, které tam zanechala jako odměnu. Hranice se jim nepodařilo překročit, neboť zbloudili a byli zadrženi hlídkou SNB. Š t ě r b o v á se během vyšetřování snažila veškeré tyto okolnosti zamlčet a tvrději popřít, takže musela abýti [sic] ze svých trestných činů neustále usvědčována. Dále pevně věřila v to, že pomocí západních imperialistů nastane zvrat v našem státě a že bude nastolena nová buržoasní vláda, která jí navrátí to, o co přišla.

*Charakter Š t ě r b o v é je nízký a sobecký a tato se neohlíží kolem sebe a snaží se za cenu nejhorších zločinů dosáhnout svého osobního prospěchu. Jmenovaná je zarytým třídním nepřítelem a u které není naděje na její převýchovu a navrácení do lidské společnosti. Proto budiž Š t ě r b o v á dle těchto uvedených okolností posuzována.*⁴³

V době koncipování tohoto stěžní uvěřitelného dokumentu zbývalo někdejší restaurátérce už jen pár měsíců života. Tato odvážná žena ale nebyla první skutečnou obětí možná dokonce ani ne pouze jednoho tragického příběhu spojeného se jménem agenta Krutského. Přesvědčivým dokladem může být tato závěrečná pasáž trestního oznámení:

Na B a r t o ň o v o u Helenu, F i a l u Jaromíra, Milenu M a c h á č k o v o u, Jiřího S ý k o r u a Josefa P o l á k a bylo již podáno zdejší velitelstvím trestní oznámení Státní prokuratury dne 31. 8. 1950 [...]. Na Š t i l i p a bylo podáno trestní oznámení KV – Stb Karlovy Vary.

V i l í m jest předmětem dalšího šetření zdejšího velitelství a Alois J a r o š [narozen 3. září 1893 v Kutné Hoře] zemřel během vyšetřování.

*Po skončení soudního řízení žádám o vrácení celého spisu a o zaslání obžaloby a rozsudků. Případ zpracovával orgán zdejšího velitelství stržm. Jiří M a t i č k a.*⁴⁴

Bývalý poslanec národně socialistické strany Alois Jaroš z Prahy zemřel 9. května 1951. Už v době zatčení 24. dubna toho roku byl pacientem Všeobecné nemocnice v Praze – Veleslavíně. Navzdory upozornění primáře, že musí každý druhý den dostávat pneumotorax, nepřevezli však příslušníci StB Jaroše do nemocnice s oddělením pro tuberkulosu, nýbrž na Pankrác. Pozdější urgentní převoz do řádné nemocnice za podmínky čtyřiaadvaceti hodinového policejního dohledu byl málo platný. Dne 4. května ošetřující lékař v Ústřední vojenské nemocnici v Praze-Střešovicích vyslovil prognózu: *Povede v krátké době patrně k nezadržitelnému konci.*⁴⁵

A možná to byla právě smrt Aloise Jaroše, co přimělo Krajské velitelství StB k rychlejší přípravě trestního oznámení a předání ostatních do soudní vazby. Již 22. června měl státní prokurátor žalobu sepsanou, ale i tak se Marie Štěřbová rozsudku nedočkala. Věděla, co ji čeká a nesla to opět, jak jinak než statečně. V létě, jen několik týdnů před smrtí, sebrala poslední zbytky sil a písemně požádala, aby se se svou dcerou mohla rozloučit. Dovoleno jí to nebylo. Jejich krásný až kamarádský vztah se navíc od červnových událostí roku 1950 skoro ztratil v mlze, v mlze výčitek předznamenávajících nelehký osud politických vězenkyň. Náznaky jejich poslední komunikace zachytila paradoxně ve svém udání spoluvězenkyně Erika Nováková: *Jelikož naše cela se nachází na konci chodby a chodíme vždy první kýblovat, napsala Š t ě r b o v á na 3 nebo 4 lístky různá sdělení, ze kterých vím, [sic] jenom to, že tam bylo napsáno, aby dcera neprozradila jméno J a n e č e k. Tyto lístky dala pod plivátko a když šla kolem cely nějaká Boženka, která je s její dcerou Vlastou na cele, řekla této, že je to pod plivátkem, aby to Vlastě dala. Tužku na celu jsme si opatřili*

⁴³ Tamtéž, trestní oznámení na Štěřbovou Marii a spol. vyhotovené pro Státní prokuraturu v Praze, 29. května 1951, s. 7–11. Podtržení je součástí originálu.

⁴⁴ Tamtéž, s. 21.

⁴⁵ Tamtéž, mapa č. 2, osobní spis proti Aloisi Jarošovi, zpráva lékaře z Ústřední vojenské nemocnice v Praze-Střešovicích, 4. května 1951, s. 15.

[sic] tím způsobem, že když ještě tam byla S c h o v a n c o v á tato navázala styk pomocí klepání s celou, která je v poschodí pod námi a odtud jsme obdrželi [sic] tužku, tím, že se vytáhla po provázku nahoru. Touto cestou odeslala též Š t ě r b o v á nějaké motáky, neboť osoby z cely pod námi sdělily, že mohou tyto motáky poslat ven. Jeden z nich též sdělil, že jde brzy domů, takže tyto motáky může dát na místo.⁴⁶

A právě rok po těchto událostech odesílá Marie Štěrbová svou písemnou prosbu z vrchlabské nemocnice na adresu Státní prokuratury v Praze. Byla přesvědčená, že je ve stavu, kdy může vyslovit poslední přání, a tím bylo alespoň krátké setkání nejen s dcerou Vlastou, ale také se svou sestrou Annou Novákovou z Černuc u Velvar.

Marie Štěrbová píše první srpnový týden 1951 trochu roztřešeným písmem: *Já níže podepsaná, vyšetřovanka státního soudu, mám k Vám tuto prosbu. Dne 31. července t. r. jsem byla převezena z Pankráce do Státní nemocnice ve Vrchlabí na léčení, kde mně byla odebrána voda, a to již po 17. Cítím se velmi slabá, a proto mám ještě jedno přání. Prosila bych mnohokrát, by mě byla povolena návštěva mé sestry [...] a mé dcery [...]. Doufám, že mé velké prosbě bude možno vyhovět, neboť cítím na sobě, že můj zdravotní stav se denně horší.*

Předem za vyřízení děkuje a prosí Marie Štěrbová vyš[etřovanka] st. soudu. Státní nemocnice odděl. potrest[aných] Vrchlabí.⁴⁷

Hlavní líčení se konalo 8. listopadu 1951. Bývalá restaurátérka však nebyla ve stavu, aby se ho mohla zúčastnit, proto byla kauza přejmenována na „trestní věc proti Arnoštu Kubišovi a spol.“ Aby se jakékoliv informace či domněnky o falešných hranicích nemohly dostat na veřejnost, navrhl státní prokurátor z důvodu zachování státního tajemství její vyloučení.⁴⁸ Všichni, až na spoluobviněného Svobodu, se vzdali odvolání a raději svůj trest nastoupili, aby jim nemohl být ještě zvýšen. Odvolání Bohuslava Svobody Nejvyšší soud 8. února 1952 zamítl. Teprve od té doby bylo možné považovat společný rozsudek vyhotovený Dr. Vladimírem Podčepickým 8. listopadu předchozího roku za právoplatný. Na jeho dvanácti stranách lze najít jak výše trestů za trestné činy velezrady a vyzvědačství, tak jejich podrobná odůvodnění. O nezákoně zpravodajské hře s využitím metody „Kámen“ nepadlo přirozeně ani slovo.

Mladičká Vlasta Štěrbová byla odsouzena k sedmi rokům odnětí svobody a jako ostatní i k trestům vedlejším, to jest ke ztrátě čestných práv občanských, peněžitému trestu a konfiskaci celého jmění. Matka Marie se o tom pravděpodobně nedozvěděla, ale pokud ano, mohla taková informace její zdravotní stav výrazně zhoršit. Dokonce i státní prokurátor se začínal zřejmě obávat, že dvě úmrtí v jedné společné kauze by byla až příliš, a proto týden před její smrtí odeslal Krajskému velitelství StB do Prahy dopis v tomto znění:

Proti Marii Š t ě r b o v é se dosud nemohlo konati hlavní líčení, neboť je vážně nemocná. T.č. je v ošetření státní okresní nemocnice ve Vrchlabí. Podle tamního lékařského posudku je její zdravotní stav velmi špatný, dostávají se noční deliria, neklid, záchvaty zuřivosti a není žádná naděje na vyléčení. Proto se doporučuje její propuštění.

Žádám proto o sdělení tamního názoru k jejímu event. propuštění do domácího ošetření s hlediska státní bezpečnostního. V případě propuštění bude tamnímu velitelství podána zpráva, aby mohl být zařízen příslušný dozor. Zprávu očekávám do 1. týdne. To navrhl prokurátor, jenže právě po uplynutí této lhůty, tedy týden před Štědrým dnem 17. prosince 1951, Marie Štěrbová umírá.⁴⁹

⁴⁶ *Tamtéž*, operativní podsvazek č. 1, úřední záznam sepsaný s Erikou Novákovou na Krajském velitelství StB Praha, 27. července 1950, s. 18.

⁴⁷ *Soukromý archiv Zdeňka Klímy*, nedatovaný dopis Marie Štěrbové Státní prokuratuře v Praze, vybavený otiskem razítka „Došlo 6. VIII. 1951“.

⁴⁸ ABS, f. MV-V, arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie a spol., mapa č. 1, skupinový spis proti Marii Štěrbové a spol., protokol o hlavním líčení č. j. 3 Ts I 40/51, 8. listopadu 1951, s. 30.

⁴⁹ *Tamtéž*, zpráva státního prokurátora pro Krajské velitelství StB Praha, 10. prosince 1951, s. 23.

„Výňatek z posledního dopisu našeho Jana Masaryka“ jako výzva pro historiky a badatele

Společný rozsudek jménem republiky se nakonec týkal „jen“ osmi osob, a to za jejich prokázanou ilegální činnost v době od března do září 1950. Toto krátké časové rozmezí navíc stálo už v trestním oznámení z konce května následujícího roku, a tak se lze domnívat, že zatčení Štěrbových přece jen vyšlo celkem brzy najevo – možná právě díky motákům Marie Štěrbové, která využila všech možností, aby ostatní varovala o vyzrazení hesla své zpravodajské sítě.

Nejvyšší trest byl přiknut bývalému příslušníkovi SNB Rudolfu Gruberovi – za mřížemi měl strávit čtrnáct let. O rok nižší trest dostal bývalý zaměstnanec Československých drah Antonín Quadrát, po dvanácti letech odnětí svobody dostali strojní zámečník Arnošt Kubiš a komisionář Bohuslav Svoboda. Čtyři roky si měl odsedět zahradník Karel Levý a dva roky dělník Vladislav Kubiš. Bývalý legionář Alois Vojtíšek byl odsouzen k šestiletému trestu odnětí svobody a jistě k tomu „přispěly“ i dokumenty zvláštního obsahu, které se u něj během domovní prohlídky našly. Budiž výzvou pro další historiky a badatele, aby se také pokusili autenticitu „jeho“ dvou nejvýznamnějších textů ověřit (jiným zajímavým dokumentem byl například dvoustránkový opis psaný Sokolské župy Moravskoslezské v Ostravě určeného Bratrskému předsednictvu ČOS, opis je však nedopsaný a nedatovaný). Kromě písemného materiálu bylo u něj nalezeno také kožené pouzdro na pistoli...

Začneme tím, co Alois Vojtíšek vypověděl během hlavního líčení u Státního soudu v Praze 8. listopadu 1951, když byl nucen vrátit se k událostem z jara roku 1950. Poté co se Marie Štěrbová tehdy rozhodla, že se pokusí o vybudování vlastní zpravodajské sítě, zašla totiž mimo jiné také na úřad za svým známým, jestli by jí nemohl podávat nějaké zprávy o pohybech vojska a nějaká razítka. Překvapilo mě to, řekl jí prý na to Vojtíšek. *Nic mi neslíbila. Říkal jsem, že nemám možnost zprávy dodat. Říkala mi, že je to prý pod čísly – dostal jsem také číslo 154. Řekl jsem potom, že podle svých možností budu také podávat zprávy. Nevím, proč jsem k tomu svolil, ale nedovedl jsem odmítnout. Doporučil jsem jim také pana Levého, kterého jsem znal a vím, že také kritisoval naše lidové demokratické zřízení. On měl zprávy přijímat a dodávat je mně. Ve své schránce jsem našel dopis, v němž byl leták. Byl to proslov Beneše a něco o Janu Masarykovi.*⁵⁰

Jenže Vojtíšek přesně věděl, o jaký text týkající se Jana Masaryka šlo. Také jistě proto ho tehdy dobře uschoval. A svůj smysl zde má i spekulace, že Vojtíšek v tomto momentu nemusel tvrdit úplnou pravdu. Kdo by přece jen chtěl na sebe prozradit, že nanejvýše citlivé texty třeba i sám opsal – zejména pokud šlo o dvoustránkový dokument s těmito dvěma informativními nadpisy: „President Dr. E. Beneš, únor 1948“ a „Výňatek z posledního listu našeho Jana Masaryka“. Přirozeně se může jednat o dobové letáky bez většího významu, ale vzhledem k okolnostem, tj. zejména Vojtíškovu pracovnímu zařazení na Státním památkovém ústavu v Praze, by texty u něj nalezené měly být rozhodně podrobeny patřičné analýze. Věc je o to vážnější, že k citovanému výňatku z „dopisu Jana Masaryka“ bylo dopsáno: *Dopis je zachráněn a bude sloužit v budoucnu jako historický doklad.*⁵¹ A další důležitou informací je přesný okamžik původního vyhotovení údajného dopisu a tím je 10. březen 1948 ve 2.15 hodin!

Nikdo ze znalců kauzy nevyjasněného úmrtí ministra zahraničních věcí Jana Masaryka, který byl přibližně o dvě hodiny později nalezen mrtev pod okny svého služebního bytu v Černínském paláci, by neměl nad tímto „dopisem“ určeným původně Masarykově přítelkyni Marcii Davenportové mávnout rukou, ač se jeho „objevení“ v této podobě může zdát jakkoliv podivné. Faktem

⁵⁰ *Tamtéž*, protokol o hlavním líčení u Státního soudu v Praze v trestní věci proti Arnoštu Kubišovi a spol., 8. listopadu 1951, s. 35.

⁵¹ *Tamtéž*, mapa č. 2, osobní spis proti Aloisi Vojtíškově, „Výňatek z posledního listu našeho Jana Masaryka“, pravděpodobně opis překladu originálu bez datace, pochází nejspíše z jara 1950, s. 22.

totiž zůstává, že i Marcia Davenportová byla informována o existenci Janova dopisu. Tvrdila však o něm, že jí nikdy nebyl doručen.⁵²

Není pochyb, že tento příspěvek si nemůže klást za cíl autenticitu textů nalezených u Aloise Vojtíška podrobněji analyzovat. Je ale nezbytné jejich existenci, jejich možný význam a dané souvislosti patřičně zmínit. K osobě Aloise Vojtíška proto dodejme, že se narodil v rodině pražského obchodníka 20. června 1896. Vyučil se drogistou a pak nastoupil vojenskou službu. Ve svém životopisu pro Krajské velitelství StB Praha Vojtíšek uvedl: *V roce 1918 v lednu přeběhl jsem do italského zajetí, kde jsem vstoupil do legií. Jako legionář jsem se vrátil do vlasti, kde jsem sloužil až do r. 1921. Po té jsem byl zaměstnán jako zřízenec čsl. pošty. V r. 1925 jsem vypomáhal otci v obchodě až do r. 1928, kdy jsem obchod převzal do svého vlastnictví. Asi po dvou letech jsem obchod prodal a přijmul jsem zaměstnání v Národním divadle jako vedoucí komparsů, kde jsem byl až do roku 1938. Ještě v tomto roce jsem přijmul zaměstnání ve vojenském vědeckém ústavě v Dejvicích. Po příchodu okupantů byl jsem převzat min. školství a osvěty a přidělen k památkovému úřadu, kde jsem byl až do r. 1941, jako legionář jsem byl však propuštěn. [...] Po okupaci v květnu 1945 jsem znovu nastoupil k Státnímu památkového úřadu [sic], kde jsem byl až do svého zatčení.*⁵³

Pro studium okolností smrti Jana Masaryka může čtenář využít celou řadu více či méně seriózně zpracovaných publikací, studií, reportáží či novinových článků, ale jelikož žádný z pramenů se dokumentům nalezeným u Aloise Vojtíška dosud nevěnoval, ať už z důvodu, že jejich existence byla neznámá nebo na ní jednoduše nebyl brán zřetel, využijme této příležitosti pro jejich zveřejnění, a to s přihlédnutím k výše zmíněné výzvě směřované historikům a badatelům.⁵⁴ Příslušnou stranu „letáku“ týkající se Jana Masaryka je možno rozdělit na pět částí. Tou první je název, který příjemce „letáku“ informuje o tom, že obsahem není opis celého „dopisu“ Jana Masaryka, nýbrž jeho jedné – s největší pravděpodobností závěrečné – pasáže. První odstavec pak vysvětluje, že Jan Masaryk list *zaslal* své dobré přítelkyni Marcií Davenportové, přičemž ze slov autora opisu lze odpozorovat, že si americké spisovatelky jako mnoho jeho krajanů velmi vážil. A právě to mohlo být důvodem, proč dopis nebyl citován celý, nýbrž jen jeho závěr bez jakýchkoliv soukromých či intimnějších sdělení.

*Jan Masaryk v onom dopise mimo jiné píše, upozorňuje autor „opisu“, ať už jím byl Vojtíšek z podatelny Státního památkového úřadu nebo někdo jiný. Celý svůj život zasvětil jsem svému národu, zdůrazňuji, svému československému národu, svobodnému, neznásilněnému. Do poslední chvíle jsem doufal, že já a Dr Beneš jako nejvyšší autorita československého státu, zachováme svému lidu tradici demokracie, svobodu, volnost, rovnost, vítězství pravdy, zkrátka, odkaz mého táty, nebo lépe řečeno n a š e h o táty. Věřil jsem v náš lid, pravil mi Dr Beneš, ale jako vězeň nesměl jsem vzdáti hold nad hrobem svého učitele ve chvíli, kdy si mám myslet[,] že jsem mezi svými. – A hned ta první slza v jeho oku zapůsobila na mne osudově. Nemám kolem sebe přátel. Pracuji v blízkosti vlády neschopných samozvanců, kterých nemám rád a neumím se dále přetvařovat, neboť znesvětili lži tátův odkaz v době jeho 98. narozenin. Drancují duše našeho lidu, zabíjejí inteligenci a všechny ty, kteří milují pravdu. Nemám komu bych se svěřil, jak rád bych si postěžoval, alespoň tátovi.*⁵⁵

⁵² Srov. DAVENPORTOVÁ, Marcia: *Jan Masaryk. Poslední portrét*. Panorama, Praha 1991, s. 98.

⁵³ ABS, V-138 MV, Štěrbová Marie a spol., mapa č. 2, osobní spis proti Aloisi Vojtíškoví, životopis, 17. května 1951, s. 20.

⁵⁴ Nejnověji k tématu nevyjasněné smrti JANDĚČKOVÁ, Václava: *Kauza Jan Masaryk (nový pohled). Doznání k vraždě a tajný přešetřovací proces StB z let 1950–1951*. Nakladatelství Českého lesa, Domažlice 2015; dále STERLINGOVÁ, Claire: *Případ Masaryk*. Naše Vojsko, Praha 1991; BOHÁČ, Lubomír – KALOUS, Jan – KOCIAN, Jiří – LESÁK, Josef – PRAVDA, Ilja – SUM, Antonín – ŠEDIVÝ, Zdeněk F.: *Jan Masaryk (úvahy o jeho smrti)*. Nakladatelství XYZ, s.r.o. ve spolupráci s ÚDVZK, Praha 2010; HAVEL, Jan: *Smrt Jana Masaryka očima kriminalisty. Ve stínu údajů a ve světle dokumentů*. Nakladatelství Lípa, Vizovice 1998; BOHÁČ, Lubomír: *Jak to nebylo. Rozpaky nad knížkou Jana Havla Smrt Jana Masaryka očima kriminalisty a nejen nad ní*. Academia, Praha 2006.

⁵⁵ ABS, f. MV-V, arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie a spol., mapa č. 2, osobní spis proti Aloisi Vojtíškoví, „Výňatek z posledního listu našeho Jana Masaryka“, pravděpodobně opis překladu originálu bez datace, pochází nejpozději z jara 1950, s. 22.

Následuje údaj o nočním vyhotovení „dopisu“ a informace, že byl jako celek zachován. Kde se ale tento „dopis“ nachází, nikdo není zatím schopen říci. K tomu je ale třeba přiznat, že možná ani nikdy neexistoval. Pokud však přijmeme premisu, že Jan Masaryk Marcii Davenportové skutečně dopis psal, i že tento úryvek je opisem jeho překladu, který si možná Státní bezpečnost nechala po smrti Jana Masaryka vyhotovit, měli bychom si také přiznat, že poslední věty nenaznačují ani úmysl spáchat sebevraždu, ani utéct ze země. Nemohly být těmi hlavními důvody, proč Jan Masaryk musel zemřít, jednak jeho rozhodnutí se dál nepřetvařovat a pak pro moment, kdy se měla za několik hodin 10. března 1948 představit Gottwaldova vláda, třeba i nějaké prohlášení, že tuto novou vládu nepodpoří? Odpovídala by tomu i slova Marcie Davenportové: *Jan se měl také zúčastnit a přitom už byl rozhodnut, že tam nepůjde.*⁵⁶ V souvislosti s tím je však možné položit řadu dalších otázek, bez jejichž zodpovězení není možné učinit jakýkoliv závěr. Pokusme se tedy třeba nejprve ověřit autenticitu textu uvedeného na druhé straně „letáku“. Pokud by se jednalo o autentické prohlášení, dopis, či jiný text prezidenta Edvarda Beneše a zejména jeho přesný opis, byli bychom zase o kousek dál v posuzování věrohodnosti textu „dopisu“ Jana Masaryka. První nápad hledat v inventářích k fondu Edvarda Beneše v Masarykově ústavu však zatím zůstává bez úspěchu...

Odhalení falešných převaděčů?

Přenesme se opět do poloviny roku 1950. Největším paradoxem, pokud šlo o spolupracovníky sítě budované Marií Štěrbovou, bylo členství osob, které se právě na její životní tragédii značným dílem podílely. Vyšetřovatel StB Karel Zalabák nevěděl patrně nic o agentech Státní bezpečnosti, kteří jako příslušníci SNB s údajným protikomunistickým zaměřením odvedli nic netušící matku s dcerou z Chebu do pasti. V jeho dvanáctistránkovém zápisu o výpovědi Marie Štěrbové totiž zaznamenal i jména těchto mužů, které odvážná odbojářka v hotelu a cestou na falešnou německou celnici ještě stihla „naverbovat“:

M á l e k Miroslav, 32 roky starý, údajně přísl. SNB., zapojen pod číslem 170, dala jsem mu adresu p. S v o b o d y, kam mi tento slíbil zprávy dodávat.

P e c h Antonín, údajně SNB, který nás převedl přes hranice, zapojila jsem ho pod číslem 171, zprávy měl přivésti [sic] do Německa. [...]

„Tyto lidi jsem všechny zapojila do naší ilegální organizace, kteří měli pracovat také v době, kdy já bych odešla do zahraničí,“ dodala Štěrbová 14. července 1950 k detailnímu popisu všech členů své skupiny.⁵⁷

Dokonce už v „úřadovně CIC“ v noci z 22. na 23. června k osobě „Mirka“, o jehož skutečné roli netušila, vypověděla: *...ten nám pomohl dostat se az sem [sic].* O „Tondovi“ řekla: *...ten nas tez pezpecne prevedl az sem za hranice.*⁵⁸ Na řadě je tedy důkladné pátrání v databázi příslušníků SNB s cílem vyhledat tyto dvě osoby, u nichž se lze domnívat, že vzhledem k jejich služebnímu zařazení se mohli falešného převodce Marie a Vlasty Štěrbových účastnit.

⁵⁶ DAVENPORTOVÁ, Marcia: *Jan Masaryk. Poslední portrét.* Panorama, Praha 1991, s. 98.

⁵⁷ ABS, f. MV-V, arch. č. V-138 MV, Štěrbová Marie a spol., mapa č. 1, osobní spis proti Marii Štěrbové, zápis o výpovědi Marie Štěrbové vyhotovený na Krajském velitelství StB Praha, 14. července 1950, s. 25–27. Podtržení je součástí originálu.

⁵⁸ *Tamtéž*, protokol sepsaný bez diakritiky s Marií Štěrbovou na falešné německé celnici, 22. června 1950, s. 11.

Strach je provázek celý život

Opuštěním vězeňské cely nebo baráku pracovního tábora se strádání a pocity méněcennosti u mnoho nezlepšily. I když se odsouzeným podařilo dostat domů ještě před uplynutím celé délky trestu, neměli vyhráno. Strojní zámečnick Arnošt Kubiš byl například propuštěn na zkušební dobu už v červenci 1955. O tři roky později nastoupil k Vojenským stavbám, a přestože pracoval na běžných montážních úkolech, podléhal přísnějšímu evidování, což v praxi znamenalo, že na něj byl založen takzvaný evidenční svazek. V roce 1960 byl tento materiál s číslem 1187 a krycím označením „Šedivý“ převeden na svazek pozorovací. Nešlo o nic jiného, než agenturní cestou monitorovat každé slovo a pohyb sledovaného. *V průběhu agenturního rozpracování jmenovaného byli použiti spolupracovníci: Inf[ormátor] NOVÁK Jan, reg. čís. 48150, Inf[ormátor] VLADIMÍR, reg. čís. 49230, Ag[entka] EVA, reg. čís. 8619.*⁵⁹ Pro úplnou představu si některé z agenturních zpráv připomeňme. Informátor Jan Novák například v lednu 1963 mimo jiné uvedl: *KUBIŠ začal porovnávat dnešní situaci s dnešní republikou. Jeho názory nakonec vyzněly v tom smyslu, že dnešní zřízení nevede k ničemu... Jakmile některý z dělníků vyjádří nesouhlas s některým opatřením vlády, ihned toho využije a v tomto názoru jej podporuje. V dnešních debatách s Pramenem se zmínil o svém výkonu trestu v Jáchymovských dolech. Popisoval svoji práci. Když se ho Pramen tázal na důvod trestu, odpověděl, že mu bylo dokazováno, že ví o útěku dotyčné ženy do zahraničí.*⁶⁰

Odbor vojenské kontrarozvědky Správy vojenských staveb byl v kontaktu i s příslušníky obvodních oddělení ministerstva vnitra na Praze 3 a 10, jejichž náplní bylo sledovat některé z bývalých Kubišových známých. Z dubnové zprávy roku 1962 například vyplývá: *GRUBER Rudolf, bývalý spoluvězeň KUBIŠE Arnošta, v současné době provádí nepřátelskou činnost [...] Skupina se zabývala přípravou zvratu ČSSR. Nahlédnutím do oper[ativního] svazku č. 10193-GRUBER Rudolf, jsem si ověřil, že KUBIŠ Arnošt materialem neprochází. Neprochází materialem ani SVOBODA Bohuslav[...], který je rozpracováván v signálním svazku OOMV Praha 10.*⁶¹

Navzdory vyslovenému závěru zprávy z roku 1963, že pro režim je Kubiš naprosto neškodný – stranickým orgánům závodů bylo pouze doporučeno zaměřit se u něj na výchovnou práci – byla ještě o čtyři roky později sledována a popisována celá jeho rodina: *Dbá na svůj zevnějšek i vystupování. Většinou se zdržuje doma, kde vypomáhá manželce při různých domácích pracích [...]. Zdravotní stav má dobrý a po fyzické stránce je zdatný.*⁶²

Zejména Vlasta Štěrbová neměla návrat do „normální“ společnosti snadný. Po třech a půl letech se vrátila s otřesnými zážitky, bez matky a s podlomeným zdravím. I tak to byl však malý zázrak, protože měla uvěřit, že *pochcípají obě jako krysy a že se z vězení nedostanou*, jak si z vyprávění pamatuje syn Zdeněk.⁶³ Často trpěla nočními můrami, později, to už bylo v sedmdesátých letech, zničehonic začala dělat dřepy s předpaženými rukama, až se zhroutila. Když v polovině osmdesátých let zemřela, jejímu synovi bylo dvacet šest let. Už během dospívání se sestrou vnímali vše okolo úplně jinak než jejich vrstevníci, a zdaleka nešlo jen o to, že doma neměli žádné staré věci. Co naplat, že se maminka uměla domluvit třemi světovými jazyky, stejně směla pracovat buď jen v povrchovém dole, kde byla zaměstnána ještě jako mladá dívka po propuštění, v továrně, anebo jako uklízečka.

Špatné spaní a zlé sny má dodnes také syn Zdeněk.⁶⁴ Teprve v polovině devadesátých let se dozvěděl, kde je babička Marie pohřbená. Do té doby přísně utajované dokumenty z akcí

⁵⁹ *Tamtéž*, operativní podsvazek č. 1, závěrečná zpráva Odboru vojenské kontrarozvědky Správy vojenských staveb týkající se Arnošta Kubiše a jeho bývalých spoluvězňů, 11. prosince 1963, s. 47.

⁶⁰ *Tamtéž*, výpis z agenturní zprávy Jana Nováka pocházející ze 14. ledna 1963, s. 47.

⁶¹ *Tamtéž*, výpis ze záznamu z jednání s pracovníky Okresního oddělení ministerstva vnitra Prahy 3 z 25. dubna 1962, s. 48.

⁶² *Tamtéž*, tajné sdělení Krajské správy SNB Praha týkající se Arnošta Kubiše a jeho rodiny, 22. prosince 1967.

⁶³ Telefonický rozhovor autorky se synem Zdeňkem Klímou, 12. května 2014.

⁶⁴ Osobní setkání autorky se Zdeňkem Klímou, Praha, 3. března 2017.

„Kámen“ se tehdy teprve pomalu začaly vynořovat na světlo světa, ale ani dnes si s nimi kompetentní instituce zřejmě neumí poradit. Čas tak plyne neúprosně dál. Od pádu komunismu v Československu uteklo více než čtvrt století, jenže spravedlnost jako by zůstala sedět někde v koutě...

Marie Štěrbová s devatenáctiletou dcerou Vlastou – obě se staly obětí provokační akce československé kontrarozvědky s využitím metody „Kámen“ v červnu 1950. Fotografie byla pořízena krátce před zatčením

Zdroj: Soukromý archiv Zdeňka Klímy

Jeden z řady vysokých důstojníků StB spoluodpovědných za organizování akcí „Kámen“ štábní kapitán Alois Zahajský se narodil 14. ledna 1921 v Brně. Od ledna do poloviny října 1949 tam působil jako krajský velitel Státní bezpečnosti. Poté vykonával funkci krajského velitele StB v Praze, a to až do 27. ledna 1951, kdy byl spolu s dalšími veliteli StB zatčen. Z vyšetřovací vazby byl propuštěn v roce 1953, bylo mu vráceno členství KSČ a byl znovu přijat do služeb SNB. Bez jakéhokoliv právního postihu zemřel 28. prosince 1996

Zdroj: <http://tretiodboj.sdruzeniipamet.cz>

7/110

Š t e r b o v a Vlasta, nar. 5. 2. 1931, bytem Praha I, Masna 21.

K u b i s Arnost, bytem Praha II, Havlickovo nam. 21. Pracoval jako pramen, ktery shromazdoval postu. Tato organizace je zalozena od dubna 1950. Prvni posta, kterou jsme meli, je znicena, jelikoz jsme ji museli pri odchodu z~~ak~~ za hranice znicit. Tento prechod se nam vsak nepodaril. Agentu predaval policejní vestník ~~ax~~ z~~jak~~ z~~prav~~y z hranic Hevlina n. Dyji nejake zpravy o bunkrech.

K v a d r a t , bytem Praha II, v Jame c. 4. Dával zeizenieni mapu a ruzne zpravy o tratich v CSR. Dale dal podrobnosti, kde jsou vsude vytopy a stav lokomotiv.

J a r o s , byv. posl. nar. soc. strany. Ten dal postu, kde byl statni rozpočet, ale tu jsme museli znicit. Take tam bylo jak byla splnena dvouletka.

S v o b o d a , bytem Praha II, Novomlynska ul. P^odal nejake vojenske zpravy, ktere ziskal od nejakeho majora, ktereho pozdeji zapojil a dal mu cislo.

K u b i s Ladislav, bytem Hevlin n. Dyji. Pomahal prostrednictvim nejakeho farare k prechodu pres hranice. P^otom jmenovany farar z Hevlina odesel. V teto postě prijde o neho zprava a nakres o tom, kde jsou zakresleny bunkry. Tyto ziskal tim, ze je v nejake rade.

K r u b r , byl drive u SNB a nyní byl vyhozen. Je zamestnan u fa. Demartini v Praze-Kosirich jako sofer. Ten nam dal propustky do vsech zon a tyto ziskal jeste v dobe kdy byl u SNB a mel je stale uschovane. Jⁱnak nepodal zatim zadne zpravy.

V o j t i s e k - je zamestnan na pamatkovem urade Praha III. P^odal nejake zpravy a do pristi z~~pr~~sty ze ma pripravena nejaka razitka.

Veskera posta se nachazi u pana Kubisea, le dosud se agent neozval a tak a tak nikdo nevi kam s postou a neni zadnych zprav. M^onu rici jeste to, ze tito lide jsou velmi spolehlivi, ale jenom cekaji na nejake pokyny.

Vice nemam co bych podotkla. *Vlasta Šterbova!*

Přehled členů zpravodajské sítě vybudované Marií Šterbovou, jak ji v noci z 22. na 23. června 1950 popsala dcera Vlasta (podle lístku své matky předaném ještě v Chebu) na falešné úřadovně CIC v „Německu“ – také proto je text bez diakritiky. Obě ženy musely zároveň vyplnit anglicko-české dotazníky

Zdroj: ABS

Ú t v a r 601-A.

Dne 24.června 1950.

Č.j. 57459/28564-50.

~~Tajné.~~

Ú t v a r 701-A.

Věc: Akce BARNABÁŠ - zpráva.

Dne 6.6.1950 byla zavázána spolupracovnice, které měla za úkol rozpracovávatí Viléma V i l i m a , nar.12.6.1896, posledně bytem v Praze I, Na Perštýně 10, býv. hoteliera, který dle získaných poznatků měl poskytovatí ukryt agentům - choděm a získávatí pro ně zpravodajské poznatky. Po navázání styku naší spolupracovnice se jmenovaným seznámila se tato s Vlastou Š t ě r b o v o u , nar. 5.2.1931, bytem v Praze I, Masná 21., která jí nabídla, aby se k ní nastěhovala, a to do bytu, kde bydlí se svojí matkou.

Po nastěhování ke Š t ě r b o v ě m byla naše spolupracovnice seznámena kolem 15.června s několika osobami, které docházely do bytu Š t ě r b o v ý c h , ve kterých později spolupracovnice zjistila následující osoby:

P o l á k Josef, nar.7.3.1921 , šofér USA velvyslanectví, bytem Praha VII, Vinařská 36.

F i a l a Jaromír, nar.9.11.1919, kuzník, bytem Bor u Tachova.

B a r t o ň o v á Helena, nar.8.2.1925, úřednice, dřívě zaměstnaná na USA velvyslanectví, bytem v Praze XII, Belgická.

Všichni jmenovaní dle jejich prohlášení v šale se Š t ě r b o v ý m i žádali naši spolupracovnici, aby tato zařídila jejich ilegální odchod do zahraničí. Š t ě r b o v é mimo ilegálního odchodu za hranice byly napojeny na skupinu, která zpravodajsky pracovala a byla řízena agentem K r u t e k ý m , kterého Š t ě r b o v é přechovávaly po dobu jednoho měsíce, až do 19.dubna 1950 ve svém bytě.

Získáváním zpráv od spolupracovnice byly shromažďovány poznatky k uvedeným osobám, na jejichž základě bylo překročeno k dalšímu rozpracování.

První strana celkem sedmistránkové souhrnné zprávy o průběhu akce „Barnabáš“ neboli akce „Kámen“ provedené s Marií a Vlastou Štěrbovými. Tajný dokument byl vyhotoven na Krajském velitelství StB Praha a odeslán nejvyšším funkcionářům Velitelství StB v rámci ministerstva národní bezpečnosti

Zdroj: ABS

62

Marie Š t ě r b o v a, nar. 17. 4. 1909 - bytem Praha I, Masna 21.

Jmenována vypovida :

Desním podat správu nikde ani v Selbu na SIS na čís. 101.
Otázka: My však zde musíme všechno napsat a vidět.

S v o b o d a, bytem Praha-Podolí, Leva ul. č. 11. Zaměstnan jako reditel Zivnostenske banky. Na neho na prichaset posta zde odtud. Tu postu odtud si potom vysvedava. Jeho bratr Bohumil S v o b o d a. Cislo Svobody, který bydlil v Podolí je 156. Je to posta pro vsechny nase lidi zde.

Vesu s sebou vsechny mapy Ceskoslovenska, specialni vojenske a silnici. Postu, kterou jsem vesla 9. 6. 1950, kdy jsem chcela uprehnout za hranice jsem musela snicit na toaletu a splachla jsem ji. Dale jsem vesla propustky a policejni kalendár a ten jsem dala clovku, který nas mel prevadet. Jmenoval se Jaroslav S t i l i p z Chebu. Chtel od nas 20.000 Kes, ale jelikoz nas navedl tam, kam jsme chteli - ~~vsak~~ dali jsme mu pouze 10.000 Kes. Tento Stilip byl znikan zde v Chebu, kdyz pred tim jsme sadali pana Mirka F i a l u, který nam vsak nemohl poskytnout pomoc. Pri tomto pokusu jsme bloudili v okoli fantiskovych lesnich, kde jsem take byly hlaseny v hotelu Korso. Kdyz se pokus o prechod nepodaril, vratili jsme se do Fr. Lazni do hotelu. Kdyz nam bylo Stilipem receno, ze s sebou nesmime mit zadne veci, tak jsem ty, které jsme s sebou meli snicili. Druhy den po navratu do hotelu se moje dcera Vlasta Sterbova a slečna Helena B a r t o n o v a, uradnice z amerického vyslaheetvi vypravily do Chebu za Stilipem, aby nam vratil penize a ty mapy, které jsme mu sve-rily. On mel tyto veci jiz v podniku, kde byl zaměstnan, t. j. v Masne. On tyto veci vsechny vratil a z penez pouze 5.000 Kes a dalsi cast si nechal. P. dotykam, ze mezi mapami, které jsme vesly, byly jeste mapy madarske, ruske a rumunske. Nyni mam s sebou ~~znasny~~ seznamy vsech hotelu v Ceskoslovensku.

K r u b ě r Rudolf, byv. cetnický strazmistr, bytem Zdice u Prahy. Dnes je zaměstnan jako sofer u fa. Demartini Praha-Kosire, Trebisske-hoz ulice. Znam ho dlouha leta, byl to dobry spolehlivy clovek, prevadel lidi za hranice, slouzil na stanici Rychnuvek na Susave. Pondeji byl zateen a v roce 1949 preupsten od cetnictva. Od neho jsem získala ty propustky, které jsem potom musela snicit. On je získal od jednoho velitele stanice, který v tu dobu slouzil s nim. Možnost dalsiho získani propustek jiz není, jelikoz ten velitel byl prelozen do vnitrosedi.

V i l i m Vilem, bytem Na Perstynu čís. 10, byvaly hotelier, mel zahraniční klub. Maj dlouholety znamy, u neho byl PEPIK uspevan asi 1 mesic. Jednoho dne jsem pozvala PEPIKA k nam na obed a umožnila jsem mu dalsi pobyt u nas. Byl u nas asi po dobu jednoho mesice. PEPIK pracuje zde - jeho prave jmeno je Ludvik K r u c k y. Ten mne dal navrh, abych jazyalosila dalsi organizaci a ja jsem zacala pracovat, jelikoz jsem mela znamositi. Dosud jsem nesapojila vsechny lidi, které mam v umyslu, jelikoz jsem cekala na postu a nechcela jsem se sbytecne blamovat.

Marie Šterbova

První strana z celkem třístránkového protokolu sepsaného s Marií Šterbovou v noci z 22. na 23. června 1950 na falešné úřadovně CIC v obci Svatý Kříž nedaleko Chebu

Zdroj: ABS

Aktuální letecký snímek a na něm šipkou vyznačené místo, kde kdysi stálo stavení jménem Gregorův Dvůr. Casino Admiral Svatý Kříž na hlavní silnici 2-3 km jihozápadně od Chebu (v levém horním rohu) je místem bývalé falešné německé celnice a zároveň někdejší sídlem PS-útvary Svatý Kříž. Státní hranice se nachází nedaleko v levém dolním rohu

Zdroj: www.zanikleobce.cz

Fotografie Marie Štěřbové a její dcery Vlasty vyhotovené ve věznici Krajského velitelství StB Praha – Pankrác krátce po zatčení 27. června 1950. Marie byla umístěna do vězeňské cely číslo 145 a dcera Vlasta do cely s číslem 140. Byly přijaty 24. června v 6.00 hodin ráno s přísným zákazem vycházek

Foto: ABS

72

W i s h .
~~Tajna~~

Questionnaire .
Dotazník .

For a Czechoslovakian Subject .
Pro čsl.statní příslušníky .

1. Name and Surname: *Marie Štěrbová*
Jmeno a prijmeni:
2. Date of Birth: *17. IV. 1909*
Data narozeni:
3. Profession: *ne*
Zamestnani:
4. Last Postal address in CSR: *Praha I. Masna 21.*
Posledne bytem v CSR:
5. Political views in any: *Československá*
Politická příslusnost:
6. Reason for Leaving CSR 'state exactly why if Political or otherwise':
Duvod k odchodu z CSR 'zda politicky ci jiny duvod, konkretne uvest': *politický duvod*
7. Have you Relatives in any other coutry where?
Mate v cizine pribuzne, kde? *ne*
8. Do you wish to work in any Revolutionary activity against the new reside in CSR 'in what manner'?
Chtete se zucastnit v cizine odbojove cinnosti proti nynější CSR 'jakým způsobem'? *ano*
9. Where you in any illegal organisation or active in any way against the present regise? State which arganistation who is the leader and where are the headquarters, state Briefly their activites?
Byl jste v CSR clenem nejake illeg. organizace neb jinek cinny proti tamnimu zrizeni? Udejte o jakou organizaci se jednalo, kdo ji vedl, sidlo a strucne popiste její popis?
Byla jsem členem illeg. organizace CIC. Gell.

Dvojazyčný dotazník (plný gramatických chyb), který v noci z 22. na 23. června 1950 vyplňovala Marie Štěrbová na falešné úřadovně CIC v obci Svätý Kříž v rámci operativní akce s využitím metody „Kámen“ – strana první. Stejný třístránkový formulář vyplnila také dcera Vlasta

Zdroj: ABS

43/21

10. Do you know of any such organisation answer as in Number 9.
Znate takovou organizaci? Z odpoveste podle ad 9.

11. Were you in connection with any Foreign representative while in CSR which one? For how long? and of what character where your connections?

Byl jste v CSR ve styku s nekterym cizim zastupitel'skym uradem, kterym? jak dlouho? a jaky charakter mel vas styk?

12. Do you know any Persons in CSR not agreeing with the present regime and wishing to escape across the frontier state names and addresses??

Znate v CSR osoby nesouhlasejici s t'mnim z'izenim a majici v umyslu prip. prchnouti za hranice uvedte jmena, prip. blizsi udaje?

*Milan Krvapil
b. c. Vojin CSA.*

13. Were you giving secret information to the western powers while in CSR. State how long with whom you were working and if about industry politice or otherwise?

Byl jste v CSR zpravodajsky cinny ve prospech zapadnich mocnosti? Udejte jak dlouho, kde s kym jste spolupracoval a zda v prumyslu, politice neb podobne?

and

14. Do you know of any Persons in CSR giving any such information or in any way working against the present regime? Do you know of any Persons working for CSR in any foreign country?

Znate v CSR osoby pracujici zpravodajsky, neb jinak proti nynejsi CSR, nebo osoby pracujici pro CSR v cizine / uvedte jmena.?

and

15. Have you any special information with regards to the Military strategice in CSR e.g. new weapons special training names of leading officials, etc.?

Mate zvlastni poznatky o CSR branne moci? Nove zbrane, druh vyviku, jmena vedoucich d'ustojniku a pod.?

#12

16. Are you in possession of any information about economy (e.g. new industrial Discoveries, new Faktories, Airoplane, Industry, Ammunition, etc.?)
 Máte zvláštní poznatky z hospodarskeho hlediska průmysl, nové vynálezy, nové továrny, letecky průmysl a pod.?

17. State your opinion on the Situation in CSR?
 Váš názor na politickou situaci v CSR? Udejte v % politické rozvrstvení obyvatelstva, spokojenost a pod.??

*90 % lidí nespokojených s
 vládním komunistickým,*

I here by Proclais that the above statement is correct and that i have answered it to the best of my ability.
 Prohlasuji, ze vsechny me udaje v tomto dotazniku jsou pravdive a jsem si vedom trestneho stihani v pripade, ze bych zejména otazky tykajici se me osoby zodpovedel umyslně nespravne.

Date:
 Datum:

Signature:
 Vlastnoruční podpis.

Marie Štěrbová

23/VI. 1950²³
~~1950~~

Milý Bedo.

Dnes se již nelíbíme s moji dařmon
a s tou dařmonou eos ji vidit u nás,
v besbici na Americké fuidě u
Němcku. Vyni ti mohu napust
ji jsem puscovela pro klorní stan
Americký. Jádám te Bedo bys se
tebe poprojil do naší organizace
a pracoval snáma doufám první
se modrnitnos.

Neměm více časů napustit ~~si~~
ostatní ti první pan který te
dovmí tento dopis. Pozteji se přiklášim

Yudceni se pdrsnim

Marie Štěrbová
a Vlaste.

117/602 - 51.

30. května

29
51.

Státní prokuratura

P r a h a.

K rukám s. vrch. prok. dr. Zieglera.

Tajné!

Předmět: Akce ŠTĚRBOVÁ Marie a spol. -
sdělení.

Zdejší velitelstvím bylo podáno tamní prokuratuře
trestní oznámení na akci ŠTĚRBOVÁ Marie a spol.

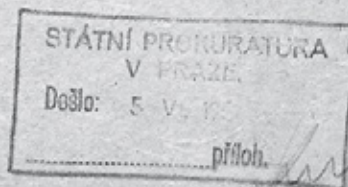
V této akci se v protokole některých osob vyskytuje
jméno V i l í m. Tato osoba jest předmětem zájmu dalšího státní
bezpečnostního šetření.

Dále jsou v protokole Š t ě r b o v é Marie a Š t ě r -
b o v é vlasty uvedena jména E v a /Benišková/ a B o ř e k
/Karel/. V tomto případě se jedná o spolupracovníky zdejšího
velitelství.

Já možná, že během soudního řízení budou obě Š t ě r -
b o v y vypovídati o tom, že po ilegálním přechodu čsl.
státních hranic byly vyslyšány na úřadovně ČIC a z této pro -
puštěny. V tomto případě se jedná o zpravedlivou hru a toto
není podohyceno v soudních protokolech.

Žádám proto, aby všechny tyto uvedené okolnosti nebyly
předmětem soudního řízení.

Krajský velitel státní bezpečnosti
z r.:

Srpen 2016 – česko-německý hraniční přechod Svatý Kříž – Waldsassen je už léta volně průjezdný

Zdroj: Archiv autorky

Tragické události ve spojení s pokusem o překonání železné opony připomíná před hraničním přechodem Svatý Kříž – Waldsassen monumentální památník. Jméno Marie Štěrbové ale v jeho seznamu obětí chybí. Jen opodál se přitom nachází budova bývalé falešné německé celnice, kterou byl takzvaný „zámeček“ – původně zájezdní hostinec, později sídlo útvaru Pohraniční stráž a dnes Casino

Zdroj: Archiv autorky

1
President Dr. E. Beneš, únor 1948.

Ne všichni československý lid si přeje zánik demokracie, ale Vy pánové a Vámi vedená strana si přeje, abych svým podpisem zabil demokracii v ČSR a zradil nejen sobě ale i celému národu nejdražší přísahu, jež tkví ve slovech slibu prezidentu Osloboditeli: „Věrní zůstaneme... Jestliže tak činím, tedy jen proto, abych zabránil bratrovražedným bojům jimiž mi vyhrožujete a jež jste schopni vyvolat. Věřím však, že lid československý pochopí můj čin a při nejbližší příležitosti ve své většině prohlásí, že jsou mu cizí metody jichž Vy užíváte a že jste podceňovali mravní vyspělost, věrnost a demokratický smysl našeho národa a lidu.

----- . -----

Výzva pro historiky a badatele – nelze totiž potvrdit, ale zatím ani vyloučit, že se jedná o opis konceptu prohlášení či dopisu prezidenta Edvarda Beneše vůči politické straně (jejím představitelům), která koncem února 1948 převzala veškerou moc v zemi do svých rukou

Zdroj: ABS

Výňatek z posledního listu našeho Jana Masaryka.

Tento list zaslal ministr zahraničí Jan Masaryk krátce před svou smrtí u nás dobře známé spisovatelce Marcii Davenportové, která se proslavila románem „Údělí rozhodnutí“, kde nejen líčí podrobně a opravdov život našich krajanů v Americe, ale i skutečně, pročtění nás těžký uděl během německé okupace. Zmíněná spisovate ka jest oddanou přítelkyní našeho národa, jak každý mo- uycítit z jejích slov při poslední její návštěvě v Pra- se minulého roku, když prohlásila, že Praha se jí stala- druhým domovem, kam se bude vždy s radostí vracet.

Jan Masaryk v onom dopise mimo jiné píše:

„Celý svůj život zasvětil jsem svému národu, udržování ji, svému československému národu, svobodnému, nezávisl- něnému. Do poslední chvíle jsem doufal, že já a Dr. Beneš jako nejvyšší autorita československého státu, zachovám svému lidu tradici demokracie, svobodu, volnost, rovnost, uštěpatí pravdy, skrátka, odkaz mého tátý, nebo lépe řeč- no k a s e h o. tátý. Věřil jsem v náš lid, pravil mi Dr. Beneš, ale jako věsen neměl jsem vřádti hold nad hr- bem svého učitele ve chvíli, kdy si mám myslet že jsem- mentí svými. – A hned ta první else v jeho oku, zapůsobí na mne osudově. Nemám kolem sebe přátel. Pracuji v blís- kosti vlády neschopných samosvunoů, kterých ne mám rád a neumím se dále přetvařovat, neboť znesvětili lži tátův odkaz v době jeho 98. narozenin. Drancuji duše našeho lidu, sabí její inteligenci a všechny ty, kteří milují pravdu. Nemám komu bych se světil, jak rád bych si postě- šoval, alespoň tátovi.

Praha, dne 10. /III. 1948.

Ve 2.15 hodin

Podepsán: Jan Masaryk.

Dopis je zachráněn a bude sloužit v budoucnu jako historický doklad.

A ještě jedna výzva pro historiky a badatele – ani v případě tohoto unikátního a dosud nepublikovaného dokumentu nelze potvrdit, ale zatím ani vyloučit, že se jedná o překlad či částečný opis překladu dopisu Jana Masaryka Marcii Davenportové z 10. března 1948. Podle časového údaje byl dopsán krátce před jeho smrtí, jejíž vyšetřování převzala Státní bezpečnost

Zdroj: ABS

Velbloud žere kočku aneb Honza je chytrý.

Slovenské súvislosti akcie ŠtB proti spravodajskej skupine mjr. Františka Bogataja

Jerguš Sivoš

V akcii s krycím názvom „Plocha“ rozpracovávala Štátna bezpečnosť časť spravodajskej skupiny Františka Bogataja,¹ ktorá s podporou americkej CIC operovala proti komunistickému režimu z územia Nemecka a Rakúska. Spravodajská hra dostala krycí názov podľa plochy – územia, ktoré sa malo osvetliť na navigáciu lietadla počas nočného zhodenia vysielateľiek. Akciu realizovala ŠtB od februára do júla 1951 na území Čiech, Moravy a Slovenska. Riadilo ju Veliteľstvo ŠtB v Prahe a príslušné krajské veliteľstvá ŠtB, na Slovensku v Žiline a v Prešove. Spravodajská časť akcie na Slovensku skončila na prelome júna a júla 1951. Zavŕšilo ju odsúdenie spolupracovníka Bogatajovej spravodajskej skupiny Andreja Škvareka na dlhoročné väzenie v októbri 1951 a odsúdenie jeho troch spolupracovníkov v januári 1952.

Prienik do spravodajskej skupiny Františka Bogataja sa ŠtB podaril 13. februára 1951, keď v Uherskom Ostrohu (okr. Uherské Hradište) zatkla 29ročného Bedřicha Hrdličku.² Hrdlička počas výsluchu priznal, že je členom Bogatajovej skupiny a do Československa prišiel z Nemecka s úlohou kontaktovať predsedu Miestneho národného výboru v Uherskom Ostrohu Františka Křápeka, ktorý v období Protektorátu pôsobil v ilegálnej organizácii vedenej Františkom Bogatajom. Spoločne mali vybudovať tri mŕtve schránky, vrátane jednej varovnej. František Křápek mal zároveň získať šesť osôb, s ktorými mal po oznámení hesla *Velbloud žere kočku* na vlnách Hlasu Ameriky v nočných hodinách svetelne označiť dohodnuté miesto (rovnaké ako počas okupácie), kam lietadlo medzi polnocou a jednou hodinou nadráňom zhodí vysielateľky.³ Kvôli poveternostným podmienkam sa prelet mohol posunúť o jednu až dve noci. V prípade neuskutočnenia akcie sa mal nový termín oznámiť prostredníctvom mŕtvej schránky.

ŠtB po výsluchu oboch zaviazala na utajenú spoluprácu a v nasledujúcom období postupovali pod kontrolou ŠtB podľa pokynov zo zahraničia. Hrdličku, ktorého ŠtB riadila ako agenta číslo 2215 s krycím menom „Sedlák“, inštruovali príslušnou legendou a 26. februára 1951 odviezli na štátnu hranicu, kde sa na vopred dohodnutom mieste a vo vopred dohodnutom čase stretol s Františkom Bogatajom. Spoločne potom prešli na územie Nemecka.

¹ František Bogataj (1913, Uherský Ostroh – 1999, Saint Germain, USA), účastník druhého a tretieho odboja, dôstojník československej armády na Západe, veliteľ paraskupiny Carbon. Po II. svetovej vojne prednosta II. spravodajského odboaru v Banskej Bystrici. Po februárovom prevrate ho prepustili z armády, v októbri 1948 utiekol do západného Nemecka. Tu najskôr s Rudolfom Drbohlavom, neskôr samostatne, riadil skupinu podriadenú americkej Economic Research Unit (ERU), krycej organizácii spravodajských služieb USA. Po ukončení činnosti odišiel v roku 1954 do USA a v Chicagu pracoval ako bankový úradník. Pozri: KALINA, Juraj – SIVOŠ, Jerguš: Prípád Ján Zeman a spol. – spolupracovníci spravodajskej skupiny Františka Bogataja na Slovensku. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. Praha : Ministerstvo obrany ČR – VHÚ Praha, 2013, s. 115.

² Spolu s Hrdličkou zatkla ŠtB aj Malvínu Weissovou, ktorú počas rozpracovania a realizácie prípadu internovala vo väzení v Uherskom Hradišti.

³ Šesť osôb rozostavených do tvaru písmena T (vodorovne vzdialení 75m), päť osôb s lampášmi s bielym svetlom, jeden, v strede, s lampášom s červeným svetlom. Po začutí lietadla mali lampáše zapnúť. Pilot signalizuje červenou toľkokrát, koľko balíkov zhodí. Zo zeme mu odpovedia dvakrát dlho červenou.

Hrdlička po návrate referoval Bogatajovi o kontakte s Františkom Křápkom a o vytvorení i umiestnení dvoch mŕtvych schránok pri Uherskom Ostrohu na Morave, ale aj o fiktívnom stretnutí s bratrancom, poslancom za ľudovú stranu, Jaroslavom Kratochvílom, ktorý prejavil ochotu spolupracovať so zahraničným odbojom, oboznámil sa s príslušnými heslami, spoločne vybudovali dve mŕtve schránky v okolí obce Trubín (okres Cheb) a vyhládli plochu vhodnú na zhadenie vysielaciek. Umiestnenie mŕtvych schránok a plochy Bogatajovi presne označil na mape. Kratochvíl však o akcii nemal ani tušenie. Podobne ako v prípade Františka Křápeka na Morave aj v prípade Jaroslava Kratochvíla v Čechách organizovala plnenie a výber schránok, ale aj prípadný príjem vysielaciek samotná Štátna bezpečnosť.

Z dostupných archívnych prameňov sa nedá jednoznačne určiť motivácia Bedřicha Hrdličku na spoluprácu s ŠtB. Otázka prečo sa rozhodol naplniť svoj záväzok daný ŠtB počas výsluchov sa vynára najmä v súvislosti s jeho návratom do zahraničia. V Nemecku mohol o svojom kontakte s ŠtB informovať Františka Bogataja, odišiel by zo skupiny a žil bežným životom. Neurobil to však. Vyhrážanie voči jeho osobe ani fyzický nátlak zo strany ŠtB by takýto účel nesplnili. Motiváciou však mohli byť peniaze alebo skôr varovanie pred možnými trestnoprávnymi a administratívnymi krokmi voči rodinným príslušníkom. Niet pochyb, že o dôveryhodnosti agenta takmer šesť týždňov pochybovali aj príslušníci ŠtB. Až začiatkom apríla 1951, po jeho opätovnom príchode do Československa a kontaktovaní bezpečnostných zložiek, sa uistili o jeho ochote spolupracovať: *Agent řekl, že chce odčiniť jeho nedomyšlený útěk do zahraničí tím, že odhalí celou Bogotajovou síť. Agent vzhledem k jeho třídnímu původu může být hodnověrný. Jeho pomocí se můžeme dostat do celé sítě, kterou má Bogotaj na našem území vybudovanou. Případně můžeme provést i likvidaci samotného Bogotaje, který doprovází sve agenty až několik desítek metrů na naše území.*⁴

Agent 2215 sa do Československa vrátil **v noci z 8. na 9. apríla 1951**. Na útvare Pohraničnej stráže sa prihlásil dohovoreným heslom *Sedlák se vrátil*, ktorým prostredníctvom Veliteľstva oddielu ŠtB Cheb kontaktoval aj Krajské veliteľstvo ŠtB Karlovy Vary. Príslušníci 28 referátu 4. oddelenia I. sektoru Veliteľstva ŠtB z Prahy si ho vyzdvihli napoludnie. Na konšpiračnej chate ich informoval o situácii po návrate do Nemecka, zverených úlohách, spôsobe prechodu štátnej hranice a dvoch členoch skupiny Františka Bogataja, ktorí budú prechádzať štátnu hranicu 9., resp. 10. apríla vyzbrojení samopalom a dvomi granátmi. Príslušníkom ŠtB zároveň odovzdal viacero správ v označených obálkach a dva zvitky.

Bogataj neskrýval nadšenie zo zapojenia politicky vplyvnej osoby do činnosti skupiny, netušil však, že úlohu Jaroslava Kratochvíla hrá ŠtB. V listoch, označených písmenami „B“ a „T“, ktoré mal Hrdlička vložiť do mŕtvej schránky, ho František Bogataj vyzýval, aby sledoval rozhlasové vysielanie a očakával zaznenie dohovoreného hesla (od 1. mája 1951 aj na vlnách Hlasu Slobodnej Európy). Miesto úkrytu vysielaciek mal oznámiť prostredníctvom mŕtvej schránky, ich vyzdvihnutie by už zabezpečila spravodajská skupina vlastnou cestou. ŠtB za účasti agenta 2215 vybudovala 12. apríla 1951 v okolí obce Sokolovo v okrese Cheb dve mŕtve schránky, ktoré mali slúžiť na sústredovanie správ z ŠtB dovtedy neznámych mŕtvych schránok. Tento zámer ŠtB mal Bogatajovi sprostredkovať agent 2215 a jeho súhlas spolu s informáciami o plnení mŕtvych schránok a odovzdávaní správ mal byť uložený do uvedenej mŕtvej schránky.⁵ ŠtB zároveň pripravila fiktívny list Jaroslava Kratochvíla pre Františka Bogataja, ktorý agent 2215 „vybral“ z mŕtvej schránky: *Lidi mám. Postupujte opatrně. Vylučuji jakékoli spojení mimo schránky. Zdravím BĚDU* [t.j. agenta 2215]. *Prosím o zapojení do politického života v exilu. Čekám na další.*⁶ Dve mŕtve schránky (hlavnú a varovnú) vybudovala ŠtB podľa inštrukcií agenta 2215 pri Beroune 17. apríla

⁴ Archiv bezpečnostních složek (ďalej ABS), fond (ďalej f.) Vyšetřovací spisy – centrála (MV-V), arch. č. V-2005 MV. List A č. 1 zo 14. 4. 1951.

⁵ Tamže. Úřední záznam č. 2, 16. 4. 1951.

⁶ Tamže.

1951. V rovnaký deň príslušníci ŠtB obhliadli plochu v priestore Broumy – Karlov – Nový Jáchymov, kam malo lietadlo zložiť zásielku s vysielaciami.⁷

Ďalšiu správu, označenú písmenom „M“, mal Hrdlička vložiť do mŕtvej schránky č. 1 v Uherskom Ostrohu (prípadnú vloženú správu mal priniesť do Nemecka). Bogataj v nej ďakuje Františkovi Křápkovi za prejavenu ohotu spolupracovať a žiada ho, aby sledoval rozhlas (vrátane Hlasu Slobodnej Európy) a zachytil vysielané heslo. Súčasne mu oznamuje, aby správu o vyzdvihnutí a ukrytí vysielaciek poslal cez mŕtvu schránku. Aj v tomto prípade pripravila ŠtB fiktívnu odpoveď od „Křáпка“ s krátkym textom: *Jsmo připravení – čekáme*. Príslušníci Veliteľstva ŠtB zároveň na spoločnej porade 17. apríla 1951 informovali o akcii a postupe pri zaistení zásielky veliteľa referátu 28 1. oddelenia Krajského veliteľstva ŠtB v Uherskom Hradišti.⁸

Tretiu obálku, označenú „0-1“ mal Hrdlička vložiť do mŕtvej schránky pri obci Hradec v okrese Kadaň. Obsahovala obálku označenú „0-2“,⁹ v ktorej sa nachádzali ďalšie dve obálky označené „K-2“ a „3-0“. V obálke označenej „0-1“ sa nachádzalo 3 000 korún a správa tohto znenia: *Andrej se v pořádku vrátil. Obálku označenou 0-2 doručte co nejrychleji do Martina. Peněz použijte na cestu. Až bude spojení jisté pošlem víc. Máte-li možnost zasílejte nám zprávy politické, vojenské a hospodářské*.¹⁰ Príslušníci Veliteľstva ŠtB zo správy vyvodili záver, že v mŕtvej schránke umiestnenej v pohraničnej oblasti sa sústreďujú správy z iných, doteraz neznámych mŕtvych schránok. Schránku vybrali a v prítomnosti veliteľa 1. oddelenia Krajského veliteľstva ŠtB Karlovy Vary naplnili 10. apríla 1951. Predpokladali, že neznáma osoba, obsluhujúca mŕtvu schránku pri Kadani bude plniť aj ďalšiu mŕtvu schránku, kam vloží obálku označenú „0-2“, a rovnako neznáma osoba obsluhujúca mŕtvu schránku s obálkou „0-2“ bude obsluhovať dve mŕtve schránky, kam vloží správy označené „3-0“ a „K-2“. Monitorovanie schránky zabezpečovali príslušníci oddelenia sledovania Krajského veliteľstva ŠtB Karlovy Vary.¹¹

Napokon dva zvitky zalepené v anglickej lepenke, ktoré obsahovali heslá na dešifrovanie správ, boli určené „neznámemu“ kamarátovi Bedřicha Hrdličku. Identifikovať ho odmietol aj Františkovi Bogatajovi. Dôveryhodnosť „neznámeho“ kamaráta potvrdzoval jeho ohotou organizovať mu kontakt s manželkou žijúcou v Kynšperku nad Ohří. Hrdlička ho mal získať na spoluprácu so spravodajskou skupinou, naučiť ho šifrovať a dešifrovať správy a vybudovať s ním dve mŕtve schránky, v ktorých sa budú sústreďovať materiály z už existujúcich schránok.¹² Schránky obsluhovala ŠtB. Kontrarozviedny sektor Veliteľstva ŠtB zároveň 17. apríla 1951 požiadal technický odbor Ministerstva národnej bezpečnosti o počúvanie rozhlasového vysielania Hlasu Slobodnej Ameriky a Hlasu Slobodnej Európy.

V polovici apríla 1951 mala ŠtB v prípade dôveryhodného tajného spolupracovníka, zabezpečené dlhodobé sledovanie rozhlasového vysielania a novo lokalizovaných mŕtvych schránok, samotná ŠtB obsluhovala viacero ďalších mŕtvych schránok. Akcia sa v tomto období obmedzovala len na územie Čiech a Moravy. Neznámym zostával v jednej zo správ spomínaný *Andrej*.

⁷ Tamže. Úřední záznam č. 2 zo 17. 4. 1951.

⁸ Na základe dohody medzi veliteľom referátu 28 4. oddelenia I. sektoru Veliteľstva ŠtB a veliteľom referátu 28 1. oddelenia Krajského veliteľstva ŠtB Uherské Hradiště mal teritoriálny útvar ŠtB zabezpečiť počúvanie Hlasu Slobodnej Ameriky a Hlasu Slobodnej Európy, dostatočný počet príslušníkov na obsadenie plochy, zneškodnenie parašutistu, pyrotechnika na preverenie zásielky, náhodnej kontroly vybudovaných schránok, vypočutie Františka Křápeka vo veci listu, ktorý mal diplomatickou poštou dostať zo zahraničia. Prípadnú kópiu mali zaslať do Prahy. Riadenie akcie na území kraja prevzal veliteľ referátu 28 krajského veliteľstva ŠtB, ktorý mal po zaznení hesla informovať priamo zodpovedného operatívneho pracovníka na centrále ŠtB alebo stálu službu Veliteľstva ŠtB v Prahe. Pozri: ABS, f. MV-V, arch. č. V-2005 MV. Záznam z porady medzi referentom 28 útvaru VŠtB a referentom KV ŠtTB Uh. Hradiště s. Konečným konané v Praze dne 17. 4. 1951.

⁹ Text správy „0-2“ znel: *Andrej se v pořádku vrátil, oznamte nám podrobnosti o Vašem radiovýcviku. Jaké stanice ovládáte a jak rychle dáváte. Příložený dopis označený K-2 dejte do schránky v Kurimy a dopis 3-0 do Orechov. Peníze použijte na cestovní výlohy. Až bude spojení spolehlivé, pošleme víc. Přemýšlejte o radistovi, který by Vás v případě potřeby nahradil. Hlavní radio bude dáno k dispozici teprve v mobilizaci. Do té doby Vám bude dodané, ale nebude použité.*

¹⁰ Tamže.

¹¹ Tamže. Akce „PLOCHA“ – pokyny, Sektor I Veliteľstva ŠtB pre 1. oddelenie KV-ŠtB Karlovy Vary, 16. 4. 1951.

¹² Tamže. List A č. 1 zo 14. 4. 1951.

Už 17. apríla 1951 však príslušníci Krajského veliteľstva ŠtB Karlovy Vary zatkli po vybratí správy z mŕtvej schránky pri kamennom kríži pred obcou Hradec 43ročného vyučeného kováča slovenskej národnosti Andreja Hvišča. Jeho zaistením sa akcia rozšírila aj na územie Slovenska.

Hvišč pri výsluchu priznal kontakty so švagrom Andrejom Škvarekom, ktorý žil od roku 1950 v emigrácii v Nemecku. ŠtB uviedol, že v polovici februára 1951 ho Škvarek počas návštevy požiadal o vyzdvihnutie *nejakej veci* vo fľaške zahrabanej v zemi pri obci Hradec a o jej vloženie do fľašky zahrabanej za kaplnkou v botanickej záhrade v Turčianskom Svätom Martine.¹³ Svojou výpoveďou sa však len snažil kryť činnosť svojej nepľnoletej dcéry.¹⁴ ŠtB totiž v rovnaký deň zatkla aj 16ročnú dcéru Andreja Hvišča Annu. Tá ŠtB pri výsluchu uviedla, že ju strýko počas návštevy v marci 1951 požiadal o vybudovanie tajného úkrytu „0-1“ pri kamennom kríži pred obcou Hradec, do ktorého mala vkladat' správy z mŕtvej schránky v botanickej záhrade v Turčianskom Svätom Martine. Do rohu obálky mala vložiť svoj vlas, ktorý mal odhaliť nepovolného čitateľa. Na podlhovastom papieri jej odovzdal šifrovací kľúč a inštruoval ju ako s ním zachádzať. Zároveň jej dal 1000 korún a určil termín, kedy má správu na strednom Slovensku vyzdvihnúť. Anna podľa výpovede začiatkom apríla 1951 ocestovala do Martina. V botanickej záhrade našla označené miesto, v sklenenej fľaši sa však nenachádzala žiadna správa. Po návrate domov vybudovala pred obcou Hradec tajný úkryt a vložila doň zašifrovaný text.¹⁵ Podľa inštrukcií Škvareka mala v polovici apríla z mŕtvej schránky pri domovskej obci vyzdvihnúť správu a odniesť ju do úkrytu v Martine. O svojom dobrodružstve sa zverila rodičom. Otca následne pri vyberaní správy zatkli.¹⁶ ŠtB oboch zaviazala na utajenú spoluprácu a prepustila na slobodu. Kontrolovala ich skrytou formou prostredníctvom iných agentov, ale aj neskrývaným spôsobom prostredníctvom viditeľného sledovania.

Od 18. apríla 1951 sledovali príslušníci Krajského veliteľstva ŠtB v Žiline pohyb v okolí tajného úkrytu v botanickej záhrade v Turčianskom Svätom Martine. O tri dni neskôr, 20. apríla 1951, zatkli pri vyberaní správy 21ročného hospodárskeho pomocníka Petra Šotíka z Bendíkoviec a následne na vlakovej stanici aj 31ročného maloroľníka Jána Mica z obce Kurima na východnom Slovensku, ktorý Šotíka sprevádzal.

Peter Šotík pri výsluchu uviedol, že s Andrejom Škvarekom ho skontaktoval jeho brat Ján, u ktorého v obci Kurima pracoval. Andrej Škvarek mu postupne ukázal úkryt schránky v obci Orechové na východnom Slovensku a neskôr aj v Turčianskom Svätom Martine. Na výdavky a za vyzdvihnutie správy dostal vopred 4 500 korún.¹⁷ Ján Mico príslušníkom ŠtB uviedol, že s Andrejom Škvarekom sa zoznámil prostredníctvom jeho brata Jána v prvej polovici marca 1951. Odmietol s ním cestovať k mŕtvym schránkam, no prevzal od neho šifrovací kľúč a pred cestou k tajnému úkrytu do Martina aj sumu 1 000 korún.¹⁸ Správy z martinského úkrytu mali vložiť do mŕtvych schránok na východnom Slovensku. ŠtB oboch zaviazala na utajenú spoluprácu a prepustila na slobodu.

Na základe výsluchov Jána Mica a Petra Šotíka začala ŠtB sledovať schránku „3-0“ za obcou Orechové¹⁹ a schránku „K-2“ v obci Kurima. Zároveň v Turčianskom Svätom Martine zatkla pra-

¹³ Tamže. Zápis o výpovedi s Andrejom Hviščem z 18. 4. 1951.

¹⁴ Túto skutočnosť potvrdil už počas prvého výsluchu po svojom zatknutí aj Andrej Škvarek. Pozri: Tamže. Protokol sepsaný dne 4. června 1951 na krajském veliteľství státní bezpečnosti Karlovy Vary s Andrejom ŠKVAREKOM, agentem CIC.

¹⁵ ŠtB text našla a prostredníctvom agenta 2215 ho poslala do Nemecka.

¹⁶ ABS, f. MV-V, arch. č. V-2005 MV. Záznam o výpovedi s Annou Hviščovou z 18. 4. 1951.

¹⁷ Tamže. Zápis o výpovedi s Petrom Šotíkom z 21. 4. 1951.

¹⁸ Tamže. Zápis o výpovedi s Jánom Micom z 21. 4. 1951.

¹⁹ Text správy „3-0“ znel: *Andrej se v pořádku vrátil. Avisujte o možnosti pašovat pro Ukrajinu, pomocí někoho v Slemenciach. Jinak nám zasílejte všechny zprávy vojenské, politické a hospodářské ke kterým se dostanete. Budeme tě potřebovat hlavně na transit tovarů a osob do Ruska a zpět.* Tamže. Akce „PLOCHA“ – přehledná Správa, 27. 4. 1951.

covníka Štátneho archeologického ústavu profesora Vojtecha Budínskeho-Kričku, ktorý spolupracoval s Andrejom Škvarekom.²⁰

Večer 22. apríla 1951 zatkli príslušníci Krajského veliteľstva ŠtB v Prešove pri vyberaní správy z tajného úkrytu za obcou Orechové 35ročného roľníka z Kolibaboviec Juraja Ihnáta. *Při výslechu na KV-StB Žilina* (správne Prešov – pozn. autor) *Ihnát tvrdošjně zapíral, ale teprve, když dostal několik facek se ke své činnosti doznal.*²¹ Vo výpovedi uviedol, že na prelome februára a marca 1951 ho vyhľadal Andrej Škvarek a požiadal ho o zistenie tovaru, s ktorým navzájom obchodujú Československo a Sovietsky zväz cez nákladnú vlakovú stanicu v Čiernej nad Tisou, ako aj cez Kráľovský Chlmec a vyhľadanie osoby, ktorá udržuje písomný kontakt so ZSSR v obci Slemence v slovensko-sovietskom pohraničí.²² Na druhom stretnutí v polovici marca 1951 mu odovzdal šifrovací kľúč, vysvetlil spôsob šifrovania a dešifrovania správ a uviedol termíny, kedy sa bude schránka plniť a vyberať. Ihnát následne získal niekoľko informácií o tovare, ktorý prechádza v oboch smeroch cez československo-sovietsku štátnu hranicu a 30. apríla ich vložil do úkrytu za obcou Orechové, ktorý sám vybuďoval. Pri vyberaní schránky v druhej polovici apríla mal okrem správy v úkryte mať aj 2 000 korún.²³ Pred ukončením výsluchu ho ŠtB získala na utajenú spoluprácu s úlohou naďalej obsluhovať mŕtvu schránku (*Ihnát budí dojem duševně omezeného člověka, a ze strachu před Stb [sic] udělá vše, co je na něm požadováno.*)²⁴

Posledná mŕtva schránka sa nachádzala v obci Kurima na východnom Slovensku. Vzhľadom na operatívnu situáciu a informácie od tajného spolupracovníka Petra Šotíka²⁵ ŠtB predpokladala, že ju obsluhuje brat Andreja Škvareka Ján. Prostredníctvom spojky, v tom čase už spolupracovníka ŠtB, Jána Mica ju plánovala vložiť do mŕtvej schránky „K-2“. V tomto období však schránka ešte neexistovala, Mico preto správu doručil priamo Jánovi Škvarekovi. Ten sa agentovi zveril, že úkryt vybuďuje a do konca mesiaca doň vloží správu.²⁶

Správu „K-2“ odovzdal ŠtB už agent 2215: *Andrej se v pořádku vrátil. Pracujte prozatím podle pokynů, které Vám dal. Poslouchejte rozhlas „SVOBODNÉ EUROPY“, kde rozhlas „HLAS AMERIKY“, neb „SVOBODNÉ EUROPY“ ohlásí heslo. Nastupte druhou a třetí hodinu po půlnoci na plochu. Materiál ukryjte a místo úkrytu hlase šifrovaně pomocí mrtvé schránky. Můžete-li dodávejte nám zprávy politické, vojenské a hospodářské.*²⁷ ŠtB vďaka nej zistila, že zhodenie vysielaciek sa plánuje aj na území východného Slovenska. Jána Mica preto poverila, aby od Jána Škvareka zistil polohu „plochy“ a príslušné heslo.

Príslušník 28. referátu 4. oddelenia I. sektoru Veliteľstva ŠtB navrhoval zostrelenie lietadla po zhodení vysielaciek a prerokovanie zostreli s kompetentnými príslušníkmi Československej ľudovej armády v termíne do 1. mája 1951. Zostrel sa mal realizovať len v priestoroch pri Beroune a Uherskom Hradišti (pri zostrele nad východným Slovenskom hrozilo, že lietadlo padne na územie Poľska alebo Sovietskeho zväzu). Priestor na Slovensku malo obsadiť 20 príslušníkov ŠtB s cieľom zatknúť osoby osvetľujúce plochu, prípadne parašutistov.²⁸

²⁰ Škvarek sa s prof. Budinským spoznal v martinskom Štátnom archeologickom ústave, kde pred emigráciou pracoval. Budinský ho spoločne s Petrom Šotíkom nechal prenocovať vo svojom byte v ústave pri ich obhliadke mŕtvej schránky, pred vybraním správ z mŕtvej schránky hostil Petra Šotíka a Jána Mica.

²¹ ABS, f. MV-V, arch. č. V-2005 MV. Odpoveď na príkaz č. 292, referát 28 4. oddelenia I. sektoru pre veliteľa I. sektoru Veliteľstva ŠtB, 7. 2. 1952.

²² V jednom z neskôr datovaných dokumentov ŠtB uvádza, že tiež mal získať osoby na prevádzanie *zahraničných agentov* do ZSSR. Vo výpovedi J. Ihnata sa takáto informácia nenachádza. Pozri: Tamže. Odpoveď na príkaz č. 292, referát 28 4. oddelenia I. sektoru pre veliteľa I. sektoru Veliteľstva ŠtB, 7. 2. 1952.

²³ Tamže. Zápisnica zapísané dňa 23. apríla 1951 na KV-ŠtB. Prešov z IHNAT Jurajom.

²⁴ Tamže. Odpoveď na príkaz č. 292, referát 28 4. oddelenia I. sektoru pre veliteľa I. sektoru Veliteľstva ŠtB, 7. 2. 1952.

²⁵ Šotík pracoval u Jána Škvareka ako kočiš. Podľa záznamov ŠtB sa sťažoval na jeho zlé správanie voči nemu.

²⁶ ABS, f. MV-V, arch. č. V-2005 MV. Akcia „PLOCHA“, ďalšie poznatky – hlásenie, 23. 4. 1951.

²⁷ Tamže. Akce „PLOCHA“ – prehľadná zpráva, 27. 4. 1951.

²⁸ Tamže. Akce „PLOCHA“ – prehľadná zpráva, 27. 4. 1951; Operatívni plán k obsazení ploch pro příjem shozených vysílaček a k sestřelu nepřátelského letadla, 4. 5. 1951.

Akciu na území Slovenska riadil náčelník 1. oddelenia Krajského veliteľstva ŠtB v Žiline ppor. Otto Adrián.²⁹ V prvých týždňoch po zahájení akcie na Slovensku zodpovedalo jeho oddelenie aj za operatívnu činnosť na území prešovského kraja. Až koncom apríla prevzalo kontrolu mŕtvych schránok na tomto území Krajské veliteľstvo ŠtB v Prešove.³⁰ Oba teritoriálne útvary ŠtB spoločne s Krajským veliteľstvom ŠtB v Košiciach sledovali osoby zapojené do akcie, počúvali rozhlasové vysielanie a spracovali plán na obsadenie „plochy“, zaistenie zásielky a zatknutie vytypovaných osôb v obci Kurima.³¹

Nepľnoletá Anna Hviščová vo svojej výpovedi na ŠtB uviedla, že úkryt v botanickej záhrade v Martine našla, no správa sa v ňom nenachádzala. Dva dni po jej protokolárnej výpovedi však príslušníci Krajského veliteľstva ŠtB Karlovy Vary informovali príslušníkov ŠtB v Žiline, že schránku, ktorá sa nachádza *v zemi pod kríkom dva metre od kaplnky*, Hviščová nenašla a správu v tomto duchu vložila do úkrytu pri obci Hradec.³² ŠtB túto správu dopravila do Nemecka prostredníctvom agenta 2215. O dva dni neskôr, 21. apríla 1951, zašifroval šštrážm. Jaroslav Saksľ³³ správu v znení *Schránku som v Martine znovu nenašla, tak, som ju urobila v rohu a správu jsem do ní dala s tým, aby ju Anna Hviščová vlastnoručne napísala, pridala do obálky svoj vlas a vložila ju do schránky 0-1, ktorú prostredníctvom dvoch agentov kontrolovala ŠtB.*³⁴

Plány ŠtB realizované v akcii „Plocha“ na území Slovenska narušila 29. apríla 1951 návšteva pracovníka Štátneho archeologického ústavu v Martine Jána Pavúka v obci Kurima na východnom Slovensku, ktorý informoval Jána Škvareka o zatknutí prof. Budinského v deň stretnutia s Petrom Šotíkom a Jánom Micom. Túto správu podal o štyri dni neskôr príslušníkom ŠtB v Prešove osobne Peter Šotík s tým, že Ján Škvarek obom zakázal cestovať do Martina a vybrať správu z úkrytu v botanickej záhrade. Ďalší postup konzultovali príslušníci ŠtB z Prešova prostredníctvom Krajského veliteľstva ŠtB v Žiline s Veliteľstvom ŠtB v Prahe. Príslušníci I. sektoru odporúčali predviesť Jána Škvareka na výsluch a získať ho na utajenú spoluprácu, rovnako ako aj ďalšie osoby zapojené do obsadenia „plochy“. Krajský veliteľ ŠtB v Prešove tento návrh odmietol z kapacitných dôvodov (museli by na spoluprácu získať šesť osôb a celkovo obsluhovať deväť osôb), ale aj z obavy pred ich útekom do zahraničia *nakoľko ide o vyložených triednych nepriateľov.*³⁵ Prof. Budinský-Krička zostal v väzbe a ŠtB v jeho okolí rozšírila informácie o jeho zatknutí z kriminálneho dôvodu. Na Juraja Pavúka nasadila ŠtB svojho dôverníka s cieľom zistiť, čo vie o činnosti Jána a Andreja Škvareka, resp. prof. Budinského-Kričku. ŠtB v Prešove aj naďalej kontrolovala Jána Škvareka prostredníctvom agentov, ktorí ho podnecovali k pokračovaniu v distribúcii správ. Viedli ich k tomu aj okolnosti, ktoré sa odohrali o niekoľko dní neskôr.

V noci z 8. na 9. mája 1951 sa do Československa vrátil agent 2215. Známym heslom sa prihlásil na útvare Pohraničnej stráže, veliteľ referátu 28 šštrážm. Jaroslav Saksľ ho vyzdvihol na Krajskom veliteľstve ŠtB Karlovy Vary v priebehu niekoľkých hodín. Agent 2215 ho

²⁹ Ppor. Otto Adrián (1920) viedol kontrarozviedne oddelenie KV-ŠtB Žilina od jari do decembra 1951.

³⁰ ABS, f. MV-V, arch. č. V-2005 MV. Akce „PLOCHA“ – poznatky, 27. 4. 1951.

³¹ Tamže. Zápis z porady konanej medzi s[oudruh]em vel[itel]em I. odd[ělen]í KV-ŠtB Žilina a s[oudruh]em Sakslem z vel[itel]stvj ŠtB, 7. 5. 1951.

³² Tamže. Mŕtve schranky – poznatky, 19. 4. 1951.

³³ Jaroslav Saksľ (1924, Trhové Dušňany), vedúci referátu 28 4. oddelenia I. sektoru Veliteľstva ŠtB, riadiaci príslušník akcie „PLOCHA“. Do SNB nastúpil 1. 11. 1948. Po absolvovaní školy SNB 1. stupňa v Dobruške pracoval na II. sektore Veliteľstva ŠtB. Od 1. 3. 1951 vedúci referátu 28, od 1. 3. 1952 zástupca veliteľa 1. oddelenia I. sektoru, od 1. 1. 1953 operatívna škola MGB v Moskve, od 1. 2. 1954 1. zástupca náčelníka II. správy MV, od 1. 3. 1963 zástupca náčelníka Krajskej správy MV Plzeň, od 1. 7. 1965 zástupca náčelníka Krajskej správy MV/SNB Praha, v rokoch 1968 – 1974 vo veliteľských funkciách na úrovni odboru na II. správe MV, od 1. 7. 1974 zástupca náčelníka X. správy SNB, od 1. 10. 1977 náčelník VI. správy MV, od 31. 5. 1984 starobný dôchodok. Od 1. 2. 1952 podporučík, od 1. 8. 1952 poručík, od 1. 11. 1952 nadporučík, od 1. 1. 1953 kapitán, od 1. 2. 1954 major, od 1. 12. 1956 podplukovník, od 22. 11. 1961 major, od 1. 8. 1966 podplukovník, od 1. 6. 1974 plukovník. Pozri: ABS, f. Personální spisy příslušníků ministerstva vnitra, osobní spis Jaroslava Saksle, ev. č. 6828/24; BĀRTA, Milan – KALOUS, Jan – POVOLNÝ, Daniel – SIVOSĀ, Jerguš – ŽĀČEK, Pavel: *Biografický slovník náčelníků operativních správ Státní bezpečnosti v letech 1953 – 1989*. Praha: Nakladatelství Academia, 2017, s. 435–439.

³⁴ ABS, f. MV-V, arch. č. V-2005 MV. Úřední záznam č. 5, 24. 4. 1951.

³⁵ Tamže. Akcia „Plocha“ – zpráva, 4. 5. 1951.

informoval o dianí v Bogatajovej spravodajskej skupine a odovzdal mu správy, ktoré mal uložiť v mŕtvej schránke v Kynšperku nad Ohří. Obálka pre „neznámeho kamaráta“ obsahovala 3 000 korún a zašifrovaný text s inštrukciami: *Děkujeme Vám za Vaši práci. Obálku označenou „T“ vložte do schránky u Trubína. Obálku označenou „H“ uložte do schránky u Hradce jako poslední. Příkladáme 3 000 Kčs na úhradu Vašich výloh. Máte-li možnost, zasílejte nám zprávy politické, hospodářské a vojenské. Budeme Vám za ně vděčni.*

Obálka označená „T“ obsahovala obálku označenú písmenom „B“ a zašifrovaný text: *Váš první šifrovaný dopis máme. Děkujeme za důvěru, nebudete zklamáni. Sdělte jména politických osob s nimiž si přejete vyměňovati politické informace. Sdělte Vaše materiální potřeby, jako fotoaparát, peníze atd. Zasílejte nám zprávy politické, hospodářské a vojenské, a teprv až uvidíme, jaké jsou Vaše zpravodajské možnosti, budeme Vám zasílati konkrétní dotazy. Určete všem svým spolupracovníkům krycí jména, aby se jimi mohli prokázat v americké zóně v Německu v případě, že by sem prošli. Neposílejte zprávy zbytečné, jen ty, které jsou podle Vašeho názoru důvěrné neb tajné. Prosíme, aby ste obálku označenou písmenem „B“ vložili do broumovské schránky. Z boží pomocí do toho.*

Vaší první šifrovanou zprávu máme. *Děkujeme Vám za Vaši první zprávu. Materiál bude shozen později. Proto stále poslouchajte i rozhlas „SVOBODNÉ EUROPY“. Můžete-li poslejte nám zprávy politické, hospodářské a vojenské. Oznamte nám Vaše materiální požadavky. Buďte opatrní.*

Obálka označená písmenom „H“ obsahovala obálky označené „0-1“ a „0-2“. V prvej sa nachádzala suma 3000 korún a zašifrovaná správa: *Od 9. června se ruší Vaše hlavní schránka č. 1. To zn., že 5. června použijete hlavní schránky č. 2, t.j. v dutině hrušky, která stojí 120 m jižně od železničního mostu v Hradci. Nezapomeňte vždy než jdete k hlavní schránce podívat se do varovni, zda tam není varování. Oznamte nám ve Vaší červnové zprávě místo hlavní schránky náhradou za zrušenou schránku. V druhéj sa nachádzali obálky označené „3-0“ a „2-K“, suma 3 000 korún a zašifrovaná správa: *Osoba pověřená, aby vyzvedla Vaši schránku byla v Martině v noci 3 – 4 dubna a schránku nenalezla, neb ve schránce nic nebylo. Proto posíláme jen malý obnos. Až bude spojení zahájeno, zašleme více. Oznamte nám, zda jste vycvičený radiotelegrafista, u kterého jste dělal výcvik a na jakých vysílačkách. Obálku označenou 2-K doručte ihned so schránky v Kurime a obálku 3-0 do Orechovej.**

Obálka „3-0“ obsahovala zašifrovanú správu: *Nevíme zda jste už obdržel náš první šifrovaný dopis. Pro jistotu opakujeme dopis, který jsme Vám již poslední zaslali. Jakmile bude spojení spolehlivě navázáno, pošleme Vám peníze a další instrukce. Shoz materiálu bude proveden později, a obálka „2-K“ zašifrovaný text: *Nevíme zda jste už obdržel náš první šifrovaný dopis a proto ještě jednou to opakujeme. Jakmile bude spojení spolehlivě navázáno zašleme peníze a další instrukce. Čekáme na Vaše zprávy. Andrej se v pořádku vrátil. Avisujte o možnosti pašovat poštu pro Ukrajinu pomocí někoho v Slemniciach. Jinak nám zasílejte všechny zprávy vojenské, politické a hospodářské ke kterým se dostanete. Než budeme Tě potřebovat hlavně na transit tovaru a osob do Ruska i zpět.*³⁶*

Nové správy si vyžadovali „normálne“ fungovanie siete a ich distribúciu do určených mŕtvych schránok v stanovených termínoch. Agent ŠtB Peter Šotík informoval 13. mája 1951 príslušníka prešovského krajského veliteľstva ŠtB nielen o novom hesle oznamujúcom termín zhodenia zásielky (*Honza je chytrý*), ale aj o ochote Jána Škvareka pokračovať v šírení správ prostredníctvom tajných úkrytov (najbližšie 19. mája).³⁷

Obálky získané od agenta 2215 zaslal I. sektor Veliteľstva ŠtB 17. mája 1951 Krajskému veliteľstvu ŠtB v Žiline s tým, aby ich nasledujúci deň vložilo do mŕtvej schránky v botanickej záhrade v Turčianskom Svätom Martine (obálka obsahovala aj správy adresované do úkrytov za obcou Orechové a v obci Kurima). Príslušníci žilinskej ŠtB mali spracovať krátke nezáväznú

³⁶ Tamže. List A č. 2 z 10. 5. 1951.

³⁷ Tamže. Akce – PLOCHA – poznatky, 15. 5. 1951. O zmene hesla informoval I. sektor Veliteľstva ŠtB technický odbor ministerstva národnej bezpečnosti 16. 5. 1951.

odpovede a nechať ich vlastnoručne zašifrovať osobami určenými na ich podávanie, ktoré spolupracovali s ŠtB.³⁸

Kuriér z pražskej centrály ŠtB však obálky pre Krajské veliteľstvo ŠtB v Žiline nedoručil ani do soboty 19. mája 1951, keď mala spojka-spolupracovník ŠtB obslúžiť úkryt v Martine. Veliteľ 1. oddelenia žilinskej ŠtB Otto Adrián preto z obavy *pred narušením prípadu a varovaním zainteresovaných osôb* posunul termín obsluhy mŕtvej schránky na pondelok a požiadal Veliteľstvo ŠtB v Prahe o doručenie zásielok najneskôr v popoludňajších hodinách 21. mája 1951.³⁹

Po poslednej schôdzke z prvej polovice mája 1951 hodnotila ŠtB agenta 2215 s istou dávkou nedôvery: *2215 sice podal hodnotné zprávy, které dokumentoval špionážním materiálím, ale jeho chování nasvědčuje tomu, že některé věci zamlčuje, což nám činí veliké obtíže k řádnému řízení celé akce[,] v které je zapojen. V některých okamžicích se dělá důležitým, což neprospívá k řádnému plnění jeho úkolů. Vzhledem ke krátkosti jeho nynější návštěvy v ČSR nebylo možno dosud nejasné body řádně osvětlit. Při této poslední schůzce s agentem bylo jeho chování velmi podezřelé a při příštím jeho styku musí být dbáno veliké opatrnosti.*⁴⁰ Tieto pochybnosti sa však vytratili o necelý mesiac neskôr, keď čs. bezpečnosti počas zinscenovanej akcie odovzdal po prechode štátnej hranice spolupracovníka Bogatajovej spravodajskej skupiny Andreja Škvareka.⁴¹

Škvareka zatkli príslušníci útvaru Pohraničnej stráže Mýtina 3. júna 1951 a odovzdali ho príslušníkom Krajského veliteľstva ŠtB Karlovy Vary. Podľa záznamu u neho ŠtB našla 24 000 korún, falošnú legitimáciu na meno Andrej Švanda, mapu chebského okresu, dva anglické granáty, nabitú pištoľ, správu v zalepenej obálke a ďalšie veci osobnej potreby.⁴² Na Krajskom veliteľstve ŠtB Karlovy Vary si Škvareka vyzdvihli príslušníci Krajského veliteľstva ŠtB v Prahe, ktorí ho podľa záznamov vypočúvali od 9. do 22. júna 1951.

O zatknutí neznámeho spolupracovníka Bogatajovej spravodajskej skupiny a záujme ŠtB o Andreja Škvareka sa v polovici júna 1951 dozvedel Ján Škvarek,⁴³ ktorý následne zakázal ďalšiu distribúciu správ prostredníctvom úkrytov. ŠtB medzitým zvažovala možnosť spravodajského využitia Andreja Škvareka, napokon však s ohľadom na jeho osobnostné vlastnosti a túžbu usadiť sa v USA,⁴⁴ ale aj s ohľadom na snahu zatknúť na území Československa Františka Bogataja,⁴⁵ od tohto kroku ustúpila.

S ohľadom na zatknutie Andreja Škvareka a ukončenie distribuovania správ Jánom Škvarekom zvažovalo Veliteľstvo ŠtB už od 20. júna 1951 ukončenie slovenskej časti akcie a pokračovanie v kontrole mŕtvych schránok, ktoré na území Čiech a Moravy vybudoval agent 2215. Koncom júla 1951 následne pražská centrála ŠtB informovala Krajské veliteľstvo ŠtB v Žiline o zaslaní protokolov z vypočúvania Andreja Škvareka i jeho plánovanom súdnom stíhaní, a nariadila likvidáciu prípadu a zatknutie osôb zapojených do akcie s výnimkou viazaných tajných spolupracovníkov. Zároveň oznámila, že *tímto celá část akce „Plocha“ sahající na Slovensko je skončena.*⁴⁶

³⁸ Tamže. Akce „Plocha“ – pokyny, 17. 5. 1951.

³⁹ Tamže. Akcia „plocha“, dialógpis z 19. 5. 1951.

⁴⁰ Tamže. List A č. 2, 10. 5. 1951.

⁴¹ Bedřich Hrdlička po prechode štátnej hranice v priestore Baden požiadal Andreja Škvareka, aby ho počkal v úkryte. Ondaľho sa vrátil s veliteľom PS útvaru Mýtina v civilnom odevu, ktorého predstavil ako miestneho traktoristu. Škvareka následne zaviedli do opusteného domu pri útvere PS, kde ho neskôr zatkli. Agent 2215 počas zinscenovaného zadržania utiekol. Tamže. Zpráva o možnostech agentúrního použití zatčeného Andreje Škvareka, 20. 6. 1951.

⁴² Tamže. Potvrzení, 4. 6. 1951.

⁴³ O záujme ŠtB o Andreja Škvareka ho informoval Andrej Hvišč a otec profesora Budinského-Kričku. Pozri: Tamže. Akce plochá vyzádaní pokynů, 19. 6. 1951.

⁴⁴ *Agentu ŠKVAREKA není možno přebourat, neboť při vyslýchání hodně zapíral, dále je silně nábožensky založen a není zde předpoklad, že by s námi dobře spolupracoval. V Americe má hodně příbuzných a jeho touhou je se k nim dostat. Veliké nebezpečí je, že by vše po případném přebourání BOGATAJOVI prozradil a jako odměnu by mu za to určitě umožnil emigrovat do Ameriky.* Tamže. Zpráva o možnostech agentúrního použití zatčeného Andreje Škvareka, 20. 6. 1951

⁴⁵ Agent 2215 sa 7. 6. 1951 vrátil do Nemecka s cieľom priviesť Františka Bogataja na vopred dohodnuté miesto.

⁴⁶ Tamže. Akce „Plocha“ – pokyny, 27. 7. 1951.

Súdne a spravodajské dohry

Andreja **Škvareka** odsúdil 4. októbra 1951 Štátny súd v Prahe na dvadsaťdva rokov odňatia slobody nepodmienečne, stratu čestných práv občianskych na desať rokov a prepadnutie majetku. O necelé dva týždne neskôr, 16. októbra 1951, obžaloval námestník štátneho prokurátora Dr. Ján Feješ z trestných činov velezrady a vyzvedačstva aj Jána Mihaliča a Jána **Škvareka**. Senát Štátneho súdu, oddelenia v Bratislave, pod vedením sudcu Jozefa Pavelku, 20. decembra 1951 uznal oboch vinnými za to, že *vo februári 1951 v Kuríme sa agentovi CIC Ondrejovi Škvarekovi zaviazali ku spolupráci v prospech západných imperialistov v ich boji proti ČSSR sa vzájomne s agentom CIC Andrejom Škvarekom spojili k pokusu zničiť ľudovodemokratické zriadenie, alebo spoločenský poriadok republiky, ktoré sú dané Ústavou; II. v tom istom čase na uvedenom mieste sa agentovi CIC Andrejovi Škvarekovi zaviazali k špionážnej spolupráci pre západných imperialistov, za ktorým účelom založili mŕtvu schránku zo zahraničím, teda k vyzvedaniu štátneho tajomstva v úmysle vyradiť ho cudzej moci sa navzájom s agentom Andrejom Škvarekom spojili*, a odsúdil ich za spáchanie trestných činov velezrady a vyzvedačstva na dvanásť, resp. osem rokov odňatia slobody nepodmienečne, stratu čestných práv občianskych na desať rokov, prepadnutie celého majetku a peňažný trest 20 000 Kčs, ktorý sa z dôvodu nevykonalnosti u oboch premenil na dva mesiace odňatia slobody.⁴⁷ **Námestník štátneho prokurátora Dr. Ján Feješ** sa proti výške trestov odvolal na Najvyšší súd, ktorý 20. marca 1952 zvýšil trest Jána Mihaliča na **štrnásť** a Jána **Škvareka** na desať rokov odňatia slobody nepodmienečne. **Jána Škvareka** podmienene prepustili na slobodu v septembri 1957, Jána Mihaliča na základe amnestie v máji 1960.⁴⁸ V januári 1970 osobitný senát Krajského súdu v Košiciach pod vedením Jána Popovca žiadosť o revíziu súdneho konania po preskúmaní prípadu zamietol ako neodôvodnenú.⁴⁹

Profesora Vojtecha Budinského odsúdil senát Štátneho súdu, oddelenia v Bratislave, pod vedením Jozefa Pavelku 10. januára 1952 na päť rokov odňatia slobody nepodmienečne, stratu čestných práv občianskych na päť rokov, prepadnutie celého majetku a peňažný trest 20 000 Kčs, ktorý sa z dôvodu nevykonalnosti premenil na dva mesiace odňatia slobody nepodmienečne, za to, že *od februára do mája 1951 v Turč. sv. Martine poskytovaním nocľahu a stravy i iných prostriedkov agentovi A. Š., úmyselne poskytol pomoc k splneniu úkolov, daných čls. zahraničnou emigráciou a cudzou spravodajskou službou, úmyselne teda poskytol pomoc k spáchaniu trestných činov velezrady a vyzvedačstva*.⁵⁰ Na základe odvolania podaného námestníkom štátneho prokurátora Dr. Jánom Feješom sa prípadom zaoberal Najvyšší súd, ktorý 20. marca 1952 zvýšil uložený trest odňatia slobody na osem rokov nepodmienečne. Z väzenia ho prepustili na základe amnestie prezidenta republiky v januári 1954. Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici z 12. novembra 1990 bol prof. Vojtech Budinský-Kričko na základe zákona o súdnej rehabilitácii v plnej miere oslobodený spod obžaloby a rehabilitovaný.

Aktérov, ktorých **ŠtB** v priebehu akcie zatkla a po vypočúvaní využívala pri ďalšom rozpracovaní akcie, sa snažila využívať aj po ukončení prípadu. Spôsob, akým tak robila, ukazuje význam **ŠtB** o Jánovi Micovi, ktorý ako *maloroľník, spojenec robotníckej triedy sa k trestnej činnosti priznal*. Podľa **ŠtB** [...] *menovaný ako maloroľník potrestaný nebol, je na nás, aby sme jeho trestnú činnosť využili a dali mu možnosť jeho chyby napraviť*. Krajské veliteľstvo **ŠtB** v Prešove následne podriadenému oddeleniu **ŠtB** v Giraltovciach zaslalo zápisničnú výpoveď Jána Mica, aby ho na základe doznanej trestnej činnosti zaviazalo na spoluprácu s cieľom získať informácie o činnosti

⁴⁷ Štátny archív (ďalej ŠA) v Bratislave, f. Štátna prokuratúra, oddelenia v Bratislave 1948 – 1952, 3 SPT III 113/51, Trestná vec Ján Mihalič a Ján Škvarek, š. 139. Rozsudok Štátneho súdu, oddelenia v Bratislave z 20. 12. 1951.

⁴⁸ Milosťou prezidenta republiky z 1. 8. 1957 bol Jánovi Mihaličovi odpustený trest v dĺžke tri roky a vedľajší peňažný trest.

⁴⁹ ŠA v Bratislave, f. Štátny súd v Bratislave, 3 TS III 97/51, Ján Mihalič a spol.

⁵⁰ Tamže, f. Štátna prokuratúra, oddelenia v Bratislave 1948 – 1952, 4 SPT III 93/51, Trestná vec Vojtech Budinský-Kričko, š. 152. Rozsudok Štátneho súdu, oddelenia v Bratislave z 10. 1. 1952.

reakcie v obci.⁵¹ Rovnakým spôsobom pravdepodobne postupovala ŠtB aj v prípade Juraja Ihnáta, ktorého ako informátora využívalo oddelenie ŠtB v Sobranceiach.⁵²

V- tb
Sektor Ie
Oddelení 4. Ref. B. (místo pro číslo)
Referát 28. B. 1422 sk

Evidenčnímu a registračnímu sektoru MNB
Doložení k založení*, předání pojmenování* nebo založení svazku*
společného svazku národních* (skupiny)*
akce "PLOCHA"
Víc* (název skupiny)*

Charakteristika špiónážní organizace
místo výskytu, děje* Praha, Morava a Slovensko
Založena kdy* v únoru 1951
kde* v Praze
jiná místa výskytu* Morava, Slovensko
Odpovědní evidenčnímu oddělení: podrobně odůvodnit proč je svazek zakládán, z jakých důvodů
I-1.
(specifikace, heslo) nebo zomu (úř., sektor, odd., ref.) má být spis předán nebo uložen v archivu)

Schvaluje strážm. Novotný.
hodnost, příjmení a jméno řadatele
Velitel sektoru [signature]
*) schvalují se ústně

Žiadosť referátu 28.B 4. oddelenia I. sektoru V-ŠtB o založenie zväzku k akcii „Plocha“

Zdroj: ABS

⁵¹ ABS, f. MV-V, arch. č. V-2005 MV. MICO Ján, maloročník, bytom v Kurime, okr. Gíraltovcé – poznatky, 26. 9. 1951.

⁵² Tamže. Odpověď na příkaz č. 308, 7. 2. 1952.

Ministerstvo nár. bezpečnosti.

T A J N Ě .

D O Š L Ě 8.12/51.....

Zasíla KV-ŠtB-Žilina.....

Vzn.: 4899. "Flecha" - poznatky:...

Došlo 27.4.51...../dáln. - 4899

.....

Dešifrovaní: VCS.....

.....

s. S a k s l a .

Spojky Jan M i k o a Peter Š o t í k ukázali nám místa v obcích Orechová - Kurima, kde měli být uloženy mrtvé schránky. V spolupráci s orgánem KV-ŠtB-Prešov byl při střežení mrtvé schránky v obci Orechová, okr. Sobrance zadržán 37 letý Juraj I h n á t z obce Kolibabovce, okr. Sobrance, který mrtvou schránku obsluhoval. Při výslechu přiznal, že podle instrukcí agenta Andreje Š k v a r k a měl za úkol zjišťovat poznatky o kapacitě železniční tratě do SSSR, které vede přes Čiernú n/Tisou a sledovat jaké druhy zboží se vyváží do SSSR, respektive co se od tamté dováží. Kromě toho měl za úkol najít nějakou osobu v obci Slemence, která udržuje písemný a jiný styk s osobami v SSSR. Obec Slemence je rozdělena hranicí ČSR a SSSR na dvě části, takže jsou tam příhodné podmínky illeg. styku. Mrtvá schránka v obci Kurima, okr. Giraltovce nebyla zatím vybudována. Spojka Jan M i k o, který měl do ní uložit správu z mrtvé schránky v Taši, odevzdal správu přímo bratrovi agenta Andreje Š k v a r k u, Janovi Š k v a r k o v i z Kurima, který se mu svěřil, že on sám má schránku vybudovat a obsluhovat. Hovořil M i k o v i, že schránku dodatečně zhotoví. Jan M i k o byl instruován na to aby od Jana Š k v a r k u získal poznatky o hesla a Flecha. Kontrola mrtvých schránek a osob které se nacházejí v Prešovském kraji byla přenechána orgánům KV-ŠtB Prešov.

KV-ŠtB Žilina.

čj. A-329/102-51.

Za kraj. velitele ŠtB:

Velitel I oddělení:

ppor. Adrián v.r.

Správa KV-ŠtB Žilina pre Velitelstvo ŠtB v Prahe z konca apríla 1951

Zdroj: ABS

Ministerstvo nár. bezpečnosti.

T A J N Ě.

D O Š L Ě č. 20/51.....

Zasílá. KV. ŠTB-Prešov.....

Věc: ... Akce. - PLOCHA. - poznatky.

Došlo. 15. 5. 51..... YEMMY-radio/

Dešifr. 15. 5. 51. rJa.....

Č.j.: 762/1028-51

Y vyřizování. Vel. ŠTB. sektor I.....
s. S a x l a.

K Vašemu č.j. : A-3366/10428/70-23-51. Hlásím, že dne 13. 5. 51 uskutočnila se schůzka s agentem v případě PLOCHA, který oznámil, že se dozvěděl heslo, které má být vyslané ze zahraničí jako signál na obsluhu PLOCHY. Heslo je: " H o n z a j e c h y t r ý ! " Na předposlední schůzce agent byl instruován, aby se snažil umluvit Jana Š k v a r k u na další obsluhu schránek. Na poslední schůzce oznámil, že Š k v a r e k s tímto souhlasil a nejbližší schránky budou obsloužené dne 19. 5. 51. Tuto zprávu též dáváme na vědomí KV-Štb Žilina.

Též hlásím, že byl zřízen stálý odposlech zahraničního rozhlasu " Svobodná Evropa , a Hlas ameriky, " aby heslo mohlo být zachyceno včas.

Velitel I. odd.

por. Z a l i t a .

Správa KV-Štb Prešov pre Veliteľstvo Štb v Prahe zo schôdzky s agentom

Zdroj: ABS

Krajské velitelství Štb.
V P r e š o v ě -

TAJNĚ - PÍLNĚ.

Věc : Akce "PĚLOCHA" - pokyny.
Příloha : 1

V příloze Vám zasiláme fotokopii zprávy, která nám byla doručena Vaším kurýrem. Obsah zprávy se nám dosud nepodařil dešifrovat.

Schránku označenou 3-0 stále sledujte a o zjištění osoby, která jí bude vybírat, nás okamžitě podejte zprávu.

Pro informaci Vám uvádíme text, kterou jste do schránky 3-0 vložili. Text zní :

" Andrej se v pořádku vrátil.
Avisujte o možnosti pašovat poštu pro Ukrajinu pomocí někoho v Sluenciach. Jinak nás zasílejte všechny zprávy vojenské, politické a hospodářské ke kterým se dostanete. Budeme Tě potřebovat hlavně na transit tovarů a osob do Ruska a zpět."

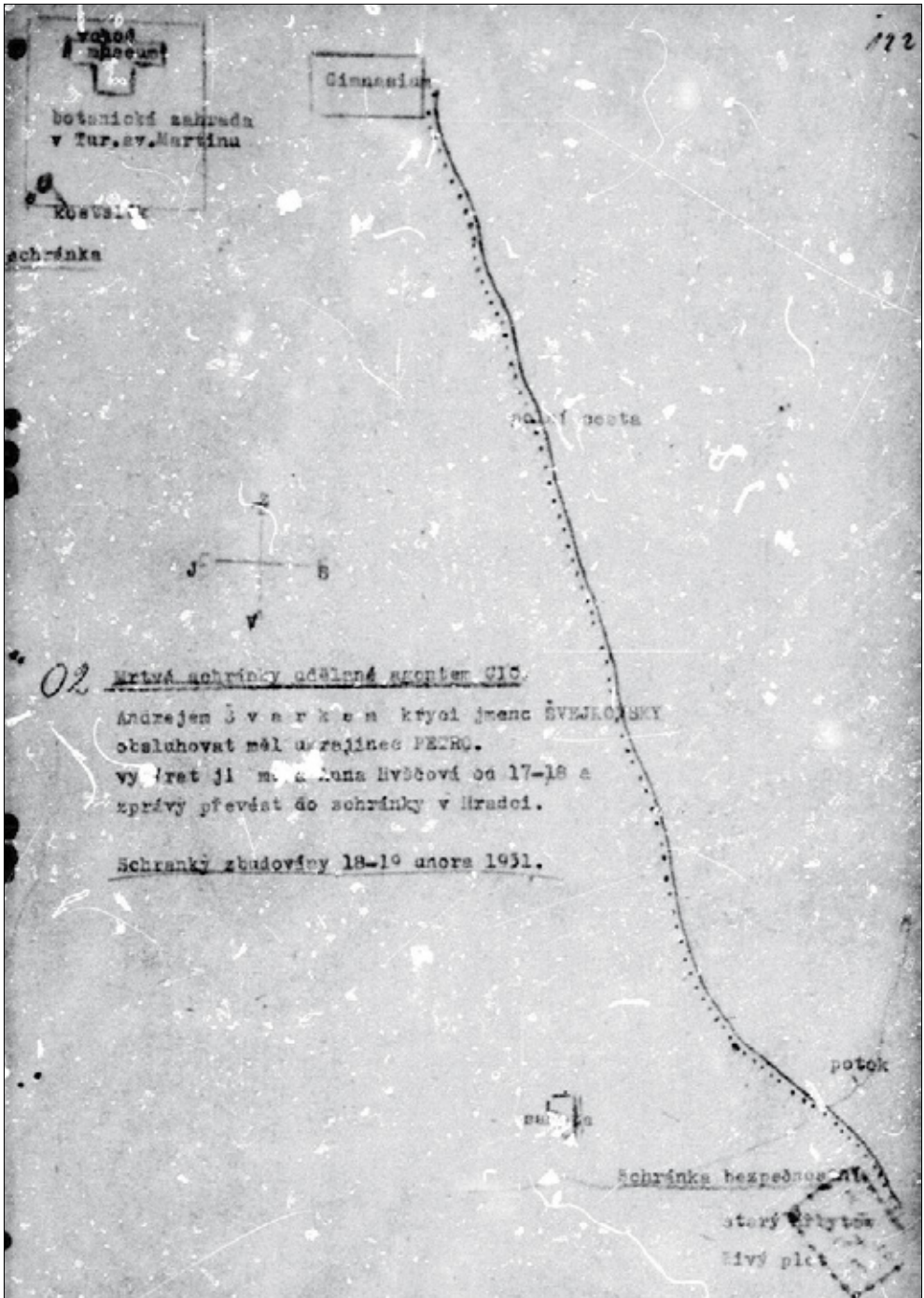
Celou akci provádějte za součinnosti orgánů KV-Štb Žilina. Všechny nové poznatky zasílejte okamžitě k našemu š.j.

Za velitele státní bezpečnosti :
Za velitele sektoru I.

*poskytnout zprávu
kurýrem do Prahy dne 23. 4. 51*

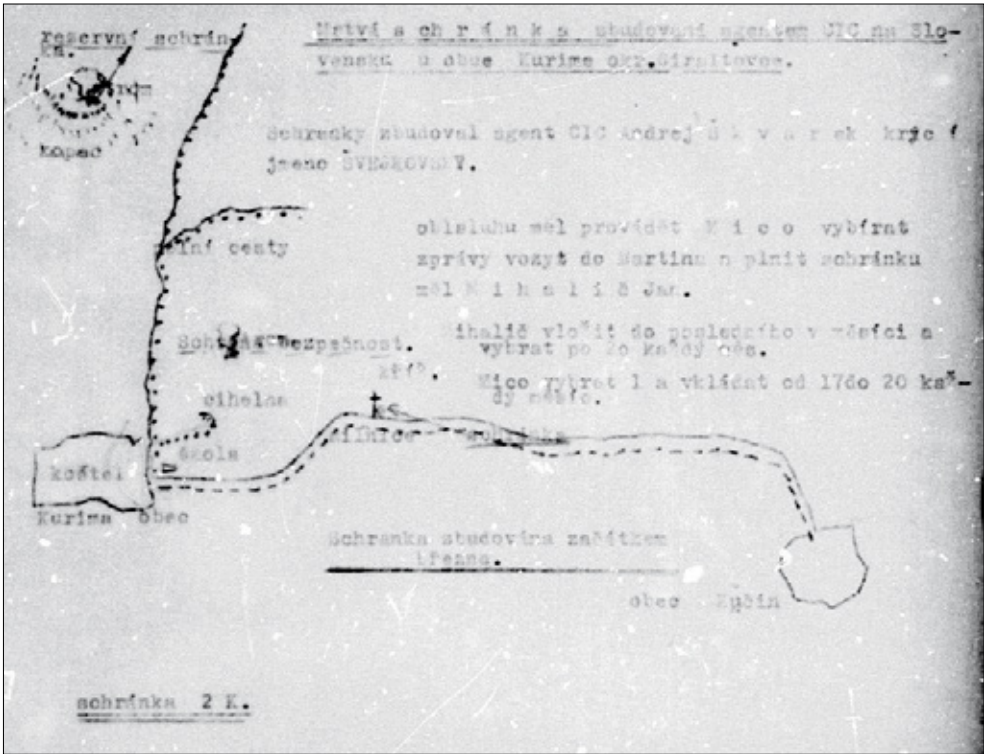
Instrukcie Veliteľstva ŠtB v Prahe pre KV ŠtB v Prešove z apríla 1951

Zdroj: ABS

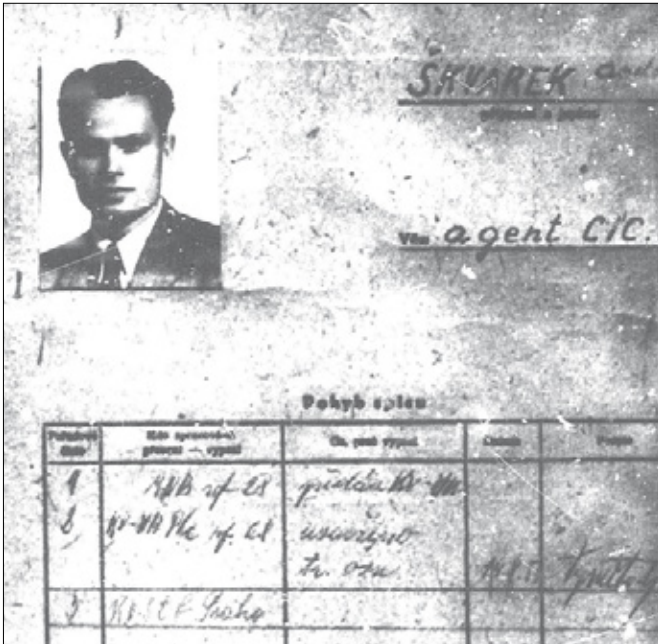
Nákres umiestnenia mŕtvej schránky na strednom Slovensku

Zdroj: ABS

Nákres umístění mrtvé schránky na východnom Slovensku

Zdroj: ABS

Z titulnej strany podzväzku k akcii

Z p r á v a

o možnostech agenturního použití zatčeného Andreje ŠKVARKA.

Agent 2215 dne 3.6.1951 převáděl přes hranice agenta Andreje ŠKVARKA, který je též z BOGATAJCVY špionážní ústředny v Německu. Agent 2215 dovedl ŠKVARKA na hraniční čáru v prostoru Boden a zde mu řekl, aby na něho počkal, že jde pro převaděče, který je odvede dál na naše území. Zpět přivedl tamního velitele PS útvaru, který se převlékl do civilu. Při setkání se ŠKVARKEM ho agent představil jako traktoristu, který jej vždy když jde do ČSR převádí. Vzhledem k tomu, že se již ^{převáděče} ~~emivale~~ odvedl převaděč / velitel útvaru / oba po předešlé domluvě s agentem 2215 do jednoho domu, který je v blízkosti PS útvaru MÝTINA. Zde ŠKVAREK lehl na připravenou postel a domnělý převaděč provedl ještě za přítomnosti ještě dalších příslušníků PS útvaru jeho zatčení. Mezi tím agent po fingované střelbě uprchl v blízkého lese.

ŠKVAREK šel přes hranice s odjištěným granátem a v druhé ruce měl oštěp nabitou pistolí. Vše chtěl v případě naražení na šířku PS použít. Po provedeném zatčení je ŠKVAREK ujistěn, že domnělý převaděč je agent čs. bezpečnosti.

ŠKVAREK se měl ^{zřejmě} na našem území obrátit na ~~st~~ ^{Annou} HVIŠŤOVOU z Hradce u Kadane. Při zjištění zdali schránka O-1 není prozrazena. Otec HVIŠŤOVÉ, který byl do celé akce agentem Andrejem ŠKVARKEM zapojen, byl současně s dcerou Annou námi zavázán ke spolupráci. Spolupráci a mlčenlivost nedodržel a podal zprávu na Slovensko do Mírimí Janu ŠKVARKOVI, který obsluhuje schránku O-2, že byl vyslýchán Stb k osobě Andreje ŠKVARKA. Na základě tohoto sdělení Jan ŠKVAREK přestal obsluhovat schránku O-2 a zakázal obsluhu schránek O-2 a O-3, kterou provádí MICO.

Na základě těchto poznatků hodláme část / slovenskou / od akce PLOCHA odpojit a pokračovat v kontrole sítě, kterou vybudoval agent 2215.

s. Feksl

m. 1. 11

Velitelství státní bezpečnosti,
sektor 1, oddělení 4, ref. 28.

Dne 7. února 1952.

Veliteli sektoru 1

z d e.

*Doplnit vztahy
kypate.
Yali v star 2*

Předmět: Odpověď na příkaz č. 292.

- 1./ Agent CIC Š k v a r e k Andrej po příchodu do západního Německa oznámil svému fideicimárnímu agentu Františku B o g a t e - j o v i, že na východním Slovensku získal I h n á t a Juraje a zároveň ho pověřil, aby získával zprávy o pře - kladovém nádraží v Černém při Čopu. Dále měl I h n á t získat osobu, která udržuje písečný styk s SSSR.
- 2./ Š k v a r e k Andrej není v příbuzenském vztahu s I n - ě á t e m Jurajem. I h n á t zná Š k v a r k a pouze pod jménem Andrej.
- 3./ I h n á t Juraj byl zadržen při vybírání mrtvé schránky, která byla střežena orgány KV - Stb Žilina. K jeho zatčení došlo ve večerních hodinách. V okolí jeho bydliště bylo známo, že I h n á t byl zatčen Stb a později zavázán ke spolupráci.
- 4./ Při výslechu na KV - Stb Žilina I h n á t tvrdošíjně za - píral, ale teprve, když šel několik facek se ke své činnosti doznal. I h n á t buď dojem duševně omezeného člověka, a ze strachu před Stb udělá vše, co je na něj po - žádováno.
- 5./ O tom, že I h n á t Juraj byl získán pro spolupráci se státní bezpečností ví asi 7 orgánů KV - Stb Žilina a orgánové ze 4. odd - VSTB, kteří případ zpracovávali.

Správa pro velitele I. sektoru Velitelstva ŠtB o účasti Juraja Ihnáta v případě

Zdroj: ABS

Andrej Škvarek na väzenskej fotografii
Zdroj: AZVJS Leopoldov

1	2	3	4	5	A	B	C	Č	D	E	F	G	H	Ch	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	X	Y	Z	6	7	8	9
1. Priezvisko, meno:					Škvarek Andrej															Číslo základni:								3221							
2. Naroden(a), datum, miesto, okres, kraj: 9.3.1920, Kurina, okr. Giraltovec,																																			
3. Školin vzdeláni:										4 meštianky										4. Odborné vzdeláni:										riadni					
5. Zamestnání v době zstění: tech. uradník																																			
6. Pávodní povolání:										7. Národnost:										8. Stát. příslušnost:										čsl.					
9. Vojský poměr, hodnost v ČSA a kdy:										slob. vzál.										10. Třídní profil:										rolník					
11. Služba v zahraniční - cizí - armádě, kdy, kde, v jaké hodnosti:																																			
12. Služba v bezpečnostních sborech, kdy, kde, v jaké hodnosti:																																			
14. Zdravotní stav a klasifikace:																									13. Přisl. k pol. straně:										
15. Rodinný stav a bydliště rodiny: slobod. brat Ján Škvarek, Kurina, okr. Giraltovec,																																			
16. Poslední bydliště: Turč. sv. Martin, Bystrička 2,															17. Dívějí tresty, kdy, kde, za co trestán: nebol																				
18. Kým, kdy, pro který § tr. z. byl zatčen: JUV - 216 Praha g 36, 37 k. v.																																			
19. Který prokurátor uvalil varbu:																																			
20. Datum dodání do věznice a její název:																																			
21. Kdy, kterým soudem odsouzen, ři, § odsouzení, výše trestu: 4.10.1951, St. s. Praha, čj. Ts I 65/51 § 7, 86, 87 tr. zák. na 22 rokov,																																			
22. Datum pravomocného rozsudku, soud, ři, a výše trestu: 4.10.1951, St. s. Praha, čj. Ts I 65/51 na 22 rokov,																																			
23. Počátek trestu:										4.6.1951										24. Konec trestu:										4.6.1973					
25. Započítaná varba: 4.6.1951 - 4.10.1951																																			

Evidenčná karta väžňa Andreja Škvareka

Zdroj: AZVJS

Zákl. číslo 1523		Obv.	Obv.	Spoloč.	Väzenský ústav, ktorý osobný spis založil
		Súd.	Súd.	má	
		Ods.	Ods.	nemá	

Vzor č. 5. k čl. 12

Dodaný(á) do väzby - trestu dňa 15. 1. 1952 o 11 hod. SNB, SVS v Bratislava

Nastúpil(a) trest dňa 1 195 o hod.

Dodaný(á) do väzby - trestu dňa 1 195 o hod. SNB, SVS v _____

Nastúpil(a) trest dňa 1 195 o hod.

OSOBNÝ SPIS

Budinský Vojtech			Perolenie:	niekoľko z materskej školy v Bratislave
			Škola:	Zemský učebný ústav
			Národnosť:	Slovenská
Narodený(á)	<u>24. 7. 1903</u>	Kde <u>Ružomberok</u>	Okres <u>della</u>	
Väzba	1. <u>20. IV. 1951</u>	hod. do <u>10. 1. 1952</u>	hod., r. j. - r. <u>8 m. 14 d.</u> - hod. - min.	
	2. <u>19. 1. 52</u>	- <u>20. 3. 1952</u>	- <u>2 10</u> - -	
	3.			
	4.			
Odsúdený(á) rozsudkom (nálezmom - NV)	1. <u>Národným súdom Bratislava 10. 1. 1952, č. 1481 z 23/52</u>			
	2. <u>Národným súd Praha 20. 3. 1952, č. 358 z 14/52</u>			
	3.			
	4.			
K trestu	ad 1. <u>8 rokov</u>	ad 2. <u>2 mes. nahr. trest. pr. 10' 17.</u>		
	ad 2. <u>6</u>	ad 4.		
Pre trestný čin (priestupok)	ad 1. <u>neozn. trest. činov</u>	ad 3.		
	ad 2. <u>57 ods. 2, § 78 ods 2 lit a, b, ods 1 § 86 ods 1.</u>			
Nástup trestu	<u>20. 3. 1952.</u>			
Začiatok trestu	<u>20. 4. 1951.</u>			
Omlostenie				
Prerušenie trestu				
Koniec trestu	<u>20. 4. 1959.</u>			
Prepustený na slobodu odovzdaný dňa, hod., komu		<u>20. 11. 1955</u>		
Ďalšie opatrenie	<u>stála zost. práv. ob. na 5 rokov prepustenie celeho majetku</u>	Lehota na podm. prep.	<u>20. 10. 1955.</u>	
Býdlisko po prepustení		Výhodnostná skupina		
		Lehota pre TNP		

Titulná strana osobného spisu väzňa prof. Vojtecha Budinského

Zdroj: AZVJS

Rusíni severovýchodního Slovenska jako oběť režimu a jejich rezistence v letech 1948 – 1968¹

„...socialismus najde každého, či na pôde, alebo pod postelou, čím neskôr, tým viac si škodíme.“²

Dalibor Státník

Severovýchodní Slovensko, které tvoří spolu s Haličí a Podkarpatskou Rusí svébytný kulturní areál, bylo po staletí obýváno Rusíny, kteří spolu se Slováky žili tradičním zemědělsko-pastevnickým způsobem života.³ Do velké politiky se „nepletli“ a ta se ani o ně dlouho nezajímala. Byla to periferní oblast na pomezí „západu“ a „východu“ se všemi z toho plynoucími negativními důsledky pro plnohodnotný hospodářský a kulturně politický rozvoj. Jejich inteligence se omezovala jen na kněze a učitele. A přesto nebo právě proto i na tento lid dopadly neúprosné rány osudu nazývaného dějinami. A o to, zda se jedná o svébytnou národnost, nebo jen o část ukrajinského národa, se vedly a vedou spory, přičemž sama již tato otázka, neřku-li odpověď na ni, je politikum. A tím to možná vše začalo.

Úvod

V české historiografii bývají většinou slovenské dějiny psány „petitem“ a rusínské pak jsou zmíněny již jen pod čarou v poznámkách a zájem je více „napjat“ na Podkarpatskou Rus. Zcela se zapomíná na „naše“ Rusíny na Slovensku.⁴ A přitom byli a jsou v mnohém odlišní. Když pomíne tradiční národopisné dělení na Lemky, Bojky a Huculy, největší rozdíl spočíval a spočívá

¹ Téma je v posledním čtvrtstoletí po Listopadu slovenskou historiografií kvalitně zpracováváno a to především pracovníky Institutu historie Filozofické fakulty Prešovské univerzity v Prešově (Peter Švorc, Ján Adam, Lubica Harbulová, Nadežda Jurčišinová, Patrik Derfiňák a Peter Koval' a další). Náboženskými poměry se zabývají projekty Gréckokatolické teologické fakulty Prešovské univerzity v Prešově, především Jaroslava Coraniče, Petera Šturáka a Petera Borzy. Pozadu nezůstává ani katedra historie UJPS Košice a to především Martin Pekár, Štefan Šutaj nebo Zuzana Tokárová. S historicko sociologickým náhledem přistupují k problematice pracovníci Společenskovedného ústavu SAV Košice Stanislav Konečný, Marián Gajdoš, Štefan Šutaj a Anna Virostková. Specifický pohled přináší Ústav rusínského jazyka a kultúry Prešovské univerzity.

² *Slovenský národný archív* (dále jen SNA), f. Ústřední výbor Komunistické strany Slovenska (dále ÚV KSS) ÚV 3, plénium Krajského výboru KSS (dále KV KSS) v Prešově 17. 7. 1952.

³ Vzájemné vymezení etnicity je téměř nemožné, protože společná hranice odlišující obě etnika nebyla nikdy nepřekročitelná. Naopak byla elastická a propustná a změna a přechod etnicity byly docela normální a běžné jsou procesy, kdy národnost se mnohdy stává výsledkem individuální volby.

⁴ V českých archívech, zejména v Národním archívu v Praze (dále NA), je téma bohatě pramenně dokumentováno. K náboženské situaci ve 20. a 30. letech minulého století je významný fond ministerstva školství. Po r. 1945 pak především fond ÚV KSČ, protože otázka východního Slovenska a situace v Prešovském kraji byla pravidelně sledována. Podobně byla monitorována situace v pravoslavné církvi po r. 1950 Státním úřadem pro věci církevní a později sekretariátem pro věci církevní při ministerstvu školství a kultury, event. jen při ministerstvu kultury. Protože se jednalo o etnikum s vazbou na nacionalistickou ukrajinskou „emigraci“ v západní Evropě a především v USA, bylo důkladně státobezpečnostně rozpracováno. V Archivu bezpečnostních složek je uložena kromě fondu 307 Studijního ústavu Ministerstva vnitra (SÚ MV) k akci „B“, tedy k boji s banderovci, řada vyšetřovacích a operativních svazků ukrajinské nacionalistické „báze“. Cenné jsou rovněž zprávy v Sekretariátu ministra vnitra (A2/1). Jednotlivé rozborů, zprávy a pojednání o ukrajinském hnutí jsou roztroušeny v řadě fondů (305, 302 apod.) SÚ MV.

v důrazu na svébytnost rusínství před perspektivou „velkého“ ukrajinského národa. Jejich samotná etnogeneze je problematická, ale osudový dopad mělo pro národní uvědomění opožděné a nedokončené národní obrození, takže nedošlo ve slovenských (uherských) podmínkách k vytvoření novodobého ruského národa.

Bez exkurzu do historie není možno pochopit ani základní obrysy současnosti ani nedávné komunistické minulosti. Od pozdního středověku se v horských oblastech Karpat usazovalo obyvatelstvo, někdy spojované s valašskou kolonizací, které vyznávalo východní křesťanskou víru byzantského směru a v očích latinské církve tedy byli „schizmatici“, ale jak dokládají výzkumy medievalistů, tuto víru vyznávali, ať z jakýchkoliv příčin, i někteří příslušníci autochtonního – slovenského národa. A jako kolonisté požívali zpočátku určitá privilegia. V pramenech bývají nazýváni jako Ruténi apod.⁵ Nenadálý a pozvolný zlom v jejich životě nastal po užhorodské unii, kdy po vzoru brestské unie z roku 1596 došlo v roce 1646 k sjednocení zpočátku jen několika tamějších kněží východního, byzantského ritu se západní latinskou církví. Odtud též název uniatská církev a uniaté.⁶ V podstatě se jednalo o to, že obřady zůstaly původní, „východní“, i když postupem času byly částečně latinizovány, ale věrouka byla podle západního ritu, včetně pověstného filioque, které stálo v pozadí velkého schizmatu z r. 1054. Řeckokatoličtí kněží zdůrazňovali i ve 20. století, že sice mají s východní církví společné obřady, ale rozdílnou víru, kterou mají naopak společnou s katolickou církví. Možná nejdůležitější bylo přijetí papežské supremacie. Během jednoho, půldruhého století, „nesjednocení“ kněží prakticky zmizeli. Za Marie Terezie bylo založeno biskupství v Mukačevu (ale biskup sídlil v Užhorodě) a v roce 1818 pak po delších jednáních druhé biskupství řeckokatolické církve, což byl tehdy nový název uniatů, názvu prý poněkud pejorativního, a to v Prešově. Změna víry nebyla asi zcela jednoduchá, ale během několika generací se „zdařila“ podobně jako např. rekatolizace v Čechách. Ale Čechy leží skutečně uprostřed Evropy a díky mnoha příznivým okolnostem se staly industrializovanou společností, a navzdory chybějící státní samostatnosti přesto byly „obdařeny“ mimořádně výhodnými podmínkami pro vývoj národních institucí, tedy především škol, spolků, samozřejmě už dříve živností a konečně továren a průmyslu. A tedy v druhé polovině 19. století dotvořila česká společnost svou třídní strukturu. Na Slovensku, jako součástí Svatoštěpánské koruny, bylo po vyrovnání z roku 1867 pro maďarské národy o mnoho hůře a jejich národní ambice a rozvoj byly v zásadě dramaticky podvážány. Pakliže Slováci přece jen již měli vybudované určité základy a především po Hattalově reformě „štúrovčiny“ kodifikovaný spisovný jazyk a mohli se jako svébytný národ udržet, Rusíni, postrádající širší vrstvu vzdělanců, téměř bez řemeslníků a obchodníků nebo aspoň kramářů, což obstarávali namnoze Židé, neměli skoro žádnou perspektivu. Do konce monarchie, a zvláště po Apponyiho školských zákonech z roku 1907, byly téměř všechny i elementární školy již jen maďarské a v mateřské řeči se vyučovalo jen nepatrně. Nejhorší ovšem bylo, že maďarizace, která sebou nesla vyšší kulturu a možnosti společenského uplatnění, postihla přirozeně řeckokatolickou církev a kněží byli vlastně jedinými uvědomělými vlastenci, nebo jimi alespoň

⁵ RÁBIK, Vladimír: Rusíni a valašské obyvatelstvo na východnom Slovensku v stredoveku. In: *Historický časopis*, 2005, roč. 53, č. 2, s. 217–242. Z obecného stanoviska k Rusínům KOVÁČ, Dušan: *Dějiny Slovenska*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2010, s. 107, 126, 131; GAJDOŠ, Marián – KONEČNÝ, Stanislav: *Rusíni a Ukrajinci na Slovensku v procesoch transformácie (1989–1995). Výbor z dokumentov I*. Universum, Prešov 2005, s. 8. Autoři zastávají též u příchodu Rusínů či jejich předchůdců po Mongolských vpádech ve 13. století. Zpočátku to bylo pastýřské obyvatelstvo, které za výkon strážní služby v horách bylo privilegováno. Pak se ovšem stali rolníky jako jejich okolí. Protože neměli národnostně uvědomělou šlechtu a měšťanstvo, stíraly se etnodiferenční znaky mezi obyvateli severovýchodního Slovenska a rozdíl se redukovaly na konfesionalitu, což překáželo národnímu uvědomění. ULÍČNÝ, Ferdinand: Rusíni v Zemplínskej župe od 14. do 18. storočí. In: DORULA, Ján: *Slovensko-rusínsko-ukrajinské vzťahy od obrodzenia po súčasnosť*. Slavistický kabinet SAV, Bratislava 2000, s. 37–51.

⁶ HARAKSIM, Ľudovít: Užhorodská únia a východné Slovensko. *Historický časopis*, 1997, roč. 45, č. 2, 1997, s. 195–198. Tady autor výrazně upozorňuje, že unie nebyla jen věcí rusínskou, ale i jiných národností, tedy i Slováků. HARAKSIM, Ľudovít. „Zlatý vek“ biskupa A. Bačinského a obrodenecké obdobie A. Duchnoviča – dve epochy dejin Rusínov. In: DORULA, Ján: *Slovensko-rusínsko-ukrajinské vzťahy*, s. 10–36; ADAM, Ján: Od jednej konfesie a jednej etnicity k druhej konfesii a dvom etnicitám (Na príklade gréckokatolíkov Prešovského a západnej časti Mukačevského biskupstva). In: ŠVORC, Peter – HARBULOVA, Ľubica – SCHWARZ, Karl: *Cirkvi a národy strednej Európy (1800–1950)*. Universum, Prešov 2008, s. 125–133.

mohli být. Teprve po vzniku Československa se situace demokratizovala a Slovákům i Rusínům bylo umožněno vzdělávat se ve svém rodném jazyce. Samozřejmě šlo pouze o obecné školy, protože rusínské měšťanské školy na severovýchodním Slovensku neexistovaly a do konce republiky byla zřízena snad jen jedna.

Tady ovšem nastal problém, v jaké řeči se má výuka realizovat, jaký má být vyučovací jazyk. Každá obec mluvila svým dialektem. Mezi rusínskými a slovenskými dialekty není žádný jasný předěl a spíše se vzájemně prolínají, podobně jako kultura, zvyky, obyčejy a to vlastně tvoří národ národem, takže i pro národopisce bylo a je obtížné přesně oddělit a rozlišit Slováky od Rusínů. Rusínští národní buditelé v polovině 19. století jako byli Duchnovič, Dobrjanský a Pavlovič akceptovali církevní slovanštinu a na jejím základě trochu domysleli jakýsi umělý jazyk, nazývaný jazyčie. Základem byla používaná církevní slovanština s přihlédnutím k soudobým dialektům. Právě toto jazyčie bylo vzato za základ výuky v obecních školách na východním Slovensku v tzv. ruských školách snad podle vzoru generálního statutu pro Podkarpatskou Rus, který vydala československá vláda 18. listopadu 1919 a který stanovil pro toto území název Podkarpatská Rus a upravoval zásady organizace a administrace.

Ruské školy tedy neměly nic společného s „velkorustvím“. Ostatně názory, které hlásaly, že Rusíní jsou vlastně odnoží ruského národa, byly spíše okrajové. Ukrajina v této době, tedy v meziválečném období, vůbec nepřipadala v úvahu, což je z hlediska dalšího vývoje důležité. V meziválečném období pod vlivem složité a mnohdy iredentistické podkarpatoruské politické scény⁷, kdy vstupovaly do hry zájmy Polska, ale především Maďarska na uzurpaci tohoto území, sem sice pronikal politický a „kulturní“ ukrajinizmus, ale zůstával okrajovým. Nejsilnější zůstával směr „autochtonní“, definující Rusíny na severovýchodním Slovensku jako svébytný národ.

Za druhé světové války se „kresy“ bývalé druhé polské republiky již na podzim roku 1939 staly na základě tajného protokolu k smlouvě Ribbentrop – Molotov kořistí Sovětského svazu. Situace byla na západní Ukrajině, v Haliči, mimořádně složitá a nepřehledná a to zvláště po okupaci těchto území nacistickým Německem v roce 1941. Obava před postupující sovětskou armádou vedla k partyzánskému boji, který se obracel nejen proti Němcům, ale zároveň také proti polskému podzemí (AK) a samozřejmě proti prosovětským partyzánům a sovětské armádě. Vznikla tak nepřehledná situace, kdy všichni bojovali proti všem. Metody boje byly všestranně nevybíravé. I nenávisť mezi Ukrajinci, „Moskaly“ a Poláky, byla staršího, prastarého data. Nám stačí upozornit na její gradaci ve dvacátém století.

Postupně, také pod vlivem ruských revolucí, se Malorusové národnostně emancipovali jako Ukrajinci. Ponechme ryze formální stránku této ukrajinizace v Sovětské Ukrajině, ostatně místa nevídaného, podle některých úmyslně genocidního „holodomoru“ na počátku 30. let, ale emancipovali se i Ukrajinci v tehdejšímu Polsku. Zjednodušeně řečeno, někdy ve 30. a 40. letech se z Rusínů, dosud většinou klidného zemědělského obyvatelstva, postupně stávali bojovně uvědomělí Ukrajinci a objevovaly se sny o Velké Ukrajině. „Slovenské“ Rusíny to příliš nezasáhlo. Šlo o to,

⁷ K hranicím nejlépe ŠVORC, Peter: Základné determinanty národouvedomovacieho procesu Slovakov, Rusínov a Ukrajinov v rokoch 1918–1939. In: *Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove*, 2006, č. 1, s. 21. Dostupné na internetu: <http://dejiny.unipo.sk/Blog%20Posts/dejiny-12006.html>. Zejména o nabytí práv po roce 1918. Proto se také mohli začít svobodně všichni uvědomělí hlásit ke své národnosti, když mnohdy předtím se byli nuceni se z taktických důvodů Slováci jako Slované raději hlásit k Rusínům než k maďarské národnosti. Dostupné na internetu: <http://dejiny.unipo.sk/Blog%20Posts/dejiny-12006.html>. K tomu též KOVAL, Peter: Podiel gréckokatolíckej cirkvi v Prešove na mluti-etnickom charaktere mesta v druhej polovici 30. rokov a začiatku 40. rokov. In: *Annales historici Presoviensis 2010*, roč. 9, s. 218–219. V osobním rozhovoru mně tyto skutečnosti v červnu 2015 potvrdila dr. Viera Murinová, dcera dr. Jána Murína, výrazné postavy obnovy církve v roce 1968. Dále např. LETZ, Róbert: Postavení gréckokatolíkov slovenskej národnosti v rokoch 1918–1950. In: DORULA, Ján: *Slovensko-rusínsko-ukrajinské vzťahy*, s. 103; KOVAL, Peter: Slovenskí dejatelia a etnické hranice na severovýchode Slovenska v druhej polovici 19. a v prvých rokoch 20. storočí. *Dejiny – internetový časopis Inštitútu histórie FF PU v Prešove*, 2007, roč. 2, s. 19–37. Dostupné na internetu: <http://dejiny.unipo.sk/Blog%20Posts/dejiny-22007.html>; ŠVORC, Peter: Stanovenie hranice medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou po vzniku ČSR jako etnický a štátoprávny problém. In: DORULA, Ján: *Slovensko-rusínsko-ukrajinské vzťahy*, s. 69–87; KOVAL, Peter: Slovenské vnímanie slovensko-ukrajinských etnických hraníc v rokoch 1938–1945. In: SOPOLIGA, Miroslav (ed.): *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultúry vo Svidníku*, 2007, roč. 24, s. 47–57 (zvláště s. 48, o sčítání lidu v r. 1930 a etnicitě a o úloze farářů, při jejím „uvědomování“).

že se Rusíni najednou začali považovat za odnož velkého ukrajinského národa a odtud byl jen krůček k vizím Velké Ukrajiny a k podzemním ukrajinským organizacím spojeným se jmény bývalých představitelů efemérní ukrajinské nezávislosti (Skoropadskij, Petljura, Konovalcev aj.), kteří působili v exilu především v Polsku, Československu, Francii a hlavně v Německu. Spolupráce s nacismem se stala perspektivním odíem a zátěží celého ukrajinského boje za nezávislost. Postupně nastupuje i nová, snad ještě bezskrupulóznější generace vedená Andrijem Melnikem a především Stepanem Banderou. Již v meziválečném období toto hnutí přijalo násilné metody a uskutečnilo řadu teroristických akcí v Polsku proti místní správě a polským představitelům. Nutno přiznat, že mnohdy to byla odvěta za polonizaci ukrajinského obyvatelstva a stejně nevybíravé postupy státního aparátu vůči menšinám. Je obtížné odlišit příčiny od následků a naopak. Tyto metody se rozvinuly ve zmatcích druhé světové války do netušených, podle svědectví literatury otřesných masakrů a spirály násilí, kdy každý bojoval proti každému, Ukrajinci proti Armii Krajowej, proti Němcům, Sovětské armádě, Poláci také proti všem a navíc i proti sobě samým (západní a východní odboj). Tyto akce a etnické čistky jsou spojovány s tehdy vzniklou Ukrajinskou povstaleckou armádou (UPA). Právě vytlačování jejích jednotek z Polska v letech 1945–1947 vedlo k jejich průchodu přes Československo na západ, do amerického okupačního pásma Německa, tedy do Bavorska. Akce B, tedy boj s oddíly Organizace ukrajinských nacionalistů (OUN), které po jednotlivých „sotňách“ přecházely ze severovýchodního Slovenska přes Moravu a Čechy do amerického okupačního pásma v Bavorsku, se stala v Československu předmětem důležitého politického boje. Dokonce byla jakýmsi iniciačním zasvěcením příslušníků armády a SNB. To je vše známé. Česká historiografie má ostatně dosud tendenci redukovat celou rusínskou nebo ukrajinskou problematiku právě na „banderovce“, ale to byla skutečně jen viditelná část ledovce.⁸ Vše bylo složitější. Tady ale můžeme začít náš příběh, resp. tady začíná po válce příběh „našich“ Rusínů.

Již ke konci války „gréckokatolická“ církev a faráři s vědomím a souhlasem prešovského biskupa Pavla Gojdiče zajišťovali pro uprchlíky z východu náhradní doklady, mnohdy ubytování a novou existenci a kněze umísťovali někdy do pastorace. Mnozí domácí faráři a věřící byli také v povstání a v odboji.⁹ Po válce pokračovala tato pomoc během banderovských „rejzů“, kdy skutečně ozbrojení běženci přecházeli přes území republiky, a jejich útočištěm a záchytnými body byly řeckokatolické basilíánské kláštery a fary.¹⁰ Nejznámějším a jistě nejzdatnějším v tomto oboru byl farář od Sv. Klimenta v Praze Pavel Hučko, který byl skutečný mistr ve vybavování těchto osob novými, byť ne zcela legálními doklady. Vše pak bylo po jeho odsouzení v roce 1948 využito

⁸ LETZ, Róbert: Postavenie gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945–1968. In: *Historický časopis*, 1996, roč. 44, č. 2, s. 266–268; MANDZÁK, Daniel Atanáz: „Agent a špion Vatikánu“. *Redemptorista Ján Ivan Mastiliak. Slovenský účastník monstrprocesu proti A. A. Machalkovi*. ÚPN, Bratislava 2008, s. 102–105. O snahe diskreditovať cirkev prostredníctvom „banderovců“ např. ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: Postavenie Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945–1948. In: *Historia Ecclesiastica I*, s. 237–239. O tom, že sympatie P. Gojdiče byly vskutku na straně ukrajinských vlastenců např. PETRANSKÝ, Ivan, A: Katolícka cirkev na Slovensku a nástup neslobody. In: PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop et al. (eds.): *Od svobody k nesvobodě 1945–1956*. MO ČR, Praha 2011, s. 169–170; MLYNÁRIK, Ján: *Osud banderovců a tragédie řeckokatolické církve*. Libri, Praha 2005.

⁹ LACKO, Martin: *Slovenská republika 1939–1944*. ÚPN – Perfekt, Bratislava 2008, s. 156–157; BORZA, Peter: Gréckokatolícká cirkev v roku 1944. In: SYRNÝ Marek et al. (eds.): *Slovenské národné povstanie. Slovensko a Európa v roku 1944*. Múzeum SNP, Banská Bystrica, 2014, s. 526–540. O řeckokatolíckej cirkvi za války BORZA – MANDZÁK, Daniel Atanáz: Vznik a činnosť spolku Jednota sv. Cyrila a Metoda v Michalovciach. In: SOKOLOVIČ, Peter (ed.): *Od Salzburgu do vypuknutia Povstania. Slovenská republika 1939–1945 očami mladých historikov VIII*. ÚPN, Bratislava 2009, s. 471–498; KONEČNÝ, Stanislav: Rusínská otázka v období prvej Slovenskej republiky. In: BOBÁK, Ján (ed.): *Slovenská republika (1939–1945)*. Matica Slovenská, Martin 2000, s. 180.

¹⁰ BARNOVSKÝ, Michal: K otázke takzvaného ukrajinského buržoazného nacionalizmu na Slovensku. *Historický časopis* 1996, roč. 44, č. 1, s. 79–81. Státní bezpečnost na tyto stopy přišla, zjistila, že byly vydávány podklady pro získání občanství těchto osob, a v dobové psychóze se domnívala, že se jedná o bezprostřední napojení na Ukrajinskou povstaleckou armádu, byť Gojdič chtěl pomáhat běžencům, jako pomáhal za války židům a vše posloužilo k diskreditaci jeho osoby a celé církve. ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: *Postavenie Gréckokatolíckej*, s. 229.

i proti biskupovi Gojdičovi.¹¹ A to s osudnými následky, pretože víra, cirkve, kostely, zvyky a obyčaje měly pro zdejší lid zásadní význam, snad dôležitejší než národný moment, pretože ten byl spojován práve s rečkokatolíckou vírou.

Víra a cirkve

Jak již bylo řečeno, vše začalo Užhorodskou unií roku 1646 vytvořenou z iniciativy Drugetovců a uzavřenou v hradním kostele „jejich“ Užhorodu a odtud pochází název.¹² O postupné či „plíživé“ latinizaci uniátské cirkve v době před uznáním hodnoty původních cirkví na druhém vatikánském koncilu a jeho příklonu k ekumenismu, si není třeba dělat iluze.¹³ Postupem staletí se uniátská, později rečkokatolícká cirkve prosadila a zcela vytlačila z této oblasti původní východní ortodoxní vyznání.¹⁴ Na přelomu 19. a 20. století se však pravosláví začalo vracet a to z Ameriky spolu s navráťivšími se vystěhovalci, kteří v USA přestoupili k pravosláví. Byly to ovšem zatím jen ojedinělé výjimky.¹⁵ Uherská moc tento proces velmi nelibě nesla, protože v něm zřejmě správně spatřovala jistý protest proti etablované, maďarofilní a národu a lidu odcizené kněžské vrstvě.¹⁶ Vše se začalo měnit po první světové válce, kdy se i tato část Slovenska nakonec stala součástí Československa a to přes různé pokusy maďarofilských kruhů o její odtržení a připojení ke zbytku Uher pod „vlajkou“ jazykové a národnostní odlišnosti „Slovjaků“ od Slováků, jak propagoval a prosazoval již před rokem 1914 např. prešovský archivář a novinář Viktor Dvorcsák (Dvortsák), ale také František Jehlička a konec konců svého času i Gejza Žebrácky.¹⁷ Pravosláví ožívalo i vlivem Podkarpatské Rusi, kde bylo živější, ale i tam se rozvíjelo i díky iniciativě z Čech, kde přestupové hnutí k pravosláví nabízelo jisté řešení a alternativu namnoze diskreditovanému

¹¹ LETZ, Róbert: Postavenie gréckokatolíckej, s. 266–268. MANDZÁK Daniel Atanáz: „Agent a špion Vatikánu“, s. 102–105. O snaze diskreditovat cirkve prostřednictvím „banderovců“ např. ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: *Postavenie Gréckokatolíckej*, s. 237–239. O tom, že sympatie P. Gojdiče byly vskutku na straně ukrajinských vlastenců např. PETRANSKÝ, Ivan: *Katolícka cirkve na Slovensku a nástup neslobody*. In: PEJČOCH, Ivo – TOMEK, Prokop et al.: *Od svobody k nesvobodě 1945–1956*, s. 169–170.

¹² LIŠKA, Anton: 365 rokov od uzavretia Užhorodskej unie. In: CORANIČ, Jaroslav – KOPRIVNÁKOVÁ Jana (eds.): *Gréckokatolícka cirkve na Slovensku vo svetle výročí II.*, s. 11–20.

¹³ Maďarizaci kléru se maďarská vláda snažila usměrnit ruský „národný pohyb“, a proto podporovala jeho náboženskou identifikaci s rečkokatolíckou cirkví a v rámci této cirkve proces latinizace. LETZ, Róbert: *Postavenie gréckokatolíkov*, s. 101.

¹⁴ HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ, Štefan: *v 19. a 20. storočí. Ľudia – udalosti – dokumenty*. PBF PU, Prešov 1998, s. 41–48.

¹⁵ K Becherovu dále HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ, Štefan: *Pravoslavná cirkve na Slovensku*, s. 85–87. Přestup na pravosláví od začátku 20. století probíhal výlučně v ruském etnickém prostředí.

¹⁶ O odporu maďarských úřadů proti pravosláví na začátku 20. století mj. ŠVORC, Peter: *Začlenění Podkarpatskej Rusi do ČSR (1918–1920)*. In: GONĚC, Vladimír (ed.): *Česko - slovenská historická ročenka, 1997*. MU, Brno 1997, s. 39–60, zvláště s. 41, kde zmiňuje i problematiku kobliny a rokoviny. DANILÁK, Michal: *Vplyv gréckokatolíckej cirkvi na formovanie národného vedomia Rusínov (Ukrajincov) v Uhorsku v 19. storočí a na začiatku 20. storočia*. In: ŠVORC, Peter – HARBULOVÁ, Lubica – SCHWARZ, Karl: *Cirkvi a národy strednej Európy*, s. 134–143, kde kromě historického exkurzu o Užhorodské unii, též o maďarizaci duchovenstva.

¹⁷ STAVIARSKÝ, Štefan: *Prešov v plášti pameti. Tlačiareň Kušnír*, Prešov 2013, s. 200–201. Také BYSTRICKÝ, Valerián: *Zahraničnopolitické súvislosti vzniku Slovenského štátu 14. marca 1939*. VEDA, Bratislava 2014, s. 69–71; RYCHLÍK, Jan: *Češi a Slováci ve 20. století. Spolupráce a konflikty 1914–1992*. Vyšehrad – ÚSTR, Praha 2012, s. 71–72, 77; KOVÁČ, *Dějiny*, s. 182; SEDLÁK, Imrich: *Švitanie na východe. Národno-politické, kultúrno-spoločenské a literárne integračné procesy na východnom Slovensku 1918–1945*. Matica Slovenská, Martin 2008, s. 27nn, 327; TAJTÁK, Ladislav: *Východné Slovensko ako regionálny fenomén*. In: *Historický časopis*, 2001, roč. 49, č. 2, s. 307–329. Dvorcsákovy iredentistické aktivity pokračovaly ve 20. a 30 letech a ve své činnosti neustali ani v době slovenského štátu a byl zcela nepřijatelný i pro radikální křídlo HSLs. Blíže k tomu např. SPIŠIAK, Ján. *Spomienky z Budapešti 1939–1945*. Slovak Academic Press, Bratislava 2010 passim. Autor, velvyslanec Slovenské republiky v Budapešti, na mnoha místech zmiňuje Dvorcsákovu aktivitu, jeho Našu zástavu, slovanstvo a své protesty na oficiálních vládních místech.

katolicizmu.¹⁸ Svě samozřejmě sehrála i ruská emigrace a Ruská pravoslavná církev v zahraničí s centrem v klášteře – lavře – v Ladomirové u Svidníka.¹⁹ Ve dvacátých letech zapouští pravoslavlí na severovýchodním Slovensku kořeny. K důvodům této úspěšné „misie“ můžeme připojit i nespokojenost se systémem udržování či vydržování „gréckokatolíckého“ kléru (koblina a rokovina), které představovaly udržatek skoro feudální a nechut a nemohoucnost místního, chudého, vesměs rolnického obyvatelstva těmto nárokům po válce a v poválečné krizi dostát.²⁰ Proto hledají cestu v pravoslavlí. Vystoupení z církve, ateismus a bezvěrectví tady byly, a nadlouho budou nemožné a nevídané jevy. Někdy se tady hovoří o první dekádě samostatné Československé republiky jako o době bojů o kostely. Stručně řečeno, v obcích, v nichž většina přestoupila k pravoslavlí, celkem bez skrupulí násilně zabrali řeckokatolícké kostely. Ve třicátých letech se situace uklidnila a stanovily se jakési mantinely „spolužívání“.²¹ Počet věřících je poněkud nejistý. Podle sčítání lidu z r. 1930 bylo na Slovensku 9 073 pravoslavných ve 20 církevních obcích, ve skutečnosti jich prý bylo více, protože úřady činily překážky občanům v registraci.²²

Náboženství, resp. náboženská odlišnost, byla přitom mnohdy důležitější než národnostní uvědomění, a konec konců někdy docházelo na jeho základě i k nepřesné národnostní identifikaci. Např. za tzv. Rusňaky byli považováni ti, kteří se hlásili k řeckokatolíckému náboženství.

¹⁸ K pravoslavlí u nás v jeho počátcích MAREK, Pavel: *Církevní krize na počátku první Československé republiky (1918–1924)*. L. Marek, Brno, 2005, s. 261nn; MAREK, Pavel – DANILEC, Jurij: Příspěvek k poznání aktivit arcibiskupa Sawatije na Podkarpatské Rusi v první polovině 20. století. In: *Kultúrne dějiny*, 2010, č. 1–2, s. 24–43. ŠVORC, Peter: Vztah církvi a národního vedomia obyvateľstva strednej Európy v 19. storočí až v prvej polovici 20. storočia. In: ŠVORC Peter – HARBULOVA Lubica – SCHWARZ, Karl: *Círky a národy strednej Európy*, s. 15–22. Autor se zabývá vztahy konfese a etnicity a ukazuje na další interpretovatelnou rovinu hesla o „Čo gréckokatolíck, to Rusín“ a sice, že mělo ještě obrácené směřování: „Čo Rusín, to gréckokatolíck“, protože šlo o eliminaci pravoslavlí.

¹⁹ HARBULOVA, Lubica: Ladomirovské reminiscencie. Z dejin ruskej pravoslavnej misie v Ladomirovej 1923–1944. Pravoslavná bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov 2000, kde je také např. zmíněno o Savatijovi. O významu lavry v Ladomirové a tiskárny a úloze senátora ze Svidníku Juraje Laža též MAREK, Pavel – BUREHA, Volodymyr: *Pravoslavní v Československu v letech 1918–1953; příspěvek k dějinám Pravoslavné církve v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi*. CDK, Brno, 2008, s. 365–366, 370–374, kde je také zmíněna úloha Laža. K Lažovi a významu tiskárny také HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ, Štefan: *Pravoslavná cirkev*, s. 101nn., 129–130; KONEČNÝ, Stanislav: Vývoj a niektoré problémy pravoslavné cirkvi na Slovensku v 20. storočí. In: MAČALA, Pavol – MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří (eds.): *Círky 19. a 20. století ve slovenské a české historiografii*. CDK, Brno 2010, s. 559–572; HARBULOVA, Posobenie ruskej pravoslavnej cirkvi v zahraničí na území Slovenska v rokoch druhej svetovej vojny. In: BARNOVSKÝ, Michal – KODAJOVÁ, Daniela (eds.): *Koniec druhej svetovej vojny a problémy cirkevnej politiky v nasledujúcom období*, s. 44–57; DULOVÍČ, Erik: Realizácia štátnej politiky županov Košickej župy v rokoch 1923–1928. In: *Historický časopis* 2005, roč. 53, č. 4, s. 692; ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: *Postavenie Gréckokatolíckej*, s. 232–233. Podle sčítání lidu v r. 1921 bylo na Slovensku jen 2 879 pravoslavných.

²⁰ Dluhy na těchto dávkách narůstaly a byly v podstatě nedobytné, na což ovšem doplácel klérus a „kantofí“ – kostelní zpěváci postupující pauperizací. Právě téměř feudální renty koblina a rokovina byly namnoze jednou z příčin secese. CO-RANIC, Jaroslav: Gréckokatolícká cirkev na Slovensku v rokoch 1918–1926. In: MAČALA, Pavol – MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří: *Círky 19. a 20. století*, s. 477–491; KONEČNÝ, Stanislav: *Vývoj a niektoré problémy*, s. 561; DULOVÍČ, Erik: *Realizácia štátnej*; s. 692–693. LICHTAJ, Ihor: Formovanie národného vedomia v prostredí duchovenstva gréckokatolíckej eparchie v 20. rokoch 20. storočia. In: ŠVORC, Peter – HARBULOVA, Lubica – SCHWARZ, Karel: *Círky a národy strednej Európy*, s. 157–167.

²¹ MAREK, Pavel – BUREHA, Volodymyr: *Pravoslavní*, s. 272–295. ŠVORC, Peter: Začlenění Podkarpatskej Rusi do ČSR (1918–1920). In: *Česko-slovenská historická ročenka*, 1997, s. 58; ŠVORC, Peter: *Zakletá zem. Podkarpatská Rus 1918–1946*. NLN, Praha 2007, s. 132–138; CORANIC, Jaroslav: *Gréckokatolícka cirkev*, s. 477–491. ŠTURÁK, Peter: Gréckokatolícka cirkev v Československu v rokoch 1945–1950. In: MAČALA, Pavol, MAREK, Pavel, Jiří HANUŠ Jiří: *Círky 19. a 20. století*, s. 549–558.

²² HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ, Štefan: *Pravoslavná cirkev*, s. 144. Ke sčítání lidu: MAJERIKOVÁ – MOLITORIS, Milica: Národnostná situácia na slovensko-poľskom pohraničí po skončení druhej svetovej vojny. In: HRUBOŇ, Anton – LEPIŠ-JURAJ – KUBUŠ Martin (eds.): *Slovensko v rokoch neslobody 1938–1989. Veľké udalosti a fenomény rokov 1938–1989 v re-giónoch Slovenska*. ÚPN, Bratislava 2014, s. 82. KONEČNÝ, Stanislav: *Vývoj a niektore problémy*, s. 559–572.

Víra a náboženství tady měly velký význam a bez nich není možno dějinám této oblasti a národů a jejich vzájemných vztahů vůbec porozumět.²³

Slováci, kteří měli po všech stránkách společenský, politický a kulturní „náskok“, nesli nelibě ambice některých podkarpatoruských politických stran²⁴ na upřesnění vzájemné hranice, tedy v jejich slovníku posun ve prospěch Rusi směrem na západ až k řece Popradu, s tím, že i v bývalých župách Šarišské, Spišské a Zemplínské žijí Rusíni. To byla sice pravda, ale tvořili nejvýše třetinu obyvatelstva a přes všechny problémy s určováním etnicity²⁵ a tedy i spolehlivostí sčítání lidu, to byly skutečně ve své většině slovenské oblasti.²⁶ Co ale bylo možná horší, spor se přesunul i do lůna řeckokatolické církve. Tato církev byla vlastně do roku 1918 jediným reprezentantem rusínského obyvatelstva, ale v žádném případě nebyla jen „jeho“ církví.²⁷ Všechna data z různých sčítání lidu jasně ukazují její větší přesah. Tedy počet věřících byl vždy podstatně vyšší, než kolik obyvatel se na východním Slovensku hlásilo k rusínské, později též k ukrajinské národnosti. Rusínský substrát byl v církvi zřejmě v minulosti mnohem silnější, ale přesto se nikdy nejednalo výlučně o rusínskou církev, ale v průběhu času a asimilačních procesů se stávala čím dál více, hlavně v jižních oblastech prešovské eparchie, také slovenskou. Toto napětí mezi Slováky a Rusíny (maďarští věřící byli v naprosté menšině) bylo signifikantní po celé 20. století a projevilo se i za válečné Slovenské republiky. Tehdejší moci byl trnem v oku prešovský biskup Goidič, který

²³ KOVAL, Peter: Slovenská historiografia o slovensko-rusínských/ukrajinských vztáchoch v 19. storočí a v prvej polovici 20. storočí. In: *Acta historici Presoviensis*, 2006, roč. 6, s. 259–276; KOVAL, Peter: Gréckokatolícka cirkev a formovanie národného vedomia Slovákov na severovýchodnom Slovensku v rokoch 1918–1938. In: Peter ŠVORC, Peter – HARBULOVÁ, Ľubica – SCHWARZ, Karl: *Cirkvi a národy strednej Európy*, s. 169–179. O vzťahu etnicity a konfesionality. Při sčítání lidu v r. 1921 bylo 85 644 Rusínů a 193 778 řeckokatolíků. Problémem byla mnohokrát zmiňovaná „propustnosť“ národností. Jsou i doklady, že v této době mnozí Slováci říkali, že nejsou Slováci, ale „Rusnáci“.

²⁴ O rusínsko-ukrajinských stranách, z nichž některé zasahovaly i na východní Slovensko LIPTÁK, Ľubomír: *Politické strany na Slovensku 1860–1989*. Archa, Bratislava 1992, s. 204–210.

²⁵ ŠVORC, Peter: *Základné determinanty*, s. 23. Zmiňuje relativitu a relativizování etnicity. KOVAL, Peter: Slovenskí dejatelia a etnické hranice na severovýchode Slovenska v druhej polovici 19. a v prvých rokoch 20. storočí. In: *Dejiny – internetový časopis Inštitútu historie FF PU v Prešove*, 2007, roč. 2, s. 19–37. Dostupné na internetu: <http://dejiny.unipo.sk/Blog%20Posts/dejiny-22007.html>; ŠVORC, Peter: *Stanovenie hranice*, s. 69–87; KOVAL, Peter: Slovenské vnímanie slovensko-ukrajinských etnických hraníc v rokoch 1938–1945. In: SOPOLIGA, Miroslav: *Vedecký zborník Múzea ukrajinskej kultury*, s. 47–57.

²⁶ LETZ, Róbert: Postavenie gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945–1968. In: *Historický časopis*, 1996, roč. 44, č. 2, s. 262–263, kde jsou uvedeny statistické údaje o počtu příslušníků řeckokatolické církve podle sčítání obyvatel před válkou a po válce. Zmiňuje mnohokrát citovanou skutečnost, že již v meziválečném období rusínští politikové požadovali připojení části Šariše, celého Zemplínu a slovenské části Užhorodské župy k Podkarpatské Rusi a změnu vyučovacího jazyka ze slovenštiny na rusínštinu atd. LETZ, Róbert: Postavenie gréckokatolíkov slovenskej národnosti v rokoch 1918–1950. In: DORULA, Ján: *Slovensko-rusínsko-ukrajinské vzťahy*, s. 109; PETRÁŠ, René. *Menšiny v meziválečném Československu. Právní postavení národnostních menšin v první Československé republice a jejich mezinárodněprávní ochrana*. Univerzita Karlova v Praze – Karolinum, Praha 2009, s. 253; ŠVORC, Peter: Začlenenie Podkarpatské Rusi do ČSR (1918–1920). In: *Česko - slovenská historická ročenka*, 1997, s. 53–54; SUŠKO, Ladislav: Podkarpatská Rus ako autonómna krajina pomnichovskej – druhej ČSR. In: *Česko-slovenská historická ročenka*. MU, Brno, 1997, s. 157–161. A samozřejmě ŠVORC, Peter: Krajinská hranica medzi Slovenskom a Podkarpatskou Rusou v medzivojnovom období (1919–1939). Univerzum, Prešov 2003; DULOVÍČ, Erik. *Realizácia štátnej*, s. 661, 689; HANAK, Walter: *K Podkarpatsko – Rusínská otázka 1918–1945*. Česká expedice, Praha 1998, s. 15. Podle Scrantonské rezoluce požadovala v době první světové války politická reprezentace Rusínů v USA i Rusíny obydlené části Spiše, Šariše, Zemplína a Gemeru. K nejednoznačně vymezeným hranicím, které vedly až k „malej vojne“ 1939. HÚSEK, Ján: *Národopisná hranice medzi Slovákmi a Karpatorusy*. Bratislava: Prúdy, 1925, s. 509. Dále BYSTRICKÝ, Valerián: *Zahranličnopolitické súvislosti*, s. 264. Andrej Bródy tuto otázku na podzim 1938 opět otevřel. Objevila se propaganda hlavně řeckokatolických duchovních a učitelů s cílem připojit k tehdy již Zarkarpatské Rusi území východního Slovenska jako tradičně až po Poprad. ŠVORC, Peter: *Základné determinanty*, ref. 10, s. 22–23; KOVAL, Peter: Ján Ruman a jeho pohľad na slovensko-rusínské vzťahy na severovýchodnom Slovensku v 30. rokoch 20. storočí. In: *Dejiny – internetový časopis Inštitútu historie FF PU v Prešove*, roč. 2007, č. 1, s. 80. Dostupné na internetu: http://dejiny.unipo.sk/PDF/Dejiny_1_2007.pdf.

²⁷ HARAKSIM, Ludovít: „Zlatý vek“ biskupa A. Bačinského a obrodenecké obdobie A. Duchnoviča – dve epochy dejin Rusínov. In: DORULA, Ján: *Slovensko-rusínsko-ukrajinské vzťahy*, s. 10–36; ADAM, Ján: Od jednej konfesie a jednej etnicity k druhej konfesii a dvom etnicitám (Na príklade gréckokatolíkov Prešovského a západnej časti Mukačevského biskupstvá). In: ŠVORC, Peter – HARBULOVÁ, Ľubica – Karl SCHWARZ, Karl: *Cirkvi a národy strednej Európy*, s. 125–133.

zdůrazňoval své rusínství a preferoval ve vedení církve Rusíny na úkor Slováků.²⁸ Skutečně bylo velmi časté, ze strany řeckokatolické hierarchie,²⁹ ztotožňování církve s Rusíny a s tím, že všichni věřící jsou „Rusnáci“ (ale to podle většiny autorů označuje právě jen náboženskou víru, nikoliv národnost) a jedná se tedy o jejich národní církev.³⁰ Jak ovšem přesvědčivě dokázali mnozí autoři, bylo to v zásadě nesprávné a i prostý poměr mezi výsledky sčítání lidu, které udávalo i náboženskou víru, jednoznačně ukazoval na velký převis Slováků nad Rusíny. Více než polovinu věřících tvořili Slováci.³¹

Národnostní a náboženské problémy byly těsně spojeny, ale společné náboženství nutně nepředznamenávalo etnicitu. Ovšem i takové zjednodušující náhledy ztotožňující Rusíny s řeckokatolickou církví a naopak s jasnými politickými konotacemi se také objevovaly. Obecně snad platí, že katolíci byli výlučně Slováci a pravoslavní spíše Ukrajinci nebo Rusíni, ale fečtí katolíci mohli být a byli jak Rusíni/Ukrajinci (tady přejímám v literatuře běžné alternativní termín nejlépe vystihující složitost problému), tak Slováci, kterých byla ostatně nakonec většina.³²

Nicméně docházelo k oboustrannému napětí, jak národnostnímu, tak náboženskému, ve kterém se projevil dřívější změny národnosti, ale většinou nikoliv náboženství. Jinými slovy se domníváme, že Slováci, kteří se hlásili k řeckokatolické církvi, mohli být dříve Rusíni, ba dokonce, jak ukazují různé studie ještě v době přijetí Užhorodské unie, byli i ortodoxní Slováci. Zřejmě ale jen málokdy uvědoměli Slováci přecházeli v době ČSR k pravoslaví. Stejně tak přechod Rusínů k římskému katolicismu znamenal již oslabené etnické vědomí a obsahoval v sobě eo ipso asimilační tendenci. Samozřejmě tyto argumenty zcela neplatí po Prešovském soboru po r. 1950, kdy se mnozí řečtí katolíci obou národností nábožensky vyžívali mnohdy v katolických kostelech, ale to ještě nemusí nutně znamenat ani náboženské odpadnutí, ani odnárodnění, ale pouze vynucené nouzové řešení.

²⁸ KOVAL, Peter: Podiel gréckokatolíckej cirkvi v Prešove na multietnickom charaktere mesta v druhej polovici 30. rokov a začiatku 40. rokov. In: *Annales historici Presoviensis* 2010, roč. 9, s. 217 o „rusinském“ Gojdičově biskupství. A mnoho obdobných dokladů přináší další literatura. Proti tomu pak stála snaha o prosazení biskupství pro slovenské věřící v Michalovcích. Myšlenka nebyla nikdy zcela zapomenuta, jak dokládá poznatek Státní bezpečnosti z „krizových“ let. Archiv Ústav památi národa (dále A ÚPN), fond (dále f.) Krajská správa Sboru národní bezpečnosti, správa Státní bezpečnosti v Košicích B 10/II 1948–1991 (dále KS ZNB S ŠtB), inv. č. 1187. Zpráva o operativní činnosti Správy StB za rok 1969. Slovenská církevní emigrace v Římě na čele s jezuitou Michalem Lackem měla vyvolávat rozpory mezi řeckokatolickými věřícími slovenské a ukrajinské národnosti. M. Lacko údajně podněcoval domácí prostředí k požadavkům na zřízení „slovenského“ biskupského úřadu v Michalovcích.

²⁹ Ta ale mnohdy smýšlela a mluvila maďarsky. GALAJDA, Daniel: Náboženská výchova v školskom systéme Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v 20. storočí. In: CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter (eds.): *Dejiny cirkevného gréckokatolíckého školství na Slovensku II*. Prešov 2009, s. 149. Struktury církve byly etnicky rusínské, od poloviny 19. století maďarizované, jejich asimilace pak byla ve 20. století důsledkem hospodářského pokroku a zlepšení komunikací, což způsobilo narušení uzavřeného světa a jeho otevření nejružnějším vlivům.

³⁰ Proti tomu vystupovala v době ČSR Slovenská liga. Blíže k tomu KOVAL, Peter: Ján Ruman a jeho pohľad na slovensko-rusínské vzťahy na severovýchodnom Slovensku v 30. rokoch 20. storočí. In: *Dejiny – internetový časopis Inštitútu historie FF PU v Prešove*, roč. 2007, č. 1, s. 80–86; KOVAL, Peter: Podiel gréckokatolíckej cirkvi v Prešove na multietnickom charaktere mesta v druhej polovici 30. rokov a začiatku 40. rokov. In: *Annales historici Presoviensis*, 2010, roč. 9, s. 215–227. Za Slovenské republiky už pokročila „etnodiferenciácia“ i části nových duchovních a proto se množily stížnosti proti označování všech věřících za Rusnáky.

³¹ BARNOVSKÝ, Michal: K otázke takzvaného ukrajinského buržoazného nacionalismu na Slovensku. In: *Historický časopis*, 1996, roč. 44, č. 1, s. 64–82; CORANIČ, Jaroslav: *Gréckokatolícká cirkev*, s. 479. KOVAL, Peter: *Ján Ruman*, s. 82; ŠNICER, Ihor: Vplyv náboženského faktora na politický a kultúrny život obyvateľstva Uhorskej Rusi na začiatku 20. storočia. In: ŠVORC, Peter – HARBULOVA, Lúbia – SCHWARZ, Karl: *Církev a národy strednej Európy*, s. 150. Zcela obdobná byla situace v Haliči, kde podle rakouského sčítání lidu v r. 1900 měli Poláci početní převahu nad Rusíny. Jédrzej Giertych *O Polakach grekokatolikach* velmi poučeně tvrdí, že multietnická řeckokatolická církev znamenala její „neutralizaci“ ve smyslu angažmá v národnostních sporech a mohla napomáhat sblížování obou národů. Rakouská vláda se však snažila o pravý opak, „porusínštit“ církev a tak ji postavil proti polským národnostním ambicím. Dostupné na internetu: <http://w.kki.com.pl/pioinf/przemysl/dzieje/rus/grekokatolicy1.html>.

³² ŠVORC, Peter: *Základné determinanty*, s. 25–26. Římskokatolické náboženství bylo na severovýchodním Slovensku spojené se slovenskou národností a nebylo spojované s Rusíny. Pravoslavné náboženství „bolo priam identifikátorom rusínskej/ukrajinskej etnicity“ a ať hovoří jakýmkoliv dialektem, jsou Rusíni. Problém vzniká u řeckokatolické církve. „Vrchnost“ se hlásila k rusínskému etniku a prosazovala toto pojetí na celou církev s tím, že pojmenování pro jejich věřící je „rusnák“.

Poměry byly natolik spletité, že docházelo, a nejen tehdy, k zjednodušené záměně pravoslavných s Rusíny/Ukrajinci, ale i mezi pravoslavnými byli lidé hlásící se ke slovenské národnosti (zřejmě došlo k předchozí změně proklamované národnosti na slovenskou), a i mezi „uniaty“ tvořili dokonce většinu, hlavně v jižní části prešovské eparchie, v okolí Michalovců.³³ Biskup Gojdič byl biskupem dvojitěho lidu, jak Rusínů, kteří žili převážně v „Prjaševščině“ (tedy na Prešovsku), tak Slováků. Sám se skutečně přikláněl k rusinství, i když byl do jisté míry „maďarizovaný“³⁴ a v tom smyslu oslovil věřící před sčítáním lidu na podzim roku 1940.³⁵ Tato výzva mu v očích Slovenské republiky velmi uškodila, protože byl podezírán z přílišného příklonu k rusinství a nadřování Rusínům proti Slovákům.³⁶ Zkrátka pokračovala snaha o slovakizaci církve.³⁷ Ale podobně „špatně“ na tom byla i pravoslavná církev.³⁸

Pravoslavizace

Severovýchodní Slovensko, a tedy převážnou část Rusínů, postihly ve dvacátém století, resp. od roku 1950, tři těžké rány osudu. První se dotkla nejdůležitější věci – víry a církve. Přitom bezprostředně po válce se řeckokatolická církev těšila poměrně značným sympatiím vládnoucích kruhů právě kvůli svým rozporům s vedením již bývalé Slovenské republiky a díky odbojové činnosti.³⁹ Ale období mírové koexistence bylo bohužel krátké a bylo vystřídáno konfrontačním přístupem způsobeným sovětským ateismem a nedůvěrou až nenávistí vůči všemu zahraničnímu. Obě tyto animozity se mohly vyžít na osudu řeckokatolické církve uznávající papežský primát,

³³ K národnostní otázce LETZ, Róbert: *Postavenie gréckokatolíkov*, s. 104.

³⁴ Do doby zvýšené podpisové kampaně a jednání o obnovení církve spadá dopis Vasilu Hopka, který 17. května 1965 napsal z vyhnanství v Oseku metropolitovi Dorotejovi, v němž mu děkoval za jeho údajnou snahu o své omilostnění, propuštění z vězení. V této souvislosti je zajímavé, že na začátku dopisu se omlouvá, že píše ukrajinsky s chybami. Je to proto, že „jsme Lemki“ a on musel studovat maďarštinu. „Maďarsky znám dokonale a svoji mateřštinu jen málo, jak se mluví na ulici.“ Slovenský národní archiv (dále SNA), f. Povereníctvo pro školstvo a kultúru SNR, P-XIII-12-5, inv. č. 451, k. 168. Dorotej dopis vydal státním orgánům a je součástí spisu. Maďarizaci kléru se maďarská vláda snažila usměrnit ruský „národní pohyb“, a proto podporovala jeho náboženskou identifikaci s řeckokatolickou církví a v rámci této církve proces latinizace. LETZ, Róbert: *Postavenie gréckokatolíkov*, s. 101.

³⁵ PEKÁR, Martin – TOKÁROVÁ, Zuzana: K postaveniu Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1939–1945 vo svetle slovenskej historiografie a nemeckých prameňov (sonda do problematiky). In: CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter – KOPRIVNÁKOVÁ, Jana (eds.): *Cirkev v okovách totalitného režimu. Likvidácia Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1950*. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov 2010, s. 47–62. Dále LACKO, Martin: *Slovenská republika*, s. 156–157.

³⁶ O tom, že kvantitativní údaje hrajou v menšinové politice klíčovou roli, od níž se má dosáhnout i kvalitativního posunu v prosazování menšinových práv, není pochybnosti. O 30 let později se stejně odpovědně připravoval na sčítání lidu i Kulturní svaz ukrajinských pracujících KZUP, když před sčítáním lidu v roce 1970 apeloval na nutnou přípravu a využití všech forem a metod práce na „povznesenie národnostného povedomia“. ŠA Prešov, pobočka Svidník, f. OV NF SSR Svidník k. 1. Zpráva o činnosti OV KZUP z 3. 2. 1970; BORZA, Peter: *Perzekúcia gréckokatolíckych duchovných*. In: SOKOLOVIČ, Peter (ed.): *Perzekúcie na Slovensku v rokoch 1938–1945. Slovenská republika 1939–1945 očami mladých historikov VII*. ÚPN, Bratislava 2008, s. 424–439. V celoslovenském kontextu BAKA, Igor: *Politický systém a režim Slovenskej republiky v rokoch 1939–1940*. VHU Bratislava, Bratislava 2010, s. 129–130 a 258–259.

³⁷ Ke slovakizaci řeckokatolické církve DULOVIČ, Erik: *Realizácia štátnej*, s. 690. CORANIČ, Jaroslav: Školská otázka ako súčasť národnostnej problematiky vo vzťahu štátu a Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1939–1945. In: CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter: *Dejiny cirkevného gréckokatolíckého školství*, s. 119–126; KONEČNÝ, Stanislav: Rusínská otázka v období prvej Slovenskej republiky. In: BOBÁK, Jan (ed.): *Slovenská republika (1939–1945)*. Matica Slovenská, Martin 2000, s. 178. Založení „slovenské“ Jednoty sv. Cyrila a Metoda mělo být protiváhou redemptoristům v Michalovcích, kteří představovali rusifikační faktor.

³⁸ Pod ještě větším tlakem bylo pravoslavlí. Přestupům, které byly ve 20. a snad ještě ve 30. letech běžné, bylo zabráněno vyšší finanční taxou. HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ, Štefan: *Pravoslávna cirkev*, s. 149; MAREK, Pavel, LUPČO, Martin: *Nástin dějin pravoslavné církve v 19. a 20. století; prolegomena k vývoji pravoslavlí v českých zemích, na Slovensku a na Podkarpatské Rusi v letech 1860–1992*. CDK, Brno 2013, s. 237; CORANIČ, Jaroslav: *Školská otázka*, s. 132–133.

³⁹ ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: *Postavenie Gréckokatolíckej*, s. 227. Prešovská eparchie měla za Slovenské republiky v té době 189 333 věřících v 201 farnosti.

tedy centrum v zahraničí, v imperialistické cizině.⁴⁰ Navíc se jednalo z části o Rusíny/Ukrajince, na něž si sovětská moc jistě dělala „nárok“ a navíc mohli být příkladem pro sovětskou Ukrajinu, což bylo z hlediska Kremlu nepřipustné.

Vše začalo úderem proti řeckokatolické církvi jako celku, nejen proti hierarchii, jako v případě katolické církve. „Inspirující“ byl sovětský vzor a vliv. Ve všech zemích, které se staly součástí sovětského mocenského bloku, byla již dříve uniatská církev likvidována a naposled se tak stalo v ČSR. To, co se mělo stát v Československu, předznamenal události v SSSR a v Rumunsku, kde byly unie zrušeny brzy po válce a věřící včleněni do pravoslavné církve.⁴¹ Musíme vzít v úvahu obecný náhled komunistické moci k náboženství a církvi a především Vatikánu jako agentuře imperialismu, s hierarchií v lidově demokratických zemích jako „pátou“ kolonou. Zkrátka komunistická moc nesnesla vedle sebe jakoukoliv nezávislou organizaci a tou církev, i při své schopnosti akomodace podmínkám, pokud byly aspoň částečně snesitelné, dokázala být. Pravoslaví bylo v SSSR po desetiletí všemožně potlačováno s výjimkou let Velké vlastenecké války, kdy Stalin ve strachu o přežití dočasně vzal církve na milost. V Československu se tento akt udal 28. dubna 1950 tzv. Prešovským soborem, na kterém byla zrušena Užhorodská unie, i když jeho legalita byla pofidérní již ve své době, a nyní je zcela odmítána.

Oficiálně bylo toto sloučení církví, resp. pohlcení jedné druhou, nakonec přes všechnu snahu nepřilíh připravené,⁴² prezentováno jako dobrovolné rozhodnutí řeckokatolických kněží a věřících pro návrat k „pradedovskej“ víře.⁴³ Byla to příznačná administrativně represivní akce režimu té doby. V literatuře byla v poslední době mnohokrát, snad až vyčerpávajícím způsobem

⁴⁰ Samozřejmě do toho také zasahovaly i vlivy „světské“, přímo sovětské. ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: *Postavenie Gréckokatolickej*, s. 230. Již v r. 1946 jsou ze strany SSSR patrné snahy o rozložení církve a sloučení s pravoslavnými. ŠTURÁK, Peter: *Dejiny gréckokatolickej cirkvi v Československu v rokoch 1945–1989*. Náboženské vydavateľstvo PETRA, Prešov 1999.

⁴¹ STOCKI, Jaroslav. *Lwowski Sobór* 8. – 10. marca 1946 roku: przygoťowania, przebieg i skutki. Rola systemu totalitarnego. In: *Pamięć i Sprawiedliwość*, 2009, roč. 14, č. 1, s. 237–267; MURAŠKO, Galina P.: Osudy gréckokatolickej cirkvi na Slovensku po druhej svetovej vojne. Pozícia Moskvy vo svetle materiálov ruských archívov. In: BARNOVSKÝ, Michal – KODAJOVÁ, Daniela: *Koniec druhej svetovej vojny*, s. 119–134; BARNOVSKÝ, Michal: Gréckokatolícká a pravoslavná cirkev na Slovensku v rokoch 1945–1950. In: BARNOVSKÝ, Michal – KODAJOVÁ, Daniela: *Koniec druhej svetovej vojny*, s. 135–154; ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: *Postavenie gréckokatolickej*, s. 234. Ke zrušení brestlitevské unie v r. 1946 v Haliči a pak také v Rumunsku. Neměli bychom ani zapomínat, že sovětská moc jen navazovala na obdobný nepřátelský postoj a obdobné metody zákazů a násilné pravoslavizace za účelem odnárodnění uplatňovaný např. v chelmské diecézi již za carských dob. Lidé na tento násilný akt reagovali obdobně, příklonem ke katolicismu, odbýváním vlastních mší apod.

⁴² K návratovým výborům LETZ, Róbert: *Postavenie gréckokatolickej cirkvi*, s. 272–273. Období 1948–1983 přehledně zpracovali GAJDOŠ, Marián – KONEČNÝ, Stanislav: *Postavenie Rusínov-Ukrajincov na Slovensku 1948–1953*. ÚSD AV ČR, Praha 1994.

⁴³ HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ Štefan: *Pravoslávna cirkev*, s. 177–179. V letech 1950–1968 se k pravoslavné církvi „přidalo“ víc než 80 % řeckokatolických věřících. MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 233–234. Stát vypustil z rudé lahve džina neklidu, který prakticky neustále, přinejmenším na území východního Slovenska, destabilizoval situaci. Problémy se pořád vracely a otravovaly situaci, nakonec nešlo už ani tak o samotnou církev, jako hlavně o nastolení klidu a pořádku v regionu na hranicích se SSSR. K tomu také HORNÁČEK, Jozef: *Konfesné právo upravujúce postavenie gréckokatolickej cirkvi na území Slovenska po roku 1918*. Veda SAV, Bratislava 2011, s. 124, kde uvedeno, že sovětský velvyslanec Silin odmítl zrušení církve a akci P, protože pro SSSR je důležité, aby na jeho hranicích nebylo obyvatelstvo nepřátelsky naladěno vůči Sovětskému svazu. Pravoslavná církev se ocitla v nezáviděníhodné situaci, protože byla preferována. MAREK, Pavel – BURĚHA, Volodymyr: *Pravoslavní*, s. 375nn. Podobně MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 235–236. Jiný pohled má samozřejmě HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ, Štefan: *Pravoslávna cirkev*, passim.

zpracována.⁴⁴ Tento proces vstoupil do dějin jako „akce P“ – pravoslavizace.⁴⁵ Samotné pravoslavné církvi to ovšem přineslo nejen bezprostředně velké problémy, jak se vyrovnat s obsazením tolika farností, ale také jak zvládnout příliv nových věřících. V té době se hlásilo k řeckokatolické církvi více než 200 tisíc obyvatel ve stovkách farností.⁴⁶ Byli „obsluhováni“ 286 duchovními, i když tady se počty nepatrně podle pramenů liší. Pravoslavných bylo mnohem méně. Takže pro ně stačilo 18 duchovních, kteří měli na starosti 24 farností, v nichž bylo cca 20 tisíc věřících. Řečtí katolíci ukrajinské národnosti přijali údajně rozhodnutí o spojení příznivěji než Slováci, kteří se s rozhodnutím v převážné míře neztotožnili.⁴⁷ Pravoslavná církev byla navíc postavena před dilema, jak se vypořádat s lhotejností, v lepším případě, jinak spíše nevraživostí až otevřenou nenávisť mnoha farníků a celých farních osad, které přetrvávaly celých 18 let, kdy byla řeckokatolická církev nucena žít život v katakombách.⁴⁸ Svě způsobili i kněží, kteří formálně přešli k pravoslaví, ale neztotožnili se s ním a mnozí se navíc opět vrátili a odčinili své odpadnutí. Výchova pravoslavného dorostu byla velmi složitá. Do „rychloukzů“ se dostali lidé bez dostatečných předpokladů k tomuto povolání. V 50. letech tak došlo také k povolání více než desítky kněží ze SSSR, z nichž někteří u nás již zůstali.⁴⁹ Z krátkodobého i dlouhodobého hlediska na to pravoslavná církev, byť byla státem do jisté míry podporována nebo právě proto, velmi doplatila.⁵⁰ Mnozí kněží nepřestoupili, „nesjednotili se“.⁵¹ Mnohé farnosti dokonce nepřijaly nové pravoslavné faráře a raději

⁴⁴ Z poslední doby obsáhla edice pramenů MANDZÁK, Daniel Atanáž: *Dokumenty k akcii „P“: Prešovský „sobor“*. ÚPN, Bratislava 2014, s. 759; MAREK, Pavel – LUPČO, Martin, *Nástin dějin*, s. 264–274. Podle právních historiků nebyl sobor platný ani z pohledu tehdejšího práva, natož práva kanonického. Moc si toho byla vědoma a tím se vysvětluje počáteční váhání předsedy Státního úřadu pro věci církevní Z. Fierlingera přiznat rozhodnutí soboru úřední platnost. Majetek řeckokatolické církve byl převedený na pravoslavnou výnosem SÚC z 13. 2. 1952. HORŇÁČEK, Jozef: *Prešovský sobor – jeho zákonnost a právné následky*. In: CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter – KOPRIVNÁKOVÁ, Jana: *Církev v okovách totalitního režimu*, s. 113–120; HORŇÁČEK, Jozef: *Konfesné právo*, s. 106–110. Za začátek tažení proti řeckokatolické církvi můžeme považovat např. proces s P. Hučkem a basiliány v Praze r. 1948, návratové výbory a řadu dalších indicií. Osobně se na této likvidaci podíleli mj. místopředseda SNR a přední exponent UNRP (Prjaševčiny) Ivan Rohal-Ilkiv, předseda KV KSS v Prešově Arnošt Pšenička, vedoucí kulturně propagačního oddělení KV KSS v Prešově Vasil Kapišovský, předseda KNV v Prešově L. Medved' a předseda KNV v Košicích Michal Chudík, jak ukázal CORANIČ, Jaroslav: *Tzv. „Prešovský sobor“ – vyvrcholenie úsilia totalitnej moci o likvidáciu gréckokatolíckej cirkvi v Československu*. In: CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter – KOPRIVNÁKOVÁ, Jana: *Církev v okovách totalitního režimu*, s. 63–88. ŠTURÁK, Peter: *Utrpení řeckokatolických kněží a jejich rodin v době jejich nuceného pobytu v Čechách v kontextu pronásledování řeckokatolické církve v letech 1950–1968*. In: SLÁDEK, Karel a kol. (eds.): *Řeckokatolická církev v Českých zemích. Dějiny, identita, dialog*. Pavel Mervart, Červený Kostelec 2013, s. 44; MLYNÁRIK, Ján: *Osud banderovců a tragédie řeckokatolické církve*. Libri, Praha 2005, s. 95; ŠTURÁK, Peter: *Gréckokatolícká cirkev*, s. 555–557; LETZ, Róbert: *Postavenie gréckokatolíckej cirkvi*, s. 274–276; MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 271–273; KAPLAN, Karel: *Stát a církev v Československu v letech 1948–1953*. Doplněk, Brno 1993, s. 114–118; LETZ, Róbert: *Prenasledovanie kresťanov na Slovensku v rokoch 1948–1989*. In: *Zločiny komunizmu na Slovensku 1948–1989*. Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 2001, s. 143–153; KONEČNÝ, Stanislav: *Vývoj a niekotre problémy*, s. 565–566; PEŠEK, Jan: *Štátna moc a spoločnosť na Slovensku 1945–1948–1989*. Historický ústav SAV vo vydavateľstve Prodoma, Bratislava 2013, s. 136, 247nn; BARNOVSKÝ, Michal: *Likvidácia gréckokatolíckej cirkvi v Československu roku 1950*. In: *Soudobé dějiny*, 2001, roč. VIII, č. 2–3, s. 312–331.

⁴⁵ MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 234 a s. 264nn; LETZ, Róbert: *Prenasledovanie*, s. 143–153; HORŇÁČEK, Jozef: *Konfesné právo*, s. 110–112; MAREK, Pavel – BUREHA, Volodymyr: *Pravoslavní*, s. 425nn; KONEČNÝ, Stanislav: *Pravoslavná církev na Slovensku po druhej svetovej vojne*, s. 321–339. Dostupné na internetu: http://www.mtatku.hu/interreg/kotet2/15_sz_konecnypdf.

⁴⁶ ŠTURÁK, Peter – BORZA, Peter: *Postavenie Gréckokatolíckej*, s. 235–242. V roce 1950 bylo 57 500 pravoslavných a koncem 40. let se k řeckokatolické církvi hlásilo na středním a východním Slovensku 230 045 občanů.

⁴⁷ Štátny archív Košice (dále jen *ŠA Košice*), f. Východoslovenský krajský výbor KSS v Košiciach 1960–1990, inv. č. 51, k. 155. Zasedání KV KSS 9. 4. 1968.

⁴⁸ ŠKOVIERA, Andrej: *Vplyv udalostí roku 1950 na identitu gréckokatolíkov na Slovensku*. In: CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter – KOPRIVNÁKOVÁ, Jana (eds.): *Církev v okovách totalitního režimu*, s. 199–207. K tomu také BOHÁČ, Vojtech: *Spôsoby slávenia liturgie a vysluhovania sviatostí v gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku v rokoch 1950–1968*. In: *tamtéž*, s. 185nn.

⁴⁹ O vyslání kněží ze Sovětského svazu na posílení pravoslavné církve v Československu MAREK, Pavel – LUPČO, Martin, *Nástin dějin*, s. 312–317.

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 274nn. Autoři hovoří o rozvratu v pravoslavné církvi jako důsledku pravoslavizace uniátů.

⁵¹ PEŠEK, Jan – LETZ, Róbert: *Struktúry moci na Slovensku 1948–1989*. Vydavateľstvo Michala Vaška, Prešov 2004, s. 122.

se obešly po léta, někdy až do r. 1968 bez nich.⁵² Pravoslavná církev se samozřejmě snažila tyto jevy marginalizovat, ale také je nemohla zcela popřít, a to ani plných 15 let po soboru. Eparchiální rada pravoslavné církve v Michalovcích 26. 10. 1965 v rozkladu pro Povereníctvo SNR pro školství a kulturu, které mělo na starosti také církevní problematiku, podala zprávu o nekonsoolidovaných farnostech a filiálních církevních obcích v obvodech michalovské eparchie, kterých má být ale jen velmi málo – 4 farnosti a snad 7 filiálních osad. Ve zprávě je přímo uvedeno, že lidé si sami vykonávají bohoslužby v chrámu, někde „při křížcích“ a někdy docházejí zároveň na bohoslužby do římskokatolického kostela.⁵³

Důležité, a pro další vývoj podstatné bylo, že se mnozí nevzdali své víry, a to nejen kněží, kteří byli vystaveni brutální „akci 100“.⁵⁴ Někteří působili i v podzemní církvi.⁵⁵

Ale ani věřící nepřestali doufat v obnovení církve.⁵⁶ Petiční hnutí v polovině 60. let je toho „rukolapným“ dokladem.⁵⁷

Sobor, ať jakkoliv problematický, sebou přinesl neblahé a v lecčem dlouhodobé až trvalé následky. Zrekapitulujme si situaci. Z více než 200 řeckokatolických kněží jejich přístup k pravoslaví podepsala jen menšina, počty se v literatuře liší, stejně jako jsou poměrně nezřetelné archivní seznamy těchto kněží, protože mnozí svůj podpis odvolali, někteří i víckrát. Zůstává ovšem skutečností, že mnozí z těch, kteří tak učinili, udělali to bez vnitřního přesvědčení, ze strachu, pod

⁵² MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 275–281 uvádí, že z 288 východoslovenských řeckokatolických kněží jen malá část byli „pokrokoví“, kteří se sjednotili, složili slib věrnosti republice a zapojili se do pravoslavného života. Jen na první pohled je mimořádná výtržnost v jedné obci v okrese Vranov n. Topľou, kde v roce 1956 chtěli vyhnat pravoslavného faráře s tím, že si budou náboženské úkony vykonávat sami, jako jinde. Nechtějí vůbec faráře, vytloukají mu okna, aby ho zastrážili. Jedná se o tzv. bezpopovce, kteří představovali snad až jakýsi návrat do dob předtolerančních a byli velmi rozšířeni. Autoři uvádějí až 80 vakantních farností.

⁵³ SNA, f. Poverenienctvo pre školstvo a kultúru, inv. č. 451, sign. P-XIII-12-5, k 168.

⁵⁴ MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 283–285. Bezprostředně po soboru ale ještě nebylo vše definitivně jasné. Při jednání na Štrbském plese s „povolnými“ řeckokatolickými kněžími zástupci vlády odmítli jejich pokusy o nějaké zachování církve. Moc si uvědomila překotnost akce a z obavy, aby v nábožensky smíšených obcích v Košickém kraji věřící nepřestupovali k římským katolíkům, bylo taktičtější nějakou dobu zanechat na místě původní faráře, i když se nesjednotili. Když ke zlomení jejich odporu nic nepomáhalo, byli vyvezeni do Čech. MANDZÁK, Daniel Atanáz: Štátný úrad pre veci cirkevne a akcia „P“. In: : CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter – KOPRIVNÁKOVÁ, Jana (eds.): *Cirkev v okovách totalitného režimu*, s. 89–112; MAREK, Pavel: Pokus dokončit likvidaci řeckokatolické církve v Československu: „Akce 100“. In: tamtéž, s. 157–173. Cílem bylo „očistit“ východní Slovensko od všech duchovních řeckokatolické církve, kteří odmítli sjednocení, ale ani to nepomohlo uklidnit situaci, navíc se věřícím dostalo podpory od katolické církve západního ritu, ale teprve v r. 1956 kolegium předsedy Státního úřadu pro věci církevní „dovolilo“, aby bývalí řeckokatoličtí věřící přijímali svátosti od římskokatolických kněží. Pravoslavná církev zklamala, nebyla schopna obsadit všechny fary, navíc vzniklo napětí mezi staropravoslavnými, sjednocenými a novověstenci, absolventy rychlorukurů, kteří mnohdy ani intelektuálně ani morálně nebyli na výši svého povolání. Ti, kteří přešli z řeckokatolické církve z pragmatických důvodů, byli pasivní, chtěli jen „přežít“. ŠTURÁK, Peter: *Utrpení řeckokatolických kněží*, s. 41–63.

⁵⁵ BALÍK, Stanislav – HANUŠ, Jiří: *Katolická církev v ČSR 1945–1989*. CDK, Brno 2007, s. 47–48, kde oceněna úloha F. M. Davidka na udržení kontinuity církve. Jako první biskupy vysvětil Eugena Kočiše a Ivana Ljavince. K Ljavincovi též FIALA, Petr – HANUŠ, Jiří: *Skrytá církev*. Felix M, Davídek a společenství Koinotés. CDK, Brno 1999, s. 201.

⁵⁶ ŠKOVIERA, Andrej: *Vplyv události*, s. 199–208. Různé reakce na zákaz církve. Někdy všichni z celé obce zdánlivě, ale jen formálně přestoupili na pravoslaví, aby mohli navštěvovat svůj chrám. Někde si vykonávali bohoslužby sami doma, v lesích, na hřbitovech apod. To byli tzv. „bezpopovci“. K nim např. MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 307. Rezistencí po soboru se věnuje ŠTURÁK, Peter: *Život řeckokatolických věřících v okovech totalitného režimu v bývalom Československu*. In: CORANIČ, Jaroslav – ŠTURÁK, Peter – KOPRIVNÁKOVÁ, Jana: *Cirkev v okovách totalitného režimu*, s. 176–179, tam také o bezpopovcích. PEŠEK, Jan – BARNOVSKÝ, Michal: *V zovretí normalizácie. Cirkvi na Slovensku 1969–1989*. VEDA, Bratislava 2004, s. 29. Kněží poučili věřící, že s pravoslavnými mají sice stejné obřady, ale jinou víru. Věřící se rozdělili do 3 skupin. Buď z tradice chodili pořád do stejných kostelů, byť byly najednou pravoslavné, další navštěvovali katolické kostely, byť zpočátku nemohli přestoupit a další byli bezpopovci, kteří se přidrželi své víry a potajmu se scházeli bez účasti kněží. K odporu v 50. letech např. MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 286–287.

⁵⁷ K oživení aktivity v 60. letech MAREK, Pavel – LUPČO, Martin: *Nástin dějin*, s. 288–289. Mnohé doklady obsahuje fond Ministerstvo školství a kultury, sign. 47, uložený v Národním archivu v Praze.

nátlakem, neupřímně, jen „na oko“.⁵⁸ Pro nesjednocené nastalo právě martyrium. Státní moc již nebyli akceptováni jako duchovní, s tím, že jejich církev neexistuje... Byli i s rodinami, a řeckokatoličtí kněží mívali početné rodiny, vysídleni do nehostinných vysídlených pohraničních hor a oblastí severní Moravy a severních Čech, kde byli přidělováni na práci do lesa, do státních statků a do továren jako pastevci a dělníci. Návrat na Slovensko jim byl umožňován postupně až od začátku 60. let, ale málokdy domů na východní Slovensko, kde by mohli být pro moc nebezpeční, ale do Bratislavy nebo jinam na Slovensko. Tak, jak bylo jen zdánlivé přestoupení většiny kněží, tak neupřímný a vynucený byl přestup prostých věřících, laiků. Většina se s nadekretovaným pravoslávím nesmířila a hledala všemožné cesty, jak se přidržet své víry.⁵⁹

Stejně tak působili v ilegalitě někteří nesjednocení kněží, kteří se vyhnuli nejen internaci ve františkánském klášteře v Podolinci, ale také deportaci do Čech nebo věznění a z illegality vyzyvali k odporu a setrvání ve víře.⁶⁰ Tento proud sílil od poloviny 60. let, kdy i oficiální moc začala alespoň interně uznávat neudržitelnost stavu a hodnotila sjednocení jako chybu a omyl. Nebyla to ale jediná chyba nebo omyl či „zločin“, kterým bylo zdejší obyvatelstvo vystaveno. Situace byla tedy velmi komplikovaná.⁶¹ Pravoslavná církev ale nebyla vítězem.⁶² Naopak, vlastně prohrála

⁵⁸ NA, f. Státní úřad pro věci církevní (dále SÚC), k. 56. Zpráva o situaci v pravoslavné církvi na východním Slovensku 23. 1. 1956, projednána v byru ÚV KSS 13. 1. 1956 a ještě pak doplněná. Byl konstatován přetrvávající odpor v mnoha farnostech. Eparchiální rady vysílaly do nekonsolidovaných obcí misijní komise, které vysvětlovaly důvody sjednocení. Pravoslavných farností bylo na východním Slovensku 255, z toho jen 167 bylo obsazeno, z nich ale jen 14 bylo staropravoslavných – tedy „původních“ kněží, 65 bylo „sjednocených“ a 67 bylo novokněží, kteří absolvovali zkrácené studium, a v jejich nekalifikovanosti viděl lid urážku své náboženské hrdosti. Navíc sjednocení většinou nebyli upřímně pravoslavné církvi nakloněni. Konsolidovaná byla situace v těch obcích, v nichž působili seriózní, vzdělaní kněží. Dokonce došlo i k povolání kněží ze SSSR, aby kádrově posílili řady kněžstva. Z důvodu upevnění poměrů měl být dočasně potlačen sekulární ráz ideologie. Aby např. poutě přispěly ke konsolidaci poměrů, je žádoucí, aby činitelé národních výborů nesnažili snižovat lesk a návštěvnost na „pravoslavných podujatích“. Také oprava pravoslavných kostelů byla jednou z důležitých konsolidačních podnětů a neměla se jako dosud ignorovat. Rovněž svátky se měly držet podle juliánského kalendáře, aby zbytečně věřící nedoráždil přechod na západní gregoriánský, tedy latinský. NA, f. SÚC, k. 37 – Zpráva o průběhu školení pravoslavných farářů v květnu 1953. Mnohdy lidé před úřady tvrdí, že jsou bez vyznání, ale tajně vykonávají řeckokatolické bohoslužby apod. „Rychlokursisti“ byli v obecném opovržení, někteří si mysleli, že jsou političtí kněží a nemusejí církevní vrchnost poslouchat a někdy se oháněli legitimací strany, někteří si přivydělávají přes týden „miškováním ošpaných“ a pak nemohou mít autoritu.

⁵⁹ NA, f. SÚC, dodatky 12 (200), Zpráva o církevně politické situaci na východním Slovensku (slovensky) z podzimu 1952. „Návrat“ řeckokatolické církve k pravosláví znamenal podle této interpretace likvidaci části katolické církve podléhající Vatikánu a ten tímto opatřením ztratil 288 kněží, kteří byli „zvlášť“ školeni proti komunismu“. Skutečně studenovélečnická terminologie. Katolická církev se neodvážila otevřeně proti tomu vystoupit, protože se hierarchie obávala, že může dojít k schizmatu i v jejich řadách a to prý vedlo římskokatolické biskupy k složení slibu věrnosti republice. Konsolidace pravoslavných farářů v květnu 1953. Mnohdy lidé před úřady tvrdí, že jsou bez vyznání, ale tajně vykonávají řeckokatolické bohoslužby apod. „Rychlokursisti“ byli v obecném opovržení, někteří si mysleli, že jsou političtí kněží a nemusejí církevní vrchnost poslouchat a někdy se oháněli legitimací strany, někteří si přivydělávají přes týden „miškováním ošpaných“ a pak nemohou mít autoritu.

⁶⁰ Tamtéž, seznam nesjednocených řeckokatolických kněží k 31. 3. 1951.

⁶¹ NA, f. SÚC, 1949–1956, k. 37, Zpráva o církevně politické situaci na východním Slovensku 5. 11. 1953. Komunisté byli skutečně jako posedlí myšlenkou, že církev nedělají nic jiného, než provádí rozvratnou činnost a řeckokatolická církev na východním Slovensku byla vnímána jako základna misijní, tedy nepřátelské činnosti proti SSSR. Navíc kněží byli „na mnohých místech kompromitováni spoluprácou s fašizmom“ a církev poskytovala azyl banderovským tlupám. Sjednocení, resp. pohlcení větší církve malou pravoslavnou proběhlo, aniž by se pravoslavná církev „očistila od bielogvardejských živlov“. Počet řeckokatolických věřících před soborem bylo na 220 tisíc a 30 tisíc pravoslavných. Přiznává se, že se sjednocených kněží nyní působí jen 96, z nichž asi třetina jen z taktických existenčních důvodů. V mnoha obcích si věřící sami odbavují bohoslužby na hřbitovech, při křížích a na jejich straně jsou i funkcionáři místních organizací. Mezi lidmi se šířily fámy, že se vše vrátí k původnímu stavu a že o tom jednájí nejvyšší stranické orgány. A snad jednu perličku, že přílišná horlivost také nemusela být na místě. Posluchači Pedagogické fakulty v Prešově si dali závazek, že přesvědčí posluchače pravoslavné fakulty, „aby prestali studovat tmárstvo“. To ovšem narušovalo „vyšší“ státní zájmy.

⁶² NA, f. ÚV KSČ – Politické byro 1954–1962 (dále 02/2), sv. 320, arch. j. 407, Církevně politická situace ve Východoslovenském kraji z 31. 8. 1961. Byla projednána v byru KV KSS a v byru ÚV KSS a ty schválily, aby byla sem předložena, výslovně se to tady potvrzuje. Pravoslavná církev „po sjednocení je vnitřně nekonsolidovaná“ a většina bývalých řeckokatolických věřících k ní nemá vztah. Církev nevystupují přímo proti zřízení, ale snaží se o práci mezi mládeží, někde jsou účtíni v JRD a to asi není správné, snaží se získat důvěru lidospřávy.

také. Přilivem minimálně dvou set tisíc řeckokatolických věřících a stovek jejich kněží do té doby marginální církev s pár tisíci věřícími a několika málo desítkami kněží se doslova přes noc stala velkou organizací, vnitřně ovšem zcela heterogenní s mnoha problémy. V mnoha farnostech se lidé navíc nesmířili s dosazenými pravoslavnými popy a bojkotovali pravoslavné obřady, odbyvaly si je sami u křížků na cestách, na hřbitovech apod.⁶³ Jinde přecházeli ke katolicismu, což byl další moment odnárodňování.⁶⁴ Státní moc zastávala názor, že je třeba částečně pravoslavné církvi pomáhat v konsolidaci, ovšem nikoliv na úkor cílené státně řízené a podporované sekularizaci. Situace v 60. letech byla stále obecně nevyhovující. Ekonomičtí deterministé, a to tehdejší vládnoucí vrstva byla, spatřovali všechny obtíže, tedy religiozitu obyvatelstva, údajně jen „prežívající“ v ekonomické zaostalosti kraje, tedy od územně správní reorganizace v roce 1960 severovýchodní části Východoslovenského kraje. I v oficiálních a vnitrostranických dokumentech převládal ovšem optimistický duch, že výstavba, která je v zájmu lidu, nakonec vše vyřeší.⁶⁵ Musíme mít také na zřeteli optimistickou situaci v tehdejší mezinárodním komunistickém a dělnickém hnutí i přes roztržku SSSR s Čínou a Chruščovy představy o vybudování komunismu v relativně krátké době. Na objektivní analýzy tedy nebyl čas ani nálada. Přitom znamení budoucnosti byla jasná. Lidé se totiž tady nesmířili s tím, že ztratili nejen náboženskou svobodu, jako většina obyvatel v ČSR, ale na rozdíl od nich dokonce svobodu „kultu“. Někde si totiž věřící jako podmínku pro vstup do JRD kladli požadavek výstavby kostelů a fary a např. v obci Vítaz si občané staví „velký kostel“ z materiálu z volného trhu.⁶⁶ To všechno, „černé“ stavby far a kostelů se bude dít za Pražského jara a ještě v rané normalizaci a při volbách roku 1971, na které sotva etablované moci hodně záleželo, dokonce i svou volební účast podmiňovali leckde obdobnými požadavky.

Politické poměry. Kolektivizace

Abychom si vytvořili „oslí“ můstek k další subkapitole, je třeba si uvědomit, že státní moc v této oblasti nakonec v r. 1953 a později do jisté míry rezignovala na ambiciózní projekt rychlé a plošné kolektivizace a fakticky ustoupila před vůlí a hněvem lidu. Faktický rozpad JRD posílil

⁶³ Tamtéž, Církevně politická situace ve Východoslovenském kraji z 31. 8. 1961. Ještě 10 let po sjednocení v 31 obci odmítali pravoslavné kněze a lidé se nábožensky vyzívali v katolických kostelech. Někde lidé dosud vykonávali náboženské úkony sami bez farářů. Problém byl i v tom, že se vraceli vypovězením kněží z Čech. Po linii ministerstva vnitra, tedy Státní bezpečnosti, měla být věnována pozornost nesjednoceným řeckokatolickým duchovním. V konsolidovaných oblastech se ale nemělo připustit prohlubování vlivu pravoslavné církve. Pravoslavná církev se tak jasně ukazuje jako onen pověstný mouřenín... Ve svěcení svátků přetrvávala neochota přizpůsobit se občanskému kalendáři a tedy „latinizaci“. Velký význam v ateizaci společnosti měly sehrát sbory pro občanské záležitosti při národních výbořech.

⁶⁴ Stranické a vládní orgány se těmto přestupům snažily všemožně bránit, samozřejmě nikoliv proto, že by měly na starosti etnicitu Rusínů, ale z obavy o posílení katolické církve, která zůstávala stále asi největším potencialem nepřítelem, byť její moc byla značně podlomena. Např. tamtéž, Církevně politická situace ve Východoslovenském kraji z 31. 8. 1961.

⁶⁵ Tamtéž, Církevně politická situace ve Východoslovenském kraji z 31. 8. 1961. V důsledku zaostalosti kraje „jsou i náboženské přezítky silnější a udržují se různé náboženské návyky a tradice“. Ale bez ohledu na to většina pracujících podporuje politiku strany a zúčastňuje se výstavby, *protože vyjadřuje jejich zájmy*.

⁶⁶ Tamtéž, Církevně politická situace ve Východoslovenském kraji z 31. 8. 1961. Někde si věřící jako podmínku pro vstup do JRD kladli požadavek výstavby kostelů, fary apod. V obci Vítaz si občané staví „velký kostel“ z materiálu z volného trhu. Na podobné žehraly už před deseti lety a nic se nezměnilo. NA, f. SÚC, k. 37, Zpráva Slovenského úradu pre veci cirkevne, informace o instrukcích okresních a krajských církevních tajemníků z 29. srpna 1952, kde mj. příkázáno, že všechny nedovolené opravy kostelů se mají zastavit. Krajský církevní tajemník v Prešově vystihl situaci poměrně přesvědčivě: „Církevnepolitická problematika je po dědinách natoľko komplikovaná a má svoje existenčné korene v tak rozmanitých okolnostiach, že len po dlhšom a náležitom skúmaní môže sa utvorit' jasnejší obraz o činnosti cirkvi vzhľadom k terajšiemu budovateľskému úsiliu.“

sebevědomí tamějších obyvatel a dokonce i jejich náboženské cítění, ve smyslu, že když jsme rozbili JRD, tak rozbijeme i pravoslavnou církev...⁶⁷

Od počátku 50. let nastalo v Prešovském kraji „dusno“. To bylo v celém sovětském bloku, který se ocitl ve studené válce a ve stavu mobilizace všech zdrojů. Šlo o společnou věc, ale k tomu tady ještě přistupovaly jedinečné okolnosti. V roce 1950 byla „zrušena“ řeckokatolická církev, připravovala se a postupně zaváděla ukrajinizace škol a začala kolektivizace. Sestavit sled politických událostí v Prešovském kraji v letech 1950–1953 není zcela jednoduché a na rozdíl od pravoslavizace a ukrajinizace se tomu zatím i literatura trochu vyhýbá.⁶⁸ Naším záměrem je pouze upozornit na některé tendence a obecné rysy politického rámce. Situace na začátku 50. let byla značně nepřehledná a virulentní. Vyznačovala se nestálými poměry, permanentní kritikou a sebekritikou, hledáním nejen „skutečného“ třídního nepřítele a jeho potlačováním, ale také hledáním nepřítele ve vlastních řadách. Tyto záležitosti se dotkly celé země a Prešovský kraj, kam tehdy celé severovýchodní Slovensko administrativně spadalo, na tom nebylo lépe. Naopak. Hůře... Od počátku 50. let, kdy se hledal „československý Rajk“, postupovalo odhalování zrádců ve vlastních řadách od centra „dolů“ a v nižších orgánech byli nalézáni spojenci Šlinga, Švermové a Slánského, jak dokládá proces s Marií Švermovou, Jiřinou Taussigovou a krajskými tajemníky KSČ v lednu 1954. I to se promítlo v Prešovském kraji, i když ne tak osudově pro jeho vedoucí činitele. Pro padesátá léta je příznačné stálé porušování zákonnosti – i „socialistické“ – a pokusy, nevím jak vážně míněné, o odstranění těchto „výstřelků“, byly marné, nakolik byly zakódovány v samém systému. Kromě toho, že lidé přišli o víru a „národnost“, přišli také o půdu. Kolektivizace probíhala tehdy v celé zemi, v celém sovětském bloku, ale tady nabývala opravdu rysů až sovětského předobrazu z doby „velkého přelomu“.

Moc se snažila zmírnit důsledky předchozí etapy kolektivizace v podstatě rozvojovou pomocí. Vzhledem k hostilním podmínkám, v nichž tady lidé po válce žili celá léta, to nebylo od věci. *Medzi najviac zanedbané obce patria najmä ukrajinské obce, susediace so Sovietskym svazom. Pri prechode frontu bylo celkem zničené, nezostalo im často len to, čo mali na sebe, no dnes žijú vo veľmi ťažkých niekedy neľudských pomeroch.* V některých obcích (Pritulany, Závadka, Ruská Poruba) bydleli lidé v zemljankách s dobytčím a obilí si mleli na domácích mlýncích, protože v dosahu 70 km nebyl žádný mlýn. Ovšem přinášelo to sebou rizika tak známá z podobných akcí kdekoliv ve světě. Aby se opět jako dříve věci nerozkradly a dostaly k potřebným rodinám, byla vyslána skupina „soudruzek“ pod vedením s. Ďurišové, aby pomohla při ošacovací akci dětí malých a středních rolníků v Prešovském kraji. Na základě usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ byla kraji poskytnuta finanční „dotace“, kterou měly být zmírněny škody způsobené malým a středním rolníkům „nesprávným“ uskutečňováním politiky strany a vlády při budování JRD,

⁶⁷ Tamtéž, Zpráva o vykonané instruktáži a průběhu pracovní poradě okresních církevních tajemníků Prešovského kraje 10. 10. 1953. V obcích, kde se rozpadla JRD, se navíc oživila náboženská otázka, protože „keď sa možu rozpadnúť JRD, že možu sa veriaci navrátiť späť k povodnej gréckokatolíckej cirkvi, že farári im potom z Čiech prídu apod.“ Věřící odmítali např. vydat klíče od kostelů pravoslavným farářům apod. A také NA, f. SÚC, dodatky 12 (200) – Situace na východním Slovensku z června 1954. Na přelomu let 1953/1954 nepřátelé rozpoutali akce po znovuoživení církve a s peticími se obrátili i na Kancelář prezidenta republiky a Úřad předsednictva vlády. Moc nedokázala pochopit, že na tom participovali zcela obyčejní lidé, kteří jsou nazýváni jako „svedení drobní věřící“. Nápadná byla koincidence s rozkladem JRD, situaci dramatisovalo sousedství se SSSR. Relativní klid byl v obcích, kde zůstali dřívější řeckokatoličtí faráři, ale za cenu toho, že ve skutečnosti to jsou řeckokatolické farnosti pod pravoslavným názvem. A také NA, f. 02/2, sv. 320, arch. j. 407. Důsledky násilné kolektivizace na začátku 50. let a následný rozpad JRD se nepodařilo ani do konce dekády zcela zvrátit. V r. 1960 bylo v Bardejovském okrese 66,5 % půdy v socialistickém sektoru, v prešovském skoro 70 % a v okrese Humenné 53,4 %. Tedy na nezanedbatelné části půdy dosud hospodařili soukromí rolníci, nejvíce v celé ČSSR. *Vcelku však treba konstatovat, že charakteristickým rysem zemědělství v obcích, kde žije ukrajinské obyvatelstvo, je ještě stále malovýrobní a zaostalý způsob výroby.*

⁶⁸ FIAMOVÁ, Martina: Vydejte nám krásy, my družstvo nechceme! Bezpečnostná situácia v Prešovskom kraji v roku 1953. In: *Securitas Imperii*, 2012, č. 21, s. 150–181; BARNOVSKÝ, Michal: Prestávka medzi prvou a druhou etapou kolektivizácie. In: RAŠTICOVÁ, Blanka (ed.): *Osudy zemědělského družstevnictví ve 20. století*. Slovácké muzeum, Uherské Hradiště 2002, s. 235–241; NA, f. ÚV KSČ – Politický sekretariát KSČ 1951–1954 (dále 02/5), sv. 66. a. j. 179, bod 15, Zpráva o situaci v Prešovském kraji pro schůzi 12. 10. 1953, dále sv. 67, a. j. 182, bod 19, Zpráva o projednání usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ o situaci v Prešovském kraji pro schůzi 26. 10. 1953, dále sv. 68, a. j. 185, bod 21, Zpráva o bezpečnostní situaci v Prešovském kraji pro schůzi 19. 11. 1953.

jak se nazývala eufemisticky násilná kolektivizace. Celkem bylo ošaceno 26 962 dětí. *Boly to tisíce očí, které žiarily slzami vdáčnosti a radosti k strane a vládě od zamagurskej zapadlej dedinky až po biedne zemľanky v medzilaborockom a sninskom okrese.* Část uvolněných finančních prostředků byla také poskytnuta nejchudším rodinám v severních obcích okresů Snina, Medzilaborce a Svidník na nákup osiva a nářadí.⁶⁹

Na počátku všeho stál krajský tajemník KV KSS v Prešově Arnošt Pšenička, který byl z funkce odstraněn na konci roku 1950, možná již v souvislosti s tažením proti Švermové a Šlingovi, i když oficiálně byl kritizován za chyby v práci a při kolektivizaci – ale to podle pozdějšího výkladu bylo právě důsledkem „škůdcovských“ praktik. Nedopadl ale tak špatně.⁷⁰ Přijal kritiku, provedl sebekritiku, a dobově prosil, aby mohl prací vše napravit. A skutečně, byl převeden do stavebnictví, aby se učil od dělníků pochopit své chyby... Ovšem „budoucí“ ukrajinský buržoazní nacionalista Vasilij Kapišovský si přisadil, že jeho sebekritika byla nedostatečná, obvinili ho z diktátorství, a že se před ním všem „třásly nohy“.⁷¹ Tak, jak se vyvíjelo odhalování škůdců a protistátního spikleneckého centra, byl v roce 1952 již Pšenička označen spolu se svými „komplici“ za spojence Slánského a dokonce se objevuje termín „pšeničkovščina“. Také to nebylo nic nového. V Pardubickém kraji zase měli „kotrchovštinu“ apod. Byly jim vytýkány násilné, administrativně byrokratické metody řízení a práce, ovšem jejich nástupci v tom pokračovali.

V létě 1952, kdy krize v kraji narůstala, se ovšem z hlediska nového vedení tajemníka Jozefa Šišky, který bude za rok obdobně svržen, napravovaly chyby Pšeničkova vedení, což je jeden z paradoxů této doby. Její příčiny údajně spočívaly v potlačování vnitrostranické demokracie apod. I když Pšenička s dalšími *boli odhalení a zneškodnění*, kořeny jejich záškodnické činnosti ještě nebyly do důsledku odstraněny. To bylo nebezpečné, protože se vytvořila konstrukce, že odpovědnost za metody administrativního řízení, komandování a nahrazování hospodářských a státních orgánů (což byla sama podstata režimu) mají trockisticko-titovští záškodníci a buržoazní nacionalisté sionistického zaměření. Slánský a jeho společníci nesli odpovědnost za *šarapatenie provincionálnych Cézarov a diktátorov, akými boli Pšenička a Fleischer*.

Na scéně již byli slovenští buržoazní nacionalisté a Laco Novomeský spolu s dalšími byl obviněn z narušení ukrajinizace. Ale rovněž tak se „objevili“ i ukrajinskí buržoazní nacionalisté jako Petr Babej a Vasilij Kapišovský z KZUP, kteří ovšem nedopadli zdaleka tak špatně jako jejich slovenští „kolegové“. Šlo o to, že se hledal nepřítel ve straně a tady byli Ukrajinci... tak se to samo nabízelo.⁷²

Nicméně k bolševickému stylu práce patřila v této době neodmyslitelně kritika a sebekritika, které byly brány za povinný rituál, ale to nic nezměnilo a nastavené trendy směřovaly v tomto

⁶⁹ NA, f. 02/5, sv. 70, arch. j. 188, Zpráva o současné politické situaci v Prešovském kraji 1. 12. 1953. Byla předložena podle usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ z 26. 10. 1953 a byla projednána v předsednictvu ÚV KSS 26. 11. 1953 a upřesněna a upravena. Ovšem stejně nebylo možno protekci při předělech zcela vymýtit. Navíc se zároveň „pozitivně“ upřednostňovaly obce, kde zůstala JRD. Kromě kritiky nesprávných metod bývalého stranického vedení upozornil alibisticky K. Bacílek v projevu 18. 10. 1953 v Prešově na dřívější feudální poměry, kdy lidé bydleli ve „strašných dierach“, nemohli používat polní cesty, za jelena zaplatili životem, o exekutorech apod. a o tom jak je nyní lépe. NA, f. 02/5, svazek 67, arch. j. 182, Zpráva o projednání usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ o situaci v Prešovském kraji 26. 10. 1953.

⁷⁰ Arnošt Pšenička, nar. 8. 6. 1916, politik KSS, do 1951 krajský tajemník KSS v Prešově, 1945–1950 člen ÚV KSS, 1951 vyloučen z KSS, 1946–48 poslanec SNR, 1948–51 poslanec NS ČSR. V době od 25. 2. 1955 do 30. 7. 1958 agent I. správy MV pod krycím jménem „Adam“.

⁷¹ SNA, Plénum KV KSS f. 03, arch. j. 1612, Zápis z pléna 13. 12. 1950. Zápis obsahuje řadu narážek na vzájemné mezilidské vztahy mezi funkcionáři a ostatními a nyní už těžko dešifrovatelné protekce apod., což jen dokládá význam těchto interpersonálních vzevů v tradičním a lokalizovatelném prostředí, zkrátka, kde se více méně všichni navzájem znali nebo byli různé spřízněni, či navzájem zavázáni z dřívějšíka.

⁷² NA, f. ÚV KSS – ÚV 3, pl. KV KSS v Prešově, Zápis schůze 17. 7. 1952. V těchto stenografických zápisech je mnoho bezděčně řečeného, které odkrývá úroveň jednání. Tak např. P. Babej byl nařčen z „bucharinovské“ úchylnky, protože také tvrdí, že nejsou vesničky boháči. Jiný už asi nevěděl vůbec, co si myslit, tak se omezil na zoufalý výkřik: *Čo povie súdruh Široký a Gottwald všetko verim...* Na plénu také vystoupil tajemník ÚV KSS Gosiorovský a L. Benada, který rozhořčeně prohlásil, že to nejsou malé věci, které se tady šetří, a za *tieto hriechy v Sovietskom sväze iným spôsobom trestajú*. Ideologicky bylo buržoazním nacionalistům vytýkáno, že vycházejí z koncepce jednotného (ukrajinského), třídně nediferencovaného národa.

případě až ke katastrofě. Tajemníkovi Šiškovi byly sice vytykány určité chyby a kritizována byla i práce volených orgánů, stejně jako špatná příspěvková morálka – takže kraj byl na posledním místě v placení stranických příspěvků, ale nic se nezměnilo. Kritika samozřejmě nemohla být systémová a nesměřovala k podstatě problému. A stále dokola se opakovaly rituální tanečky okolo vedoucí úlohy strany a masově politické práce apod. Za vše mohl vesnický boháč, který se mnohdy vetřel i do strany. Samozřejmě na vině byla i minulost – s tím se budeme setkávat vlastně po celou dobu socialismu – a v tomto případě v tom, že pracuje se starými byrokratickými kádry a „...**kým nevymeníme všetko to svinstvo v kanceláriach a všade, dovtedy nám práca nepôjde.**“

I přes shora uvedenou kritiku v létě 1952, tedy v době, kdy docházelo k porušování stranické demokracie, volené orgány se scházely výjimečně a to nejen v Prešovském kraji, a řízení přecházelo na uvolněné funkcionáře a aparát, se Šiška ve funkci udržel a situace se ještě zhoršila. JRD byla zakládána násilně, většinou byla jen administrativně vykazována, aby bylo „splněno“, ale vnitřně nebyla upevněna, nikdo se o ně nestaral a rolníci do nich byli nahnáni proti své vůli. Od jara 1953 se rozpadala a družstevní majetek se pozvolna opět rozebral. Odvetou za předchozí příkoří bylo sebeobraně násilí proti představitelům moci a bezpečnostním orgánům. Vznikla tak mimořádně nebezpečná situace.⁷³ Prešovský kraj se v letech 1950–1953 ocitl – a tedy i Rusíni – na pokraji povstání.

Těžko uvěřit, co se rok, dva dalo v těch mnohdy odlehlých podhorských obcích. Snad stačí oficiální hodnocení stranických a bezpečnostních orgánů z druhé poloviny roku 1953 s tím, že popisované jevy se děly dlouhodobě a plošně. O situaci v kraji se začalo zajímat pražské ústředí a Státní bezpečnost intenzivně od první poloviny roku 1953. Minimálně od léta 1953 byla situace bezpečností pravidelně a podrobně monitorována. V červenci 1953 pokračoval rozklad dosud nezkonsolidovaných JRD a snaha vystoupit z družstev *přímo ve žňových pracích*. Nejzávažnější byla situace v okrese Vranov nad Toplou. Našli se přirození vůdci, kteří vedli delegace rolníků na pražské ministerstvo zemědělství a na bratislavské povereníctvo, vysvětlovali si politiku strany a vlády tak, že družstva mají být dobrovolná a začali opět individuálně hospodařit. V obci Zámutov rolníci *vyzbrojeni polnohospodářským nářadím zamezili žatevním pracem traktoristů STS a pracujících družstevníků a tyto vyhnali z pole*. Bezpečnost na ně poštvala policejní psy. *K použití zbraně nedošlo v žádném případě, morálka příslušníků dobrá. Političti pracovníci provedli několik besed s příslušníky k zemědělským otázkám a k uzavření příměří v Koreji*. Dav žádal rozpuštění JRD, došlo k útoku na příslušníky SNB, kteří byli na ochranu ohrožených funkcionářů povoláni z Vranova. *Tito se pokoušeli zabránit útoku na funkcionáře, počínali si obětavě, avšak při nejmenším neobratně vůči 150 člennému davu. Byli napadeni, zranění a štábní strážmistr Cvacho odzbrojen. Jen díky tomu, že útočník nedovedl manipulovat se zajištěným samopalem, nedošlo k usmrcení*.

Některá oficiální vysvětlení byla značně na vodě, jako to, že reakce *volila prešovský kraj jako nejvýhodnější část naší republiky s úmyslem organizovati odpor a nepokoje proti lidově demokratickému zřízení v sousedství SSSR – jako protiváhu úspěchům v budování socialismu v naší zemi*. Ale JRD se rozpadala dál, mezi lidmi se šířily zvěsti, že souhlas k jejich rozpuštění dal Antonín Zápotocký – a nebylo to od věci, když vezmeme v úvahu jeho Klíčavský projev z 1. srpna 1953. *Jako jeden ze šířitelů zpráv byl zatčen i pravoslavný farář Alexej Ameljanovič z Vyšného Orlíku*.⁷⁴ Jinde se celkem objektivně přiznává, že jednou z příčin, proč došlo k rozpadu JRD, bylo jejich násilné zakládání a porušování socialistické zákonnosti ze strany funkcionářů, ale také to, že se do nich dostali kulaci, vesničtí boháči. **„Celá situace byla ztížena tím, že pracující nemají důvěru v ně- které funkcionáře lidové správy a KSS, jednak pro jejich nesprávný poměr k nim, dále pro**

⁷³ SNA, f. ÚV KSS, Predsednictvo ÚV KSS, fond 03, arch. j. 19, k. 820, Zasedání 28. června 1952.

⁷⁴ Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), f. Sekretariát ministra vnitra (dále A 2/1), inv. j. 1594, situační zpráva k událostem v prešovském kraji z 22.–28. 7. 1953 od Oldřicha Buriana, náčelníka Politické správy HS VB ze 7. 8. 1953 pro ministra NB K. Bacílka. Pozoruhodný je postřeh, že odpor proti JRD se šířil po komunikacích Prešov–Vranov–Sečovce v Košickém kraji.

jejich mnohdy temnou minulost.“ A proto podléhají vesnickým boháčům. Masové demonstrace byly podle StB zaviněny špatnou agenturní prací.⁷⁵

Podobných případů bylo ale mnohem více. V obci Kvakovce 10. 8. 1953 ve 4 hod. ráno asi 40 lidí napadlo členy JRD na dvoře, s výkřiky *vydejte nám krásy, my družstvo nechceme, je revoluce, vláda již neexistuje*. Házeli kameny, VB musela ustoupit a omezila se na výstražné výstřely do vzduchu. *Po rozebrání dobytky se dav rozešel a šel vozit obilí do svých soukromých stodol*. Ale moc se nevzdávala a strojila své „finty“: Účastníci budou předvoláni na ONV Vranov, *kde pod zámlinkou rozhovoru s členy ÚV KSS budou zatčeni*. Podobně v obci Pakostovė v okrese Stropkov se občané shlukli před domem stranického funkcionáře a předložili požadavky na vrácení obilí, vydání odhlášek, aby mohli odejít za prací do průmyslu a žádali propuštění dvou žen na svobodu. To vše pod pohrůzkou zabítí. Funkcionáři pak ze strachu utekli do lesů. Podobné demonstrace, rozklad a rozvrácení družstev panovaly i jinde.⁷⁶ Vše to nápadně připomíná třídní boje za feudalismu, resp. poddanská povstání z doby druhého nevolnictví. Spojují je nejen beznadějnost postavení a náhlý výbuch emoci, ale i chyby. Rolníci se nesjednotili, nevytvořili povstalecký orgán, který by koordinoval činnost v rámci okresu nebo ještě vyššího celku a spojil úsilí více obcí. Vše skončilo momentálním vítězstvím, odvedením krav a vyhnáním ozbrojených složek a domácích funkcionářů. Ti se ale vždy vrátili...

Nakonec byla do kraje poslána skupina pracovníků ministerstva vnitra vedená náměstkem ministra Oskarem Jeleněm, která měla analyzovat situaci a navrhnout opatření. Na aktivu krajských funkcionářů 18. 10. 1953 Karol Bacílek, první tajemník ÚV KSS a bývalý ministr národní bezpečnosti prohlásil, že i když se „orgánové“ (tedy bezpečnostní složky) účastnili pod tlakem funkcionářů strany *nesprávných zákroků vůči zemědělcům, nedošlo jejich disciplinovanost a rozvážnost k použití zbraně a tím vyprovokování zemědělského obyvatelstva k ozbrojeným akcím a možná i k povstání*. Orgány bezpečnosti na sebe totiž braly úkoly, které jim nepříslušely – účast při výkupu obilí, v „trestních komisích“ asistovaly při násilných a politicky nepřipustných „přesvědčovacích akcích“. Oproti tomu bezpečnost nespĺnila svůj hlavní úkol, t.j. odhalovat ilegální organizace, záškodníky a nepřátele, kteří se vetřeli do důležitých funkcí ve straně, v lidosprávě a státním aparátu, nesmyslnou politikou bývalého krajského vedení strany a nespokojenost lidu legálně využily pro své nekalé cíle a ke krytí své protistátní činnosti. I přes určitou objektivitu nemohl Bacílek a jemu podobní překročit svůj myšlenkový svět rozdělený na „my a oni“ a ve všem viděli intriky protivníka a nepřítele. Kritizována byla nedostatečná agenturní síť (tedy kvantita a kvalita tajných spolupracovníků agentů, důvěrníků, zkrátka informátorů a donašečů, někdy i provokatérů), problémem byli optanti ze Sovětského svazu, kteří jistě mohli pravdivě informovat o situaci ve „vlasti proletariátu“ a samozřejmě k hermetickému uzavření celého bloku anebo aspoň této oblasti také nepřispívala velká emigrace v USA, která sice omezeně, ale stále byla v nějakém vztahu se starou vlastí. Tím pádem agentury imperialistických rozvědek tady mají ideální půdu k činnosti a projevují zvýšený zájem o hranice se SSSR. Málo byla dosud rozpracována báze ukrajinských buržoazních nacionalistů. Složitě byly náboženské poměry a jejich vliv, *jakož i rejdy Říma (Russikum) také nebyly dosud objasněny*. V posledních měsících byla činnost Veřejné bezpečnosti zaměřena na *likvidaci nepokojů a srocnění*. Kritická situace měla kořeny v činnosti Slánského „bandy“ pod Pšeničkovým vedením, která od roku 1945 křivila politickou linii a znepokojovala lid nesprávnými formami. Bezprostřední příčinu nepokojů způsobilo ovšem bývalé Šišskovo krajské

⁷⁵ ABS, f. A 2/1, inv. j. 1631, Zpráva o průzkumu prováděném v kraji Prešov 21. 8. 1953.

⁷⁶ ABS, f. A 2/1, inv. j. 1633, Bezpečnostní situace na JRD v kraji Prešov. Náčelník HS VB Jan Janulík píše ministru K. Bacílkovi. Tam i další dokumenty, např. dopis Ignáce Rendeka, přechodného krajského tajemníka, který následně pracoval na Povereníctvu poľnohospodárstva. V té době napsal pro Antonína Zápotockého Poznámky k situaci družstev na Slovensku, zejména v Prešovském kraji. Kritizoval způsoby kolektivizace, kdy např. zásobovací delikty byly zneužívány jako nátlak pro vstup do družstva. Založilo se více JRD, než se mohlo zvládnout, a v roce 1952 se zanedbalo upevňování. O nedobřím stavu věděli vysocí bratislavští komunističtí funkcionáři L. Benada a Marek Čulen, který prý řekl Šišskovi, že je jedno, když se z 300 JRD 30 rozpadne.

vedení strany, které kromě uvedených chyb, terorem, podfukařením, pokutami a žalářováním nutilo zemědělce bez diferenciací do JRD a pak ponechávalo tyto bez pomoci na pospas kulakům a nepřátelským elementům. Vstupovali do nich i vesniční boháči. Vyskytly se případy, že občané utíkali před agitátory a trestními komisemi do lesů, kde si dělali bunkry [...] a bezpečnost dostávala příkazy, aby je z lesů sháněla nazpět. Občané, kteří nechtěli vstoupit do JRD, byli drženi ve vazbě 48 hodin až 10 dnů. Stal se též případ, že funkcionáři bili ženy při „přesvědčovací kampani“. Některé věci připomínají Mňačkovu knihu *Jak chutná moc*, ostatně předobrazem k ní byl snad Rudolf Strechaj. V několika místech bylo vedoucími funkcionáři okresů nařízeno, aby se ve vesnici svítilo celou noc všemi světly ve všech staveních do té doby, dokud neprojde agitační kolona všemi domy. A to samozřejmě nebylo všechno. Navíc mnoho funkcionářů národních výborů bylo zkompromitováno členstvím v luďácké straně (HSLŠ) nebo byli u gardistů (HG). Rozhořčení obyvatel nebylo údajně namířeno proti zřízení, ale proti místním funkcionářům strany a lidospráv.⁷⁷

Na podzim 1953 byl odvolán dosavadní „sestav“ vedoucích funkcionářů v kraji a následovala celá řada změn i na nižších postech. Novým krajským tajemníkem se stal Ignác Rendek (předtím tajemník Oblastního výboru KSS v Nitře) a s ním přišel i V. Biľak... Krize ale byla hlubší a poměry se uklidňovaly jen pozvolna. Na vesnice mezi lid se mnozí funkcionáři nemohli odvážit bez asistence bezpečnosti nebo vojska. Přesto pomalu mizely hromadné útoky na funkcionáře a hněv obyvatel se omezoval jen na individuální akce jako zapálení stodoly člena JRD nebo nalití petroleje do studny. Na druhé straně mnohde ženy nechtěly „pustit“ traktory na družstevní půdu a útočily na ně motykami. K tomu všemu celá léta zde byla otřesná zásobovací situace, velkoobchod měl zásoby jen na 24 hodin a stále se něčeho nedostávalo, mnohdy základních surovin jako např. cukru a dokonce byl nedostatek soli, a to si uvědomme, že Solivar je vlastně předměstím Prešova... Vše ovšem bylo zaměřeno proti další existenci JRD a rolníci chtěli zpátky svou půdu. Ale ještě na podzim roku 1953 působily ilegální výbory, které převzaly činnost MNV, protože mnohde státní moc přestala efektivně vládnout.⁷⁸ Situace se postupně přece jen uklidňovala, rolníci se vrátili ke své práci (ale oni přece nic jiného ani nechtěli), ale jen pozvolna se obnovoval život nejnižších stranických orgánů a organizací, stejně jako nižších složek státního aparátu, národních výborů. Mnozí komunisté si odmítali přiznat své chyby. Východisko z dosavadního „patového“ stavu měla přinést tak toužebně očekávaná industrializace, aby se zvýšila hmotná a kulturní úroveň. Ta se ale dostala na pořad dne fakticky spíše až v následujících desetiletích. V dohledné době se měly alespoň postavit nové byty, zkvalitnit zdravotnictví, školství a posílit učitelé kádry.⁷⁹

Zajímavý a příznačný je dovětek za celým případem. J. Šiška se zřejmě necítil nikterak vinen, vždyť dělal to, co strana chtěla a pouze vše domýšlel do konce, a tak se v roce 1954 odvolal proti svému vyloučení ze strany. To bylo zamítnuto a navíc politické byro ÚV KSS se rozhodlo zatím upustit od podání trestního stíhání, protože: *Na chybách a porušování zákonů v Prešovském kraji se zúčastnily stovky funkcionářů strany a veřejný proces by vyvinul tlak i na potrestání těchto. Ti všichni by totiž museli pykat za „záškodnickou“ činnost, porušování stanov strany, protistranické a protistátní metody uplatněné při zakládání JRD a porušování státní disciplíny. Podle rozboru*

⁷⁷ NA, f. 02/5, arch. j. 185, svazek 38, Zpráva o současné politické situaci v Prešovském kraji z 1. 12. 1953. Zpráva o bezpečnostní situaci v Prešovském kraji, vypracovaná 12. 11. 1953 byla projednána v předsednictvu ÚV KSS 26. 11. 1953, bývalý vedoucí tajemník OV KSS ve Vranove poslal trestné komise, které věznily rolníky, nábor někde prováděla SNB pod pohrůžkou zatčení, a tak se není co divit, že lidé před nimi utíkali *ako pred nejakými tureckými janičiarimi*. Samozřejmě má byla i mimoekonomická donucení, кадровá pronásledování dětí neposlušných družstevníků apod.

⁷⁸ NA, f. 02/5, svazek 67, arch. j. 182, Zpráva o projednání usnesení politického sekretariátu ÚV KSČ o situaci v Prešovském kraji 26. 10. 1953.

⁷⁹ NA, f. 02/5, sv. 70, arch. j. 188. Zpráva o současné politické a hospodářské situaci, a také NA, f. ÚV KSČ – Sekretariát ÚV KSČ 1954–1962 (dále 02/4) sv. 226, arch. j. 382/3, Dosavadní výsledky a další úkoly v práci mezi obyvatelstvem ukrajinské národnosti v ČSSR, z 28. 2. 1962 (schůzka 7. 3. 1962). V některých okresech (Svidník, Giraltovec, Medzilaborce, Stropkov, Snina) nebyl žádný průmysl. V r. 1953 přijalo politické byro ÚV KSČ usnesení, jehož realizací se postavilo kolem 3 000 rodinných domů a odstranily se válečné škody v poddukelských obcích. V r. 1960 byla ukončena elektrifikace. Zemědělství bylo dosud založeno na malovýrobě, ale už kolem 2/3 půdy bylo obhospodařováno socialistickým sektorem.

bylo do roku 1953 „nesprávně“ (tím nechceme tvrdit, že ostatní byla zakládána „správně“) založeno 237 JRD. Byli do nich přijímáni i „kulaci“, kteří se zmocnili vedení a dále bohatli.⁸⁰

Ukrajinizace

K tomu přistoupila ještě další pohroma, a sice ukrajinizace. O co šlo? Tady se musíme vrátit trochu do již naznačené minulosti. Počet obyvatel hlásících se k rusínské nebo ukrajinské národnosti měl ve 20. století nápadně výraznou sestupnou tendenci a tato asimilace má mnoho důvodů.⁸¹ Nechceme ovšem zabíhat do spleťtých záležitostí sčítání lidu,⁸² statistik a jejich výkladu, což činí mnozí autoři s nápaditou interpretací a dotýkají se samotného problému nejednoznačného vztahu národnosti a náboženství a ostatně i hlouběji nezakotvené etnicity, která byla proměnnou veličinou odvislou od momentální situace, např. od toho, zda v obci byl farář hlásící se k Rusínům nebo ke Slovákům.⁸³ Byli si toho mnohem později vědomi i komunističtí funkcionáři, když uznali, že „daný stav v národnostnom zložení nemožno považovať za smerodajný“, protože bylo nutno brát v úvahu celkový historický vývoj oblasti, kulturní a ekonomickou zaostalost a nesprávné administrativní zásahy v minulosti, což mělo za následek oslabenie národného povedomia.⁸⁴

Národnostně a jazykově méně uvědomělý lid, který se i po válce učil ve svých „ruských“ školách vlastně umělý jazyk či dialekt nebo od něčeho trochu, byl vystaven další těžké zkoušce. Pro záměry socialistické industrializace, vytvoření nového socialistického národa a komunistické společnosti to bylo nedostačující, a tak se sáhlo k osvědčené „korenizaci“, která se v podivné míře a s podivnými peripetiemi objevovala v Sovětském svazu ve dvacátých a třicátých letech. Šlo o to, že rusifikované Bělorusko a Ukrajina, resp. ty části, nad nimiž si podržel kontrolu moskevský režim, a pak jako Běloruská a Ukrajinská sovětská socialistická republika byly začleněny do SSSR, byly po Říšské smlouvě z roku 1921 opět poněkud násilně a na příkazy „shora“ bělorusifikovány nebo ukrajinizovány. Úředníci se museli do určitého data v krátkém termínu naučit ten či onen domácí jazyk apod. Přitom po pár letech byli nositelé těchto oficiálních idejí označeni za buržoazní nacionalisty, a podle toho to s nimi dopadlo, a nejspíše v době velkého teroru byli likvidováni. Ukrajinizace Ukrajiny nebyla snad sice přímo odvolána, ale po zbytek sovětské éry byla země, její úřady, kultura, správa apod. opět vystaveny rusifikaci. Byla to součást sovětizace

⁸⁰ NA, f. 02/2, sv. 22, arch. j. 30, Zamítnutí odvolání proti vyloučení ze strany a potvrzení vyloučení ze strany Jozefa Šišky z 9. 11. 1954. Předkládá komise stranické kontroly podle usnesení sekretariátu ÚV KSČ z 26. 10. 1954. J. Šiška, 27. 9. 1921, bývalý vedoucí tajemník v Prešově, nyní člen JRD Nitranská Streda, byl vyloučen 31. 7. 1954. V návrhu usnesení bylo ohrazení proti politicky nesprávné formulaci o nemožnosti trestního stíhání. Dokonce byla 18. 5. 1954 zřízena zvláštní komise ÚV KSČ k prešovskému případu.

⁸¹ ŠVORC, Peter: *Základné determinanty*, s. 24–25.

⁸² GAJDOŠ, Marián – KONEČNÝ, Stanislav: *Rušíni a Ukrajinci na Slovensku*, s. 16. Ke sčítání lidu též MAJERIKOVÁ–MOLITORIS, Milica: *Národnostná situácia na slovensko-poľskom pohraničí*, s. 85–86.

⁸³ HORKAJ, Štefan – PRUŽINSKÝ, Štefan: *Pravoslávna cirkev*, passim; DANILÁK, Michal: *Ukrajinci východného Slovenska na začiatku 20. storočí*, s. 387–399, kde také národnostní a národopisné rozborů Šarišské, Spišské a Zemplínské župy. Podle sčítání lidu v r. 1910 v tehdejší Svidnickém okrese tvořili Ukrajinci (spíše tedy Rusíni) skoro 80 % obyvatel, ve Stropkovském necelých 30 % a třeba Becherov byl skoro výlučně ukrajinský. Příznačné bylo vystěhovalectví. O ekonomickém rázu Svidníka svědčí, že v okrese bylo 136 podniků, z toho 77 pracovalo bez pomocníků, tedy se jednalo o živnost či provozovnu jednoho člověka, 30 s jedním, 21 s dvěma, 7 s 3-5 a jen v jednom podniku bylo 20 zaměstnanců. Podobně tomu bylo i jinde. V šarišské župě dosahovalo vystěhovalectví až 20 promile. Jsou známé příklady ze 30. let, jak kněží národnostně ovlivňovali své věřící. GALAJDA, Daniel: *Náboženská výchova v školskom systéme*, s. 143–144; ŠVORC, Peter: *Začlenění Podkarpatskej*, s. 44–45, pozn. 29.

⁸⁴ ŠA Prešov, pobočka Svidník, f. OV KSS ve Svidníku, Ustavující konference KSS ve Svidníku konaná ve dnech 16. – 17. března 1968 (k. 6); NA, f. 02/4, sv. 226, arch. j. 382/3, Dosavadní výsledky a další úkoly v práci mezi obyvatelstvem ukrajinské národnosti v ČSSR, z 28. 2. 1962 (schůze 7. 3. 1962 ?) Podle sčítání lidu v r. 1961 žije v SSR 35 648 Ukrajinců, z toho ve Východoslovenském kraji 33 694, což je oproti r. 1950 pokles o 12 645 osob. Pokles lze vysvětlit přirozenou asimilací a chybami v minulosti. KOVAL, Gréckokatolícká cirkev a formovanie národného vedomia Slovákov na severovýchodním Slovensku v rokoch 1918–1950. In: ŠVORC, Peter – HARBULOVA Lubica – SCHWARZ, Karl: *Cirkvi a národy strednej Európy*, s. 169–180.

společnosti a plánu vytvoření nového člověka, „homo sovieticus“. Navíc byla na začátku 60. let vytčena idea sblížení národů za socialismu, takže můžeme hovořit o praktickém národním nihilismu. A obdobně to vypadalo i na severovýchodním Slovensku obývaném kromě Slováků také národnostně a jazykově nevyhraněnými Rusíny. Byli prohlášeni za Ukrajince a od školního roku 1953/1954 byla po předchozích náběžích zavedena ukrajinština jako vyučovací jazyk ve všech „ruských“ školách.

S ukrajinizací „na úkor“ rusifikace (místní časopisy vycházely ještě na počátku 50. let také v ruštině) se museli vyrovnat i nejvyšší straníční a vládní představitelé.⁸⁵ Jasně jim ale bylo, že Prjaševščina, politická organizace rusínských/ukrajinských intelektuálů – komunistů, která vznikla na sklonku války a měla poněkud přepjaté státoprávní a autonomistické požadavky, do jejíhož vedení se později dostali i zástupci Demokratické strany, musí svou činnost ukončit, když již byla po únoru 1948 více méně paralyzována. Život místního lidu měl být zglajchšaltován a jeho národní zájem usměrněn jen na kulturní oblast při absenci politických aspirací.⁸⁶ K tomu sloužil postupně a shora budovaný Kulturní svaz ukrajinských pracujících (KZUP).

A zároveň s tím, vlastně ruku v ruce, byla zahájena štvance na ukrajinské buržoazní nacionalisty. A mělo být hotovo. Nebylo. Lidé se nedali. Právě otázka školství byla jednou z možností, jak se vypořádat se slovenským i ukrajinským buržoazním nacionalismem a jedním z důvodů, proč se tak trvalo a lpělo na ukrajinských školách, byl právě boj proti L. Novomeskému jako povereníkovi školství a jeho „spojencům“, kteří byli benevolentní k požadavkům na přeměnu škol na slovenské, což bylo ale vykládáno jako škůdcovství.⁸⁷ Ale své dostali i Ukrajinci. P. Babej a V. Kapišovský šli po linii tlumení třídního boje, ochrany ukrajinských buržoazních nacionalistů, ale nevystoupili principiálně proti rušení škol a problémům s učebnicemi a nemobilizovali ukrajinský lid k výstavbě.⁸⁸

Stejně jak houževnatě lpěli na své víře a na své půdě, tak jim záleželo na jazyku, ať jakkoliv nekodifikovaném a lišícím se od chotára k chotáru. Věděli, že nejsou Ukrajinci a nechtěli jimi z mnoha důvodů, z nichž strach hrál roli nikoliv nejmenší – totiž obava z odeslání do SSSR, býti. Raději se stávali Slováci. A dlouhá léta šlo o prosazení svobodné volby školy, tedy o to, zda rodiče mohou poslat děti do slovenských škol, i když byli Ukrajinci. Při sčítáních lidu se např. také

⁸⁵ SNA, f. předsednictvo ÚV KSS, f. 03, arch. j. 16, k. 805, Zasedání předsednictva ÚV KSS 24. 5. 1951. Jedním z projednávaných bodů byl Kulturní svaz ukrajinských pracujících (KZUP). S hlavním referátem vystoupil Viliam Široký a ani jemu nebylo vše jasné: *Zdá se mi, že to je začarovaný kruh*. Od 1949 se diskutuje o poměrech na východním Slovensku a pořád se vrací k národnostní otázce, jestli má být ukrajinská nebo ruská orientace. Bylo prý již dříve řečeno, že to strana řešit nebude, že je to věc „ukrajinsko-ruských“ obyvatel. Přitom ruská orientace není „reakční“, tou byla v době buržoazní republiky, kdy znamenala odcizení od ukrajinských pracujících. *Dnes může být reakčné čo je ruské? Nemôže byť. Samo o sebe nemôže byť*. Ale že to reakce využívá, když nechce vystupovat přímo proti JRD a pokroku, tak řekne, *ty nejsi Ukrajinec, ty jsi Rus*. Ještě možnost, aby se lidé sami rozhodli, jestli chtějí ruský nebo ukrajinský spolek. Hodně vyostřeně proti UNRP. Nezakrytě o tom, že jde o izolaci nepřátelských nebo nepřijemných osob z řad ukrajinské inteligence, že není celá pokroková, jak dokazoval Babej. A že není možné ukrajinsko-ruský „spolok“, protože to by jen zvyšovalo dezorientaci, ale bude se působit tak, aby lid sám pochopil, že je ukrajinský, ale je nutno předtím izolovat reakci. Také proti dialektu, s tím, že to není to „ani ryba ani rak“ a Prjaševščina je reakční, protože konzervuje dialekt a to je podle Stalina nemarxistické. *Majme odvahu to likvidovať*. Je nutno mít spolehlivé učitelské kádry *tak, aby ste mohli zabiť tých buržoazných inteligentov, ktorí dokazujú nesmysly a hlúposť*. Kritika také toho, že v Ukrajinském národním divadle se hraje „Priaševičinovo“.

⁸⁶ Tamtéž. KSUP se měl budovat zdola, ale zároveň se měl posílit přípravní výbor, který měl pomáhat místním odbočkám. Rozhodně se ovšem měla zastavit činnost Prjaševščiny. Předsednictvo ÚV KSS 16. 9. 1950 uložilo předsednictvu KV KSS v Prešově založením nového spolku a to pověřilo přípravními pracemi P. Babeja a dalších. V říjnu 1950 vznikaly okresní přípravní výbory (ve Svidníku, Stropkově, Snine, Medzilaborciach, Bardejově atd., kromě Spišské Staré Vsi). Bylo jim vytýkáno, že je v nich na úkor dělníků a rolníků příliš zastoupena inteligence.

⁸⁷ Ke školství ještě tamtéž, k. 820, fond 03, arch. j. 19, Zasedání 28. června 1952. Ještě nebyl překonán slovenský buržoazní nacionalismus L. Novomeského a jeho zástupce Otta a školského referenta KNV v Prešově Klema. Snažili se při hranicích se SSSR vyvolávat rozpory mezi obyvateli Prešovského kraje. Na 48 škol s ruským jazykem (ukrajinským) přeměnili na školy slovenské. Na základě komisionálních zápisů připravovali zrušení dalších 9 středních a 75 národních ukrajinských škol. Navíc vadili i učitelé z řad neprověřených optantů z Podkarpatské Rusi, tj. ze zakarpatské oblasti Ukrajinské SSR. V usnesení se mj. ukládá předsedovi KNV Medvedovi, aby zlikvidoval následky nacionalistické politiky Novomeského, a tedy v 36 ukrajinských obcích, kde byl zaveden slovenský vyučovací jazyk, zavedl opět ukrajinštinu („materinský jazyk“).

⁸⁸ Tamtéž.

z tohoto důvodu raději hlásili ke slovenské národnosti... Nic nevyřešily ani tzv. komisionální zápisy, kdy se o volbě školy rozhodovalo za účasti úředníků a funkcionářů.⁸⁹ Někde byla důvodem odporu k ukrajinským školám i jejich nízká úroveň, protože sami učitelé neuměli dostatečně ukrajinsky a mnoho z nich nebylo ani odborně dostatečně kvalifikovaných.⁹⁰ V některých obcích dokonce děti celé léta do školy vůbec nechodily... Svobodná volba školy, tedy vyučovacího jazyka, pak byla umožněna zřejmě pod vlivem téže o sblížení národů za socialismu a jisté společenské „oblevy“ až na začátku 60. let.⁹¹

Tehdy se po několika letech opět zabývaly situací na severovýchodním Slovensku nejvyšší stranické orgány. Politické byro ÚV KSČ 5. září 1961 hodnotilo souhrnný rozbor situace, v němž se konstatovalo, že v okresech severovýchodního Slovenska *je třeba ještě neustále osvětlovat některé ideologické otázky související s národnostní otázkou*. Hlavní problémy ve východoslovenském kraji podle tehdejšího ekonomického determinismu spočívaly v zaostalosti kraje, který i přes pokroky stále zaostával za celostátním průměrem. Druhým okruhem problémů je otázka národnosti, jazyka a škol, *„ve které se v minulosti nahromadilo relativně nejvíce nedostatků a chyb, takže je až dodnes na mnohých vesnicích předmětem neustálých diskusí a sporů. Zkušenosti z posledních let jednoznačně ukazují, že umělé udržování ukrajinských škol tam, kde si to obyvatelé ani po důkladném osvětlení nežadají, je neudržitelné a nesprávné, vyvolává zbytečně nespokojenost občanů.“* Přece jen se doba trochu změnila a šedesátá léta se začala nesměle hlásit o svá „práva“. Zřízení ukrajinských škol 1952 bylo sice správné, ale při plnění tohoto usnesení došlo k závažným nedostatkům, protože bylo provedeno administrativně, bez náležité kádrové a politické přípravy. Zavádění ukrajinštiny bylo násilné a tak vyvolalo pobouření. Navíc si rodiče přáli, aby se děti *„naučily důkladně slovensky a mohly se uplatnit na kterémkoliv místě v naší republice“*.

Proto se navrhuje princip dobrovolnosti, aby rodiče posílali děti, kam chtějí. Tato téze už byla obsažena v rezoluci ÚV KSČ o některých otázkách politického a hospodářského rozvoje Východoslovenského kraje v lednu 1961.

Zároveň je nutno zvyšování účasti ukrajinských pracujících na velkolepých dílech výstavby Východoslovenského kraje a průmyslových center celé republiky... Je třeba bojovat proti jakýmkoliv

⁸⁹ NA, f. 02/2, sv. 24, arch. j. 34, Zpráva o problému vyučovacího jazyka na ukrajinských školách 7. 12. 1954. Od 1. září 1951 ve smyslu usnesení předsednictva ÚV KSČ místo ruského (rusínského) vyučovacího jazyka byl na školách pro ukrajinskou mládež zaveden v prvním ročníku národních škol vyučovací jazyk ukrajinský, v 1952/1953 zavedena ukrajinština do všech tříd národních škol a začátkem 1953/1954 do ostatních tříd všeobecně vzdělávacích škol a na školách odborných. V letech 1952/1953 se začala projevovat nespokojenost občanů s tímto postupem. V letech 1953/1954 v souvislosti se situací v kraji začaly docházet další žádosti o změnu vyučovacího jazyka, protože ukrajinská škola jim byla vnucena proti jejich vůli, KZUP je zastrásoval, navíc slovenské školy jsou lépe dostupné a otevírají větší možnosti. „V některých případech se nepovolil zápis dětí do slovenské školy, i když rodiče jsou bezpochyby Slováci, z obavy, že také Ukrajinci budou chtít posílat děti do slovenských škol.“ Komise „povereníctva“ školství zjistila, že všechny obce, kde se žádalo o změnu kromě Medzilaborců, se nacházejí na jazykovém rozhraní, resp. jde o ostrůvky slovenského osídlení, kde už je obyvatelstvo značně poslovenčené. Někde už je rozdíl mezi mladší generací, která hovoří slovenským nářečím, a starší, která mluví nářečím ukrajinským. Byro KV KSS v Prešově 16. 3. 1954 vlastně kapitulovalo a připustilo změny, ale školské odbory ONV to nenaplnily. Nespokojenost se tím však nevyřešila a rodiče odmítali posílat děti do školy. V Státnice některé děti nechodily do školy už třetí rok. Dne 28. 10. 1954 se tím zabývalo byro ÚV KSS – uloženo „povereníkovi“ školství, aby v menšinových školách bylo více hodin slovenského jazyka. Podle usnesení byra byla zřízena „osobitná komisia z pracovníkov povereníctva“, aparátu ÚV KSS a KV KSS a školského odboru KNV, která v říjnu 1954 provedla v obcích šetření. Bylo řečeno, že pokud Ukrajinci žádají slovenskou školu, je to důsledek národnostní vlačnosti jako důsledku předchozího útisku a vykořisťování. Někdy byli lidé zmatení, protože za poslední léta měli školu českou, slovenskou, maďarskou, ruskou, rúšinskou, znovu slovenskou, ukrajinskou.

⁹⁰ NA, f. ÚV 02/2 (politické byro 1954–1962), sv. 24, arch. j. 34, Zpráva o problému vyučovacího jazyka na ukrajinských školách 7. 12. 1954.

⁹¹ NA, f. 02/2, sv. 70, arch. j. 87, Zpráva o plnění usnesení pol. byra ÚV KSČ k problémům škol s vyučovacím jazykem ukrajinským z 8. 11. 1955. Součástí je Kontrolní zpráva o plnění usnesení pol. byra ÚV KSČ z 15. prosince 1954 k problémům na školách s vyučovacím jazykem ukrajinským. V r. 1953 vznikl v některých obcích odpor proti tomuto vyučování a v 17 obcích odmítli rodiče posílat děti do školy. Politické byro ÚV KSČ 15. prosince 1954 přijalo usnesení, které na tom ukrajinském vyučování trvalo, jen s drobnými úpravami zajištění kvalitní výuky slovenštiny. Asi z 80 tisíc Ukrajinců v Prešovském kraji se v r. 1950 jen 45 000 přihlásilo k ukrajinské národnosti. Zdá se, že ústřední orgány byly spíše svolné k liberálnějšímu řešení školské otázky, už na základě údajů ze sčítání lidu. Většinou to ale byli místní funkcionáři, kteří si nepřáli změnu jazyka a školy z obavy o svou autoritu.

projevům a zbytkům slovenského, ukrajinského nebo rusínského buržoazního nacionalismu, nedopustit administrativní metody v řešení těchto otázek a bojovat proti tendencím násilné asimilace. Výstavba socialismu a komunismu je nejlepší školou proletářského internacionalismu, upevnování jednoty a bratrství našich národů a národností v duchu československého socialistického vlastenectví.⁹²

Ve stejný den politické byro zároveň projednávalo i církevně politickou situaci ve Východoslovenském kraji a ve zprávě se jen potvrdilo, že pravoslavná církev není vnitřně konsolidovaná a že se stále objevují *snahy po rozšiřování vnějších projevů náboženského života – opravy a stavby kostelů, kaplí, křížů, lurdských jeskyň, modernizování kostelního zařízení apod. Výsledky takového působení duchovních se projevují v posledních letech v tom, že při združstevňování zemědělství si věřící v některých obcích jako podmínku pro vstup do JZD kladli požadavky výstavby kostelů, modlitebny, fary apod.⁹³*

V životě rusínského etnika na nejzazším výběžku Slovenska tak přetrvávaly náboženské, ekonomické, sociální a národnostní problémy. Nicméně komunistická moc se dopracovala k jistému progresu, když přiznala, že zkušenosti z posledních let jednoznačně ukazují, že *umělé udržování ukrajinských škol tam, kde si to obyvatelé ani po důkladném osvětlení nežadají, je neudržitelné a nesprávné, vyvolává zbytečně nespokojenost občanů*. Na námítky ukrajinské inteligence z KZUP byl pádný argument: *Tito soudruzi neberou dostatečně na vědomí nevyhnutelný a přirozený proces sbližování našich národů a národností...⁹⁴* Tím byl urychlen úpadek ukrajinských škol a vůbec celé rusínské/ukrajinské národnostní „skupiny“ v Československu, který se nepodařilo zastavit ani po Listopadu v nových podmínkách a který pokračuje v hrozivé míře dosud.

Závěr

Muselo přijít pražské jaro, tedy spíše československé jaro, aby se aspoň některá největší příkoří odstranila. Spontánně se obnovila řeckokatolická církev, s níž se oslabená moc v létě 1968 musela vyrovnat a dodatečně tuto obnovu posvětila. Tím se otevřely velké problémy spoluužívání kostelů s pravoslavnými, které vyplnily dalších dvacet let normalizace, a vyřešily se až v 90. letech. Leckde se vyostřily vztahy mezi Rusíny/Ukrajinci a Slováky a hlavně mezi jejich organizacemi KZUP a Maticí Slovenskou, která se v roce 1968 aktivizovala. Normalizace se tady prosazovala obtížně a jen zdánlivě zastřela doutnající nevyřešené konflikty a rezistenci občanů vůči ateistické moci.

⁹² NA, f. 02/2, sv. 320, arch. j. 407, Dosavadní výsledky a další úkoly v práci mezi obyvatelstvem ukrajinské národnosti v ČSSR pro schůzi 5. 9. 1961. V dokumentu se uvádí, že i přes všechny změny vyučovací řeči ve školách apod. si lid udržoval „svůj vlastní ukrajinský lidový dialekt“. Materiál byl odložen, aby byl doplněn o výsledky sčítání lidu a znovu projednáván 7. 3. 1962. NA, f. 02/4, sv. 226, arch. j. 382/3. Navíc v lednu 1962 byla projednávána rezoluce ÚV KSČ k rozvoji Východoslovenského kraje, což bylo na čase, protože poslední souhrnné usnesení k této oblasti přijalo politické byro ÚV KSČ a byro ÚV KSS v roce 1955. I tento dokument z počátku 60. let byl poplatný přechozím, protože ještě nedošlo k rehabilitaci tzv. buržoazních nacionalistů. Takže linie byla správná, ale při jejím uplatnění došlo k chybám. Nicméně je stále více žádostí rodičů o přechod na slovenské vyučovací jazyky, „aby se jejich děti naučily důkladně slovensky a mohly se uplatnit na kterémkoliv místě v naší republice.“

⁹³ NA, f. 02/2, sv. 320, arch. j. 407.

⁹⁴ NA, f. 02/4, sv. 226, arch. j. 382/3, Schůze 7. 3. 1962.

„Propustit do zálohy dle Kádr-1-1, čl. 49, písm. c)“

Čistky v Československé lidové armádě po srpnu 1968

Veronika Stehlíková

Úvod

Různé druhy personálních prověrek a čistek byly v širším kontextu kádrování nedílnou součástí komunistického režimu. Nejenže odstraňovaly z některých funkcí „nežádoucí živly“, měly také prvek mobilizační a didaktický. Během jejich průběhu bylo v intencích aktuálního ideologického přístupu jasně formulováno, co je v dané době ve společnosti dobré, co je špatné, kdo je jejím aktuálním škůdcem či přímo nepřítelem, a ve většině případů také stanovovaly jediný správný výklad nedávných historických událostí.¹ Přestože prověřkových vln bylo více, do paměti veřejnosti se nejvíce zapsaly čistky z roku 1970, které plošně zasáhly nejen členy vládnoucí Komunistické strany Československa (KSČ), ale i mnohé nestraníky.

Československá lidová armáda (ČSLA) musela samozřejmě jako jeden z hlavních pilířů moci projít obzvláště důkladnou „očistou“. V tomto případě probíhalo prověřování dokonce na dvou liniích – stranické a služební. Stranické prověrky, pojaté jako výměna členských legitimací, byly součástí celospolečenského fenoménu, byť prováděného v uzavřeném armádním organismu. Služební prověřování, v praxi tzv. třetí řádné hodnocení všech vojáků z povolání, už většinou znamenávalo výsledky toho stranického, a bylo nástrojem, který fakticky vedl k propuštění mnoha důstojníků a vojáků do zálohy. Aby celá tato mašinérie fungovala pokud možno hladce a rychle, muselo dojít k určitým změnám v armádních předpisech a nařízeních.

Cílem této studie je tedy především popsání organizační a praktické stránky armádních čistek a částečně i jejich výsledků, nezabývá se jejich ideologickými východisky ani postavením v kontextu celé normalizace.² Na specifickém příkladu armádního prostředí tak chce přispět ke studiu fenoménu prověřování v komunistickém režimu a popsání nenápadných, ve své podstatě byrokratických nástrojů, které v konečném důsledku vedly k tzv. normalizaci společnosti.

Změny v předpisech pro ČSLA

Celý proces politického očišťování armády byl možný díky v podstatě drobným změnám ve dvou zásadních předpisech. Prvním bylo nové vydání předpisu pro hodnocení vojáků z povolání (Kádr-1-7), a dále hlavní normy upravující službu v ČSLA (Kádr-1-1), upravené po vydání nového zákona o některých změnách ve služebních poměrech vojáků z povolání v roce 1969.

Kádr-1-7, který stanovoval postupy pro hodnocení vojáků z povolání, vešel v platnost 1. prosince 1970 a nahrazoval původní předpis z roku 1968.³ Rozděloval hodnocení vojáků na průběž-

¹ ČERNÁ, Marie – CUHRA, Jaroslav a kol.: *Prověrky a jejich místo v komunistickém vládnutí*. Československo 1948 – 1989. Praha 2012, s. 10–11.

² K tomuto tématu přehledně především CHRASTIL, Sylvestr: *Normalizace československé armády na počátku 70. let*. Brno 2002.

³ Vojenský ústřední archiv (dále VÚA): fond (dále f.) Sběrka služebních předpisů, Kádr-1-7/s, s. 3.

ná, prováděná individuálně po určitém období stráveném ve funkci apod., a hodnocení řádná, při kterých se hodnotila celá armáda bez rozdílu. Tato hodnocení probíhala periodicky, obvykle jednou za tři roky, na rozkaz ministra národní obrany. Takovým hodnocením bylo i „normalizační“ 3. řádné hodnocení probíhající v letech 1971–1972. I řádné hodnocení však mohlo být prováděné individuálně, například po roce od nastoupení nové služby či návratu do služby z interního studia. Z nařízení funkcionáře s příslušnou ustanovující pravomocí pak mohlo být provedeno ve chvíli, kdy buď došlo k zásadním změnám v kvalitách hodnoceného vojáka, či vyšly najevo nové závažné skutečnosti, které při zpracování předchozího hodnocení nebyly známé, stejně tak ale i ve chvíli, kdy bylo z podstatných důvodů nutné vojáka z povolání odvolat ze stávající funkce.⁴ V praxi tak bylo možné řádné hodnocení využít vždy, když bylo s některým z vojáků potřeba provést kádrové opatření.

Samotný proces hodnocení je krok po kroku popsán dále, v kontextu služebních prověrek. Podstatné však je, že pokud byl voják byt' z jediné části čtyřdílného hodnocení – politického či morálního profilu, vojenské odbornosti i zdravotního stavu – hodnocen jako nezpůsobilý, automaticky se stal nevyhovujícím pro službu v armádě. Jiný výsledek předpis neumožňoval.⁵ Ve sledovaném období se tak často můžeme setkat s vojáky z povolání, jejichž vojenská odbornost byla na vysoké úrovni, v morálním profilu prezentováni jako „dobří chlapi“, oblíbení v kolektivu, zdravotní stav měli perfektní, ale kvůli prohrěškům z doby pražského jara 1968 nebo okupace byli politicky hodnoceni jako nezpůsobilí a tím pádem, přes veškerá profesní pozitiva, jako nevyhovující pro službu v armádě. Dle stanoveného závěru hodnocení se pak navrhovala kádrová opatření, mezi nimiž výjimečné místo zaujímal návrh na propuštění ze služebního poměru. Ten jediný mohl být podán okamžitě po vyhlášení řádného hodnocení, u všech ostatních kádrových opatření bylo nutné počkat až na vyřešení případného odvolání proti závěrům hodnocení.⁶ Je tedy patrné, že Kádr-1-7 svými ustanoveními umožňoval „nepohodlné“ vojáky řešit v případech potřeby prakticky kdykoliv, bez čekání na celoarmádní prověrku, a zároveň jejich případné propuštění provést poměrně rychle.

Naprosto základním předpisem, jímž se řídilo prakticky veškeré dění v armádě, byl Kádr-1-1, tedy „Základní ustanovení o průběhu služby vojáků z povolání Československé lidové armády“, vydaný již v roce 1960. Různé následné úpravy byly na útvarech prováděny vlepováním doplňků a ústřížků do původního textu. Jedním z nejvýraznějších zásahů, který přímo stanovil formu očisty armády, se stalo kompletní nahrazení celé Hlavy 7 předpisu, věnované propouštění ze služebního poměru, doplňkem platným od 1. července 1969. Došlo k podstatnému rozšíření článku 49, který v původním znění stanovoval, že „vojáci z povolání konají službu v Čs. lidové armádě zpravidla do 55 let svého věku“, resp. do „splnění podmínek nároku na starobní důchod“.⁷ Článek 49 v doplňku z roku 1969 ale místo toho stanovil, že „ze služebního poměru vojáka z povolání **se propustí**⁸ vojáci“, kteří jsou neschopni služby ze zdravotních důvodů, ztratili svou funkci během organizačních změn v ČSLA, požádali o propuštění po splnění své povinnosti k další službě, a především, ti, „kteří při řádném hodnocení byli celkově hodnoceni jako **nevyhovující**“.⁹ Podobné ustanovení se sice již dříve objevilo v zákoně o služebních poměrech vojáků¹⁰, a v návaznosti na to i v textu předpisu Kádr-1-1 z roku 1960, jenž dával možnost propustit ty vojáky, kteří byli z morálně politických nebo odborných důvodů hodnoceni jako nevyhovující, ale přímo jejich propuštění nenařizoval. V červenci 1969 však vstoupil v platnost nový zákon o některých změnách

⁴ Tamtéž, s. 8–9.

⁵ Tamtéž, s. 38–39.

⁶ Tamtéž, s. 28.

⁷ VÚA, f. Sbirka služebních předpisů, Kádr-1-1, s. 17.

⁸ Text je proložen v originálním dokumentu.

⁹ VÚA, f. Sbirka služebních předpisů, Kádr-1-1, 6. doplněk ke Kádr-1-1, ústřížek 22.

¹⁰ Tamtéž, Kádr-1-1, příloha 1, zákon č. 76/1959 Sb., o některých služebních poměrech vojáků.

ve služebních poměrech vojáků z povolání,¹¹ který mimo jiné změnil i klíčová ustanovení týkající se propouštění ze služebního poměru. Úprava předpisu Kádr-1-1 z roku 1969 tato nová ustanovení doslovně převzala. Původní sousloví „lze propustit“ nahradila spojením „se propustí“, čímž nedávala možnost žádné výjimky, a negativní výsledek řádného hodnocení byl zároveň osudovým rozhodnutím nad celou vojenskou kariérou daného člověka. Zajímavé je, že mezi důvody, při kterých šlo vojáka „propustit“, a kterým byl věnován článek 50, zůstalo například pravomocné odsouzení k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Tedy odsouzený pachatel trestného činu z armády propuštěn být pouze mohl, zatímco voják, který v roce 1968 politicky pochybil, propuštěn být musel.¹²

Takto vytvořené podmínky pak byly cestou, jak politické prohřešky z období pražského jara nebo okupace převést v reálnou čistku. Kádr-1-7 jasně určil, že pokud jakákoliv část hodnocení, tedy i to politické, nedopadla dobře, stal se voják nevyhovujícím pro službu v ČSLA. Kádr-1-1 zase v nové úpravě nedával jinou možnost, než vojáky hodnocené jako nevyhovující propustit ze služebního poměru. Tím byla pro všechny „provinilé“ připravena jasná cesta.

Stranické prověrky

Prověrky členů KSČ pojaté jako pohovory k výměně stranických legitimací byly součástí celospolečenského fenoménu probíhajícího v první polovině roku 1970. I v rámci ČSLA byly prvním indikátorem, jenž rozděloval vojáky na spolehlivé a vhodné pro službu v normalizované armádě a ty, se kterými se už do budoucna nepočítalo. Jejich výsledky byly pak dále využity při služebním hodnocení.

Na rozdíl od služebních prověrek jako součásti běžného armádního periodického hodnocení byla celospolečenská výměna stranických legitimací výjimečnou akcí s jasným ideovým záměrem: „*Základním dokumentem pro rozvíjení ideově výchovné práce v přípravě a průběhu výměny stranických legitimací bude dopis ÚV KSČ členům strany. Stranickopolitické orgány a základní organizace KSČ rozvinou objasňovací práci mezi komunisty k jeho hlubokému a všestrannému pochopení. Zaměří se především na vyjasnění linie dubnového, květnového a následujících plén ÚV KSČ jako leninského a jedině možného východiska naší společnosti z krize. Současně se zaměří na objasňování leninského pojetí revoluční strany, dělnické třídy, principů a norem stranické práce, významu členství ve straně, povinností a práv komunisty a stranické kázně. Budou odhalovat pravicově oportunistické názory na úlohu strany v socialistické společnosti a na zásady její výstavby a práce.*“¹³ Součástí stranických prověrek v prostředí armády proto byla rozsáhlá informační a propagační akce, jejíž součástí bylo pořádání veřejných schůzí a besed, účast stranických funkcionářů na kurzech s přednáškou „Úkoly aktivizace stranických řad a dokončení očisty strany v souvislosti s výměnou stranických legitimací“ a intenzivní zapojení vojenských sdělovacích prostředků. Vojenská periodika jako obnovená **Obrana lidu**, **Lidová armáda**, **Rada Lidové armády** či **Čs. voják a Zápisník** měla popularizovat aktivní a pozitivní práci komunistů – vojáků z povolání, přinášet zkušenosti ze skutečného stranického života v ČSLA, ale i odpovídat na dotazy stranických organizací a členů strany.¹⁴ Hlavní politická správa (HPS) ČSLA vydala k tomuto účelu i brožuru „Ekonomické vztahy ČSSR se socialistickými zeměmi“ a plakát určený k popularizaci hesla lednového pléna ÚV KSČ „Jak budeme dnes pracovat – tak budeme zítra žít“.¹⁵ Důsledným informováním

¹¹ Zákon č. 59/1969 Sb., o některých změnách ve služebních poměrech vojáků z povolání.

¹² VÚA, f. Sbíрка služebních předpisů, Kádr-1-1, 6. doplněk ke Kádr-1-1, ústřížek 22, odstavec 50.

¹³ Národní archiv ČR (dále NA), fond (dále f.) KSČ – Ústřední výbor 1945–1989. Předsednictvo ÚV KSČ (02/1), sv. 118, a. j. 192, bod 20, Směrnice HPS ČSLA k zabezpečení výměny členských legitimací v r. 1970, s. 11.

¹⁴ Tamtéž, s. 12–13.

¹⁵ Tamtéž, Politicko-organizační zabezpečení pléna ÚV KSČ z ledna 1970 v podmínkách ČSLA, s. 3–6.

a vysvětlováním nezbytnosti vedoucí úlohy strany tak stranická část prověrek měla už v úvodu zmíněnou jednotící a didaktickou úlohu.

Před samotným zahájením výměny členských legitimací sloužilo v armádě 54 704 členů KSČ zařazených v 2 201 základních organizacích a 95 celouřadových výborech KSČ. Prověrky postupovaly hierarchicky, pohovory s funkcionáři na nejvyšších úrovních měly být hotové jako první už na začátku března 1970. Následně od března do května probíhaly pohovory na úrovni základních organizací (ZO) KSČ, a od dubna do června měly být předávány nové členské legitimace. Letní měsíce pak byly vyhrazeny zhodnocení výsledků prověrek, zpracování rozboru složení členské základny po jejich provedení, a celkovému poučení z akce.¹⁶ Stranické pohovory tak o rok předcházely služebním prověrkám, a jejich výsledky proto byly pro vznikající služební hodnocení velmi důležité. Obzvláště ti vojáci, kteří byli ze strany vyloučeni, nemohli rozhodně očekávat pozitivní služební politické hodnocení.

Samotné pohovory prováděly tří až pětičlenné skupiny. U ZO KSČ, které nedosáhly dostatečného stupně „politické konsolidace“ a nebyly tak pro pohovory spolehlivé, ustanovovalo tuto skupinu nadřízené politické oddělení,¹⁷ spolehlivé organizace si pouze nechávaly schválit vlastní návrh na složení těchto komisí.¹⁸ Tyto skupiny pro vedení pohovorů vznikaly na všech stupních armády, počínaje už HPS ČSLA, a měly vždy určený hierarchicky odpovídající okruh osob, se kterými pohovory prováděly.¹⁹ Nižší organizace samozřejmě o průběhu pohovorů informovaly ty vyšší, a jejich výsledky musely být schválené buď členskou schůzí, nebo nadřízeným stranickopolitickým orgánem.²⁰ V případech, že došlo k rozdílným názorům mezi skupinou pro vedení pohovorů a stranickopolitickým orgánem, který její rozhodnutí potvrzoval, měl konečné slovo vyšší orgán.²¹ Základní organizace KSČ, které odmítaly vyloučit své členy, byly buď reorganizovány, nebo přímo sloučeny s jinými, již „normalizovanými.“²² Tím byla zajištěna několikanásobná kontrola centrálně řízeného průběhu celých prověrek.

Prověrkové pohovory mohly mít hned dva negativní výsledky, a sice buď zrušení členství v důsledku neplnění členských povinností, často se takto upozorňovalo například na neplacení členských příspěvků, nebo vyloučení ze strany v důsledku provinění vůči jejím stanovám.²³ Nové legitimace pro ty, kteří prověrkami prošli, vydávalo politické oddělení, a byly slavnostně předávány na členských schůzích ZO KSČ.²⁴ O vojácích, kteří u prověrek neuspěli, byl vypracován dokument „Přehled o členech strany, jimž nebyla provedena výměna členských legitimací 1970“, který se odesílal Hlavní politické správě ČSLA.²⁵ Celkem členství v KSČ ztratilo 10 465 straníků, tedy asi pětina původní členské základny v rámci armády. Z tohoto počtu bylo 72,5 % vojáků z povolání, 21 % občanských zaměstnanců a 6,4 % vojáků základní služby.²⁶

¹⁶ Tamtéž, Směrnice HPS ČSLA k zabezpečení výměny členských legitimací v r. 1970, s. 20–21.

¹⁷ Provádět pohovory v rámci ČSLA takto nesmělo až 268 ZO KSČ, velké zastoupení zvláštních dosazených skupin bylo např. na Vojenské akademii, u vědeckých a tiskových složek ČSLA byly jmenovanými skupinami nahrazeny dokonce všechny ZO KSČ. CHRÁSTIL, Sylvestr: *Normalizace československé armády na počátku 70. let*, s. 115.

¹⁸ NA, f. 02/1, sv. 118, a. j. 192, bod 20, Směrnice HPS ČSLA k zabezpečení výměny členských legitimací v r. 1970, s. 5.

¹⁹ Například s ministrem obrany Martinem Džúrem prováděla pohovor přímo skupina ÚV KSČ.

²⁰ NA, f. 02/1, sv. 118, a. j. 192, bod 20, Směrnice HPS ČSLA k zabezpečení výměny členských legitimací v r. 1970, s. 14.

²¹ Tamtéž, s. 9–10.

²² CHRÁSTIL, Sylvestr: *Normalizace československé armády na počátku 70. let*, s. 16.

²³ Dle Chrástila už v tomto momentu docházelo k vědomému překračování a nedodržování stanov KSČ, stejně jako později dalších armádních předpisů, aby byly čistky zjednodušeny a urychleny. Někteří straníci tak mohli být nejdříve vyloučeni, a až potom s nimi byl veden pohovor; jindy se pohovor nekonal ani formálně, předem vytipovaní „pravíkoví exponenti“ byli rovnou odejiti. Tamtéž, s. 119–121.

²⁴ NA, f. 02/1, sv. 118, a. j. 192, bod 20, Směrnice HPS ČSLA k zabezpečení výměny členských legitimací v r. 1970, s. 8.

²⁵ Tamtéž, s. 17.

²⁶ CHRÁSTIL, Sylvestr: *Normalizace československé armády na počátku 70. let*, s. 126.

Od tohoto celoarmádního průměru se poměrně výrazně odklonila 10. letecká armáda a Vojenský technický ústav, kteří ztratili téměř třetinu členů. V obou případech se jednalo o celky aktivní za pražského jara. Letci během něj dokonce vytvořili „Svaz letců“, který mimo jiné požadoval rehabilitaci svých bývalých kolegů.²⁷ Dle funkčního zařazení tak mezi vojáky, kterým bylo ukončeno členství ve straně, nejvýrazněji vystupuje téměř 39,6 % pilotů a 34,6 % učitelů na vojenských školách, další v řadě pak byli lékaři a vědci a kulturní pracovníci (kolem 27 %).²⁸ Tvrdě se samozřejmě postupovalo také proti osobám, které se nějakým způsobem konkrétně zúčastnily „krizového vývoje“. Členství tak bylo ukončeno více než polovině komunistů, kteří se zúčastnili tzv. Vysočanského sjezdu KSČ, k výrazným kádrovým změnám došlo také na HPS ČSLA, prověrkami neprošel mezi mnoha jinými např. generál Václav Prchlík, její bývalý náčelník.²⁹ Opačným směrem se vychýlily prověrky u Východního vojenského okruhu a na Vojenské fakultě Vysoké školy dopravní v Žilině, kde stranu opustila jen necelá desetina členů. Tento výkv byl vysvětlován odlišným politickým vývojem na Slovensku.³⁰ Celkově nejmenší podíl vyloučených či vyškrtnutých ze strany byl mezi vojáky základní služby, což nesouhlasí s jinak naopak vysokým podílem vyloučených mezi mladými lidmi a čerstvými straníky, v tomto případě bude ale vysvětlením zřejmě jejich celkově nízká organizovanost (před prověrkami bylo pouze 3,1 % základáků členy KSČ).³¹

Byť tedy stranická očista armády zasáhla různé její složky s různou silou, je jisté, že ji koncem června 1970 můžeme považovat za prakticky dokončenou. HPS ČSLA si od provedených prověrek slibovala, že přestože strana ztratila poměrně velký počet členů, nyní nad kvantitou převáží kvalita, a na ty, kteří jimi prošli, se bude dát plně spolehnout. Očekávalo se, že bude nutné získávat další věrné stoupence především mezi mladými vojáky, rovněž ale bylo důležité zintenzivnit ideologickou práci v rámci armády. Aby v ní sloužili skutečně uvědomělí soudruzi, očekávalo se od ZO KSČ a stranickopolitických orgánů mimo jiné: „*Soustavně zvyšovat a doplňovat znalost leninské charakteristiky imperialismu, konkrétních projevů jeho agresivní podstaty tak, aby toto vyústělo v prohlubování nenávisti vůči tomuto třídnímu nepříteli; v přesvědčení a převaze socialismu nad kapitalismem; aby vedlo k aktivnímu členění ideologické diversi, zvýšení bdělosti a ostrážitosti vůči imperialistickým agresorům.*“³²

V armádě však neselechli pouze členové KSČ, a navíc vyloučení ze strany ještě přímo neznamenalo propuštění ze služebního poměru. Další vlnou očisty tak byly služební prověrky. Ty jednak prověřily všechny vojáky bez rozdílu, tedy i první vlnou opomenuté nestraníky, a také mohly nedůvěru projevenou mnoha vojákům během stranických pohovorů přetavit ve finální kádrové rozhodnutí, které už vedlo skutečně k fyzickému očištění armády od všech „reakčních živlů“.

²⁷ Viz NA, f. 05/11, sv. 48, a. j. 308, Rezoluce veřejného stranického aktivu výkonných letců ČSLA z 20. 4. 1968, s. 4–5: „*Odsuzujeme nelidské jednání s příslušníky letectva, účastníky zahraničního odboje a s výkonnými letci bezdůvodně propuštěnými z řad armády. Je nám jasné, že v období, kdy se rozhodovalo o cestě výstavby našeho státu, nemohli být na vedoucím místě ponechání funkcionáři s nevyjasněným zaměřením. Odsuzujeme však způsob, jak bylo s těmito lidmi nakládáno po odchodu z armády, jejich diskriminaci a žalářování a žádáme jejich důslednou rehabilitaci.*“

²⁸ NA, f. 02/1, sv. 142, a. j. 220, bod 2, Zpráva o výsledcích výměny stranických legitimací v ČSLA v roce 1970, s. 18.

²⁹ Tamtéž, s. 20–21.

³⁰ Tamtéž, s. 14–15.

³¹ Tamtéž, s. 11–12.

³² Tamtéž, s. 33.

Služební prověrky

Teorie

Hlavní pravidla prověřování vojáků z povolání po služební linii byla určována rozkazy ministra národní obrany generálplukovníka Ing. Martina Dzúra.³³ První pokus o odstartování celého procesu přišel velmi brzy, už v září 1968, kdy bylo nařízeno provést v příštím roce tzv. 3. řádné hodnocení všech vojáků z povolání.³⁴ Tento časový plán byl však později zrušen³⁵ a celý systém prověřování byl důkladně rozpracováván až během roku 1970 tak, aby samotné hodnocení vojáků z povolání mohlo být spuštěno v roce 1971.

První překážkou, na které plánované prověřování narazilo, byly nepřesné či chybějící údaje o vojácích v jejich personálních spisech, způsobené mimo jiné tím, že nebyly dostatečně důsledně hlášeny všechny jejich osobní a služební změny. Proto, aby se s celou akcí mohlo začít, bylo nejdříve potřeba pro hodnocení shromáždit dostatek podkladů. Velký důraz byl samozřejmě kladen na krizové období let 1968–1969. Prvním nařízením, které tak reálně všechny vojáky z povolání³⁶ zasáhlo, byla povinnost zpracovat do 31. května 1970 tzv. doplněk k životopisu, který byl pro hodnocení naprosto klíčový.³⁷ Jeho přesnou strukturu a témata, ke kterým bylo nutné se vyjádřit, stanovovaly pro tento účel vydané metodické pokyny. Celý text měl být rozdělen na čtyři části – období od zpracování původního životopisu do prosince 1967, období od ledna 1968 do konce dubna 1969, období od května 1969 do současnosti, a nakonec série zcela konkrétních otázek pro období od ledna 1968 do současnosti, na které musel každý voják odpovědět. Pod každé dané období spadal poměrně široký okruh témat, která musela být zpracována, pro druhé sledované období tak byl například důležitý názor na výzvu 2000 slov, XIV. sjezd KSČ, memorandum VPA,³⁸ úmrtí Jana Palacha či demonstrace v březnu 1969 v souvislosti s mistrovstvím světa v hokeji. Přímo konkrétní otázky cílily především na pražské jaro (členství v KAN, K-231 apod., veřejná vystoupení ve sdělovacích prostředcích, účast na stávkách či demonstracích, žádost o rehabilitaci) a činnost během 21. srpna 1968 (dodávání zpráv rozhlasu, organizování ilegálního vysílání či poskytování výsílacích stanic, styk se spojeneckými vojsky).³⁹ Tyto doplňky se vyhotovovaly ve více výtiscích, jeden musel být odevzdán kádrovému oddělení útvaru, které všechny odevzdané zkompletovalo a do 15. června 1970 odevzdalo kádrové správě MNO, další výtisky byly založeny v osobních spisech vojáků pro pozdější použití.

Dalším krokem v přípravě podkladů pro hodnocení vojáků bylo vytváření speciálních složek ve všech osobních spisech.⁴⁰ Tyto složky vždy obsahovaly doplněk k životopisu, všechna průběžná i řádná hodnocení a ostatní materiály z let 1968–1969. Nezařazovaly se do nich poznatky ze stranických pohovorů k výměně legitimací KSČ, a pokud se s nimi pracovalo, pouze se na ně odkazovalo, aby byly případně dohledatelné. Na konci června 1970 už měly být všechny tyto materiály shromážděny, případně doplněny ty, které chyběly, a ujasněna některá rozporná místa,

³³ Martin Dzur funkci ministra národní obrany zastával v letech 1968–1985, tedy všechny rozkazy k dané problematice vydával přímo on.

³⁴ VÚA, f. Sbirka služebních předpisů, Rozkaz ministra národní obrany číslo 16 z 10. 9. 1968.

³⁵ Tamtéž, RMNO č. 1 z 10. 2. 1969.

³⁶ Kromě těch, u kterých už bylo rozhodnuto o propuštění, jako byli například signatáři memoranda VPA, viz pozn. č. 38.

³⁷ VÚA, f. Sbirka služebních předpisů, RMNO č. 6 z 13. 4. 1970.

³⁸ Text s podtitulem „Formulovat a konstituovat československé státní zájmy v oblasti vojenství“ byl nejvýznamnějším dokumentem pražského jara týkajícím se armády. Vzešel z prostředí Vojenské politické akademie v Praze, odkud byl rozeslán významným ústavním činitelům státu, aby je upozornil na problémy v armádě a vojenské politice, a vyvolal jejich řešení. Signatáři bylo třicet vyšších důstojníků ČSLA, převážně vědeckých pracovníků z vojenských vysokých škol a vědeckých pracovišť. CHRASTIL, Sylvestr: *Normalizace československé armády na počátku 70. let*, s. 24.

³⁹ VÚA, f. Sbirka služebních předpisů, Metodické pokyny pro zpracování doplňku k životopisu vojáka z povolání. Příloha k RMNO č. 06 z 13. 4. 1970.

⁴⁰ VÚA, f. Sbirka služebních předpisů, Směrnice náčelníka kádrové správy MNO pro práci s kádry vojáků z povolání v roce 1970. Příloha k RMNO č. 09 ze 17. 6. 1970.

aby se mohlo začít s jejich podrobným studiem. Do konce roku pak mělo být po prostudování celé složky vypracováno tzv. „Vyhodnocení třídně politických a morálních kvalit vojáka z povolání“. Na začátku roku 1971 tak osobní spisy všech vojáků z povolání už obsahovaly všechny potřebné podklady, včetně jejich souhrnného přehledného zpracování, a mohlo se tak přistoupit k fázi, ve které se už psala reálná hodnocení na každého jednotlivce, a probíhaly pohovory před komisemi, obdobně, jako tomu bylo u výměny stranických legitimací.

Už v červnu 1970 můžeme považovat organizační přípravy očisty armády za dokončené. Pokud se dříve v rozkazech MNO objevovala potřeba nového hodnocení všech vojáků z povolání, argumentovalo se obecně tím, že díky objektivnímu ohodnocení výsledků práce vojáků i jejich vzdělání, odbornosti či charakteru je možné s nimi lépe pracovat, pečovat o jejich všestranný růst, lépe je rozmisťovat do funkcí a zajistit také spravedlivé hmotné i morální odměňování.⁴¹ O rok a půl později byly už důvody 3. řádného hodnocení formulovány jinak, a nikoho nemohly nechat na pochybách, že spíš než péče o všestranný růst vojáků je jejich cílem očista armády od všech „antisocialistických živlů“: „*Se stupněm a postupem konsolidace společnosti je spjat tento proces i v armádě, která je její nedílnou součástí. V armádě, která je mimořádně důležitou mocenskou oporou socialistického státu a významným garantem jeho politické stability, musí být nezbytně učiněna taková opatření, aby konsolidace byla uskutečněna podstatně rychleji a s náročnějšími měřítky pro hodnocení třídně politických kvalit kádrů. Urychlení kádrové politické konsolidace velitelského sboru je smyslem a hlavním cílem při uskutečňování všech kádrových opatření v letošním roce. (...) Přísně dodržovat leninské zásady výběru a rozmisťování kádrů velitelského sboru ČSLA. Při přednostním posuzování třídně politického profilu kádrů, jejich politické vyspělosti, internacionální pevnosti a angažovanosti za politiku KSČ přihlížet současně k odborně vojenským znalostem, organizačním schopnostem, praktickým zkušenostem na MNO a vyšších štábech i ke zkušenostem z vojsk a k jejich morálním a osobním vlastnostem.*“⁴²

Z výše citovaného je patrné, že v roce 1970 už skutečně určujícím parametrem úspěšného vojáka (a dobře zvoleného kádru) byla jeho politická spolehlivost, samozřejmě měřená loajalitou ke straně, potažmo Varšavské smlouvě. Ke skutečným odborným znalostem a velitelským schopnostem, které by z hlediska bojeschopnosti armády měly být pro hodnocení vojáka určující, se pouze přihlíželo. Naprosto konkrétní představu o tom, jak měla tato očista probíhat, a jací lidé byli naopak ve funkcích v ČSLA vítáni, můžeme získat ze Směrnice náčelníka kádrové správy MNO, která nařizovala shromáždění materiálů potřebných pro hodnocení, a zároveň ukládala provést: „*Prováděné проверки třídně politických a morálních kvalit vojáků z povolání využít k důsledné očištění velitelského sboru od všech antisocialistických živlů a nositelů pravicového oportunismu. (...) Rozmístěním kádrů přispět k posílení vedoucí úlohy Komunistické strany Československa v ČSLA a zabezpečit, aby zejména řídicí funkce byly obsazeny vojáky z povolání, kteří jsou schopni ve výstavbě ČSLA, v přípravě a výchově vojsk i v kádrové práci důsledně uplatňovat marxisticko-leninské principy. Do funkcí ustanovovat kádry mající neformální a aktivní vztah k politice strany, které svou dosavadní praxí a činností prokázaly, že stojí pevně na pozicích marxismu-leninismu a komunistické uvědomění prokazují ve své praktické, každodenní činnosti. (...) Za rozhodující kritérium v kádrové práci považovat třídně politická hlediska. Na základě této zásady usilovat o to, aby do rozhodujících a řídicích funkcí na všech velitelských stupních byli ustanoveni vojáci z povolání, kteří jsou ideově spjati s třídně politickými přeměnami v naší společnosti, uskutečněnými naší dělnickou třídou pod vedením KSČ a prakticky prokazují svůj kladný vztah k budování socialismu. Dovedou energicky prosazovat do života armády úkoly internacionálního charakteru, upevňovat spojenectví se Sovětským svazem, objasňovat společné cíle a zájmy socialistických zemí a plnit společné úkoly armád Varšavské smlouvy.*“⁴³

⁴¹ VÚA, f. Sbíрка služebních předpisů, RMNO č. 16 z 10. 9. 1968.

⁴² Tamtéž, RMNO č. 09 ze 17. 6. 1970.

⁴³ VÚA, f. Sbíрка služebních předpisů, Směrnice náčelníka kádrové správy MNO pro práci s kádry vojáků z povolání v roce 1970. Příloha k RMNO č. 09 ze 17. 6. 1970.

Od těchto vyjádření už byl jen krůček, přesněji necelé čtyři měsíce, k tomu, aby bylo zcela konkrétně řečeno, na základě jakého jednání bude voják z povolání hodnocen jako politicky nezpůsobilý. Mezi prohřešky tak patřilo např. aktivní obhajování a prosazování výzvy 2000 slov, veřejné působení proti KSČ nebo socialistické společnosti ve sdělovacích prostředcích, urážení představitelů SSSR či důsledných marx-leninistů, aktivní účast na protisocialistických a protisovětských akcích (tj. mimo jiné členství v KAN, kampaň za neutralitu, nepokoje v březnu či srpnu 1969 aj.), vyvíjení aktivní činnosti proti vedoucí úloze KSČ, vědomé porušení vojenské přísahy či porušování vojenských řádů a předpisů a vědomé jednání v rozporu s rozkazy prezidenta republiky a velení armády.⁴⁴ Tím už byly přesně nastaveny mantinely plánované očisty. Podstatné je, že pod porušování vojenské přísahy a vojenských řádů bylo možné skrýt prakticky jakýkoliv odpor proti okupaci, i neposkytnutí pomoci spřáteleným armádám.

Třetí řádné hodnocení všech vojáků z povolání bylo finálně spuštěno 1. února 1971. Probíhalo podle nového předpisu „Hodnocení vojáků z povolání Čs. lidové armády“ (Kádr-1-7), který vešel v platnost teprve 1. prosince 1970, a byl tak naprosto v souladu s atmosférou v armádě popsanou v odstavcích výše. Hodnocení probíhalo od nejvyšších velitelských stupňů k nejnižším, a bylo rozděleno do několika fází. Mezi prvními museli být ohodnoceni vojáci z povolání, kteří byli v ustanovovací pravomoci prezidenta republiky a ministra národní obrany, tedy nejvyšší funkce, a to do 30. dubna 1971. Další dvě skupiny, tentokrát už nižších funkcí, měly být s hodnocením hotovy do 30. června, respektive 31. října 1971. Do daného data se musel stihnout celý proces hodnocení, tzn. zpracovat hodnocení, nechat hodnoceného, aby se k němu vyjádřil, vše posoudit před komisemi pro hodnocení, které byly pro tento účel zřizovány, zajistit vyjádření nadřízených a poté ho schválit, případně vyřídit možná odvolání. Schválená hodnocení se potom stávala závazným podkladem při všech kádrových opatřeních, tedy i důvodem k propuštění. O průběhu hodnocení a jeho celkových výsledcích vznikaly informační zprávy, které musely být do 15. ledna 1972 předány kádrové správě MNO.⁴⁵ Za necelý rok tak mělo být zhodnocení, zkontrolování a očištění celé armády hotovo. Zřejmě se však nestihlo v celé šíři, protože prakticky s totožnými daty bylo později vyhlášeno i na rok 1972,⁴⁶ pouze s tou výjimkou, že nemají být hodnoceni vojáci z povolání, kteří byli řádně hodnoceni již v roce 1971.⁴⁷ Za skutečně ukončené tak můžeme 3. řádné hodnocení považovat až začátkem roku 1973. Z něj vyplývající kádrová opatření, mezi nimi i propuštění do zálohy, však ještě nějakou dobu setrvačně pokračovala.

Praxe

Pro lepší porozumění celé problematice je nutné podívat se na proces vzniku hodnocení i na úrovni běžných vojáků, nejen předpisů týkajících se celé armády. Při zpracování samotného textu hodnocení se vycházelo z již dříve zmíněného „Vyhodnocení třídně politických a morálních kvalit vojáka z povolání“, z 2. řádného a případně i mimořádných hodnocení a záznamu o průběžném hodnocení.⁴⁸ Text vlastního hodnocení vždy zpracovával nejbližší nadřízený (případně jeho přímý nadřízený), za podmínky, že hodnoceného zná ze společné práce nejméně pět měsíců. Pokud tuto podmínku žádný z nadřízených nespĺňoval, hodnocení zpracovávala přímo komise pro hodnocení, což platilo také v tom případě, že by hodnocení na vojáka měl zpracovávat funkcionář, který je zároveň odpovědný za obsazování funkce, kterou hodnocený zastává.⁴⁹

Hodnocení sestávalo ze čtyř částí – politického a morálního profilu hodnoceného, jeho vojensko-odborné způsobilosti a zhodnocení jeho zdravotního stavu. U politického a morálního

⁴⁴ Tamtéž, Upřesňující pokyny k 3. řádnému hodnocení vojáků z povolání. Příloha k RMNO č. 019 ze 7. 10. 1970.

⁴⁵ Tamtéž, RMNO č. 19 ze 7. 10. 1970.

⁴⁶ Tamtéž, RMNO č. 14 ze 14. 10. 1971.

⁴⁷ Tamtéž, Upřesňující pokyny k 3. řádnému hodnocení vojáků z povolání. Příloha k RMNO č. 014 ze 14. 10. 1971.

⁴⁸ Tamtéž, Příloha k RMNO č. 019 ze 7. 10. 1970.

⁴⁹ Tamtéž, Kádr-1-7/s, s. 14.

profilu mohl být voják hodnocen jako plně způsobilý, způsobilý nebo nezpůsobilý pro službu v armádě, z hlediska odbornosti pak jako velmi dobrý, vyhovující a nevyhovující. U zdravotního stavu byla širší škála, která určovala, zda je vojákovo zdraví zcela v pořádku, nebo je zhoršené, ale neohrožuje výkon funkce, v horších variantách pak někdy ano, trvale ano, případně zdravotní stav dotyčného vyžaduje změnu zařazení.⁵⁰ Podkladem pro tuto část hodnocení byly závěry ročních preventivních prohlídek, speciální lékařská prohlídka se pro tento účel nevykonávala.⁵¹ Tato dílčí hodnocení se pak promítala do celkového výsledku, který mohl znít „velmi dobrý“ (v případě, že byl voják politicky, morálně i odborně hodnocen nejvyššími možnými stupni), „dobrý“ (politicky a morálně byl voják hodnocen nejhůře jako způsobilý, odborně jako velmi dobrý), „vyhovující“ (politicky a morálně byl opět hodnocen nejhůře jako způsobilý, z odbornosti pak jako vyhovující)⁵² nebo „nevyhovující“ (ten, kdo byl z jakékoli části hodnocen jako nezpůsobilý nebo nevyhovující).⁵³ Přímo v závěru hodnocení se pak navrhovaly další kádrové kroky, tedy případně povýšení, ponechání ve funkci nebo i propuštění ze služebního poměru.⁵⁴

Takto zpracovaný návrh hodnocení bylo nutné projednat buď s výběrem příslušné ZO KSČ, nebo s náčelníkem příslušného stranickopolitického orgánu. Až poté byl s jeho zněním seznámen sám hodnocený. Do textu poté mohly být zapracovány jeho připomínky, pokud s nimi zpracovatel souhlasil, v každém případě ale hodnocený měl dva dny na potvrzení, že se s textem hodnocení seznámil, a mohl na každý výtisk doplnit své krátké písemné vyjádření. Tyto výtisky, společně s pracovním návrhem zpracovatele, se poté předávaly nejbližšímu nadřízenému veliteli. Ten jeho text buď schválil, maximálně mírně doplnil, a předal dále komisi pro hodnocení, případně, pokud našel v textu pasáže, které považoval za chybné, mohl hodnocení vrátit zpracovateli k přepracování.⁵⁵

Komise pro hodnocení byly tři až pětičlenné útvary zřizované vždy rozkazem příslušného velitele.⁵⁶ Ten určoval jejich složení a sestavoval i seznam vojáků svého útvaru, jejichž posouzení dané komisi příslušelo. Výjimku tvořili pouze vojáci, na které zpracovával hodnocení on sám, ti byli potom hodnoceni komisí zřízenou jemu nadřízeným velitelem. Předsedou komise byl buď zástupce velitele, nebo určený odborný nadřízený hodnocených vojáků. Členy komise byli pak zástupce kádrového orgánu a buď zástupce výboru ZO KSČ, nebo zástupce příslušného stranickopolitického orgánu. Komise mohla být doplněna dalšími vojáky z povolání, kteří hodnoceného bezprostředně znali z jeho práce, např. právě jeho odborným nadřízeným, pokud už nebyl předsedou komise. Stanovisko ZO KSČ k politickým a morálním kvalitám daného vojáka bylo pro hodnocení velmi důležité, proto i pokud nebyl zástupce ZO KSČ přímo členem komise, vždy se zasedání komise zúčastnil nebo bylo tlumočeno jeho stanovisko.⁵⁷ Zasedání komise se mohli také zúčastnit hodnocený a zpracovatel hodnocení. Výsledkem jednání komise mohlo být úplné schválení hodnocení, návrh na určité změny (které však ona sama provádět nemohla), případně návrh veliteli, aby nařídil přepracování celého hodnocení.⁵⁸ Pracovní návrh hodnocení a písemné stanovisko zpracovatele k připomínkám hodnoceného byly po schválení hodnocení zničeny.⁵⁹

⁵⁰ Tamtéž, Kádr-1-7/s, s. 9-13.

⁵¹ Tamtéž, Kádr-1-7/s, Příloha 2, s. 37-38.

⁵² Vojáci, kteří byli hodnoceni pouze jako vyhovující, nesměli být ve vedoucích funkcích ani na MNO, viz Tamtéž, RMNO č. 09 ze 17. 6. 1970.

⁵³ Tamtéž, Kádr-1-7/s, Příloha 2, s. 38-39.

⁵⁴ Tamtéž, Kádr-1-7/s, s. 13.

⁵⁵ Tamtéž, Kádr-1-7/s, s. 14-16.

⁵⁶ Hlavní komisí v armádě byla komise zřizovaná ministrem národní obrany pro hodnocení generálů a důstojníků ČSLA jakožto jeho stálý poradní orgán, a její podkomise. Předsedou této komise byl náčelník generálního štábu, jejími členy pak náčelník hlavní politické správy, náčelník kádrové správy MNO a zástupce ministra národní obrany. Mohla být případně doplňována veliteli jednotlivých druhů vojsk, pokud byli hodnoceni důstojníci, kteří k nim patří.

⁵⁷ Tamtéž, Kádr-1-7/s, s. 17-19.

⁵⁸ Tamtéž, Kádr-1-7/s, příloha 3, s. 42-43.

⁵⁹ Tamtéž, Kádr-1-7/s, s. 19.

Posledním krokem pak bylo předání hodnocení veliteli, v jehož ustanovovací pravomoci je daná funkce. Ten měl pravomoc sám do textu zasahovat či měnit některý z výsledných stupňů, při nejasnostech mohl pověřit komisi jejich prověřením, nebo opět nařídít jeho přepracování. Jakmile pak hodnocení podepsal, jeho znění už bylo platné a neměnné.⁶⁰ S jeho textem pak hodnoceného do týdne seznámil jeho nejbližší nadřízený. Od té chvíle měl voják deset dní na podání odvolání, pokud s hodnocením nesouhlasil. V takovém případě se text hodnocení a písemné odvolání společně s písemným zdůvodněním daného nadřízeného velitele posílalo zpět veliteli, který ho schválil. Pokud nebylo odvolání zcela zamítnuto, v měsíční lhůtě došlo buď k úpravám v samotném textu, nebo se vypracovalo hodnocení nové. Proti tomu už nebylo odvolání možné.⁶¹ Ihned po vyhlášení hodnocení bylo možné podat návrh na propuštění ze služebního poměru. U jiných kádrových opatření se muselo počkat alespoň deset dní, případně do vyřešení odvolání.⁶²

Závěr

Jak již bylo řečeno v úvodu, úloha armády v socialistickém státě byla velmi důležitá, a proto její normalizační očista nemohla být z mocenského hlediska podceňena. Jako první, obdobně jako v celé společnosti, přišly na řadu stranické prověrky, tedy pohovory k výměně legitimací členů KSČ. Během první poloviny roku 1970 ztratila vyloučením či zrušením své členství přibližně pětina původní stranické základny v ČSLA, u vojáků z povolání se konkrétně jednalo o 7 807 osob.⁶³ Podíl členských ztrát mezi jednotlivými útvary nebyl rovnoměrný, nejvíce byli postiženi letci, nejméně vyloučených či vyškrtnutých bylo u Východního vojenského okruhu a na Vojenské fakultě Vysoké školy dopravní v Žilině. Samotná ztráta členství však ještě nemusela mít fatální důsledky, byla především jakousi vizitkou, která se využívala při další fázi prověřování ČSLA, tentokrát po služební linii.

V roce 1971 bylo spuštěno tzv. 3. řádné hodnocení všech vojáků z povolání, tedy i nestraníků, kterých se předchozí prověrky dosud nedotkly. Během něj byl samozřejmě kladen velký důraz na politický profil hodnoceného, který byl silně pošramocen, pokud byl voják už během pohovorů k výměně stranických legitimací ztrátou členství označen za nepřítele nových pořádků. Díky doplňkům k životopisu, které se podrobně zabývaly lety 1968 – 1969, však byli „stoupenci pravicového oportunismu“ či „nepřítelé socialistického zřízení“ v této fázi odhaleni i mezi nestraníky. Tito politicky nezpůsobili se tak stali nevyhovujícími pro službu v armádě, a byli jasně označeni za nežádoucí skupinu, která musí odejít a uvolnit tak místo nové, očištěné, a tedy lepší ČSLA. Jejich odchodem byla vytvořena jasná hranice mezi tzv. krizovým vývojem a novou, „normální“ současností. Z počátku dokonce převažovala snaha „nepřítele“ kriminalizovat, která roztáčela nové kolo vojenských politických procesů. Za naplňování platných vojenských řádů a předpisů, případně naopak jejich porušování během srpnové okupace, způsobené uposlechnutím rozkazů velitele či představitelů čs. vlády, bylo v letech 1971–1972 odsouzeno vojenskými soudy 77 osob; z nich 56 konkrétně za hanobení představitele státu a státu světové socialistické soustavy.⁶⁴ Byť to není malé číslo, v kontextu celých prověrek se jednalo pouze o výjimky, a naprostá většina vojáků se stala obětí mocensko-byrokratického postupu.

⁶⁰ Tamtéž, s. 20–21.

⁶¹ Tamtéž, s. 22–23.

⁶² Tamtéž, s. 28.

⁶³ Tamtéž, Závěrečná zpráva o výsledcích služebního třídně politického a morálně politického vyhodnocení vojáků z povolání, kteří ztratili členství v KSČ (Stav k 10. květnu 1971), s. 1.

⁶⁴ CHRASTIL, Sylvestr: *Normalizace československé armády na počátku 70. let*, s. 145.

Samotná ostrakizace politicky nespolehlivých vojáků nutně nemusela vést k jejich odchodu.⁶⁵ Aby bylo dosaženo požadovaného účelu, došlo k několika relativně drobným úpravám armádních předpisů, které umožnily poměrně snadnou cestu vedoucí od politické nespolehlivosti k propuštění. Ztráta členství v KSČ, aktivita za pražského jara nebo nesouhlas s okupací, dobově vstupem spřátelených armád, samozřejmě vedly k negativnímu politickému hodnocení. Jak nově stanovil Kádr-1-7, pokud voják neprojde z jakékoliv části hodnocení, tedy i z politického, stane se celkově nevyhovujícím pro službu v armádě. A v návaznosti na to předpis Kádr-1-1 z roku 1969 jasně konstatoval, že každý hodnocený celkově jako nevyhovující bude propuštěn ze služebního poměru. Úřední řečí kádrových rozkazů se tak vyhazovu z politických důvodů říkalo „*propuštěn do zálohy dle Kádr-1-1, čl. 49, písm. c)*“.

Studie je zaměřena pouze na očistu armády od nežádoucích osob, a nezabývá se navazující druhou fází, během níž musely být uvolněné funkce obsazeny novými prověřenými kádry. Ve všech dobových služebních předpisech proto byl kladen velký důraz na upevňování uvědomělosti a politické vzdělávání vojáků. Za účelem získání nových kádrů se vedla rozsáhlá agitace, a došlo také k úpravám ve vojenském školství.⁶⁶ Mezi stávajícími příslušníky ČSLA vznikla paradoxní situace, kdy jsou kvůli potřebě obsadit uvolněné funkce do nich povyšováni i lidé bez dostatečných zkušeností a kvalifikace. Takto se vytvářela nová vrstva normalizačního důstojnictva, vděčná za svůj kariérní postup KSČ a husákovskému nomenklaturnímu systému, a ke špičkám mocenské pyramidy proto také naprosto loajální.⁶⁷ Analýza tohoto bezesporu zajímavého tématu však bude podmíněna dalším výzkumem.

⁶⁵ V důsledku okamžitého sovětského tlaku na normalizaci armády bylo už do 1. 12. 1968 na nejvyšších postech v ČSLA provedeno 95 kádrových změn. Tamtéž, s. 36. Do března 1970 odešlo do zálohy na 1 700 generálů a důstojníků sice na vlastní žádost, z důvodu reorganizace či ze zdravotních důvodů, ale ve skutečnosti už tyto odchody byly motivované politicky. VÚA, f. Sběrka služebních předpisů, Závěrečná zpráva „O výsledcích služebního třídně politického a morálně politického vyhodnocení vojáků z povolání, kteří ztratili členství v KSČ“ (Stav k 1. dubnu 1971), s. 2.

⁶⁶ CHRASTIL, Sylvestr: *Normalizace československé armády na počátku 70. let*, s. 130–142.

⁶⁷ Tamtéž, s. 124.

„Ještě si vezmu banánek“

Konfrontace osobní korespondence Václava Rejholce s agenturními záznamy Státní bezpečnosti

Radek Schovánek

Spisovatel, novinář a publicista Pavel Tigríd¹ byl československým komunistickým režimem pokládán za hlavního nepřítele v oblasti „ideologické diverze“.² Po svém odchodu z funkce programového ředitele Rádia Svobodná Evropa přesídlil v roce 1952 do USA.³ O čtyři roky později zahájila americká Ústřední zpravodajská služba (CIA) rozsáhlý „poštovní projekt“, v jehož rámci organizovala zaslání nejrůznějších publikací do zemí komunistického bloku.⁴ Jako součást projektu vznikl exilový časopis *Svědectví*, přičemž se Pavel Tigríd stal jeho výkonným redaktorem.⁵ Časopis byl určený především čtenářům v Československu, kam byl také nejrůznějšími způsoby pašován.

Redakce *Svědectví* byla po celou dobu své existence jedním z hlavních cílů československého státobezpečnostního aparátu. Příslušníci rozvědné I. správy a kontrarozvědné II. správy se prostřednictvím agentů působících v zahraničí snažili odhalit „kanály“, kterými se časopis dostával do Československa.

Když se počátkem šedesátých let minulého století jeho redakce přesunula do Paříže, stala se cílem ještě intenzivnějšího zpravodajského rozpracování. Současně Správa vyšetřování MV zahájila vyšetřování Pavla Tigrída pro rozvracení republiky, přičemž jej I. správa plánovala unést z Maďarska nebo Polska a dopravit k soudu. Proces nakonec v roce 1967 proběhl bez jeho přítomnosti. Ve vězení se ocitl pouze spisovatel Jan Beneš za odesílání textů, které ve *Svědectví* vyšly pod názvem *Dopisy Světlaně*.⁶

Proti *Svědectví*, jeho zaměstnancům a spolupracovníkům, podnikla Státní bezpečnost desítky operací a útoků. Mezi nejznámější z nich patřilo v prosinci 1980 nasazení prostorového odposlechu do redakce. Nahrané rozhovory a telefonáty byly po sestříhání odvysílány Československým rozhlasem pod názvem „Hovory z druhé strany“.⁷

Hlavním prostředkem, s jehož pomocí I. správa získávala informace, byla agenturní síť. Tajní spolupracovníci však ze zahraničí přinášeli pouze omezené poznatky o spojení exilu s domovem. Přestože agentka s krycím jménem „Sláva“ (Miroslava Mrázová), operující v letech 1961–1982 ve Vídni, předávala Státní bezpečnosti adresy, na něž mělo být dle pokynů Pavla Tigrída rozesíláno *Svědectví*, nedisponovala informacemi z Československa.⁸

Pro domácí opozici tak byli proto daleko nebezpečnější agenti vyjíždějící do zahraničí, kteří zprostředkovávali kontakty mezi domácí opozicí a exilovými činiteli na západě. Jedním

¹ Pavel Tigríd, vl. jm. Schönfeld (1917–2003), československý spisovatel, novinář, představitel protikomunistického exilu a český politik.

² Srov. Archiv bezpečnostních složek (dále ABS), f. Hlavní správa rozvědky – objektové svazky (I.S-1), reg. č. 12572.

³ Srov. TIGRID, Pavel: *Přikládám sekeru ke kořenům lži*. CDTR, Praha 2016.

⁴ Srov. REISCH, Alfred A.: *Hot Books in the Cold War*. Central European University Press, Budapest – New York 2013, s. 43 ad.

⁵ Srov. www.scriptum.cz/cs/periodika/svedectvi

⁶ Srov. *Dopisy Světlaně*, in: *Svědectví*, roč. VII, č. 26, s. 89 a tamtéž č. 27, s. 250.

⁷ První ze tří dílů propagandistického pořadu Československého rozhlasu, který sestavil redaktor Petr Voldán, byl vysílán 2. prosince 1981. Srov. www.esbirky.cz/predmet/3488292

⁸ Srov. ABS, f. Hlavní správa rozvědky – agenturní svazky (I. S-4), reg. č. 43169, kr. jm. Sláva.

z nejspěšnějších byl od září 1964 spolupracovník II. správy Václav Rejholec,⁹ který měl Tigridovu naprostou důvěru a jenž „organizoval a koordinoval“ kroky domácí opozice a exilu.¹⁰ K částečné ztrátě důvěry došlo až po zatčení Oty Ornesta¹¹ v lednu 1977.¹²

Poprvé se o Ornestových kontaktech s Tigridem Státní bezpečnost od svého agenta dozvěděla v dubnu 1975.¹³ O dva měsíce později 2. oddělení 3. odboru X. správy zavedlo osobní svazek s krycím jménem „Narcis“ (reg. č. 9437).¹⁴ Šlo již o druhý případ důležitého Tigridova spolupracovníka, o kterém věděl velmi omezený počet osob, a přesto byl zatčen. Tou předchozí osobou byla manželka dánského velvyslance Ursula Möller,¹⁵ o níž Václav Rejholec informoval Státní bezpečnost. V udání datovaném 18. října 1973 zmínil „Asistent“ opakovanou žádost Tigrida o naprostou diskrétnost v jejím případě.¹⁶

V pozůstalosti Pavla Tigrida je uloženo šestnáct Rejholecových dopisů,¹⁷ většinou psaných rukou na dopisním hotelovém papíře. První dopis z nich nese datum 23. dubna 1969 a poslední 15. února 1987.¹⁸ V jednom z podsvazků objektového svazku, který k Pavlu Tigridovi (objekt „Premier“) vedla I. správa, se zachovalo dvaapadesát Rejholecových agenturních záznamů z období od 14. května 1965 do 18. listopadu 1988, které na základě jeho písemných udání vypracovali řídicí důstojníci Státní bezpečnosti.¹⁹

Zřejmě až Václav Havel v roce 1986 zjistil, že se v osobě Václava Rejholce jedná o agenta Státní bezpečnosti.²⁰ Pravděpodobným zdrojem této informace byla jeho milenka, dcera Václava Rejholce a zároveň bývalá spolupracovnice Státní bezpečnosti.²¹

Přestože již Pavel Tigrid po Ornestově zatčení v lednu 1977 Rejholecovi plně nedůvěřoval, zůstal agent „Racek“ – respektive „Kafka“ – až do pádu komunistického režimu jedním z nejnebezpečnějších agentů Státní bezpečnosti.

* * *

Podle vzpomínky Ivany Tigridové nazývali se svým manželem Václava Rejholce přezdívkou „Banánek“, protože prý u nich vždy hodně jedl a ještě více pil, a před spaním, když odcházel do ložnice, pravidelně pronášel větu: „*Ještě si vezmu banánek*“.²²

⁹ Jeho první agenturní svazek s krycím jménem „Asistent“ (reg. č. 5657) byl zaveden 1. oddělením 6. odboru III. správy MV již 10. dubna 1957, několikrát přeregistrován (na reg. č. 96, posléze 5657 a nakonec 2260), 3. září 1975 změněno krycí jméno na „Racek“ a 21. července 1978 na „Kafka“. Prvním útvarem, který agenta využíval po roce 1969, bylo 2. oddělení 1. odboru II. správy FMV, po reorganizaci a vzniku Správy kontrarozvědky pro boj s vnitřním nepřítelem převzalo svazek 2. oddělení 2. odboru X. správy FMV. Dne 27. července 1978 byl předán na 2. oddělení 4. odboru, odkud si jej 6. prosince 1982 převzalo vedení 4. odboru. Počátkem prosince 1989 byl svazek zničen na 1. oddělení 12. odboru II. správy SNB. Srov. BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství centrály Státní bezpečnosti v roce 1989*, ÚDVZK, Praha 2003, s. 269.

¹⁰ Srov. např. ABS, f. Hlavní správa rozvědky – objektové svazky (I.S-1), reg. č. 12572/300. Vyhodnocení styků spolupracovníka „ASISTENTA“ č. sv. 2260 s emigrantem Pavlem TIGRIDEM, 12. 5. 1972.

¹¹ Ota Ornest (1913–2002), československý divadelní dramaturg, režisér, herec a překladatel, ředitel Městských divadel Pražských.

¹² Srov. VALTROVÁ, Marie: *Hraje Váš tatínek ještě na housle? Rozhovor s Otou Ornestem*. Primus, Praha 1993, s. 350–357.

¹³ Srov. dokument č. 5.

¹⁴ Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 689275.

¹⁵ Dne 28. listopadu 1973 založilo 1. oddělení 12. odboru II. správy FMV k její osobě signální svazek „Beneda 1“ (reg. č. 6505). Srov. ABS, f. Zvláštní operativní (ZO-KR), arch. č. 3946.

¹⁶ Srov. dokument č. 1.

¹⁷ Pozůstalost je uložena v archivu autora.

¹⁸ Srov. příloženou tabulku na konci úvodu.

¹⁹ Srov. ABS, f. I.S-1, reg. č. 12572/300.

²⁰ Archiv autora. Rozhovor s Václavem Havlem, 19. října 2007.

²¹ Srov. ABS, f. Agenturní svazky – Centrála (MV-TS), arch. č. 778687 MV.

²² Archiv autora. Rozhovor s Ivanou Tigridovou, květen 2008.

Data agenturních záznamů	Data uvedená na dopisech
14. 5. 1965	23. 4. 1969
17. 5. 1969	21. 7. 1969
25. 3. 1970	1. 1. 1972
12. 5. 1972	březen 1972
11. 7. 1972	27. 6. 1972
28. 3. 1973	2. 7. 1972
31. 3. 1973	22. 2. 1973
5. 6. 1973	12. 7. 1973
17.10.1973	14. 9. 1973
2. 4. 1974	27. 9. 1973
25. 4. 1975	23. 1. 1974
10. 5. 1977	1. 3. 1974
19. 3. 1978	10. 3. 1974
11. 7. 1978	18. 3. 1974
11. 7. 1978	18. 3. 1974
10. 10. 1978	18. 3. 1974
24. 3. 1979	14. 11. 1974
12. 5. 1979	14. 11. 1974
31. 5. 1979	11. 2. 1975
31. 3. 1980	5. 6. 1975
9. 4. 1980	22. 7. 1975
30. 6. 1981	1. 8. 1975
30. 6. 1981	4. 12. 1975
14. 2. 1982	21. 10. 1976
14. 2. 1982	19. 11. 1976
14. 2. 1982	16. 2. 1977
16. 2. 1982	24. 2. 1977
31. 3. 1982	13. 9. 1979
31. 3. 1982	15. 2. 1987
31. 3. 1982	
16. 12. 1982	
6. 5. 1983	
27. 5. 1983	
8. 6. 1983	
31. 1. 1984	
3. 2. 1984	
2. 4. 1984	
17. 4. 1984	
13. 6. 1984	
21. 6. 1984	
13. 12. 1984	
26. 4. 1985	
25. 11. 1985	

Data agenturních záznamů	Data uvedená na dopisech
3. 4. 1986	
29. 4. 1986	
20. 5. 1986	
24. 6. 1986	
11. 9. 1986	
1. 6. 1987	
19. 6. 1987	
4. 10. 1988	
18. 11. 1988	

<Dokument č. 1>

1973, 18. října – Praha. Agenturní záznam staršího referenta specialisty 2. oddělení 1. odboru II. správy FMV mjr. Jana Procházky o schůzce s agentem „Asistent“ (reg. č. 2260) v konspiračním bytě dne 17. října 1973

1) Podle dohody Tigrid očekával spol[upracovníka]. na letišti ve smluveném čase 27. 9. 1973. Držel se jako obvykle stranou, až si vyzvedl zavazadla a nejprve s ním hovořil francouzsky, což dělá na letišti vždy, pro možnou přítomnost jiných Čechoslováků. Odvezl ho do Héricy,²³ kde se spolupracovník zdržel až do poledních hodin následujícího dne. Po jednání ho odvezl pak zpět na letiště a pokračoval v cestě do Paříže, kde měl jednání. Přijetí bylo opět velmi srdečné a přátelské a v podstatě se nelišilo od dřívějších setkání. Byl velmi zvědavý na postup dotazníku a na tuto otázku se soustředila Tigridova značná pozornost. Původní text odpovědi zanechal spolupracovník v Praze a měl sebou jen vlastnoruční poznámky k jednotlivým bodům, které spolupracovník přikládá. Ptal se ho na způsob[,] jak získával odpovědi. Spolupracovník mu řekl, že přímé dotazování na všechny otázky a doslovné zachycování odpovědí nebylo možné, a že postupoval tak, že v hovoru přivedl dotazované nenápadnou formou k určité otázce a pak že si poznamenal smysl jejich odpovědi. U řady dotazovaných nebylo možno položit všechny otázky, ale jen některé. Řekl mu, že má nyní k dispozici materiál vyplývající z odpovědí asi 58 osob a ukázal mu přehled těchto osob podle zaměstnání, pohlaví, věku, příslušnosti v KSČ. Tento seznam si spolupracovník vymyslel a přikládá jej. Tigrid jej sice zběžně viděl, ale spolupracovník mu jej neponechal, stejně jako mu neponechal své poznámky.

Řekl mu, že tyto poznámky ukazují, jaké byly nejčastější odpovědi, viděno statisticky[,] a že by bylo možno celý dotazník napsat jako statistickou studii, ze které by vyplývalo, jak nejčastěji ty nebo ony kategorie lidí – podle zaměstnání, věku, příslušnosti v KSČ atd. odpovídají na položené otázky. (Vyjádřeno v % s hodnocením významnosti). Tigridovi se tento nápad velice zamlouval a byl jím nadšen. Spolupracovník se domnívá, že tato formulace dává možnost libovolné úpravy podle našich vlastních požadavků a je možno se vyhnout individuálním odpovědím a formulacím. Upozornil je, že takovéto „vědecko-statistické“ zpracování vynucuje poněkud pozměněné formulování otázek a že např. otázka „nadáváte“ je nevhodná. Je nutno prostě hodnotit základní „souhlas“ nebo „nesouhlas“, otevřenou nebo zakrytou kritiku, atd. Opustit vlast by chtělo např. X % a to tolik % žen, tolik % mužů, tolik % úředníků atd. Rovněž důvody by se takto zpracovaly. Co si přejete... by se rovněž podle % zpracovalo, např. základní změnu režimu X %,

²³ Pavel Tigrid bydlel na adrese rue Abreuvoir 3, Héricy, v departementu Seine-et-Marne.

postupnou úpravu poměrů X % atd. atd. Tigrid nepřiznal, že by o dotazníkovou akci požádal kohokoliv jiného, nebo že by měl naději získat materiál odjinud (ač to posledně naznačoval). Podle toho, jak se k problému vracel, je patrné, že má na úspěchu krajní zájem. Ptal se spol.[.] za jak dlouho by asi mohl celou věc dokončit v uvedeném smyslu a konečném znění. Řekl mu, že snad kolem vánoc [sic], ale spíše později. Chtěl by, aby to bylo nejpozději do jara.

Pak řekl Tigridovi, že neví jak dopravit konečné znění ven, protože se obává materiál vozit a stejně že neví, kdy se [mu] podaří znovu vyjet. Řekl mu, že slyšel i když zcela nezaručeně, že na některých poštách chtěli při odesílání dopisu obč[anský]. průkaz, takže si ani není jist s posíláním poštou. Tigrid neodpověděl hned, ale po nějaké době řekl, že spol. umožní použít pro zaslání této studie svého nejdůvěrnějšího kanálu. Ptal se pak, zda by nebylo pro spol. neobvyklé nebo divné, kdyby byl často na různá vyslanectví zván a poukázal např. na italské, švédské a jiná. Potom Tigrid řekl, že zařídí, aby spol. byl časem pozván na dánské vyslanectví, kde se setká s manželkou velvyslance, paní Moellerovou (nebo Muellerovou).²⁴ Sám se má chovat zprvu zcela pasivně. Dostane-li pozvání[.] tak se má dostavit a bude čekat, až při druhé nebo třetí příležitosti. Záminka pozvání může být různá – společenská, lékařská atp. Možná telefonem, možná pozvánkou atp. Moellerová hovoří několika jazyky a prý také částečně česky. Když spol. řekl, že byl kdysi (1969) pozván na švédské vyslanectví, k tehdejší švédské vyslančyni, řekl, že obě tyto ženy jsou přítelkyně. Na švédské vyslanectví se tehdy spol. dostal společně se švédskou profesorkou Nanou Svartz, která byla opakovaně v Praze a která je osobní přítelkyně vyslančové.

Tigrid velice důrazně žádal spol. o krajní opatrnost a diskrétnost stran této informace. Doslava řekl, že kdyby se to prozradilo, že by bylo vše ztraceno. Několikrát se ještě vracel k této otázce, naposled ještě těsně před rozloučením a znovu žádal o diskrétnost a naprosté utajení před kýmkoliv. Tuto informaci nesmí spol. říct nikomu ze svých přátel. On se prý s vyslančovou spojí sám, nejspíše až bude někdy mimo ČSSR a požádá [ji] o pozvání pro spol. Tigrid [ji] velmi dobře zná a zdá se, že Moellerová byla i někdy u něho v bytě. Na Tigridovo opakované vyžadování naprostého tajemství spol. odpovídal stručně, že to přeci pokládá za samozřejmé. Znovu zdůrazňoval, že sám spol. nesmí nic podnikat, ale jen čekat. Jakmile bude kontakt navázán, může poslat i jiné důležité věci, pokud by je měl.

Další otázky:

[...]

Informovanost Tigrida o událostech doma je velmi dobrá a čerstvá. Přesně věděl o Filipově aféře v Ostravě²⁵ a věděl dokonce i o televizní relaci o této věci, která proběhla asi dva dny před tím. Věděl i o dopisu Havla a Kohouta,²⁶ popírajícím styky ve Viole. Ptal se, jaká je na tyto věci doma reakce a pramen mu odpověděl podle instrukce.

[...]

Tigrid dal spol. 46. Svědectví a zdůraznil hlavně úvodníkové články „Pokusné balonky“ a Salva do přátel.²⁷ Jde o články, o kterých s pramenem hovořil již na jaře. Reakce „komunistické“ emigrace vycházející z hesla, že čím doma hůř, tím líp je prý veliká a všichni mu za to nadávají, ale on to pokládá za správné. To, že mu spol. napsal před časem, že články tohoto znění budou i doma oceněny, mu prý pomohlo skočit do té studené vody a nechat si nyní nadávat od spousty lidí.

Tigrid velmi stojí o to, aby spol. zase v dohledné době přijel, nejspíše na jaře. Říkal – pramen – že je nutné vždy nějaké vážné zdůvodnění a on pramen ujistil, že je schopen vše

²⁴ Srov. poznámku 14 v úvodní studii.

²⁵ Ota Filip (1930), československý spisovatel, v padesátých letech udal kolegy vojáky, kteří byli následně uvězněni. V období od 22. 7. 1970 do 15. 6. 1972 registrován 1. oddělením II. odboru správy StB Ostrava v kategorii agent s krycím jménem „Hamerník“ (reg. č. 12699).

²⁶ Pavel Kohout (1928), významný československý spisovatel a dramatik. V padesátých letech minulého století představitel budovatelské poezie. Jeden z hlavních autorů Charty 77 a čelný představitel disentu. Objekt mnoha protiprávních akcí Státní bezpečnosti, které vyvrcholily jeho nuceným exilem v Rakousku.

²⁷ Srov. *Svědectví*, roč. XII, č. 46, s. 184 a 188.

zařídít, t.j., aby pramen dostal pozvání od nějaké university, vědeckého ústavu, atd. Je prý maličkost, aby na pozvání bylo napsáno, že vše je hrazeno. S financemi si nemá pramen dělat starosti. Poskytne mu jakékoli množství peněz nejlépe tak, že by pak v Praze poslal příslušnou hodnotu na adresy, které by dostal. Poměr musí být pro spol. výhodný a to asi tak, že při převodu na tuzexové bony by spol. vycházel jeden tuzexový bon za 3.50 Kčs (místo obvyklých 5 Kčs). Obnos není vůbec limitován. Ptal se, zda spol. potřebuje nějaké peníze již do Japonska. Spol. řekl, že nikoliv. Telefonoval pak s někým česky a ptal se ho, jaká je nyní situace ve financování potřebných v ČSSR a dostal odpověď, že právě nic naléhavého není a že pro tuto chvíli bylo vše zařízeno. Žádné peníze spol. od Tigrida tentokrát nedostal.

Tigrid si upravil a změnil pracovnu ve svém domku. Přenesl ji do prvního patra. Do této místnosti se jde po schodech z původní pracovny v přízemí, zadními dveřmi[,] o nichž spol. dříve nevěděl[,] kam vedou. Pracovna je nyní přesně nad dřívější pracovnou. Je v ní několik kovových registratur na zámek, psací stůl, psací stroj, telefon, příruční knihovna. V této místnosti, ve které spol. nikdy dříve nebyl, tentokrát pojednávali dotazník atd.

Tigrid před odjezdem shrnul a poznamenal si na papír obsah našeho rozhovoru a úkoly asi v tomhle smyslu:

- 1/ Dokončit statistickou studii. Po dokončení případně napsat dopisem, že studie s lékařským tématem je již připravená k publikaci.
- 2/ Až si udělá spolupracovník jasno ve svých plánech pro příští rok, má mu napsat, třeba v různých náznacích, na kdy by chtěl pozvání, také pro paní a on zařídí další.
- 3/ Tigrid by byl rád, aby spol. plánoval dovolenou i s rodinou ve Francii nebo ve Španělsku. Může počítat s jakoukoliv výhodnou finanční podporou.
- 4/ Pokud by bylo něco zajímavého, tak sdělit dopisem, 2x po týdny odeslaným. Bude-li již mít kontakt s Moellerovou, tak použít i této cesty.
- 5/ Pokusit se zjistit něco o Pelikánovi z Českého spisovatele.
- 6/ Šířit myšlenky vyplývající zejména z článku „Salva do přátel“ mezi známé atd., dát tento článek číst a zjišťovat reakci. Zajímavá pozorování napsat podle možnosti a při vhodných příležitostech.
- 7/ Potvrdit příjem jakékoli korespondence, zásilku literatury (Svědectví) atd. Znovu se budou posílat gramo-desky. Magnetofonové pásky již ne.

V redakci Svědectví pracuje emigrantka Valtrová.²⁸ Jejím úkolem je kontrolovat adresy[,] na které se posílá Svědectví do ČSSR, registrovat, kdo potvrdil příjem, atd. Má tedy k dispozici kompletní adresář. Tigrid žádal spol., aby se ujal po lékařské stránce její matky, Marie Valtrové, Trojská 361, Praha 7, Troja, která prý trpí nějakým revmatismem. Telefon 840687. Má se s touto paní spojit – telefonem – pozvat ji do ordinace. atd. Spol. slíbil, že to provede. Tigrid ho potom spojil s dcerou (t.j. tou sekretářkou) telefonem a ta spol. žádala velmi naléhavě, aby pro její matku udělal, co je možné a pozdravoval ji.

- Příloha: 1. Adresa Valtrové
2. Text odpovědí k dotazníku
3. Pramenův seznam dotazovaných
4. Svědectví [č.] 46

2) Zpráva spol. je výsledkem cílevědomého a dlouhodobého úkolování. Poprvé na [za] dlouhodobé styky se podařilo, že sdělil Tigrid spol. svoje spojení přes cizí ambasádu. To svědčí o tom, že spol. má u Tigrida naprostou důvěru. Zpráva má důležitý státobezpečnostní charakter.

3) Vlastnoruční zpráva vlastní jednání s Tigridem – viz. příloha „Svědectví“[,] adresa Valtrové a poznámky spol.

- 4) Zpráva je pro vedení II. správy FMV, 1. správy FMV a 1. odboru II. správy FMV.
Po konzultaci bude nutné instruovat spol.[,] jak dále má v případě [!] postupovat.

²⁸ K osobě Vítězslavy Valtrové (1947) byl I. správou FMV zaveden podsvazek reg. č. 12572/306 (arch. č. A0828) s krycím jménem „Vítěz“.

5) Tigrid – data známa

Marie Valtrová, bytem Praha 7, Troja, Trojská 361

6) Zprávu považuji za pravdivou, neboť je od prověřeného seriosního spolupracovníka, ke kterému má Tigrid naprostou důvěru.

mjr. Procházka Jan

ABS, f. I.S-1, reg. č. 12572/300. Agenturní záznam č. 255, 18. října 1973. Originál strojopisu, 8 s.

<Dokument č. 2>

[1972, březen – Praha.] Dopis Václava Rejholce, tajného spolupracovníka – agenta 2. oddělení 1. odboru II. správy FMV, Pavlu Tigridovi

Vážený příteli,

dobří lidé ještě žijí – a tak díky jednomu takovému mám možnost Vám opět po delší době napsat.

Za prvé bych Vám chtěl poděkovat za několik milých dáreků a pozorností. Dostal jsem v těchto dnech z Paříže anglickou revmatologii – vynikající pomůcku pro svou práci – o kterou jsem Vám psal z Brightonu. Dále jsem dostal – ale to již před nějakou dobou – velice zajímavou desku, v krásném obalu vídeňských valčíků a konečně i poslední číslo *Témoignage*.²⁹ Jsme na tom teď s přímými informacemi dost mizerně a tak je to jako paprsek v temnotách.

Náš životní elán se zase poněkud probudil, protože mé celoroční úsilí zorganizovat cestu do sladké Francie se začíná velice nadějně rýsovat. Koncem června je v Ain-les-Bains opět revmatologický kongres, kam mne francouzští přátelé zvou a vážené ministerstvo již dalo k této mě chystané cestě souhlas. Podědil jsem po Lenochově smrti některé jeho funkce znamenající většinou jen spoustu práce, ale mezi jinými také předsednictví Revmatologické společnosti a s tím bývají spojeny někdy i jisté bonusovky – jako třeba právě tento [tato].

Paní si žádá o valutový příslib a díky revmatismem pokrouceným ředitelům Státní banky jej zřejmě dostane. Tak dávám doporučku vůz i caravan a hrajeme si na to, že již do toho nic nemůže přijít, ačkoliv dokud nebudeme mít Rozvadov za zády, nic není jisté.

Pokud nám to však vyjde, nebudeme si moci nevzpomenout, že jeden náš přítel v Hericy nás neprozřetelně a ve slabé chvílce pozval na perfektní večeři, za což se mu odměnou dostane originální pražské a kremžské hořčice. Navíc pak ještě několik speciálně socialistických zkazek. Třeba tu o tom, jak vážený pan Pelikán dostal do průseru pěknou řádku kámošů, když za nimi posílal jakéhosi pana Ochetu.³⁰ Byla z toho pěkná aféra, když pan Ocheta vykládal celou historku před davem novinářů. Jaksi nedobře a řekl bych diletantsky připravená záležitost, která přivedla příliš mnoho lidí do nesnází. Skoro ukázka toho, jak se to nemá dělat. Trochu nás to zlobí, a to nejen ty postižené, ale i ty[,] co jsou od toho dále. Méně už nám vadí, že ohníček této aféry přihřívá křesílka i velice vysoko posazených pánů a že hoši nevědí zatím co s tím. Takových zkazek – zdá se, že dosti ověřených – by se našlo ještě několik, ale to až v průběhu slíbené večeře a konečně do června je ještě daleko. Jak už říkal Švejk, na vojně se mění situace každým okamžikem.

Pokud by Vám to tedy vyšlo, dalo by se očekávat, že Vám budeme tlouci na vrata (nebo telefonovat) tak někdy kolem 22. června. Zas aby Vás to moc neděsilo – byla by to opravdu jen ta

²⁹ Zde Tigridova vlastnoruční poznámka: 42, 43 (z *Hradce Králové*) (Viedeň Š).

³⁰ Valerio Ochetto (1931), italský novinář, zatčený 5. 1. 1972 na letišti Praha-Ruzyně, vězněn 6 týdnů, poté vyhoštěný do Itálie. Československá komunistická propaganda využila jeho kontaktů s Milanem Hüblem k rozpoutání kampaně proti Jiřímu Pelikánovi, vydavateli exilového časopisu *Listy*.

večeře, protože začátkem týdne už musíme být v Aix a mezi tím ještě omrknout pařížskou módu. Protože jde o termín málem prázdninový, moc bych Vás prosil o zprávu, zda vůbec budete tou dobou doma. Na adresu D V. R., Policlinic de la Faculté, Klimentská 11, Prague 1, dostávám dostatečně rozmanitou zahraniční korespondenci, aby se v ní ztratila francouzsky psaná zpráva od kolegy, že se těší na shledanou na sjezdu, nebo, že bohužel se sjezdu neúčastní. Podepsán třeba D. Tellier.

Zdraví Vás také dosud svobodný pán Venouš Havel. Přesněji – polosvobodný.

Těším se na zprávu, ale hlavně na setkání. Rukulíbám paní a zdravím upřímně Vás i rodinu

Váš Václav Rejholec

[...] ³¹

Archiv autora. Pozůstalost Pavla Tigrida, dopis Václava Rejholce z března 1972, 2 s.

<Dokument č. 3>

[1972, 12. červen – Praha.] Agenturní záznam staršího referenta specialisty 2. oddělení 1. odboru II. správy FMV mjr. Jana Procházky o schůzce s agentem „Asistent“ (reg. č. 2260) v konspiračním bytě dne 11. července 1972

1) K Tigridovi jsme dojeli podle plánu ve čtvrtek 22. 6. [19]72.³² Tigrid nás očekával a byla připravena večeře. Přítomna byla jeho žena Ivanka³³ a jeho tchyně. Děti přítomny nebyly[,] protože jsou na různých školách. Návštěva se konala v Tigridově domě v Héricy, rue Abreuvor 3, kde jsem byl na návštěvě již dříve. Nabízeli jsme, že budeme spát v našem obytném voze, ale Tigrid nás přiměl k tomu, že jsme spali v pokoji určeném pro hosty. Po příjezdu jsme hovořili asi do 1.00 hod., a pak opět v pátek celé dopoledne. Byli jsme pak pozváni na oběd a odpoledne jsme jeli do Paříže, v Tigridově doprovodu. Zavezli jsme jej na Montparnasse, tedy do blízkosti redakce Svědectví. K Tigridovi jsme se vrátili opět v sobotu večer. Ztrávili [!] jsme společný večer a odejeli – tentokrát již definitivně v neděli odpoledne. Za několik dní jsem obdržel od Tigrida (dále jen T.) dopis a lékařskou knihu Dopis (!) viz příloha.³⁴ Na zpáteční cestě jsem mu potvrdil zasluku dopisem a poděkoval mu za pohostinství.

V průběhu setkání se hovořilo o řadě věcí, o některých opakovaně. V dalších odstavcích budou shrnuty bez ohledu na časovou posloupnost nebo eventuelní významnost.

Prostředí u Tigrida:

Tigrid dovede vytvořit velmi příjemné prostředí, které vyplývá již i z uspořádání jeho domácnosti. Proti mé poslední návštěvě je dům nyní již prakticky zařízen a to nepochybně značným nákladem. K domu patří menší kus zahrady, do které není odnikud vidět a je zvykem v této zahradě trávit čas, jak jen to počasí dovolí. V průběhu hovoru se Tigrid také zmínil, že ta zahrada už slyšela různých řečí. Na zahradě se i obědvalo, maso se peklo na roštu na dřevěném uhlí, atd. Je zvykem neustále nalévat alkohol[ické]. nápoje, pivo, whisky, atd. Tigrid nepije mnoho, ale přeci jen se po několika sklenicích stává hovornější a méně se kontroluje. Tigrid je nepochybně vynikajícím společníkem. Jeho chování je mimořádně příjemné, rovněž i chování jeho manželky.

³¹ Zde Tigridova poznámka: *lístek odeslán 11. května 1972.*

³² Srov. Dokument č. 2

³³ Ivana Tigridová (1925–2008), manželka Pavla Tigrida, zakladatelka hnutí „Help and Action“ na podporu východoevropských disidentů.

³⁴ Dopis ani příloha nebyly ve svazku přiloženy.

Dovede soustředěně poslouchat názory návštěvníka a ochotně vypráví na přímé dotazy. Způsob jeho hovoru je vždy mírně ironický. Nikdy své názory nevnucuje, což je jedním ze základních rysů jeho jednání. Vše svědčí o zcela mimořádné Tigridově informovanosti o dění v ČSSR a to i z poslední doby.

Zvyky:

Tigrid jezdí do Paříže, kam je [to] asi 75 km[,] asi 2x týdně a to do redakce „Svědectví“.³⁵ Jinak pracuje většinou doma, kde má těsně u hlavního vchodu malou pracovnu s psacím strojem, magnetofonem, knihovnou. Pravidelně večer i ráno chodí se psem na procházku k řece, což je asi 50 metrů a chodí pak podle břehu, nebo trochu běhá. Na řece má malý motorový člun (Seina). V neděli jezdívá s rodinou se člunem. Jeho manželka mu v práci pomáhá, zejména v redakční činnosti ve Svědectví.

V pátek odpoledne měl Tigrid dostat další návštěvu z Československa. Protože však bylo patrné, že Tigrid by byl raději, aby se setkání vzájemně neuskutečnilo, řekl jsem mu, že mám v Paříži povinnosti, návštěvy klinik, atd., a že bude lepší, když odjedem. Vymínil si však, že se v sobotu musíme vrátit. Kdo byla ta návštěva[,] tedy nevím. Tigrid se zmínil o svém zvyku, kterému řekl „kospirační“, nikdy raději nikoho nejmenovat. Tak jako prý o mé návštěvě s nikým nemluví, tak ani m[n]ě raději neříká jména svých návštěvníků.

Svědectví:

Tigrid m[n]ě dal dvě kazety s magnetofonovými pásky a řekl, že je to nová forma, jaké používají nyní k odesílání Svědectví do ČSSR. Je prý nutno hledat stále nové metody. Ptal se[,] jak jsou v ČSSR rozšířeny moderní magnetofony na kasety. Řekl jsem mu, že se sice na trhu dostanou, ale že se domnívám, že běžnější jsou dosud typy na cívkách. Ptal se na ceny těchto přístrojů. Kasety příkládám. Ptal se dále, zda jsem dostal poslední číslo Svědectví. Řekl jsem mu, že ano, a že jsem se divil nové úpravě podstatně jednodušší. Řekl, že to je úprava pro ČSSR, že je to tak méně nápadné, ale v zahraničí, že vychází Sv. stále s obálkou a na křídovém papíru. Řekl jsem mu, že jsem odbrzel výtisk těsně před odjezdem s razítkem z Hradce. Sám se na to zeptal a bylo patrné, že je spokojen, že distribuce funguje.

Zmínil se, že redakce Sv. je stálým „poutním místem“ a že tam stále dochází mnoho lidí, kteří jsou v Paříži na návštěvě. Mně však radil, abych zbytečně do redakce nechodil. Dosti blízko je prý Čs. konzulát a on si není jist, zda redakce není občas z této strany pod dohledem (Rue du Pont de Lodi [!]). Dále říkal, že si stále mnoho lidí o Svědectví z ČSSR píše často způsobem, který ho překvapuje svou otevřeností. Prostě dopisem z Ústí, Brna, Prahy a mnoha dalších míst. Rovněž dostává prý mnoho příspěvků s přímou žádostí o uveřejnění, ale použitelného, že prý je v tom velmi málo. Vidí v tom známku trvalého odporu s nynějším stavem v ČSSR. Dále si mnoho lidí píše o knihy a pod. Byla proto zřízena ve Vídni zvláštní kancelář, na kterou se lze v těchto věcech obracet a dal m[n]ě tuto adresu: Buchtausch, Margarettenplatz 7, Wien 5.

Knihy se prý odtud posílají zdarma, stačí jen napsat. Přátelům, kterým lze věřit[,] mám tuto adresu sdělit. Vyslovené mne však varoval ku krajní opatrnosti, protože je přesvědčen, že mnoho lidí spolupracuje s StB.

Tigrid má celkem špatné mínění o práci StB. Domnívá se např.[,] že v ČSSR není ani známa jeho nynější adresa, protože jakési úřední psaní, týkající se snad jeho procesu[,]³⁶ mu došlo ještě na starou adresu. StB prý za ním občas posílá nějaké lidi, ale má to obvykle chabou úroveň. Líčil nám např. humorně[,] a sám se při tom zřejmě velmi dobře bavil, jak mívával dosti pravidelné schůzky s někým ze zastupitelského úřadu, který mu pro získání důvěry sděloval různé důvěrnosti o státních úřednících a přinášel mu různé zprávy z ČSSR. Scházeli se pravidelně asi jednou

³⁵ Adresa redakce Svědectví: 6, rue du Pont de Lodi, Paris-6.

³⁶ Největší politický proces šedesátých let („Tigrid – Beneš – Zámečník“), ve kterém byl Pavel Tigrid v roce 1967 odsouzen v nepřítomnosti za špiónáž na 15 let vězení a Jan Beneš za podvracení republiky na pět let vězení.

týdně a střídali se v placení účtu v kavárně či restauraci. Ten člověk však vždy prý hledal příležitost, jak si od vrchního nechat vystavit účtenku, zřejmě proto, aby jí[!] mohl předložit. Tigrid líčil, jak se vždy snažil mu dát k tomu co nejvíce možnosti, odchodem na toaletu, předstíraným čtením novin, atd. Ten člověk si prý nebyl schopen nic zapamatovat a velmi prý Tigrida bavil tím, jak se k věcem, které se zdály být důležité[.] znovu nešikovně vracel, např.: a v kterém časopise jste to říkal[.] že vyjde ten článek... atd. Tigrid je přesvědčen, že i mezi tzv. emigranty je řada osob, které jsou ve styku s Stb a emigraci toliko předstírají. Vyslaní lidé prý přicházejí i do Svědectví a občas se některý dostal prý také až k němu, ale do starého bytu. Tigrid je si dobře vědom, že má mezi emigrací zvláštní postavení a že je na něj upřena mimořádná pozornost. „Je vidět, že děláme svou práci dobře“. Prý se píše v novinách[.] všichni ti Pelikánové, Goldstückerové,³⁷ nebo Liehmové,³⁸ Havlové, atd., ale o něm se vždy mluví v jednotném čísle, i když v negativním tónu. Zejména proces s ním a odsouzení mu velice zvýšilo na západě úvěr, a podle jeho názoru i zvýšilo jeho popularitu doma, protože mnoho lidí by jinak o něm vůbec nevědělo.

Tigrid si velice zakládá na své linii a domnívá se, [že] ta mu právě dává[.] jak řekl[.] „dlouhodobý kredit“. Z poučkové emigrace se pokládá za jediného, který neztratil kontakt s domovem, zná přesně mentalitu většiny českého národa a dovede s ní pracovat. Jeho heslem na příklad je, nikdy ve svých článcích nepoužívat mylných, neověřených nebo úmyslně překroucených informací. Je přesvědčen, že to ve svých důsledcích by mu pozici zničilo. Podrobně hovořil o své politické koncepci. Řekl, že sám nevěří na nějaký zásadní obrat v Československu v tom smyslu, že by se zřízení mohlo změnit, a že by se ČSSR mohla vymanit z východního bloku. Díval se prý skepticky od počátku na tzv. „jaro“, boj o pozice na ústředním výboru, spíše boj ve straně než skutečná linie. Jediným plánovaným cílem „jara“ byla „federalizacia“³⁹ a to také je jediné co z toho zbylo. Hodnotí velmi kriticky i činnost ideologů tohoto období, např. novinářů a spisovatelů. I jim vyčítá ne dosti jasnou koncepci a zejména pak naprosto nesprávný odhad situace vzhledem k SSSR. Tigrid tvrdí, že státu s fungující zpravodajskou službou – hlavně vojenskou, by se nikdy neměla stát taková věc, jako vojenská okupace, na kterou mnozí vedoucí političtí činitelé do poslední chvíle nevěřili.

Tigrid tvrdí, že je v naprostém rozporu s emigrací posrpnovou, to jest tou její částí, která na západě těží ze své komunistické minulosti. Formuloval např. rozdíl mezi svou linií a Pelikánem tak, že Pelikán využívá všech negativních událostí v ČSSR a řídí se heslem, „čím v Praze huře, tím lépe“. Pelikán se totiž domnívá, že by bylo možno někdy v budoucnu v linii „jara“ pokračovat a že neúspěchy nynějšího zřízení a vlády by mohly k tomu napomoci. Naproti tomu Tigrid opakovaně tvrdil, že na vývoj v tomto směru nevěří, a že ani pro něj nepracuje. Zastává asi tuto linii: situaci v ČSSR lze zlepšit jedině tím, že se všichni budou snažit, aby situace byla co nejlepší. Co nejlepší ve smyslu ekonomickém, ve smyslu kulturním a několikrát opakoval[.] že i ve smyslu morálním. Domnívá se, že ekonomický úspěch je prvním předpokladem, který by měl v důsledku i zvýšení kulturní a nakonec i zvýšenou demokratizaci [!]. Každý se má prý snažit využívat všech legálních možností. Při zamítnutém povolení ku zahraniční cestě se odvolat, žádat vysvětlení, odvolání opakovat atd. Vědci se mají dožadovat dostatečného přísunu literatury, umožnění zahraničních styků atd. Zkvalitnit by se měla práce v továrnách, aby výrobky byly prodejné na všech trzích, a aby ČSSR bylo uznávaným evropským ekonomickým partnerem. V této chvíli je prý situace v uvedeném smyslu velmi špatná a vyrábí se prý u nás většina výrobků dobrých stěžejí pro SSSR a vývojové [rozvojové] země. I úkol inteligence nevidí (pro mne kupodivu) v pasivitě nebo dokonce bojkotu, ale naopak ve vytváření co možná kvalitních hodnot, které umožní mezinárodní styky, pronikání, navazování kontaktů, atd. Z toho přímo vyplývá, jak se Tigrid dívá na emigraci inteligence. Opakoval několikrát – v různých souvislostech – že je v podstatě proti ní. Tak dejme

³⁷ Eduard Goldstücker (1913–2000), československý diplomat, germanista, profesor dějin německé literatury, překladatel. V padesátých letech tři a půl roku vězněn, po roce 1968 žil v exilu.

³⁸ Antonín J. Liehm (1924), československý filmový a literární kritik, publicista, po roce 1968 žil v exilu.

³⁹ Po přijetí ústavního zákona č. 143/1968 Sb., o československé federaci, se k 1. lednu 1969 ČSSR stala federativní republikou.

tomu – váš případ: kdybyste se rozhodli zůstat, snažili bychom se udělat pro vás[,] co můžeme, abyste se uchytili a jistě by to bylo možné. Ale rozhodně vám to neradím, jako to neradím ani nikomu jinému. K emigraci má právo – podle Tigrida ten, komu hrozí přímé nebezpečí, znemožnění práce, kriminál, atd. Všichni ostatní však mají zůstat a zvedat ze všech sil úroveň v dosahu svých možností. Domnívá se, že v Evropě dojde v průběhu příštích let – odhaduje to asi tak na 10 let – k výraznému uklidnění, i když nikoli k rozbití dnešních bloků. Jde však o to, aby pak mohlo hrát v ČSSR [!] úlohu, která mu náleží podle historických předpokladů. To[,] co však vidí dnes, jej příliš netěší.

Ekonomickou situaci pokládá za špatnou a hlavní příčinu vidí ve špatném řízení a ve špatné pracovní morálce. Je prý „ekonomický zázrak“[,] že to vůbec jde[,] jak to jde.

Již bylo řečeno[,] že Tigrid nesouhlasí s Pelikánovým postojem „zneuznaného komunisty“ a totéž platí i o ostatní posrpnové emigraci, jako je Goldstücker, Šik⁴⁰ a další. Pelikán má však značné známosti mezi západními komunisty, např. v Itálii, Francii, Anglii[,] s jejich pomocí má prý stále značný vliv[,] a vždy se mu podaří opatřit si forum ke svým názorům, článkům, atd. Tigrid se domnívá, že v případě Ochettové si StB všelicos vykonstruovala a celou příhodu nafoukla. Nicméně celou akci pokládá za hrubou chybu a Pelikánovu nezodpovědnost. Podle Tigrida byla Ochettova zavazadla prohlédnuta již v hotelu těsně po jeho příjezdu[,] a byly zjištěny adresy, které měl v zápisníku. Pelikán neměl nikdy připustit, když už Ochettu o vzkazy žádal, aby si takto nezodpovědně počínal[,] a měl jej správně instruovat. Bylo patrné, že Tigrid nevyčítá Pelikánovi ani tak podstatu věci, jako techniku provedení. Podle Tigrida se tato „akce Pelikán“ týká hlavně Hübla,⁴¹ Šabaty,⁴² Bartoška,⁴³ Litery⁴⁴ (nevím[,] zda správně reprodukuji) a některých novinářů. Tuším, že jmenoval Kyncla,⁴⁵ nevím[,] zda také Hochmana.⁴⁶ Tigrid se domnívá, že však k žádnému procesu s uvedenými osobami nedojde, protože by to příliš rozhýbalo „levici na západě“ a otřásl by to prý „stabilizaci“, která se má jevit jako dokonalá. Kdyby byla vedena žaloba proti řadě komunistů, byla by patrně nejednotnost v levici.

Ota Šik má podle Tigrida rovněž na západě velmi zvučné jméno. Jeho postavení je prý znamenité. Přednáší na univerzitě, je zván na sjezdy, atd.[,] a v poslední době dokonce mají být jeho teoretické názory vyzkoušeny v praxi. Několik průmyslových podniků v NSR se prý uvolilo jeho teorie ověřit. Tigrid se domnívá, že jej však neberou příliš vážně a že jde spíš o politickou akci, než o skutečný ekonomický pokus.

Tigrid se velmi zajímal, jaké jsou názory na Svobodu⁴⁷ (presidenta) a na jeho případné nástupníky. Řekl jsem mu, že se všelicos mluví, ale že se m[n]ě nic nezdá být příliš podložené. On pak rozvedl názor, že se prý uvažuje o Lenártovi,⁴⁸ který je tlačěn Sověty. Husák⁴⁹ je však prý proti

⁴⁰ Ota Šik (1919–2004), československý ekonom a politik, člen ÚV KSČ, po roce 1968 odešel do exilu.

⁴¹ Milan Hübl (1927–1989), československý historik, vysokoškolský učitel a komunistický politik, v roce 1972 odsouzený za poskytování informací Jiřímu Pelikánovi do zahraničí a po roce 1978 získán ke spolupráci se Státní bezpečností. Signatář Charty 77.

⁴² Jaroslav Šabata (1927–2012), československý komunistický politik, filozof a psycholog, politický vězeň, signatář Charty 77.

⁴³ Karel Bartošek (1930–2004), československý historik, publicista a spisovatel, od roku 1982 žil ve Francii, jeden z autorů Černé knihy komunismu.

⁴⁴ Jaromír Litera (1923–1999), československý komunistický politik a spisovatel, signatář Charty 77.

⁴⁵ Karel Kyncl (1927–1997), československý komunistický novinář, publicista, překladatel a spisovatel, 1961–1969 agent ZSGŠ ČSLA. Po roce 1969 vězněn, odešel do Velké Británie, kde vydával „Videomagazín“ rozšiřovaný v ČSSR.

⁴⁶ Jiří Hochman (1926–2012), československý komunistický novinář a spisovatel, po roce 1968 žil v USA.

⁴⁷ Ludvík Svoboda (1895–1979), československý komunistický politik, 1968–1975 prezident ČSSR.

⁴⁸ Jozef Lenárt (1923–2004), československý komunistický politik, 1970–1989 člen PÚV KSČ a první tajemník ÚV KSS, 1963–1968 předseda vlády ČSSR.

⁴⁹ Gustáv Husák (1913–1991), československý komunistický politik, 1969–1987 generální tajemník ÚV KSČ, 1975–1989 prezident ČSSR.

tomu, protože Slovák prezidentem, by vedlo k revizi místa prvního tajemníka KSČ. Prý i Biřák⁵⁰ je proti tomu. V pozadí prý stojí Indra,⁵¹ který kritizuje Husáka za přílišnou podporu Slovenska. Tigríd hovořil o jakémsi dopisu skupiny kolem Novotného⁵², ve kterém je nynější vedení kritizováno. Jde prý o skupinu českých komunistů, kteří svalují vinu za události v roce 1968 na Slováky.

Husákova politika byla prý v poslední době kritizována i ze sovětské strany, hlavně její malé ekonomické úspěchy. Sověti prý odmítají další úvěry, prý odmítli přijmout jakési zakázky těžkého průmyslu, pro který není jinde uplatnění.

Havel:

Tigríd se velmi o Havla zajímal. Ptal se[,] jak žije, zda pracuje[,] a zdálo se, že o něm z poslední doby nemá zpráv. Když jsem mu řekl, že Havel mu nic nevzkazuje, ale že spíše chce slyšet od Tigrída, co má dále dělat, řekl asi toto: Pokud by se Havel dostal do finančních obtíží a nechce z důvodů čistě existenčních nastoupit do zaměstnání, jistě by se dala najít cesta, jak mu pomoci. Jeho jméno má zvuk a nebylo by těžké vše, co by se dostalo ven, mu uveřejnit. Pod pravým jménem je to však těžké, aby nebyl ohrožen. Bylo [by] to možné pod jiným jménem, ale i pak je to riziko, protože Havlův „rukopis“ t. j. způsob vyjadřování, je příliš charakteristický. Tigríd nepochybuje, že však by to možné bylo[,] a naznačoval, že by našel cestu, jak mu výtěžek do ČSSR dopravit. Nelze však počítat s velkými sumami. Mám to Havlovi vyřídít a pokusí se za Havlem příležitostně poslat nějakého spolehlivého cizince. Ten se bude u Havla zajímat o koupi vozu Mercedes, což má být pro Havla důkaz, že jde o spolehlivou osobu, poslanou Tigrídem. Jak je patrné z dopisu, který m[n]ě Tigríd poslal, platí totéž heslo i pro mne. To byl však až dodatečný Tigrídův nápad a při našem osobním hovoru se o tom nehovořilo a „Mercedes“ platil jen pro Havla.

Tigríd vzkazuje Havlovi, že by mu nikdo nemohl vyčítat, kdyby se pokusil uplatnit legálně některé své práce i doma, ale uvědomuje si, že v Havlově případě to bude asi těžké. Prý jsou vydány seznamy spisovatelů, kterým nesmí být nic tištěno a jejichž spisy se musí vyřadit z knihoven, nesmí půjčovat, atd. a Havel vždy figuruje na prvních místech. Tigríd si dělal z těchto seznamů legaci, že jmenoval Machovce,⁵³ Jodla,⁵⁴ Pecku,⁵⁵ Tondla,⁵⁶ z cizích Sartra,⁵⁷ Markuse,⁵⁸ Garaudyho.⁵⁹ Jmenoval jich však mnohem více.

Tigríd se zajímal o reakci na uzavření celé řady divadel, např. prý bylo zavřeno Divadlo za branou, Činoherního klubu a některých menších scén (Zimmermana) [!].⁶⁰ Prý má být uzavřeno divadlo „Na růžovém paloučku“ (o němž jsem však nikdy neslyšel, protože prý tento název ukazuje na podporu emigrace! [?])

Tigríd se prý více méně náhodně účastnil jakéhosi jednání v Bruselu, týkajícího se snad mírových akcí, byl tam pokládán nedopatřením za delegáta, takže mu bylo uděleno slovo a prý uváděl

⁵⁰ Vasil Biřák (1917 – 2014), československý komunistický politik, 1968–1988 tajemník ÚV KSČ pro zahraniční politiku a ideologii, jeden ze signatářů tzv. zvacího dopisu ze srpna 1968.

⁵¹ Alois Indra (1921–1990), československý komunistický politik, 1962–1989 člen ÚV KSČ, signatář tzv. zvacího dopisu ze srpna 1968.

⁵² Antonín Novotný (1904–1975), československý komunistický politik, v letech 1953–1968 první tajemník ÚV KSČ, 1957–1968 prezident ČS(S)R.

⁵³ Milan Machovec (1925–2003), významný československý filozof a feministka.

⁵⁴ Miroslav Jodl (1924–2007), československý sociolog a politolog.

⁵⁵ Karel Pecka (1928–1997), československý spisovatel, politický vězeň a disident.

⁵⁶ Ladislav Tondl (1924–2015), československý logik, sémantik, filozof a teoretik vědy.

⁵⁷ Jean-Paul Sartre (1905–1980), francouzský filosof, spisovatel, dramatik, literární kritik a politický aktivista.

⁵⁸ Marcus Herbert (1898–1979), německo-americký filozof a sociolog.

⁵⁹ Roger Garaudy (1913–2012), francouzský filosof a spisovatel, od roku 1933 člen KSF, během II. světové války tři roky vězněn. Postupně konvertoval k islámu, na sklonku života popírač holokaustu.

⁶⁰ Jaroslav Cimrman, (1880 [+ - 200 let]) český všeučel, vynálezce, spisovatel, dramatik, režisér, skladatel, chemik, fyzik, matematik, právník, buditel, vychovatel, filantrop, přírodovědec, cestovatel, vizionář a učitel.

do velkých rozpaků čs. delegaci, která se musela vždy nejprve jít zeptat Sovětů. V čs. delegaci bylo prý několik jeho známých ještě z jeho činnosti v Praze a ti byli v mimořádných rozpacích. Pomocí hotelového sluhy – náhodou Čecha – se mu prý podařilo jim dopravit na pokoje různé časopisy Svědectví atd. Vykládal to bez podrobností jako „podařenou historku“.

Tigrid se opakovaně vracel k protestním akcím, které prý nyní na západě jsou podnikány na obranu čs. spisovatelů, novinářů, vězňů atd. Mluvil o jakémisi Výboru spisovatelů (mezinárodním), ve kterém je Karvar [Craver],⁶¹ Lenc, Gras [Grass],⁶² Gresn [Greene]⁶³ a jmenoval ještě další. Jména možná nereprodukuji přesně, protože jde většinou o osoby mně neznámé. Tento výbor vydal jakési provolání na obranu čs. spisovatelů. Ve Francii prý byla jakási podpisová akce, na níž se sebralo několik set podpisů významných osob, Garaudy, Sartre, Beauvoir,⁶⁴ Kriegel [?] herci Montand,⁶⁵ Signoretová⁶⁶ atd. a rovněž jde o protest proti útisku kultury v ČSSR. Prohlášení vydal prý i PEN – klub. Protestuje prý proti zatčení Hochmana, Škutiny,⁶⁷ a jiných. Protesty byly prý i v Rakousku, Švédsku a jinde. Tyto akce jsou uveřejňovány v tisku, televizi atd. a jsou prý značně významné.

Tigrid ví o Brodovi,⁶⁸ i když, jak se zdá, jej osobně nezná. Je mu známo, že Brod by rád hrál úlohu jakési hlavy inteligence v posrpnové emigraci a že se snaží soustředit kolem sebe především lékaře, ale i jiné skupiny. Má prý jakousi představu o vytvoření skupiny, které[!] by držela pohromadě a získala tím jistou váhu. Tigrid jej pokládá za politického analfabeta a naivku. Brod prý nemůže dělat to[,] co Pelikán a Šik, protože není žádný komunistický prominent, a na to by mu také ostatní emigranti, většinou ostře protikomunističtí[,] neskočili. A u Broda, jakožto žida, dokonce mluvícího špatnou češtinou[,] se to nedá narazit ani na nacionalismus. Tigrid pochybuje, že by Brodovo úsilí, stát se „krystalizačním jádrem“ pro novou emigraci[,] mohlo mít jakýkoliv úspěch. Podle Tigrida má většina emigrantů, které by Brod rád podchytil, především existenční starosti a na ostatní se „vykašlou“ (řekl to jinak). Tigrid si myslí, že tuto nepolitickou emigraci nelze vůbec jako skupinu udržet. Existenční starosti je přinutí co nejvíce splývat s prostředím[,] a to znamená v podstatě odnárodnění již v příští generaci. Jejich děti už nebudou umět vůbec česky.

Tigrid je velmi přesně informován o probíhajících „kádrových“ pohovorech a měl v rukou i některé formuláře, užívané na některých pracovištích (ve školství, na Akademii).

Tigrid věděl již z mého dopisu (který dostal), že moje cesta je služební[,] a ptal se[,] jak vyúčtují hotely, abych nemusel vracet valuty za ubytování. Řekl jsem mu – po pravdě – že nevím, a on se ihned nabídl, že m[n]ě obstará papíry z některého pařížského hotelu. Zřejmě je to praxe, kterou nedělá poprvé, protože celý návrh vyšel od něj a já bych byl o to sám nežádal.

⁶¹ Raymond Craver (1938–1988), americký spisovatel a básník.

⁶² Günter Grass (1927–2015), německý spisovatel, držitel Nobelovy ceny za literaturu.

⁶³ Graham Greene (1904–1991), britský spisovatel, 1941–1945 příslušník britské zpravodajské služby MI 6.

⁶⁴ Simone de Beauvoir (1908–1986), francouzská spisovatelka, myslitelka a filozofka.

⁶⁵ Yves Montand (1921–1991), francouzsko-italský herec a šansonier.

⁶⁶ Simone Signoretová (1921–1985), francouzská filmová herečka, držitelka mnoha cen.

⁶⁷ Vladimír Škutina (1931–1995), československý humorista, publicista a spisovatel, politický vězeň, 1974–1978 evidován jako agent správy StB Praha s krycím jménem „Historik“ (reg. č. 19424); svazek uložen do operativního archivu až v únoru 1982. Koncem roku 1978 se vystěhoval do Švýcarska.

⁶⁸ Jan Brod (1912–1985), československý lékař, zakladatel nefrologie, po roce 1968 žil v SRN.

Tigríd se zmínil, že Vaculíkoví⁶⁹ vyšel ve Švýcarech román pod názvem „Morčata“⁷⁰[.] manželka Škvoreckého,⁷¹ která se však jmenuje jinak – Salavcová [Salivarová],⁷² vydala v Kanadě knihu „Anně je zima“.⁷³

Tigríd se zmínil, že ve Svědectví a jiných tiskovinách musí psát to, co chtějí lidé slyšet[.] a že nemůže psát např. o Krieglovi a Pelikánovi a dalších otevřeně, co si o nich myslí. I když s nimi nesouhlasí, bylo by podle Tigrída nesprávné jít v tisku proti nim.

1) Zpráva má státobezpečnostní charakter. Ukazuje na názory a pohledy Tigrída na zahraniční emigraci posrpnovou, jeho zájem a informovanost o situaci v ČSSR[.] a byla získána na základě dlouhodobého a cílevědomého úkolování.

2) Vlastnoruční zpráva – vlastní jednání spol. s Tigrídem viz příloha „Svědectví“ v kasetě[.] dopis a hesla od Tigrída pro Havla a spol.

3) Zpráva je pro vedení II. S-FMV, 1. S-FMV a 1. odbor II. S-FMV. Po konzultaci bude nutné instruovat spol. pro jednání s Havlem.

4) Data osob uvedených ve zprávě jsou známa.

5) Zprávu lze považovat za pravdivou, neboť je od seriózního spolupracovníka, ke kterému má Tigríd naprostou důvěru.

mjr. Procházka

[...] ⁷⁴

ABS, f. I.S-1, reg. č. 12572/300. Agenturní záznam č. 481. Originál strojopisu, 13 s.

<Dokument č. 4>

[1975, 28. dubna – Praha.] Agenturní záznam staršího referenta 2. oddělení, 2. odboru X. správy FMV npor. Miroslava Bahníka o schůzce s agentem „Racek“ (reg. č. 2260) v konspiračním bytě dne 25. dubna 1975

[...]

V průběhu cesty do Švýcar (Zürich – Basel) jsem zavolał Pavla Tigrída do jeho bytu v Héricy. Hovořil však jsem toliko s tchyní, která mně sdělila, že Tigríd je s rodinou ve Verbier, kde má najatý celoročně domek. Sdělila mně telefonní číslo[.] takže jsem se mohl přímo s Tigrídem dohovorit. (Telefon: 026–72915). Verbier je v jižním Švýcarsku – směr Lausanne, Matigny – Verbier.)

Tigríd projevil velkou radost[.] že mu telefonuji[.] a když jsem mu sdělil, že jsem na několik dní ve Švýcarech, hned se rozhodl, že za mnou přijede v úterý do Basileje. Původně měl jet autem, ale pak volal znova o den později, že přijede vlakem a udal přesnou hodinu, kdy jej mám čekat v Basileji na nádraží. Jak mně sdělil po setkání, tráví v horách dovolenou, ale m[n]ě k vůli jí rád

⁶⁹ Ludvík Vaculík (1926–2015), významný československý spisovatel, fejetonista, publicista, autor manifestu Dva tisíce slov a zakladatel edice Petlice.

⁷⁰ Srov. VACULÍK, Ludvík: *Morčata*, poprvé vydána samizdatem v roce 1973 v edici Petlice.

⁷¹ Josef Škvorecký (1924–2012), významný československý spisovatel, esejista a překladatel, spoluzakladatel nakladatelství 68 Publishers v Torontu. Od roku 1968 žil v Kanadě.

⁷² Zdena Salivarová (1933), československá spisovatelka a prozaička, spoluzakladatelka nakladatelství 68 Publishers v Torontu. Od roku 1968 žije v Kanadě.

⁷³ Zdena Salivarová v tomto období vydala pouze román *Honzlová*.

⁷⁴ Vlastnoruční podpis.

přerušil. Neudělal by to prý hned tak pro někoho. Společně s Tigridem je tam na dovolené Ducháček⁷⁵ s rodinou.

V úterý 22. IV. 1975 v určenou hodinu jsme se setkali v Basileji na nádraží, zašli na oběd a seděli pak v mém hotelu v pokoji. Při tom jsme nekontrolovali čas, takže zmeškal vlak, kterým plánoval odjezd a byl nucen se zdržet ještě o 1 a ½ hodiny déle. Tigrid byl velice srdečný a přátelský. Znovu mě ujišťoval, že je velice rád, že mě vidí a že nelitoval cesty. Opakovaně mne zval k sobě do Francie, zval mne s rodinou kdykoliv do jeho domku ve Švýcarech[,] a to i v době, kdy není přítomen, hovořil o společné dovolené v létě atd.

Říkal jsem mu o chystané cestě do Helsinek, odkud jej mám ihned zavolat a udat číslo telefonu hotelu, aby mne pak mohl večer sám volat a abychom mohli déle mluvit na jeho účet. Nabízel mně jakoukoliv finanční pomoc, ať již o prázdninách nebo v Helsinkách.

Velice se zajímal o mou funkci sekretáře v Evropské lize (EULAR⁷⁶), a vítal okolnost, že tato funkce je spojená s pravidelnými výjezdy do Švýcar na kongresy atd.

Tigrid má stále velký zájem o statistickou a názorovou studii, k níž mne před časem vyzval. Sdílel jsem mu, že rukopis je již delší dobu připraven, a že jsem čekal na jeho pokyny.

Řekl jsem mu, že jsem čekal – zatím marně – na ohlášeného profesora Otta, který si měl pro materiál přijet. Tigrid mi pak řekl, že tímto Ottou je divadelník Ota Ornest,⁷⁷ bydlící Praha 6, Slavičkova 17. Je to prý jeho důvěrný přítel z mládí, kterému stoprocentně důvěřuje. Prý mu již o mně říkal, vyzval jej, aby mě příležitostně vyhledal a převzal ode mne materiály. Proč to dosud Ornest neučinil, Tigrid nevěděl, ale nepokládal to za nic zvláštního.

Tigrid mne vyzval, abych tedy Ornesta navštívil sám, řekl mu o svém setkání s Tigridem[,] a znovu mne ujistil, že Ornest nebude překvapen, protože o mně již od Tigrida ví. Mohu s ním mluvit zcela volně a rovněž s jeho paní, která je do všeho zasvěcená. Ptal jsem se opakovaně, zda neuvedu Ornesta do rozpaků a zda to nebude trapná situace, ale byl jsem ujištěn, že nikoliv. Spolehlivě mu prý mohu materiály předat.

Tigrid mne znovu zavazoval nejpřísnější diskrétností ve věci Ornesta, kterého pokládá za svou nejspolehlivější spojku. V Praze prý ví o Ornestově spojení s Tigridem jen nepatrný počet lidí – snad 2 nebo 3 – a bylo by hrozné, kdyby se tato cesta prozradila. Znovu zdůrazňoval, že má v této věci ke mně plnou důvěru. Já sám, že mohu být také naprosto jist, že Ornest je spolehlivý a nemusím se ničeho obávat. Tigrid se zná[!] také s Ornestovým bratrem, spisovatelem Jiřím Ortenem.⁷⁸

Ornest je – podle Tigrida – v této chvíli nejspolehlivějším „kanálem“, zejména po odchodu dánské velvyslankyně z Prahy.⁷⁹ Kdybych potřeboval něco poslat jiného, mohu se na něj obrátit, ale jen ve velice důležitých věcech, ne ve věcech nezávažných.

Ornesta mám navštívit dosti brzo⁸⁰ – protože by rád materiály uveřejnil Tigrid již v 50. čísle Svědectví, což je příští číslo: (Vyjde asi za ¼ roku).⁸¹

O tom[,] jak posílá Ornest materiály do zahraničí[,] se však Tigrid nezmínil.

Tigrid se velice zajímal, zda vím něco o Václavu Havlovi. Řekl jsem mu, že jsem jej dlouho neviděl a že jen vím, že pracuje v pivovare v Turnově (Trutnově?).⁸² Ptal se, zda se s Havlem stýká

⁷⁵ Ivo Ducháček (1913–1988), československý novinář a politik, představitel ČSL, spolupracovník Pavla Tigrida, od roku 1948 žil v USA.

⁷⁶ European League Against Rheumatism, Mezinárodní odborná společnost revmatologů.

⁷⁷ Ota Ornest (1913–2002), československý divadelní dramaturg, režisér, herec a překladatel. Ředitel Městských divadel pražských.

⁷⁸ Jiří Orten (1919–1941), československý básník, bratr Oty Ornesta.

⁷⁹ P. Tigrid měl na mysli Ursulu Möllerovou (nar. 1926), manželku dánského velvyslance.

⁸⁰ Srov. VALTROVÁ, Marie: *Hraje Váš tatínek ještě na housle?*, s. 351–352.

⁸¹ Svědectví č. 50 bylo vydáno 10. října 1975.

⁸² V. Havel pracoval v roce 1974 devět měsíců v trutnovském pivovaru. Srov. jeho jednoaktovku *Audience*.

jeho kamarád Dr. Jan Fučík⁸³ (II. interní klinika). Odpověděl jsem, že Fučík se s ním stýká prý rovněž jen málo, a že prý Havel – podle Fučíka – je více uzavřený a není ochoten hovořit o politice.

Tigrid se zajímal o Havla hlavně proto, že prý Havel napsal před časem dlouhý politický dopis s. Husákovi,⁸⁴ ale že plné znění toho prý velmi dobrého dopisu není v zahraničí známo. Tigrid by chtěl text získat, aby jej mohl uveřejnit nebo použít.

Ptal se mně, zda bych mohl s Havlem navázat nějak styk a dopis si vyžádat (poslat jej pak případně po Ornestovi) nebo se pokusit získat text jinak.

Tigrid vyprávěl, že Havel se přátelí s dělníky v pivovare, že sedají v nějaké místnosti, kterou když opravovali elektrikáři, našli v ní zamontované naslouchací zařízení. Dělníci se prý velice rozčílili nad tímto „špehováním“. O této věci snad Havel píše také v uvedeném dopise.

Tigrid je nyní v častém styku s Dr. Janouchem,⁸⁵ nukleárním fyzikem, který emigroval z ČSSR a žije nyní ve Švédsku. Tento Janouch je rovněž důvěrný a dlouholetý přítel Kriegelův.

Tigrid pokládá nyní Janoucha za číslo 2 v emigrantské skupině po srpnu. Jeho vážnost prý stále stoupá a hraje v cizině významnou roli.

Tigrid seznámil Janoucha při jakési příležitosti (nedávno) v Paříži s jistým čínským diplomatem. Janouch prý hovoří trochu čínsky, což udělalo na diplomata velký dojem. Janouch mluvil s tímto diplomatem mimo jiné také o Kriegelovi,⁸⁶ který je prý v Číně vysoce ceněn. Jeho účast na akcích v Číně v průběhu války je prý velmi kladně hodnocena a Kriegelovo jméno je prý napsáno v jakémisi památníku odboje v Pekingu. Číňané hodnotí Kriegla také proto, že prý v Moskvě v srpnu 1968 „nepodepsal“.

Kdybych se s Krieglem setkal, mám mu prý sdělit, že jej Janouch pozdravuje, a říci mu, že je u Číňanů vysoce oceňován.

Janouch prý odesílá do ČSSR mnoho politických materiálů, například na adresu Kriegela, atd. Zásilky nechává vysoko pojistit – např. na 500 švédských korun[.] a když taková zásilka nedojde, což si Janouch zjišťuje například přímým telefonem Kriegelovi, vyžaduje náhradu pojistného. Vy-dělává prý tímto způsobem veliké obnosy – Tigrid řekl, že za loňský rok to bylo asi 6 000 švédských korun.

Na obálky těchto zásilek prý píše Janouch velmi důrazně, že jde o zásilku velké ceny.

Tigrid mně přivezl s sebou 48 číslo Svědectví a číslo 49 v korektorském obtahu. Toto číslo ještě nevyšlo a nebylo rozesíláno. Dále mně přivezl zvláštní číslo „Listů“ (Pelikán)[.] v němž je zveřejněn Dubčekův dopis.⁸⁷ Dále přivezl svou vlastní publikaci „Politická emigrace v atomovém věku“⁸⁸ a knihu Jana Beneše „Druhý dech“.⁸⁹ Tigrid mě výslovně upozorňoval, že nic z toho nesmím se pokoušet vézt do Prahy, protože lze očekávat v těchto dnech na letišti přísné kontroly dovážených tiskovin. Materiály si musím přečíst ještě před odjezdem a zahodit. To jsem pochopitelně slíbil vše učinit.

Ptal se mne také, zda jsem dostal v poslední době Svědectví. Řekl jsem mu po pravdě[.] že nikoliv. Řekl, že dal moji adresu pro rozdělení Svědectví jen jistému vyslanectví, kam uvedl toliko asi 10 či 12 adres – mne prý mezi tím – a snad bych tedy měl občas něco dostat. Že to však nechce urgovat a ani mne nechce dávat na adresovou listinu, protože si myslí, že se konečně ku Svědectví vždy dostanu přímo přes něj a že mne nechce vystavovat sebemenšímu ohrožení ze strany StB.

⁸³ K osobě Jana Fučíka (1932–2006) byl 13. července 1967 zaveden věcný operativní svazek pod reg. č. 16234, který byl zrušen 12. března 1968. Dále byl k jeho osobě 14. října 1976 zaveden spis PO „Nakladatel“ (reg. č. 26364), v roce 1976 předaný na X. správu FMV a přeregistrovaný na signální svazek. Srov. MV-KR, arch. č. 765 431 MV.

⁸⁴ Srov. Dopis Gustávu Husákovi, in: *Svědectví*, roč. XIII, č. 50, s. 377–394.

⁸⁵ František Janouch (nar. 1931), československý jaderný fyzik, zakladatel Nadace Charty 77, od roku 1974 působící ve Švédsku.

⁸⁶ František Kriegel (1908–1979) československý lékař a komunistický politik. V srpnu 1968 jako jediný odmítl v Moskvě podepsat tzv. moskevský protokol o pobytu okupačních vojsk na území ČSSR.

⁸⁷ Srov. dopis, in: *Listy*, 1975, roč. V, č. 3, s. 3–16.

⁸⁸ Srov. TIGRID, Pavel: *Politická emigrace v atomovém věku*. Paříž 1968.

⁸⁹ Srov. BENEŠ, Jan: *Druhý dech*. Praha 1969.

Je prý krajně důležité, abych si neotrásl možnost alespoň občasného výjezdu, a doufá, že nyní – ve spojení s funkcí sekretáře v EULAR, že to bude častěji možné. Stěžoval si, že výjezdů je v poslední době relativně málo, zejména těch lidí, se kterými by mohl jednat a kterým by mohl důvěřovat. Tigrid říkal, že stále dostává mnoho materiálů k uveřejňování z ČSSR. Mnozí autoři si přímou přejí, aby byly příspěvky otištěny s jejich jmény – např. Seifert⁹⁰ – jiní že užívají pseudonymů, nebo si vyžádají poznámku, že text byl uveřejněn bez jejich vědomí. Rukopisy jsou buď posílány běžnou poštou, nebo je dostávají ven různými kanály např. přes některá vyslanectví. Zdůrazňoval rozsah korespondence s Prahou a málokdy se prý něco ztratí nebo nedojde.

O Dubčekově „dopisu“ se Tigrid vyjádřil tak, že je to naivní výplod, z čehož je nejlépe patrné, že jej psal Dubček sám. Dubček psal hlavně začátek – který je nejnaivnější – kdežto „politický“ závěr mu pomohlo sestavit několik lidí ze skupiny „socialistické oposice“. To jsou ty poslední odstavce dopisu. V „Listech“ pro uveřejnění prý ještě něco upravil i sám Pelikán.

Impuls k napsání dopisu prý vznikl při pohřbu Smrkovského.⁹¹ Dubček se chtěl účastnit, ale dostal prý falešnou informaci o hodině pohřbu, takže přijel pozdě a navštívil pak paní Smrkovskou doma. Tam byl vyzván skupinou „socialistické oposice“ k nějakému aktivnímu projevu, protože teď „Sašo,] je řada na Tobě“, aby stál v čele oposice. Dubček si prý dlouho věc rozmyšlel a váhal[,] a zřejmě si byl vědom, že porušuje loyaltitu [!] ke straně. Nakonec se odhodlal dopis poslat.

Dopis prý skutečně udělal po uveřejnění v západním tisku mnoho rozruchu, zejména mezi komunisty kapitalistických států. Reakce s. Husáka v televizi byla prý vesměs přijímána s rozpaky nebo negativně[,] a to prý i mezi komunisty[,] a byla prý hodnocena spíše negativně. Podle Tigrida je to však velice „prospěšná“ chyba. Tigrid zejména argumentoval, že takto rozvířená hladina se vůbec nehodí Sovětskému svazu, zejména v době, kdy probíhají různá jednání a těsně před závěrečnými jednáními v Helsinkách v červnu t. r.⁹² Sovětům by prý vůbec nevyhovovalo, kdyby bylo pár lidí zavřených, včetně Dubčeka, pokud by se o tom nemluvilo. To prý však nyní není možné utajit. Tigrid očekával, že „Moskva“ dá pokyn čs. tisku, aby se již věc nevířila a byl překvapen tím, že ještě řadu dní po vystoupení s. Husáka, se uveřejňují různé – prý objednané resoluce ze závodů, že vystoupil s. Bilák rovněž s pohrůzkou Dubčekovi, atd.

Tigrid byl pozván před několika dny do francouzského rozhlasu k politické diskusi, která se přímo – bez nahrání na pás – vysílala a již se zúčastnil také Miterand [Mitterand].⁹³ Tigrid zavedl řeč na Dubčeka a Miterand prý byl zprvu opatrný a rezervovaný, s poukazem, že jde o „vnitřní“ věc. Tigrid prý mu namítl, že represe v Chile a jinde by také mohla být pokládána za „vnitřní věc“ a přesto se bouří světové svědomí. Prý se Tigridovi nakonec podařilo získat v průběhu vysílání od Miteranda vyjádření, že na otázku situace v ČSSR a otázku Dubčeka zavede řeč také se Sověty v průběhu chystané (a odložené) návštěvy v Moskvě.

Hovořili jsme také [o] tak zvané „československé socialistické oposici“, která měla být účastna na Dubčekově dopisu. Tigrid řekl, že jde o skupinu odhadem asi 100 lidí – více že jich není, kteří se snaží zejména publikační činností a využíváním tak zvaných „legálních“ možností bránit největším výstředkům a nekontrolovatelným autoritativním zásahům nynějšího režimu. Nejméně žádná osoba, ale říkal, že s politováním schází doma nějaká výrazná osobnost. Že to nemůže být Kriegel, který je již pro své židovství málo populární, že Mlynář⁹⁴ prý velice „bruslí“ a Dubček, že je naivka a hlupáček. Lidé z kulturní fronty, jako Seifert a další nemají zase politický

⁹⁰ Jaroslav Seifert (1901–1986), československý básník, spisovatel a překladatel, nositel Nobelovy ceny za literaturu.

⁹¹ Pohřeb politického vězně a reformního komunistického politika Josefa Smrkovského (1911–1974) se konal 18. ledna 1974.

⁹² Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, závěrečný akt byl podepsán 1. srpna 1975. Součástí ujednání byl i závazek o dodržování lidských práv všemi signatáři. To vedlo později k vzestupu disidentského hnutí ve východní Evropě.

⁹³ Francois Mitterand (1916–1996), francouzský sociálnědemokratický politik a státník, 1981–1995 prezident Francouzské republiky.

⁹⁴ Zdeněk Mlynář (1930–1997), československý komunistický politik, v období pražského jara člen ÚV KSČ, právník, vědec a politolog, od roku 1977 žil v Rakousku.

rozhled[,] jsou již staří atd. Stále je prý však i ve špičkách KSČ několik alibistů, od nichž sice nelze očekávat pasivní práci, ale alespoň lze od nich získávat informace.

Tigrid je přesvědčen, že skutečných a oddaných příznivců nynějšího režimu je jen málo. Většinou jsou to jen prospěcháři a kariéristé[,] a že většina národa nesouhlasí s přítomností sovětských vojsk, protiví si každodenní politické fráze v tisku a rozhlase a stačilo by jen dát jim otevřené informace. Tigrid však na druhé straně uznává zásluhu s. Husáka na tom, že za „dané situace“ napomohl uspořádání poměrů, jak by se stěží podařilo komukoliv jinému. Oceňuje, že nebyly velké politické procesy, zavřeno bylo jen málo lidí atd. Tigrid se divil, že nebyli propuštěni již někteří odsouzení, jako Müller,⁹⁵ protože o nich se dosud často píše v tisku na západě a Sovětům nemůže být příjemné, že se o ČSSR stále někde mluví a že se může tato otázka znovu a znovu předhazovat. Dosud věznění jsou prý v podstatě bezvýznamní a bylo by – podle Tigrida – vtipnější je pusit.

Tigrid několikrát vysoce ocenil Pelikána, kterého dříve spíš kritizoval. Řekl, že Pelikán má ohromnou výhodu – například proti Tigridovi – že má přístup k mnohým komunistům a sociálním demokratům. Mnozí, kteří jsou dnes ve vládě nebo v jiných vysokých funkcích[,] jsou Pelikánovi přátelé z mládí, například švédský premiér.⁹⁶ Vyjádření švédského premiéra v Dubčekově věci bylo prý přímo na nátlak Pelikána, který jej před tím navštívil. Pelikán se stýká s italskými komunisty, s francouzskými atd.

Pelikán prý má stále velké styky s ČSSR a i Tigridovi se zdá až neuvěřitelné, k jakým materiálům z nejvyšších stranických míst v Praze se stále Pelikán dostává.

Tigrid se dobře zná se Solženicynem⁹⁷ a je s ním i v pracovním styku. V Paříži byl založen jakýsi svaz „Komité“ – sovětsko-československý, jehož je Tigridova manželka sekretářkou. Podrobnější složení ani poslání tohoto svazu neznám.

Tigrid Solženicyna vysoce oceňuje. Po svém příchodu na západ mu prý trvalo nějakou dobu, než se trochu obeznámil a začátek vypadal dost trapně. Nyní se však již orientoval. Disponuje obrovským jměním z vydaných knih a navíc dostal ještě od některých reakčních nakladatelství milionové částky pro publikační činnost. To samo mu otvírá mnoho dveří, ale nadto je prý opravdu „dobrý a chytrý“. Stojí dnes na pozici nejen naprostého „antisovětsismu“[,] ale i antikomunismu. Tigrid se zřejmě snaží o co nejtěsnější svazek se Solženicynem – viz také zaměstnání Tigridovy manželky – ať již tím sleduje finanční nebo politické cíle.

Tigrid se zmínil o jakémsi Frolíkovi,⁹⁸ jehož případ prý byl hodně v tisku vířen. Má jít o emigranta, zaměstnance StB, který vyzradil západním rozvědkám různé kódy, seznamy spolupracovníků, jména a funkce různých představitelů StB. S Frolíkem prý emigroval ještě další zaměstnanec StB, jehož jméno jsem však zapomněl.⁹⁹

Tigrid má nyní pracovní smlouvu s Bavorským rozhlasem, kde hovoří o různých politických aktualitách. Podrobnosti neznám; prý je to pro něj velmi finančně výhodné.

Tigrid napsal jakousi divadelní hru, kterou chce vydat, i když nedoufá, že by byla někdy provedena. Je to o jakémsi funkcionáři, který je tak zaneprázdněn, že z toho má rodinné problémy, atd.

Tigrid má pro nejbližší budoucnost tyto plány; asi v polovině června pojedou do Španělska, kde má od známých pronajatý dům kdesi na [!] Středozemním moři. Tam chce být asi měsíc. Pokud by došlo v červnu ku konferenci v Helsinkách, plány změnit, protože se této konference má jako novinář účastnit. Do Španělska by jel později.

⁹⁵ Jiří Müller (nar. 1943), československý disident a politik, politický vězeň.

⁹⁶ Olof Palme (1927–1986), v letech 1969–1986 předseda švédské sociální demokracie, 1969–1976 a 1982–1986 předseda švédské vlády, zavražděn při návratu z kina.

⁹⁷ Alexandr Solženicyn (1918–2008), významný ruský spisovatel a publicista, nositel Nobelovy ceny za literaturu, politický vězeň.

⁹⁸ Josef Frolík (1928–1989), příslušník československé Státní bezpečnosti, 1969 defektoval do USA a poskytl cenné informace o aktivitách I. správy MV po celém světě.

⁹⁹ František August (1928–?), příslušník československé Státní bezpečnosti, 1969 defektoval do USA a poskytl cenné informace o aktivitách I. správy MV po celém světě.

Asi v polovině června počítá s kratší cestou do Itálie, kde se má setkat s Otou Ornestem. Chce tam s ním několik dní pobýt. Pak se opět vrací do Paříže, a nepočítá letos s cestou do USA.

Komentář:

Mé setkání s Tigridem znovu potvrdilo, že se za léta styků podařilo získat jeho značnou důvěru. Zdá se, že důvěra je taková, že hovoří i o věcech, které mají pro něj mimořádný, takřka existenční význam.

Z toho je možno a zřejmě i nutno vycházet a je nutno učinit veškerá opatření, aby získaná důvěra nebyla ničím ohrožena, pokud z toho plynoucí informace jsou opravdu cenné.

Mou cenu pro sebe vidí Tigrid zřejmě v tom, že nejsem politicky známou osobou, že jsem podle něj „neangažovaný“ a tedy politicky nenápadný a že vzhledem ku své činnosti odborné mám možnost alespoň občasného výjezdu. Zřejmě oceňuje, že mé nové funkce by mohly učinit mé cesty pravidelnými.

Tigrid je přesvědčen, že „sociologická“ studie[,] o níž mne požádal a kterou jsem mu slíbil připravit[,] je natolik zajímavá, že jí bude možno otisknout ve Svědectví. Proto se snaží o její přepravu na západ[,] a to i za cenu použití velmi důvěrného kanálu.

Pravděpodobně mu jde o to, dokázat, že taková studie je i v dnešní době v ČSSR uskutečnitelná, a že se najdou ještě lidé, kteří jsou ochotni a schopni ji připravit, převést přes hranice atd.

Domnívám se, že mé setkání s Ornestem by nadále utvrdilo Tigridovu důvěru. Tigrid je přesvědčen, že o Ornestovi a jeho stycích ví jen minimální počet lidí. Kdyby se však na Ornesta v nedlouhé době po mém setkání soustředila jakkoliv pozornost, která by mu připadala neobvyklá, mohlo by snadno vzniknout podezření i proti mně.

Setkání s Havlem by nebylo snadné. Havel bude zřejmě velice opatrný a dosti pochybuji, že by se m[n]ě podařilo získat přímo od něj text dopisu. Havel je přesvědčen, že je hlídán[,] a kdybych jel za ním do jeho chaty, asi by to pokládal buď za neopatrnost[,] nebo možná i za provokaci.

Pravděpodobně by nebylo zvláště obtížné zajít za Krieglem vzhledem k jeho přátelství s Janouchem (o něm on se mnou také přímo mluvil) a vyřídít mu vzkaz o Čiňanech.

Záměrná snaha Tigrida mne nevystavovat žádnému podezření – tím, že mě nenechává posílat Svědectví – je nepochybně součástí plánu, použít mne i v budoucnu k důvěrným úkolům nebo službám.

Je důležité, abych měl možnost prostudovat dodatečně materiály, které jsem od Tigrida obdržel, protože se mohou hodit k příštím debatám[,] a já musím prokazovat jejich znalost i zájem.

Tigridova politická pozice na západě je zřejmě stále velmi dobrá a je pokládán za vedoucí osobnost starší čs. emigrace. Je to patrné z toho, že je zván k důležitým politickým komentářům do rozhlasu, jsou mu uveřejňovány články atd.

Tigrid si neobyčejně zakládá na tom, že se mu podařilo vynutit od Miteranda veřejné prohlášení, že bude v Moskvě hovořit o Dubčekovi a situaci v ČSSR.

Od mé poslední návštěvy u Tigrida došlo ku zřetelné změně v jeho názoru na Pelikána, kterého [si] nyní mnohem více cení. Možná, že mu i závidí některé možnosti, zejména v rozsahu styků v levicových kruzích. Důležitý je Tigridův styk se Solženicynem. Cíle této „aliance“ m[n]ě zatím nejsou jasné. Nepochybuji, že by však bylo možno získat řadu dalších informací při novém styku.

Tigrid se velice zajímal o mé rodinné plány na léto. Řekl jsem mu, že jsme žádali o příslib deviz a že jsme chtěli jet snad do Francie nebo až do Španělska. Príslib jsem však pro sebe ani rodinu nedostal (ačkoliv jsem jej měl naposled před více jak třemi roky). Říkal, že bych se měl ještě pokusit užít nějaké „protektce“ a že by bylo výborné, kdybychom mohli přijet a strávit alespoň část dovolené společně. Naskýtá se zde tedy možnost jistého hlubšího styku. Tigridův zájem je patrný i z naléhavé výzvy[,] abych jej volal z Helsinek, i když nepočítá s tím, že by tam za mnou jel. Doufá však, že se setkáme osobně nejspíše na podzim, kdy by mělo být – nejspíše ve Švýcarsku další zasedání výboru ELUAR. Domnívám se, že je za dané situace reálně možné získat některé další informace i vysloveně důvěrného rázu, pokud se nedopustíme nějaké závažné chyby, která by otrásla získanou důvěrou a mohla by ohrozit navázané vztahy.

- 1) Poznátky k rozpracovaným osobám v akcích „Premier“,¹⁰⁰ „Přednosta“,¹⁰¹ a „Tomis“¹⁰²
 - 2) Vlastnoruční zpráva spolupracovníka „Racek“
- Poznátky využít v akci „Přednosta“, „Premier“ a „Tomis“. Dále poznatek využít jako informaci
- 3) Data známa
 - 4) Zprávu lze hodnotit jako pravdivou neb se jedná o prověřeného dlouholetého spolupracovníka.

Operativní pracovník
npor. Bahník

ABS, f. I.S-1, reg. č. 12572/300. Agenturní záznam č. neuvedeno. Originál strojopisu, 12 s.

<Dokument č. 5>

[1975, 5. června – Praha.] Dopis Václava Rejholce, tajného spolupracovníka – agenta 2. oddělení 2. odboru X. správy FMV, Pavlu Tigridovi

Milý Pavle a celá vážená rodino.

Jsem rád, že jsem se s Vámi telefonicky domluvil; doufám, že vše podstatné bylo řečeno a že se nic nepopletlo. Pro jistotu boduji hlavní vzkazy:

- 1) 4. července by měl někdo přivést z Prahy materiály a bude tam také ještě řada věcí pro Svědectví 50.¹⁰³
- 2) 8. července by se měl vracet a je nutno pro něj připravit zásilku (z Mnichova).
- 3) Ota Ornest bude volat 14. července večer z Mnichova – nechat mu vzkaz.
- 4) Na zásilku napsat adresu na vlastním stroji (?).
- 5) Počítat se zásilkami také pro Vaška Havla – Hrádeček 5, Vlčice, Trutnov – ale raději přes někoho – snad Otovi – Ota mně – já starému panu Havlovi¹⁰⁴ – atd.

Přikládám jedno číslo Rheumatol. bulletinu – kde se mě daří se náležitě zubit na svět. On mne ten smích zase za 3 dny přejde. Snad Vás to trochu potěší – heslo – Češi v cizině. Tak teď těch pár fórečků:

Potká se v nebi Brežněv s Francem Josefem „Prosím Vás, soudruhu, pardon, pane F. J. – jak vy jste to dělali, že jste 300 let neměli s čechy[!] skoro žádný problémy a my za těch 30 let jdeme z průseru do průseru – demonstrace, dopisy – atd. – zamyslí se Franc Josef a povídá: „Jestli ono to nebylo tím, že my, jsme to s nimi tak každý rok neoslavovali“

Jaká je nová zkratka pro ČSSR – po Husákově volbě: SRAC – Slovenská republika a Čechy.

Druhý slovenský prezident (prvý bol Tiso!)

Víte odkud pocházej všichni Slováci? No přeče z Hlohovce ! „???“

„No tam je přeče Slovako–farma“! (Tedy fór lehce lékařsko–farmaceutický).

Prověřovali topiče: „Co soudíte o roku 1968?“ „No já to sám tak nedovedu říci, ale použiji slov našeho s. Husáka ! Soudruzi stáli jsme nad propastí!“

Všeobecná pochvala prověřujících. „No a teď ještě co soudíte o situaci dnes?“ „To zas řeknu slovy soudruha presidenta“! „Udělalí jsme velký krok vpřed!“

¹⁰⁰ Krycí jméno osobního svazku Státní bezpečnosti, vedeného k osobě Pavla Tygrida. Srov. BENDA Patrik: *Přehled svazků a spisů*, s. 285

¹⁰¹ Krycí jméno osobního svazku Státní bezpečnosti, vedeného k osobě Františka Krieglga.

¹⁰² Krycí jméno osobního svazku vedeného k osobě Václava Havla. Srov. BENDA, Patrik: *Přehled svazků a spisů*, s. 132

¹⁰³ Srov. *Svědectví č. 50* přístupné na www.scriptum.cz/cs/periodika/svedectvi

¹⁰⁴ Václav Maria Havel (1897–1979), významný československý stavební podnikatel, otec Václava Havla.

Tak to by bylo asi tak to[,] co vyjadřuje rozpoložení – někdy možná lépe než dlouhé studie a statistické dotazníky (to myslím také na sebe, jako nový přispěvatel do Svědectví). Znovu jsem přemýšlel, zda to může být otištěno ve znění, jaké jsem Vám zaslal a znovu jsem se utvrdil v přesvědčení, že ano. Výroky – například Krieglův – se udály již dosti dávno a vesměs jsou dotazovány pronášeny opakovaně, před různou společností.

Kriegelovi jsem prostřednictvím jeho paní, s níž jsem se sešel, vyřídil vše o Číňanech a jejich zájmu o jeho osobu. Nebyla tím překvapena. Od Janoucha dostali fotografie předmětů zakoupených za těch asi 500 švédských korun získaných za nedoručenou zásilku. Srdečně ho pozdravují – prosím Vás, vyřídte mu to[,] vy asi víc víte.

Nevím[,] kdy vyjedu opět ven. Je zde jakási naděje, že bych měl jet asi 15. července do Brazílie – a snad přes Paříž. To však bude v době, kdy vy stejně budete na dovolené. Pokud by něco bylo, tak zavolám do Héricy[,] ale ono to nebude nutné, protože v těch dnech se stejně sejdete s Otou Ornestem.

Zdá se, že v tomto roce – na podzim – už asi žádná nová příležitost nebude – alespoň o žádné nevím – a pravděpodobně do Švýcar pojedu až v lednu nebo únoru.

Zdravím Vás všechny. Užijte si hezký prázdnin a budu se moc těšit, že se ozvete a že se zase setkáme.

Držíme oba s Miluškou¹⁰⁵ palec Vám i sobě.

Váš Václav

Archiv autora. Pozůstalost Pavla Tigrida, dopis Václava Rejholce, 5. 6. 1975. Originál rukopisu, 5 s.

<Dokument č. 6>

[1976, 21. října – Praha.] Dopis Václava Rejholce, tajného spolupracovníka – agenta 2. oddělení 2. odboru X. správy FMV, Pavlu Tigridovi

Drazí přátelé,

byl jsem strašně zklamán, když jsem Vám minulou sobotu volal a dozvěděl se od dcery, že jste v USA. Tolik bych potřeboval s Vámi mluvit a vyjasnit spoustu problémů. Pokusím se je vy-psat – alespoň ty hlavní a nabídnout kód na odpovědi a na další program. Jsem v Haagu na zasedání a obstaral jsem si pro zpáteční cestu pobyt na 2 dny v Paříži – doufaje, že se setkáme. Budu se snažit, abych v Paříži své jednání neukončil a abych měl záminku opět brzo přijet.

Tak nyní k hlavním bodům:

- 1) Byl za mnou Jindřich Konečný¹⁰⁶ – hoch nepochybně velice zajímavý. Přinesl mně trochu literatury – ale ne mnoho – 1 sborník, 1x Svědectví, asi 10x Listy atd. Dal jsem to Otovi. Ostatní prý rozeslal jednak podle nadepsaných obálek, jednak podle vlastního adresáře. Je však zajímavé, že nikdo z Otova okruhu nic v poslední době nedostal. To je nám trochu nejasné.
- 2) S Otou jsme velice nad Jindrou K. uvažovali. Zdá se být zcela O.K., a je v něm hodně nadšení. Uvažovali jsme, zda ho není až příliš mnoho. To byla jedna z velice podstatných věcí, kterou jsem chtěl s Vámi prohodit.
- 3) Ota se radil s okruhem svých přátel, a všichni si myslí, že je nutné být opatrný při posílání věcí ven přes Jindru. Ti (nebo ten)[,] co to poveze ve voze s dvojitým dnem[,] přeci jen není

¹⁰⁵ Miluše Rejholcová, manželka Václava Rejholce.

¹⁰⁶ Jindřich Konečný (1940–2009), československý básník, aforista a politický vězeň, během normalizace se významně podílel na pašování a distribuci exilové literatury.

nijak diplomaticky chráněn. A přitom jde o věci nenahraditelné ceny, nehledě již k dalším možným důsledkům. Cesta dovnitř je mnohem méně riskantní a měla by se využívat, ale i zde by byla potřeba nějaká dohoda, protože výtěžek se zatím zdá být chudý (viz bod 1.)

- 4) Příjezdy „přítele“ – jak o něm hovořil Jindra, zřejmě nebudou příliš časté[,] a materiály se u autorů hromadí a Ota je nemůže mít u sebe – zejména nikoliv na delší dobu. To nám dělá starosti – již s ohledem na připravovaný sborník 1978.¹⁰⁷ Další důvod, proč nutno hledat nové cesty.

Pakistanec¹⁰⁸ v Praze končí! Slíbil sice při posledním setkání s Otou, že za sebe najde náhradu, ale dosud se tak nestalo (do mého odjezdu 16. X. [1976])[,] a jak jej Ota zatím poznal, je to všechno velmi nejisté. Zatím se ještě nestalo, aby Pakistanec přišel napoprvé na schůzku. Vždy se to muselo několikrát měnit, Ota někde čekal, pak musel znovu telefonovat – no prostě nervák. Posledně Pakistanec vzal dopis, 13 feuilletonů a nějaké básně. Potřebujeme potvrdit, zda to došlo.

- 5) Pakistanec už nebude ve Weidenu žádnou adresu organizovat – a měl by to udělat nástupce, bude-li jaký.
- 6) Ota dostal váš dopis, odeslaný v Praze v pořádku. Nejasná zůstává poznámka o „příteli z Athen“ – a myslíme si[,] že to musí být Lave.¹⁰⁹ Ale nikdo netelefonoval a nepodařilo se zjistit, zda Lave v Praze byl či ne[,] a kdo dopis přivezl.
- 7) S paní Olgou¹¹⁰ se rovněž nic nestalo a Ota se domnívá, že tudy asi schůdná cesta nepovede.
- 8) Jindřich je připraven přijmout „přítele“ a zajistí distribuci dovezených časopisů a knih, – ale kam a komu to má posílat – to jsem chtěl právě s vámi trochu podrobněji projednat. Jindřich neví datum, kdy má přítel přijet. Nebude doma 5. XI., 4. XII. a 8. I. a vždy ještě 2 – 3 dny po tomto datu, protože to je v Praze, kde má semináře na Filosof[ické] fakultě [UK]. Jsou to také data, kdy se bude u mne hlásit na „vyšetření“.
- 9) Snad by bylo dobře, kdybychom mohli datum přesně znát – zejména, mělo-li by se poslat cokoli ven.

- 10) Jindřich vzkazuje toto:

a) má obtíže s obstaráváním obálek a myslí si, že by k zásilce měly být přiloženy ještě prázdné obálky vhodného formátu. My to s Otou pokládáme za hloupost a obálky by se daly obstarat – a zejména by nebyly nápadné zahraničním papírem.

b) máte mu poslat „známky“ – prý tomu budete rozumět.

c) máte si nechat udělat v redakci Svědectví pořádný kastlík na dopisy. Prý tam jednou ráno čekal, pošťák přinesl poštu a položil jí za dveře, kde jí mohl kdokoliv vidět nebo vzít.

d) nepodstatné poznámky, jako že prý s. Pludek¹¹¹ (Vabank)¹¹² – věří v převtělování duší a založil si zahraniční konto na své budoucí jméno v zahraničí, protože se prý převtěl v Kanadana.

Tak to je v bodech to hlavní. A nyní – co dál!? Velice jsme si slibovali od osobního setkání – a v Praze bude zklamání.

Pokládáte-li za bezpodmínečně nutné, abychom se přece jen v dohledné době setkali, snad by se to dalo zařídit. Jsem nyní v té sekretářské funkci přece jen dost volný. Bylo by nutno napsat francouzsky dopis, s hlavičkou kterékoliv instituce – nejlépe univerzity, že francouzská strana potřebuje se mnou projednat otázku vznikající Asociace revmatologů mluvících jazykem latinského původu. Taková věc skutečně existuje a já se s ní zabývám. V tom případě bych však

¹⁰⁷ Sborník k desátému výročí okupace v srpnu 1968, který společně připravovali Pavel Tigrid a Jiří Pelikán.

¹⁰⁸ Naeemuddin Hassan (nar. 1941), pákistánský diplomat akreditovaný v Praze ve funkci 1. tajemníka ZÚ Pákistánu, odcestoval z ČSSR 16. listopadu 1976.

¹⁰⁹ Neidentifikován.

¹¹⁰ Pravděpodobně Olga Havlová (1933–1996), první manželka Václava Havla, zakladatelka Výboru dobré vůle.

¹¹¹ Alexej Pludek (1923–2002), československý spisovatel sci-fi, komunista a antisemita.

¹¹² Srov. PLUDEK, Alexej: *Vabank*, Praha 1974.

potřeboval také, aby mě franc[ouzská] strana poslala letenku Praha – Paříž – Praha, protože tu musím mít hrazenou. Mohl bych pak přijet některý pátek a zdržet se do neděle. Je to vše trochu „snad“, ale nevidím důvod, proč by to zásadně nešlo. Naše ministerstvo si již pomalu zvyká na tyto mé cesty[,] a protože je to nic nestojí, nedělají překážky (zatím).

Protože na zvací dopis musím odpovědět, musí být patrné, kam a komu mám odepsat.

Tak to promyslete

Nyní k bodům 1 – 11 na většinu věcí asi nelze odpovědět žádným kódem – a jedině dopis by to mohl objasnit. Ale aspoň toto.

Jste-li přesvědčeni, že můžeme po Jindrovi Konečném poslat i nějaké věci ven – pošlete lístek s fotografií bukinistů z nábřeží. Pokud ne[,] tak Sacre Coeur.¹¹³

Napíšete-li na lístek, že tehdy a tehdy pojedete na dovolenou – budeme tomu rozumět, že je to datum příjezdu „přítele“ – který navštíví Jindru.

Napíšete-li na lístek, že budeme na dovolené asi 13 dní, znamená to, že jste dostal oněch 13 fejetonů a Otův dopis!¹¹⁴

Přiveze-li dopis pro Otu do Prahy Lave[,] – podepište lístek Avec l' amour; ale ono je to vlastně zatím nepodstatné. Důležitější by bylo, kdyby Lave něco zařídil a umožnil nějaké inteligentní spojení.

Lístek pošlete snad na Otu a za týden i na mne, aby se to neztratilo.

Jó – abyste věděl, hořčici jsem nechal jednomu smutnému emigrantovi v Haagu[,] – celej se na ni třás a vám už nic nepřivezu, když se flákáte po USA a na nás – ale ne, to přeci jen ne. Přivezu, ale holt musíte bejt doma.

<V.>

Když budete mít na hořčici chuť, pomažte lístek něčím hnědým (ale ne tím). To bude znamení. Upozorňuji, že tuto doušku nepíšu ani na hajzlu, ani nejsem vožralej (viz. Švejk¹¹⁵).

Tak to je – drazí přátelé – snad vše to podstatné a nenechte nás příliš dlouho čekat na odpověď – jsme pak zbytečně nervózní. Slyšeli jsme také o vaši havarii[,] a jsme šťastni, že to prý odnesl jen auták.

Tak brzo napište, ať nemusíme skutečně začínat od píky

Objímám vás oba
váš Václav R.

Archiv autora. Pozůstalost Pavla Tigrida, dopis Václava Rejholce, 21. 10. 1976. Originál rukopisu, 7 s.

¹¹³ Správně: Sacré-Coeur.

¹¹⁴ Vlastnoruční Tigridova poznámka: *Vyřízeno 30. 11. 76.*

¹¹⁵ Josef Švejk, literární postava z románu spisovatele Jaroslava Haška.

S. Růžický *DR. F. K. - velmi zájímá* *24*
 Součet: II. správa FMV *7.6.73*
 Odbor: 1. odd. 2. *700*
 Operat. pracovník: *mjr. Procházka*
 Ziskal: * rezident, agent, informátor, důvěrník, kandidát, styk, oper. prac., ** cizinec
 C. svazku 2260 kr. jméno "ASISTENT"
 Číslo jednací: *15-001202/1-2/73*
 (Pouze při odeslání mimo odbor)

Výtisk č. 3
 Počet listů: 11
 Přílohy: 5
 Rozdělovník:
 1x 6 informac. oddání št-FMV - zpět
 1x št-FMV, 36. odbor
 1x št-FMV, Ledebec 4. odd.

Min. obr. vojiná
 Dne 14 VI. 1973
 Č. A-001194/31-73
 Přílohy 4

v Praze dne 6. června 1973
 PRISNE TAJNE - TAJNE
 (po vyplnění)
o Křivánek
 4. odd.

ZÁZNAM číslo 520

navazuje na záznam č. *12399/302*

Stručně podstatu poznámky:
 Zpráva o schůzce spol. "ASISTENTA" s Pavlem TIGRIDEM

Schůzka konána dne 5.6.1973 Popis události se stala dne _____
 Místo schůzky: * Spoluprac. zpráva získat: *
 KB, PB, služební místnost, veřejná místnost, terén (po získání, z vlastní iniciativy, odhadně)
 Serióznost spolupracovníka: Zpráva se vztahuje: *
 (prověřen, je prověřován, neprav, podezřelý z ne-serióznosti) k rozprac. v operat. svazku, k problematice, mámo problematiku, k akcím
 Pramen zprávy: * b) přečtením dokumentu
 Ziskal spoluprac. (pracovník) c) byl u poplavané události
 o) rozhovorem s osobou, která d) popis. události se aktivně účastnil
 - se popla. události zúčastnil e) náhodně vyslechl
 - se o události došlo

1. Text 2. Operativní význam 3. Dokumentována 4. Opatření 5. Data osob uvedených v záznamu
 6. Názor operativního pracovníka na zjištěný poznatek

1) Dne 22.5. 1973 pramen odletěl do Paříže na zasedání Evropské ligy proti revmatismu, jako delegát Lékařské společnosti J.E. Purkyně. Generální sekretář Franc. ligy proti revmatismu, pramenu sdělil, že byl na poslední schůzi výboru ligy zvolen čestným členem. Jde o vysoké vyznamenání. V minulosti byl čestným členem prof. LENOCH.

Po přeletu do Paříže, v úterý večer, pramen zavolel P. TIGRIDA. Nebyl však doma a jeho paní pramenu sdělila, že je v Londýně a že se vrátí až ssi ve čtvrtek. Domluvili se, že pramen přijede do Héricy na neděli. Paní TIGRIDOVÁ věděla, že LIEHM s manželkou jsou

Arstvo vojína
 Poznámka: Každý poznatek (událost, jev) píš na samostatný záznam
 * = podřídní platný údaj
 ** = rovněž zařídní údaj se vpledu uvedená kategorie cizloho st. přísl.
 Dne 3. VII. 1973
 Č. A-001194/31-73
 Přílohy 4

Titulní strana záznamu řídicího orgána mjr. Jana Procházky o schůzce s agentem „Asistent“ konané dne 5. 6. 1973

Zdroj: ABS

Směšt: **X. správa FMV**
 Odbor: **2.** odd. **2.**
 Opatř. pracovník: **npor. BAHNÍK**
 Ziskal: * rezident, agent, informátor, důvěrník,
 kandidát, styk, oper. prac., ** cizinec
 C. svazku **2260** kr. jméno **"RACKEM"**
 Číslo jednací:
 (Pouze při odešlání mimo odbor)
VN-00420/c-145

Výtisk listů: **5**
 Počet listů: **51**
 Přílohy: **0**
 Rozdělovník:
2 x rukou
1 x 3 odd.
1 x 2 by.
1 x po domo

V **Praze** dne **28.4.** 19 **75**

Ministerstvo vnitra
 Datum: **12. V. 1975**
 Č. **A 00 820/31-75**
 Přílohy: **5**

PRISNE TAJNE - **TAJNE**
(po vyplnění)*

ZÁZNAM číslo _____

navazuje na záznam č. _____

P. Kulík
popis: Fryškov
o 28.4.75
nařizovatel
01.

Stručně podstatu poznatku:
Rozhovor s Pavlem TIGRIDEM - poznatky

Schůzka konána dne **25.4.1975**
 Místoschůzky: *
 NB, PB, služební místnost, veřejná místnost, terén
 Serióznost spolupracovníka:
prověřeni je prověřován, neprověř., podezřelý z ne-serióznosti
 Pramen zprávy: *
 Ziskal spoluproc. (pracovník)
 o) rozhovorem s osobou, která
 - se popis. události zúčastnila
 - se o události dočetla
 Popis. událost se stala dne _____
 Spoluproc. zpráva ziskal.*
 na školování, z vlastní iniciativy, náhodně
 Zpráva se vztahuje.*
 k rozprac. v operat. svazku, k problematice, mimo problematiku, k ohlasům
 b) přeřazením dokumentu
 c) byl u popisované události
 d) popis. události se aktivně účastnil
 e) náhodně vyslechl

1. Text 2. Operativní význam 3. Dokumentovně 4. Opotřeni 5. Data osob uvedených v záznamu
 6. Názor operativního pracovníka na zjištěný poznatek

1./ V průběhu cesty do Švýcarska /Zürich - Basel/ jsem zavolal Pavla TIGRIDA do jeho bytu v Héricy. Hovořil však pouze s tehyní, která mně sdělila, že TIGRID je s rodinou ve Verbier, kde má negativní color. obn. ložek. Sdělila mně telefonní číslo takže jsem se mohl přímo s TIGRIDEM dohovorit. /Telefon: 026-72915/ Verbier je v jižním Švýcarsku - směr Lausanne, Matigny - Verbier./
 TIGRID projevil velkou radost, že mi telefonuje a když jsem mu sdělil, že jsem na několik dní ve Švýcarsku, hned se rozhodl, že za mnou přijede v úterý do Basileje. Původně měl jet autem, ale pak volal znovu o den později, že přijede vlakem

Poznámka: Každý poznatek (událost, jev) př. na samostatný záznam
 * = podřídná platný údaj
 ** = rovněž zúčastní (škóli se v předu uvedená kategorie citlivá st. přísl.

Titulní strana záznamu řídicího orgána npor. Miroslava Bahníka o schůzce s agentem „Rackem“ konané 25. 4. 1975

Zdroj: ABS

Součdát: X. správa SNB
 Odbor: 4. odd. 2. A. Jauer
 Operat. pracovník: pplk. Beneš
 Získal: * rezident, agent, informátor, důvěrník, kondidát, styl, oper. proc., ** cizinec
 C. svazku: 2260 kr. jméno: KAPKA
 Číslo jednací: VN-004/4-2/41-
 (Pouze při odeslání mimo odbor)

12572/300 I. Hod
 Výtisk čís.: 2
 Počet listů: 4
 Přílohy: 0
 Rozdělovník:
 1x AIPKO, poté sv.č. 2260
 1x 31. odbor, I.S-SNB
 1x skce PREMIER - zde
 V Praze dne 28.12. 1984

VZ
 I. správa FMV
 Dne 15. 1. 1985
 G. A-0071/31-35
 Přílohy

PRISNE TAJNE - TAJNE
 (po vyplnění)*

ZÁZNAM číslo 16

navazuje na záznam č.

Stručně podstatu poznatku:
 Exponent čs. emigrace Pavel TIGRID - zpráva

Schůzka konána dne 13.12.1984 prosinec

Místo schůzky: KB, PB, služební místnost, veřejná místnost, terén
 Spoluprac. zprávu získal: po úkolování, z vlastní iniciativy, náhodně
 Serióznost spolupracovníka: prověřený, je prověřován, neprověř., podezřelý z neserióznosti
 Zpráva se vztahuje: k rozprac. v operat. svazku, k problematice, mimo problematiku, k ohlášením
 Pramen zprávy: a) přečtením dokumentu b) byl u popisované události
 o) rozhovorem s osobou, která d) popis. události se aktivně účastnil
 - se popis. události zúčastnila e) NEODHĚNĚ výslechl
 - se o události došlo

1. Text 2. Operativní význam 3. Dokumentována 4. Opatření 5. Data osob uvedených v záznamu
 6. Názor operativního pracovníka na zjištěný poznatek

Na základě úkolování se Pramen v průběhu pobytu v KS sešel s exponentem čs. emigrace Pavlem TIGRIDEM, nakladatelství SVĚDECTVÍ. Schůzka proběhla dne 6.12.1984 v Paříži v italské restauraci nedaleko hotelu Seribe. Na tuto schůzku přišel TIGRID z výše uvedeného hotelu, kde se zúčastnil bližší ne-specifikované konference za účasti francouzských intelektuálů, např. Ivese MONTANDA s zshreničních novinářů. V diskusi rovněž vystoupil P. TIGRID k nositeli Nobelovy ceny - J. SEIFERTOVÍ. Pramen byl TIGRIDEM upozorněn na "výjimečné" číslo SVĚDECTVÍ č. 73. Značnou část obsahu tvoří "nejen samá technika,

INTERNACIONÁLA ODBORU

Poznámka: Každý poznatek (událost, jev) piš na samostatný záznam
 * = podtrhni platný údaj
 ** = rovněž ztrhni týká-li se vředu uvedená kategorie cizích st. přísl.

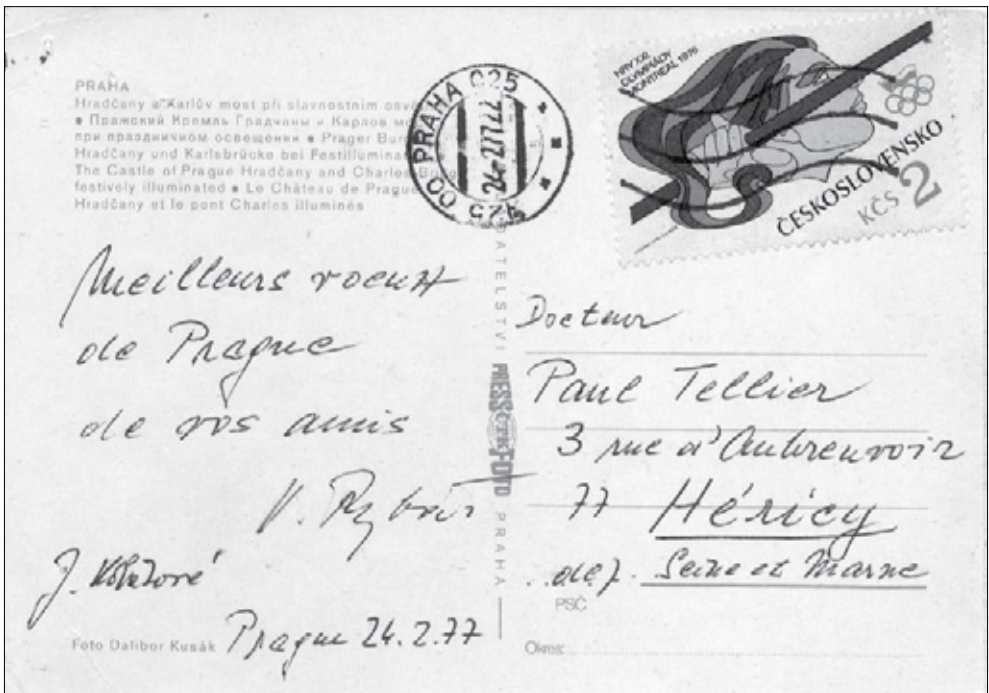
MV č. skl. 751

Titulní strana záznamu řídicího orgána pplk. Josefa Beneše o schůzce s agentem „Kafkou“ konané dne 13. 12. 1984

Zdroj: ABS

Dr. Václav Rejholec
Zdroj: Archiv autora

Pohlednice Pražského hradu odeslaná Václavem Rejholcem (V. Rybář) na krycí adresu Pavla Tigrida (Paul Tellier), 24. 2. 1977

Zdroj: Archiv autora

Asoc. Prof. Václav Rejchleec, MD. BA.

Adrese: S.V.R., W. Písecká 127, Praha 3 -
Vimperkowský (proti Ovance) ul.: 736962

2. ~~červenec~~
~~červenec~~ 1972

Drázi přátelé,

naše cesta se ponatla chýli ku konci a zítra jiš opět
ntonpíme do země zaslíbené. Rekapitulujeme trochu
a přemýšlíme, zda jsme na nic nezapoměli, někomu
nepřát, něco končit atd., co lze vyřadit ještě dnes, ale
už to nemáme možnost zítra.

V úv to bylo vyukajici jako obyčle. Lišime se tam řády
znemenitá, protože máme mezi francouzskými ale i jinými
rheumatology již rta léta skutečné vaskulitidy.
Všpěně jsme oba předšedli; předšedal jsem jedno do-
polecné klominnu poraolu - pleomu, co se nestalo nikomu
jineému a lidorek, ač tam byla i prof. Asta penko
z Moskvy, několik Rumunů, Maotáni a Jugoslávci.
Francouzi mne gotěvli předšedámim ne proto, že jsem
čechosloven, ale protože mají už léta doktore Rejchleek
a na protokol se vykašlou. Vlastní lidorkáni možná
sahližeji ale in hoc puncto, až mne vlezla na záda.
jinak je předšedni jen pro zastoupení Francouze, Anglé-
ny, USA atd.

Věna jsem se v Baselu zastavit u někdo starého kamoře
S. Danua a tak jsem se dověděl opět řádu vědu
ostatních lékání - pokus je znau. Srdcové ičbeno-
nemí to nic piliš seosotněho. Nejše o existenci
za je u vědu jakí takí napřítěna, pokus je o hřty,
auta, telorize atd. Ale jednotlivci mají i v čiste
existenci několy obtize. Vezpokojujici gostarem, které
by rozporovaly anohody vyukajici krotifidaci mají
řak skutečné jen ti, co měli kus štěstí,
nebo na to plou jinými cestami. Tak z jednoho křegy,
čelha jak pšeno, jisky Šnajcha, se stal georg Schwaider,

Prague le 11. Février 1975.

Cher Docteur T e l l i e r,

Je Vous remercie pour la lettre que j'ai recue en ordre.

Je me réjouis que notre étude épidémiologique se présente à Vous toujours comme actuelle. Elle est pratiquement prête à être en voie d'impression.

J'aurai joie à accueillir le Professeur O t t o à Prague et à le mettre au courant de nos problèmes rhumatologiques. Toutefois, parce que je suis très souvent hors de Prague à l'ordre de service, je Vous prie de bien vouloir m'informer sur le temps de l'arrivée de ce Collègue afin que je puisse adapter mon programme à cette visite.

Très cordialement

Votre dévoué

Mlynář

VIII European Rheumatology Congress
Address: Box 30, 00101 Helsinki 10, Finland

S. červec 1975

Milý Parle a celé věčné rodino.

Jsem rád, že jsem se s Vami telefonicky
domluvil; doufám, že vše podstatné bylo
řešeno a že se nic nepopletlo. Pro jistotu
buduji klamné vzkazy:

1) 4. července by měl už být přelet z
Prahy Matěm a mohl tam také
jště vřadit věci pro švédsky 50.

2) 8. července by se měl vrátit a je nutné
pro něj připsat větilku (2 Murchove),

3) Ota Dmest mohl vlet 14. července
včetně 2 Murchove - mělo by být v pořádku.

4) Me větilku nepřesat vůbec, ne vstříknout
skoji (?)

5) Počítat se větilkou také pro Vaře
Harla - Hřeolech 5, Veřce, Trutnov. -
ale počítají již už něco - snad Otoni -
Ota má - já jsem s Vami Harloni
→ a to.

©VOLTAREN - the new antirheumatic - effective and well-tolerated

Snaha o trestní postih „pamfletu“ Charta 77

První vlna signatářů v podkladech Správy vyšetřování StB

Markéta Bártová – Pavel Žáček

Vznik Charty 77 a následná reakce komunistického bezpečnostního aparátu sice již byla předmětem určitého badatelského zájmu,¹ nicméně konkrétní dokumenty z provenience Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa FMV), ani samotné Správy vyšetřování Státní bezpečnosti však ještě v úplnosti známé nejsou.²

Den před politickým rozhodnutím o zahájení kampaně proti Chartě 77 předsednictvem Ústředního výboru Komunistické strany Československa,³ dne 6. ledna 1977 zahájil starší referent Správy Státní bezpečnosti Praha npor. J. Soudný trestní stíhání ve věci trestného činu podvracení republiky v souvislosti se zhotovením a rozšiřováním Prohlášení Charty 77 (**dokument č. 1**).

Nejpozději v brzkých ranních hodinách 10. ledna 1977 vznikl seznam deseti osob navržených zjevně X. správou FMV k prvním výslechům (**dokument č. 2**). V průběhu dne náčelník X. správy FMV genmjr. RSDr. V. Stárek zaslal Správě vyšetřování Státní bezpečnosti také seznam 230 signatářů (202 z hlavního města Prahy, 17 z Jihomoravského kraje, 8 ze Středočeského kraje a po jednom ze Severočeského, Severomoravského a Západoslovenského kraje) s jejich stručnou charakteristikou (**dokumenty č. 3a – 3g**). Dne 10. ledna 1977 X. správa FMV vypravila ještě seznamy signatářů Charty 77 rozčleněné podle „*příslušných pravicových a antisocialistických směrů*“ (bývalí členové KSČ, „*proslonistické*“ a trockistické zaměření, aktivní v Společnosti pro lidská práva, Sdružení bývalých politických vězňů K-231, Klubu angažovaných nestraníků, bývalí příslušníci Sboru národní bezpečnosti a Československé lidové armády, odsouzení po roce 1968, deponovaní signatáři) a částečně i profesně (**dokumenty č. 4a – 4k**).⁴

Dalším v pořadí je usnesení o převzetí trestního stíhání Správou vyšetřování Státní bezpečnosti dne 11. ledna 1977, schválené zástupcem náčelníka I. odboru pplk. J. Křištofem (**dokument č. 5**). O dva dny později postoupila X. správa FMV další seznam signatářů Charty 77, vedených v operativních svazcích u centrálních i teritoriálních součástí Státní bezpečnosti (**dokument č. 6**), jehož přílohy se ovšem ve vyšetřovacím svazku arch. č. V-33766 MV⁵ nenacházejí.⁶

¹ Srov. BLAŽEK, Petr: „Ale jiná možnost není“. Vyšetřování vzniku Charty 77. In: DEVÁTÁ, Markéta – SUK, Jiří – TŮMA, Oldřich (eds.): *Charta 77. Od obhajoby lidských práv k demokratické revoluci, 1977–1989*. Sborník z konference k 30. výročí Charty 77. Praha, 21.–23. března 2007. ÚSD AV ČR, v.v.i. – FFUK, Praha 2007, s. 225–234. Ke státobezpečnostnímu vyšetřování vybraných představitelů opozice srov. PAŽOUT, Jaroslav: *Trestněprávní perzekuce odpůrců režimu v Československu v období takzvané normalizace (1969–1989)*. Česká společnost po roce 1945. Svazek 13. ÚSD AV ČR, v.v.i., Praha 2017.

² Srov. BLAŽEK, Petr: „*Tentokrát to bouchne...*“ *Edice dokumentů k organizaci a ohlasům kampaně proti signatářům Charty 77 (leden – únor 1977)*. FF UK – OABS MV ČR, Praha 2007, s. 82–116; ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77. Dokumenty 1977–1989. Svazek 3. Přílohy*. ÚSD AV ČR, Praha 2007, s. 203–234.

³ Srov. BLAŽEK, Petr: „*Ale jiná možnost není*“, s. 227.

⁴ K některým nedostatkům v seznamech srov. tamtéž, s. 228.

⁵ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. 33766 MV. Vyšetřovací spis číslo: 3/120-77 v tr. věci podvracení republiky podle § 98 tr. zák. a tr. činu poškozování republiky v cizině podle § 112 tr. zákona, „CHARTA“. K manipulaci s tímto svazkem srov. BLAŽEK, Petr: „*Ale jiná možnost není*“, s. 225–226.

⁶ Originály těchto písemností byly příslušníky X. S-FMV ukládány do objektového svazku „CHARTA-77“ (reg. č. 12777), který byl 28. 2. 1977 zaveden 2. oddělením 4. odboru X. S-FMV (a zničen 5. 12. 1989 na 3. oddělení 10. odboru II. S-SNB). Srov. BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989*. In: *Securitas Imperii*, 2000, č. 6/II, s. 611; GRUNTORÁD, Jiří: *Státní bezpečnost proti Chartě 77. Akce IZOLACE*. In: *tamtéž*, 1999, č. 5, s. 186, pozn. 1.

Dne 20. ledna 1977 postoupil náčelník Správy vyšetřování Státní bezpečnosti plk. JUDr. Rudolf Šubrt náměstkovi ministra vnitra ČSSR plk. JUDr. Miroslavu Vaníčkovi přehledné vyhodnocení obsahu výsledkových protokolů signatářů Charty 77 (**dokumenty č. 7a – 7b**). Následujícího dne si náměstek ještě vyžádal podrobnou informaci o podkladech ke vznesení obvinění v trestní kauze „Charta 77“ (**dokumenty č. 8a – 8b**).

O týden později, dne 27. ledna 1977, byl zástupcem náčelníka 1. odboru Správy vyšetřování StB pplk. J. Křištofem zpracován vedením ministerstva vnitra ČSSR neschválený návrh k zahájení trestního stíhání devíti klíčových osob pro trestný čin podvracení republiky (**dokumenty č. 9a – 9c**).

Dne 30. května 1977 informovala Správa vyšetřování StB o čtyřech trestně stíhaných osobách v regionech za šíření Charty 77 a znovu neúspěšně navrhla zahájit trestní stíhání sedmi osob (**dokumenty č. 10a – 10c**).

Na přelomu roku 1977 a 1978 se ještě X. správa FMV společně se Správou vyšetřování StB naposledy snažily iniciovat trestní stíhání devíti dalších osob, k nimž soustředily důkazní materiály (**dokument č. 11**). Z přehledu o stavu státněbezpečnostního vyšetřování v roce 1977, předloženého 7. března 1978 k projednání na 3. schůzi kolegia ministra vnitra ČSSR, ovšem vyplývá, že se útvarem Státní bezpečnosti nepodařilo u politického vedení KSČ represivní postup prosadit (**dokument č. 12a – 12b**).

Teprve 11. listopadu 1980 zastavil vyšetřovatel Správy vyšetřování StB npor. J. Blaho trestní stíhání (**dokument č. 13**) s argumentem, že aktuální nebezpečnost Charty 77 „*vzhledem k politické situaci v ČSSR je nepatrná*“ (sic!). A konečně dne 5. srpna 1982 byl vyšetřovací spis postoupen do operativního archivu statisticko-evidenčního odboru XIII. správy SNB (**dokument č. 14**).

Editované dokumenty potvrzují, že si komunistický normalizační režim od počátku s Chartou 77 příliš nevěděl rady, bezpečnostní aparát byl schopen navrhovat monotónně represivní řešení, které ovšem špičkám mocenské pyramidy nevyhovovalo, zejména díky zahraničnímu ohlasu úmrtí jednoho z prvních tří mluvčích prof. Jana Patočky v důsledku série výsledků († 13. března 1977).⁷

<Dokument č. 1>

[1977, 6. ledna – Praha.] Usnesení staršího referenta 2. oddělení 2a. odboru Správy Státní bezpečnosti Praha Správy SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje npor. Jiřího Soudného o zahájení trestního stíhání proti autorům a rozšiřovatelům Prohlášení Charty 77, čj. OS-0011/02-77⁸

Podle § 160 odst. 2 trestního řádu z a h a j u j i trestní stíhání ve věci trestného činu podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona, který byl páchán dosud přesně nezjištěnou skupinou osob tím, že z nepřátelství proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky v přesně nezjištěnou dobu a v přesně nezjištěném místě zhotovila a rozšiřuje písemnost s názvem „Prohlášení Charty 77“, jejíž obsah hrubě napadá socialistické společenské a státní zřízení republiky.

O d ů v o d n ě n í :

Šetřením orgánů SNB Správy SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje bylo zjištěno, že několik zatím nezjištěných osob v Praze a jinde z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky zhotovilo a rozšiřuje v Praze i v jiných místech ČSSR písemnosti, nazvané „Prohlášení Charta 77“, které hrubě napadají socialistické společenské a státní zřízení

⁷ Srov. BLAŽEK, Petr: „*Ale jiná možnost není*“, s. 232–233.

⁸ Srov. BLAŽEK, Petr: „*Tentokrát to bouchne...*“, s. 82–83; ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Svazek 3. Přílohy*. ÚSD AV ČR, Praha 2007, s. 203–204.

ČSSR. Písemnost vyjadřuje též program nepřátelských živlů, k jehož podpoře a plnění získávají organizátoři akce další antisocialistické elementy.

Vzhledem k obsahu písemností, rozsahu rozšiřování i dalším cílům organizátorů, které jsou z písemnosti patrné, je zde důvodné podezření ze spáchání trestného činu podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona, a proto bylo rozhodnuto zahájit trestní stíhání.

Vzhledem k tomu, že zahájení trestního stíhání nesneslo odkladu a nebylo možno dosáhnout příslušného vyšetřovatele, zahájil trestní stíhání vyhledavatel ve smyslu § 170 odst. 1 tr. řádu.

P o u č e n í :

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou je nutno podat do tří dnů ode dne vyhlášení-doručení u podepsaného orgánu; stížnost nemá odkladný účinek.

Vyhledavatel :

npor. Jiří SOUDNÝ [...]⁹

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 1, č. l. 1. USNESENÍ, 6. 1. 1977. Originál, strojepis, 1 s.

<Dokument č. 2>

[1977, před 10. lednem¹⁰ – Praha.] Návrh výsledků signatářů Charty pro podezření ze spáchání trestného činu podle § 98 a 112 trestního zákona, zpracovaný pravděpodobně X. správou FMV

Ing. UHL Petr	- nar. 8. 10. 1941 v Praze, národnost česká, čsl. státní příslušnosti, ženatý, bytem Praha 2, Anglická 8. Bývalý profesor střední průmyslové školy strojní, nyní jako inženýr n. p. Potrubí Praha. V r. 1971 odsouzen podle § 98 tr. zák. na 4 roky odnětí svobody. Je jedním z hlavních organizátorů podpisové akce „CHARTY 77“.
MAŠÍNOVÁ Jelena	- nar. 14. 10. 1941 v Praze, bytem Praha 1, Hradčanské nám. 1. Manželka P. KOHOUTA, v současné době v domácnosti. Podílí se na organizování provokačních a protistátních akcí.
KOHOUT Pavel	- nar. 20. 7. 1928 v Praze, bytem Praha 1, Hradčanské nám. 1. Povoláním spisovatel, jeden z čelných představitelů pražské opozice z oblasti kultury. Udržuje styky s představiteli antikomunistických center v zahraničí. Vyloučen z KSČ.
VACULÍK Ludvík	- nar. 23. 7. 1926 v Brumově, bytem Praha 7, Veletržní 21. Jde o autora 2000 slov, hlavního organizátora edice PETLICE, čelného představitele exponentů pravice v oblasti kultury, vyloučen z KSČ, zaměstnán svobodně povolání – spisovatel.
Prof. ČERNÝ ¹¹ Václav	- nar. 26. 3. 1905, bytem Praha 6, Jugoslávských partyzánů 34, dřívě literární historik, nyní důchodce, udržuje styky na emigranta TIGRIDA.
Prof. Ing. ŠILHAN Věnek	- nar. 12. 2. 1927, bytem Praha 3, Jeseniova 105, býv. prof. VŠE, nyní plánovač v Bytovém družstvu Praha 1, Bolzanova 1.

⁹ Vlastnoruční podpis: npor. Soudný a velké kulaté razítko Správa Sboru národní bezpečnosti hlavního města Prahy a Středočeského kraje 1.

¹⁰ Termín zpracování návrhu vyplývá z časových údajů o zahájení výsledků uvedených osob vyšetřovateli SV StB dne 10. 1. 1977: V. Šilhan v 7.45 hod., L. Vaculík v 8.30 hod., F. Kriegel v 15.40 hod., J. Mašinová v 16.30 hod., M. Machovec v 17.15 hod., P. Kohout v 18.00 hod., V. Černý a O. Jaroš v 18.15 hod., P. Uhl v 19.00 hod. a J. Němec až 12. 1. 1977 v 9.10 hod.

¹¹ Po levé straně modrým perem poznamenáno: S.

- JAROŠ Oldřich – nar. 9. 7. 1922, bytem, Praha 10, Kounická 65, býv. plk. ČSLA a tajemník BBV NS, nyní důchodce.
- MUDr. KRIEGEL František – nar. 10. 4. 1908, bytem Praha 2, Na Smetánce 16, dříve lékař a předseda ÚV NF, nyní důchodce. Vyloučen z KSČ.
- Prof. Dr. MACHOVEC Milan – nar. 23. 8. 1925 v Praze, bytem Praha 7, U průhonu 7, býv. předseda SLP, vyloučen z KSČ, dříve filozof, nyní varhaník.
- NĚMEC Jiří – nar. 18. 10. 1932, bytem Praha 2, Ječná 3048, psycholog, jeden z čelných katolických laiků.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 115–117. Seznam osob z řad signatářů „CHARTY 77“, kteří se navrhnou k vyslechnutí v rámci zahájeného vyšetřování pro podezření ze spáchání trestného činu podle § 98 a 112 tr. zák., nedatováno. Originál, strojopis, 3 s.

<Dokument č. 3a>

[1977, 10. ledna – Praha.] Zaslání přehledu X. správy FMV se základními státněbezpečnostními charakteristikami signatářů Charty 77, čj. VN-0042/2-77

Vážený soudruhu náčelníku,

v příloze¹² zaslám seznam signatářů „CHARTY 77“, se základním zhodnocením jednotlivých osob.¹³

Se soudružským pozdravem

genmjr. RSDr. STÁREK Vladimír
[...]¹⁴

Vážený soudruh
plk. JUDr. ŠUBRT Rudolf
náčelník SV StB
P R A H A
[...]¹⁵

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 17, č. l. 387. Dopis náčelníka X. S-SNB, 10. 1. 1977. Originál, strojopis, 1 s.

¹² K dopisu byla přiložena příloha v rozsahu: 1/55.

¹³ Srov. dokumenty č. 2b až 2g.

¹⁴ Vlastnoruční podpis: *Stárek*.

¹⁵ Na zadní straně je příjmové razítko Federálního ministerstva vnitra, čj. VS-ČVS-003/120-77, z 10. 1. 1977 (přílohy: 1/55).

<Dokument č. 3b>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z obvodu hlavního města Prahy a jejich stručné charakteristiky¹⁶

BALABÁN¹⁷ Milan, nar. 3. 9. 1929, bytem Praha 1, Mostecká 11, duchovní ČCE, ~~rozvedený~~.¹⁸

Byl vikářem ČCE v Radotíně a v roce 1975 mu byl odňat státní souhlas k výkonu duchovenské služby. Je členem redakční skupiny NOVÁ ORIENTACE a aktivně se v této skupině angažuje.

BARTOŠEK Karel, PhDr., nar. 30. 6. 1930 Skuteč, bytem Praha 5, U Santošky č. 9, bývalý vědecký pracovník Historického ústavu ČSAV, nyní topič ZDŠ Praha 5.

Aktivní nositel ~~pravicového~~¹⁹ revizionismu, organizátor různých nátlakových akcí proti politice KSČ a ČSSR.

BAŠTA Jaroslav, nar. 15. 5. 1948 Plzeň, bytem Praha 7, Partyzánská 120, bývalý student filosofické fakulty UK v Praze, nyní dělník v n. p. Pozemní stavby Praha.

V roce 1970 odsouzen na 2 roky odnětí svobody podle § 98 tr[estního] zák[ona], v současné době aktivně činný v trockistické skupině vedené Ing. Petrem UHLEM.

BATTĚK Rudolf, Ing., nar. 2. 11. 1924 Bratislava, bytem Praha 8, Křižíkova 530/78, bývalý pracovník Sociologického ústavu ČSAV, nyní uklízeč.

V roce 1968 člen ČNR a místopředseda KAN, trestán podle § 98/1 tr. zák. Nepřátelské činnosti nezanechal, je organizátorem a ideovým vůdcem skupiny nekomunistické opozice „tzv. nezávislých socialistů“.²⁰

[...] ²¹

BEDNÁŘ Jiří, nar. 3. 7. 1948 Praha, bytem Praha 1, Železná 489/14, dříve elektromontér v Čs. televizi, nyní asistent kamery.

Jedná se o syna exponentky pravice Otilie BEDNÁŘOVÉ. Je pod jejím vlivem.

BEDNÁŘOVÁ ~~Otilie~~²², nar. 18. 6. 1927, bytem Praha 4, Novodvorská 415, bývalá redaktorka Čs. televize, nyní v invalidním důchodu.

Od roku 1967 se zúčastňuje všech nepřátelských akcí s předními pravicovými exponenty, pro které rozmnožuje nepřátelské tiskoviny. Udržuje styk na emigranta Jiřího PELIKÁNA.²³

BĚLOHOUBEK Antonín, Ing., nar. 8. 1. 1938 Vysoká Člka (SSSR), bytem Praha 5, Lysolaje 86, technik VÚ dřevařského, Praha 4, Otakarova 4.

Bez poznatků. Prošetřuje se.²⁴

¹⁶ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 19–24.

¹⁷ Pod jednotlivými jmény (Balabán – Kyncl) je červeně vyznačen záznam o vložení údaje do informačního systému SV StB: „*SVYS*“; v poznámce je případně uvedeno jeho odlišné znění. Některá ze jmen jsou navíc zaškrtnuta a označena červenou tečkou (Balabán, Bartošek, Battěk, Bednářová, Brabeneč, Dienstbier, Dienstbierová, Dobrovský, Dubská, Hejdánek, Hošek, Hromádka, Jaroš K., Jaroš O., Jíra, Kadlecová, Karásek, Kriegel, Kyncl, Landovský, Litera, Mašínová, Mlynář, Němcová, Němec, Novák, Petránek, Sekaninová-Čakrtová, Sidon, Stern, Sternová, Šilhan, Šilhanová, Tyl, Uhl, Urbánek, Vaculík, Vladislav a Vokatý).

¹⁸ Přeškrtnuto červeně a červeně opraveno: *ženatý*.

¹⁹ Přeškrtnuto červeně.

²⁰ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků. Po dvaceti letech. ÚSD AV ČR – Doplněk*, Praha – Brno 1997, s. 210–211.

²¹ Zde červeně doplněno: *BIERHANZL Ivan – podle vl. výpovědi podepsal signaturu – čili v seznamu nebyl proto doplněn – signatura není*.

²² Modře škrtnuto a nadepsáno: *Otta*.

²³ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 213.

²⁴ K osobě A. Bělohoubka byl 13. 4. 1977 O-StB Praha 3 zaveden osobní spis NO „Lesník“ (reg. č. 27214).

- BERÁNEK Jan, PhDr., nar. 7. 7. 1924, bytem Praha 6, Na Perníkárce 14, bývalý pracovník VHÚ, nyní dělník n. p. Pozemní stavby Praha.
Za svoji protistranickou činnost byl vyloučen z KSČ. I v současné době se protisocialisticky angažuje.
- BIDLASOVÁ Jitka, nar. 22. 3. 1950 v Praze, bytem Praha 5, Zborovská 44, býv[alá] studentka, FF UK v Praze, nyní úřednice, t. č. na mat[eřské] dovolené.
Jmenovaná byla členkou ilegální org[anizace] tzv. „revoluční socialistické strany“. Má aktivní spojení s Ing. Petrem UHLEM.
- BLÁHA František, Dr., nar. 9. 6. 1896, bytem Praha 10, Na hroudě 11, bývalý ředitel Fakultní nemocnice v Praze, nyní důchodce.
Byl členem výboru soc[ialní] dem[okracie] a přítel profesora Jiřího HÁJKA. V roce 1968 se zúčastnil řady nepřátelských akcí. Na pravicových názorech setrvává.
- BRABEC Jiří, Dr. CSc., nar. 28. 10. 1929 Kněževs, bytem Praha 3, Kubelkova 61, dříve kunzhistorik[!], nyní vrátný.
Patří do seskupení trockistů v oblasti kultury. Svými politickými názory inklinuje k některým sionistickým tendencím. Podporuje všechny akce pravice.
- BRABENEC Vratislav, nar. 28. 4. 1943 v Praze, bytem Praha 9, Horní Počernice, Koněvova 752, zahradník n. p. TECHNISPORT Měšice u Prahy a OÚNZ Praha-východ, absolvent Komenského bohoslovecké fakulty.
Jako hudebník skupiny DG-307 se zúčastňoval srazů a koncertů organizovaných příslušníky [!] HIPPIES. V roce 1976 odsouzen pro trestný čin výtržnictví na 8 měsíců.
- BRIKCIUS Eugen, nar. 30. 8. 1942 Praha, bytem Praha 3, Radhoštská 205/3, svobodné povolání – sochař, evidován ve Svazu českých výtvarných umělců.
V r. 1968–[19]70 studoval filosofii na univerzitě v Londýně. Po návratu se zúčastňoval srazu příslušníků HIPPIES. V r. 1973 odsouzen pro výtržnictví na 8 měsíců odnětí svobody.
- [...] ²⁵
- BROD Toman, Dr. CSc., nar. 18. 1. 1929, bytem Praha 1, Masná 9, bývalý pracovník VHÚ Praha, nyní invalidní důchodce a taxikář.
Zúčastňoval se nátlakových akcí společně s dalšími historiky a vědeckými pracovníky VHÚ. Má stálé spojení s pravicově oportunistickými osobami.
- BŘEZINA Aleš, nar. 12. 7. 1948, bytem Praha 4, Michelská 27, dříve student evangelické bohoslovecké fakulty, nyní lesní dělník – polesí Boží Dar.
V roce 1971 byl zadržen při pokusu o emigraci. Bez poznatků, prošetřuje se.
- BUDÍN Stanislav, Ing., dříve Benzion [Bension] BAŤ, nar. 23. 3. 1903, bytem Praha 8, Slancova 1258, spisovatel a novinář, býv. šéfredaktor čas[opisu] „REPORTÉR“, nyní důchodce.
Jmenovaný byl vyloučen z KSČ. Patří do tzv. sionistické pravice. Organizuje schůzky, na kterých se hodnotí politická, ekonomická a kulturní situace v ČSSR a sjednocují se formy a metody taktiky proti konzolidačnímu [!] procesu. Má styky na VC.²⁶
- CÍSAŘOVSKÝ Josef, Dr., nar. 21. 7. 1926 Hostoceň, přechodně bytem Praha 10, Solidarita 2010/a, svobodné povolání – výtvarník, ateliér Praha 6, Čs. armády 20.
Propůjčuje ateliér pro schůzky exponentů pravice a zúčastňuje se rozšiřování protizákonných tiskovin.²⁷

²⁵ Zde červeně doplněno: *BONAVENTURA Zdeněk, nebyl zde uveden – proto doplněn, bytem Na Kvintusce č. 6, Praha 6. Pod tím jiným červeným perem: správně BOUŠE; BONAVENTURA = řeholní jméno.*

²⁶ Srov. GROMAN, Martin: *Stanislav Budín. Komunističtí bez legitimace*. ÚSTR, Praha 2015, s. 243–245.

²⁷ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 216.

- ČERNÝ Václav, prof. Dr., nar. 26. 3. 1905, bytem Praha 6, Jugoslávských partyzánů 34, dříve literární historik, nyní důchodce.
Byl členem redakční rady „TVÁŘ“ a byly u něho styky na ideodiverzní centrum Pavla TIGRIDA. Krajně pravicově zaměřená nepřátelská osoba. Vzhledem ke svému stáří a nemoci nemá v současné době podstatný vliv na organizovanou činnost pravice.
- ČERNÁ²⁸-FILIPOVÁ Miroslava, nar. 9. 3. 1934, bytem Praha 4, Spořilov II, Hlavní 2731, bývalá novinářka – svob[odné] povolání.
Od roku 1968 inklinovala k pravicově orientovaným exponentům. V pravicových postojích setrvává do současné doby.
- ČIERNÝ Egon, nar. 16. 10. 1944, bytem Praha 10, Michelangelova 16, orientalista.
V roce 1968 se angažoval v SVS a podílel se na provokačních akcích vysokoškolských studentů.
- ČUTKA Jiří, PhDr., nar. 6. 1. 1930, bytem Praha 6, Leninova 114, bývalý poradce Čestmíra CÍSAŘE, nyní zaměstnanec stavebního podniku Praha 6.
Bez poznatků.²⁹
- DAUBNER Juraj, nar. 12. 3. 1944 Vrúty, okr[es] Martin, bytem Praha 9, Pískovcova 730, filolog.
Bez poznatků.
- DIENSTBIER Jiří, nar. 20. 4. 1937 Kladno, bytem Praha 2, Podskalská 2054/8, býv. zahraniční dopisovatel Čs. rozhlasu, nyní dokumentátor Projektového ústavu výstavby hl. m. Prahy.
Programátor³⁰ pravicové ideologie s výjimečným postavením mezi novináři.
- DIENSTBIEROVÁ Zuzana, nar. 25. 2. 1947, bytem Praha 2, Podskalská 8, psychologka, pracovnice odd[ělení] výchovy a vzdělání Institutu výchovy GŘ Stavebních závodů.
Podílel se na všech nátlakových akcích pravice společně se svým manželem.
- DOBROVSKÝ Luboš, PhDr., nar. 3. 2. 1932, bytem Praha 6, Janouškova 1, býv. redaktor literární revue PLAMEN, nyní pracovník Úklidu hl. města Prahy.
Zúčastňuje se schůzek exponentů pravice a podílel se na rozšiřování nepřátelských tiskovin. Styky s HOCHMANEM.³¹
- DOBROVSKÝ Petr, Ing., nar. 18. 3. 1945³², bytem Praha 6, Václavkova 20. Původně stavební Ing. Nyní zaměstnan jako Ing. závodu PUDIS Praha.
Jedná se o syna Luboše DOBROVSKÉHO, který má styky s exponenty pravice a pro tuto činnost byl vyloučen z KSČ.
- DOLEŽAL Bohumil, nar. 17. 1. 1940, bytem Praha 2, Slezská 62, bývalý redaktor Čs. spisovatele.
Společně s Václavem HAVLEM se podílel na činnosti v redakcích „TVÁŘ“, „LITERÁRNÍ NOVINY“ a „HOST DO DOMU“.
- DOLEŽAL Jiří, CSc., Dr., nar. 18. 10. 1925, bytem Praha 4, Herálecká 4, bývalý historik, nyní skladník n. p. MOTOTECHNA.
Udrzuje pravidelné styky s exponenty pravice v Praze.
- DUBSKÁ Irena, doc., nar. 17. 11. 1924, bytem Praha 1, Soukenická 1196/1[?], bývalá vědecká pracovnice filozofického ústavu ČSAV, nyní v důchodu.
Manželka exponenta pravice Z. MLYNÁŘE. Aktivně nepřátelsky činná na úseku vědy.
- DUBSKÝ Ivan, PhDr. CSc., nar. 3. 9. 1926, bytem Praha 1, Konviktská 13, bývalý vědecký pracovník FÚ ČSAV, nyní bez stálého pracovního poměru.
Pro pravicově oportunistickou činnost byl vyloučen z KSČ.
- DVOŘÁK Ladislav, nar. 1. 12. 1920 Krásnéves, bytem Praha 6, Srbská 1, spisovatel.
V krizovém období se neangažoval. V současné době zjištěn styk na Václava HAVLA.

²⁸ Škrtnuto červeně.

²⁹ K osobě J. Čutky byl již 16. 10. 1974 S-StB Praha zaveden osobní spis PO „Jirka“ (reg. č. 23621), zničen 1. 9. 1987.

³⁰ Škrtnuto modře a nahrazeno: *Propagátor*.

³¹ K podpisu Charty 77 srov. *Souhlasím s Prohlášením Charty 77*. In: *Paměť a dějiny*, 2016, č. 4, s. 112.

³² Nad tím je červená „3“ s modrým otazníkem.

- EFFENBERGER Vratislav, Dr. CSc., nar. 22. 4. 1923, bytem Praha 5, Vančurova 11, bývalý pracovník ČSAV – Ústavu pro filosofii dějin a umění, nyní hlídač ve stavebním podniku. Představitel skupiny čs. surrealistů, udržujících styky na Francii. V roce 1968 byl ve styku s tzv. koordinačním výborem tvůrčích svazů.
- FÁROVÁ Anna, nar. 1. 6. 1928, bytem Praha 2, Anny Letenské 17, dříve historička umění, nyní odborná pracovnice Umělecko-průmyslového muzea. Pravicově orientovaná osoba, vychalující západní způsob života. Její manžel výtvarník Libor FÁRA je přítelem V. HAVLA a dalších pravicových spisovatelů.
- FOŘT Zdeněk, nar. 22. 10. 1926, bytem Praha 7, U průhonu 6, bývalý šéfredaktor Zemědělských novin, nyní referent Čs. státní pojišťovny. Od roku 1968 se jako aktivní nositel antisocialistických a antisovětských tendencí podílí na různých nátlakových akcích.
- FRODL Jiří, nar. 14. 6. 1925, bytem Praha 5, Janáčkovo nábřeží 33, bývalý novinář, nyní dělník Úklidu Praha. Setrvává na pravicových názorech z roku 1968 a udržuje styky s osobami stejného zaměření.
- HÁJEK Jiří, prof. Dr. DrSc., nar. 6. 6. 1913 Krhanice, okr. Benešov, bytem Praha 10, Kosatcova 11, býv. ministr zahraničních věcí ČSSR, později externí pracovník ČSAV, nyní důchodce. Vyloučen z KSČ. Pravicový reprezentant a mluvčí tzv. „čs. opozice“.
- HÁJEK Miloš, doc. CSc., nar. 12. 5. 1921, bytem Praha 1, Náprstkova 272/10, býv. řed[itel] Ústavu dějin socialismu, nyní invalidní důchodce. Nositel a organizátor opoziční činnosti.
- HANÁK Jiří, nar. 27. 2. 1938, bytem Praha 6, Jaselská 318, bývalý redaktor časopisu REPORTÉR, nyní prodavač RAJ v ZOO. Od roku 1968 vystupuje ostře proti socialismu a SSSR. Do současné doby udržuje styky s pravicovými novináři.
- HANEL Olaf, nar. 21. 1. 1943, bytem Praha 1, Lázeňská 6, svobodné povolání – malíř. Účastník srazu členů HIPPIES a koncertů PLASTIC PEOPLE [of the Universe].
- HANZELKA³³ Jiří, Ing., nar. 24. 12. 1920 Štrambersk, bytem Praha 6, Na Míčánci 19, bývalý pracovník ČSAV, spisovatel, nyní důchodce. Vyloučen z KSČ. Velmi aktivní v nepřátelské činnosti. Udržuje spojení s exponenty pravice L. VACULÍKEM, P. KOHOUTEM, V. HAVLEM a dalšími z oblasti kultury.
- HAVEL Václav, nar. 5. 10. 1936 Praha, bytem Praha 6, U dejvického rybníčku 4, spisovatel, nyní svob. povolání. Velmi aktivní exponent pravice, který realizuje záměry ideodiverzních center v oblasti kultury. Hlavní organizátor veškerých nepřátelských akcí jak doma[,] tak i v zahraničí.
- HEJDA Zbyněk, Dr., nar. 2. 3. 1930 Hr. Králové, bytem Praha 4, Háje 573, spisovatel. V r. 1968 aktivně nepřátelsky vystupoval jako redaktor časopisů TVÁŘE, PLAMENU, VESMÍR a Slo[venský] pohledy. Nyní bez poznatků.³⁴
- HEJDÁNEK Ladislav, Dr., nar. 19. 5. 1927, bytem Praha 1, Voršilská (Slovenská 11, Praha 2), býv. nemarietický³⁵ filosof ČSAV, nyní topič n. p. Stavby silnic a železnic. Jeden z vedoucích evangelických laiků a představitel skupiny v ČCE tzv. NOVÉ ORIENTACE. V roce 1971 odsouzen na 9 měsíců podle § 100 tr. zák. – rozšiřování protivolebních letáků.

³³ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému: „/S“/.

³⁴ K osobě Z. Hejdy byl osobní spis PO „Zero“ (reg. č. 13484) zaveden 1. oddělením 2. odboru X. S-FMV až 15. 7. 1977. BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství centrály Státní bezpečnosti v roce 1989*. Sešity 7. ÚDV ZK, Praha 2003, s. 228.

³⁵ Podtrženo modrou vlnovkou a nad tím napsán otazník.

- HERMACH Jiří, Ing. doc., nar. 17. 6. 1912, bytem Praha 5, Hoření 2, bývalý vědecký pracovník ČSAV – filosof, nyní důchodce.
Pravicový exponent a člen nepřátelského seskupení zabývajícího se získáváním politických a hospodářských informací, které zasílají do zahraničí.
- HIRŠAL Josef, nar. 24. 7. 1920 Chomutišky, bytem Praha 3, V horní stronce 64, spisovatel.
Byl v pozadí všech protistranických a protisovětských vystoupení v r. 1968/[19]69.
Udrhuje styky s L. VACULÍKEM a V. HAVLEM. Sám se neangažuje.
- HODIC Josef, Dr., nar. 22. 2. 1924 Lukavice, bytem Praha 6, Kotěrova 2020/7, býv. pplk. ČSLA, pracovník VPA KG Praha, nyní zaměstnan v Pražském stavebním podniku, kooperační správa Praha 2.
Pravicový exponent, který se podílel na kontrarevolučním memorandum“ [!] VPA KG.
- HOLUBOVÁ Miroslava, doc. Dr., nar. 19. 2. 1913, bytem Praha 1, Malostranské nám. 15, býv. historička umění, nyní důchodkyně.
Setrvává na pravicových názorech z krizových let 1968/1969.
- HORÁK Robert, PhDr., dříve BERGER, nar. 26. 10. 1921, bytem Praha 7, Bubenská 3, býv. gen[erální] tajemník Socialistické akademie, v roce 1968 pracovník ÚV KSČ, nyní skladník obch[odního] domu KOTVA.
Pravicový exponent, který se podílel na antisovětských akcích a v současné době patří do seskupení tzv. opozičního hnutí.
- HOŠEK Milan, Ing., nar. 20. 9. 1924 Ledvice, bytem Praha 3, Biskupcova 16, býv. pracovník sekretariátu nám[ěstka] ministra vnitra, nyní invalidní důchodce.
Vyloučen z KSČ a propuštěn z SNB. Podílí se na rozmnožování a rozšiřování nepřátelských tiskovin. Zarytý nepřítel socialistického zřízení.
- HRÁBKOVÁ Jiřina, nar. 9. 9. 1925, bytem Praha 10, Kremelská 104/150, bývalá pracovníce Čs. rozhlasu, nyní úřednice Čs. spořitelny.
Manželka býv. redaktora časopisu REPORTÉR Jiřího RUMLA, se kterým se podílí na pravicových a protisocialistických nátlakových akcích.
- HROMÁDKO Oldřich, Ing. RSDr., nar. 15. 6. 1923, Velké Jesenice, bytem Praha 6, Na Bábě č. 11/4, býv. plk. SNB, nyní technický úředník Pražské stavební obnovy Praha 2.
Jmenovaný je aktivní organizátor politických provokací a rozšiřovatel nepřátelských tiskovin.
- HROMÁDKOVÁ Marie, roz. Novotná, nar. 5. 1. 1930 Uhřetice, bytem Praha 6, Na Bábě č. 11/4, býv. pracovníce MěV KSČ, nyní skladnice n. p. PIS Praha 8.
V roce 1968 pracovala v aparátu ÚV KSČ. Je aktivní rozšiřovatelkou nepřátelských tiskovin.
- HÜBL³⁶ Milan, doc. Dr., nar. 27. 1. 1927 Nitra, bytem Praha 5, Na Březince 14, býv. rektor VŠP ÚV KSČ.
Aktivní představitel pravice. Dne 10. 12. 1976 propuštěn z výkonu trestu podmíněně na 3 roky.
- HYNDRÁK Václav, Dr., nar. 20. 11. 1922, bytem Praha 6, Voříškova 9, býv. pplk. ČSLA, historik VHÚ do r. 1970, nyní úředník n. p. ODĚVY Praha 2.
Bez poznatků. Prošetřuje se.³⁷
- CHRAMOSTOVÁ Vlasta, zasloužila umělkyně, nar. 17. 1. 1926, bytem Praha 2, Čelakovského sady 10, herečka, dříve v divadle na Vinohradech, nyní bez angažmá.
Od r. 1968 se účastní protisocialistické činnosti společně s HAVLEM, KOHOUTEM a dalšími. Zúčastnila se provokační akce v Horních Počernicích. Styky s čs. emigrací.

³⁶ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému: /„SINEVOLAT“/.

³⁷ K osobě V. Hyndráka byl III. S-FMV dne 8. 6. 1972 zaveden agenturní svazek „Rak“ (reg. č. 66475), zničen 11. 12. 1989.

- JAROŠ Karel, Dr. CSc., nar. 9. 7. 1927, bytem Praha 10, Kounická 65, bývalý pplk. ČSLA a tajemník bran[ného] a bezp[ěčnostního] výboru NS, v r. 1970 propuštěn z armády, nyní důchodce.
Vyloučen z KSČ. Jako býv. důstojník ČSLA koordinuje opoziční činnost býv. přísl. ČSLA s politickou pravíci. Svě dřívější funkce zneužil tím, že zcizil řadu materiálů StB charakteru.
- JAROŠ Oldřich, Dr., nar. 21. 6. 1930 Hoštejn, bytem Praha 4, V zápolí 1254/31, dříve pracovník SAV jako historik. V letech 1968–[19]69 sekretář DUBČEKA, nyní dispečer IPS Praha. Aktivní **programátor**³⁸ politických provokací, vykonavatel zájmů Z. MLYNÁŘE ve vztahu na Slovensko.
- [...]³⁹
- JAROŠOVÁ Věra, doc. Dr. CSc., nar. 9. 3. 1930, bytem Praha 4, V zápolí 1254/31, býv. docentka Ústavu společenských věd KU, obor Dějiny hnutí na Slovensku, nyní řidička Inženýrsko průmyslových staveb Praha.
Je protisocialistického zaměření a rozšiřuje nepřátelské tiskoviny. Má snahu získat A. DUBČEKA pro opoziční činnost.
- JIČÍNSKÝ Zdeněk, prof. Dr., nar. 26. 2. 1929 Ostrěšany, bytem Praha 1, Pařížská 12, býv. člen předsednictva ČNR a pracovník PF UK Praha. Nyní pracovník Čs. pojišťovny Praha 1, Spálená 14.
Aktivně se podílí na integračním programu tzv. „čs. opozice“[,] spolupodílí se na koncipování různých dokumentů Z. MLYNÁŘE.⁴⁰
- JÍLEK Otakar, Ing., nar. 7. 5. 1930, bytem Praha 3, Bukova 13, ekonom.
Bývalý šéfredaktor časopisu „REPORTÉR“, který nadále setrvává v pravicových názorech.
- JÍRA Jaroslav, Ing., nar. 29. 1. 1944, bytem Praha 10, Ruská 68, bývalý člen SVS, zaměstnán jako vedoucí Stavebního bytového družstva Praha 10.
Má aktivní styky s exponenty pravice a podílí se na rozšiřování nepřátelských tiskovin. Byl trestán podle § 98 tr. zák. ke 3 rokům odnětí svobody (v r. 1973 propuštěn na podmínku).
- JIRÁČEK Karel, nar. 2. 9. 1915, bytem Praha 10, K červenému dvoru 625, býv. pracovník čs. rozvědky, od r. 1970 důchodce.
Jmenovaný byl vyloučen z KSČ. Bez poznatků, prověřuje se.
- JIRÁNEK František, doc. Dr., nar. 14. 1. 1914, bytem Praha 6, U kolejí 15, bývalý vědecký pracovník Ústavu učitelského vzdělávání a katedry psychologie na pedagogické fakultě, nyní důchodce.
Bez poznatků.
- JIROUSOVÁ Věra, roz. Vařilová, nar. 25. 2. 1944, bytem Praha 1, Ječná 2 (Navrátilova 11 – Praha 1), býv. historička umění, nyní uklízečka v Ústavu výzkumu kultury Praha 1.
Býv. manželka odsouzeného Ivana JIROUSE, nyní družka Dr. Jiřího NĚMCE. Zúčastňovala se srazů HIPPIES a koncertů skupiny PLASTIC PEOPLE, organizovaných jejím manželem.
- JÍRŮ Jaroslav, Dr. CSc., nar. 8. 4. 1935, bytem Praha 10, Jasmínova 2611, dříve historik, nyní korektor v tiskárně MÍR.
Po vyloučení z KSČ udržuje nadále styky s exponenty pravice a podílí se na nátlakových akcích.

³⁸ Škrtnuto modře a nahrazeno: *propagátor*.

³⁹ Zde červeně doplněno: *JANDEROVÁ Drahoslava* – *nebyla zde uvedena* – *proto doplněna* – *bytem Wilhelma Piecka č. 69, Praha 2*.

⁴⁰ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 226.

- JODL Miroslav, PhDr. CSc., nar. 2. 9. 1924 Č. Budějovice, bytem Praha, Sládkovičova 1238/16, dříve sociolog, nyní korektor.
Jako pravicový exponent je nadále aktivní v nepřátelské činnosti a má styky s exponenty pravice.
- JOHN Josef, Dr., nar. 19. 2. 1909, bytem Praha 3, Kalininova 35, bývalý náměstek ředitele Úřadu důchodového zabezpečení, nyní v důchodu.
Vyloučen z KSČ. Nadále udržuje styky s exponenty pravice.
- JOHNOVÁ Jarmila, Ing., nar. 20. 1. 1949, bytem Praha 3, Kalininova 35, zam[ěstnána] ve Středisku památkové péče a ochrany přírody.
Jmenovaná se angažovala ve studentském pravicovém hnutí.
- JUDL Jiří, Ing., nar. 4. 3. 1923, bytem Praha 10, Lvovská 7, býv. ředitel Výzkumného technického ústavu ČKD Praha, nyní technik VÚ Naftové motory ČKD.
Nadále udržuje styky s pravicovými exponenty a podílí [se] na nátlakových akcích.
- KABEŠ Petr, Ing., nar. 21. 6. 1941 v Pardubicích, bytem Praha 10, Břetislavova 8, spisovatel, nyní meteorolog.
Výrazně se angažuje v edici PETLICE, organizované L. VACULÍKEM. Styky s KOHOUTEM, HAVLEM, se kterými se podílí na nepřátelské činnosti.⁴¹
- KADERKA Oldřich, Dr., nar. 14. 10. 1924, bytem Praha 8, Sídlíště Bohnice 419, býv. vedoucí Mezinárodního oddělení ÚV KSČ, nyní úředník Ústavu technických a ekonomických služeb Praha 1, Mikulandská 7.
Jeden z protagonistů kontrarevoluční politiky. Aktivní styk Ireny DUBSKÉ, ŠILHANA a LUKEŠE.
- KADLEC Miroslav, prof. Dr., nar. 3. 2. 1920, bytem Praha 10, Na padesátém 778/7, býv. profesor VŠE v Praze.
Účastník schůzek bývalých pracovníků VŠE a exponentů pravice z politické oblasti (ŠILHAN a spol.).
- KADLECOVÁ Erika, Dr. CSc., roz. Jinřichovská, nar. 20. 6. 1924 Spittal – Rakousko, bytem Praha 10, Na padesátém 778/7, čs. státní příslušnice, dříve socioložka ČSAV, nyní pracuje na obor[ovém] ředitelství Středočeského textilu v Praze 1, Rytířská 18.
Vyloučená z KSČ. Setrvává na pravicových a nepřátelských postojích z let 1968/[19]69. Udržuje úzké styky s pravicově oportunistickými osobami a osobami z řad významných laiků ří[m]sk[é] církve. Styky na vědecké kruhy NSR a Francie.
- KARÁSEK Svatopluk, nar. 18. 10. 1942, bytem Praha 5, Holečkova 14, dříve duchovní, nyní správce Státní knihovny ČSSR.
Účastník srazů HIPIES a koncertů PLASTIC PEOPLE, na kterých produkoval své vlastní nábožensky orientované písně. V r. 1975 odsouzen na 8 měs[íců] pro trestný čin výtržnictví.
- KAŠÍK Vladimír, prof. Dr. DrSc., nar. 3. 5. 1925, bytem Praha 1, Hradební 5, dříve pracovník Ústavu pro mezinárodní politiku, nyní na filozoficko-historické fakultě UK.
Vyloučen z KSČ. Řadí se mezi pravicově orientované ekonomy (ORT a další).
- KAUTMAN František, Dr., nar. 8. 1. 1927, bytem Praha 10, Jabloňová 55, bývalý pracovník OV KSČ Praha 1 a literární kritik, nyní invalidní důchodce.
Udržuje styky s exponenty pravice a podílí se na nátlakových akcích.

⁴¹ K podpisu Charty 77 srov. tamtéž, s. 228.

- KLIMENT** Alexandr, nar. 30. 1. 1929 Turnov, bytem Praha 5, Švédská 45, spisovatel.
Exponent sionistické pravice udržující styk s pravicovým seskupením L. VACULÍKA, P. KOHOUTA, V. HAVLA a dalších. Je nositelem nejreakčnější ideologie. Jeho styk s pravicí trvá.⁴²
- KLÍPA** Bohumír, Dr. CSc., nar. 8. 11. 1929, bytem Praha 6, Kladenská 34, bývalý vědecký pracovník VHÚ Praha, nyní řidič Komunálních služeb Řevnice.
Udrhuje styky s historiky VHÚ a osobami pravicového zaměření.
- KLOFÁČ** Jaroslav, prof. Dr. DrSc., nar. 16. 9. 1921, bytem Praha 4, Srázná 7, býv. profesor VŠP ÚV KSČ, nyní dělník n. p. MITAS.
Exponent pravice zúčastňující se politických provokací a organizátor letákových akcí „Občané“ a nepřátelských tiskovin. V r. 1972 odsouzen podle § 98 tr. zákona pro rozšiřování letáků.
- KLOKOČKA** Vladimír, doc. Dr., nar. 24. 4. 1929, bytem Praha 4, Ruzinovská 1160, dříve pracovník PF UK Praha, katedra státního práva, nyní Čs. státní pojišťovna Praha.
Bez poznatků.⁴³
- KOČOVÁ** Zina, nar. 7. 3. 1950, bytem Praha 3, Časlavská 1749/6, studující PF UK Praha.
Bez poznatků.
- KOHOUT** Luboš, doc. Dr. CSc., nar. 5. 4. 1925, bytem Praha 2, Varšavská 24, dříve FF UK Praha, nyní vrátník METRO Praha.
Podílí se na rozšiřování nepřátelských tiskovin a udržuje aktivní styky s osobami pravicově orientovanými.
- KOHOUT** Pavel, nar. 20. 7. 1928 Praha, bytem Praha 1, Hradčanské náměstí 1, spisovatel.
Vyloučen z KSČ. Čelný představitel pražské opozice v oblasti kultury. Udrhuje styky s představiteli ideodiverzních center v zahraničí. Styk s pravicí a aktivní protistátní činnost trvá.
- KOLÁŘ** Jiří, nar. 24. 9. 1914 Protivín, bytem Praha 10, Hvězdoslavova 4, spisovatel a výtvarník, nyní svob. povolání.
V roce 1968 plně na pozicích pravice, udržuje styky s poúnorovou emigrací. Finančně podporuje pravicí.
- KORČIŠ** Vavřinec, nar. 7. 2. 1948 Rumburk, bytem Praha 10, areál Vltava Praha – Spořilov, ubytovna METRA, býv. manžel Petrušky ŠUSTROVÉ. Bývalý student FF UK v Praze, nyní dělník – tunelář – METRO Praha.
V roce 1970 odsouzen k 15 měsícům odnětí svobody podle § 98 tr. zák. pro trestný čin podvracení republiky. Aktivně spolupracuje s Ing. P. UHLEM na rozšiřování nepřátelských tiskovin a podpisových ak[cích].
- KOMEDA** Václav, Dr., nar. 15. 2. 1945, bytem Praha 9, Čakovice, Litevská 505, býv. student PF UK, nyní dělník – ÚKLID Praha.
Angažoval se v pravicovém studentském hnutí a dodnes udržuje styky s pravicovými exponenty a členy býv. SVS.
- KOŘÍNEK** Jiří, PhDr., nar. 13. 5. 1935, Praha 2, Římská 42, bývalý politický pracovník při ÚV KSČ, nyní ekonom v Geoindustrii.
Udrhuje styky s exponenty pravice.

⁴² K podpisu Charty 77 srov. ŠÍCHA, Jan: Pane vyšetřovateli, já bych vám půjčil knížku. Rozhovor s Alexandrem Klimentem o „nepojmenovaných“, vnitřní emigraci, Chartě 77 a o tom, co člověku dá hodinový rozhovor s hodným a zlým fízlem. In: *Paměť a dějiny*, 2016, č. 4, s. 62.

⁴³ K osobě V. Klokočky byl 2. oddělením 4. odboru X. S-FMV dne 22. 3. 1977 zaveden osobní spis PO „Kočka“ (reg. č. 12917), archivován 30. 7. 1986. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 791242 MV.

- KOSTROUN Karel, Dr., nar. 18. 3. 1927, bytem Praha 10, Na padesátém 1024 (Praha 4 – Krč, Ružinovská 1151/8), bývalý pracovník ÚV KSČ, nyní dělník METRA.
Styky s pravicovými exponenty a podíl jmenovaného na rozšiřování nepřátelských tiskovin.
- KRÁL Miloslav, doc. Ing. CSc., nar. 5. 4. 1930, bytem Praha 6, Na Petřinách 45. Bývalý profesor na VŠE, nyní buldozerista u Stavebního podniku Praha.
Jeden z hlavních představitelů pravice. V letech 1968/[19]69 byl v úzkém styku s Věnkem ŠILHANEM a byl signatářem 2000 slov.
- KRIEGL František, MUDr., nar. 10. 4. 1908, bytem Praha 2, Na Smetance 16, bývalý ředitel Thomayerovy nemocnice, bývalý člen předsednictva ÚV KSČ, předseda ÚV NF a předseda zahraničního výboru NS, nyní důchodce.
Nejextrémnější představitel antisovětskosti, odpůrce současné linie ÚV KSČ a představitel „čs. opozice“ v ČSSR i v zahraničí.
- KROB Andrej, nar. 14. 4. 1938, bytem Praha 3, Hvězdoslavova 31, dříve jevištní technik divadla „Na Zábřadlí“, nyní dělník n. p. Vodní stavby.
Důvěrný styk V. HAVLA, v roce 1976 nastudoval Havlovu adaptaci „Žebrácká opera“ a společně s ním zorganizoval provokační představení v Horních Počernicích.
- KŘEN Jan, doc. Dr. DrSc., nar. 22. 8. 1930 v Praze, bytem Praha 10, Hradešinská 2144/47. Bývalý docent VŠP při ÚV KSČ, býv. sekretář J. SMRKOVSKEHO, nyní vodní měřič Vodní stavby Zličín.
Autor různých protistranických dokumentů, poradce jednotlivých pravicových seskupení v politických provokacích.
- KUBIŠOVÁ Marta, nar. 1. 11. 1942, bytem Praha 4, Soudní 12, bývalá zpěvačka, nyní v domácnosti.
Pravicově orientovaná osoba, setrvávající na antisocialistických pozicích. Důvěrná přítelkyně V. HAVLA.
- KYNCL Karel, nar. 6. 1. 1927, bytem Praha 4, Lounských 12, bývalý zahraniční dopisovatel Čs. rozhlasu a televizní publicista, nyní dokumentátor OÚNZ Praha 4.
Organizátor a autor nepřátelských tiskovin. Má velmi časté styky s VC, kterým poskytuje zkreslené a nepravdivé údaje. V roce 1972 odsouzen na 3 roky odnětí svobody.
- LAKATOŠ⁴⁴ Michal, JUDr. CSc., nar. 21. 11. 1925 Bracovce, bytem Černošice, Karlická 316, dříve samostatný vědecký pracovník Ústavu dějin státu a práva, nyní podnikový právník n. p. KLENOTY Praha.
Společně se svými spolupracovníky soustřeďuje utajované informace politického a ekonomického charakteru v ČSSR, které zasílá k využití ideodiverzním centrům. Styky na ZÚ KS.
- LANDOVSKÝ Pavel, nar. 11. 9. 1936, bytem Praha 5, Mělnická 10, bývalý herec Činoherního klubu, nyní bez angažmá.
Důvěrný přítel V. HAVLA, se kterým spolupracuje na všech provokačních akcích.
- LEDERER Jiří, nar. 15. 7. 1922 Kvasiny, bytem Praha 9, Blínská 496/7, býv. redaktor REPORTÉRA a Lit[erárních] Listů, nyní překladatel.
Byl vyloučen z KSČ a i dosud je krajně pravicově orientován. Udržuje styky se zahraničními ideodiverzními centry, především s P. TIGRIDEM.
- LIS Ladislav, Dr., nar. 24. 4. 1926, bytem Praha 10, Benešovská 33 (Sosnová čp. 84, okres Česká Lípa), bývalý ideologický tajemník MěV KSČ, nyní lesní dělník závodu v Ústí n/Labem.
Spoluorganizátor tzv. Vysočanského sjezdu, silně revizionisticky angažovaný, rozšiřovatel různých nepřátelských tiskovin.

⁴⁴ Pod jednotlivými jmény (Lakatoš – Zvěřina, resp. Števíčková) jsou v červeném rámečku tužkou vyznačeny záznamy o vložení údaje do informačního systému: *lvyslechnuti* a *l„S“*; v poznámce je případně uvedeno jeho odlišné znění.

- LIŠKA Oldřich, nar. 24. 4. 1920 v Praze, bytem Praha 4, Novodvorská 1122/163. Býv. příslušník SNB, nyní invalidní důchodce.
Dosud pravicově orientován, propaguje antisovětiismus a mezi býv. příslušníky SNB rozšiřuje nepřátelské tiskoviny.⁴⁵
- LITERA Jaromír, RNDr.⁴⁶, nar. 2. 12. 1923, bytem Praha 10, Zahradní město, Komarovova 18. Bývalý pracovník MěV KSČ Praha, nyní dělník METRO Praha.
Organizátor protistranických seskupení a iniciátor různých politických provokací. V roce 1972 odsouzen podle § 98 tr. zák. Ani po propuštění z výkonu trestu své postoje nezměnil a nadále se zúčastňuje protistranické činnosti a rozmnožování a rozšiřování protistátních tiskovin.
- LOPATKA Jan, nar. 7. 2. 1940 Zdikov, bytem Praha 1, Vlašská 10, bývalý rozhlasový režisér, nyní dělník.
Člen seskupení kolem časopisu „TVÁŘ“. Udržuje aktivní styk s V. HAVLEM a L. VACULÍKEM.
- LUDVÍK Emil, Dr., nar. 16. 8. 1917 Praha, bytem Praha 6, Tychonova 44/3, býv. hudební skladatel, nyní bez trvalého zaměstnání.
V roce 1968 zakladatel kontrarevoluční organizace „Společnost pro lidská práva“, které se stal generálním tajemníkem. Zároveň byl zástupcem ČSSR v Komisi pro lidská práva při OSN. Nepřátelsky orientován, ale vzhledem k jeho zdravotnímu stavu je pasivní.
- LUKEŠ Klement, nar. 2. 11. 1925, bytem Praha 1, Celetná 10, bývalý pracovník Sociologického ústavu ČSAV, nyní invalidní důchodce.
Organizátor schůzek pravicově orientovaných osob.
- MACHONIN Sergej, Dr., nar. 29. 12. 1918, bytem Praha 2, Wilhelma Piecka 64, bývalý redaktor Literárních listů a divadelní kritik, nyní noční hlídač Národní galerie.
Jako pravicový exponent se podílí na řadě nepřátelských akcí a stýká se s exponenty pravice, např. L. VACULÍKEM, P. KOHOUTEM, V. HAVLEM a dalšími z oblasti kultury[,] s nimiž se podílí na nepřátelské činnosti. Jmenovaný patří mezi sionistickou pravici.
- MACHOVEC Milan, prof. Dr. DrSc., nar. 23. 8. 1925 Praha, bytem Praha 7, U průhonu 1142/4, bývalý doc[ent] FF UK, nyní varhaník v kostele sv. Antonína.
Vyloučen z KSČ. V roce 1968 se stal předsedou kontrarevoluční organizace SLP. Jmenovaný je nadále nepřátelsky zaměřen, udržuje spojení s opozicí z řad pravice a v zahraničí vydává ideově závadné knihy proti ČSSR.
- MARVANOVÁ Anna, nar. 18. 3. 1928, bytem Praha 2, Vinohradská 1431/69, bývalá redaktorka Čsl. rozhlasu, nyní servírka n. p. RAJ Praha.
Setrvává na pravicových postojích a v nepřátelské činnosti se angažuje rozepisováním a rozmnožováním závadových tiskovin a rezolucí pro exponenta pravice V. ŠILHANA.
- MAŠÍNOVÁ Jelena, nar. 14. 10. 1941 v Praze, bytem Praha 1, Hradčanské nám. 1, scénáristka, t. č. v domácnosti, manželka P. KOHOUTA.
Společně s P. KOHOUTEM a dalšími exponenty pravice se podílí na organizování provokačních a protistátních akcí.
- MEDEK Ivan, nar. 13. 7. 1925, bytem Praha 5, Janáčkovo nábřeží 49, bývalý hudebník, nyní redaktor SUPRAFONU [!].
Již v roce 1967 byl vyšetřován pro podezření ze styku s vysílačem RSE a nadále se projevuje jako nepřítel současného zřízení. Udržuje styky s cizinci a exponenty pravice.

⁴⁵ Srov. BÁRTA, Milan: Vyníout maximální tlak na psychiku, aby svůj podíl a podpis na Chartě odvolal. In: *Paměť a dějiny*, 2016, č. 4, s. 89–96.

⁴⁶ Modře přeškrtnuto a opraveno: RSDr.

- MENERT Evžen, Dr. CSc., nar. 25. 8. 1931, bytem Praha 1, Karlova 22, dříve vědecký pracovník Fil[osofického] ústavu ČSAV, nyní zaměstnanec n. p. TIBA Dvůr Králové, pobočný závod Praha 4.
Bez poznatků.
- MLYNÁŘIK Ján, doc. PhDr. CSc., nar. 11. 2. 1933 Filakovo, bytem Praha 1, Nosticova 468/4, přechodně Bedřichov 12, okres Jablonec n/Nisou. Dříve odborný asistent katedry společenských věd AMU, nyní montér scénické stavby ND.
Vyloučen z KSČ. Je krajně pravicově zaměřen. Udrzuje úzké kontakty s JUDr. LAKATOŠEM a spolupodílí se na jeho trestné činnosti.
- MLYNÁŘ Zdeněk, doc. Dr. CSc., nar. 22. 6. 1930 Vysoké Mýto, bytem Praha 1, Soukenická 1196/11. Býv. tajemník ÚV KSČ, nyní pracovník Entomologického depozitáře Nár[odního] muzea v Kunraticích.
Vyloučený z KSČ, jeden z hlavních programátorů a ideologů tzv. „čs. opozice“. Organizátor různých politických nátlakových a provokačních akcí.
- MOUČKOVÁ Kamila, nar. 8. 4. 1928, bytem Praha 1, U nemocenské pojišťovny 1230/2. Bývalá televizní hlasatelka, t.č. v domácnosti.
Vyloučená z KSČ. V roce 1968 aktivně podporovala kontrarevoluční činnost v ČSSR. V současné době je reakčně zaměřena proti státnímu zřízení a udržuje styky s exponenty pravice.⁴⁷
- MRÁZEK Jiří, nar. 21. 4. 1945, bytem Praha 4, Novodvorská 1091, dělník n. p. GEOFYZIKA Praha.
Bez poznatků.
- MURAŠKO Pavel, Dr., nar. 22. 10. 1939 v Praze, ukrajinské národnosti, čl. státní příslušník, bytem Karlovy Vary, Sadová 40, přechodně Praha 6, Na Petynce 146/100. Dříve filolog, nyní dělník n. p. Komunální služby Řevnice.
Udržuje spojení se zahraničním centrem organizace ukrajinských nacionalistů ZČ OUN v KS. I po propuštění z výkonu trestu je ve styku s exponenty pravice a spolupodílí se na jejich nepřátelské činnosti. Je podezřelý z přepravy samizdatových materiálů do KS.⁴⁸
- NEDVĚD Jan, nar. 1. 3. 1939, bytem Praha 6, Raisova 4, bývalý redaktor „TVÁŘ[E]“.
Od roku 1968 se jako důvěrný styk V. HAVLA zúčastňuje nátlakových akcí organizovaných pravici.
- NĚMCOVÁ Dana, nar. 14. 1. 1934, bytem Praha 2, Ječná 7, dříve psycholožka, nyní v domácnosti.
Manželka katolického laika Jiřího NĚMCE, udržujícího styky s protisocialisticky zaměřenou mládeží, z níž někteří byli odsouzeni za výtržnosti s hud[ebn] skupinou PLASTIC PEOPLE.
- NĚMEC Jiří, nar. 18. 10. 1932, bytem Praha 2, Ječná 3048/7, psycholog na fonistrické [!] klinice.
Jeden z hlavních představitelů katolických laiků, udržující styky s exponenty pravice (V. HAVEL, PATOČKA, TOMIN a další). Podílel se na provokačních akcích při procesu s hudebníky Plastic People a předával informace pro zahraniční novináře.
- NEPRAŠ Vladimír, Dr., dřív[ější] jméno HINTERHOLZ, nar. 9. 4. 1929, bytem Praha 4, Bítovská 9 (Bělovská 1277), bývalý redaktor REPORTÉRA[,] nyní řidič Pozemní stavby Praha.
Jedná se o sionistu, který v roce 1972 byl stíhán podle § 98 a 112 tr. zákona za účast na rozmnožování protistátních tiskovin.

⁴⁷ Srov. MOUČKOVÁ, Kamila: Jak jsem podepsala Chartu 77. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současných*, s. 108–109.

⁴⁸ K osobě P. Muraška byl 2. oddělením 4. odboru X. S-FMV dne 15. 7. 1975 zaveden osobní spis PO „Zarytec“, 24. 8. 1976 přeregistrován na signální svazek, archivován 7. 9. 1981. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 774042 MV.

- NEUMANNOVÁ Jana, PhDr. CSc., roz. Barešová, nar. 31. 10. 1932 Praha, bytem Praha 7, Obránců míru 92. Bývalá pracovníce FF UK Praha. Nyní v domácnosti.
Vyloučená z KSČ. Jmenovaná udržuje spojení se zahraničním ideodiverzním centrem, zejména pobočkou v Londýně. Prostřednictvím spojek zasílá do KS informace z ČSSR, které tato centra využívají. Udržuje spojení i s emigrantem Františkem JANOUCHEM.
- NOVÁK Václav, nar. 10. 2. 1923 v Praze, bytem Praha 2, Wilhelma Piecka 313/13, bývalý příslušník SNB, nyní vedoucí prodejny Domácí potřeby, Praha 10.
Vyloučen z KSČ. Soustavně rozšiřuje nepřátelské tiskoviny a organizuje schůzky býv. příslušníků SNB. Soustřeďuje různé informace, které předává ke zpracování samizdatovou formou.
- OPAT⁴⁹ Jaroslav, RSDr. CSc., nar. 11. 4. 1924, bytem Praha 4, Na Topolce 3. Bývalý historik Ústavu dějin soc[ialistický]ch zemí ČSAV, nyní dělník Montované stavby Praha.
Vyloučen z KSČ v r. 1962, v roce 1968 plně rehabilitován a v roce 1970 opět vyloučen. V současné době udržuje aktivní styky s exponenty pravice.
- OTÁHAL Milan, PhDr. CSc., nar. 9. 6. 1928 Vsetín, bytem Praha 4, Hlavní 465/7. Bývalý historik, nyní invalidní důchodce.
Vyloučen z KSČ, aktivitu projevuje protistátní činností stykem s pravicí i do zahraničí.⁵⁰
- PACOVSKÝ Ludvík, Dr., nar. 20. 11. 1930, bytem Praha 1, Washingtonova 1622/9. Dříve novinář, nyní taxikář.
Vyloučen z KSČ. I nadále udržuje styky s pravicovými exponenty, se kterými se podílí na nepřátelské činnosti.
- PALLAS Jiří, nar. 30. 8. 1949, bytem Praha 4, Mikuláše z Husi 15, zaměstnán jako technik Čs. televize Praha.
Bez poznatků.⁵¹
- PALOUŠ Martin, nar. 14. 10. 1950, bytem Praha 1, Všehrdova 14. Od roku 1973 studující přírodovědecké fakulty UK.
Bez poznatků.⁵²
- PALOUŠ⁵³ Radim, doc., nar. 6. 11. 1924, bytem Praha 1, Všehrdova 14, docent pedagogické fakulty UK, katedra pracovní výchovy.
Udržuje písemné styky do zahraničí a společně s HEJDÁNKEM obhájí pravicové osoby propouštěné z pedagogické fakulty.
- [...]⁵⁴
- PATOČKA Jan, prof. Dr. DrSc., Dr. h. c., nar. 1. 6. 1907, bytem Praha 6, Tomanova 1361/44. Bývalý filosof, nyní důchodce.
Udržuje aktivní styky s exponenty pravice K. KOSÍKEM a dalšími, se kterými se podílí na nepřátelské činnosti. Má styky i do zahraničí.⁵⁵

⁴⁹ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: „L.S.“

⁵⁰ K podpisu Charty 77 srov. ČISAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 237.

⁵¹ K osobě J. Pallase byl 3. oddělením 2. odboru X. S-SNB dne 10. 3. 1977 zaveden osobní spis PO „Palka“ (reg. č. 12848), archivován 22. 5. 1978. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 668775 MV.

⁵² K podpisu Charty 77 srov. *Souhlasím s Prohlášením Charty 77*, s. 113.

⁵³ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: „L.S.“

⁵⁴ Zde červeně doplněno: *PATOČKA Jan mL*, nebyl zde uveden – proto doplněn, bytem Praha 6, Hošťálkova ul., č. 103.

⁵⁵ Srov. BLAŽEK, Petr (ed.): *„Kéž je to všechno ku prospěchu obce!“ Jan Patočka v dokumentech Státní bezpečnosti*. Academia – OIKOYMENH, Praha 2017, s. 76–165.

- PAVLÍČEK František, Dr., nar. 20. 11. 1923 Lukov, okr. Kroměříž, bytem Praha 10, Tehovská 2291/72. Bývalý ředitel divadla na Vinohradech. Nyní svobodné povolání. Vyloučen z KSČ, udržuje spojení se zahraničními ideodiverzními centry, zejména P. TIGRIDEM. V ČSSR soustřeďuje informace a samizdatové materiály, na kterých se rovněž podílí a zasílá je ideocentřům do KS k využití. Jeho činnost úzce souvisí s činností exponenta pravice J. LEDERERA.
- PECKA⁵⁶ Karel, Dr., nar. 6. 12. 1928, bytem Praha 10, Jahodová 2889, bývalý spisovatel, nyní úředník. Je zapojen do rozšiřování prací v edici „PETLICE“. Udržuje aktivní styky s exponenty pravice, se kterými se podílí na nepřátelské činnosti.⁵⁷
- PETRÁNEK Jan, nar. 28. 12. 1931 v Praze, bytem Praha 3, Jičínská 35. Bývalý redaktor Čs. rozhlasu, nyní dělník n. p. MITAS. Vyloučen z KSČ. Velmi aktivní v nepřátelské činnosti tím, že se podílí na rozšiřování samizdatů. Je pravidelným návštěvníkem ZÚ USA v Praze.
- PĚKNÝ Tomáš, nar. 8. 5. 1943, bytem Praha 4, Pujmanova[é] 16, býv. redaktor časopisu STUDENT, nyní dělník ÚKLIDU hl. m. Prahy. Pravicově orientovaný redaktor, udržující styky s čs. emigranty, zejména P. TIGRIDEM.
- PICHLÍK⁵⁸ Karel, Dr., nar. 31. 8. 1928, bytem Praha 5, U plátenice 13, bývalý pracovník Historického ústavu ČSAV, nyní zaměstnán ve stavebnictví. Udržuje styky s pravicovými exponenty a podílí se na nátlakových akcích.⁵⁹
- PITHART Petr, JUDr., nar. 2. 1. 1941, bytem Praha 1, Dražického náměstí 10/65. Bývalý pracovník PF UK v Praze, nyní úředník Stavebního podniku Praha. Vyloučen z KSČ. V krizových letech hlavní organizátor stávek a provokací proti KSČ a SSSR ve studentském hnutí. Jeden z aktivních spolupracovníků hlavních pravicových exponentů, který jim předává nepravdivé a zkreslené informace.⁶⁰
- PŘÍKAZSKÝ⁶¹ [PŘÍKAZSKÝ] Vlado, nar. 30. 6. 1935, bytem Praha 8 – Ďáblice A/23, Kurkova 6. Bývalý novinář, nyní úředník. Vyloučen z KSČ. V současné době bez poznatků.⁶²
- PROBOŠTOVÁ⁶³ Drahoslava, nar. 1. 8. 1934 Praha, bytem Praha 2, Makarenkova 241/47. Přechodně hlášena u matky na adrese Praha 2, Londýnská 38. Bývalá redaktorka deníku Mladá fronta, nyní úřednice Divadelní služba Praha 2, jako propagační referent. Udržuje spojení se zahraničními ideodiverzními centry, kam zasílá informace. Je krajně pravicově zaměřená, schopná i extrémní činnosti. Je ve spojení s trockistickými osobami v zahraničí.

⁵⁶ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: *L.S.*

⁵⁷ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 239.

⁵⁸ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: *L.S.*

⁵⁹ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 243–244.

⁶⁰ K podpisu Charty 77 srov. tamtéž, s. 246–247.

⁶¹ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: *L.S.*

⁶² K osobě V. Příkazského byl 1. oddělením 1. odboru II. S-FMV zaveden dne 29. 11. 1973 osobní spis PO „Vlado“, po předání na X. S-FMV 7. 10. 1977 přeregistrován na signální svazek. Srov. BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989*. In: *Securitas Imperii*, 2000, č. 6/1, s. 344, pozn. 3.

⁶³ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: *L.S.*

- PŘEVRAŤSKÁ Jana, nar. 5. 7. 1945, bytem Praha 4, Nad strouhou 1662. Dříve pedagožka, nyní učitelka ZDŠ.
Bez poznatků.⁶⁴
- REJCHRT Miloš, nar. 10. 10. 1944, bytem Praha 8, Vršní 60. Evangelický farář zbavený státního souhlasu k výkonu duchovní služby. Nyní topič u Domovní správy v České Lípě.
Je jedním z hlavních vedoucích radikální skupiny NOVÉ ORIENTACE v ČCE a autor různých dopisů a peticí rozesílaných na stranické a vládní orgány. Udržuje kontakty s HEJDÁNKEM, TROJANEM a redaktorem REPORTÉRA, emigrantem Jiřím HOCHMANEM v USA.
- RICHTER Milan, Dr., nar. 30. 11. 1924, bytem Praha 6, U 4. Baterie 996/5. Dříve zaměstnán v Advokátní poradně č. 8, nyní vedoucí právního oddělení n. p. TECHNOMAT.
Bez poznatků.⁶⁵
- RUML Jiří, nar. 8. 7. 1925, bytem Praha 10, Kremelská 104, bývalý televizní publicista, nyní jeřáb-
ník Stavebního podniku Praha.
Podílí se na zpracovávání a rozmnožování nepřátelských tiskovin ve spolupráci s exponenty pravice.⁶⁶
- RYCHETSKÝ Pavel, Dr., nar. 17. 8. 1943, bytem Praha 4, Antala Staška 41, dříve pracovník Mladé fronty, nyní právník Stavebního družstva v Praze 7. V r. 1968 zrušeno členství KSČ na vlastní žádost. Stykal se důvěrně se SMRKOVSKÝM, ŠÁMALOVOU a nadále věří ve změnu politických poměrů v ČSSR.⁶⁷
- ŘÍHA Vladimír, nar. 14. 2. 1907, bytem Praha 1, Černá 6, pedagog, t. č. důchodce.
Vyloučen z KSČ. Přes svůj poměrně vysoký věk je velmi aktivním činitelem prosionisticky orientovaného seskupení. Je autorem pamfletu „Záznam o mém výslechu v Ruzyňi“, kde hrubým způsobem napadá představitele strany a státu.
- SACHER Vilém, nar. 17. 2. 1907, bytem Praha 2, Sokolská 33, bývalý genpor. MNO, nyní vedoucí hotelu JUNIOR.
Bez poznatků.⁶⁸
- SEIDLOVÁ Helena, nar. 4. 2. 1944, bytem Praha 6, Tomanova 38 (Praha 2, Čerchovská 3), historička Památníku národního písemnictví.
Bez poznatků.⁶⁹
- SEIFERT⁷⁰ Jaroslav, národní umělec, nar. 23. 9. 1901 Praha, bytem Praha 6, U Ladronky 23. Básník a spisovatel, nyní důchodce.
Představitel pravice ve Svazu českých spisovatelů. V krizových letech umožnil nástup pravice. Do současné doby styky s L. VACULÍKEM, prof. V. ČERNÝM a dalšími. K nepřátelským akcím pravice je často využíván.

⁶⁴ K osobě J. Pěvratřské byl 5. oddělením 2a odboru S-StB Praha dne 25. 1. 1977 zaveden osobní spis PO „La-but“ (reg. č. 26749), 25. 1. 1978 přeregistrovaný na signální svazek, 4. 12. 1981 na osobní, archivován 16. 6. 1982. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 723453 MV.

⁶⁵ K osobě M. Richtera byl 22. 3. 1977 zaveden 2. oddělením 4. odboru X. S-SNB osobní spis PO „Právník“ (reg. č. 12919). BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství*, s. 127.

⁶⁶ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 253.

⁶⁷ K podpisu Charty 77 srov. tamtéž, s. 255.

⁶⁸ K osobě V. Sachera byl 2. oddělením 3. odboru X. S-FMV dne 3. 3. 1977 zaveden osobní spis PO „Dub“ (reg. č. 12804), 10. 10. 1977 přeregistrovaný na signální svazek, 21. 12. 1979 archivován. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 684520 MV.

⁶⁹ K osobě H. Seidlové byl 1. oddělením 2b odboru S-StB Praha dne 16. 4. 1977 zaveden osobní spis NO „Hela“ (reg. č. 27233), zničen 5. 12. 1989.

⁷⁰ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: *„S“INEVOLATI*.

- SEKANINOVÁ-ČAKRTOVÁ Gertrúda, JUDr., roz. STIASSNA, nar. 21. 5. 1908 v Budapešti, bytem Praha 6, Šarecká 67. Býv. náměstkyně min[istra] zahr[aničních] věcí a býv. posl[an-
kyně] NS.
Radikální exponent pravice, spolu s KRIEGLEM se snaží vytvořit centrum tzv. oficiální „čs. opozice“.
- SCHNEIDER Jan, nar. 10. 10. 1955, bytem Havířov 1, Moskevská 2a/1124, přechodně Praha 9, V lukách 1924. Zámečník n. p. TRANSPORTA.
Bez poznatků.⁷¹
- SIDON Karel, nar. 9. 8. 1942, bytem Praha 6, Kyjevská 5, spisovatel, nyní prodavač v PNS.
Patří ke skupině prosionistické pravice z oblasti spisovatelů vytvářejících různé nátlakové akce.
- SLÁNSKÁ⁷² Josefa, nar. 25. 2. 1913, roz. Hašková, bytem Praha 6, Pionýrů 69, vdova po býv. tajemníku ÚV KSČ Rudolfovi SLÁNSKÉM.
Je pod stálým vlivem exponenta pravice F. KRIEGELA a Z. MLYNÁŘE. Zúčastňuje se různých nátlakových politických provokací.
- SLÁNSKÝ⁷³ Rudolf, Ing., nar. 6. 2. 1935, bytem Praha 6, Leninova 674, dříve zaměstnán jako vedoucí technik závodu ČKD, Naftové motory v Praze 5, nyní technický úředník TECHNOMAT Praha, Opletalova 12.
Od roku 1968 jeden z hlavních organizátorů protistranických a protisovětských rezolucí. Shromažďuje a rozšiřuje nepřátelské tiskoviny a je soustavně objektem zájmů zahraničních žurnalistů.
- SLAVÍK⁷⁴ Václav, nar. 17. 9. 1920, bytem Praha 6, Dejvická 52 (57), býv. tajemník ÚV KSČ pro ideologii, nyní mazač bagrů u Vodních staveb.
Vyloučen z KSČ. Byl členem ileg[álního] soc[ialistického] hnutí čs. občanů. Na nepřátelských pozicích setrvává a je jedním z organizátorů nátlakových protestních rezolucí.
- SKŘENKOVÁ Eliška, nar. 30. 7. 1919, bytem Praha 5, Na Březince 14. Pracovala jako cizojazyčná překladatelka, manželka býv. odsouzeného M. HÜBLA, která se na jeho trestné činnosti podílela.
Dosud setrvává na protisocialistických a protisovětských postojích. Podílí se na akcích směřujících proti ČSSR ze zahraničí.
- SOKOL Jan, Ing., nar. 18. 4. 1936 Praha, bytem Praha 6, Hošťálkova 1040/103. Dříve zaměstnán ve Výzkumném ústavu pro vakuovou elektroniku, později student matematicko fyzikální fakulty KU, nyní zaměstnanec Výzkumného ústavu matematických strojů[,] Praha 1, Loretánské náměstí 3.
Nepřátelská osoba, jeden z významných římsko-katolických laiků udržujících konspirativní schůzky s dalšími nepřátelsky zaměřenými osobami. Styky na církevní osobnosti v PLR, NDR a NSR.
- SOUČEK Jan, doc. Dr., nar. 31. 7. 1899, bytem Praha 5, Holečkova 68. Bývalý sociolog VÚ pedagogického, nyní důchodce.
Bez poznatků.

⁷¹ K osobě J. Schneidera byl O-StB Karviná dne 31. 5. 1977 zaveden osobní spis PO (reg. č. 21210), 27. 10. 1978 sloučen s osobním spisem NO (II/40) a 17. 3. 1982 předán S-StB Hradec Králové.

⁷² Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: *LS"INEVOLATI*.

⁷³ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: *LS"INEVOLATI*.

⁷⁴ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: *LS"i*.

- STERN Vladimír, nar. 14. 8. 1920, bytem Praha 7, Veletržní 17. Bývalý pracovník čs. rozvědky, nyní důchodce, OÚNZ Praha 5.
Vyloučen z KSČ. Aktivně se podílí na pravicově oportunistické činnosti v seskupení prousovisticky orientovaných osob.
Podílí se na rozšiřování nepřátelské literatury se svou manželkou a seskupuje kolem sebe bývalé pracovníky MV.
- STERNOVÁ Jana, nar. 6. 3. 1921 Dobřany, bytem Praha 7, Veletržní 17, bývalá učitelka rytmiky. T. č. ukližečka n. p. GALEX.
Vyloučená z KSČ pro pravicově oportunistickou činnost. Je členkou prousovistického seskupení, aktivně se angažuje v rozšiřování podvrtné literatury v ČSSR. Podepsala další „protestní nátlakovou rezoluci“.
- STUHLÍKOVÁ Eva, Dr., nar. 8. 10. 1927, bytem Praha 6, Srbská 347/2, dříve psychologka, nyní zaměstnankyně n. p. INVESTA.
Bez poznatků.⁷⁵
- SUCHÝ Čestmír, JUDr., nar. 11. 1. 1921, bytem Praha 2, Kladská 21, novinář.
Vyloučen z KSČ. V roce 1971 se podílel na podepsání petice ke ŠKUTINOVÍ. V současné době jeho styky s pravicí trvají a je nepřátelsky zaměřen proti soc. státnímu zřízení.
- SUK Jaroslav, nar. 27. 12. 1948 v Praze, bytem Praha 10, Čelná 63. Studoval na FF UK v Praze novinářství. Nyní pracuje jako dělník v n. p. Spalovna Praha-Vysočany.
V r. 1970 byl odsouzen pro tr. čin podvracení republiky ke 2 r. odnětí svobody nepodmíněně. Spolupracuje s Ing. UHLEM na rozšiřování nepřátelských tiskovin a podpisových akcí organizovaných pravicí.
- SUKOVÁ Věra, roz. Zajíčková, bytem Praha 10, Sečská 1851/14, novinářka, manželka J. SUKA, býv. řed[itele] ČTK z r. 1968.
Její manžel je organizátorem „CHARTY 77“. Její činnost je prověřována.
- [...] ⁷⁶
- ŠABATOVÁ⁷⁷-UHLOVÁ Anna, nar. 23. 6. 1951 v Brně, bytem Praha 3, Anglická 8, úřednice.
Jmenovaná je dcerou exponenta pravice, býv. odsouzeného Jaroslava ŠABATY a manželkou trockisticky orientovaného Ing. Petra UHLA. V roce 1972 byla odsouzena na 2 roky odnětí svobody nepodmíněně v souvislosti s trestnou činností otce i sourozenců. Aktivně se podílí na nepřátelské činnosti svého manžela.
- ŠAFRÁNEK Jan, nar. 9. 4. 1948, bytem Praha 1, Bílkova 803 (Praha 2, Kateřinská 12), výtvarník – malíř, registrován v ČSVÚ.
Zúčastňoval se srazů příslušníků HIPIES a výtržností hudební skupiny PLASTIC PEOPLE.
- ŠAMALÍK František, doc. JUDr., nar. 28. 12. 1923, bytem Praha 3, Biskupcova 95. Bývalý docent právnické fakulty UK, nyní důchodce.
Autor nepřátelské publikace „Čs. skutečnost 1968–1970“⁷⁸, která se stala základem pravicové analýzy v opozičním hnutí. Jeden z hlavních organizátorů čs. hnutí za „demokratický socialismus“.
- ŠEBEK Václav, Ing., nar. 18. 6. 1942, bytem Praha 2, Karlovo nám. 8, architekt Projektového ústavu hl. m. Prahy.
Bez poznatků.

⁷⁵ K osobě E. Stuhlíkové byl osobní spis PO „Eva“ (reg. č. 12911) zaveden 2. oddělením 4. odboru X. S-FMV dne 22. 3. 1977. BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství*, s. 137.

⁷⁶ Zde červeně doplněno: *SVOBODA Alois – nebyl zde uveden – proto doplněn – bytem Praha 4 – Na Pankráci, č. 503.*

⁷⁷ Pod jménem je záznam o vložení údaje do počítače pouze v podobě: *LS1*.

⁷⁸ Srov. OSTRÝ, Antonín [ŠAMALÍK, František]: *Československý problém*. Index, Kolín n/Rýnem 1972.

ŠEBKOVÁ Jana, Ing., nar. 30. 7. 1942, bytem Praha 2, Karlovo nám. 8, dříve zaměstnána u Voj[enských] staveb, nyní v PUVAMT.
Bez poznatků. Prošetřuje se.

[...] ⁷⁹

ŠILHÁN Věnek, prof. Ing. CSc., nar. 12. 2. 1927, bytem Praha 3, Jeseniova 105, bývalý profesor VŠE v Praze. Zastupující I. taj[emník] ÚV KSČ v r. 1968. Nyní plánovač v Bytovém družstvu Praha 1, Bolzanova 1.

Iniciátor politické koncepce demokratického socialismu, organizátor tzv. Vysočanského sjezdu, který setrvává na antisovětské platformě. Iniciátor a programátor různých politických provokací. Nejbližší spolupracovník Zdeňka MLYNÁŘE při tvorbě integrovaného programu sjednocené „čs. opozice“.⁸⁰

ŠILHÁNOVÁ Libuše, Dr. CSc., roz. Beranová, nar. 10. 4. 1929 v Dolních Bučicích, dříve socioložka, nyní v invalidním důchodu, bytem Praha 3, Jeseniova 105.

Manželka Věna ŠILHÁNA, která se podílí na aktivní pravicově oportunistické činnosti v seskupení pravicových a prousovisticky orientovaných osob. Organizuje rozesílání podvratných materiálů v ČSSR, podílí se na organizování „CHARTY 77“.⁸¹

ŠIMKOVÁ⁸² Ivana, nar. 25. 4. 1949, bytem Praha 2, Myslíkova 18, psycholožka.

Bez poznatků. Prošetřuje se.

ŠIMON Bohumil, doc. Ing. CSc., nar. 2. 10. 1920, bytem Praha 10, Solidarita A/6, 633, bývalý tajemník MěV KSČ Praha, nyní pracovník Ústavu pro rekonstrukci památek a objektů v Praze.

Představitel pravice na území hl. m. Prahy. Jeden z iniciátorů svolání tzv. Vysočanského sjezdu. V současné době aktivně zapojen do nátlakových politických akcí ve spolupráci se Zdeňkem MLYNÁŘEM.

[...] ⁸³

ŠINDELÁŘ Jan, doc. Dr., nar. 20. 1. 1922, bytem Praha 6, Konžská 645, bývalý pracovník Ústavu dějin KSČ, t. č. dělník v n. p. MITAS.

V roce 1968 se pravicově angažoval a vystupoval v Čs. rozhlasu a televizi.

ŠKUTINA Vladimír, nar. 16. 1. 1931, bytem Praha 5, Výmolova 180, dříve televizní komentátor a spisovatel, nyní dělník na plaveckém stadionu TJ MOTORLET.

V roce 1971 odsouzen podle §§ 101, 103, 104, 165 tr. zák. na 4 roky odnětí svobody.

ŠTOLSOVÁ⁸⁴ Marie, nar. 4. 12. 1915, bytem Praha 4, Levá 6, redaktorka a pracovnice OV KSČ, nyní v důchodu.

Bez poznatků.

ŠTOVÍČKOVÁ Věra, nar. 3. 11. 1930, bytem Praha 2, Sekaninova 64 (Praha 1, U staré školy 4), bývalá redaktorka Čs. rozhlasu, nyní úřednice v Náprstkově muzeu.

Styky s předními exponenty pravice, spoluúčast na nátlakových akcích.

ŠUMAVSKÝ Miroslav, PhDr., nar. 17. 6. 1930, bytem Praha 10, Jakutská 13, dříve doc. Vysoké školy ekonomické, nyní skladník Pražského stavebního podniku.

Podílel se na pravicově oportunistické činnosti pedagogů a studentů VŠE. V současné době udržuje styky s osobami pravicového zaměření.

⁷⁹ Zde červeně doplněno (a červeně přeškrtnáno): *ŠTEVICHOVÁ Miloslava – není zde uvedena, proto doplněna, bytem Praha 6, Břevnovská, Bělohorská č. 1642/96; viz str. 44.*

⁸⁰ K podpisu Charty 77 srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 260.

⁸¹ Srov. ŠILHÁNOVÁ, Libuše: *Nad Chartou 77*. In: *Tamtéž*, s. 159–162.

⁸² Pod jménem je záznam o vložení údaje do počítače pouze v podobě: „*SIVYS – jako HYBLEROVÁ*“.

⁸³ Zde červeně doplněno (a červeně přeškrtnáno): *ŠREMER Pavel – nebyl zde uveden, proto doplněn, bytem; NEPLATÍ.*

⁸⁴ Škrtnuto modře a opraveno: *ŠTOLOVSKÁ*.

[...] ⁸⁵

ŠUSTROVÁ Petruška, nar. 18. 5. 1947 v Praze, bytem Praha 3, Kolínská 15, úřednice, nyní v domácnosti.

Bývalá studentka FF UK v Praze. V roce 1970 odsouzena na 2 roky odnětí svobody nepodmíněně pro trestný čin podle § 98 tr. zák. Podílela se na organizování podpisové akce „CHARTA 77“ ⁸⁶

ŠVERMOVÁ ⁸⁷ Marie, nar. 17. 1. 1912 Trnovany, roz. Švábová, bytem Praha 6, náměstí Svobody 1, původně redaktorka, nyní v důchodu.

Jmenované je přisuzována vůdčí osobnost v prosionistickém opozičním seskupení. Společně se zetěm Bed[ři]chem KOPOLDEM a dcerou Jiřinou KOPOLDOVOU se aktivně podílejí na rozšiřování závadové literatury, kterou zajišťují ze zahraničí.

TARDY Vladimír, prof. Dr., nar. 18. 9. 1905, bytem Praha 5, Cukrovarnická 34, dříve děkan pedagogické fakulty, nyní důchodce.

Bez poznatků.

TESAŘ Jan, doc. Dr. CSc., nar. 2. 6. 1933, bytem Praha 8, Sokolovská 24 (Praha 4, Kotorská 38), historik.

V roce 1972 odsouzen podle § 98 tr. zák. k odnětí svobody na 4 roky jako hlavní organizátor protistátní činnosti. Po propuštění z výkonu trestu setrvává v protisocialistických postojích a angažuje se v protistranické činnosti exponentů pravice.

[...] ⁸⁸

TOMIN Julius, PhDr., nar. 2. 12. 1936 Praha, bytem Praha 7, Keramická 287/3, bývalý filosof, t. č. svobodné povolání.

V krizových letech aktivně činný v protisocialistických akcích pravice. Autor protisocialistické publikace „Kádrový dotazník“ vydané tzv. samizdatem. ⁸⁹ Důvěrné styky s exponenty pravice KOSÍKEM, J. PATOČKOU, I. KLÍMOU, L. VACULÍKEM. V pravicovém prostředí je pokládán za výborného organizátora se schopností stát i v čele jakékoliv demonstrace. Je švagrem čs. velvyslance v Indii Dr. TRHLÍKA.

TOPOL Josef, nar. 8. 4. 1935, bytem Praha 1, U lužického semináře 104, dříve dramaturg divadla Za branou, nyní svob. povolání – spisovatel.

Důvěrný přítel V. HAVLA, se styky na emigranta Pavla TIGRIDA.

TROJAN Václav, nar. 6. 12. 1945, bytem Praha 8, Koryčanská 367 (Praha 2, Oldřichova 1), bývalý absolvent FF UK, nyní programátor Výzkumného ústavu matematických strojů.

Bez poznatků. ⁹⁰

TYL Miroslav, Ing., nar. 18. 2. 1943 v Praze, bytem Praha 2, Uruguajská 10 (Praha 10, Žernovská 2317), vědecký pracovník – technik, v n. p. Léčiva Praha – Zbraslav.

TYL je nepřátelsky orientován a podporuje opoziční trockistickou skupinu.

⁸⁵ Zde modře doplněno (a červeně přeškrtnáno): *JUDr. ŠACH Ant.* 22. 9. 1928 Praha, Praha 6, Břevnov, Bělohorská 64; *vyslech- nut (není sig. lístek)*. A červeně poznamenáno: *Je deponován*.

⁸⁶ K podpisu Charty 77 srov. *Souhlasím s Prohlášením Charty 77*, s. 115.

⁸⁷ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: *„S“INEVOLATI*.

⁸⁸ Zde červeně doplněno: *TUČKOVÁ Anna* – bytem Praha 5, Urbánkova ul., č. 1072 – *nebyla zde uvedena – proto doplněna*.

⁸⁹ Srov. TOMIN, Julius: *Kádrový dotazník. Konfrontace*. Edice Petlice, Praha 1978.

⁹⁰ K osobě V. Trojana byl 1. oddělením 3a odboru S-StB Praha dne 1. 11. 1977 zaveden osobní spis po „Fix“ (reg. č. 28592), 10. 11. 1978 sloučen s osobním spisem NO „Fix“ (reg. č. 28540), zničen 5. 12. 1989.

UHL Petr, Ing., nar. 8. 10. 1941 v Praze, bytem Praha 2, Anglická 8. Bývalý profesor střední prům[yslové] školy strojní v Praze 1, nyní Ing. n. p. POTRUBÍ Praha.

V roce 1971 odsouzen podle § 98 tr. zák. na 4 roky odnětí svobody. V současné době aktivně činný v trockistické opoziční skupině. Organizuje rozšiřování nepřátelských tiskovin a podpisové nátlakové akce. Spolupracuje s pravicovou „opozicí“ a udržuje spojení na trockistická a emigrantská centra v zahraničí. Jeden z hlavních organizátorů „CHARTY 77“.⁹¹

URBÁNEK Zdeněk, nar. 12. 10. 1917, bytem Praha 6, Střešovická 64. Překladatel divadelních her. Je důvěrným přítelem V. HAVLA a stýká se s řadou pravicových exponentů. Udržuje styk na Pavla TIGRIDA.

VACKOVÁ Růžena, doc. Dr., nar. 23. 4. 1901, bytem Praha 5, Janáčkovo nábřeží 7, spisovatelka a historička umění, nyní v důchodu.

V roce 1952 odsouzena za protistátní činnost. V současné době inklinuje k pravicově orientovaným spisovatelům.

VACULÍK Ludvík, nar. 23. 7. 1926, bytem Praha 7, Veletržní 21, spisovatel – redaktor, nyní svob. povolání.

Autor „2.000 slov“. Hlavní organizátor edice „PETLICE“ a čelný představitel exponentů pravice v oblasti kultury. Styk s Pavlem KOHOUTEM, Václavem HAVLEM, se kterými se podílí na protistátní činnosti.⁹²

[...] ⁹³

VANČURA Jiří, nar. 24. 1. 1929, bytem Praha 4, Sládkovičova 32, dříve v redakci PRÁCE, nyní čerpař Vodní zdroje Praha.

Styky s TOMANEM, BRODEM [Tomanem BRODEM] a je spoluautorem „Černé knihy“.⁹⁴ Účastník v řadě provokačních akcí v roce 1968.

VANĚČEK František, nar. 1. 5. 1923, bytem Praha 6, Maříkova 193, bývalý redaktor Rudého práva, nyní důchodce.

V roce 1968 byl aktivním tvůrcem štvavých článků proti socialistickému zřízení v ČSSR. Na svých dřívějších názorech setrvává.

VANĚČKOVÁ Dagmar, nar. 28. 2. 1933, bytem Praha 6, Maříkova 193, bývalá novinářka, nyní v invalidním důchodu.

Bez poznatků.⁹⁵

VITÁČEK Jaroslav, Dr., nar. 22. 1. 1924, bytem Praha 10, Topolová 2916/14, pracovník KV KSČ Praha, nyní skladový dělník obchodního domu DRUŽBA.

Bez poznatků.

VLADISLAV⁹⁶ Jan, nar. 15. 1. 1923, Hlohovec, bytem Praha 6, Bělohorská 140, spisovatel – překladatel.

Sionista, inklinující k představitelům trockismu ve Francii. Patří k hlavnímu seskupení pravice v Praze. Styky s Pavlem KOHOUTEM, Václavem HAVLEM, Ludvíkem VACULÍKEM a dalšími, se kterými se podílí na nepřátelské činnosti.

[...] ⁹⁷

⁹¹ K podpisu Charty 77 srov. *Souhlasím s Prohlášením Charty 77*, s. 115.

⁹² Srov. VACULÍK, Ludvík: Poučení z krizového vývoje. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 189–190.

⁹³ Zde modře doplněno (a modře přeškrtnáno): VRABEC Václav, 25. 1. 1931; *vyslechnut*.

⁹⁴ Srov. *Sedm pražských dnů. 21. – 27. srpna 1968. Dokumentace*. Academia, Praha 1990.

⁹⁵ K osobě D. Vaněčkové byl 3. oddělením 2. odboru X. S-FMV dne 10. 3. 1977 zaveden osobní spis PO „Dagmar“ (12846), 1. 7. 1977 přeregistrovaný na signální svazek a archivovaný 30. 4. 1981. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 698297 MV.

⁹⁶ Nad jménem modře doplněno: *BAMBÁSEK*, pod jménem červená poznámka: *„S“IVYSI (PSEUDONYM?)*.

⁹⁷ Zde červená poznámka: *Jmenuje se též BAMBÁSEK Ladislav – nevlastní jméno*.

- VLASÁK⁹⁸ Tomáš, nar. 15. 2. 1932, bytem Praha 4, Matěchova 3, dříve technik TESLA Rožnov, nyní dělník Automatizace železniční dopravy.
Bez poznatků.⁹⁹
- VOHRYZEK Josef, nar. 17. 5. 1926, bytem Praha 10, Počernická 49, dříve spisovatel, nyní překladatel.
Jde o bývalého člena Klubu nezávislých spisovatelů, založeného v roce 1968 Václavem HAVLEM.
- VONDRA Přemysl, nar. 2. 4. 1924, bytem Praha 10, K louži 10, bývalý pracovník ÚV KSČ, nyní dělník n. p. MITAS.
Udrží styky s pravicově zaměřenými osobami, se kterými se podílí na rozšiřování nepřátelských tiskovin – LISTY, SVĚDECTVÍ.
- VRABEC Václav, Dr., nar. 25. 1. 1931, bytem Praha 3, Na Chmelnici 178, bývalý novinář a historik, nyní invalidní důchodce.
Patří do seskupení pravicově zaměřených historiků. Udrží písemné styky s emigrantem Jiřím HOCHMANEM.¹⁰⁰
- WÍŠO Jaromír, nar. 11. 1. 1909, bytem Praha 2, Apolinářská 6, výtvarník – malíř.
Důvěrný přítel V. HAVLA, se kterým se podílel na antisocialistických akcích.
- ZÁRUBA Jiří, nar. 4. 10. 1922, bytem Praha 3, Husitská 36 (Praha 5, Janáčkovo nábřeží 39), býv. pracovník ÚV KSČ, nyní pracovník fakulty sociologie a publicistiky na UK.
Bez poznatků.¹⁰¹
- VOKATÝ Zdeněk, nar. 13. 11. 1951, bytem Praha 6, Leninova 93 (Nový Malín 408, okres ŠUMPERK), dělník, Státní lesy Teplice.
Byl pravidelným účastníkem srazů HIPPIES a koncertů PLASTIC PEOPLE. V současné době je trestně stíhán pro výtržnictví.
- ZELENKOVÁ Jiřina, MUDr., nar. 5. 9. 1929, bytem Praha – Libuš, Komenského 346. Bývalá členka KV KSČ Praha, lékařka, nyní lékařka OÚNZ Vlašim.
Vyloučená z KSČ. Účastnice tzv. Vysočanského sjezdu, na kterém byla zvolena do ÚV KSČ. Jde o krajně antisovětskou osobu. Je iniciátorkou organizování politických provokací a ochotná vykonavatelka všech požadavků exponenta pravice Z. MLYNÁŘE. Provádí distribuci nepřátelských tiskovin.
- ZEMAN Rudolf, nar. 11. 2. 1939, bytem Praha 1, Nový Svět 4/89, bývalý redaktor Čs. rozhlasu, nyní umývač oken ÚKLID Praha.
V roce 1968 se zúčastňoval štvavých akcí Čs. rozhlasu. V současné době se podílí na rozšiřování nepřátelských tiskovin.
- ZIKMUNDOVSKÝ Zdeněk, nar. 29. 8. 1928 Veselí n/Lužnicí, bytem Praha, Provaznická 387/2, býv. příslušník SNB, později tajemník HV KSČ v MV, nyní zaměstnanec n. p. KONSTRUKTIVA – Praha 1.
Vyloučený z KSČ. Bez poznatků. Prošetřuje se.¹⁰²
- ZUKAL Rudolf, doc. Dr. CSc., nar. 10. 10. 1927, bytem Praha 4, Na dolinách 3, bývalý pracovník VŠE Praha, nyní buldozerista u Státního rybářství.
Jmenovaný rozšiřoval nelegální tiskoviny „LISTY“ a „FEJETONY“.

⁹⁸ Pod jménem je záznam o vložení do informačního systému pouze v podobě: „L.S.“

⁹⁹ K osobě T. Vlasáka byl O-StB Praha 4 zaveden osobní spis NO (reg. č. 28531) dne 8. 11. 1977. BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství*, s. 21.

¹⁰⁰ Srov. VRABEC, Václav: *Osvobozující role Charty*. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 199–202.

¹⁰¹ Srov. BLAŽEK, Petr: *Odvolení podpisu. Příběh několika týdenního signatáře Charty 77 Jiřího Záruby*. In: *Paměť a dějiny*, 2016, č. 4, s. 97–102.

¹⁰² K osobě Z. Zikmundovského byl 2. oddělením 1. odboru X. S-FMV dne 17. 2. 1975 zaveden osobní spis PO „Zikmund“ (reg. č. 8630), 28. 8. 1975 předaný 2. oddělení 2a odboru S-StB Praha, 10. 10. 1988 archivován. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 839286 MV.

ZVĚŘINA Josef, Dr., nar. 3. 5. 1913, bytem Praha 5, U Nikolajky 16 (Praha 5, Pravoúhlá 45), katolický duchovní, zbavený státního souhlasu k výkonu duchovenské služby, t. č. důchodce. V roce 1952 odsouzen za protistátní činnost. V roce 1968 člen kontrarevoluční organizace K-231. Nyní styky s osobami zaměřenými proti současnému vedení státu a VC.

ŠTEVICOVÁ Miluše, nar. 28. 11. 1951 Praha, bytem Praha 6, Bělohorská 1642/96, přechodně Rychnov 138, okres Děčín, dělnice.

Jde o protispolečenský živel, vyhýbá se trvalému zaměstnání a od října 1976 nepracuje. Je podezřelá z narkomanství.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 61-104. Seznam signatářů „CHARTY 77“ z hl. m. Prahy, nedatováno. Originál, strojepis, 44 s.

<Dokument č. 3c>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z obvodu Jihomoravského kraje a jejich stručné charakteristiky¹⁰³

- ČEJKA¹⁰⁴ Karel, Ing., nar. 26. 3. 1921, bytem Brno, Klatovská 22, bývalý pracovník aparátu KV KSČ Brno, nyní řidič řed[itelství] ČSD Brno.
- Zúčastnil [se] ilegální činnosti býv. ods[ouzeného] Jar. ŠABATY a podílel se na rozmnožování a rozšiřování nepřátelských tiskovin.
- FRIDRICH Karel, Ing., nar. 7. 8. 1926 Duchcov, bytem Brno, Ves[e]lá 39, býv. pracovník KNV Brno, nyní číšník ve Valtické vinárně Brno.
- Jeden z autorů rozmnožených protistátních tiskovin „Socialistické hnutí čs. občanů“. Rozšiřovatel protistranických tiskovin pravicové opozice „Měsíčník“. Vyloučený z KSČ.
- KOUTNÁ Anna, nar. 24. 3. 1933, bytem Brno, Kallábova 29, bývalá sekretářka ved[oucího] taj[emníka] KV KSČ Brno, nyní dělnice n. p. KOVOŠROT.
- Její manžel byl odsouzen v roce 1972 podle § 98 tr. zákona a krátce po propuštění z výkonu trestu spáchal sebevraždu. Setrvává na nepřátelských pozicích vůči socialistickému státnímu zřízení.
- MEZNÍK Jaroslav, PhDr., nar. 31. 12. 1929 v Bratislavě, bytem Brno – Řečkovice, Vránova 107, bývalý vědecký pracovník ČSAV v Brně, funkcionář MěV ČSS, ze které byl vyloučen.
- V r. 1972 byl odsouzen podle § 98 tr. zákona k trestu odnětí svobody na 4 roky. Organizoval protistátní činnost ve spolupráci s různými vědeckými pracovníky v Brně. Rozmnožoval a rozšiřoval nepřátelské tiskoviny.¹⁰⁵
- MÜLLER¹⁰⁶ Jiří, nar. 28. 12. 1943, bytem Brno, Babákova 35, bývalý funkcionář Svazu vysokoškolského studentstva a různých koordinačních výborů. Později zaměstnanec družstva UNION jako akvizitér. Vyloučen z ČVUT Praha.
- V roce 1972 odsouzen podle § 98 tr. zák. k 5 a 1/2 roku odnětí svobody. Setrvává v nepřátelství vůči soc. státnímu zřízení a soustavně organizuje provokační akce.

¹⁰³ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 19–24.

¹⁰⁴ Pod jednotlivými jmény jsou zatřené červené záznamy o vložení údaje do informačního systému: „LS“ a červeně zatřené (anebo v červeném rámečku) tužkou napsaná poznámka: *hyslechnuti*; v poznámce je případně uvedeno jejich odlišné znění.

¹⁰⁵ Srov. MEZNÍK, Jaroslav: Můj podpis Charty a jeho bezprostřední důsledky. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 105–107.

¹⁰⁶ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: „LS“/INEVOLATI.

- POKORNÝ¹⁰⁷ Zdeněk, Ing., nar. 2. 11. 1927 Plzeň, bytem Brno, Antonína Slavíka 17, dříve zaměstnanec Tech[nických] a zahradnických služeb Brno, nyní Průmyslové stavby Brno. Bývalý odsouzený pro trestnou činnost podle § 98 tr. zák. Z výkonu trestu propuštěn 31. 1. 1976. Nadále nepřátelsky orientován, zastává teorii okamžitého boje proti režimu.
- PŘIKRYL Zdeněk, RSDr., nar. 18. 6. 1932, bytem Brno, Úvoz 25, bývalý ved. svodných informací KV KSČ Brno, nyní dělník ZKL Líšeň.
V roce 1972 odsouzen podle § 98 tr. zák. na 5 a půl roku odnětí svobody. Po propuštění setrvává na nepřátelských pozicích proti politické linii KSČ.
- RICHTER Aleš, nar. 4. 7. 1947, bytem Brno, Slovinská 10, dříve student fil. fakulty v Brně, nyní dělník, n. p. ZBROJOVKA Brno.
V roce 1972 se podílel na rozšiřování letáků a spoluúčastnil se činnosti brněnského a pražského pravicového seskupení. V nepřátelství setrvává.
- [...] ¹⁰⁸
- RICHTEROVÁ Zuzana, nar. 20. 2. 1948, bytem Brno, Slovinská 10, v domácnosti.
V roce 1972 spoluúčast na rozšiřování letáků z pokynu odsouzeného Jar. ŠABATY, který byl 10. 12. [19]76 z výkonu trestu propuštěn na podmínku. Jmenovaná setrvává na antisocialistických postojích.
- ŠABATA¹⁰⁹ Jan, nar. 29. 9. 1952, bytem Brno, nám. 28. října 20, dříve student FF, nyní topič n. p. KOVOŠROT Brno.
Jmenovaný byl odsouzen podle § 98 tr. zák. na 2 a půl roku odnětí svobody nepodmíněně. Z výkonu trestu byl propuštěn. Iniciátor různých protisovětských akcí a na pokyn svého otce se zapojil do protivolební letákové akce v r. 1971. I po propuštění z výkonu trestu se řadí do opozičního seskupení Ing. UHLA.
- ŠABATA¹¹⁰ Jaroslav, doc.¹¹¹ Dr. CSc., nar. 2. 11. 1927 Dolenice, bytem Brno, Křížkovského 43, býv. asistent fil. fakulty v Brně, později dělník inženýrských staveb, nyní bez zaměstnání. Býv. odsouzený podle § 98 tr. zák. k 5 a půl roku odnětí svobody pro protistátní činnost. Z výkonu trestu propuštěn 10. 12. [19]76 na podmínku. Nadále je nepřátelsky zaměřen.¹¹²
- ŠABATA Václav, nar. 30. 6. 1948, bytem Brno, Křížkovského 43, dříve student FF, nyní svobodný umělec. V roce 1972 byl odsouzen podle § 98 tr. zák. pro účast na rozšiřování protivolebních letáků. Po propuštění z výkonu trestu setrvává na protisovětských a protisocialistických postojích.
- ŠIMSA¹¹³ Jan, nar. 2. 10. 1929, bytem Brno, Volfova 12, dříve duchovní ČCE v Prosetíně, okres Žďár n/Sázavou. V roce 1973 mu byl odňat státní souhlas k výkonu duchov[en]ské činnosti. Nyní zaměstnán v n. p. TISK Brno.
V roce 1968/[19]69 iniciátor a spoluautor řady rezolucí a protestů. V současné době nadále nepřátelsky vystupuje v rámci NOVÉ ORIENTACE v ČCE.
- TREFULKA Jan, nar. 15. 5. 1929 Brno, bytem Brno, Barvíčova 61, redaktor – spisovatel. Vyloučen z KSČ. Představitel pravice na Brněnsku. Patří k hlavnímu seskupení exponentů pravice v kultuře soustředěných kolem L. VACULÍKA. Aktivní styky s pravicí.

¹⁰⁷ Po levé straně jméno navíc zaškrtnuto a označeno červenou tečkou.

¹⁰⁸ Zde červená poznámka: *RUSEK - NEVOLAT - bytem BRNO - DŘEVAŘSKÁ ul. (je signatář?)*.

¹⁰⁹ Po levé straně jméno navíc zaškrtnuto a označeno velkou červenou tečkou.

¹¹⁰ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: *L.S"INEVOLATI*.

¹¹¹ Dvojitě modře podtrženo a opatřeno poznámkou: *nikdy nedosáhl ped. titulu] docent*.

¹¹² Srov. ŠABATA, Jaroslav: *Moje (politické) pobývání s Chartou*. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PŘEČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 139–144.

¹¹³ Po levé straně jméno navíc zaškrtnuto a označeno velkou červenou tečkou.

UHDE Milan, Dr., nar. 28. 7. 1936 Brno, Barvíčova 59, spisovatel, hlavní představitel seskupení pravice na Brněnsku, a účastník všech dosud prováděných akcí pravice, podléhající silně vlivu hlavních exponentů např. P. KOHOUTOVI, L. VACULÍKOVI, V. HAVLOVI, se kterými udržuje stálé styky.

VYROUBAL Alois, Ing., nar. 19. 6. 1924, bytem Brno, ul[ice] kpt. JAROŠE 4, dříve funkcionář MěV ČSS v Brně, nyní dělník n. p. CHEPOS Brno.

V roce 1972 odsouzen podle § 98 tr. zák. na 3 roky k odnětí svobody. Po návratu z výkonu trestu setrvává v nepřátelských pozicích vůči politické linii ÚV KSČ a národní [!] fronty.

ZEMAN Petr, nar. 3. 5. 1947, bytem Brno, Křídlovická 24, dříve student a vedoucí činitel brněnského studentského centra, jehož činnost byla zaměřena proti spojenectví se SSSR a politice KSČ. Nyní pracuje jako dělník ve Stavebním podniku v Brně.

Nadále setrvává na protisocialistických a protisovětských postojích.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 105-109. Seznam signatářů „CHARTY 77“ bydlicích v Jihomoravském kraji, nedatováno. Originál, strojepis, 5 s.

<Dokument č. 3d>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z obvodu Středočeského kraje a jejich stručné charakteristiky¹¹⁴

BORSKÝ¹¹⁵ Jaroslav, nar. 30. 7. 1926, bytem Rudná II, Suvorovova 8, bývalý pracovník čs. rozvědky, nyní řidič n. p. POTRAVINY Praha.

Jmenovaný se zúčastňuje schůze pravicových exponentů propuštěných ze státní správy.

JURÁČEK Pavel, nar. nezjištěno, bytem Hvozdy 448, Praha – západ, filmový režisér.

Vyloučen z KSČ. Jmenovaný jako pravicový exponent v oblasti kultury se stýká nadále s exponenty pravice, na veřejnosti se příliš aktivně neprojevuje.

KADLEC¹¹⁶ Vladimír, prof. Dr. DrSc., nar. 4. 10. 1912, bytem Křivoklát, Částecká 121, býv. docent VŠE Praha, nyní zaměstnanec Ústavu technických a ekonomických služeb.

Udržuje aktivní styky s exponenty pravice a analyzuje čs. ekonomickou situaci pro využití čs. emigrací.

KOCÁB¹¹⁷ Alfréd, nar. 28. 6. 1925, bytem Mladá Boleslav, Husova 15. Evangelický farář, nyní dělník AZ NP Mladá Boleslav.

Člen seskupení tzv. NOVÉ ORIENTACE, se kterým se podílí na nátlakových akcích proti vedení ČCE i proti Státní [!] správě. Spoluautor různých církevních prohlášení proti Státní správě.

SEDLÁČEK¹¹⁸ Vojtěch, nar. 3. 3. 1947, bytem Roztoky u Prahy, Jungmannova 30, programátor v ZPA Čakovice.

Jde o pravicovou osobu, udržující styky s ostatními exponenty pravice. Jeho otec jako důstojník ČSLA přednáší na vysoké škole a je členem KSČ.

¹¹⁴ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 19–24.

¹¹⁵ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: „*SIVYSI*“ a modrým perem poznámka: *vyslechnut.*

¹¹⁶ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: „*SIVYSI*“.

¹¹⁷ Po levé straně jméno navíc zaškrtnuto, označeno velkou červenou tečkou a doplněno: *Ing.*

¹¹⁸ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: „*SIVYSI*“.

- ŠREMR¹¹⁹ Pavel Dr., nar. 24. 2. 1946, bytem Benešov u Prahy, Tržiště 2, mikrobiolog ústavu ČSAV v Praze – Krči, nyní vědecký pracovník n. p. PENICILIN v Suchdole u Prahy.
V roce 1970 odsouzen na 26 měsíců odnětí svobody pro trestný čin podle § 98 tr. zákona. Svě nepřátelství vůči ČSSR vyjadřuje podpisy na různých rezolucích nebo protestních prohlášeních organizovaných tzv. „opozicí“.
- TROJAN¹²⁰ Jakub, Dr. Ing., nar. 13. 5. 1927, bytem Neratovice, Mělnická 44 (Školní 44), evangelický farář, nyní ekonom.
Je jedním z vedoucích reakční skupiny v ČCE, tzv. NOVÉ ORIENTACE. Napsal několik prací „Sonatina o moci“, „V čem je církev nezastupitelná“ a další, ve kterých útočí proti státu a spolupráci církve se Státní [!] správou.
- VODSLOŇ¹²¹ František, nar. 16. 3. 1906, bytem Dobřichovice, Tyršova 104, bývalý předseda ÚV ČSTV, místopředsedaústřední [!] komise lidové kontroly, bývalý poslanec NS a člen ÚV KSČ, nyní důchodce.
V krizových letech organizátor antisovětské masové psychózy. Prosazoval změnu zahraniční politické orientace a byl účastníkem všech politických demonstrací za pluralitní systém. Účastník tzv. Vysočanského sjezdu. I nyní pokračuje v diskreditaci KSČ v nepřátelských protestech s Fr. KRIEGLEM a dalšími.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 110-111. Seznam signatářů „CHARTY 77“ – bydlících ve Středočeském kraji, nedatováno. Originál, strojopis, 2 s.

<Dokument č. 3e>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z obvodu Severočeského kraje a jejich stručné charakteristiky¹²²

- KORČIŠ¹²³ Vavřinec, nar. 13. 8. 1925, bytem Litvínov, ul. brigády ČSM 1679, bývalý psycholog Chemických závodů v Litvínově. Nyní dělník energetických závodů v Mostě.
Vyloučen z KSČ. V současné době je ve spojení s pravicovými oportunisty na Mostecku a v Praze. Vytváří aktivní opoziční činnost. Je signatářem „CHARTY 77“.

[...]¹²⁴

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 112. Seznam signatářů „CHARTY 77“ bydlících v Severočeském kraji, nedatováno. Originál, strojopis, 1 s.

¹¹⁹ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: „Sl“.

¹²⁰ Po levé straně jméno navíc zaškrtnuto a označeno velkou červenou tečkou.

¹²¹ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: „Sl“.

¹²² Srov. ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 21.

¹²³ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému pouze v podobě: „SIVYSI“.

¹²⁴ Zde červená poznámka: *DEJMAL – IVAN – nebyl zde uveden – proto doplněn – Trmice – Ústí n/L., 4 osob[?] 4, př. Pr[?]m, pod jménem: „SIVYSI; Ing. Princová Květoslava – nebyla zde uvedena – proto doplněna – bytem Rychnov, č. 138, okres Děčín; pod jménem: „Sl*

<Dokument č. 3f>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z obvodu Severomoravského kraje a jejich stručné charakteristiky¹²⁵

LEŠTÍNSKÝ¹²⁶ Jan, Ing., nar. 3. 5. 1928, bytem Ostrava – Poruba, Moyzesova 1385, bývalý důstojník ČSLA, nyní revizní technik n. p. KAVOZ v Karviné.

V roce 1971 byl krajským soudem odsouzen podle § 100 tr. zákona k 6 měsícům odnětí svobody. Je aktivní organizátor opoziční činnosti na Ostravsku. Rozšiřuje a rozmnožuje protistranické a protistátní dokumenty.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 113. Seznam signatářů „CHARTY 77“ bydlících v Severomoravském kraji, nedatováno. Originál, strojopis, 1 s.

<Dokument č. 3g>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z obvodu Západoslovenského kraje a jejich stručné charakteristiky¹²⁷

TATARKA¹²⁸ Dominik, nar. 14. 3. 1913, bytem Bratislava, Myšíkova 6, spisovatel – zasloužilý umělec, nyní důchodce.

Vyloučen z KSČ. Patří k čelným představitelům pravice v oblasti kultury v SSR. Udržuje aktivní styky s L. VACULÍKEM, P. KOHOUTEM, V. HAVLEM a dalšími exponenty pravice, se kterými se podílí na organizování nepřátelské činnosti.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 114. Seznam signatářů „CHARTY 77“ – bydlících v Západoslovenském kraji, nedatováno. Originál, strojopis, 1 s.

<Dokument č. 4a>

1977, 10. ledna – Praha. Zaslání podkladů X. správy FMV k zahájení vyšetřování signatářů Charty 77, čj. VN-0042/2-77

Vážený soudruhu náčelníku,

v příloze¹²⁹ zasílám návrhy otázek¹³⁰ pro vyšetřování iniciátorů a organizátorů tzv. „CHARTY 77“. Otázky jsou zpracovány z pohledu operativní součásti s cílem nejen objasnit trestnou činnost vyšetřovanou ve věci, ale i současně vyvolat potřebnou reagenzi v řadách iniciátorů, organizátorů a signatářů tzv. „CHARTY 77“. Prosím Vás, abyste zvážil tento návrh a v případě, že tak uznáte za vhodné, jej využil.

¹²⁵ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 22.

¹²⁶ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: „S/ a modrým perem poznámka: *vyslechnut*.“

¹²⁷ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 24.

¹²⁸ Pod jménem je záznam o vložení údaje do informačního systému v podobě: „S/“*NEVOLATI*“.

¹²⁹ K dopisu byly přiloženy přílohy v rozsahu: 2/26.

¹³⁰ Podtrženo červeně.

Zároveň přikládám rozbor signatářů z hlediska jejich rozčlenění¹³¹ podle příslušných pravidel a antisocialistických směrů¹³², jakož i převažujících hledisek jejich profesionality. Současně je přiložen přehled signatářů, kteří byli trestáni po roce 1968¹³³ a signatářů, kteří nechtěli být zveřejněni s návrhem na jejich využití.¹³⁴

Se soudružským pozdravem

genmjr. RSDr. STÁREK Vladimír
[...]¹³⁵

Soudruh
plk. JUDr. ŠUBRT Rudolf
náčelník Správy vyšetřování StB
P R A H A
[...]¹³⁶

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 17, č. l. 386. Průvodní dopis náčelníka X. S-FMV, 10. 1. 1977. Originál, strojepis, 1 s.

<Dokument č. 4b>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 zbavených členství v Komunistické straně Československa zpracovaný X. správou FMV

PhDr. BARTOŠEK Karel, CSc., historik, U Santošky 9, Pha 5¹³⁷
BEDNÁŘOVÁ Otká, novinářka, Novodvorská 416, Praha 4
Dr. BERÁNEK Jan, historik, Na Perníkárce 14, Pha 6
Dr. BLÁHA František, lékař, Na Hroudě 11, Pha 10
BRABENEC Vratislav, hudebník, Koněvova 752, Horní Počernice [!]
BORSKÝ Jaroslav, býv. stát[ní] zam[ěstnanec], Suvorovova 8, Rudná II
BROD Toman, Dr. CSc., historik, Masná 9, Praha 1
Ing. BUDÍN Stanislav, novinář, Slancova 1252, Pha 8 – Ďáblice
Doc. Dr. CÍSAŘOVSKÝ Josef, výt[avný] kritik, Solidarita A/643, Pha 10
Ing. ČEJKA Karel, technik, Ukrajinská 19, Brno, Bohunice
Dr. ČUTKA Jiří, vědecký pracovník, Leninova 114, Pha 6
DIENSTBIER Jiří, novinář, Podskalská 8 – Pha 2
DOBROVSKÝ Luboš, novinář, Janouškova 369, Praha 6 – Veleslavín
Ing. DOBROVSKÝ Petr, technik, Václavkova 20, Pha 6
DOLEŽAL Jiří, Dr. CSc., historik,
Dr. DUBSKÝ Ivan, CSc., filosof, u Jar. Resslerové, Konvitská 13, Pha 1

¹³¹ Podtrženo červeně.

¹³² Srov. dokumenty č. 3b až 3i.

¹³³ Srov. dokument č. 3j.

¹³⁴ Srov. dokument č. 3k.

¹³⁵ Vlastnoruční podpis náčelníka Správy kontrarozvědky pro boj s vnitřním nepřítelem FMV: Stárek.

¹³⁶ Vpravo červená poznámka: *Otázky převzal: a pod tím tužkou: Nedostal jsem otázky.* Na zadní straně je přijimové razítko Federálního ministerstva vnitra, čj. VS-ČVS-003/120-77, z 11. 1. 1977 (přílohy: 2/26).

¹³⁷ U některých záznamů (Bartošek, Hodic, Horák, Hromádko, Hromádková, Hyndrák, Skřenková, Šilhan, Šimon, Šindelář, Kadlecová) nebyla modrým perem dopsána poznámka: „S“.

Doc. Dr. DUBSKÁ Irena, filosofka, Soukenická 11, Pha 1
Dr. EFFENBERGER Vratislav, CSc., estetik, Vlad. Vančury 11, Pha 5
FOŘT Zdeněk, novinář, U průhonu 6, Pha 7
Ing. FRIDRICH Karel, ekonom, Veselá 39, 600 00 Brno
FRODL Jiří, novinář, Janáčkovovo nábř[eží] 33, Pha 5
Prof. Dr. HÁJEK Jiří, DrSc., politik, Kosatcova 11, Pha 10
Doc. HÁJEK Miloš, CSc., historik, Náprstkova 10, Pha 1
HANÁK Jiří, novinář, Nad lesním divadlem 1117, Pha 4 – Braník
Ing. HANZELKA Jiří, spisovatel, U dejvického rybníčku 4, Pha 6
Doc. Ing. HERMACH Jiří, filosof, Hoření 2, Pha 2
Dr. HODIC Josef, historik, Kotěrova 7, Pha 6
PhDr. HORÁK Robert, býv. pol. pracovník, Buneská 3, Pha 7
Ing. HOŠEK Milan, býv. stát. zam., Biskupcova 16, Pha 3
HRABÁKOVÁ Jiřina, novinářka, Kremelská 104, Pha 10
Ing. Dr. HROMÁDKO Oldřich, býv. plk. SNB, Na Babě 11, Pha 6
HROMÁDKOVÁ Marie, býv. politic[ká] pracovnice, Na Babě 11, Pha 6
Doc. Dr. HÜBL Milan, historik, Na Březince 14, Pha 5
Dr. HYNDRÁK Václav, historik, Voříškova 9, Pha 6
CHRAMOSTOVÁ Vlasta, herečka, Čelakov. sady, Pha 2
Dr. JAROŠ Karel, CSc., býv. pol. pracovník, Kounická 65, Pha 10
Dr. JAROŠ Oldřich, historik, V Zápolí 31, Pha – Michle
Doc. Dr. JAROŠOVÁ Věra, CSc., V Zápolí 31, Pha 4
Prof. Dr. JIČÍNSKÝ Zdeněk, DrSc., právník, Pařížská 12, Pha 1
Ing. JÍRA Jaroslav, technik, Ruská 68, Pha - Vršovice
JIRÁČEK Karel, býv. stát. zaměstnanec, K Červenému dvoru 625, Pha 10
JÍRŮ Jaroslav, CSc., historik, Jasmínová 23, Pha 10
Dr. JODL Miroslav, CSc., sociolog, Sládkovičova 16, Pha Krč
Dr. JOHN Josef, politik, Kalininova 35, Pha 3
Ing. JOHNOVÁ Jarmila, ekonomka, Kalininova 35, Pha 3
Ing. JUDL Jiří, technik, Lvovská 7, Pha 10
JURÁČEK Pavel, film[ový] režisér, Hvozdy 448, Hvozdnice
Dr. KADERKA Oldřich, právník a politik, Bohnice 419, Pha 8
Prof. Dr. KADLEC Vladimír, CSc., ekonom a politik, Křivoklát 121
Dr. KAUTMAN František, CSc., Jabloňová 55, Pha 10
Dr. KLÍPA Bohumír, CSc., Kladenská 34, Pha 6
Prof. Dr. KLOFÁČ Jaroslav, DrSc., sociolog, Srážná 7, Pha Braník
Doc. Dr. KOHOUT Luboš, CSc., politolog, Varšavská 24, Pha 2
KOHOUT Pavel, spisovatel, Hradčanské nám. 1, Pha 1
Dr. KOMEDA Václav, historik, Litavská 605, Pha 9
Dr. KOŘÍNEK Jiří, ekonom, Římská 42, Pha 2
Dr. KOSTROUN Karel, liter[ární] kritik, Ružínovská 1161/8, Pha Krč
KOUTNÁ Anna, dělnice, Kallabova 29, Brno 16
Doc. Ing. KRÁL Miroslav, CSc., vědecký pracovník, Na Petřinách 46
Dr. KRIEGL František, politik a lékař, Na Smetance 16, Pha 2
Doc. Dr. KŘEN Jan, DrSc., historik, Hradešínská 47, Pha 10
KYNCL Karel, novinář, Lounská 12, Pha 4
Dr. LAKATOŠ Michal, CSc., právník, Karlická 316, Černošice I
LEDERER Jiří, novinář, Bílinská 496, Pha – Prosek
Ing. LEŠTÍNSKÝ Jan, technik, Moyzesova 1385, Ostrava Poruba
Dr. LIS Ladislav, polit. pracovník, Benešovská 33, Pha 10
LIŠKA Oldřich, býv. příslušník SNB, Novodvorská 1122, Pha 4

Dr. LITERA Jaromír, býv. politický prac., Komarovova 18, Pha 10
LUKEŠ Klement, Celetná 10, Pha 1
Dr. MACHONIN Sergej, divadelní kritik, Wilhelma Piecka 64, Pha 2
MARVANOVÁ Anna, novinářka, Vinohradská 69, Pha 2
Doc. Dr. MLYNÁŘIK Ján, CSc., historik, Nosticova 4, Pha 1
Doc. Dr. MLYNÁŘ Zdeněk, CSc., právník a politik, Soukenická 11, Pha 1
MOUČKOVÁ Kamila, býv. televizní hlasatelka, U nemoc. poj. 2, Pha 1
Dr. NEPRAŠ Vladimír, novinář, Bítovská 9, Pha 4
NEUMANNOVÁ Jana, CSc., historička, Obránců míru 92, Pha 7
NOVÁK Václav, býv. stát. zam., Pha 8 – Střížkov
OPAT Jaroslav, CSc., historik, Na topolce 3, Pha 4
Dr. OTÁHAL Milan, CSc., historik, Hlavní 7, Pha 4
Dr. PACOVSKÝ Ludvík, novinář, Washingtonova 9, Pha 1
Dr. PAVLÍČEK František, spisovatel, Tehovská 72, Pha 10
Dr. PICHLÍK Karel, historik, U Plátenice 13, Praha 5
Dr. PITHART Petr, právník, Dražického nám. 10, Pha 1
PRÍKAZSKÝ Vladimír, novinář, Kurkova 1210/6, Pha 8
PROBOŠTOVÁ Drahuše, novinářka, Makarenkova 47, Pha 2
Dr. PŘIKRYL Zdeněk, politolog, Úvoz 25, Brno
RUML Jiří, novinář, Kremelská 104, Pha 10
Dr. RYCHETSKÝ Pavel, právník, Ant. Staška 41, Pha 4
Dr. SEKANINOVÁ – ČAKRTOVÁ Gertruda, diplomatka, Šarecká 67, Pha 6
SKŘENKOVÁ Eliška, Na Březince 14, Praha 5
SLÁNSKÁ Josefa, Pionýrů 69, Pha 6
SLÁNSKÝ Rudolf, technik, Leninova 674, Pha 6
SLAVÍK Václav, býv. politik, Dejvická 52, Pha 6
Dr. SUCHÝ Čestmír, novinář, Kladská 21, Pha 2
Doc. Dr. ŠABATA Jaroslav, CSc., býv. pol. prac., Křížkovského 43, Brno
Doc. Dr. ŠAMALÍK František, DrSc., právník a politolog, Pha 3
Prof. Ing. ŠILHAN Věněk, CSc., ekonom, Jeseniova 105, Pha 3
Doc. Ing. ŠIMON Bohumil, CSc., ekonom a politik, Solidarita 633, Pha 10
Doc. Dr. ŠINDELÁŘ Jan, CSc., filosof, Konžská 645, Pha 6
ŠTOLOVSKÁ Marie, Levá 6, Pha 4
ŠTOVÍČKOVÁ Věra, novinářka, U Staré štoly 4, Pha 1
Dr. ŠUMAVSKÝ Miroslav, historik, Jakutská 13, Pha 10
TATARKA Dominik, spisovatel, Mišíkova 6, Blava
TREFULKA Jan, spisovatel, Barvičova 61, Brno
VACULÍK Ludvík, spisovatel, Veletržní 21, Pha 7
VANĚČEK František, novinář, Maříkova 2, Pha 6
Dr. VITÁČEK Jaroslav, býv. pol. prac., Topolová 14, Pha 10
VODSLOŇ František, býv. politik, Dobřichovice 104
VONDRA Přemysl, novinář, K louži 10, Pha 10
Dr. VRABEC Václav, novinář a historik, K lučinám 20, Pha 3
ZÁRUBA Jiří, architekt, Janáčkovo náměstí 39, Pha 5
Dr. ZELENKOVÁ Jiřina, lékařka, Výletní 346, Pha 4
ZEMAN Rudolf, novinář, Nový svět 4/89, Pha 1
ZIKMUNDOVSKÝ Zdeněk, býv. stát. zam., Pha 8
Doc. Ing. ZUKAL Rudolf, CSc., ekonom, Na Dolinách 3, Pha 4
PhDr. KADLECOVÁ Erika, CSc., socioložka, Na padesátém 7/778, Pha 10

<Dokument č. 4c>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 „prosonistického“ zaměření zpracovaný X. správou FMV

BRIKIUS Eugen, svobodné povolání, Radhoštská 3, Praha 3¹³⁸
Dr. BROD Toman, CSc., historik, Masná 9, Praha 1
Ing. BUDÍN Stanislav, novinář, Slancova 1252, Praha 8, s. Ďáblice
DIENSTBIER Jiří, novinář, Podskalská 8, Praha 2
Dr. EFFENBERGER Vratislav, CSc., estetik, Vlad. Vančury 11, Pha 5
FÁROVÁ Anna, historička umění, Anny Letenské 17, Praha 2
Prof. dr. HÁJEK Jiří, DrSc., politik, Kosatcova 11, Praha 10
Doc. Ing. HERMACH Jiří, filozof[!], Hoření 2, Praha 5
HIRŠAL Josef, spisovatel, V Horní Stromce 6, Praha – Vinohrady
HORÁK Robert, býv. politický pracovník, Bubenská 3, Praha 7
Dr. HYNDRÁK Václav, historik, Voříškova 9, Praha 6
Prof. Dr. JIČÍNSKÝ Zdeněk, DrSc., právník, Pařížská 12, Praha 1
KLIMENT Alexandr, spisovatel, Švédská 45, Praha 5
Dr. KRIEDEL František, politik a lékař, Na Smetance 16, Praha 2
KYNCL Karel, novinář, Lounských 12, Praha 4
LEDERER Jiří, novinář, Bílinská 496, Praha – Prosek
Dr. MACHONIN Sergej, divadelní kritik a překl[adatel], W. Piecka 64, Pha 2
MÜLLER Jiří, Babákova 3-5, Brno
Dr. NEPRAŠ Vladimír, novinář, Bítovská 9, Praha 4
Dr. NEUMANNOVÁ Jana, CSc., historička, Obránců míru 92, Praha 7
Dr. PACOVSKÝ Ludvík, novinář, Washingtonova 9, Praha 1
Dr. PICHLÍK Karel, historik, U Plátenice 13, Praha 5 – Smíchov
Dr. PITHART Petr, právník, Dražického nám. 10, Praha 1
RUML Jiří, novinář, Kremelská 104, Praha 10
Dr. RYCHETSKÝ Pavel, právník, Antala Staška 41, Praha 4
Dr. SEKANINOVÁ-ČAKRTOVÁ Gertruda, právnička a diplomatka, Šárecká 6, Praha 6
SIDON Karol, spisovatel, Kyjevská 5, Praha 6
SLÁNSKÁ Josefa, Pionýrů 69, Praha 6
Ing. SLÁNSKÝ Rudolf, technik, Leninova 674, Praha 6
STERN Vladimír, býv. stát. zaměstnanec, Veletržní 17, Praha 7
STERNOVÁ Jana, Veletržní 17, Praha 7
ŠŤOVÍČKOVÁ Věra, novinářka, U staré školy 4, Praha 1
ŠVERMOVÁ Marie, Náměstí svobody 1, Praha 6
UHDE Milan Dr., spisovatel, Barvičova 59, 602 00 Brno
VLADISLAV Jan, spisovatel, Bělohorská 140, Praha 6

*ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 125-126. Signatáři prosonistického zaměření, neda-
továno. Originál, strojopis, 2 s.*

¹³⁸ Po pravé anebo po levé straně každého záznamu (až na Hájka, Horáka a pravděpodobně Hyndráka, u něhož bylo „S“ zaškrtnuto) je modrým perem poznamenáno: „S“

<Dokument č. 4d>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 „trockistického“ zaměření zpracovaný X. správou FMV

BAŠTA Jaroslav, dělník, Kukelska 922 b 16, Pha 9¹³⁹
BIDLASOVÁ Jitka, úřednice, Zborovská 44, Pha 5
DEJMAL Ivan, dělník, Čelná 63, Pha 10
KORČIŠ Vavřinec st., sociolog, ul. ČSM 1679, Litvínov 6
KORČIŠ Vavřinec ml., dělník, Kolínská 15, Pha 2
SUK Jaroslav, dělník, Čelní 63, Pha 10
SUKOVÁ Věra, novinářka, Sečská 1851/14, Pha 10
ŠABATOVÁ – UHLOVÁ Anna, úřednice, Anglická 8, Pha 2
ŠREMR Pavel, mikrobiolog, Tržiště 2, Benešov u Prahy
ŠUSTROVÁ Petruška, úřednice, Kolínská 15, Pha 3
Ing. TYL Miroslav, technik, Žernovská 2317, Pha 10
Ing. UHL Petr, technik, Anglická 8, Pha 2

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 129. Seznam signatářů „CHARTY 77“ trockistického zaměření, nedatováno. Originál, strojpis, 1 s.

<Dokument č. 4e>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z církevních kruhů zpracovaný X. správou FMV

BALABÁN Milan, duchovní, Mostecká 11, Pha 1¹⁴⁰
BŘEZINA Aleš, zřízenec, Michelská 27, Pha 4
Dr. HEJDÁNEK Ladislav, filosof, Slovenská 11, Pha 2
Dr. KADLECOVÁ Erika, CSc., socioložka, Na padesátém 7/778, Pha 10
KARÁSEK Svatopluk, duchovní, Holečkova 15, Pha 5
Ing. KOCÁB Alfréd, duchovní, Husova 15, Mladá Boleslav
Prof. Dr. MACHOVEC Milan, DrSc., filosof, U průhonu 4, Pha 7
MEDEK Ivan, hudební publicista, Janáčkovo nábř. 49, Pha 5
NĚMEC Jiří, psycholog, Ječná 7, Pha 2
NĚMCOVÁ Dana, psycholožka, Ječná 7, Pha 2
REJCHRT Miloš, duchovní, Vršní 60, Pha 8
ŠIMSA Jan, duchovní, Volfova 12, Brno 12
Dr. Ing. TROJAN Jakub, duchovní, Mělnická 44, Neratovice
Doc. Dr. VACKOVÁ Růžena, historička umění, Janáčkovo nábř. 7, Pha 5
Doc. Dr. ZVĚŘINA Josef, duchovní, Pravoúhlá 45, Pha 5

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 130. Seznam signatářů „CHARTY 77“ – představitelů církvi, nedatováno. Originál, strojpis, 1 s.

¹³⁹ Po pravé straně každého záznamu (až na Baštu a Suka) je modrým perem poznamenáno: „S“

¹⁴⁰ Po pravé straně každého záznamu (až na Hejdánka a Šimsu) je modrým perem poznamenáno: „S“

<Dokument č. 4f>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 aktivních ve Společnosti pro lidská práva zpracovaný X. správou FMV¹⁴¹

Prof. Dr. ČERNÝ Václav, literární historik, Pha 6¹⁴²
Dr. HEJDÁNEK Ladislav, filosof, Slovenská 11, Pha 2
KLIMENT Alexandr, spisovatel, Švédská 45, Pha 5
Dr. KRIEGL František, politik a lékař, Na Smetance 16, Pha 2
Dr. LUDVÍK Emil, hudební skladatel, Tychonova 3, Pha 6
Prof. Dr. MACHOVEC Milan, DrSc., filosof, U průhonu 4, Pha 7
Dr. PITHART Petr, právník, Dražického nám. 10, Pha 1
SEIFERT Jaroslav, básník, U Ladronky 23, Pha 6
Doc. Dr. SOUČEK Jan, sociolog, Holečkova 68, Pha 5
ŠKUTINA Vladimír, novinář, Výmolova 8, Pha 5

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 131. Seznam signatářů „CHARTY 77“ činných v SLP, nedatováno. Originál, strojepis, 1 s.

<Dokument č. 4g>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 aktivních ve Sdružení bývalých politických vězňů K – 231 zpracovaný X. správou FMV

Ing. POKORNÝ Zdeněk, technik, Ant. Slavíka 17, Brno¹⁴³
Doc. Dr. VACKOVÁ Růžena, historička umění, Pha 5
Doc. Dr. ZVĚŘINA Josef, duchovní, Pravouhlá 45, Pha 5

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 132. Seznam signatářů „CHARTY 77“ činných v K-231, nedatováno. Originál, strojepis, 1 s.

<Dokument č. 4h>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 aktivních v Klubu angažovaných nestraníků zpracovaný X. správou FMV

Ing. BATTĚK Rudolf, sociolog, Křižíkova 78, Pha 8¹⁴⁴
Prof. Dr. ČERNÝ Václav, historik, Jugosl. part. 34, Pha 5
HAVEL Václav, spisovatel, U dejvického rybníčku, Pha 6
Doc. Dr. KOHOUT Luboš, CSc., politolog, Václavská 24, Pha 2
KYNCL Karel, novinář, Lounských 12, Pha 4

¹⁴¹ Srov. LUDVÍK, Emil: Společnost pro lidská práva a Charta 77. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 92–93.

¹⁴² Po pravé straně každého záznamu (až na Hejdánka) je modrým perem poznamenáno: „S“.

¹⁴³ Po pravé straně každého záznamu je modrým perem poznamenáno: „S“.

¹⁴⁴ Po pravé straně každého záznamu (až na Battěka a Kohouta) je modrým perem poznamenáno: „S“.

Dr. LAKATOŠ Milan, CSc., právník, Karlická 316, Černošice
LEDERER Jiří, novinář, Bilinská 496, Pha – Prosek
MÜLLER Jiří, Babákova 35, Brno, Brno
NEDVĚD Jan, novinář, Raisova 4, Pha 6
NĚMEC Jiří, psycholog, Ječná 7, Pha 2
Dr. NEPRAŠ Vladimír, novinář, Bítovská 9, Praha 4
ŠKUTINA Vladimír, novinář, Výmolova 8, Pha 5
Dr. TESAŘ Jan, CSc., historik, Pankrác 2 – Praha 4
VACULÍK Ludvík, spisovatel, Veletržní 21, Pha 7
VOHRYZEK Josef, překladatel, Počernická 469, Pha 10

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 133. Seznam signatářů „CHARTY 77“ činných v KAN, nedatováno. Originál, strojepis, 1 s.

<Dokument č. 4ch>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z řad bývalých příslušníků Sboru národní bezpečnosti a Československé lidové armády zpracovaný X. Správou FMV

Dr. BERÁNEK Jan, Na Pernikářce 14, Pha 6 ¹⁴⁵	ČSLA /VHÚ/
BORSKÝ Jaroslav, Suvorovova 8, Rudná II	MV /rozvědka/
Dr. BROD Toman, CSc., Masná 9, Pha 1	ČSLA /VHÚ/
Dr. HODIC Josef, Kotěrova 2020/7, Pha 6	ČSLA /VPA KG/
PhDr. HYNDRÁK Václav, CSc., Voříškova 9, Pha 6	ČSLA /VHÚ/
Ing. HOŠEK Milan, Biskupcova 16, Pha 3	MV ¹⁴⁶
Ing. RSDr. HROMÁDKO Oldřich, Na bábě 11/4, Pha 6	MV
Dr. JAROŠ Karel, CSc., Kounická, Pha 10	ČSLA
JIRÁČEK Karel, K červenému dvoru 625	MV /rozvědka/
Dr. KLÍPA Bohumír, CSc., Kladenská 34, Pha 6	ČSLA /VHÚ/
Ing. LEŠTÍNSKÝ Jan, Moyzesova 1385, Ostrava	ČSLA
LIŠKA Oldřich, Novodvorská 1122/163, Pha 4	MV
NOVÁK Václav, Wilhelma Piecka 313/13, Pha 2	MV
SACHER Vilém, Pha 2 – Vinohrady	ČSLA
ZIKMUNDOVSKÝ Zdeněk, Provaznická 387/2, Pha 1	MV

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 134. Seznam signatářů z řad bývalých příslušníků MV a ČSLA, nedatováno. Originál, strojepis, 1 s.

¹⁴⁵ Po pravé straně každého záznamu (až na Beránka, Borského, Hodge, Hyndráka a Hromádku) je modrým perem poznamenáno: „S“.

¹⁴⁶ Srov. BARTA, Milan: *Vyvinout maximální tlak na psychiku*, s. 94–95.

<Dokument č. 4i>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 z řad bývalých vědeckých a kulturních pracovníků zpracovaný X. správou FMV

- Dr. BERÁNEK Jan, historik, Na Perníkářce 14, Praha 6¹⁴⁷
Dr. BRABEC Jiří, CSc., literární historik, Kubelíkova 61, Pha 3
Dr. BROD Toman, CSc., historik, Masná 9, Praha 1
Prof. Dr. ČERNÝ Václav, literární historik, Jug. partyzánů 34, Pha 6
Dr. ČUTKA Jiří, vědecký pracovník, Leninova 114, Praha 6
Dr. DOLEŽAL Jiří, CSc., historik
Doc. Dr. DUBSKÁ Irena, filosofka, Soukenická 11, Praha 1
Dr. DUBSKÝ Ivan, CSc., filosof, u Jar. Resslerové, Konviktská 13, Pha 1
DVOŘÁK Ladislav, spisovatel, Srbská 1, Praha 6
Dr. EFFENBERGER Vratislav, CSc., estetik, Vlad. Vančury 11, Pha 5
FÁROVÁ Anna, historička umění, Anny Letenské 17, Praha 2
Doc. HÁJEK Miloš, CSc., historik, Náprstkova 10, Praha 1
Ing. HANZELKA Jiří, spisovatel, Na Míčánce 19, Praha 6
HAVEL Václav, spisovatel, U dejvického rybníčku 4, Praha 6
HEJDA Zbyněk, spisovatel, Háje 573, Praha 4
Dr. HEJDÁNEK Ladislav, filozof, Slovenská 11, Praha 2
Doc. Ing. HERMACH Jiří, filozof, Hoření 2, Praha 5
Dr. HODIC Josef, historik, Kotěrova 7, Praha 6
Doc. Dr. HÜBL Milan, historik, Na Březince 14, Praha 5
Dr. HY[N]DRÁK Václav, historik, Voříškova 9, Praha 6
Dr. JAROŠ Oldřich, historik, V zápolí 31, Praha – Michle
Doc. Dr. JAROŠOVÁ Věra, CSc., V zápolí 31, Praha – Michle
Prof. Dr. JIČÍNSKÝ Zdeněk, DrSc., právník, Pařížská 12, Praha 1
Doc. Dr. JIRÁNEK František, pedagog, U Kolejí 15, Praha – Liboc
JIROUSOVÁ Věra, historička umění, Navrátilova 11, Praha 1
Dr. JODL Miroslav, CSc., sociolog, Sládkovičova 16, Praha – Krč
JURÁČEK Pavel, filmový režisér, Hvozdy 0448, 252 05 Hvozdice
KABEŠ Petr, spisovatel, Břetislavova 8, Praha 1
Prof. Dr. KADLEC Miroslav, ekonom, Na padesátém 7/778, Praha – Stra[šnice]
Prof. Dr. KADLEC Vladimír, DrSc., ekonom a politik, Křivoklát 121
Dr. KADLEVOVÁ [KADLECOVÁ] Erika, CSc., socioložka, Na padesátém 7/778, Pha – Stra
Prof. Dr. KAŠÍK Vladimír, DrSc., historik, Hradební 5, Praha 1
Dr. KAUTMAN František, CSc., Jabloňová 55, Praha – Zahradní město
Dr. KLÍPA Bohumír, CSc., historik, Kladenská 34, Praha 6
Prof. Dr. KLOFÁČ Jaroslav, DrSc., sociolog, Srázná 7, Praha – Braník
Doc. Dr. KLOKOČKA Vladimír, právník, Ruzínovská 1160, Pha – Krč
Doc. Dr. KOHOUT Luboš, CSc., politolog, Varšavská 24, Praha 2
KOHOUT Pavel, spisovatel, Hradčanské nám. 1, Praha 1
KOLÁŘ Jiří, spisovatel a výtvarník, Hvězdoslavova 4, Pha - Vinohr[ady]
Dr. KOMEDA Václav, historik, Litavská 605, Praha 9, Čakovice
Doc. Ing. KRÁL Miloslav, CSc., věd[ecký] pracovník, Na Petřínách 46, Pha 6
Doc. Dr. KŘEN Jan, DrSc., historik, Hradešínská 47, Praha 10

¹⁴⁷ Po pravé straně každého záznamu (až na Beránka, Hejdánka, Hodice, Hyndráka a Juráčka) je modrým perem poznamenáno: „S“

Dr. LAKATOŠ Michal, CSc., právník, Karlická 316, Černošice 1
LOPATKA Jan, literární kritik, Vlašská 10, Praha 1
LUKEŠ Klement, Celetná 10, Praha 1
Dr. MACHONIN Sergej, div[adelní] kritik a překlad[atel], W. Piecka 64, Pha 2
MAŠÍNOVÁ Jelena, scénáristka, Hradčanské nám. 1, Praha 1
Dr. MENERT Evžen, CSc., filozof, Karlova 22, Praha 1
Dr. MEZNÍK Jaroslav, historik, Vránova 107, Brno-Řečkovice
Doc. Dr. MLYNÁRIK Ján, CSc., historik, Nosticova 4, Praha 1
Doc. Dr. MLYNÁŘ Zdeněk, CSc., právník a politik, Soukenická 11, Pha 1
Dr. NEPRAŠ Vladimír, novinář, Bítovská 9, Praha 4
NEUMANNOVÁ Jana, CSc., historička, Obránců míru 92, Praha 7
Dr. OPAT Jaroslav, CSc., historik, Na Topolce 3, Praha 4
Dr. OTÁHAL Milan, CSc., historik, Hlavní 7, Pha 4 – Spořilov
Dr. PACOVSKÝ Ludvík, novinář, Washingtonova 9, Praha 1
PALOUŠ Martin, programátor, Všehrdova 14, Praha 1
Prof. Dr. PATOČKA Jan, DrSc. Dr.h.c., filozof, Tomanova 44, Pha 6
Dr. PECKA Karel, spisovatel, Jahodová 2889, Praha 10
Dr. PICHLÍK Karel, historik, U Plátenice 13, Praha 5 – Smíchov
PRIKAZSKÝ Vladimír, novinář, Kurkova 1210/6, Pha 8 – sídl. Ďáblice
RUML Jiří, novinář, Kremelská 104, Praha 10
SEIDLOVÁ Helena, knihovnice, Čerchovská 3, Praha 2
Nár. umělec SEIFERT Jaroslav, básník, U Ladronky 23, Pha 6
Doc. Dr. SOUČEK Jan, sociolog, Holečkova 88, Pha 5 – Košře
Dr. SUCHÝ Čestmír, novinář, Kladská 21, Praha 2
Doc. Dr. ŠAMALÍK František, DrSc., právník a politolog, Biskupcova 95, Praha 3
Prof. Ing. ŠILHAN Věnek, CSc., ekonom, Jeseniova 105, Pha 3
Doc. Ing. ŠIMON Bohumil, CSc., ekonom a pol[itik], Solidarita A VI633, P 10
Doc. Dr. ŠINDELÁŘ Jan, CSc., filozof, Konžská 645, Praha 6
ŠŤOVÍČKOVÁ Věra, novinářka, U staré štoly 4, Praha 1
Dr. ŠUMAVSKÝ Miroslav, historik, Jakutská 13, Praha 10 – Vršovice
Prof. Dr. TARDY Vladimír, psycholog a filozof, Cukrovarnická 34, P-6
Zasl[oužilý] umělec TATARKA Dominik, spisovatel, Mišíkova 6, Bratislava
Dr. TESAŘ Jan, CSc., historik, Pankrác II, 1580, P-4 Nusle, Kotorská 3[?]
Dr. TOMIN Julius, filozof, Keramická 3, Praha 7
TREFULKA Jan, spisovatel, Barvičova 61, 602 00 Brno
Doc. Dr. VACKOVÁ Růžena, historička umění, Janáčkova náb. 7, Pha 5
VACULÍK Ludvík, spisovatel, Veletržní 21, Praha 7
Doc. Ing. ZUKAL Rudolf, CSc., ekonom, Na dolinách 3, Praha 4 - Podolí

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 135–137. Seznam signatářů „CHARTY 77” – představitelů církví, nedatováno. Originál, strojopis, 3 s.

<Dokument č. 4j>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam signatářů Charty 77 odsouzených po roce 1968 s uvedením právní kvalifikace zpracovaný X. správou FMV

[...] ¹⁴⁸

PhDr. BARTOŠEK Karel, Praha 5 ¹⁴⁹	§ 100 – 1 rok OS /podmíněně/
BAŠTA Jaroslav, Praha 9	§ 98 – 2 roky OS
Ing. BATTĚK Rudolf, Praha 8	§ 98 – 3 roky OS
BRABENEC Vratislav, Praha – Hor. Počer.	§ 202 – 8 měsíců OS
BRIKCIUS Eugen, Praha 3	§ 202 – 8 měsíců OS
DEJMAL Ivan, Praha 10	§ 98 – 2 roky OS
Ing. FRIDRICH Karel, Brno	§ 98 – 18 měs. OS
Dr. HEJDÁNEK Ladislav, Praha 2	§ 100 – 9 měs. OS
Doc. Dr. HÜBL Milan, Praha 5	§ 98 – 6 ½ roku OS
Ing. JÍRA Jaroslav, Pha – Vršovice	§ 98 – 3 roky OS
KARÁSEK Svatopluk, Praha 5	§ 202 – 8 měsíců OS
Prof. Dr. KLOFÁČ Jaroslav, Pha 4	§ 98 – 2 roky OS
KORČIŠ Vavřinec, Praha 2	§ 98 – 15 měs. OS
KYNCL Karel, Praha 4	§ 98 – 3 roky OS
Ing. LEŠTÍNSKÝ Jan, Ostrava Poruba	§ 100 – 6 měsíců OS
Dr. LITERA Jaromír, Praha 10	§ 98
Dr. MEZNÍK Jaroslav, Brno-Řečkovice	§ 98 – 4 roky
Dr. MURAŠKO Pavel, Praha 6	§ 98
MÜLLER Jiří, Brno	§ 98 – 5 ½ roku OS
Dr. NEPRAŠ Vladimír, Praha 4	§ 98, § 112
Ing. POKORNÝ Zdeněk, Brno	§ 98 – 3 roky OS
Dr. PŘIKRYL Zdeněk, Brno	§ 98 – 5 ½ roku OS
SUK Jaroslav, Praha 10	§ 98 – 2 roky OS
ŠABATA Jan, Brno	§ 98 – 2 ½ roku OS
Dr. ŠABATA Jaroslav, Brno	§ 98 – 6 ½ roku OS
ŠABATA Václav, Brno	§ 98 –
ŠABATOVÁ – UHLŮVÁ Anna, Praha 2	§ 98 – 2 roky OS
ŠKUTINA Vladimír, Praha 5	§ 98
ŠREMR Pavel, Benešov u Prahy	§ 98 – 26 měsíců OS
ŠUSTROVÁ Petruška, Praha 3	§ 98 – 2 roky OS
Dr. TESAŘ Jan, Praha 4	§ 98 – 4 roky OS
Ing. UHL Petr, Praha 2	§ 98 – 4 roky OS
VOKATÝ Zdeněk, Nový Malín, okr. ŠUMPERK	§ 202
VONDRA Přemysl, Praha 10	§ 100
Ing. VYROUBAL Alois, Brno	§ 98 – 3 roky OS

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 127–128. Seznam signatářů trestaných po r. 1968, nedatováno. Originál, strojopis, 2 s.

¹⁴⁸ V záhlaví je poznámka tužkou: 35 osob.

¹⁴⁹ Po pravé straně každého záznamu (až na Vokatého) je modrým perem poznamenáno: „S“.

<Dokument č. 4k>

[1977, 10. ledna – Praha.] Seznam deponovaných signatářů Charty 77 a návrh X. správy FMV na operativní využití některých z nich¹⁵⁰

- BEDNÁŘ Jan – nar. 1. 2. 1953 Praha, bytem Praha 4, Novodvorská 416, svobodný, studující VŠE
Jedná se o syna býv. redaktorky Otky BEDNÁŘOVÉ – bez politické příslušnosti.
- DOLEŽAL Václav – nar. 27. 5. 1916 Ústí nad Orlicí, bytem Praha 10, Průběžná 1841/23, dříve zam. na ÚV KSČ jako vedoucí kádrového odboru, nyní důchodce.
Vyloučen z KSČ, společně se STEHLÍKEM, RICHTEREM a MICKOVOU se zúčastňuje různých nátlakových a protestních akcí.
- Dr. DRTINA Prokop – nar. 13. 4. 1900, bytem Praha 2, Mikovcova 8, býv. ministr spravedlnosti, přísl. Československé strany socialistické.
Jako člen K-231 úzce spolupracoval s Karlem NIGRINEM. V r. 1968 se jeho přítel V. HAVEL snažil o DRTINOVU právní i politickou rehabilitaci.
- PhDr. FIŠER Zbyněk – nar. 20. 1. 1930 Praha, bytem Praha 1, Nerudova 51, býv. zam. Filosofického ústavu ČSAV.
Trockisticky orientovaný ideolog skupiny PLASTIC PEOPLE, který má zde přezdívku Egon BONDY. Zúčastňuje se schůzek pravicově orientovaných intelektuálů.
- Prof. Ing. Dr. MALICKÝ Josef CSc. – nar. 25. 8. 1919, bytem Praha 2, Vinohradská 111/109, býv. prac. ČSAV, nyní prac. Technické správy Pražské komunikace, Praha 3, Husitská 12
- NĚMCOVÁ Helena, roz. MATĚJŮ – nar. 17. 1. 1922 Sevlůž (SSSR)¹⁵¹, bytem Praha 7, U elektrárny 137/2, býv. novinářka, nyní v invalidním důchodu.
- POVOLNÁ Věnceslava – nar. 7. 2. 1940 Teherán, bytem Praha 3, Malešická 4, dříve aspirantka FÚ ČSAV, nyní operátorka v PORSu – závod 002, Vodičkova 34, vyloučena z KSČ.
- Dr. POVOLNÝ František – nar. 28. 2. 1932 Kunžat, bytem Praha 3, Malešická 4/2447, dříve sociolog, nyní zam. jako plánovač, Vodní zdroje Praha-Zličín, vyloučen z KSČ.
- SMRKOVSÁ Katrin – nar. 26. 3. 1913, bytem Praha 6, Slunná 8, dříve zam. jako úřednice, nyní důchodce.
Jedná se o vdovu po Josefu SMRKOVSKÉM.
- STRAKA Václav – nar. 8. 4. 1914 Praha, bytem Praha 3, Vinohradská 2343/144, dříve zam. jako redaktor Světa v obrazech, nyní důchodce, vyloučen z KSČ.
- RSDr. STRNAD Bohumil – nar. 13. 8. 1919 v Praze, bytem Praha 5, Janáčkovo nábřeží 476/43, dříve vedoucí tajemník rady ČSVTS Praha – kraj, nyní prac. výr[obního] družstva INSTAV Praha 1, vyloučen z KSČ.
- ŠACH Antonín – nar. 22. 9. 1929 Praha, bytem Praha 6, Bělohorská 1020/54, dříve zam. jako tajemník VV KSČ, nyní zástupce ředitele Farmakologického ústavu ČSAV, Praha 2, Albertov 4, vyloučen z KSČ.

K operativnímu využití jsou z uvedených navrženi:

- BEDNÁŘ Jan – nar. 1. 2. 1953¹⁵²
Prof. Dr. Ing. MALICKÝ Josef, CSc., – nar. 25. 6. 1919¹⁵³

¹⁵⁰ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 19–23.

¹⁵¹ Do roku 1946 Sevljuš, dnes Vinohradov, Zakarpatská oblast Ukrajiny.

¹⁵² K osobě J. Bednáře byl 3. oddělením 2a odboru S-StB Praha 26. 4. 1977 zaveden osobní spis NO „Bedna“ (reg. č. 27354), nejprve kategorie 3/510, posléze 1/214, archivován 11. 11. 1982. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 723308 MV.

¹⁵³ K osobě J. Malického byl 2. oddělením 4. odboru X. S-FMV 12. 3. 1977 zaveden osobní spis PO „Malý“ (reg. č. 12905), 16. 6. 1975 přeregistrován na osobní spis KTS a zřejmě 3. oddělením 1. odboru X. S-FMV 9. 11. 1978 na agenturní svazek, archivován 10. 7. 1985. Srov. ABS, f. MV-TS, arch. č. 758898 MV.

RSDr. STRNAD Bohumil – nar. 13. 8. 1919¹⁵⁴

ŠACH Antonín – nar. 22. 9. 1928

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 118-120. Seznam signatářů, kteří dle zabavené kartotéky nechtěli být zveřejněni a návrh některých z těchto osob k operativnímu využití, nedatováno. Originál, strojepis, 3 s.

<Dokument č. 5>

[1977, 11. ledna – Praha.] Usnesení zástupce náčelníka I. odboru Správy vyšetřování Státní bezpečnosti pplk. Jindřicha Křištofa o zahájení trestního stíhání proti autorům a rozšiřovatelům Prohlášení Charta 77, čj. VS-ČVS-3/120-77¹⁵⁵

Podle § 160 odst. 1 tr. řádu zahájí tr. stíhání ve věci pro tr. čin poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zákona, který byl spáchán dosud nezjištěnými československými občany od prosince 1976 až do současné doby v Praze i jinde tím, že v cizině za pomoci zahraničních sdělovacích prostředků umožnili a dosud umožňují rozšiřovat nepravdivé zprávy o poměrech v republice a tím poškozují její zájmy.

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením ze dne 6. 1. 1977 pod čj. OS-0011/02-77 zahájil vyhledavatel Správy SNB hl. m. Prahy a Středočeského kraje podle § 160 odst. 2 tr. řádu trestní stíhání ve věci podezření ze spáchání trestného činu podvracení republiky § 98 odst. 1 tr. zákona, neboť bylo zjištěno, že dosud nezjištěné osoby z nepřátelství k socialistickému státnímu zřízení republiky v Praze a jinde vyhotovily, rozmnožily a rozšiřovaly písemnost „Prohlášení Charty 77“, která hrubě a tendenčně napadá socialistické, společenské a státní zřízení republiky.¹⁵⁶

V průběhu vyšetřování bylo zjištěno, že shora uvedená písemnost byla zveřejněna v zahraničních sdělovacích prostředcích za pomoci některých československých občanů, kteří se podíleli na vyhotovení, rozmnožení a rozšiřování „Prohlášení Charty 77“.

Tato skutečnost je dokumentována dosavadními výsledky vyšetřování a zprávami zahraničních tiskových agentur.

P o u č e n í :

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou je možno podat do tří dnů ode dne doručení tohoto usnesení u vyšetřovatele StB. Stížnost nemá odkladný účinek.

Vyšetřovatel StB :
pplk. Jindřich Křištof [...] ¹⁵⁷

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 1, č. l 3-4. USNESENÍ, 11. 1. 1977. Originál, strojepis, 2 s.

¹⁵⁴ K osobě B. Strnada byl 1. oddělením 2b odboru S-StB Praha 16. 6. 1977 zaveden osobní spis NO „Trnka“ (reg. č. 27234), nejprve kategorie 2/470, posléze 3/977, zničen 23. 4. 1987.

¹⁵⁵ Srov. BLÁŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 83–84; ČISAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 204–205.

¹⁵⁶ Srov. dokument č. 1.

¹⁵⁷ Vlastnoruční podpis: *Křištof J.*; přes schvalovací doložku je velké kulaté razítko: Správa vyšetřování Státní bezpečnosti 5.

<Dokument č. 6>

[1977, 13. ledna – Praha.] Průvodní dopis náčelníka X. správy FMV, v jehož příloze byl Správě vyšetřování StB zaslán seznam signatářů Charty 77 vedených v operativních svazcích centrálních i teritoriálních součástí Státní bezpečnosti, čj. VN-0075/2-77

Vážený soudruhu náčelníku,

v příloze¹⁵⁸ zaslám seznam signatářů „CHARTA 77“, kteří jsou vedeni v operativních svazcích odborů X. správy FMV, na dalších Správách FMV¹⁵⁹ a Správách StB v krajích.

Se soudružským pozdravem

genmjr. RSDr. STÁREK Vladimír
[...]¹⁶⁰

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 17, č. l. 385. Průvodní dopis náčelníka X. S-FMV, 13. 1. 1977. Originál, strojopis, 1 s.

<Dokument č. 7a>

[1977, 20. ledna – Praha.] Průvodní dopis náčelníka Správy vyšetřování Státní bezpečnosti plk. JUDr. Rudolfa Šubrta adresovaný náměstkovi ministra vnitra ČSSR plk. JUDr. Miroslavu Vaníčkovi, čj. VS-ČVS-003/120-1977

Náměstek ministra vnitra ČSSR
s. plk. JUDr. Miroslav VANÍČEK
P r a h a
CHARTA 77 – s t a n o v i s k o
Příloha:¹⁶¹

V příloze předkládám podle Vašeho pokynu požadované stanovisko v trestní věci CHARTA 77.

Náčelník Správy vyšetřování StB:
plk. JUDr. Rudolf Š U B R T [...]¹⁶²

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 17, č. l. 118. CHARTA 77 – s t a n o v i s k o, 20. 1. 1977. Výtisk č. 3. Originál, strojopis, 1 s.

¹⁵⁸ K dopisu byly přiloženy přílohy v rozsahu: 14/49. Ve vyšetřovacím spise se bohužel tyto přílohy nenacházejí; pouze jedna složka obsahuje rukou psaný abecední seznam signatářů Charty 77 (rozčleněný do kategorií: deponované osoby, signatáři se zabaveným prohlášením a signatáři bez prohlášení), zpracovaný SV StB zjevně za využití těchto příloh. Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. 33766 MV, sv. č. 10, č. l. 1–31. Abecední seznam signatářů CHARTY 77.

¹⁵⁹ Signatáře Charty 77 rozpracovávaly kromě Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. S-FMV) také Správa kontrarozvědky pro ochranu ekonomiky (XI. S-FMV) a Správa kontrarozvědky v Bratislavě (XII. S-FMV).

¹⁶⁰ Vlastnoruční podpis: *Stárek*.

¹⁶¹ Srov. dokument č. 7b.

¹⁶² Vlastnoruční podpis: *Šubrt*.

<Dokument č. 7b>

[1977, 20. ledna – Praha.] Vyhodnocení obsahu protokolů o výslechu signatářů Charty 77, čj. VS-ČVS-003/120-1977

Do dnešního dne bylo vyslechnuto celkem 200¹⁶³ signatářů – svědků (z toho 11 opakovaně 2 až 5 krát).¹⁶⁴

Provedenými výslechy bylo zjištěno, že

1. – 15 osob, které svými podpisy stvrdily souhlas s prohlášením CHARTY 77, věděly, že bude zasláno ke zveřejnění do zahraničí;
– 149 osob prohlášení CHARTY 77 podepsalo, s obsahem souhlasí, avšak k podrobnostem, tj. k organizování celé akce, k jednotlivým osobám, které se na této akci podílely, odmítlo vypovídat; z tohoto počtu několik osob prohlásilo, že prohlášení CHARTY 77 obdrželo poštou, případně vhozením do dopisní schránky. S obsahem souhlasilo, podepsalo a poštou odeslalo na adresu některého z mluvčích CHARTY 77.
2. – 2 osoby¹⁶⁵ vypověděly, že s obsahem prohlášení CHARTY 77 byly jen částečně seznámeny, úplný text neobdržely, přesto však s prohlášením vyslovily svůj písemný souhlas.
3. – 32¹⁶⁶ osob z celkového počtu vyslechnutých vypovědělo, že prohlášení CHARTY 77 četlo a bylo seznámeno s tím, že toto prohlášení bude doručeno vrcholným stranickým a státním orgánům[,] a spolu s dalšími však nemělo vědomost o tom, že bude odesláno ke zveřejněním tiskovým agenturám kapitalistických států, když se tak stalo, cítilo se oklamáno.

Jde o následující osoby:

J. JOHN,¹⁶⁷

V. KADLEC,¹⁶⁹

S. BUDÍN,¹⁷¹

T. BROD,¹⁷²

Z. ZIGMUNDOVSKI [ZIKMUNDOVSKÝ],¹⁷⁴

Ing. M. HOŠEK,¹⁷⁶

Ing. J. STEHLÍK,¹⁶⁸

D. STEHLÍKOVÁ,¹⁷⁰

J. TOPOL,

dr. V. TARDY,¹⁷³

dr. J. SOUČEK,¹⁷⁵

K. [L.] DVOŘÁK,¹⁷⁷

¹⁶³ Podtrženo modrým perem.

¹⁶⁴ Podtrženo modrým perem.

¹⁶⁵ Podtrženo fialovou tužkou.

¹⁶⁶ Dvojitě podtrženo fialovou tužkou.

¹⁶⁷ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né*.

¹⁶⁸ Zleva jméno fialově zaškrtnuto; po levé straně pod sebou dopsána modrým perem jména: *prof. Kadlec?, K. Moučková, Bělohoubek?, Malický?, Jiránek?, Sluková?*

¹⁶⁹ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né*.

¹⁷⁰ Zleva jméno modře zaškrtnuto.

¹⁷¹ Za jménem fialovou tužkou otazník.

¹⁷² Za jménem poznámka modrou tužkou: *né*.

¹⁷³ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto; za jménem hnědou tužkou otazník.

¹⁷⁴ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto; za jménem poznámka modrou tužkou: *né*.

¹⁷⁵ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto.

¹⁷⁶ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto.

¹⁷⁷ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto.

J. JÍRŮ,¹⁷⁸
V. DOLEŽAL,¹⁸⁰
V. STRAKA,¹⁸²
dr. J. ŠINDELÁŘ,¹⁸³
J. HANÁK,¹⁸⁴
O. HANEL,¹⁸⁵
J. KOLÁŘ,¹⁸⁶
D. NĚMCOVÁ,¹⁸⁸
M. PALOUŠ,¹⁹⁰
dr. M. ŠUMAVSKÝ,

L. ŘÍHA,¹⁷⁹
Z. FOŘT,¹⁸¹
J. BEDLÁKOVÁ,
J. CÍSAŘOVSKÝ,
M. FILIPOVÁ,
Ing. A. KOCÁB,
J. DAUBNER,¹⁸⁷
dr. J. DOLEŽAL,¹⁸⁹
dr. I. DUBSKÁ,¹⁹¹
V. EFFENBERGER¹⁹²

4. – 2 osoby¹⁹³, které prohlášení CHARTY 77 podepsaly (JUDr. Antonín ŠACH¹⁹⁴, RSDr. B. STR-NAD¹⁹⁵) v současné době se od ní distancují.

Doposud zbývá vyslechnout asi 27¹⁹⁶ signatářů prohlášení CHARTY 77, kteří nemohli být vyslechnuti v důsledku nemoci, pro nepřítomnost na území ČSSR, resp. v důsledku neudělení souhlasu k provedení jejich výsledku.

Do současné doby bylo provedeno 43 domovních¹⁹⁷ prohlídek, které se dosud vyhodnocují.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 207-209. Zhodnocení signatářů, kteří byli dosud vyslechnuti podle jejich stanovisek a názorů zachycených v protokolech o výsledku svědků, nedatováno. Originál, strojepis, 3 s.

¹⁷⁸ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto.

¹⁷⁹ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto; za jménem fialovou tužkou otazník.

¹⁸⁰ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto.

¹⁸¹ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto.

¹⁸² Zleva jméno hnědě zaškrtnuto. Po levé straně poznámka černým perem: *Straka, Souček a Fořt navíc uvedli, že kdyby věděli o záměru poslat Chartu do zahraničí, že by ji nepodepsali.* (Všechna tři jména v seznamu zaškrtnuta černým x).

¹⁸³ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né.*

¹⁸⁴ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto; za jménem hnědou tužkou otazník.

¹⁸⁵ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né.*

¹⁸⁶ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto; za jménem hnědou tužkou otazník.

¹⁸⁷ Zleva jméno hnědě zaškrtnuto; za jménem hnědou tužkou otazník.

¹⁸⁸ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né.*

¹⁸⁹ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né.*

¹⁹⁰ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né.*

¹⁹¹ Za jménem poznámka modrou tužkou: *né.*

¹⁹² Za jménem poznámka modrou tužkou: *né*; pod jménem černým perem doplněna hnědě zaškrtnutá jména: *FIŠER, PE-TRÁČEK, BEŠTA.*

¹⁹³ Dvojitě fialově podtrženo.

¹⁹⁴ Hnědě zatrženo.

¹⁹⁵ Hnědě zatrženo.

¹⁹⁶ Modře zatrženo.

¹⁹⁷ Číslovka a slovo v modrém obdélníku.

<Dokument č. 8a>

[1977, 21. ledna – Praha.] Průvodní dopis náčelníka Správy vyšetřování Státní bezpečnosti plk. JUDr. Rudolfa Šubrta adresovaný náměstkovi ministra vnitra ČSSR plk. JUDr. Miroslavu Vaničkovi, čj. VS-ČVS-003/120-1977

Náměstek ministra vnitra ČSSR
s. plk. JUDr. Miroslav VANÍČEK
P r a h a
CHARTA 77 - s t a n o v i s k o
Příloha: 1/4¹⁹⁸

V příloze předkládám podle Vašeho pokynu informaci o podkladech ke vznesení obvinění proti osobám uvedeným v příloze.

Náčelník Správy vyšetřování StB:
plk. JUDr. Rudolf Š U B R T [...] ¹⁹⁹

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 17, č. l. 194. CHARTA 77 – i n f o r m a c e, 21. 1. 1977. Výtisk č. 3. Originál, strojopis, 1 s.

<Dokument č. 8b>

[1977, 21. ledna – Praha.] Informace o podkladech ke vznesení obvinění v trestní kauze „CHARTA 77“, čj. VS-ČVS-003/120-77

Dne 6. ledna 1977 bylo zahájeno ve smyslu § 160 tr. řádu trestní stíhání ve věci pro podezření ze spáchání trestného činu podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zák.²⁰⁰ První fáze vyšetřování byla zaměřena zejména na výslechy svědků z řad signatářů CHARTY 77, kterých bylo doposud vyslechnuto celkem 200, z toho 11 svědků opakovaně 2 x až 5 x. Doposud zbývá vyslechnout cca 27 signatářů CHARTY 77, kteří nemohli být z různých důvodů zatím vyslechnuti (nemoc, pobyt v zahraničí apod.), dále nebyli vyslechnuti signatáři[,] k jejichž výslechu nebyl dán souhlas.²⁰¹

¹⁹⁸ Srov. dokument č. 8b.

¹⁹⁹ Vlastnoruční podpis: Šubrt.

²⁰⁰ Srov. dokument č. 1.

²⁰¹ Srovnávací dokument č. 7b. Ve vyšetřovacím spisu je uložen rukopisný seznam: 1.) Hübl Milan, 2.) Šabata st., 3.) Müller Jiří, 4.) Rusek, 5.) Švermová Marie, 6.) Slánský Rudolf, 7.) Slánská Josefa, 8.) Seifert Jaroslav, 9.) Tatarka Dominik. ABS, f. MV-V, arch. č. 33766 MV, sv. č. 10, č. l. 38. Zákaz výslechu signatářů.

Do současné doby bylo provedeno 43 domovních prohlídek, jejichž vyhodnocování pokračuje.²⁰²

Z výsledků dosud provedených procesních úkonů vyplývají dostatečné podklady ke vznesení obvinění:

A/ 1. Pro trestné činy podvracení republiky podle § 98 odst. 1, odst. 2, písm. b/ tr. zák. a poškození zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zák.:

prof. dr. Jiří HÁJEK, DrSc., nar. 6. 6. 1913, bytem Krhanice 133, okr. Benešov,
Václav HAVEL, nar. 5. 10. 1936, bytem Praha 6, U Dejvického rybníčku č. 4,
prof. dr. Jan PATOČKA, DrSc., nar. 1. 6. 1907, bytem Praha 6, Tomanova 1351/44,
doc. dr. Zdeněk MLYNÁŘ, nar. 22. 6. 1930, bytem Praha 1, Soukenická 1196/11.

2. Pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zák.:

Ludvík VACULÍK, nar. 23. 7. 1926, bytem Praha 7, Veletržní 21,
Pavel LANDOVSKÝ²⁰³, nar. 11. 9. 1936, bytem Praha 5, Mělnická 10.

3. Pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a/, odst. 2 tr. zák.:

dr. Jiří NĚMEC, nar. 18. 9. 1932, bytem Praha 2, Ječná č. 3048/7,

4. Pro trestný čin poškození zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zák.:

Pavel KOHOUT, nar. 20. 7. 1927, bytem Praha 1, Hradčanské náměstí č. 1.

²⁰² Ve vyšetřovacím spisu je uložen tento rukopisný seznam osob, u nichž proběhly domovní prohlídky: 1.) Balabán Milan – nebylo nic zabaveno, 2.) Ing. Battěk Rudolf – není uvedeno zda věci vráceny, 3.) PhDr. Beránek Jan – není nic vráceno, 4.) Dr. Brod Toman – vrácena část věci, 5.) Ing. Budín Stan. – vrácena část věci, 6.) JUDr. Čepková Alena – vrácena část věci, 7.) Čejka Karel – vrácena část věci, 8.) Dymáček Michal – všechny věci vráceny, 9.) Diensbir [!] Jiří – nic nebylo vráceno, 10.) Dr. Doležal Jiří – vše bylo vráceno, 11.) Dubský Ivan – nic nebylo vráceno, 12.) Doležal Bohuslav – vrácena část věci, 13.) Effenberger Vratislav – nic nebylo vráceno, 14.) Erteltová Zdena – nic nebylo vráceno, 15.) Fořt Zdeněk – vrácena jen část věci, 16.) Ing. Fridrich Stan. – nic nebylo vráceno, 17.) Havel Václav – vrácen jen psací stroj, 18.) Hejdánek Ladislav – nic nebylo vráceno, 19.) Herbst Karel – vrácena část věci, 20.) Korčíš Vavřinec – vrácena část věci, 21.) Kocába [!] Alfréd – nic nebylo vráceno, 22.) Koutná Anna – až na jednu položku, vše vráceno, 23.) Komárková Božena – vrácena část věci, 24.) Landovský Pavel – odebráno 68 obálek s Chartou, 24.) Lis Ladislav – vrácena jen část věci, 26.) Leštinský Jan – nic nebylo vráceno, 27.) Mezník Jaroslav – nebylo nic zabaveno, 28.) Otáhal Milan – nic nebylo vráceno, 29.) Petránek Jan – jedna položka vrácena, 30.) Pokorný Zdeněk – až na 1 položku, vše vráceno, 31.) Pavlíček František – nic nebylo vráceno, 32.) Příkryl Zdeněk – až na 3 položky, vše vráceno, 33.) Rejchrt Miloš – vše vráceno, 34.) Richter Aleš – nic nebylo zabaveno, 35.) Šimsa Jan – vrácena jen část věci, 36.) Števíchova Miloslava – vše bylo vráceno, 37.) Šabata Jan – vrácena část věci, 38.) Šabata Václav – nic nebylo vráceno, 39.) Trojan Jakub – vrácena část věci, 40.) Trefulka Jan – až na 2 položky, vše vráceno, 41.) Uhde Milan – až na 2 položky, vše vráceno, 42.) Urbánek Zdeněk – vrácena část věci, 43.) Vaculík Ludvík – některé věci vráceny, chybí usnesení o vrácení věci, 44.) Vašíček Zdeněk – vše vráceno, 45.) Vokatý Zdeněk – vše vráceno, 46.) Vrabec Václav – vrácena část věci, 47.) Výroubal Alois – vše vráceno, 48.) Zeman Petr – vrácena část věci, 49.) Friš Eduard – nic nebylo vráceno, 50.) Kusý -, 51.) Oravec František. Později doplněna jména: 52.) BEDNÁŘOVÁ Otta, 53.) BENDA; 54.) STEHLÍK Jos., 55.) NĚMEC Jiří, 56.) MAREK, 57.) JANÝR, 58.) ČERNÝ Václav, 59.) MÜLLER Jiří, 60.) MARVANOVÁ Anna. Srov. tamtéž, č. l. 33-34. Domovní prohlídky.

²⁰³ Po levé straně poznamenáno: *ne!*

B/ Stav důkazních prostředků a další podklady ke vznesení obvinění proti shora uvedeným osobám podle navrhované kvalifikace:

1. Jiří HÁJEK

- dokumentováno:
- vlastní doznání²⁰⁴,
- výpověď svědkyně NĚMCOVÉ (19. 1.)²⁰⁵,
- výpověď svědka HERMACHA (14. 1.)²⁰⁶,
- výpověď svědkyně ŠILHÁNOVÉ (14. 1.)²⁰⁷,
- výpověď svědka DOLEŽALA²⁰⁸
- výpověď svědka STRAKY (19. 1.)²⁰⁹,
- výpověď svědka BRODA (13. 1.)²¹⁰,
- výpověď svědka PETRÁNKA (7. 1.)²¹¹,
- výpověď svědkyně MARVANOVÉ²¹²
- zahraniční vysílání.

2. Václav HAVEL

- dokumentováno:
- vlastní doznání²¹³,
- výpověď svědka LANDOVSKÉHO (6. 1. a 14. 1.)²¹⁴,
- výpověď svědka DVORÁKA (12. 1.)²¹⁵,
- výpověď svědka HYRŠÁLA[HIRŠALA] (12. 1.)²¹⁶,
- výpověď svědkyně DRTINOVÉ (14. 1.)²¹⁷,
- výpověď svědka DRTINY (19. 1.)²¹⁸,
- výpověď svědka TOPOLA (18. 1.)²¹⁹,
- výpověď svědka MACHONINA (13. 1.)²²⁰,
- výpověď svědka JIRÁČKA²²¹
- výpověď svědkyně KOMÁRKOVÉ²²²
- zahraniční vysílání.

²⁰⁴ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. 33766 MV, sv. č. 3, č. l. 213–229. Protokol o výslechu svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 10. 1. 1977; tamtéž, č. l. 230–236. Protokol o výslechu svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 11. 1. 1977; tamtéž, č. l. 237–245. Protokol o výslechu svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 12. 1. 1977; tamtéž, č. l. 246–251. Protokol o výslechu svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 13. 1. 1977; tamtéž, č. l. 252–254. Protokol o výslechu svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 14. 1. 1977; tamtéž, č. l. 255–257. Protokol o výslechu svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 17. 1. 1977; tamtéž, č. l. 258–261. Protokol o výslechu svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 19. 1. 1977.

²⁰⁵ Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 174–176. Protokol o výslechu svědka Danušky Němcové, 14. 1. 1977.

²⁰⁶ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 309–310. Protokol o výslechu doc. Ing. Jiřího Hermacha, 14. 1. 1977.

²⁰⁷ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 99–101. Protokol o výslechu svědka Libuše Šilhánové, 14. 1. 1977.

²⁰⁸ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 120–124. Protokol o výslechu svědka PhDr. Jiřího Doležala, CSc., 13. 1. 1977.

²⁰⁹ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 51–54. Protokol o výslechu svědka Václava Straky, 19. 1. 1977.

²¹⁰ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 27–29. Protokol o výslechu svědka PhDr. Tomana Broda, CSc., 13. 1. 1977.

²¹¹ Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 206–208. Protokol o výslechu svědka Jana Petránka, 7. 1. 1977.

²¹² Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 138–139. Protokol o výslechu svědka PhDr. Anny Marvanové, 13. 1. 1977.

²¹³ Srov. tamtéž, sv. č. 17, č. l. 30–32. Vyhodnocení protokolu svědka Václava Havla, 10. 1. 1977.

²¹⁴ Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 87–88. Protokol o výslechu svědka Pavla Landovského, 6. 1. 1977; tamtéž, č. l. 89–91. Protokol o výslechu svědka Pavla Landovského, 14. 1. 1977.

²¹⁵ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 110–114. Protokol o výslechu svědka Ladislava Dvořáka, 12. 1. 1977.

²¹⁶ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 191–193. Protokol o výslechu svědka Josefa Hiršala, 12. 1. 1977.

²¹⁷ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 139–141. Protokol o výslechu svědka Ludmily Drtinové, 19. 1. 1977.

²¹⁸ Srov. tamtéž, č. l. 142–147. Protokol o výslechu svědka JUDr. Prokopa Drtiny, 19. 1. 1977.

²¹⁹ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 138–140. Protokol o výslechu svědka Josefa Topola, 17. 1. 1977.

²²⁰ Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 128–130. Protokol o výslechu svědka PhDr. Sergeje Machonina, 13. 1. 1977.

²²¹ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 352–356. Protokol o výslechu svědka Karla Jiráčka, 13. 1. 1977.

²²² Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 33–35. Protokol o výslechu svědka Boženy Komárkové, 13. 1. 1977.

3. Jan PATOČKA – dokumentováno:
– částečně vlastní doznání²²³,
– výpověď svědka VACULÍKA (10. 1.)²²⁴,
– výpověď svědka MALICKÉHO (19. 1.)²²⁵,
– výpověď svědka JIRÁNKA (13. 1.)²²⁶,
– výpověď svědka SOUČKA (18. 1.)²²⁷,
– výpověď svědka HÁJKA J.²²⁸
– výpověď svědka ŠIMSY (13. 1.)²²⁹,
– vydané materiály.
4. Zdeněk MLYNÁŘ – dokumentováno:
– výpověď svědka HODICE (13. 1.)²³⁰,
– výpověď svědka ŠIMONA (17. 1.)²³¹,
– zahraniční vysílání.
5. Ludvík VACULÍK – dokumentováno:
– výpověď svědka LANDOVSKÉHO,
– výsledek domovní prohlídky.²³²
6. Pavel LANDOVSKÝ – dokumentováno:
– částečně vlastní doznání²³³,
– výpověď svědka Vaculíka²³⁴,
– vydáno 67 dopisů.²³⁵
7. Jiří NĚMEC – dokumentováno:
– výpověď svědka KARÁSKA (11. 1.)²³⁶,
– výpověď svědkyně FÁROVÉ (11. 1.)²³⁷.
8. Pavel KOHOUT – dokumentováno:
– výpověď svědkyně KUBIŠOVÉ²³⁸,
– zahraniční vysílání.

²²³ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 39–52; BLAŽEK, Petr (ed.): *„Kéž je to všecko ku prospěchu obce!“*, s. 437–464.

²²⁴ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. 33766 MV, sv. č. 5, č. l. 165–172. Protokol o výsledku svědka Ludvíka Vaculíka, 10. 1. 1977.

²²⁵ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 149–151. Protokol o výsledku svědka prof. Ing. Dr. Josefa Malického, CSc., 19. 1. 1977.

²²⁶ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 341–344. Protokol o výsledku svědka Doc. Dr. Františka Jiránka, CSc., 13. 1. 1977.

²²⁷ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 40–42. Protokol o výsledku svědka Jana Součka, 18. 1. 1977.

²²⁸ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 213–229. Protokol o výsledku svědka prof. JUDr. Jiřího Hájka, DrSc., 10. 1. 1977.

²²⁹ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 86–89. Protokol o výsledku svědka Jana Šimsy, 13. 1. 1977.

²³⁰ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 296–299. Protokol o výsledku svědka Dr. Josefa Hodice, 13. 1. 1977.

²³¹ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 113–115. Protokol o výsledku svědka Bohumila Šimona, 17. 1. 1977.

²³² Srov. tamtéž, sv. č. 2, č. l. 260–262. Protokol o provedení domovní prohlídky, 6. 1. 1977.

²³³ Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 89–91. Protokol o výsledku svědka Pavla Landovského, 14. 1. 1977.

²³⁴ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 165–172. Protokol o výsledku svědka Ludvíka Vaculíka, 10. 1. 1977.

²³⁵ Srov. tamtéž, č. l. 308–311. Seznam obálek, zajištěných dne 6. 1. 1977 u Pavla LANDOVSKÉHO a které se předkládají k expetize, 17. 1. 1977.

²³⁶ Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 3–6. Protokol o výsledku svědka Svatopluka Karáska, 11. 1. 1977.

²³⁷ Srov. tamtéž, sv. č. 3, č. l. 161–162. Protokol o výsledku svědka Anny Fárové, 11. 1. 1977.

²³⁸ Srov. tamtéž, sv. č. 4, č. l. 60–61. Protokol o výsledku svědka Marty Kubišové, 14. 1. 1977.

C/ Ze skupiny 149 osob, které prohlášení CHARTY 77 podepsaly a s ním souhlasily, a ve své výpovědi odmítly uvést podstatné skutečnosti, níže uvedené osoby se vyjádřily, že i nadále se ztotožňují s prohlášením CHARTY 77.

Jejich jednání by mohlo být posuzováno jako trestný čin nepřekazení trestného činu podle § 167 odst. 1 tr. zák.:

1. PhDr. František POVOLNÝ, nar. 28. 2. 1932
2. RSDr. Jaroslav VITÁČEK, nar. 22. 1. 1924
3. JUDr. Gertruda ČAKRTOVÁ – SEKANINOVÁ, nar. 21. 5. 1908
4. dr. Josef HODIC,
5. Petr DOBROVSKÝ, nar. 18. 3. 1935
6. Otto ČERNÝ, nar. 20. 1. 1949
7. Oldřich JAROŠ, nar. 21. 6. 1930
8. Jelena MAŠÍNOVÁ, nar. 14. 10. 1941
9. Luboš DOBROVSKÝ, nar. 3. 2. 1932
10. Svatopluk KARÁSEK, nar. 18. 10. 1942
11. Katrin SMRKOVSKÁ, nar. 12. 3. 1913
12. PhDr. Libuše ŠILHANOVÁ, nar. 10. 4. 1929
13. Jitka BIDLASOVÁ, nar. 22. 3. 1950
14. dr. Josef CÍSAŘOVSKÝ, nar. 21. 7. 1926
15. Miroslava FILIPOVÁ, nar. 9. 3. 1934
16. Juraj DAUBNER, nar. 12. 3. 1944
17. Bohumil DOLEŽAL, nar. 17. 1. 1940
18. dr. Jiří DOLEŽAL, nar. 18. 10. 1925
19. dr. Irena DUBSKÁ, nar. 17. 11. 1924
20. Vratislav EFFENBERGER, nar. 22. 4. 1923
21. Zdeněk FOŘT, nar. 22. 10. 1926
22. dr. Miloš HÁJEK, nar. 12. 5. 1921
23. Miloslava ŠTEVICHOVÁ, nar. 28. 11. 1951
24. Jana NEUMANNOVÁ, nar. 31. 10. 1932
25. Zdeněk POKORNÝ, nar. 2. 12. 1927
26. Aleš RICHTER, nar. 4. 7. 1947
27. Zuzana RICHTEROVÁ, nar. 20. 2. 1948
28. dr. Milan UHDE, nar. 28. 7. 1936
29. dr. Sergej MACHONIN, nar. 29. 12. 1918
30. Jan LOPATKA, nar. 7. 2. 1940
31. Oldřich LIŠKA, nar. 24. 4. 1920
32. dr. Karel KOSTROUN, nar. 18. 3. 1927
33. dr. Eugen MENER, nar. 25. 8. 1931
34. Anna MERVANOVÁ [MARVANOVÁ], nar. 18. 3. 1928
35. dr. František ŠAMALÍK, nar. 28. 12. 1923
36. Vladimír KLOKOČKA, nar. 23. 4. 1929
37. Jan PETRÁNEK, nar. 28. 12. 1931
38. Jan BERÁNEK, nar. 7. 7. 1924
39. Erika KADLECOVÁ, nar. 20. 6. 1924
40. Aleš BŘEZINA, nar. 12. 7. 1948
41. Toman BROD, nar. 1929
42. Josef JOHN, nar. 19. 2. 1909
43. Karel BARTOŠEK, nar. 30. 6. 1930
44. dr. Zdeněk JIČINSKÝ, nar. 26. 2. 1929
45. Jiřina HRÁBKOVÁ, nar. 9. 9. 1925

- 46. Josef MALICKÝ, nar. 25. 8. 1919
- 47. Zuzana DIENSTBIEROVÁ, nar. 25. 2. 1947
- 48. Karel JAROŠ, nar. 9. 7. 1927
- 49. Miloslava HOLUBOVÁ, nar. 19. 2. 1913
- 50. Jan ŠÍMSA, nar. 2. 10. 1929
- [...] ²³⁹

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 210-215. PŘÍLOHA K čj. VS-ČVS-002/120-1977, nedatováno. Originál, strojopis, 6 s.

<Dokument č. 9a>

[1977, 27. ledna – Praha.] Návrh zástupce náčelníka I. odboru Správy vyšetřování Státní bezpečnosti pplk. Jindřicha Křištofa na trestní postih osob ve věci CHARTA 77 a stručné vyhodnocení důkazní situace, čj. VS-ČVS-003/120-77

[...] ²⁴⁰

V příloze se předkládá požadovaný návrh k trestnímu postihu uvedených osob se stručným vyhodnocením důkazní situace.

V Praze dne 27. ledna 1977

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 180. Věc: CHARTA 77 – návrh k trestnímu postihu osob s vyhodnocením důkazní situace, 27. 1. 1977. Originál, strojopis, 2 s.

<Dokument č. 9b>

[1977, 27. ledna – Praha.] Příloha k návrhu trestního postihu uvedených osob se stručným vyhodnocením důkazní situace, čj. VS-ČVS-003/120-77

V trestní věci vedené pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona (CHARTA 77) z výsledků dosud provedených procesních úkonů a z vyhodnocení dostupných operativních materiálů, ve vztahu k CHARTĚ 77, lze vyvodit trestní postih vůči těmto osobám:

1. Václav HAVEL, nar. 5. 10. 1936, bytem Praha 6, U Dejvického rybníčku č. 4, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zák.

²³⁹ Ve spodní části je rukopisná poznámka: *dr. Němcová – P2, dr. Otáhal, Dienstbier.*

²⁴⁰ Referátník schválil zástupce náčelníka SV StB pplk. František Greguš, náčelník SV StB plk. JUDr. Rudolf Šubrt, náčelník X. správy FMV genmj. RSDr. Vladimír Stárek a I. náměstek ministra vnitra ČSSR genmj. Ing. Ján Hanuliak; u podpisové doložky náměstka ministra vnitra ČSSR plk. JUDr. Miroslava Vaníčka je poznamenáno pouze průběžné číslo jednací N/VS-0016/77 a datum 27/1-77 a u doložky ministra vnitra ČSSR doc. PhDr. Jaromíra Obziny, CSc. chybí podpis vůbec. Dokument byl zpracován v 5 výtiscích (1 – s. ministr, 2 – s. genmj. Hanuliak, 3 – s. plk. Vaníček, 4 – s. genmj. Stárek, 5 – s. plk. Šubrt).

Trestná činnost je dokumentována jeho vlastní výpovědí, týkající se vzniku, rozmnožení a cílů, které byly CHARTOU 77 sledovány. Dále osm svědků vypovídá, že Václav HAVEL CHARTU 77 rozšiřoval a na její podporu získal jejich podpisy. Při předvedení a provedené osobní prohlídce dne 6. 1. 1977 byly u jmenovaného zajištěny zejména poznámky k přípravě na poradu²⁴¹, obálka nadepsaná DPA s kopií CHARTY 77²⁴², 102 ks zalepených obálek s textem CHARTY 77, adresovaných signatářům²⁴³ a souhlasy 259 signatářů CHARTY 77.

Zahraniční aktuality ČTK svědčí o tom, že Václav HAVEL informoval některé zahraniční agentury o vzniklé situaci v ČSSR po zahájení trestního stíhání v souvislosti s CHARTOU 77.²⁴⁴ Operativní poznatky podporují shora uvedené výsledky vyšetřování.²⁴⁵

Pro informaci se uvádí, že Václav HAVEL je stíhán v současné době pro stejný trestný čin, jako společník v trestní věci obv. Otto ORNESTA a spol.²⁴⁶

2. prof. JUDr. Jiří HÁJEK, DrSc., nar. 6. 3. 1913, Krhanice, okr. Benešov, trvale bytem Krhanice čp. 133, přechodně bytem Praha 10, Kosatcova 11, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zák.

Trestná činnost je dokumentována jeho vlastním doznáním, zejména o tvorbě CHARTY 77 s profesorem PATOČKOU a Václavem HAVLEM, s nimiž též vypracoval CHARTU 77 č. 2. Uvedl, že jako signatář CHARTY 77 získal pět jmenovaných osob.

Tuto jeho výpověď podporují výpovědi Václava HAVLA a prof. PATOČKY a dále 8 svědků, kteří uvedli, že svůj písemný souhlas s CHARTOU 77 odeslali na adresu prof. HÁJKA.

Při domovní prohlídce byly zajištěny kopírovací papíry, ze kterých je zřejmé, že prof. HÁJEK opisoval CHARTU 77 č. 3.²⁴⁷

Zahraniční aktuality ČTK svědčí o tom, že prof. HÁJEK poskytoval v několika případech v souvislosti s CHARTOU 77 zahraničním agenturám interview [!].

Z operativních materiálů (TA 111²⁴⁸ a zprávy TS)²⁴⁹ je zřejmé, že prof. HÁJEK se plně exponoval na vzniku CHARTY 77 a v současné době se v jeho bytě nadále scházejí další osoby, které vyhotovují další dokumenty, mající vztah k CHARTĚ 77.²⁵⁰ Tyto operativní poznatky zatím nelze při vyšetřování využít.

3. prof. dr. Jan PATOČKA, DrSc., nar. 1. 6. 1907, bytem Praha 6, Tomanova 1351/44, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zák.

Trestná činnost je dokumentována jeho vlastním doznáním o tom, že se podílel na vzniku CHARTY 77, na jejím rozšiřování a opatrování podpisů na její podporu.²⁵¹ Dále 4 svědci

²⁴¹ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 11, č. l. 139. Náměty na poradu.

²⁴² Srov. tamtéž, sv. č. 16, č. l. 5. Obálka s listinným materiálem, který byl dne 6. ledna 1977 odebrán u HAVLA Václava.

²⁴³ Srov. tamtéž, část 1, č. l. 186–189. Seznam obálek s adresami, zajištěnými dne 6. 1. 1977 u Václava HAVLA, a které se předkládají k expertize, 17. 1. 1977; tamtéž, sv. č. 26–35. Sporný materiál zajištěný dne 6. 1. 1977 u Václava Havla.

²⁴⁴ Srov. tamtéž, sv. č. 11, č. l. 138. Vyhodnocení zahraničních aktualit k osobě V. Havla.

²⁴⁵ Srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 97–111; ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 205–214.

²⁴⁶ Srov. ŽANTOVSKÝ, Michael: Život je mezi lidmi. In: DUŠEK, David (ed.): *Zápisky obviněného. Díář Václava Havla 1977*. Knihovna Václava Havla, Praha 2016, s. 43–45.

²⁴⁷ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 1, č. l. 168. Protokol o provedení domovní prohlídky, 17. 1. 1977.

²⁴⁸ Krycí označení zvláštního technického úkonu – dlouhodobý odposlech. Srov. SCHOVÁNEK, Radek: *Organizační vývoj technických složek MV 1964–1989*, II. In: *Securitas Imperii*, 1994, č. 2, s. 69.

²⁴⁹ K osobě J. Hájka byl 2. oddělením 2. odboru II. S-FMV 19. 3. 1974 zaveden osobní spis PO „Profesor“ (reg. č. 7053), po převedení na X. S-FMV 29. 5. 1975 přeregistrovaný na osobní svazek „Okula“, zničen 8. 12. 1989. Srov. BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989*, s. 49–50.

²⁵⁰ Srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 97–111; ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 205–214.

²⁵¹ Srov. BLAŽEK, Petr (ed.): „*Kéž je to všechno ku prospěchu obce!*“, s. 439–442.

uvedli, že buď osobně, nebo poštou vyjádřili svůj písemný souhlas s CHARTOU 77 prof. Janu PATOČKOVI.

Další svědek potvrzuje, že jmenovaný je spoluautorem CHARTY 77.²⁵²

Ze zahraničních aktualit ČTK vyplývá, že prof. Jan PATOČKA poskytoval zahraničním agenturám informace, související s vyšetřováním.

Výsledek domovní prohlídky podporuje shora uvedená zjištění.²⁵³

Operativní poznatky k jeho osobě ve vztahu k CHARTĚ 77 nebyly předloženy.²⁵⁴

4. Ludvík VACULÍK, nar. 23. 7. 1926, bytem Praha 7, Veletržní ul. č. 21, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zák.

Trestná činnost je dokumentována částečným doznáním Ludvíka VACULÍKA²⁵⁵ a výpovědí dvou svědků, z nichž vyplývá, že se podílel na rozšiřování CHARTY 77 a měl být jako náhradní mluvčí za Václava HAVLA. Při předvedení a osobní prohlídce VACULÍKA dne 6. 1. 1977 bylo u jmenovaného nalezeno 22 obálek, obsahujících text CHARTY 77 s adresami na signatáře, včetně několika výtisků CHARTY 77 a seznam signatářů.²⁵⁶

Výsledky domovní prohlídky částečně podporují podezření ze spáchání shora jmenované trestné činnosti. Operativní poznatky k jeho osobě ve vztahu k CHARTĚ 77 nebyly předloženy.²⁵⁷

V této souvislosti je nutno uvést, že proti Ludvíku VACULÍKOVI bylo též zahájeno trestní stíhání dne 31. 3. 1970 pro trestný čin podle §§ 7/1 k § 98/1 tr. zák. a pro tento trestný čin byla²⁵⁸ podána obžaloba ~~bez dalšího rozhodnutí~~²⁵⁹, dne 26. 9. 1973 bylo zahájeno další trestní stíhání pro trestný čin podle § 112 tr. zák. Ani v tomto případě nebylo dosud meritorně rozhodnuto.

5. Pavel KOHOUT, nar. 20. 7. 1928, bytem Praha 1, Hradčanské náměstí č. 1, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zák.

Trestná činnost je dokumentována výpovědí Václava HAVLA, z níž vyplývá, že Pavel KOHOUT se aktivně podílel na sestavení textu CHARTY 77 č. 2. Dále jedna svědkyně potvrzuje, že jmenovaný se podílel na shromažďování podpisů na podporu CHARTY 77. Výsledky operativního rozpracování dokumentují, že Pavel KOHOUT je jedním z tvůrců textu CHARTY 77.²⁶⁰

Zahraniční aktuality ČTK potvrzují, že Pavel KOHOUT v několika případech poskytl zahraničním zpravodajům informace v souvislosti s CHARTOU 77, které poškozují zájmy ČSSR v cizině.

6. Pavel LANDOVSKÝ, nar. 11. 9. 1936, bytem Praha 5, Mělnická 10, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zák.

²⁵² Srov. tamtéž, s. 459–460.

²⁵³ Srov. tamtéž, s. 443–446.

²⁵⁴ Srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 97–100; CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 205–207.

²⁵⁵ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. 33766 MV, sv. č. 5, č. l. 163–164. Zápis o výpovědi s Ludvíkem Vaculíkem, 6. 1. 1977; tamtéž, č. l. 165–172. Protokol o výslechu svědka Ludvíka Vaculíka, 10. 1. 1977; tamtéž, č. l. 173–176. Pokračováno ve výslechu, 11. 1. 1977; tamtéž, č. l. 177–183. Pokračováno ve výslechu, 13. 1. 1977; tamtéž, č. l. 184–185. Pokračováno ve výslechu, 17. 1. 1977.

²⁵⁶ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 163–164. Zápis o výpovědi s Ludvíkem Vaculíkem, 6. 1. 1977; VACULÍKOVÁ, Marie: *Charta 77 u Vaculíků*. In: CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jiří (eds.): *Charta 77 očima současníků*, s. 191.

²⁵⁷ Srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 101–109; CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 207–212.

²⁵⁸ Zde doplněno rukou: *věc předána prokuratuře s návrhem na [podání obžaloby]*.

²⁵⁹ Přeskrtnuto rukou.

²⁶⁰ Srov. SCHOVÁNEK, Radek: *Svazek Dialog. StB versus Pavel Kohout*. Paseka, Praha Litomyšl 2006, s. 57–66; BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 97–116; CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 205–214.

Trestná činnost je dokumentována částečným doznáním a výpovědí dvou svědků, z nichž vyplývá, že LANDOVSKÝ se podílel na rozšiřování CHARTY 77 dalším signatářům CHARTY 77. Při předvedení a provedené osobní prohlídce dne 6. ledna 1977 bylo u jmenovaného zajištěno 67 ks obálek s textem CHARTY 77, adresovaných signatářům.²⁶¹

Operativní poznatky nemají bezprostřední vztah s vyšetřovanou trestní věcí.²⁶²

7. PhDr. Jiří NĚMEC, nar. 18. 9. 1932, bytem Praha 2, Ječná č. 3048/7, pro trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zák.

Trestná činnost je dokumentována výpověďmi dvou svědků, z nichž vyplývá, že NĚMEC se podílel na shromažďování podpisů na podporu CHARTY 77.

Operativní poznatky, pokud budou dodatečně prověřeny, podpoří shora uvedenou trestnou činnost.²⁶³

8. Doc. dr. Zdeněk MLYNÁŘ, CSc., nar. 22. 6. 1930, bytem Praha 1, Soukenická 1196/11, pro trestný čin poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zák., popřípadě též pro trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zák.

Trestná činnost je dokumentována zahraničními aktualitami ČTK o uveřejnění dopisu Zdeňka MLYNÁŘE v západních sdělovacích prostředcích, v němž apeluje na politické strany a vlády Západní Evropy k podpoře CHARTY 77 a nepravdivě informuje o událostech v ČSSR v souvislosti s CHARTOU 77.

Dále dva svědci potvrzují, že Zdeněk MLYNÁŘ shromažďoval podpisy na podporu CHARTY 77.

Operativní poznatky podporují shora uvedená zjištění při vyšetřování.²⁶⁴

9. PhDr. Irena DUBSKÁ, CSc., nar. 17. 11. 1924, bytem Praha 1, Soukenická 1196, pro trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zák.

Trestná činnost je dokumentována výpověďmi dvou svědků, z nichž vyplývá, že jmenovaná se podílela na rozšiřování a shromažďování podpisů na podporu CHARTY 77.

Operativní poznatky podporují shora uvedená zjištění při vyšetřování.²⁶⁵

Předložené návrhy X. správy FMV k trestnímu postihu proti

Ottě BEDNÁŘOVÉ, nar. 12. 6. 1927,²⁶⁶

MUDr. Františku KRIEGLLOVI, nar. 10. 8. 1908,

Janu PETRÁNKOVI, nar. 28. 12. 1931,

doc. ing. Věnkou ŠILHÁNOVI, CSc., nar. 12. 2. 1927,

PhDr. Libuši ŠILHÁNOVÉ, CSc., nar. 10. 4. 1929,

Janu ŠIMSOVI, nar. 2. 10. 1929,

Ing. Petru UHLOVI, nar. 8. 10. 1941,

²⁶¹ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 16. Obálka s listinným doličným materiálem, který byl dne 6. ledna 1977 odebrán P. Landovskému; tamtéž, sv. č. 19. Příloha č. 2 znaleckého posudku, Pavel Landovský; tamtéž, sv. 20–25. Sporný materiál zajištěný dne 6. 1. 1977 u P. Landovského.

²⁶² Srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 97–107; ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 205–209.

²⁶³ Srov. tamtéž, s. 208–210.

²⁶⁴ Srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 97–116; ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 205–214.

²⁶⁵ K osobě I. Dubské byl 27. 8. 1974 zaveden 1. oddělením 1. odboru X. S-FMV osobní spis PO „Břiza“ (reg. č. 7772), zničen 1. 12. 1989. BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství*, s. 277.

²⁶⁶ Vpravo je rukopisná poznámka: § 112 Jand[?].

v souvislosti s vyšetřovanou trestní věcí (CHARTA 77) nelze zatím realizovat, neboť nejsou k dispozici takové skutečnosti, na základě nichž by mohli být obviněni z trestného činu vztahujícího se k CHARTĚ 77.²⁶⁷

Pokud budou legalizovány poznatky z operativního rozpracování k těmto osobám a získány další důkazy z vyšetřování osob uvedených v pořadí 1 až 9, bylo by možno přikročit k trestnímu stíhání i posledně jmenovaných osob.

Jestliže budou získány důkazy o trestné činnosti dosud nejmenovaných osob[,] bude předložen k odsouhlasení další návrh na jejich trestní postih.²⁶⁸

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 181-184. PŘÍLOHA K čj. VS-ČVS-002/120-1977, nedatováno. Originál, strojopis, 7 s.

<Dokument č. 10a>

[1977, 30. května – Praha.] **Návrh staršího referenta specialisty vyšetřovatele 2. oddělení I. odboru Správy vyšetřování Státní bezpečnosti prom. práv. pplk. Ladislava Šlora k trestnímu postihu osob v souvislosti s Chartou 77 a vyhodnocení důkazní situace, čj. VS-ČVS-003/120-77**

[...]²⁶⁹

V příloze č. 1 se předkládá seznam osob, které jsou od května 1977 stíhány pro činnost v „CHARTĚ 77“, když předtím byly stíhány pro jiné trestné činy.²⁷⁰

V příloze č. 2 se předkládá návrh k trestnímu postihu **uvedených**²⁷¹ osob se stručným vyhodnocením důkazní situace.²⁷²

Důkazní materiál ke stíhání dalších osob za činnost v „CHARTA 77“ se společně s X. správou FMV připravuje a bude dodatečně předložen.

V Praze dne 30. května 1977.²⁷³

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 189. Věc: CHARTA 77 – návrh k trestnímu postihu osob s vyhodnocením důkazní situace, 30. 5. 1977. Originál, strojopis, 2 s.

²⁶⁷ Po levé straně zaškrtnuto a opatřeno dvojíte podtrženou rukopisnou poznámkou: *a č. 1672*

²⁶⁸ Srov. dokumenty č. 10c, 11.

²⁶⁹ Referátník schválili zástupce náčelníka SV StB pplk. František Greguš, náčelník SV StB plk. JUDr. Rudolf Šubrt, náčelník X. správy FMV genmjr. RSDr. Vladimír Stárek (30. 5. 1977); u podpisové doložky náměstka ministra vnitra ČSSR plk. JUDr. Miroslava Vaníčka je poznamenáno pouze průběžné číslo jednací *N/VS-00109/77* a u doložek I. náměstka ministra vnitra ČSSR genmjr. Ing. Jána Hanuliaka a ministra vnitra ČSSR doc. PhDr. Jaromíra Obziny, CSc. chybí podpisy vůbec. Dokument byl zpracován v 5 výtiscích (1 – s. ministr; 2 – s. genmjr. Hanuliak, 3 – s. plk. Vaníček, 4 – s. genmjr. Stárek, 5 – s. plk. Šubrt).

²⁷⁰ Srov. dokument č. 10b.

²⁷¹ Škrtnuto rukou a nahrazeno: *dalších*.

²⁷² Srov. dokument č. 10c.

²⁷³ K předchozí informaci SV StB srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 90–93 a další z 30. 6. 1977 srov. ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 222–226.

<Dokument č. 10b>

[1977, 30. května – Praha.] Příloha č. 1 k návrhu trestního postihu osob v souvislosti s Chartou 77 a vyhodnocení důkazní situace, čj. VS-ČVS-003/120-77

OVŠ StB Litoměřice bylo podle § 160 odst.1 tr. řádu dne 21. 1. 1977 zahájeno trestní stíhání a dne 22. 1. 1977 vzneseno obvinění proti:

1/ Ing. Vladimíru LAŠTŮVKOVI, nar. 8. 6. 1943, výzkumný pracovník n.p. FEROX v Děčíně, bytem Děčín, pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a), c) tr. zákona, kterého se dopustil tím, že prostřednictvím Ing. Aleše MACHÁČKA získával od Miroslava TYLA z Prahy nepřátelské zahraniční tiskoviny, které pak rozšiřoval mezi dalšími osobami. Od Aleše MACHÁČKA získal taktéž výtisk „CHARTY 77“, s jejímž obsahem seznamoval další zaměstnance na svém pracovišti.

V téže trestní věci byl dne 25. 1. 1977 zadržen

2./ Ing. Aleš MACHÁČEK, nar. 9. 2. 1946, projektant Krajského projektového útvaru v Ústí nad Labem, bytem tamtéž, a dne 27. 1. 1977 mu bylo vzneseno obvinění pro účastenství na shora uvedeném trestném činu. Trestná činnost obou jmenovaných, jak bylo zjištěno, byla prováděna po dlouhou dobu a trestný čin pobuřování byl proto překvalifikován v květnu 1977 jako trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst.1 tr. zákona.²⁷⁴

OVŠ StB Brno bylo dne 28. 2. 1977 podle § 160 odst. 1 tr. řádu zahájeno trestní stíhání pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a) tr. zákona, který byl spáchán rozesláním prohlášení „CHARTY 77“ s připojeným komentářem neznámým odesílatelem. Provedenými úkony byl jako pachatel zjištěn

3./ Jan HROMEK, nar. 25. 10. 1901, české národnosti, čs. státní příslušnosti, důchodce, bytem Strážnice, okr. Hodonín, kterému bylo dne 12. 3. 1977 podle § 163 odst. 1 tr. řádu vzneseno obvinění pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a) tr. zákona.

Provedenou domovní prohlídkou v bydlišti Jana HROMKA bylo nalezeno větší množství písemných materiálů závadného obsahu a psací stroj značky SCHMIDT, na kterém byl prokazatelně vyhotoven tzv. komentář k „CHARTĚ 77“ a další kufříkový psací stroj zn. CONSUL, na kterém byly psány adresy na obálkách, ve kterých byla „CHARTA 77“ s tzv. komentářem rozesílána. Dále byly nalezeny rozmnožovací blány dosud nepoužité, několik kusů cyklostylovaných prohlášení „CHARTY 77“ s komentářem, připravených k odeslání a větší množství obálek, které obviněný Jan HROMEK používal k rozeslání „CHARTY 77“. Nejzávažnějším dokumentem, který byl zabaven, je na dvou listech papíru napsán vlastní rukou HROMKA komentář k „CHARTĚ 77“, který je nadepsán „My – klub nespokojených – k „CHARTĚ 77“ dodáváme“. Následný text je pak velmi ostře vyhrocen proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení naší republiky.

Dne 26. května 1977 bylo obviněnému Janu HROMKOVI v souvislosti s trestnou činností „CHARTY 77“ rozšířeno obvinění pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst. 1 písm. a), odst. 3 písm. a) tr. zákona.

OVŠ StB Ostrava převzal dne 12. 4. 1977 od vyšetřovatele O-VB Karviná trestní věc, v níž byl podle § 163 tr. řádu stíhán.²⁷⁵

²⁷⁴ Srov. dokument č. 12b.

²⁷⁵ Srov. tamtéž.

4./ Jarolím KOCH, nar. 26. 1. 1930, horník dolu DUKLA v Havířově, bytem Orlová, pro trestný čin šíření poplašné zprávy podle § 199 tr. zákona.

V průběhu vyšetřování uvedené trestné činnosti vyšlo najevo, že Jarolím KOCH od roku 1972 až do současné doby napsal větší množství různých písemností, jejichž obsahem hrubým způsobem hanobí socialistické společenské a státní zřízení republiky, přátelské a spojenecké vztahy se Sovětským svazem. S těmito písemnostmi seznámil několik dalších osob. Počátkem roku 1977 získal od Miroslava URBANA magnetofonový záznam z vysílání „Hlasu Ameriky“, obsahující plné znění prohlášení „CHARTY 77“, které přepsal a rozmnožil nejméně v pěti kopiích a tyto rovněž rozšiřoval mezi další dosud nezjištěné osoby.

Na základě těchto zjištěných skutečností převzal věc k dalšímu vyšetřování vyšetřovatel StB a v průběhu měsíce května [1977] podle § 163 odst.1 tr. řádu vynesl Jarolímu KOCHOVI usnesení, kterým jej stíhá pro trestný čin pobuřování podle § 100 odst.1 tr. zákona.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 190-192. Příloha k č.j.: VS-ČVS-003/12077 č. 1, nedatováno. Originál, strojopis, 3 s.

<Dokument č. 10c>

[1977, 30. května – Praha.] Příloha č. 2 k návrhu trestního postihu osob v souvislosti s Chartou 77 a vyhodnocení důkazní situace, čj. VS-ČVS-003/120-77

V trestní věci, vedené pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona („CHARTA 77“) z výsledků dosud provedených procesních úkonů a z vyhodnocení dostupných operativních materiálů ve vztahu k „CHARTĚ 77“, lze vyvodit trestní postih vůči těmto osobám:

1./ prof. JUDr. Jiří HÁJEK, DrSc., nar. 6. 3. 1913, Krhanice, okr. Benešov, trvale bytem Krhanice okr. Benešov, bytem Praha 10, Kosatcova č. 11, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zákona a poškození zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zákona.

Trestná činnost je dokumentována jeho vlastním doznáním o spoluautorství a tvorbě prohlášení „CHARTY 77“, spolu s profesorem PATOČKOU a spisovatelem Václavem HAVLEM, s nimiž se podílel též na zpracování „CHARTY 77 č. 2“. Jak sám doznal, je rovněž spoluautorem následných prohlášení „CHARTY 77“ č. 4 až 10. Sám jako mluvčí „CHARTY 77“ získal nejméně pět dalších osob jako signatáře prohlášení „CHARTY 77“.

Toto doznání dr. Jiřího HÁJKA je potvrzeno výpověďmi Václava HAVLA a zemřelého prof. Jana PATOČKY²⁷⁶, jakož i dalších svědků, kteří uvedli, že písemný souhlas s „CHARTOU 77“ odeslali na adresu dr. Jiřího HÁJKA.

Při domovní prohlídce v jeho bytě v Kosatcově ulici č. 11 byla zajištěna indiga, která prokazuje, že pomocí těchto dr. Jiří HÁJEK vyhotovil a rozepsal prohlášení „CHARTY 77 č. 3“.

Zahraniční aktuality ČTK a monitorované záznamy západních vysílačů svědčí o tom, že dr. Jiří HÁJEK poskytoval v souvislosti s „CHARTOU 77“ zahraničním agenturám interview [!].

Z operativních materiálů (TA 111 a zpráv TS) je zřejmé, že dr. Jiří HÁJEK se plně angažoval na vzniku „CHARTY 77“ a na zpracovávání následných dokumentů, majících vztah k „CHARTĚ 77“, a to až do poslední doby. Operativními prostředky bylo zadokumentováno, že dr. Jiří HÁJEK udržuje úzké styky s exponenty pravice, kteří se i v současné době scházejí v jeho bytě. Tyto poznatky zatím nelze v průběhu vyšetřování využít.

²⁷⁶ K úmrtí prof. J. Patočky srov. BLAŽEK, Petr (ed.): „Kéž je to všecko ku prospěchu obce!“, s. 471–472, 477 ad.

2./ Ludvík VACULÍK, nar. 23. 7. 1926, bytem Praha 7, Veletržní ul. č. 21, pro trestné činy podvracení republiky podle § 98 a poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zákona. Trestná činnost jmenovaného dokumentována jeho částečným doznáním, výpovědí svědků Zdeny ERTELTOVÉ a zejména mluvčími „CHARTY 77“ Václavem HAVLEM a dr. Jiřím HÁJKEM, kteří potvrdili, že se Ludvík VACULÍK podílel na tvorbě a rozšiřování „CHARTY 77“ a je jedním z náhradníků mluvčích „CHARTY 77“.

Při provedené osobní prohlídce Ludvíka VACULÍKA dne 6. ledna 1977 bylo u něj nalezeno 22 ks obálek s textem prohlášení „CHARTY 77“ a adresami signatářů, včetně několika dalších výtisků „CHARTY 77“. Výsledek domovní prohlídky částečně podporuje podezření ze spáchání shora uvedených trestných činů.

Do současné doby napsal Ludvík VACULÍK větší množství tendenčních a nepřátelsky zaměřených fejetonů, které byly publikovány v zahraničním tisku nebo zveřejněny v západních sdělovacích prostředcích tematicky motivovaných k „CHARTY 77“.²⁷⁷

V této souvislosti nutno připomenout, že proti Ludvíku VACULÍKOVÍ bylo též zahájeno trestní stíhání dne 31. 3. 1970 pro trestný čin podle §§ 7/1 k § 98/2 tr. zákona a pro tento trestný čin byla podána obžaloba bez dalšího rozhodnutí. Dne 26. 9. 1973 bylo zahájeno další trestní stíhání pro trestný čin podle § 112 tr. zákona. Ani v tomto případě nebylo dosud meritorně rozhodnuto.

3./ Pavel LANDOVSKÝ, nar. 11. 9. 1936, bytem Praha 5, Mělnická ul. č. 10, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zákona.

Trestná činnost je dokumentována částečným doznáním Pavla LANDOVSKÉHO a výpověďmi dvou svědků, kteří potvrzují, že Pavel LANDOVSKÝ se podílel na rozšiřování „CHARTY 77“ mezi další signatáře „CHARTY 77“. Při předvedení a provedení osobní prohlídky dne 6. ledna 1977 bylo u jmenovaného zajištěno 67 ks obálek s textem prohlášení „CHARTY 77“, adresovaných jednotlivým signatářům.

Z vyhodnocení zahraničních aktualit je prokázáno, že Pavel LANDOVSKÝ v několika případech poskytl zpravodajům zahraničních tiskových agentur, jako je REUTER, SUNDAY TIMES a dalších, interview [!], v průběhu kterých podával zkreslené a tendenčně zaměřené informace, týkající se signatářů „CHARTY 77“ a prováděných opatření ze strany orgánů státní moci. Operativní poznatky nemají vztah k vyšetřování vyšetřované trestní věci.

4./ PhDr. Jiří NĚMEC, nar. 18. 9. 1932, bytem Praha 2, Ječná ul. 24, pro trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zákona.

Trestná činnost jmenovaného je dokumentována výpověďmi dvou svědků, z nichž vyplývá, že Jiří NĚMEC se podílel na shromažďování podpisů signatářů „CHARTY 77“.

Operativní poznatky svědčí o tom, že PhDr. Jiří NĚMEC je jedním z předních představitelů a exponentů v akcích proti socialistickému zřízení. Operativní cestou bylo potvrzeno, že v bytě jmenovaného jsou rozmnožovány různé písemnosti, související nebo mající vztah k prohlášení „CHARTY 77“. V případě trestního postihu Jiřího NĚMCE bude provedena domovní prohlídka²⁷⁸, u které se předpokládá kladný výsledek a tím potvrzení výše uvedených operativních poznatků.

²⁷⁷ Srov. např. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 69–73, 76–81.

²⁷⁸ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 2, č. l. 68–70. Protokol o provedení domovní prohlídky, 28. 4. 1977.

- 5./ Ing. Petr UHL, nar. 8. 10. 1941 v Praze, bytem Praha 2, Anglická ul. 8, pro trestné činy pobuřování podle § 100 a poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zákona. Ing. Petr UHL je rozpracován X. správou FMV pro shora uvedené trestné činy.²⁷⁹ Bylo zjištěno, že jmenovaný až do poslední doby organizuje nepřátelská seskupení ultralevé a pravicové opozice z převážně mladých lidí v Praze, Brně a dalších místech v ČSSR. Dále bylo zjištěno, že byl a doposud je jedním z aktivních sběračů podpisů signatářů „CHARTY 77“ a spoluautorem tzv. dokumentu „CHARTY 77“ č. 10.²⁸⁰ V průběhu vyšetřování byla trestná činnost Ing. Petra UHLA potvrzena jedinou svědeckou výpovědí. V dubnovém čísle zahraničního tisku THE MILITANT byl uveřejněn článek, pro který zahraničním agenturám poskytl Ing. Petr UHL podklady. Po obsahové stránce je článek ostře nepřátelsky zaměřen proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení ČSSR.
- 6./ PhDr. Karel BARTOŠEK, nar. 30. 6. 1930 ve Skutči, bytem Praha 5, U Santošky 2286/9, pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 tr. zákona a poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zákona. Karel BARTOŠEK v lednu 1977 poskytl telefonické interview [!] zpravodaji deníku FIGARO, ve kterém zkráceně informuje o situaci v souvislosti s „CHARTOU 77“, zejména o postupu mocenských orgánů vůči signatářům „CHARTY 77“ v ČSSR. Redaktoři francouzského týdeníku ELLE Loly CLERKOVÉ poskytl informace o tom, že má velice diskrétní kontakty s vlivnými členy KSČ, od kterých získává vnitrostranické informace v souvislosti s „CHARTOU 77“, které uvedené redaktoři předal ke zveřejnění.²⁸¹ Operativním rozpracováním bylo zjištěno, že PhDr. Karel BARTOŠEK je jedním z hlavních signatářů „CHARTY 77“ a aktivně se i doposud podílí na sbírání podpisů signatářů a rozšiřování původního znění prohlášení „CHARTY 77“, jakož i dalších nepřátelsky zaměřených písemností, formou „samoobsluhy“. Tyto skutečnosti jsou dokumentovány technickými úkony TA 111, TA 133 a TA 144²⁸², jakož i zprávami TS.²⁸³
- 7./ Karel KYNCL, nar. 6. 1. 1927 Žebrák, bytem Praha 4, Lounských 12/756, pro trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zákona a poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zákona. Operativním rozpracováním, zejména technickými úkony TA 133 a TA 211²⁸⁴ je potvrzeno, že Karel KYNCL udržuje úzké styky s bývalými pravicovými exponenty-emigranty Lud'kem PACHMANEM a Františkem JANOUCHEM, kterým podává tendenčně zaměřené informace o situaci kolem „CHARTY 77“ v ČSSR. Bylo také zjištěno, že veřejně vystupuje na obranu „CHARTY 77“ a konkrétně v KÚNZ v Praze 2.²⁸⁵

²⁷⁹ K osobě P. Uhla byl 3. oddělením 1. odboru II. S-FMV dne 25. 1. 1973 zaveden osobní svazek „Skupina II“ (reg. č. 4876), zničen 8. 12. 1989. BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství*, s. 132, 134. Srov. BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989*, s. 69.

²⁸⁰ Srov. ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Svazek 1. 1977–1983*. ÚSD AV ČR, Praha 2007, s. 39–43.

²⁸¹ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 11, č. I. 5. Vyhodnocení zahraničních aktualit k osobě Karla Bartoška.

²⁸² Krycí označení zvláštních technických úkonů telefonní odposlech, kontrola dálkopisného spojení a tajná technická prohlídka. Srov. SCHOVÁNEK, Radek: *Organizační vývoj technických složek*, s. 69.

²⁸³ K osobě K. Bartoška byl osobní svazek „Opportunistka“ (reg. č. 17256) předán 24. 3. 1974 z S-StB Praha na II., resp. X. S-FMV, a 15. 8. 1978 přeregistrován (reg. č. 15466), zničen 6. 12. 1989. BENDA, Patrik (ed.): *Přehled svazků a spisů vnitřního zpravodajství*, s. 286.

²⁸⁴ Krycí označení zvláštního technického úkonu úkolová prověrka korespondence. Srov. SCHOVÁNEK, Radek: *Organizační vývoj technických složek*, s. 69.

²⁸⁵ K osobě K. Kyncla byl 19. 11. 1973 zaveden 1. oddělením 2. odboru II. S-FMV osobní svazek „Hlasatel“ (reg. č. 6427), převzatý 1. odborem X. S-FMV, archivován 16. 10. 1984. Srov. ABS, f. MV-KR, arch. č. 760486 MV.

Ze svého bytu poskytl telefonické interwiev[!] zahraničním novinářům, které bylo zveřejněno v listě NEW YORK TIMES. V tomto interwiev nepravdivě a tendenčně líčí okolnosti související s „CHARTOU 77“ a jejími signatáři.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 193–198. Příloha k č.j.: VS-ČVS-003/12077 č. 2, nedatováno. Originál, strojopis, 6 s.

<Dokument č. 11>

[1978, 24. ledna – Praha.] Zpráva Správy vyšetřování Státní bezpečnosti o důkazní situaci u osob vyvíjejících činnost v „Chartě 77“, čj. VS-ČVS-3/120-77

Na společné poradě s X. správou FMV v prosinci 1977 bylo dohodnuto soustředit průkazní materiály k trestnímu postihu: Jana ŠABATY, Vlasty CHRAMOSTOVÉ, Jana ŠIMSY, Karla FRIDRICHU, JUDr. Ladislava LISE, PhDr. Jakuba TROJANA, Věnků ŠILHANU, Jiřího DIENS[T]BIERA a Karla SOUKUPA.²⁸⁶

K dnešnímu dni je důkazní situace u jednotlivých osob následující:

- 1./ Jan Š[A]BATA, nar. 29. 9. 1952, české národnosti, čl. státní příslušnosti, ženatý, topič n. p. KOVOŠROT v Brně, bytem Brno, Křížkovského č. 43, bez pol. příslušnosti.
Jmenovaný již v době studií na SVVŠ se aktivně zapojil do pravicového studentského hnutí. Svým otcem Jaroslavem ŠABATOU byl zapojen do činnosti skupiny[,] před volbami v r. 1971[,] kdy spolu s ním zorganizoval letákovou protivolební akci. Za tuto trestnou činnost byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání 30 měsíců NP.
Dne 2. března 1977 byl se jmenovaným²⁸⁷ proveden prokurátorský pohovor, při kterém odmítl brát na vědomí dané mu poučení.²⁸⁸
ŠABATA jako signatář „CHARTY 77“ dne 26. 1. 1977 na svém pracovišti v n. p. KOVOŠROT v Brně poskytl Františku POKORNÉMU text prohlášení „CHARTY 77“ za účelem jeho opsání. Téhož dne OVŠ-STB Brno zahájil podle § 160 tr. řádu trestní stíhání pro tr. čin pobuřování podle § 100, odst. 1 tr. zákona. Vyslechnutý František POKORNÝ doznal, že text „CHARTY 77“ mu poskytl na jeho žádost Jan ŠABATA. Jan ŠABATA při výslechu odmítl se k věci vyjádřit.²⁸⁹
Za dané situace nelze ŠABATU trestně postihnout, neboť nebyla splněna jedna z podmínek § 100 tr. zákona „kdo nejméně dvě osoby pobuřuje“.
Proto bude nutno ve smyslu ustanovení § 172, odst. 1, písm. a) tr. řádu trestní stíhání zastavit, pokud nebudou získány průkazní materiály, že v této trestné činnosti pokračuje.
- 2./ Vlasta CHRAMOSTOVÁ, nar. 17. 11. 1926 v Brně, herečka, t.č. v invalidním důchodu, bytem Praha 2, Čelakovského sady č. 10, přechodně Brno, Botanická ul.
Vlasta CHRAMOSTOVÁ je signatářkou „CHARTY 77“ a sama se podílí na jejím rozmnožování a rozšiřování. Na adresy herců zaslala texty „CHARTY 77“ a další písemné materiály s ní související. Většina těchto dopisů byla pomocí operativních prostředků vyřazena z dopravy (19 ks).

²⁸⁶ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém: *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 232–234.

²⁸⁷ Zde dopsáno rukou: *jako se signatářem „Ch“*.

²⁸⁸ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 10, č. l. 276. Záznam zapsaný dne 2. 3. 1977 na krajské prokuratuře v Brně.

²⁸⁹ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 82. Protokol o výslechu svědka Jana Šabaty, 12. 1. 1977.

Agenturně oper. rozpracováním bylo zjištěno, že ve svém bytě organizuje schůzky pravice orientovaných osob.²⁹⁰ Sama je autorkou několika pamfletů, v nichž obhajuje „CHARTU“ a vybízí veřejnost na její podporu. Jí zpracované pamflety „Jsem herečka“ a „Může se stát, že na pravdě má rovněž někdo zájem“, jsou rozmnožovány a rozšiřovány formou samizdatů.²⁹¹ Jeden z těchto pamfletů „Jsem herečka“, v němž obhajuje „Chartu“ a žádá světovou veřejnost o podporu, byl otištěn i s její fotografií v časopise DER SPIEGEL ze dne 9. 5. 1977.

Činnost Vlasty CHRAMOSTOVÉ je dokumentována signatúrou [!] „CHARTY 77“, fotokopiemi výše uvedených pamfletů a výpisem ze zahraničních aktualit z 5.–6. března 1977, v němž se uvádí, „že holandská rozhlasová stanice VARA vysílala výzvu dvou signatářek „CHARTY 77“ V. CHRAMOSTOVÉ a M. KUBIŠOVÉ. Svou výzvu tlumočily prostřednictvím Maxe WAGENERA z Výboru pro svobodné divadlo, který se s nimi setkal v Praze“, uvedla agentura AFP.²⁹²

Aby bylo možno tr. čin pobořování podle § 100 tr. zákona dokumentovat, je nutné:

- a) vhodným způsobem legalizovat vyřazené dopisy z poštovního provozu, ve kterých zasílala „CHARTU 77“ na různé adresy,
- b) pořídit překlad článku z časopisu DER SPIEGEL a zjistit, jakým způsobem se dostal do zahraničí,
- c) zdokumentovat schůzky v jejím bytě, kde organizovala činnost „CHARTY 77“, vybrat vhodné osoby jako svědky.

3./ Jan ŠIMSMA, nar. 2. 10. 1929 v Praze, české národnosti, čl. státní příslušnosti, farář českobratrské církve bez státního souhlasu, ženatý, pomocný dělník-skladník Výzkumného ústavu makromolekulární chemie v Brně, bytem Brno, Volfova č. 12.

Jde o osobu s krajně nepřátelským postojem k soc. společenskému a státnímu zřízení republiky. V r. 1965 se zúčastnil soukromě tzv. „GOSNEROVY MISIE“ v NDR, kde svévolně vystoupil na mezinárodním fóru v antisocialistickém duchu. V r. 1968 podepsal pamflet „2000 slov“ a hanlivým způsobem se vyjadřoval o SSSR. Po r. 1969 se aktivně angažoval na řadě nátlakových akcí. Je jedním z hlavních představitelů tzv. „NOVÉ ORIENTACE“ a signatářem „CHARTY 77“.

Činnost Jana ŠIMSMA spočívá v tom, že jako signatář „CHARTY 77“ text prohlášení na svém psacím stroji rozmnožuje a rozšiřuje mezi další osoby. Při dom. prohlídce byly u jmenovaného nalezeny různé písemné materiály související s chartou [!].²⁹³ Při výslechu přiznal, že text charty rozmnožil na svém stroji[,] avšak popřel, že by tento a jiný materiál dále rozšiřoval.²⁹⁴ Při dom. prohlídce u signatářky KOMÁRKOVÉ z Brna byly zabaveny tytéž materiály jako u ŠIMSMA.²⁹⁵ Pismoznaleckou expertizou bylo prokázáno, že byly vyhotoveny na stroji ŠIMSMA.²⁹⁶ Na školení dne 22. 4. 1977, pořádaném ROH na téma Ideologická diverze, po přednesení referentem v přítomnosti pplk. VODIČKY a dalších dvou osob obhajoval prohlášení „CHARTY“. Obdobně vystupoval na školení CO dne 16. 4. 1977, kdy v průběhu přednášky přerušil

²⁹⁰ K osobě V. Chramostové byl 3. oddělením 2a odboru S-StB Praha 23. 5. 1977 zaveden osobní spis PO „Herečka“ (reg. č. 27556), 27. 5. 1977 navíc zaveden osobní spis NO (2/264), 11. 6. 1980 přeregistrován na osobní svazek. Srov. BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989. In: *Securitas Imperii*, 2000, č. 6/II, s. 454.

²⁹¹ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 11, č. l. 170–175. Jsem herečka...; „Může se stát, že na pravdě má rovněž někdo zájem...“.

²⁹² Srov. tamtéž, č. l. 169. Vyhodnocení zahraničních aktualit k osobě V. Chramostové.

²⁹³ Srov. tamtéž, sv. č. 2, č. l. 153–155. Protokol o provedení domovní prohlídky, 12. 1. 1977.

²⁹⁴ Srov. tamtéž, sv. č. 5, č. l. 86–89. Protokol o výslechu svědka Jana Šimsy, 13. 1. 1977; tamtéž, č. l. 90. Protokol o výslechu svědka Jana Šimsy, 15. 1. 1977

²⁹⁵ Srov. tamtéž, sv. č. 1, č. l. 263. Protokol o provedení domovní prohlídky, 12. 1. 1977.

²⁹⁶ Srov. ŠIMSMA, Jirí a Milena: Z prvních dnů Charty. In: ČÍSAŘOVSKÁ, Blanka – DRÁPALA, Milan – PREČAN, Vilém – VANČURA, Jirí (eds.): *Charta 77 očima současných*, s. 171–174.

přednášejícího a před přítomnými prohlašoval, že to co se hovoří v neprospěch „charty“, není pravda. Tyto skutečnosti nejsou dokumentovány.

Operativními prostředky bylo dále zjištěno, že Jan ŠIMSMA pokračuje v rozšiřování „CHARTY 77“ a to mezi věřícími českobratrské evangelické církve. Jako bývalý církevní představitel tzv. „NOVÉ ORIENTACE“ spolu s dalšími podepsal nátlakový dokument „Postavení církve a věřících“, který byl dne 7. května 1977 odeslán FS a ÚV-KSČ.

Aby bylo možné Jana ŠIMSMA pro trestný čin pobuřování podle § 100 tr. zákona trestně postihnout, je nutné:

- a) opatřit písmoznaleckou expertízu, že závadné písemnosti jsou rozmnožovány psacím strojem Jana ŠIMSMA,
- b) vyslechnout přednášející v rámci školení ROH a CO, jakož i přítomné osoby k výrokům Jana ŠIMSMA,
- c) opatřit originál dokumentu „Postavení církve a věřících“ zaslaný ÚV-KSČ a FS,
- d) soustředit další materiály svědčící o tom, že Jan ŠIMSMA v nepřátelské činnosti pokračuje a nadále rozšiřuje „CHARTU“ a další pamflety.

- 4./ Karel FRIDRICH, nar. 7. 8. 1926 v Duchcově, české nár., čl. státní příslušnosti, ženatý, v r. 1970 vyloučen z KSČ, číšník RAJ Brno, bytem Brno, Veselá č. 39.

Ing. Karel FRIDRICH po vyloučení z KSČ se připojil ke skupině Jana ŠABATY a spol. Pro trestnou činnost, kterou tato skupina vyvíjela, byl odsouzen k 18 měsícům odnětí svobody NP. Po návratu z výkonu trestu Jana ŠABATY, Karla ČEJKY, Josefa STEHLÍKA a Ing. Petra UHLA s těmito navázal kontakty a zúčastnil se všech podpisových akcí organizovaných exponenty pravice v Brně a Praze.

Operativními prostředky²⁹⁷ bylo zjištěno, že Ing. Karel FRIDRICH na svém pracovišti zapůjčil text „CHARTY 77“ čl. státní příslušníci Frisiani Olga PARISETTI a společně s ní jej ukazoval dalším zaměstnancům provozovny PETROV, které nepřímo nabádal, aby text „CHARTY 77“ podepsali. Při této příležitosti prohlašoval, že u nás je nesvoboda a jsou porušována práva.

Uvedené skutečnosti o jednání ing. Karla FRIDRICH a Olgy Frisiani PARISETTI ohlásil na vedení podniku Lubomír URBÁNEK, zaměstnanec provozovny PETROV. V průběhu pohovoru na vedení podniku jednání FRIDRICH potvrdili též Robert ŠÍR a Bohumil BANIA, zaměstnanci téhož podniku.

Aby bylo možno Ing. Karla FRIDRICH jako signatáře „CHARTY 77“ trestně postihnout, je nutné:

- a) vyslechnout Lubomíra URBÁNKU, Bohumila BANIU, Roberta ŠÍRU a vedoucího provozovny PETROV v Brně,
- b) vyslechnout Olgu Frisiani PARISETTI,
- c) soustředit další materiály, svědčící o tom, že Karel FRIDRICH v rozšiřování „CHARTY 77“ nadále pokračuje.

- 5./ JUDr. Ladislav LIS, nar. 24. 4. 1926 Mlaka, české nár., čl. státní příslušnosti, rozvedený, v r. 1969 vyloučen z KSČ, býv. organizační tajemník MV-KSČ v Praze, lesní dělník poleší Zahradky, bytem Praha, Benešovská č. 33, přechodně Sosnová č. 84, okr. Č. Lípa.

JUDr. Ladislav LIS se politicky angažoval ve svazáckých organizacích od svého mládí. V r. 1961 byl stranicky potrestán a odvolán ze všech stranických funkcí spolu s PELIKÁNEM, Ing. PŘIKRYLEM a dalšími. V krizovém období v letech 1968–69 se opětovně dostal do vysokých funkcí Měs. výboru KSČ. Aktivně se podílel na činnosti a prosazování cílů pravicových

²⁹⁷ K osobě K. Fridricha byl 2. oddělením II. odboru S-StB Brno dne 11. 4. 1974 zaveden osobní spis PO „Pinkl“ (reg. č. 20861), 26. 11. 1974 přeregistrován na signální svazek, archivován 30. 10 1975 po profylaxi, 23. 2. 1976 obnoven a 28. 12. 1983 postoupen S-StB Ostrava.

oportunistů ve vedení KSČ. Byl jedním z organizátorů tzv. vysočanského sjezdu. V roce 1969 byl pro tuto činnost zbaven všech funkcí ve straně a z této byl také vyloučen.

Agenturně oper. prostředky bylo zjištěno, že Ladislav LIS v přítomnosti dalších osob pronáší různé výroky, zaměřené proti soc. společenskému a státnímu zřízení republiky.²⁹⁸ Tyto jeho nepřátelské výroky jsou dokumentovány výsledky 5 osob. Výpovědi jsou nedostačující, málo konkrétní. Nelze brát za dostačující konstatování, že je nepřátelsky zaměřen[,] nebo že se proti soc. státnímu zřízení nepřátelsky vyjadřuje.

Ladislav LIS je signatářem „CHARTY 77“. Formou samizdatu koluje mezi signatáři stížnost proti dom. prohlídce vykonané v jeho bytě²⁹⁹ a další pamflet „Svědecká výpověď“, jíž je autorem. [Správa] Vyšetřování má k dispozici pouze fotokopii.³⁰⁰

Aby bylo možno JUDr. Ladislava LISE pro tr. čin pobuřování podle § 100 tr. zákona trestně postihnout, je nutné:

- a) podrobně vyslechnout ERBENA, ERBENOVOU, VORLÍČKA, JUNGERA a ŽÁKA[,] zejména kdy, jaké výroky a proti komu je pronášel,
- b) opatřit orig.[.] případně kopii pamfletu „Svědecká výpověď“, jíž je autorem.

6./ PhDr. Ing. Jakub TROJAN, nar. 13. 5. 1927, bytem Libiš, okr. Mělník, české národnosti, čl. státní příslušnosti, farář českobratrské církve evangelické bez státního souhlasu.

PhDr. Ing. Jakub TROJAN je čelným představitelem tzv. „Nové orientace“ a v tomto duchu se podílí na různých nátlakových akcích organizovaných tímto církevním seskupením. Je spoluautorem „Náš vztah k prohlášení CHARTY 77“, které TROJAN zasílal na různé církevní a státní instituce. Dále je signatářem dokumentu Charty č. 9, který byl taktéž zaslán jako nátlaková akce ÚV-KSČ a FS-ČSSR.

Jakub TROJAN je signatářem „CHARTY 77“, což také potvrdil další signatář Alfréd KOCÁB. TROJAN je dále autorem pamfletu „V čem je církev nezastupitelná“ a „Sonatina o moci“. V obou dílech útočí proti soc. společenskému a státnímu zřízení republiky a spolupráci církve se státní správou.

Při domovní prohlídce³⁰¹ byly u jmenovaného zabaveny indiga, jichž bylo použito k rozmnožování různých pamfletů k podpoře „CHARTY 77“ a k prohlášení „Nové orientace“, jehož je TROJAN autorem. S Jakubem TROJANEM byl proveden prokurátorský pohovor.³⁰²

K tomu, aby bylo možno Jakuba TROJANA pro tr. čin pobuřování podle § 100 tr. zákona trestně postihnout, je nutno soustředit následující materiály:

- a) opatřit orig., případně kopie jím zpracovaných pamfletů „Sonatina o moci“, „V čem je církev nezastupitelná“ a prohlášení „Nové orientace“,
- b) soustředit další materiály, prokazující, že v rozmnožování a rozšiřování nepřátelských tiskovin v souvislosti s „Chartou 77“ nadále pokračuje.

7./ Ing. Věnek ŠILHAN, nar. 12. 2. 1927, české národnosti, čl. státní příslušnosti, ženatý, býv. člen ÚV-KSČ, rektor VŠE v Praze, nyní zaměstnanec Lidového spotřebního družstva v Praze I, bytem Praha 3, Jeseniova č. 105.

Věnek ŠILHAN je jedním z hlavních představitelů pravice, který nadále setrvává na svých pozicích a jako organizátor se podílí na rozboru ekonomických otázek v našem hospodářství

²⁹⁸ K osobě L. Lise byl 2. 5. 1970 S-StB Ústí nad Labem zaveden osobní svazek, předaný pravděpodobně před 22. 1. 1974 na S-StB Praha. Srov. BENDA, Patrik – ŽÁČEK, Pavel (eds.): *Denní situační zprávy StB z listopadu a prosince 1989*, s. 85–86.

²⁹⁹ Srov. ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 2, č. l. 26. Protokol o provedení domovní prohlídky, 14. 1. 1977.

³⁰⁰ Srov. tamtéž, sv. č. 12, č. l. 87. Svědecká výpověď.

³⁰¹ Srov. tamtéž, č. l. 220. Protokol o provedení domovní prohlídky, 21. 1. 1977.

³⁰² Srov. tamtéž, sv. č. 10, č. l. 280. Záznam sepsaný dne 1. 3. 1977 na krajské prokuratuře v Praze.

a se svojí manželkou na rozmnožování a rozšiřování různých nepřátelských tiskovin, včetně prohlášení „CHARTY 77“.

Agenturní poznatky potvrzují, že Věnek ŠILHAN jako signatář „CHARTY 77“ veřejně s textem charty seznamoval další osoby a tento půjčoval k jeho opsání. Text charty předal také blízkým příbuzným. Ze zprávy TS „JIŘÍ“ vyplývá, že ŠILHAN se svojí manželkou mají údajně za úkol získat 200 podpisů na podporu „CHARTY 77“.

Ostatní agenturní poznatky potvrzují aktivní činnost při rozmnožování a rozšiřování „CHARTY 77“ jeho manželky a dcery JITKY.

Aby bylo možno Ing. Věňka ŠILHANA trestně postihnout pro tr. čin pobuřování podle § 100 tr. zákona je nutno:

- a) vhodným způsobem zdokumentovat a legalizovat agenturní poznatky, pojednávající o rozšiřování prohlášení „CHARTY 77“ mezi dalšími osobami,
- b) vhodným způsobem zjistit a zadokumentovat, které osoby ŠILHAN získával na podporu „CHARTY 77“.

8./ Jiří DIENS[T]BIER, nar. 20. 4. 1937 Kladno, české národnosti, čl. státní příslušnosti, rozveden, zaměstnán jako dokumentátor v PÚHLMP, bytem Praha 2, Podskalská 2054/8.

Operativními prostředky bylo zjištěno, že Jiří DIENS[T]BIER jako signatář „CHARTY 77“ je jedním ze sběračů podpisů na podporu charty a měl na starosti tzv. jugoslávskou skupinu. Tato skutečnost vyplývá z monitorovaného rozhovoru s Ing. Petrem UHLEM, ve kterém vysvětluje, proč za touto skupinou nešel.

V souvislosti s chartou je autorem pamfletů „Měsíc s Chartou“ a „Dopis čs. novinářům“, které zaslal čs. sdělovacím prostředkům.³⁰³

Dne 24. 3. 1977 poskytl ve svém bytě interview [!] amer. st. příslušníkovi SAWYEROVI, reportéru HARPERS MAGAZINE, obsahující poslední události kolem činnosti charty, situaci kolem dokumentů charty, jejich signatářů a mluvčích.

V bytě Jiřího DIENS[T]BIERA navštěvují další signatáři jako LIS, UHL, HÜBL, DIENS[T]BIEROVÁ, SLÁNSKÝ, DOBROVSKÝ a další. Zde pak hovoří o situaci v chartě[,] a co je třeba dále podnikat. DIENS[T]BIEROVOU usměrňuje, jakým způsobem má vést dokumentační středisko.

Jiří DIENS[T]BIER byl vyslechnut v akci „CHARTA“ jako svědek, ale nic podstatného neuvedl. Při domovní prohlídce byly u jmenovaného zabaveny 4 ks LISTY z r. 1975–76, různé fejetony, písemné materiály od Solženicyna a jiné zahraniční tiskoviny. S DIENS[T]BIEREM byl proveden prokurátorský pohovor.³⁰⁴

[Správa] Vyšetřování [StB] má k dispozici materiály z dom. prohlídky, orig. signaturu a fotokopie „Měsíc s Chartou“, „Dopis čs. novinářům“ a „CHARTA 77, lidská práva a mezinárodní soc. perspektiva“.³⁰⁵

K tomu, aby mohlo být přikročeno k trestnímu postihu Jiřího DIENS[T]BIERA pro tr. čin pobuřování podle § 100 tr. zákona je nutno:

- a) legalizovat a zdokumentovat agenturní poznatky, že DIENS[T]BIER je jedním ze sběračů podpisů na podporu charty,
- b) opatřit orig., případně kopie pamfletů „Měsíc s Chartou“ a „Dopis čs. novinářům“, jichž je autorem,
- c) zadokumentovat a doložit poskytnutí interviu [!] reportéru HARPERS MAGAZINE SAWYEROVI ze dne 24. 3. 1977,
- d) dle možností zdokumentovat obsah jednání Jiřího DIENS[T]BIERA s osobami, které jej v souvislosti s činností charty na jeho bytě navštěvovali.

³⁰³ Srov. tamtéž, sv. č. 11, č. l. 109–112. Měsíc s Chartou; Dopis čs. novinářům.

³⁰⁴ Srov. tamtéž, sv. č. 10, č. l. 243. Záznam zapsaný dne 2. 3. 1977 na Městské prokuratuře v Praze.

³⁰⁵ Srov. tamtéž, sv. č. 11, č. l. 113–121. Charta 77, lidská práva a mezinárodní socialistická perspektiva.

9./ Karel SOUKUP, nar. 22. 1. 1951 v Praze, české národnosti, čl. státní příslušnosti, dělník tech. služeb ve Frant. Lázních, bytem Frant. Lázně, Ruská č.172.

Karel SOUKUP se vyučil nástrojařem a po vyučení studoval lidovou konzervatoř. Působil jako kytarista a skladatel ve skupině Plastic People a v r. 1976 byl za tuto činnost v uvedené skupině trestně stíhán.

SOUKUP je signatářem pamfletu „CHARTA 77“. Jako signatář prohlášení charty rozšiřoval mezi dalšími osobami. Bylo zjištěno a svědecky dokumentováno, že text charty předal několika osobám a v pozdější době jim předával další písemné materiály, související s „CHARTOU 77“. Tyto skutečnosti jsou potvrzeny výpověďmi PŘÍBORSKÉHO, KULIŠBANA, VOKÁČE, DOLEJŠE a SAPOVA.

DOLEJŠ také potvrdil, že jej SOUKUP získával k podpisu [prohlášení] „CHARTY 77“, které mu také předal. Taktéž SAPOV potvrdil, že od SOUKUPA měl různé materiály k chartě a přes DOLEJŠE předal SOUKUPOVI písemný souhlas s prohlášením CHARTY.

S Karlem SOUKUPEM byl proveden profylaktický pohovor. Při tomto odmítl na otázky kolem CHARTY cokoliv vypovídat. Přiznal, že odeslal otevřený dopis biskupovi katolické církve v Praze, v němž projevil nesouhlas s odsouzením „CHARTY 77“ ordináři katolické církve. Další dvě kopie tohoto dopisu odeslal poštou náhodně vybraným dvěma farním úřadům.

Přestože s Karlem SOUKUPEM byl proveden profylaktický pohovor, v rozšiřování charty nadále pokračuje.

V případě Karla SOUKUPA bylo dohodnuto, že s. pplk. MEZL³⁰⁶ ověří na KS-SNB Plzeň, zda jmenovaný v souvislosti s chartou v této činnosti nadále pokračuje[,] a nebude-li zájem řešit trestní jednání SOUKUPA jiným způsobem, bude navrženo jeho trestní stíhání.

V případě, že bude překročeno k trestnímu postihu Karla SOUKUPA pro tr. čin pobuřování podle § 100 tr. zákona, bude nutno:

- a) opatřit dopis, který zaslal biskupovi katolické církve v Praze,
- b) zjistit farní úřady, kterým kopie výše uvedeného dopisu zaslal a tyto vyžádat.

S o u h l a s í m:

[...] ³⁰⁷

plk. František GREGUŠ
zástupce náč. SV-STB

Zpracoval

[...] ³⁰⁸

pplk. Šlor Ladislav
prom. práv.

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, část 10, č. l. 216–225. Zpráva o důkazní situaci u osob vyvíjejících činnosti v „Chartě 77“, 24. 1. 1978. Originál, strojepis, 10 s.

³⁰⁶ Pplk. Oldřich Mezl (nar. 1. 7. 1927), 1. 10. 1977 – 14. 3. 1979 náčelník 1. odboru X. správy FMV, poté pověřen výkonem funkce zástupce náčelníka X. správy FMV.

³⁰⁷ Vlastnoruční podpis: *plk. Greguš.*

³⁰⁸ Vlastnoruční podpis: *pplk. Šlor.*

<Dokument č. 12a>

[1978, 20. února – Praha.] Zpráva o stavu vyšetřování prováděného vyšetřovateli Státní bezpečnosti za rok 1977 předložená k projednání na 3. schůzi kolegia ministra vnitra ČSSR, čj. VS/0085/50-78

[...] ³⁰⁹

Činnost vyšetřovacího aparátu StB byla v roce 1977 charakterizována nástupem na důsledné splnění úkolů vyplývajících pro oblast státobezpečnostního vyšetřování a trestní politiky ze základních dokumentů k realizaci závěrů XV. sjezdu KSČ vyhlášených 20. 12. 1976 rozkazem ministra vnitra ČSSR č. 42 a za rozpracování a realizaci základního zaměření činnosti Správy vyšetřování StB do XVI. sjezdu KSČ projednaného kolegiem a schváleného ministrem vnitra ČSSR.

[...]

Základní údaje o trestnosti a rozsahu činnosti vyšetřovacího aparátu StB v roce 1977

V roce 1977 bylo vyšetřovacím aparátem StB ukončeno trestní stíhání proti 1 647 osobám. Z 1 541 čs. státních občanů bylo 115 příslušníků ČSLA. Ostatních 106 osob byli cizinci a bezdomovci.

Jen ve věci ve smyslu § 160 odst. 1 tr. ř. bylo zahájeno trestní stíhání ve 134 tr. případech.

[...]

Z uvedeného počtu 1 541 čs. státních občanů[,] proti nimž bylo v roce 1977 ukončeno trestní stíhání[,] bylo 1 257 osob stíháno pro trestný čin opuštění republiky podle § 109 tr. zák.; celkem 284 čs. státních občanů bylo stíháno pro jinou trestnou činnost.

[...]

Celkově charakterizují situaci v oblasti trestných činů namířených proti republice i údaje o počtech občanů nacházejících se v současné době pro uvedenou trestnou činnost ve výkonu trestu odnětí svobody či ve vyšetřovací vazbě; k 31. 12. 1977 bylo v ČSSR pro uvedenou trestnou činnost ve výkonu trestu odnětí svobody celkem 319 čs. státních občanů a ve vazbě celkem 81 čs. občanů.

[...]

II. Trestná činnost páchaná československými státními občany

a) Trestné činy proti bezpečnosti republiky

Pro trestné činy proti bezpečnosti republiky bylo stíháno celkem 1 298 čs. státních občanů, přičemž 20 osob z tohoto počtu bylo příslušníky ČSLA.

[...]

Pro trestný čin poškození zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zák. bylo stíháno 7 občanů. Pachatelé nejrůznějšího sociálního postavení, sdružení ve skupinách i jednotlivě, rozšiřovali v zahraničí nejrůznější pamflety s cílem diskreditovat současný politický vývoj v naší republice. Tyto nepřátelské elementy zpravidla udržovaly spojení se zahraničními ideodiverzními centry, které jim poskytovaly hmotnou a ideovou podporu (obv. HAVEL, KUDLA a spol. a další).

[...]

Některé nejzávažnější trestné činy jsou podrobněji rozvedeny v příloze č. 1. ³¹⁰

³⁰⁹ Zprávu na 3. schůzi kolegia ministra vnitra ČSSR předkládal náměstek ministra vnitra ČSSR plk. JUDr. Miroslav Vaníček.

³¹⁰ Srov. dokument č. 12b.

b) Trestné činy proti základům republiky

Z celkového počtu 64 pachatelů těchto tr. činů bylo 21 příslušníků ČSLA. Nejčastěji odhaleným trestným činem bylo podvracení republiky podle § 98 tr. zák. – celkem 14 stíhaných pachatelů a pobuřování proti republice podle § 100 tr. zák. – 20 stíhaných pachatelů. Tato trestná činnost byla páchána jednotlivci i organizovanými skupinami. Nejčastější formou trestné činnosti bylo zhotovování tiskovin, které byly šířeny mezi spolupracovníky, v místě bydliště nebo i na veřejných místech, rozšiřování tiskovin dopravovaných do ČSSR ze zahraničí a zaslání různých anonymních rezolucí, petic a osobních dopisů nejvyšším stranickým a státním činitelům. Obsahem všech těchto materiálů bylo hrubé znevažování politického a společenského vývoje v ČSSR, politiky KSČ a našich spojeneckých svazků v rámci socialistického společenství, zejména SSSR.

Ze společensky nejzávažnějších trestních věcí, jejichž vyšetřování nebylo dosud ukončeno[,] je nutno uvést akci „CHARTA“, ve které bylo zahájeno trestní stíhání ve smyslu § 160 odst. 1 tr. řádu. Nikdo ze signatářů CHARTY, v souladu se stranickým stanoviskem[,] nebyl stíhán.³¹¹ Celkem bylo v této trestní věci vyslechnuto na 300 osob. Toliko v souvislosti s rozšiřováním nepřátelských tiskovin, mezi nimiž byla např. i CHARTA, byli stíháni 3 občané.

Trestná činnost byla i v dalších případech páchána skupinově jako např. v trestních věcech ORNEST a spol., LAŠTŮVKA a spol., Ing. J. SOPKO a spol.

[...]

VIII. Kromě plnění plánovaných úkolů podíleli se vyšetřovatelé StB i na řešení řady dalších úkolů, které nemohly být předpokládány ročním plánem činnosti Správy vyšetřování StB.

[...]

Zvládnutí všech úkolů, především v oblasti vyšetřování[,] prokázal vyšetřovací aparát StB jako celek vysokou politickou uvědomělost i odbornou zdatnost. Obojí je zárukou, že náročné úkoly vytyčené ministrem vnitra ČSSR na jednání kolegia dne 4. 10. 1977 do XVI. sjezdu KSČ budou splněny.³¹²

ABS, f. A 2/9, inv. j. 23. Zpráva o stavu vyšetřování prováděného vyšetřovateli StB za rok 1977, 20. 2. 1978. Výtisk č. 21. Originál, strojepis, 24 s.

<Dokument č. 12b>

[1978, 20. února – Praha.] Informace o případech závažnější trestné činnosti, vyšetřovaných v roce 1977 po linii Státní bezpečnosti

[...]

3)

Otto ORNEST

– 63 letý důchodce z Prahy,

Jiří LEDERER

– 54 letý, bez prac. poměru z Prahy,

PhDr. František PAVLÍČEK

– 53 letý, svobodného povolání z Prahy,

Václav HAVEL

– 40 letý spisovatel z Prahy,

stíháni:

ORNEST a LEDERER pro tr. čin podvracení republiky podle § 98/1, 2 a) tr. zákona,

dr. PAVLÍČEK pro přípravu k tr. činu podle §§ 7/1, 98/1 tr. zákona,

HAVEL pro pokus tr. činu poškozování zájmů republiky v cizině podle §§ 8/1, 112/1 tr. zákona.

³¹¹ Srov. CÍSAŘOVSKÁ, Blanka – PREČAN, Vilém (eds.): *Charta 77: Dokumenty 1977–1989. Přílohy*, s. 143–144, 214–218, 231.

³¹² Srov. ABS, f. 2/5, inv. j. 373. Zápis z 9. schůze kolegia MV ČSSR, 4. 10. 1977.

Obv. ORNEST od jara roku 1973 do začátku ledna 1977 prováděl podvratnou činnost zejména tím, že udržoval konspirativní styky s J. PELIKÁNEM, P. TIGRIDEM a L. PACHMANEM, sám psal, sbíral a doručoval jmenovaným do ciziny písemné materiály k využití nepřátelskou propagandou proti ČSSR.

Obv. LEDERER udržoval prostřednictvím obv. ORNESTA styky s TIGRIDEM a PACHMANEM, plnil na území republiky některé pokyny TIGRIDA, získával od býv. spisovatelů různé písemnosti, které odesílal TIGRIDOVI k publikování ve SVĚDECTVÍ a jiné emigrantské literatuře.

Obv. dr. PAVLÍČEK poskytl obv. LEDEREROVI pro jeho „Knihu rozhovorů“³¹³ svůj příspěvek ostře zaměřený proti socialistickému zřízení ČSSR s vědomím, že má být publikován v zahraničí. Prostřednictvím obv. ORNESTA odeslal k publikaci v LISTECH a SVĚDECTVÍ dva „literární“ příspěvky.

Obv. HAVEL koncem r. 1975 převzal od dr. P. DRTINY jeho „PAMĚTI“³¹⁴, obsahující nepravdy z oblasti vnitřní a zahraniční politiky ČSSR. Prostřednictvím obv. LEDERERA zajistil dopravu těchto písemností dr. DRÁBKOVI do USA.³¹⁵

MS v Praze byli dne 18. 10. 1977 odsouzeni pro shora uvedené tr. činy k trestu OS O. ORNEST NEPO na 3 a 1/2 roku, J. LEDERER NEPO na 3 roky, dr. PAVLÍČEK na 17 měsíců podmíněně na zkušební dobu 3 roků, V. HAVEL na 14 měsíců podmíněně na zkušební dobu 3 roků a ORNEST, LEDERER a PAVLÍČEK k propadnutí věci.

NS ČSR 12. 1. 1978 snížil ORNESTOVI uložený trest na 2 a 1/2 roku, odvolání ostatních obžalovaných bylo zamítnuto.

[...]

5)

Ing. Vladimír LAŠTŮVKA – 34 letý výzkumný pracovník, n.p. FEROX Děčín, bytem Děčín,

Ing. Aleš MACHÁČEK – 31 letý projektant Krajského projekt. ústavu v Ústí n. Lab.,

stíhání pro tr. čin podvracení republiky podle § 98/1 tr. zákona.

Jmenovaní od poloviny roku 1974 do ledna 1977 v Děčíně a na jiných místech v republice ze zjevného nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky prováděli podvratnou činnost zejména tím, že rozšiřovali tiskoviny vydávané v zahraničí s obsahem zaměřeným proti našemu státnímu zřízení a proti spojeneckým vztahům k SSSR.

KS v Ústí n. Labem byli dne 28. 9. 1977 oba odsouzeni pro shora uvedený tr. čin na 3 a 1/2 roku NEPO. Nejvyšší soud ČSR dne 6. 1. 1978 snížil Ing. LAŠTŮVKOVI uložený trest na 2 a 1/2 roku NEPO a Ing. MACHÁČKOVI uložený trest potvrdil.

6)

Jan HROMEK – 75 letý důchodce ze Strážnice, stíhán pro tr. čin pobuřování podle § 100/1 a), 3 a) tr. zákona.

Jmenovaný dne 20. 1. 1977 rozeslal na brněnské redakce deníků anonymní korespondenční listky s pobuřujícím obsahem v souvislosti s prohlášením „CHARTY 77“. V únoru 1977 ve svém bydlišti pomocí amatérsky zhotoveného cyklostylu rozmnožil písemnost prohlášení „CHARTY 77“, k této písemnosti pak vyhotovil vlastní komentář, jehož obsah je silně pobuřující, a obě písemnosti rozeslal na adresy svých známých nejméně ve 20 vyhotoveních.

OS v Hodoníně dne 24. 8. 1977 odsouzen pro tr. čin podle § 100/1 a), c) tr. zákona k trestu OS na 2 roky NEPO a k propadnutí věci.

[...]

ABS, f. A2/9, inv. j. 23. Příloha č. 1. INFORMACE k případům závažnější trestné činnosti, vyšetřovaným v roce 1977 po linii StB, nedatováno. Originál, strojopis, 46 s.

³¹³ Srov. LEDERER, Jiří: *České rozhovory*. Index, Kolín n/Rýnem 1979.

³¹⁴ Srov. DRTINA, Pavel: *Československo, můj osud*. Melantrich, Praha 1991.

³¹⁵ Srov. HRON, Jan (ed.): *Perzekuce Václava Havla. Dopisy a dokumenty z let 1968–1989*. Knihovna Václava Havla, o. p. s. Praha 2015, s. 135.

<Dokument č. 13>

[1980, 11. listopadu – Praha.] Usnesení vyšetřovatele Správy vyšetřování Státní bezpečnosti npor. Josefa Blaha o zastavení trestního stíhání proti rozšiřovatelům prohlášení Charty 77, čj. ČVS-3/120-77³¹⁶

Podle § 172 odst. 1 písm. f) tr. řádu s přihlédnutím k ustanovení § 65 tr. zákona se v trestní věci pro trestné činy podvracení republiky a poškozování zájmů republiky v cizině podle §§ 98 odst. 1, 112 tr. zákona, které měly být spáchány tím, že v Praze a [na] jiných místech ČSSR byly nezjištěnými osobami rozšiřovány písemnosti s názvem Prohlášení CHARTY 77, v nichž byly skutečnosti napadající socialistické společenské a státní zřízení ČSSR a spojenecké svazky s ostatními socialistickými státy a publikováním a rozšiřováním tohoto Prohlášení CHARTY 77 v cizině bylo poškozeno dobré jméno ČSSR a oprávněné zájmy republiky v zahraničí, trestní stíhání se z a s t a v u j e.

<O d ů v o d n ě n í :>

Usnesením ze dne 6. 1. 1977 pod č.j. OS-0011/02-1977 zahájil vyhledávací orgán Správy SNB hl. města Prahy a Středočeského kraje podle § 160 odst. 2 tr. řádu tr. stíhání pro tr. čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona.³¹⁷ Ve lhůtě stanovené zákonem věc předal vyšetřovateli StB, který dne 11. 1. 1977 pod č.j. ČVS-3/120-77 dále zahájil v téže trestní věci podle § 160 odst. 1 tr. řádu trestní stíhání pro tr. čin poškozování zájmu republiky v cizině podle § 112 tr. zákona.³¹⁸

Uvedené trestné činy byly spatřovány v tom, že nezjištěné osoby z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení v Praze a na dalších místech v ČSSR vyhotovovaly a rozšiřovaly písemnost s názvem Prohlášení CHARTY 77, jejímž obsahem bylo napadáno socialistické společenské a státní zřízení ČSSR a spojenecké svazky s ostatními socialistickými státy. Prohlášení CHARTY 77 bylo rozšiřováno a publikováno z iniciativy čs. občanů v cizině, čímž bylo poškozováno dobré jméno ČSSR a oprávněné zájmy republiky v zahraničí.

V průběhu vyšetřování bylo vyslechnuto celkem 257 osob a provedena řada domovních prohlídek u osob, které tak zvané Prohlášení CHARTY 77 podepsaly. Uvedenými vyšetřovacími úkony bylo zjištěno a potvrzeno, že shora uvedené tr. činy byly spáchány, ale nepodařilo se zadokumentovat takové skutečnosti, které by opravňovaly vést trestní stíhání proti konkrétním osobám.

Krátce po zjištění existence CHARTY 77 nebyly zjištěny další rozhodující skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že tzv. CHARTA 77 získala mezi občany další stoupence. Vliv uvedené činnosti na veřejnost nenabyl valného významu a postupem času zanikl. I když v lednu 1977 šlo o činnost, která vykazovala nemalý stupeň nebezpečnosti pro společnost, v současné době vzhledem k politické situaci v ČSSR je nepatrná. Proto bylo s použitím shora citovaných zákonných ustanovení rozhodnuto, jak je uvedeno.

Vyšetřovatel StB :
npor. Josef BLAHO [...] ³¹⁹

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 1, č. 15-6. USNESENÍ, 11. 11. 1980. Originál, strojopis, 2 s.

³¹⁶ Srov. BLAŽEK, Petr: „Tentokrát to bouchne...“, s. 93–95.

³¹⁷ Srov. dokument č. 1.

³¹⁸ Srov. dokument č. 5.

³¹⁹ Vlastnoruční podpis: npor. Blaho; přes schvalovací doložku je velké kulaté razítko: FEDERÁLNÍ MINISTERSTVO VNITRA 123. Vlevo je modré příjmové razítko: GENERÁLNÍ PROKURATURA ČSSR SPECIÁLNÍ ODBOR 12. listop. 1980, a nečitelný podpis.

<Dokument č. 14.>

[1982, 5. srpna – Praha.] Zaslání vyšetřovacího spisu „CHARTA 77“
k uložení do operativního archivu statisticko-evidenčního odboru
XIII. správy SNB, čj. ČVS-3/120-77

XIII. správa SNB

archiv SEO

P r a h a

uložení vyšetřovacího spisu z akce „CHARTA 77“

V příloze zasílám do archivu vyšetřovací spis založený Správou vyšetřování Stb v trestní věci podvracení republiky podle § 98 tr. zákona a trestného činu poškozování zájmů republiky v cizině podle § 112 tr. zákona[,] vedený pod č.j. ČVS-3/120-77. Vyšetřovací spis obsahuje 16 svazků a 4 krabice očíslované 1 až 20 a přehledový spis s rozhodnutím o uložení vyšetřovacího spisu.

Náčelník I. odboru SV Stb

kpt. JODAS Jaroslav [...] ³²⁰

ABS, f. MV-V, arch. č. V-33766 MV, sv. č. 1, č. l. 270. Uložení vyšetřovacího spisu z akce „CHARTA 77“, 5. 8. 1982. Originál, strojopis, 1 s.

³²⁰ Vlastnoruční podpis: Z r. mjr. Smolík.

Správa Sboru národní bezpečnosti
hlavního města Prahy
a Středočeského kraje

Čj: OS 0011/02-77

V Praze dne 6.1.1977

U S N E S E N Í

Podle § 160 odst. 2 trestního řádu z a h a j u j í trestní stíhání ve věci trestného činu podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona, který byl páčán dosud přesně nezjištěnou skupinou osob tím, že z nepřátelství proti socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky v přesně nezjištěnou dobu a v přesně nezjištěném místě zhotovila a rozšiřuje písemnost s názvem "Prohlášení Charty 77", jejíž obsah hrubě napadá socialistické společenské a státní zřízení republiky.

O d ů v o d ň ě n í :

Šetřením orgánů SNB Správy SNB hlavního města Prahy a Středočeského kraje bylo zjištěno, že několik zatím nezjištěných osob v Praze a jinde z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení republiky zhotovilo a rozšiřuje v Praze i v jiných místech ČSSR písemnosti, nazvané "Prohlášení Charty 77", které hrubě napadají socialistické společenské a státní zřízení ČSSR. Písemnost vyjadřuje též program nepřátelských živlů, k jehož podpoře a plnění získávají organizátoři akce další antisocialistické elementy.

Vzhledem k obsahu písemnosti, rozsahu rozšiřování i dalším cílům organizátorů, které jsou z písemnosti patrné, je zde důvodná podezření ze spáchání trestného činu podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona, a proto bylo rozhodnuto zahájit trestní stíhání.

Vzhledem k tomu, že zahájení trestního stíhání nesneslo odkladu a nebylo možno dosáhnout příslušného vyšetřovatele, zahájil trestní stíhání vyhledavatel ve smyslu § 170 odst. 1 tr. řádu.

P o u č e n í : Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost, kterou je nutno podat do tří dnů ode dne vyhlášení a doručení u podepsaného orgánu; stížnost má odkladný účinek.

Vyhledavatel :
Genr. Jiří SOUDNÝ

Usnesení npor. Jiřího Soudného o zahájení trestního stíhání „skupiny osob“ rozšiřující Prohlášení Charty 77, 6.1.1977

Zdroj: ABS

NÁČELNÍK X. SPRÁVY FMV

~~PŘÍSNĚ TAJNĚ~~

Praha 10. ledna 1977

385
386

Čj.:VN-0042/2-77

Výtisk č.: 1

Počet listů: 1

Přílohy: 2/16

Vážný soudruhu náčelníku,

v příloze zasílám návrhy otázek pro vyšetřování iniciátorů a organizátorů tzv. "CHARTY 77". Otázky jsou zpracovány z pohledu operativní současti s cílem nejen objasnit trestnou činnost vyšetřovanou ve věci, ale i současně vyvolat potřebnou reagenci v řadách iniciátorů, organizátorů a signatářů tzv. "CHARTY 77". Prosím Vás, abyste zvážil tento návrh a v případě, že tak uznáte za vhodné, jej využil.

Zároveň přikládám rozbor signatářů z hlediska jejich rozčlenění podle příslušných pravicových a antisocialistických směrů, jakož i převažujících hledisek jejich profesionality. Současně je přiložen přehled signatářů, kteří byli trestáni po roce 1968 a signatářů, kteří nechtěli být zveřejněni s návrhem na jejich využití.

Se soudružským pozdravem

genmjr. RSDr. STÁREK Vladimír

Soudruh

plk. JUDr. ŠUBRT Rudolf
náčelník Správy vyšetřování StB

P R A H A

Můj zápis:

... ..

První reakce Správy kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa FMV) na zahájení trestního stíhání, 10. 1. 1977

Zdroj: ABS

Zákaz výslechu signatářů.

38

1.) Hůbl Milan	6.) Slánský Rudolf
2.) Šabala st.	7.) Slánská Josefa
3.) Müller Jiří	8.) Seifert Jaroslav
4.) Rusek	9.) Tatarka Dominik
5.) Švermová Marie	

Dosud nebyli vyslechnuti

1.) Müller Jiří	10.) Slánský Rudolf
2.) Hadr Paňková	11.) Svobodová Ludmila
3.) Becka Karel	12.) Šabala Jaroslav
4.) Rehtik Karel	13.) Šabatová-Uhlová Anna
5.) Prikazký Vlado	14.) Šedivá Marie
6.) Švermová Marie	15.) Šremr Pavel
7.) Tatarka Dominik	16.) Tesar Jan
8.) Ulasik Tomáš	17.) Vadstov František
9.) Slánská Josefa	

Osoby zrad signatářů, návržení k prokurátorským přetvořením.

1.) Balašán Milan	4.) Bednářová Otta
2.) Battik Rudolf	5.) Brabence Vroslav
3.) Bartošek Karel	6.) Bambašek Ladislav

121

Seznam signatářů vyloučených z KSČ

PhDr. BARTOŠEK Karel, CSc., historik, U Sentošky 9, Pha 5
BEDNÁŘOVÁ Ota, novinářka, Novodvorská 416, Pha 4, S"
Dr. BERÁNEK Jan, historik, Na Perníkářce 14, Pha 6, S"
Dr. BLÁHA František, lékař, Na Hroudě 11, Pha 10, S"
BRABENEC Vratislav, hudebník, Koněvova 752, Horní Počernice, S"
BORSKÝ Jaroslav, býv. stát. zam., Suvorovova 8, Rudná II, S"
BROD Toman, Dr. CSc., historik, Masná 9, Praha 1, S"
ing. BUDÍN Stanislav, novinář, Slancova 1252, Pha 8 - Ďáblice, S"
Doc. Dr. ČISAŘOVSKÝ Josef, výt. kritik, Solidarita A/643 Pha 10, S"
ing. ČEJKA Karel, technik, Ukrajinská 19, Brno, Bohunice, S"
Dr. ČUTKA Jiří, vědecký pracovník, Leninova 114, Pha 6, S"
DIENSTBIER Jiří, novinář, Podskalská 8 - Pha 2, S"
DOBROVSKÝ Luboš, novinář, Janouškova 369, Praha 6 - Veveřavín, S"
ing. DOBROVSKÝ Petr, technik, Václavkova 20, Pha 6, S"
DOLEŽAL JIŘÍ, Dr. CSc., historik, S"
Dr. DUBSKÝ Ivan CSc., filosof, u Jar. Kesslerové, Konviktská 13, PhI, S"
Doc. Dr. DUBSKÁ Irena, filosofka, Soukenická 11, Pha 1, S"
Dr. EFFENBERGER Vratislav, CSc., estetik, Vlad. Vančury 11 Pha 5, S"
POŘT Zdeněk, novinář, U průhonu 6 Pha 7, S"
ing. FRIDRICH Karel, ekonom, Veselá 39, 600 00 Brno, S"
PRODL Jiří, novinář, Janáčkovo nábř. 33, Pha 5, S"
Prof. Dr. HÁJEK Jiří, Dr.Sc., politik, Kosatcova 11 Pha 10, S"
Doc. HÁJEK Miloš CSc., historik, Náprstkova 10, Pha 1, S"
HANÁK Jiří, novinář, Nad lesním divadlem 1117, Pha 4 - Bránník, S"
ing. HANŽELKA Jiří, spisovatel, U dějvického rybníčku 4 Pha 6, S"
Doc. ing. HERMACH Jiří, filozof, Hoření 2, Pha 2, S"
Dr. HODIČ Josef, historik, Kotěrova 7, Pha 6
PhDr. HORÁK Robert, býv. pol. pracovník, Bunešská 3 Pha 7
ing. HOŠEK Milan, býv. stát. zam., Biskupcova 16, Pha 3, S"
HRABÁKOVÁ Jiřina, novinářka, Kromelská 104, Pha 10, S"
ing. Dr. HRONÁDKO Oldřich, býv. plk. SIB, Na Babě 11, Pha 6

Seznam signatářů Charty 77 vyloučených z Komunistické strany Československa sestavený z podkladů X. správy FMV

Zdroj: ABS

3

Správa vyšetřování StB

Název souboru

Por. č. 2.

Odb./Odd. I. odbor	Označení stupňa utajenia PT naliehavosti:
C. j.: VS-ČVS-003/120-77	Referent: pplk. Šlor Ladislav ppom. práv. <i>[Signature]</i> Predchádzajúce písomnosti:

Vec: CHARTA 77 - návrh k trestnému postihu osob a vyhodnocením dŕkazní situace

Lehota k vyriadeniu:
Spisovňa, predlož znovu dňa:

Pred schválením:
Zástupce náčelníka SV STB :
pplk. František GREGUS

Pokyny pre manipuláciu:

Náčelník Správy vyšetřování STB :
plk. JUDr. Rudolf ŠUBRT

Po schválení referátník vrátit na SV STB.

Náčelník X. správy FMV :
genmjr. RsdR. Vladimír STÁREK

Náměstek ministra vnitra ČSSR:
plk. JUDr. Miroslav VANÍČEK 3/5
Mjst. 0104/77

I. náměstek ministra vnitra ČSSR
genmjr. Ing. Jan HANULIÁK

Voclat!
Dom pokyny.

Schválil:

Ministr vnitra ČSSR :
doc. PhDr. Jaromír OBZINA, CSc.

- Vyhotovené v výtlačkoch
a odoslaný výtlačok č.
- 1 - s. ministr
 - 2 - s. genmjr. HANULIÁK
 - 3 - s. plk. VANÍČEK
 - 4 - s. genmjr. STÁREK
 - 5 - s. plk. ŠUBRT

Do spisovne došlo dňa
v protokole poznamenal
..... dňa
Písomnosť má listov

Do opisovne došlo dňa
Opísal
Dňa
Zrovnal dňa
Vypravil dňa

Značka zväzku:

Vyraďovací znak:
Uschovacia lehota:

1/2

Titulní strana referátniku I. odboru Správy vyšetřování StB s návrhem trestního postihu vyšetřovaných signatářů Charty 77, 30. 5. 1977

Zdroj: ABS

Správa vyšetřování StB

Č.j.: ČVS - 3/¹²⁰102-77

V Praze dne 11.11.1980

U S N E S E N Í

Podle § 172 odst.1 písm. f) tr. řádu s přihlédnutím k ustanovení § 65 tr. zákona se v trestní věci pro trestné činy podvracení republiky a poškození zájmů republiky v cizině podle §§ 98 odst. 1,112 tr. zákona, které měly být spáchány tím, že v Praze a jiných místech ČSSR byly nezjištěnými osobami rozšiřovány písemnosti s názvem Prohlášení CHARTY 77, v nichž byly skutečnosti napadající socialistické společenské a státní zřízení ČSSR a spojenecké svazky s ostatními socialistickými státy a publikování a rozšiřování tohoto Prohlášení CHARTY 77 v cizině bylo poškozeno dobré jméno ČSSR a oprávněné zájmy republiky v zahraničí, trestní stíhání se z a s t a v u j e .

O d ů v o d n ě n í :

Usnesením ze dne 6.1.1977 pod č.j. OS - 0011/02-1977 zahájil vyhledávací orgán Správy SNB hl. města Prahy a Středočeského kraje podle § 160 odst. 2 tr. řádu tr. stíhání pro tr. čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 tr. zákona. Ve lhůtě stanovené zákonem věc předal vyšetřovateli StB, který dne 11.1.1977 pod č.j. ČVS -3/120 -77 dále zahájil v téže trestní věci podle § 160 odst.1 tr. řádu trestní stíhání pro tr. čin poškození zájmu republiky v cizině podle § 112 tr. zákona.

Uvedené trestné činy byly spatřovány v tom, že nezjištěné osoby z nepřátelství k socialistickému společenskému a státnímu zřízení v Praze a na dalších místech v ČSSR vyhotovovaly a rozšiřovaly písemnost s názvem Prohlášení CHARTY 77, jejímž obsahem bylo napadáno socialistické společenské a státní zřízení ČSSR a spojenecké svazky s ostatními socialistickými státy. Prohlášení CHARTY 77 bylo rozšiřováno a publikováno z iniciativy čs. občanů v cizině, čímž bylo poškozováno dobré jméno ČSSR a oprávněné zájmy republiky v zahraničí.

V průběhu vyšetřování bylo vyslechnuto celkem 257 osob a provedena řada domovních prohlídek u osob, které tak zvané Prohlášení CHARTY 77 podepsaly. Uvedenými vyšetřovacími úkony bylo zjištěno a potvrzeno, že shora uvedené tr. činy byly spáchány, ale nepodařilo se zadokumentovat takové skutečnosti, které by opravňovaly vést trestní stíhání proti konkrétním osobám.

Krátce po zjištění existence CHARTY 77 nebyly zjištěny další rozhodující skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že tzv. CHARTA 77 získala mezi občany další stoupence. Vliv uvedené činnosti na veřejnost nenabyl valného významu a postupem času zanikl. I když v lednu 1977 šlo o činnost, která vykazovala nemalý stupeň nebezpečnosti pro společnost, v současné době vzhledem k politické situaci v ČSSR je nepatrná. Proto bylo s použitím shora citovaných zákonných ustanovení rozhodnuto, jak je uvedeno.

Vyšetřovatel StB :

PROK. JOSEF BLAHO

GENERÁLNÍ PROKURATURA ČSSR
SPECIÁLNÍ ODBOR

Průl/1

12 listů 1980

Český protikomunistický odboj v zahraničí 1948–1968: středopravicová periodika federalistické, národně-liberální a křesťansko-demokratické orientace

Jan Cholínský

V podmínkách západní svobodné společnosti se od února 1948 spontánně vyvíjelo a průběžně působilo české exilové rezistenční hnutí (protikomunistický odboj v zahraničí), jehož základem byla už na samém počátku zformovaná a postupně transformovaná politická struktura a s ní spjaté vydavatelské a publicistické aktivity. Cílem této studie je doložit ideové rozdělení českého exilu stručným výčtem periodik celého exilového politického spektra, podrobněji představit nejdůležitější periodika středopravicové orientace a poukázat na dosud nedostatečně prezentované nuance v působení a struktuře českého exilového hnutí potažmo protikomunistického odboje.

Už samotný fakt, že v exilu vyvíjeli činnost nejen představitelé levice a levého středu, ale i pravého středu a pravice, je totiž v historiografických pracích zpravidla opomíjen či bagatelizován, případně je středopravicová orientace matoucím způsobem ostrakizována. Exiloví aktivisté pravého středu a pravice ideové orientace federalistické (křesťanské a národní), národně-liberální a křesťansko-demokratické bývají zcela chybně resp. absurdně označováni jako „krajní pravice“, „fašizující radikálové“, „separatisté“ apod., zatímco někteří aktivisté levého středu a levice jsou někdy paradoxně prezentováni jako „pravivcové“ či „konzervativní“.¹

Politický vývoj v českém exilovém hnutí

Konec čtyřicátých a první polovina padesátých let 20. století byly pro český exil charakteristické formováním politických subjektů – tj. obnovou politických stran, vznikem nových skupin a snahou o jejich spojování do širších reprezentativních uskupení. V tomto období také vznikala a zanikala s politickými subjekty úzce či širěji spjatá periodika, později – v letech 1956–1968 – pak byla činnost upadajících politických subjektů částečně suplována politicky profilovanými periodiky.

Český „poúnorový“ politický exil se brzy rozčlenil na tradiční strany a nové skupiny vztahující se k idejím celého demokratického spektra a shodně odmítající totalitární režimy nacistického a komunistického typu. Navazoval však nejen na politické ideály formující se v české společnosti od poslední třetiny 19. století do jara 1939, ale zároveň i – ve své středo-levicové části – na radikálně socialistickou ideologii a praxi londýnské a moskevské válečné politické emigrace a na tragickou realitu tzv. třetí československé republiky. Od totalitárních aspektů autoritativní vlády

¹ Jako symbolický příklad zde může být zmíněn liberál (podle současné terminologie přesněji spíše levicový liberál) Pavel Tigrid, který bývá mylně představován jako představitel pravice a konzervativce.

tzv. Národní fronty z období 1945–1948 se naopak distancovala jako celek středopravicová část exilu, k níž se přidalo jen několik jednotlivců „zleva“.²

Ideové a stranické rozdělení „zleva doprava“ by za běžných okolností nemuselo bránit společnému boji za svobodu a spravedlnost v intencích potřeb vzešlých z ujařmení státu a zotročení jeho národů českými a slovenskými komunisty v sovětských službách. Společný exilový postup „levice“, „středu“ a „pravice“ proti totalitárnímu komunismu však byl od počátku znemožněn nesmiřitelným rozkolem, který souvisel právě s postojem jednotlivců, stran a skupin k poválečné tzv. třetí republice. To, že se její prominentní představitelé (národní socialisté, sociální demokraté, lidovci, diplomaté, žurnalisté a vojáci) odmítli distancovat od politických východisek a činů režimu Národní fronty, znemožnilo vznik konsenzuálního „minimálního osvobozovacího programu“.³

V roce 1956 pak došlo k dalšímu neméně neslučitelnému rozporu – „radikální socialisté a spol.“ versus „ti ostatní“. Jeho podstatou byl příklon nebo odpor k strategii tzv. gradualismu, tj. pokusu (reprezentovaném časopisem *Svědectví*) navázat z exilu konstruktivní dialog s domácími „národně uvědomělými“ komunisty. Součástí této strategie, jejímž cílem bylo směřovat k postupnému „odsovětizování“ a „změkčování“ československého komunismu, bylo jejími exilovými reprezentanty deklarováno zachování poválečného a pounorového revolučního zestátnění soukromého majetku a centrálního řízení hospodářství.⁴ Po krachu komunistických reforem, které zpočátku zdánlivě stvrzovaly opodstatněnost gradualistické strategie – tj. sovětské okupaci Československa v srpnu 1968 – přibyla do exilu další masa uprchlíků...

Exilové strany, skupiny a uskupení

První zformovanou politickou skupinou českého exilu byl Český národní výbor (Londýn, 1945), který lze i s jeho významnou mnichovskou pobočkou (Česká národní skupina v Německu, 1948) zařadit do pravého středu politického spektra.⁵

Brzy došlo k obnovení: Československé sociální demokracie (Londýn, 1948) a Československé strany národně socialistické (New York, 1952)⁶ na levici; Československé strany lidové (Ludwigsburg a Paříž 1949) na levém středu; Československé Republikánské strany – agrární

² Základní přehled exilového politického rozdělení viz CHOLÍNSKÝ, Jan: Nesmiřitelný rozkol 1948–1956. Politický aktivismus v první etapě českého exilového hnutí. In: *Securitas imperii*, 2010, č. 16, s. 52–87.

³ Zasvěcené reprezentativní úvahy na toto téma publikoval průběžně v letech 1948–1955 novinář a zakladatel Československé národní demokracie v exilu Rudolf Kopecký v časopisech *Národ* a *Modrá revue*. KOPECKÝ, Rudolf: Politická jednota emigrace. *Národ*, Londýn, 1948, roč. I, č. 16–17, s. 9–10; Národní fronta zase straší. *Národ*, Londýn, 1949, č. 2 (29), roč. II, s. 1–8; Právní kontinuita. *Národ*, Londýn, 1950. Roč. III, č. 2 (35), s. 5–9; Předpoklady sjednocení. *Národ*, Londýn, 1950, roč. III, č. 5 (38); Na cestě k sjednocení. *Národ*, Londýn, 1953, č. 1–2 (70–71), s. 3–12; Sedm hubených let a co po nich? *Modrá revue*, Rotterdam, 1955, roč. II, č. 4, s. 1–2.

⁴ *Svědectví*, New York, 1951, roč. I, č. 1, resp. následující čísla a ročníky tohoto měsíčníku a kritické konfrontační ohlasy mj. Jana Berana, Simeona Ghelfanda, Josefa Kalvody, Rudolfa Kopeckého aj. v středopravicových časopisech *Bohemia*, *Křesťanská demokracie*, *Modrá revue*, *Rozpravy*, *Zpravodaj*.

⁵ CHOLÍNSKÝ, Jan: Český národní výbor v Londýně a počátky českého protikomunistického odboje v zahraničí – vybrané dokumenty z let 1948–1950. In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyjádření úcty a vděčnosti. Sborník o protikomunistickém odboji*. MO – VHÚ Praha, Praha 2013, s. 158–176; KUBÍK, Petr: Český protikomunistický a protibenešovský exil po roce 1945. In: JAŠEK, Peter (ed.): *Protikomunistický exil v střední a východní Evropě. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie, Bratislava 14. – 16. novembra 2011*. ÚPN, Bratislava 2012, s. 694–706; JANÍK, František: *Vznik, program a cíle české národní skupiny v Německu*. Mnichov 1950.

⁶ Představitelé a členové této strany se v exilu zformovali už v létě a na podzim roku 1948. Stali se nevlivnější exilovou politickou skupinou, jejíž vůdcové disponovali rozhodující podporou/mandátem politických představitelů Spojených států amerických (Petr Zenkl) resp. Francie (Hubert Ripka). K oficiálnímu ustavení strany došlo však až v roce 1952 – viz FIC, Viktor Miroslav: *Československá strana národně sociální v exilu – nástin vývoje její organizační struktury a strategie boje za demokracii ve vlasti*. Prius – USD AV ČR, Brno 2002.

(Paříž, 1948) a Československé živnostensko-obchodnické strany (Paříž, 1949) ve středu politického spektra; Československé národní demokracie na pravici (Londýn, 1948).⁷

Z nových politických skupin vznikly levicový Masarykův demokratický svaz (Paříž, 1948) a radikálně levicový Československý zahraniční ústav v exilu (Paříž, 1949)⁸; od středu doprava se etablovaly Sdružení českých demokratických federalistů (Mnichov, 1951)⁹, Křesťansko-demokratické hnutí (Brusel a New York, 1953)¹⁰ a Sdružení československých exulantů (Chicago, první polovina padesátých let).

O vytvoření jednotčího a reprezentativního exilového orgánu se neúspěšně pokusily: samostatnou akcí Český národní výbor (v letech 1948–1949) a součinností různých kombinací stran, skupin, frakcí a jednotlivců Rada svobodného Československa (1949–1956)¹¹, Jednota za svobodu a demokracii v Československu (1953) a Ústředí demokratického exilu (1953–1956).

Periodika levice a středu spjatá s RSČ

V následujícím výčtu je zvoleno třídění periodik podle politického spektra (levice a levý střed) a zároveň podle příslušnosti k Radě svobodného Československa, k níž patřily nebo s ní souzněly více či méně všechny zde dále uvedené strany a skupiny. Rada svobodného Československa byla do roku 1956 dotována – tj. včetně své vydavatelské činnosti – vládou Spojených států amerických prostřednictvím krycí oficiálně nevládní organizace National Committee for Free Europe a z téhož zdroje získával od roku 1956 většinu prostředků na časopis *Svědectví* i Pavel Tigris s okruhem svých spolupracovníků (Jiří Horák, Radomír Luža, Mojmir Povolný aj.).¹² Československý zahraniční ústav v exilu byl prostřednictvím svého lídra Vlastislava Chalupy napojen na československou Státní bezpečnost, aniž o tom věděli jeho nejbližší spolupracovníci Mojmir Povolný a Ivan Gadourek.

- 1) Rada svobodného Československa: *Zpravodaj RSČ* (1949–1954, New York) – vydávala RSČ a redigoval Matej Josko, *Hlas Československa* (1951–1955, Washington) – vydávala RSČ a redigovali Juraj Slávik a Matej Josko; *Československé noviny* (1955–1957) – vydávala RSČ

⁷ K Československé národní demokracii v exilu viz CHOLÍNSKÝ, Jan: Národní demokrat Rudolf Kopecký v boji za svobodu vlasti – poslední mladočech a první žurnalista středopravicového politického tábora v českém exilu. In: JÁSEK, Peter (ed.): *Politický exil z krajín strednej a východnej Európy. Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy na Východe a Západe, 1945–1989*, Ústav pamäti národa, Bratislava 2017, s. 147–216; NEKOLA, Martin: Kramářovy opuštěné děti. Československá strana národně demokratická v exilu. In: *Securitas imperii*, 2015, č. 26 (01), s. 84–103.

⁸ Tato skupina byla prostřednictvím svého lídra komunistického agenta Vlastislava Chalupy napojena na československou Státní bezpečnost. CHOLÍNSKÝ, Jan: Vlastislav Chalupa a Josef Kalvoda – dva osudy a dva odboje. In: *Třetí odboj. Kapitoly z dějin protikomunistické rezistence v Československu v padesátých letech 20. století*. ÚSTR a MUP, Praha 2010, s. 55–82; KALVODA, Josef: *Z bojů o zítřek, II. díl, Dokumentace*. Moravia Publishing, Toronto 1996.

⁹ CHOLÍNSKÝ, Jan: Vladimír Pekelský a fenomén viny – příspěvek k dějinám zahraničního protikomunistického odboje. *Distance*, 2011, č. 2, 3 a 4, s. 24–42, 26–36 a 66–77; CHOLÍNSKÝ, Jan: Český a slovenský protikomunistický odboj v zahraničí po únoru 1948. Sonda do vztahů Čechů a Slováků neuznávajících Radu svobodného Československa. In: JÁSEK, Peter (ed.): *Protikomunistický odboj v strednej a východnej Európe*, s. 707–742.

¹⁰ CHOLÍNSKÝ, Jan: Sociální nauka katolické církve jako zbroj ve studené válce. Simeon Ghelfand a český protikomunistický odboj v zahraničí (Dokumenty). In: ŽÁČEK, Pavel a kol.: *Vyděření úcty a vděčnosti. 2. sborník o protikomunistické odboji*. MO – VHÚ Praha, Praha 2015, s. 204–236; CHOLÍNSKÝ, Jan: *Poutník Josef Kalvoda. Život a dílo historika a ideologa protikomunistického odboje v exilu*. Nakladatelství Dilo, Kladno 2002; CHOLÍNSKÝ, Jan: Český a slovenský protikomunistický odboj v zahraničí po únoru 1948. Sonda do vztahů Čechů a Slováků neuznávajících Radu svobodného Československa.

¹¹ RAŠKA, Francis: *Opuštění bojovníci. Historie Rady svobodného Československa 1949–1961*. Academia, Praha 2009.

¹² K dotování a vztahu Rady svobodného Československa s National Committee for a Free Europe viz předchozí poznámka. Dotování časopisu *Svědectví* stejnou organizací potvrdil v přednášce a poté v diskusi americký historik Ross Johnson na konferenci *Politický exil z krajín strednej a východnej Európy Motívy, stratégie, aktivity a perspektívy na Východe a Západe*, pořádané v roce 2015 v Bratislavě Ústavem pamäti národa.

a redigoval František Klátíl; *Zprávy RSC* (1957–1964) – vydávala RSC a redigoval Matej Josko;¹³

2) Politická levice spojená s Radou svobodného Československa:

- a) Národně socialistická orientace resp. Československá strana národně socialistická: *Čechoslovák v zahraničí a Čechoslovák* (1949–1968, Londýn) – vydával a redigoval Josef Josten; *Svobodný zítřek* (1948–1950, Paříž) – vydával ve spolupráci s Hanou Šklíbovou a redigoval Luděk Stránský; *Čas Čechoslováků v Anglii a Čas Čechoslováků ve světě* (1952–1960, Londýn, Chicago, New York) vydával a redigoval František Klátíl; *Náš směr* (1952–1955, New York) – vydávala ČSNS a redigoval Vratislav Bušek; *České slovo* (1955–1968...1990) – vydávali a redigovali postupně Josef Pejskar, Jiří Parma, Anna Benešová, Jan Zlatník;
- b) Sociálně demokratická orientace resp. Československá sociální demokracie: *Demokracie a socialismus* (1950–1964, Londýn) – vydávala ČSSD a redigovali Václav Holub a Adolf Mokrý; *Zpravodaj* (Kodaň, 1950–1953) – vydávala Ústřední komise mládeže ČSSD a redigovali Jiří Horák a Radomír Luža; *Naše cesta* (1952–1955, Paříž, Vídeň) – vydávala Ústřední komise mládeže ČSSD a redigovali Jaroslav Benda, Jiří Horák, Josef Jonáš, Radomír Luža a Karel Sova;
- c) Okruh mladých levicových intelektuálů v Ženevě: *Skutečnost* (1949–1953, Paříž, Edgware, Mnichov) – vydávali a redigovali postupně Karol Belák, Stanislav Kubát a Hanuš Jan Hájek;
- d) Československý zahraniční ústav: *Tribuna* (1949–1968...1969, Murnau, Paříž, Leiden, Haren, Chicago) – vydával ČSZÚ a redigovali Jaromír Netík, Jiří Synek (pseudonym František Listopad) a Vlastislav Chalupa;
- e) Okruh vedený Pavlem Tigridem: *Svědectví* (1956–1968... 1992, New York, Paříž) – vydávali Jiří Horák, Radomír Luža a Pavel Tigrid, redigoval Pavel Tigrid.

3) Politický střed spojený s Radou svobodného Československa:

- a) Československá strana lidová: *Informační listy* (1949–1960, Londýn a New York) – vydával a redigoval Bohumír Bunža; *Nové obzory* (1953, New York) – vydávali Ivo Ducháček a Bohumír Bunža a redigoval Adolf Procházka;
- b) Československá strana živnostensko-obchodní: *Národní střed* (1949–1957, Paříž a Washington) – vydával Miroslav J. Švestka a redigoval Josef Kučera;
- c) Československá Republikánská strana: *Naším v exilu* (1948–1949, Paříž) – vydávala ČsRS a redigovali Martin Hrabík a Bohuš Jílek; *Novina* (1949–1950, Paříž a 1965–1968...1985, Chicago) vydávala ČsRS a redigovali Josef Šámal, Vladimír Dostál a Josef Černý; *Agrární politika* (1954–1956, New York) vydávala ČsRS a redigoval Josef Šámal; *Zprávy výkonného výboru Republikánské strany* (1964–1966, New York) – vydávala ČsRS.

Periodika středu a pravice stojící mimo RSC

V následujícím výčtu je zvoleno třídění periodik podle příslušnosti k jednotlivým skupinám a politickým směrům, které stály mimo Radu svobodného Československa. Tyto skupiny a směry se od Rady odlišovaly zejména jasně formulovanou distancí od vlády poválečné Národní fronty, kterou považovaly za nelegitimní a zločinnou.¹⁴ Dále jasně deklarovaly: právo Slováků na národní svébytnost, ať už projevenou politickou autonomií, nebo obnovením samostatného státu;

¹³ Není-li uvedeno jinak, údaje o zde i dále uvedených periodikách jsou kompatibilní s encyklopedickou publikací FORMANOVÁ, Lucie – GRUNTORÁD, Jiří – PŘIBÁŇ, Michal: *Exilová periodika. Katalog periodik českého a slovenského exilu a krajanových tisků vydávaných po roce 1945*. Libri prohibiti a Ježek, Praha 1999.

¹⁴ Za protiústavní a tudíž zločinný byl považován z Moskvy dovezený *Košický vládní program* a dále zejména akty: likvidace politické plurality, zneužití retribučního soudnictví k odstranění a ostrakizování politické konkurence, znárodnění resp. zestátnění soukromého majetku v obrovském rozsahu.

nesouhlas s potrestáním sudetských Němců na základě kolektivní viny a jejich právo na návrat. Odmítaly jakoukoliv kooperaci s komunisty, prosazovaly zřízení nezávislého právního státu s pluralitně demokratickým politickým systémem.¹⁵ Ve studené válce varovaly západní státy před komunistickým nebezpečím a apelovaly na co nejtvrďší politický postup proti Sovětskému svazu a jeho satelitům.¹⁶

- a) Český národní výbor: *Český boj za svobodu a demokracii* (1948–1951 a 1957–1959, Londýn) – vydával ČNV a redigoval Karel Locher; *Bohemia* (1950–1951, Mnichov) – vydával Vladimír Pekelský a redigoval Bohumil Horák pod pseudonymem „František Janík-Horák“; *Listy ze Španělska* (1950–1951, Madrid) – vydával a redigoval Adolf Němec; *České listy* (1952–1953, Londýn) vydával ČNV a redigoval Karel Locher; (Londýn, Mnichov); *Za svobodu* (1950–1954, Sydney) – vydávala Česká národní skupina v Austrálii a redigoval Vojtěch Cvrk; *Obzory* (1965–1966, Vídeň) – vydával ČNV a redigoval Jaroslav Caha; *České listy* (1960–1968...1973, Mnichov) – vydával a redigoval Miloš Svoboda;
- b) Národně demokratická orientace: *Národ* (1948–1953, Londýn) – vydával, kompletně psal a redigoval Rudolf Kopecký; *Návrat* (1949–1950, Paříž) vydávala a redigovala Helena Koželuhořová; *Národní demokrat* (1954–1956, Chicago) – vydával a s Jiřím Havelkou redigoval Felix Harvánek; *Naši v Holandsku a Modrá revue* (1954, 1955–1963, Rotterdam) – vydával a s Rudolfem Kopeckým redigoval Jan Beran;
- c) Sdružení českých demokratických federalistů: *Bohemia* (1951–1960, Mnichov a Kolín nad Rýnem) – vydával Vladimír Pekelský a redigoval Bohumil Horák (pseudonym „František Janík-Horák“); *Sborník Bohemia* (1956–1963, Kolín nad Rýnem) – vydával a s Bohumilem Horákem redigoval Vladimír Pekelský; *Evropská federace* (1963–1968...2000, Toronto, Niagara on the Lake) – vydával a redigoval Josef Třebeška;
- d) České Křesťansko-demokratické hnutí: *Rozpravy* (1950–1954 a 1957, Brusel, Řím) – vydával, většinu textů psal a redigoval Simeon Ghelfand, *Křesťanská demokracie – Bulletin* (1954–1958, New York) – vydával a redigoval Josef Kalvoda; *Křesťanská demokracie* (1954, Londýn) – vydával a redigoval Antonín Baťa;¹⁷
- e) Sociálně demokratická orientace: *Čin* (1964–1966, New York) – vydával a redigoval Miloslav J. Brouček;
- f) Okruh národovců, agrárnků a konzervativců v Chicagu: *Národní politika* (1952–1954, Chicago) – vydával nezávislý redakční kruh a Oldřich Mikulík a redigovali Jaroslav Moudrý a Karel Loula (publikoval pod pseudonymy Petr Nedoma a Vojtěch Vojíř); *Zpravodaj* (Chicago, 1956–1968...1974) – vydávalo Sdružení československých demokratických exulantů v Chicagu a redigovali Jaroslav Rabas a Radko Klein-Jánský (publikoval pod pseudonymy Emil Ludvík, Jan Akord, Jan Klánský, J. K. Rada).

¹⁵ Oproti tomu Rada svobodného Československa považovala jak zachování společného státu Čechů a Slováků, tak i vysídlení sudetských Němců za neoddiskutovatelné programové axiomy a ač to výslovně nedeklarovala, z její činnosti vyplývalo, že za neměnné považuje i majetkové poválečné znárodnění a model režimu Národní fronty.

¹⁶ Středopravicové skupiny apelovaly na zostření ideologického boje a politických postojů Západu vůči Sovětskému svazu a jeho satelitům, zatímco Rada svobodného Československa byla napojena na koexistenční strategii americké zahraniční politiky a v dané situaci poněkud absurdně se domáhala svobodných voleb v Československu pod mezinárodním dohledem.

¹⁷ Vydavatel londýnské *Křesťanské demokracie* Antonín Baťa žijící v Anglii byl jmenovcem známého podnikatele Jana Antonína Bati. Několik čísel „tručasopisu“ či spíše letáku se stejným názvem vydal v New Yorku po svém rozchodu s Křesťansko-demokratickým hnutím na jaře 1954 jeho první předseda Bohdan Chudoba, který se v roce 1956 připojil k Českému národnímu výboru generála Lva Prchaly.

Nejvýznamnější středopravicová periodika

Kritérii pro výběr následujících periodik byly ideová orientace od středu doprava, dobový dosah a význam, trvalost vydávání 5 a více ročníků.

Do této elitní pětky se z dalších významných periodik nedostal *Český boj za svobodu a demokracii* vydávaný v Londýně Českým národním výborem, který byl patrně prvním tištěným listem protikomunistického exilu. Jeho dva hlavní autoři právník Karel Locher a žurnalista Vladimír Ležák-Borin byli společně s generálem Lvem Prchalou průkopníky rezistence proti československé Národní frontě v poválečné i následně komunisty „upravené“ formě. Dále byl pomínut rovněž tištěný kvalitní časopis *Národní politika* vydávaný – pouze tři roky – kolegiem pravicových exulantů v Chicagu, jehož redakce se v říjnu 1953 (kdy vyšla dvě odlišná č. 10) v důsledku neshody rozdělila na dvě části a v dalším vydávání pokračovala konzervativně zaměřená skupina, zatímco liberálové založili časopis *Národní demokrat*. A rovněž strojopisná *Křesťanská demokracie – Bulletin* vydávaná v New Yorku s podtitulem *Zprávy Křesťansko-demokratického hnutí v exilu* tehdejších dělníkem studujícím při zaměstnání politické vědy a historii Josefem Kalvodou, který byl také (podobně jako Ghelfand ve svých *Rozpravách*) hlavním autorem – psal přibližně tři čtvrtiny textů. Shora uvedená kritéria jistě splňuje pravidelně vycházející pravicový měsíčník *České listy* vydávaný v Mnichově (1960–1968) Milošem Svobodou jako periodikum Českého národního výboru, který nebyl přiřazen k představené pětce jen proto, že autor této studie z časových důvodů nestačil adekvátně prostudovat jejich obsah.¹⁸

Následuje tedy představení pěti (z šesti) nejvlivnějších a nejrozšířenějších vybraných titulů vydávaných v období 1948–1968 českými exulanty politicky orientovanými od středu doprava a neakceptující vládu Národní fronty v žádné z jejich podob.

Národ

Strojopisný časopis *Národ* začal v březnu 1948 v Londýně takřka „na koleně“ jako jediný autor psát a zároveň vydávat vynikající žurnalista a znalec mezinárodní politiky, národně demokraticky orientovaný pravicový liberál Rudolf Kopecký (1893–1981).

V meziválečné republice byl Kopecký členem Československé národní demokracie, redaktorem jejích *Národních listů*, obdivovatelem Karla Kramáře a také vysoce postaveným svobodným zednářem. Na jaře 1939 odešel (i s manželkou a dětmi) se souhlasem tehdejšího ministerského předsedy Rudolfa Berana a s pověřením šéfredaktora *Národních listů* Vojtěcha Holečka a předsedy Nezávislé jednoty legionářské Rudolfa Medka do polského exilu organizovat protinacistický odboj. V Polsku úzce spolupracoval s generálem Lvem Prchalou při budování české a slovenské legie, později se ve Francii připojil k čs. vojenské jednotce, ve které působil jako novinář i ve Velké Británii. V roce 1942 byl z armády propuštěn ze zdravotních důvodů a získal stálé zaměstnání jako úředník studijního oddělení Ministerstva obchodu, živností a průmyslu v Prozatímním státním zřízení ČSR v emigraci. V květnu 1945 se však pro nesouhlas s prosovětskou politikou exilové vlády a s *Košickým vládním programem* rozhodl zůstat s rodinou v Londýně a odmítnout místa v letadle, která jim přidělil repatriční úřad. Poté pracoval jako novinář – přispíval do anglicky psaného bulletinu *Continental News Service* vydávaného polskou exilovou vládou – a zároveň jako pomocný hlasatel a překladatel v Britském rozhlasu, kde získal stálé místo a dlouhodobé zajištění počátkem roku 1948. Krátce po únoru 1948 dal Kopecký podnět k obnovení exilového

¹⁸ Na *České listy*, které byly v Mnichově pravicovým protipólem národně socialistického *Českého slova*, navázal v roce 1969 v Mnichově jejich vydavatel a redaktor Miloš Svoboda vydáváním měsíčníku *Národní politika*, který by rovněž patřil do elitního výběru pravicových periodik následujících dvou desetiletí (společně s chicagským *Zpravodajem*, chicagským *Hlasatelem*, torontskými *Našimi hlasy*, st. gallenskými *Novými obzory* a rotterdamským *Rozmachem*).

Syndikátu čs. novinářů a v červnu téhož roku založil exilovou Československou národní demokracii a byl zvolen jejím předsedou. Od léta 1948 do ledna 1949 usiloval ve spolupráci s agrárníky neúspěšně o politickou dohodu s představiteli poválečné Národní fronty a vytvoření společného politického orgánu – jeho „nesplnitelnou“ podmínkou byla distance tohoto zastřešujícího orgánu od poválečného vývoje a jeho politických „výdobytků“. V roce 1953 se podílel na vzniku Ústředí demokratického exilu a byl zvolen jeho úřadujícím zástupcem, ale ve druhé polovině padesátých let na veškerou stranickou činnost rezignoval a v exilové práci se věnoval výhradně publicistice (*Modrá revue, Čin, Zpravodaj, Hlasatel a Nedělní Hlasatel*). Jako autor, vydavatel a distributor *Národa* byl Rudolf Kopecký vedle představitelů Českého národního výboru Karla Lochera a Vladimíra Ležáka-Borina průkopníkem tzv. protikošické publicistiky, ale přes přátelské vztahy s generálem Lvem Prchalou odmítl užší spolupráci vzhledem k „autoritativním tendencím ČNV“.

Časopis *Národ* vycházel od dubna 1948 do září 1953 – jeho šest ročníků obsahovalo celkem 76 čísel. *Národ* byl vydáván po celou dobu jako strojopis formátu A5 (16,5 x 20,5 cm), nejprve dvakrát měsíčně, později měsíčně, občas nepravidelně. Autorem všech textů byl Kopecký, který také přibližně první tři roky hradil výdaje na výrobu, zatímco poštovné mohl platit z příjmů od odběratelů. Ve třetím roce přispěl jeden exilový sponzor vyšší částkou, za níž Kopecký zakoupil nový cyklostyl a uhradil vzniklé dlužné částky, zbytek peněz mu umožnil pokračovat ve výrobě a distribuci časopisu. Obsah *Národa* sestával z delších aktuálních informativních článků, politických analýz zvláště historického kontextu příčin stávající situace a stručných „Poznámek a komentářů“. Náměty lze rozdělit na následující základní okruhy – exilové politické vyjednávání směřující k nesmiřitelnému rozkolu, nekompromisní kritika bývalé Národní fronty a Edvarda Beneše, hájení československé ústavy z roku 1920 včetně legitimacy úsilí o česko-slovenské a česko-sudetoněmecké soužití v jednom státě (zde jsou patrné dílčí odlišnosti se stanovisky ČNV), mezinárodní situace a vztah mezi Východem a Západem, interpretace české a československé historie v intencích „mladočeských“ a „národnědemokratických“ ideálů.

Rudolf Kopecký byl jedním z neaktivnějších exilových pravicových politických aktivistů a nepochybně nejvýznamnějšího žurnalistou středopravicové orientace. Byl ideovým protipólem Ferdinanda Peroutky – nejvýznamnějšího žurnalisty středolevicové orientace, ale na rozdíl od něho patří mezi exulanty podnes zcela zapomenuté.¹⁹ Několik čísel *Národa* je k dispozici v pražské knihovně Libri prohibiti, kompletních šest ročníků má v kopiích ve svém archivu autor tohoto textu.

Rozpravy

Strojopisný a později tištěný časopis *Rozpravy* začal vydávat v lednu 1950 v Bruselu vynikající římskokatolicky orientovaný žurnalista a politický filozof Simeon Ghelfand (1895–1964), který byl také autorem většiny textů.

Simeon Ghelfand byl v meziválečném Československu redaktorem deníku *Lidové listy* a katolického časopisu *Neděle*. Během německé okupace českých zemí byl na rozkaz gestapa z obou redakcí propuštěn a pracoval jako dělník, pro schvalování atentátu na říšského protektora R. Heydricha byl odsouzen k trestu smrti, ale podařilo se mu uprchnout a do konce války přežít v ilegality. V třetí československé republice se stal redaktorem deníku *Lidová demokracie* vydávaného Československou stranou lidovou a zároveň i stranickým vzdělávatelem – v oblasti sociální nauky katolické církve a protikladného marxismu resp. marxismu-leninismu. V červenci 1948 se mu podařilo uprchnout z Československa, dostal se do uprchlického tábora v Ludwigsburgu v americké zóně Německa, kde se podílel na obnovení Československé strany lidové v exilu. Snažil se prosazovat ideový směr plně akcentující křesťanskou sociální politiku a odchylující se od poválečného stranického vedení. Když se přesvědčil, že bývalí lidovečtí funkcionáři se nechťejí

¹⁹ Vše podstatné o exilovém působení R. Kopeckého lze nalézt ve výše citované studii CHOLÍNSKÝ, Jan: *Národní demokrat Rudolf Kopecký v boji za svobodu vlasti*.

distancovat od své poválečné politiky, rozhodl se vytvořit v exilu nové křesťansko-demokratické hnutí. V lednu 1950 začal v Bruselu vydávat s částečnou pomocí belgické křesťansko-sociální strany časopis *Rozpravy* (podle meziválečného katolického periodika téhož názvu). Prostřednictvím tohoto časopisu navázal kontakty s podobně smýšlejícími exulanty – nejvýznamnější z nich byli historik a bývalý lidovecký poslanec Ústavodárného národního shromáždění Bohdan Chudoba a bývalý lidovecký regionální funkcionář Josef Kalvoda. Společně s nimi a dalšími aktivisty z okruhu kolem *Rozprav* založil v roce 1953 České Křesťansko-demokratické hnutí (ČKDH) v exilu, jehož předsedou se stal nejprve Bohdan Chudoba a v následujícím roce Josef Kalvoda, Ghelfand byl tajemníkem. Jako představitel ČKDH spoluorganizoval v témže roce vznik nadstranického Ústředí demokratického exilu a podepsal jeho zakládající prohlášení. ČKDH vydávalo dva časopisy (*Rozpravy a Křesťanskou demokracii – Bulletin*) a realizovalo několik úspěšných politických akcí, ale ve druhé polovině padesátých let jeho činnost ustala. Po celou dobu exilu se Ghelfand živil jako novinář (v roce 1952 byl zaměstnán v rozhlasové stanici Radio Roma) a tlumočnick (ovládal ruštinu, francouzštinu, němčinu a italštinu, částečně angličtinu). Po ukončení vydávání *Rozprav* až do roku 1960 publikoval už jen několik článků pro exilový periodika (*Bohemia, Studie, Sborník Bohemia*). V roce 1957 se Ghelfanda neúspěšně pokusila atakovat československá StB, když za ním z Československa jako svého agenta vyslala jeho syna Nauma (který byl na rozdíl od otce komunistickému režimu nakloněn) s úkolem přemluvit otce k návratu do Československa. Ghelfandovo působení v závěrečné fázi života se dosud nepodařilo zmapovat, zemřel pravděpodobně v Bruselu v roce 1964 nebo 1965.

Časopis *Rozpravy* vycházel od ledna 1950 do prosince 1954 a v roce 1957, nejprve ve strojopisném provedení formátu 20 x 26,5 cm (resp. 21,5 x 27,5 cm) s tištěnou obálkou a v letech 1954 a 1957 v tištěném provedení formátu A5 (14,5 x 20,5 cm). V prvních letech se Ghelfand snažil dodržovat měsíční periodicitu, někdy časopis vycházel jako dvojčíslo, později byla periodicity nepravidelná. V šesti ročnících vyšlo celkem 56 čísel. Nejprve byly *Rozpravy* uváděny jako *List pro křesťanskou demokracii* a v posledním ročníku jako *List křesťansko-demokratického hnutí v exilu*. Autorem většiny textů byl Simeon Ghelfand, který psal také pod značkou sg nebo pod pseudonymy „Marcel Duchain“, „Jiří Kantor“ a „Stanislav Urbánek“. Druhým nejčastějším autorem byl historik Bohdan Chudoba (do jara 1954, kdy se s *Rozpravami* i ČKDH rozešel) a několika texty přispěli z Brazílie podnikatel Jan Antonín Baťa a z Austrálie bývalý lidovecký poslanec Ústavodárného národního shromáždění Jindřich Nermuť. Hlavními tematickými náměty byly: komentáře komunistického převratu v únoru 1948; kritické rozbory marxismu, socialismu, ale i „individualistického“ liberalismu; výklady a vyzdvihování sociální nauky římskokatolické církve; informace o exilové politice; komunistický teror a domácí situace; mezinárodní vztahy ve studené válce. Časopis přinášel pravidelné Ghelfandovy nebo Chudobovy úvodníky, delší články a úvahy, krátké informativní zprávy, ale i občasně polemiky, recenze a dokumenty. Hlavním rysem všech textů byl nekompromisní protikomunistický postoj a dále: vyostřená konfrontace vůči poválečné Národní frontě a exilovému působení Rady svobodného Československa, pranýřování Československého zahraničního ústavu jako „KSČ v exilu“ (jasnozřivě s ohledem na pozdější průkazné spojení tohoto exilového uskupení s StB), průběžná kritika marxistického socialismu a propagování křesťansko-demokratické politické filozofie a snahy o společný exilový postup všech podobně smýšlejících.

Simeon Ghelfand byl mimořádným ideovým lídrem a zároveň i průkopnickým aktivistou křesťanské demokracie v exilu – jeho *Rozpravy* byly prvním pokusem křesťanských demokratů distancovat se od *Košického vládního programu* a nabídnout vlastní politickou alternativu vůči kolektivistickému socialismu i individualistickému liberalismu, ve formujícím se českém exilu vzbudily velký ohlas. Životu a dílu tohoto vzdělaného filosofa a publicisty připomínajícího křesťanskou naději i sršícího britkým sarkasmem je věnována studie autora tohoto textu „Sociální nauka katolické církve jako zbroj ve studené válce – Simeon Ghelfand a český protikomunistický odboj v zahraničí“ s dokumentační přílohou²⁰, publikované ve sborníku *Vyjádření úcty a vděč-*

²⁰ Bibliografický údaj zmíněné studie viz pozn. 10.

nosti č. 2 v roce 2015. Nekompletní *Rozpravy* jsou k dispozici v pražské knihovně Libri prohibiti, většinu chybějících čísel má střídavě v kopiích a originálech ve svém archivu autor.

Bohemia

Tištěný časopis *Bohemia* začali v srpnu 1950 v Mnichově vydávat v návaznosti na předcházející strojopisné *Zprávy České národní skupiny v Německu* schopný organizátor Vladimír Pekelský (1920–1975) s žurnalistou Bohumilem Horákem, který se prezentoval pod pseudonymem „František Janík-Horák“ (1920–?).

Vladimír Pekelský se jako uprchlík před poválečnou československou retribuční justicí dostal do americké okupační zóny Německa v září 1946, Bohumil Horák uprchl jako retribuční vězeň odsouzený k dvacetiletému vězení z výkonu trestu ve věznicí Mírov v srpnu 1948 a podařilo se mu rovněž dostat do americké okupační zóny Německa. Oba měli velmi problematickou protektorátní minulost – Pekelský patřil k extrémně nacionalistické organizaci a studoval medicínu v „říšských“ školách v Rostocku a Jeně, Horák byl občasným přispěvatelem regionálních novin a podle nejnovějších poznatků také informátorem nacistické Bezpečnostní služby (SD).²¹ Když Pekelský, který byl od svého příchodu do Německa napojen na tamní skupiny oponující Národní frontě, získal důvěru předsedy londýnského Českého národního výboru Lva Prchaly a zároveň i jeho pověření pro práci v Německu, založil počátkem roku 1948 se svými spolupracovníky Českou národní skupinu v Německu jako odnož londýnské zastřešující organizace. Vydával nejdříve strojopisné *Zprávy ČNS v Německu* (1948–1950) a od září 1950 *Bohemii*. Jejím šéfredaktorem a pravidelným přispěvatelem byl Horák, Pekelský objížděl tábory a agitoval pro Český národní výbor, ale současně pracoval i pro americkou zpravodajskou službu. K prioritám politické činnosti ČNV resp. ČNS v Německu patřila i snaha o spolupráci s představiteli vysídlených sudetských Němců, která vyvrcholila podpisem tzv. *Dohody* či *Wiesbadenské dohody*, na níž je za českou stranu vedle podpisu Lva Prchaly i podpis Vladimíra Pekelského. V září 1951 se Pekelský a spol. rozešli s Českým národním výborem a založili Sdružení českých demokratických federalistů – jeho program měl křesťansko-sociální základ a kladl důraz na národovectví v rámci středoevropského potažmo evropského federalismu. V dubnu 1953 byl však Pekelský ve Vídni unesen příslušníky československé StB za pomoci jejich sovětských kolegů a vlastní manželky. Během krátké internace v sovětské zóně se zavázal ke spolupráci a dodávání zpravodajských informací, načež byl propuštěn a odjel zpět do Mnichova. Pokračoval beze změn ve své předchozí exilové činnosti a současně podával informace – podle dochovaných záznamů StB sice obsáhlé, ale nepřítliš důležité – o exilovém dění, není vyloučeno (ale ani jakkoli doloženo), že o své situaci informoval představitele některé ze západních zpravodajských služeb, s nimiž byl předtím v kontaktu. V roce 1956 Pekelský přesídlil do Kolína nad Rýnem, kde získal zaměstnání jako redaktor českého vysílání německého rozhlasu Deutsche Welle, a ve vydávání časopisu tam pokračoval

²¹ Míra válečného provinění Vladimíra Pekelského a jeho oprávněnost vést protikomunistický odboj je podrobně komentována v analytické studii (CHOLÍNSKÝ, Jan: Causa Vladimír Pekelský a otázka viny – příspěvek k dějinám zahraničního protikomunistického odboje. *Distance*, 2012, č. 2, 3, 4; k dispozici on-line) s využitím filosofických postulátů Karla Jaspersa prezentovaných v jeho práci *Otázka viny*. Autor dospěl k závěru, že retribuční justici stíhaný Pekelský byl nepochybně zatížen morální vinou, ale s největší pravděpodobností nikoli reálnou trestněprávní vinou, a také, že – podobně jako bývalí spojenci komunistů či bývalí komunisté – měl v exilu plné právo vést boj proti komunismu. Obdobné pojednání o příběhu jeho spolupracovníka Bohumila Horáka dosud nebylo pro nedostatek informací zpracováno – jeho protektorátní provinění se ovšem jeví jako mnohem závažnější: podle autorem této studie nedávno nalezených dokumentů byl poválečnou justicí identifikován jako informátor – byť takřka bezvýznamný – nacistické Bezpečnostní služby, SD. I přes tuto protektorátní minulost v exilovém odboji proti komunistickému režimu mimořádně aktivního vydavatele a schopného šéfredaktora patří exilová *Bohemia* k nejdůležitějším periodikům první etapy (1948–1956) českého protikomunistického odboje v zahraničí. Dodát lze, že podle několika svědectví poskytnutých autorovi několika pamětníky a bývalými přispěvateli *Bohemie* (kteří byli za války účastníky protinacistického odboje) o protektorátní minulosti Pekelského a Horáka přispěvatelé ani odběratelé *Bohemie* nevěděli a pravé jméno „Františka Janíka-Horáka“ nikdo neznal.

až do roku 1960. S ukončením vydávání *Bohemia* ustala i jeho politická činnost, až do své smrti v roce 1975 pak působil jako rozhlasový redaktor.²² Horák ukončil svou redakční činnost v roce 1958 a v rozlučkovém článku uvedl, že se dále chce věnovat výhradně náboženské činnosti.

Časopis *Bohemia* vycházel od září 1950 do října 1960 v tištěné podobě a tradičním novinovým formátu nejprve 31,5 x 47–48 cm a od roku 1956 30,5 x 42–43 cm, periodicitu byla většinou měsíční, v posledních letech spíše nepravidelná i s delšími několikaměsíčními přestávkami. V jedenácti ročnících vyšlo celkem 96 čísel. Nejprve byla *Bohemia* uváděna jako *List České národní skupiny v Německu*, od září 1951 jako *List českých demokratických federalistů* a v posledních dvou letech jako *List českého exilu*. Hlavními tematickými okruhy byly: situace exulantů a exilová politika, komunistický teror a domácí situace, mezinárodní vztahy ve studené válce, politologické a historické analýzy. Časopis přinášel vedle úvodníků a rozsáhlých analýz exilové politiky šéfredaktora tyto pravidelné rubriky: *Co říkali včera* (citování poválečných výroků představitelů RSČ), *Jednou větou* (zprávy z exilu), *Na pranyř* (o pronikání komunistických agentů na Západ), *Zrcadlo exilového tisku* aj. Časopis vycházel z nekompromisního protikomunistického postoje, reflektoval komunistický teror a komunistické pronikání na Západ, byl kritický vůči západní smířlivosti a snahám o koexistenci se sovětským blokem, konfrontačně se stavěl proti poválečným politikům Národní fronty a jejich působení v Radě svobodného Československa a Rádiu Svobodná Evropa, přinášel aktuální informace z uprchlických táborů, přetiskoval dopisy čtenářů apod. Nejčastějším autorem *Bohemia* byl Horák píšící pravidelné komentáře a kritické analýzy exilového politického prostředí, Pekelský psal jen namátkově komentáře k aktuální německé nebo mezinárodní situaci. Pravidelným autorem byl teoretik federalismu, právník a historik Rudolf Wierer (píšící také pod pseudonymem „Jaroslav Hrázský“), mezi výrazné občasně přispěvatele patřili velkopodnikatel Jan A. Baťa, historik Bohdan Chudoba, politolog Radko Klein-Jánský, politolog a historik Josef Kalvoda, novináři Rudolf Kopecký a Helena Koželuhová, bývalý slovenský poslanec Demokratické strany Michal Zibrín, aj. Některé z pozoruhodných hojněji zastoupených autorů se dosud nepodařilo „identifikovat“ („Jan Horný“, „František Kučera“, „Jan Vávra“, „Benedikt“, „Milan Reichenberger“ a „Síríus“).

I přes kontroverzní válečnou minulost obou hlavních protagonistů (s ohledem na omezené zdroje nebyla dosud relevantně zhodnocena) a Pekelského vynucenou spolupráci s StB od dubna 1953 (o zhodnocení platí totéž – část agendy StB se nedochovala, není známo, zda své zavázání sdělil západní straně) je v rámci dějin protikomunistického odboje nezbytné vzít v úvahu značný význam *Bohemia*. V padesátých letech byla velmi rozšířeným a čteným protikomunistickým, demokratickým a protitotalitně orientovaným periodikem, do něhož přispívali schopní autoři, představovala dlouhodobě silnou protiváhu socialistických tendencí Rady svobodného Československa a Rádía Svobodná Evropa. Životní příběh Vladimíra Pekelského se uzavřel předčasně v roce 1975, kdy ve věku 55 let zemřel na srdeční selhání. Další osud Bohumila Horáka po jeho rozchodu s Pekelským a pravděpodobném vyemigrování z Německa do Chile není znám. Všechny ročníky *Bohemia* jsou v kompletní podobě k dispozici v pražské knihovně Libri prohibiti.

Modrá revue

V září 1954 začal v Rotterdamu dr. Jan Beran vydávat časopis *Naši v Holandsku* určený původně pro okruh pravicově orientovaných exilových přátel žijících v Holandsku. V následujícím roce se dohodl na autorské a redakční spolupráci s žurnalistou Rudolfem Kopeckým a v prosinci

²² Pro Pekelského se stal osobní tragédií sňatek (1951) s na něho nasazenou agentkou StB Marií Blastowitschkovou, rozzenou Tomšů, která informovala československé úřady o jeho činnosti a v roce 1953 pomohla zosnovat také jeho únos. Pekelský se o skutečné roli své manželky až do své smrti pravděpodobně nedozvěděl.

téhož roku na jeho doporučení časopis přejmenoval na *Modrou revue* podle názvu meziválečného národnědemokratického stranického periodika.

Kopeckému zjištěmu v Londýně se tak po ukončení vydávání *Národa* naskytla další možnost pokračovat ve své plodné a pro český exil mimořádně přínosné novinářské činnosti v Beranově časopisu jako jeho hlavní autor a redaktor. Jak vyplývá z dochované korespondence, geografický faktor při tom nebyl překážkou, vše bylo vyřizováno v dopisech a Kopecký s Beranem se během dlouholeté spolupráce setkali tváří v tvář jen několikrát. Tato spolupráce přetrvala až do první poloviny šedesátých let, a to navzdory rozdílnému náhledu na exilovou republikánskou/agrární stranu – Kopecký nesdílel Beranovy sympatie k předsedovi Josefu Černému, jehož považoval pro jeho příklon k Radě svobodného Československa za ničitele jednoty českého nesocialistického exilu. Tato spolupráce skončila až zánikem časopisu v roce 1963, ale ještě předtím (1958) Beran stačil Kopeckému vydat jeho důležitou vzpomínkovou a dokumentační knihu o československém protinacistickém odboji v Polsku.²³ Do většiny čísel v období 1956–1962 dodával Kopecký dva až tři své články, případně další dokumentační texty. Pod svým jménem psal zpravidla úvodní komentář, dále publikoval pod pseudonymem *Historicus* vzpomínky a úvahy o novodobých českých politických dějinách, případně komentované dokumenty, a jako *Criticus* prezentoval své recenze nových českých i cizojazyčných knih s politickou tematikou, některé své další příspěvky a polemiky podepisoval šifrou „R.K.“.

Časopis pod názvem *Modrá revue* vycházel od prosince 1955 do května 1963 nejprve ve strojopisné a od ledna 1961 v tištěné podobě, vždy s charakteristickou modrou obálkou ve formátu nejprve 23 x 28,5 cm, od roku 1957 21,5 x 27,5 cm a od roku 1961 17,5 x 24,5 cm. V osmi ročnících vyšlo 92 čísel, z nichž některá byla koncipována jako dvojčísla, periodicitu byla většinou měsíční nebo dvouměsíční. *Modrá revue* byla uváděna jako nadstranický časopis označený *Kulturně politický a sociální měsíčník pro Čechy a Slováky v exilu*, od roku 1961 jako *Kulturně politický měsíčník*. Autorem více než poloviny textů byl Rudolf Kopecký, občasně přispívali vydavatel Jan Beran, sociálně demokraticky orientovaný novinář Miloslav J. Brouček a v posledních číslech také historik Antonín S. Kalina. Časopis přinášel i články přetištěné z jiných exilových periodik, např. od spisovatele Jana M. Kolára (pod pseudonymem Cato), novinářky Heleny Koželuhové, podnikatele Jana A. Bati, sociálně demokratického novináře Adolfa Mokrého, některé další prezentované články (Ferdinand Peroutka, Ladislav Radimský) nebo úryvky (časopisy *Tribuna* a *Svědectví*) měly dokumentační charakter a redakce se k nim kriticky vyjadřovala. Struktura časopisu byla po celou dobu jeho vydávání zachována přibližně ve stejné podobě. Na první straně se objevovaly básně Josefa S. Machara nebo Viktora Dyka, následoval úvodník Rudolfa Kopeckého zaměřený nejčastěji na mezinárodní situaci a politiku, dále dokumentační články, případně Kopeckým komentované dokumenty z meziválečné a válečné doby. Publikovány byly např. programové studie od vůdčích představitelů československých meziválečných nesocialistických stran, portréty národoveckých a republikánských vůdčích představitelů. Obsahové zaměření časopisu úzce korespondovalo s Kopeckého názory – preferovalo meziválečnou tzv. první československou republiku a její národně liberální kulturně-politický proud, poukazovalo na zločinnost sovětského a československého komunistického režimu, bylo kritické k pasivitě západních velmocí a k jejich snaze o koexistenci s „východním komunismem“. Výraznou část obsahu tvořila exilová témata – také *Modrá revue* byla vyhraněná vůči politikům bývalé Národní fronty a Radě svobodného Československa, jako neakceptovatelnou pranýřovala radikálně socialistickou linii exilových časopisů *Svědectví* a *Tribuna*, jakož i činnost Československého zahraničního ústavu v exilu; objevilo se i několik polemik se slovenskými autory kritickými k Čechům a meziválečné republice.

Díky Rudolfu Kopeckému se *Modrá revue* stala z regionálního zpravodaje periodikem českého středopravicového exilu nejen v Holandsku, ale i v dalších státech. Přes Kopeckého zásadní vliv však měla na rozdíl od jeho někdejšího *Národa* širší okruh přispěvatelů a její obsah byl

²³ KOPECKÝ, R. *Československý odboj v Polsku v r. 1939*. Modrá revue, Rotterdam 1958.

pestřejší a reprezentativnější.²⁴ Hlavním důvodem zániku časopisu byl – podobně jako tomu bylo i u výše představených periodik – nedostatek finančních prostředků. Až na několik chybějících čísel je *Modrá revue* kompletně dostupná v pražské knihovně Libri prohibiti a v naskenované podobě na internetu – viz www.scriptum.cz.

Zpravodaj

Původně strojopisný časopis *Zpravodaj* vydávalo od března 1956 Sdružení československých demokratických exulantů v Chicagu stojící v opozici vůči Radě svobodného Československa, šéfredaktorem byl předseda Sdružení – podnikatel, pravicový agrárník Jaroslav Rabas. Redakčně a autorsky se na vytváření a obsahu *Zpravodaje* až do jeho zániku v roce 1975 výrazně podílel římskokatolický konzervativce, vynikající politolog a sociolog Radko Klein-Jánský (1928–2008).

Zpravodaj vycházel od března 1956 ve strojopisné podobě ve formátu A5 (14 x 21,5 cm) v měsíčních, dvouměsíčních i delších intervalech. V září 1960 se vedení Sdružení s ohledem na četné kladné čtenářské ohlasy rozhodlo, že časopis začne vydávat jako pravidelný měsíčník v tištěné podobě a novinovém formátu (28–29 x 38–40 cm). Až do konce roku 1971 pak vyšlo každoročně 12 čísel včetně letního dvojčísla, v letech 1972–1975 byl roční počet čísel omezen a periodicitu nepravidelná, poslední doložené vydání je ze srpna 1975. Autoři zůstávali až na několik výjimek až do konce roku 1962 zcela anonymní – nebyli uvedeni vůbec, nebo jen pod pseudonymy a značkami. Postupně se však začaly objevovat i podepsané texty – zejména nejvýraznějších autorů: novináře, spisovatele a bývalého redaktora Rádía Svobodná Evropa Vladimíra Štědrého, historika Bohdana Chudoby (psal pod svým jménem a značkou „B.Ch.“), psychologa Jiřího Veselého, historika a politologa Josefa Kalvody, výše představeného novináře Rudolfa Kopeckého. Za samostatnou zmínku stojí autorský koncert Radko Kleina-Jánského, který své texty publikoval pod pseudonymy „Emil Ludvík“, „K. J. Rada“, „Jan Klánský“ nebo „Jan Akord“, ale také pod svým vlastním jménem. Celkové ideové zaměření časopisu bylo pravicové, nestranické a nekompromisně protikomunistické, přičemž část textů vycházela z křesťanského konzervatismu a patriotismu, část se vztahovala k národovectví 19. století a tradici první československé republiky. Mezi náměty článků převažovaly aktuální mezinárodněpolitické události a trendy, které se prolínaly s reminiscencemi na národní tradice, případně s komentáři k aktuálnímu dění v Československu. Oproti výše představeným čtyřem časopisům se zde v šedesátých letech takřka vytratilo téma Národní fronty a tehdy již de facto neexistující Rady svobodného Československa, ale v analýzách Vladimíra Štědrého zaznívala opakovaně kritika zaměření a činnosti Rádía Svobodná Evropa. Novým tématem se ve druhé polovině šedesátých let stal tzv. reformní proces uvnitř komunistické strany Československa a jeho dopady na společnost – z hlediska budoucího vývoje jsou texty publikované ve *Zpravodaji* dokladem, že pravicový exil byl k nadějším na obrodu režimu při zachování jeho základních pilířů od počátku skeptický. Struktura časopisu se v tištěné podobě časopisu ustálila – na první straně se objevovaly úvodní sloupek a jeden nebo dva hlavní články zaměřené na aktuální mezinárodněpolitické události případně na dění v Československu. Druhou nebo třetí stranu pokrývala pravidelně unikátní kronika studené války pod názvem *Informační črty*, kterou připravoval Klein-Jánský pod pseudonymem „Emil Ludvík“, na posledních dvou stranách se pravidelně objevovaly rubriky *Hořký koktail*, *Mozaika*, *Různé zprávy* a *Události ze světa* sestávající ze stručných aktuálních informací, občasné se objevovala rubrika profesora Zdeňka S. Rutara *Přátele Rukopisů bude zajímat*. Obsah časopisu byl dále doplněn komentáři,

²⁴ R. Kopecký do časopisu dodával i dokumenty nebo přetisky týkající se národověcké a středopracíkové politiky z meziválečné doby. V *Modré revue* vyšla např. série projevů českých a slovenských politiků z třicátých let o ideologii jejich stran nebo zpráva bývalého premiéra a předsedy republikánské/agrární strany R. Berana sepsaná v době Protektorátu Čechy a Morava v nacistickém vězení.

analýzami, dokumenty, čtenářskými dopisy, nekrology a vzpomínkami na zasloužilé osobnosti, recenzemi a informacemi o nových knihách.

Hlavním autorem a tvůrcem *Zpravodaje* byl po většinu let jeho existence Radko Klein-Jánský, jehož podrobnější portrét publikoval autor této studie pod názvem „Radko Klein Jánský – český patriot a katolický intelektuál v protikomunistickém odboji“ ve sborníku *Třetí odboj na Klatovsku a Domažlicku* vydaném v roce 2013 městem Klatovy. Klein-Jánský uprchl z Československa jako dvacetiletý student práv, přijal nabídku velitele americké zpravodajské služby v americké okupační zóně Německa Charlese Katka, který znal jeho otce – československého zpravodajského důstojníka Bohumila Kleina. Po dvouleté spolupráci s americkými zpravodajci a paralelní účasti ve vznikajícím exilovém hnutí na straně „protikošické“ vyemigroval s Katkovou pomocí do Spojených států, kde vystudoval sociologii a politologii a stal se profesorem politických věd a sociologie na Maryville College v Saint Louis. Od počátku padesátých let publikoval pod různými značkami a pseudonymy („elk“, „EL“, „R.K.J.“, „Jan Klánský“, „Emil Ludvík“, „K.J. Rada“, „Jan Akord“) v exilových časopisech (*Bohemia*, *Sklizeň*, *České listy*, *Katolík*, *Studie*, *Česká škola* aj.) povídky, poesii, krátké informace, články a analýzy – nejvíce ve *Zpravodaji*. Po zániku tohoto chicagského listu v roce 1975 ukončil svou exilovou aktivistickou (naposledy spolupráce s Naardenským hnutím), redakční a až na několik výjimek (*Nové obzory*, *Rozmach*) publicistickou činnost a dále se věnoval jen přednáškám a badatelské práci v rámci svého univerzitního působení – primárně v oboru sociologie náboženství. V devadesátých letech nejprve pravidelně dojížděl do svobodné vlasti a vyučoval na Teologické fakultě Jihočeské univerzity, na konci tohoto desetiletí se trvale usadil ve svém rodném domě nedaleko Českých Budějovic.

Časopis *Zpravodaj* se stal v šedesátých letech díky hvězdné autorské sestavě nejdůležitějším celosvětovým pravicovým periodikem českého exilu a protiváhou významného levicového *Svědectví*. Nejvyšší úrovně *Zpravodaj* dosahoval patrně v letech 1963–1968, v roce 1967 se objevily poslední texty Bohdana Chudoby a v roce 1968 zemřel jeden z jeho neplodnějších a nejlepších autorů – dopisovatel z Německa Vladimír Štědrý.²⁵ Tištěná verze *Zpravodaje* je vyjma několika chybějících čísel v naskenované podobě dostupná na www.scriptum.cz, některá čísla jsou k dispozici v pražské knihovně Libri prohibiti.

Závěr

České exilové časopisy pravého středu a pravice vycházely shodně z postoje nekompromisně odsuzujícího totalitární režimy (nacistický a komunistický) a jejich ideologie (nacionální socialismus a internacionální socialismus). Zároveň se ostře vymezovaly i vůči autoritativní vládě koalice tzv. Národní fronty v poválečném Československu, jejímu uzurpování moci a následnému bezpráví. Vedly výsostně legitimní a úctyhodný boj za svobodu a nezávislost vlasti, za nastolení práva a spravedlnosti, přičemž podle svého zaměření propagovaly křesťanské a liberalistické hodnoty. Nebyly tedy v žádném případě ani extremistické ani radikální, a přívržky tohoto typu, jimiž bývají jejich autoři či vydavatelé podnes označováni, svědčí přinejmenším o neznalosti věci.

Většina z vydavatelů a autorů těchto periodik si útekem z vlasti sovětizované komunistickými hordami zachránila holý život, pozbyla svůj majetek i možnost vidat své blízké, což by už samo o sobě ospravedlňovalo jejich vyostřenou rétoriku. Je však evidentní, že svým žurnalistickým aktivismem neřešili jen svou osobní situaci, ale situaci zotročeného národa, který se doma proti rozpoutanému teroru, loupení, dezinformování a celkové kulturní genocidě nemohl bránit. V situaci, kdy někdejší středolevicoví spojenci komunistů v Národní frontě podporovaní v exilu

²⁵ Po zániku *Zpravodaje* reprezentoval chicagský pravicový exil – byť v značně pozměněné formě – (původně krajanský a levicově orientovaný) deník *Hlasatel* s týdenní přílohou (*Nedělní Hlasatel*) vedený agrárníky – nejprve Václavem Zollmanem a poté Josefem Kučerou.

vládou Spojených států amerických odmítli kritiku tohoto spojenectví a jeho důsledků a svou rétorikou de facto navazovali na poválečný stav, nebylo možné vyhnout se konfrontaci a ke škodě protikomunistického odboje ani rozkolu.

Středopracivová a pravicová periodika českého exilu byla v naprosté většině dotována ze soukromých zdrojů jejich vydavatelů, čtenářů a příznivců. Z podrobně představených pěti periodik to lze s jistotou říci o *Národu*, *Modré revui* a *Zpravodaji*, z výše stručně vyjmenovaných totéž platí např. u *Křesťanské demokracie* nebo *Činu*. Do značné míry je tomu tak i v případě *Rozprav*, byť jejich velmi skromně žijící vydavatel byl dočasně podporován belgickou křesťansko-sociální stranou (Le Parti social-chrétien, PSC). Financování *Bohemie* bylo pravděpodobně spojeno s dílčími dotacemi od německých (bavorských) křesťanských a pravicových politických kruhů, vyloučit nelze ani příspěvky od amerických zpravodajských služeb. Český národní výbor v Londýně byl podle dosud neověřených informací přibližně do konce čtyřicátých let podporován polskou exilovou vládou.

Jak již bylo konstatováno na začátku této studie, dědictví poválečné Národní fronty znemožnilo kooperaci celého politického spektra – jeho středopracivová část byla za daných okolností v nevýhodě hned z několika důvodů. Byly to: (1) oslabení poválečnou ostrakizací a perzekucemi; (2) postoj a směřování finanční aj. podpory vlády Spojených států amerických – akceptující kontinuitu exponentů Národní fronty, prosazující taktiku oslabování Sovětského svazu podporou symbiózy exilového socialismu a domácího tzv. národního komunismu (tzv. titoismu či gomulkiismu) resp. preferující mírovou koexistenci Západu se sovětským blokem; (3) rozhodnutí exilové agrární strany odchýlit se od vlastní *Svatováclavské deklarace* z 28. 9. 1948 a akceptovat kontinuitu s Národní frontou v Radě svobodného Československa.

Další problémy středopracivových aktivistů, skupin a jejich časopisů se shodně nebo aspoň částečně (bod 2) vyskytovaly i u středolevicového spektra – byly to: (1) různými faktory včetně osobních animozit ovlivněná nesourodost; (2) financování a nutnost paralelně zajišťovat vlastní existenci; (3) snahy komunistů infiltrovat a dezintegrovat exilové hnutí. Přestože zásadní výhody byly na straně české levice resp. bývalé Národní fronty, v padesátých letech byly v českém exilu síly při potýkání se exilových stran a skupin poměrně vyrovnané. Totéž lze říci o dosahu a vlivu periodik obou ideových táborů, jejichž význam ještě vzrostl v šedesátých letech. To, co rozhodlo ve prospěch „levice“, byla americká finanční podpora zprostředkovaná především krycí agenturou CIA – nevládní organizací National Committee for a Free Europe (později nazývanou Free Europa Committee), ať již šlo o Radu svobodného Československa, časopis *Svědectví* nebo linii československé sekce Rádia Svobodná Evropa.

Po sovětské invazi do Československa v srpnu 1968 a následné druhé masové emigrační vlně se exilová publicistika dále rozvíjela, přispěly k tomu i dvě nové skupiny uprchlíků – tzv. reformní či bývalí komunisté a bývalí političtí vězni. V roce 1969 začal Miloš Svoboda v Mnichově s úspěchem v návaznosti na předchozí *České slovo* vydávat pravicový měsíčník *Národní politika*. Do pravicového exilového tábora přešel v polovině sedmdesátých let dříve levicový a krajanský chicagský *Denní Hlasatel* resp. *Nedělní Hlasatel* vydávaný nyní (1975–1989) agrárnicky a pravicově orientovanými Václavem Zollmanem a poté Josefem Kučerou. K podobnému ideovému přerodu došlo i u torontských *Našich Hlasů* (1978–1989) zásluhou jejich nového vydavatele Milo Komínka. Katoličtí křesťanští demokraté sdružení ve skupině Communio Nova Bohemica vydávali v St. Gallen *Nové Obzory* (1980–1989), někteří z nich dali poté podnět k existenci rotterdamského *Rozmachu* (1984–1989). Sdružení bývalých politických vězňů v exilu vydávalo v Torontu a později v Curychu časopis *Mukl* (1983–1989). Právník katolické orientace Stanislav Hoffrek vydával a psal v Carltonu, East Caulfieldu a Melbourne své *Rozpravy* (1974–1989). Představení těchto a dalších časopisů je tématem pro navazující studii.

Význam exilových politických periodik obou táborů byl v situaci komunistickým režimem okupované vlasti zcela mimořádný, a to především z následujících důvodů. Periodika sloužila exulantům jako nezastupitelný informační a komunikační prostředek, přičemž situace v sedmdesátých a osmdesátých letech umožnila do jisté míry i oboustrannou komunikaci s domovem.

Exilový tisk a jeho cirkulace sloužily k uchování a rozvíjení nejen exilové, ale i celonárodní kulturní a politické identity – ač ji každý tábor a jeho složky reflektovaly a prezentovaly po svém. Krom toho stránky periodického tisku uchovaly svědectví o vývoji politického exilu, o jeho neshodách, bojích a nadějích – jako živý doklad zpřítomňující takřka zapomenutou minulost...²⁶

Dokument č. 1:

Vybrané články z časopisu *Národ* vydávaného a psaného v Londýně (1948–1953) Rudolfem Kopeckým

a)

Co se stalo v Československu

Rudolf Kopecký

Národ, 1948, březen, č. 1, s. 1–3

Tisk celého světa referoval barvitým způsobem o tom, co se přihodilo koncem února v Československu. Podrobnosti jsou známy, je tedy potřebí zařadit je do jednotného rámce a říci, co se skutečně v Československu stalo.

V posledních dnech měsíce února byla v Československu nastolena zjevná diktatura jedné politické strany – i když je pro venek nedostatečně maskována existencí „Národní fronty“ několika politických stran žijících z milosti komunistů, a to po tak dlouho, pokud se to bude komunistům hodit. A současně byla republika sama viditelně přeměněna na vazalský stát mocného souseda. Tak chápal události celý svět a pochopil je správně.

Nicméně je nutno podotknouti, že diktatura, jež dolehla na Československo, nevystřídala demokratické zřízení a že také vazalství nepřišlo po plné nezávislosti republiky. Je to ostatně samozřejmé: kdyby byla republika demokracií tak zdravou a tak pevně zakotvenou, za jakou byla vydávána propagandou, a kdyby republika byla státem opravdově nezávislým, nemohla padnouti tak snadno a tak rychle a skoro bez odporu. Právě snadnost a rychlost zániku poslední stopy nezávislosti i vnitřních svobod je jasným důkazem i pro toho, kdo nezná skutečnosti, že propagační vylíčení poměrů v Československu bylo zcela nesprávné.

V Československu nebylo svobody a demokracie a naše vlast nebyla nezávislá již od neblahých dnů Mnichova. A takzvané osvobození nepřineslo svobodu a demokracii našemu lidu, ani nezávislost našemu státu. Československo se zbavilo německé okupace, ale ocitlo se ve sféře ruského vlivu a bylo pod ustavičně se stupňujícím ruským nátlakem. Stačí zde uvést například obchodní smlouvy Československa s Ruskem a jeho satelity ničící čs. hospodářství, ale uskutečněné pod cizím nátlakem; vojenské spojenectví s různými zeměmi ruského bloku a především s Ruskem samotným; soustavné přísluhování čs. zástupců ve Spojených národech a na jiných mezinárodních konferencích Rusku a ovšem – což byl případ nejkřiklavější a nejpřesvědčivější – odmítnutí pozvání na konferenci o Marshallově nabídce, ač toto pozvání bylo původně přijato.

Od podepsání československo-ruské spojenecké smlouvy v roce 1943 čs. vládou v Londýně vedla cesta k ustavičně se zvětšující závislosti na Sovětském svazu. Tato cesta nastoupena nejen v rozporu s čs. zájmy, ale také v hrubém porušení čs. mezinárodních závazků (viz dokumenty o mezispojenecké konferenci konané 24. září 1941, ujednání o vzájemné pomoci mezi spojenci ze 13. června 1941, různá ujednání s Polskem a Jugoslávií) a proti vůli a radě britské vlády.

Komunistům byl již v zahraniční vládě umožněn ustavičně se zvětšující vliv, který vedl k vytvoření Košické deklarace [tzv. *Košického vládního programu*], vytvořené v Moskvě 27. března

²⁶ Celková exilová suma vydaných periodik, do které samozřejmě patří i periodika nadstraničká, primárně nepolitická, zaměřená regionálně nebo lokálně, jakož i periodika různých zájmových skupin, je fascinujícím dokladem vzepětí českých uprchlíků a jejich jedinečného úsilí o zachování národní existence a kultury v čase komunistického temna.

1945. Tato deklarace vyhláší závislost Československa na Rusku a odvrací se od západních spojenců a nastoluje vládu „Národní fronty“, která začala potlačením některých českých a slovenských stran, vládou národních výborů, „volených“ na veřejných shromážděních podle předem dohodnutého klíče mezi koncesovanými politickými stranami, zákazem kritiky programu „Národní fronty“ a předpisem jednostranné politické a sociální ideologie.

Ústava republiky, již se strany „Národní fronty“ ustavičně dovolávaly a na níž vláda zakládala svou legalitu, byla soustavně porušována. Vládlo se dekrety presidenta republiky, což je zdroj práva ústavě docela neznámý. Byla provedena 16. října 1945 fraška, zvaná volby a druhé „volby“ konané 26. května 1946 byly provedeny s vyloučením veškeré opozice. Pouze stranám vládním byla dovolena účast. A president Beneš prohlásil 31. března 1946 zpravodaji časopisu *Sunday Times*, že po nějakých šest let nebude v Československu trpěna žádná opozice. Demokracie bez svobody pro opozici – to je něco, co v demokratických zemích nikdo nechápe. To je ta „lidová demokracie“.

Vedlo by daleko, kdybychom zde měli vypočítávat, jak byla odstraněna svoboda tisku, podřízeného ministerstvu informací, jak byla odstraněna svoboda informací, jak byla odstraněna svoboda spolčování a jak násilně sjednocovány mnohé organizace (pokud možná v útvar vedený jmenovaným výborem a diktátorskými mocemi) a jiné prostě znemožněny, jak politická msta řádila v soudnictví „národních výborů“ a onoho paskvilu na justici, který si říkal „lidové soudy“. Během dvou let bylo pouze v českých zemích 713 osob odsouzeno k smrti, 741 k doživotnímu uvěznění a 19 888 k celkem 206 334 letům žaláře. Osvobozeno bylo sice 40 534 osob, ale „Národní výbory“ se postaraly o jejich potrestání – a nikdo neví, kolik lidí bylo postiženo tresty „mírnějšími“, zbavením možnosti vykonávat své povolání apod. Mnozí z odsouzených zasluhovali své potrestání, ale kdo četl referáty ze soudní síně, ví, kolik zde bylo kruté nespravedlnosti a osobní a politické msty. A co koncentrační tábory v Československu s jejich hrůzami, teror SNB a jeho metody vyšetřování, jež si nijak nezadaly s metodami gestapa?

Komunisté využili spolupráce ostatních stran, jimž dočasně dovolili existovati, aby dokončili své přípravy k plnému ovládnutí státu. Na případu slovenské strany demokratické bylo viděti, jaký osud čeká všechny, kdo jsou vydáni na milost a nemilost komunismu.

Když se v únoru postavily některé politické strany na odpor dalšímu zvětšování komunistické moci, bylo již pozdě. Komunisté měli již v rukou plně armádu, policii a mašinerii odborového hnutí. Komunisté nepotřebovali bojovati o moc. Stačilo jim jen odhoditi přetvářku, ukázati ostatním stranám, že když pustily před lety komunisty k moci a připustily omezování svobody v naději, že zabrání nejhoršímu, připravují jen cestu k tomu nejhoršímu. Demokratické zřízení by se bylo mohlo bránit – zřízení založené na maskované diktatuře nebylo schopno odporu. Nikdo neuteče logice historie. Když je možno omezovat svobody některé, proč ne všechny, když je možno prováděti čistku všech, když je možno zakazovati strany některé, proč ne strany všechny? Dej čertu prst, bude chtít celou ruku.

Toto je smysl českých událostí. Nemá smyslu dnes přednáseti žaloby a někoho obviňovati. První a základní otázka, kterou si musíme klásti, je tato: dovedeme se poučiti z toho, co se stalo? Dovedeme pochopiti, že demokracie a svoboda pro všechny je jedinou zárukou toho, aby se podobné věci neopakovaly? Kdo respektuje a brání svobodu svých odpůrců, brání i svoji svobodu. Kdo připustí omezení svobody svých odpůrců, připravuje nevyhnutelně den, kdy bude i jeho svoboda zničena.

b)

Třetí odboj

Rudolf Kopecký

Národ (Londýn), duben, květen a červen 1948, č. 3, 4–5 a 6–7

[...]

Dnešní doba není dobou vhodnou k tomu, abychom si vyřizovali staré nebo jen nedávno účty. Zajisté bude nutno mluvit o chybách, které se staly, ale především proto, abychom se

vyhnuli jejich opakování, a proto bude dobře, jestliže tak učiníme nevášnivě. Ty činitele, kteří setrvávají v těchto chybách a omylech i tehdy, kdy jsou zjevné a kdy se mění v provinění proti národu, bude nutno soudit. Ale zatím je nutno každému, kdo má dobrou vůli, nabídnouti rozhodně ruku k smíru, poctivému a trvalému. Osobní aspirace a stranická zaujetí nemají míti místa tam, kde celý národ trpí a je bolestné pomyšlení, že bychom se ve chvíli, kdy národ doma je ujařmen společným nepřitelem, rozhodli pro potěšení nepřátel a zděšení našich lidí doma rozpoutati válku všech proti všem. Objevili-li se potřeba takového boje, neuhneme se tomu. Zatím však radíme k dohodě a k smíru, abychom se mohli úspěšně utkati s nepřitelem hlavním.
[...]

Situace naší politické emigrace se liší podstatně od emigrace jiné, zejména polské, jež je nám dávana často za příklad důvodně netrpělivými dopisovateli. Polská emigrace se vůbec nevrátila domů, konec války jí zůstavil s vládou (třeba oduznanou) a s politickými vůdci, s velkou autoritou v Polsku i v emigraci. Zůstal jí úplný a dokonale vybudovaný aparát organizační a propagační. Všechno, co bylo vybudováno za války v této zemi, zůstalo k dispozici dnešní polské emigraci a stojí téměř bezvýhradně za londýnskou vládou polskou. Pracovníci polské emigrace mohou prostě pokračovati v díle, jež konali za války. Nejcennější věci (kromě hmotných prostředků, k nimž sluší také připočísti i vybudovanost propagačního a organizačního aparátu, jakož i početnost polské emigrace, jež i dnes činí mnohonásobek toho, co čítala čs. emigrace za války) je kontinuita společenských a politických styků. Kdo někdy pracoval propagačně v cizině, ví, že to je věc prostě k nezaplacení.

Naše politická akce nemá těchto výhod. Zatímco polský aparát zůstal skoro nedotčen, náš aparát šel do Prahy a také krajanské spolky se zapojily na Prahu. Propagační síť na Západě byla po válce zcela ve službách Prahy a ne emigrace, jež zde zůstala, a také společenské a politické styky sloužily Praze a ne emigraci. Naopak, byly obráceny proti ní, mařily její práci a přinejmenším ji podstatně ztížily. Krajanský živel byl v důsledku toho desorientován.²⁷ Politická emigrace, jež zde zůstala, musela pracně budovati propagační aparát. Protože pracovala bez prostředků, byla její práce velmi nesnadná, výsledky celkem nevalné. Krajanské spolky nepomohly. Spíše překážely. Toto byl základní handicap, který se nepodařilo překonat. Byl zde i jiný.

Přesvědčení, že Československo je státem demokratickým a politicky zcela nezávislým, bylo v západním světě až do případu s Marshallovým plánem ochotně přijímáno. Politická emigrace (k tomu všemu ještě neznámá širším vrstvám na Západě), předkládající fakta o tom, že v Československu není ani demokracie ani svobody a že československá republika není ani státem nezávislým, byla považována za nepřijemného Kazimíra. Došla sluchu jen u části britské veřejnosti. Dodejme ihned, ani únorová katastrofa nezměnila tuto situaci. Světová veřejnost odsoudila, co se stalo v Československu, vzala na vědomí, že Československo bylo přivtěleno do ruského systému – a to je celkem všechno. Uprchlíkům z Československa se dostane útulku v různých zemích, dostane se jim také skrovné podpory a po čase naleznou i možnost obživy. Ale na víc se nemůže dlouho počítati. Země, které poskytnou emigraci asyl, si nepřejí, aby uprchlíci ztěžovali jim jejich beztak obtížnou mezinárodní situaci.

Cílem politiky západních mocností je mír a dohoda s Ruskem a ne válka s Ruskem. Opakujeme, protože si to stále ještě mnoho našich lidí nedovede dobře uvědomiti: západní mocnosti touží po dohodě s Ruskem. Kdyby tato dohoda mohla býti vykoupena tím, že věci zůstanou, jak jsou, že země východní a střední Evropy zůstanou pod ruskou mocí na věčnost, tedy bude tato cena ochotně zaplácena. Nemá smyslu uvažovati zde, zda je tato politika správná, či pochybená. Skutečnost je taková a ne jiná.

Za dnešní situace nebude tedy nikdo povzbuzovati tvoření něčeho, co by se podobalo zahraniční vládě československé, ani nebude nikdo v odpovědném postavení západních mocností podporovati žádnou akci či formu odboje. Dá se čekat spíše opak. Každý, kdo mluví o organizování

²⁷ Situaci v krajanských organizacích v Londýně popisuje Kopecký v osmém (nedokončeném) díle svých nepublikovaných pamětí viz *Vzpomínky starého novináře, VIII* (strojopis, Londýn).

odboje, si musí uvážit, že doporučuje postup, který je v rozporu s dočasnou oficiální politikou západních mocností. Nezapomeňme, že diplomatické styky mezi Západem a Československem stále trvají. A Západ neučiní nic, co by je přervalo. Konstatujíc to nechceme říkat, že se má všechno nechat. Říkáme to proto, abychom ukázali na tvrdé skutečnosti a na to, že věci nepůjdou ani snadno, ani přímočaře. Zase: nemalujme si věci růžověji, než jsou. To neznamená, že bychom měli zmalomyslnět. Není dobře se podřizovat skutečností, které se mohou změnit a které, jak jsme přesvědčeni, se docela jistě změní.

Taková je situace: v nepříznivé situaci je potřebí začínat od samého počátku a s holýma rukama. A ke všemu ještě není zde jednoty, protože ne každý z těch, kdož se účastní zápasu, si uvědomuje správně situaci a její nesnáze.

[...]

Časově první je zde „Český národní výbor“, vedený gen. Lvem Prchalou. Zřízení tohoto výboru předcházelo zřízení politické strany „Národní jednotu“ ustavené v emigraci.²⁸ Tato strana vyhlásila „Národní výbor“ a po dlouhý čas byl tento útvar jedinou organizací, jež, vedle akcí jednotlivců, vystupovala na veřejnost. „Národní výbor“ vydal několik memorand a několik projevů k veřejnosti, opětovně se pokusil o vytvoření tiskové služby a nyní přešel k vydávání českého časopisu, který jsme zaznamenali v minulém čísle.²⁹ Asi polovina původních zakladatelů během času výbor opustila. Výbor nedokázal získat ostatní politickou emigraci. Překážkou zde byla úzká koncepce jednotné politické strany, jež nepřipustila opětně navrhovanou přeměnu v koalici politických směrů, jež by umožnila jeho rozšíření o celou politickou emigraci, nebo o její část. To způsobilo, že část politické emigrace obávající se spatřovati v „Národním výboru“, ať již právem či neprávem něco, co připomíná zárodky de Gaullova „Rassemblement“, zůstala stranou. Nicméně „Národní výbor“ se vyhnul všemu, co by znemožnilo dohodu v budoucnosti.

Druhá skupina byla a je v mnoha věcech rozdělena a netvoří nijaké organizační jednoty. Shoduje se ve svých názorech na taktiku a ve svém odmítání totality všeho druhu, v požadavku plné demokracie a svobody, jak se tomu rozumí na Západě a ve své důsledné západní orientaci. Organisanou složkou této skupiny je pouze skupina liberální³⁰, která vytvořila pravidelnou tiskovou informační službu a uveřejnila opětovně projevy v britském i zahraničním tisku o poměrech v Československu. V zárodku je dosud tvořící se skupina agrární.³¹ Tato nezávislá skupina se ustavičně sblížovala. Aniž by se její příslušníci v něčem vzdali svých zásad, byli si vědomi, že každému vnitropolitickému zápasu musí předcházeti vytvoření základních předpokladů, tj. osvobození národa. Budoucnost národa nezávisí na tom, zda v emigraci převládne ta či ona politická strana, ale na tom, zda budeme moci zasáhnouti do mezinárodních událostí jako skupina sjednocená, která dovede společně pracovati a navzájem si důvěřovati.

[...]

Když vývoj dospěl tak daleko, že se dalo pomýšlet na to, aby se individuální práce skupin sjednotila ve větší společnou akci, došlo k únorovým událostem. Do zahraničí přišli noví činitelé. Nastala nová situace. Poměry se vrátily do starého chaosu. Začíná se docela znova. A proto zde není stále ještě organizovaný odboj, který by zasluhoval tohoto jména, protože odboj není zápas stran, ale skutečná dohoda všech složek národa.

²⁸ Česká národní jednota byla pod předsednictvím generála Lva Prchaly ustavena jako opozice proti Prozatímnímu sdružení ČSR v emigraci v Londýně v roce 1942 a posléze se v dubnu 1945 přejmenovala na Český národní výbor. Vedle generála Lva Prchaly byli vůdčími představiteli obou organizací bývalý národnědemokratický diplomat JUDr. Karel Locher a bývalý národněsocialistický novinář Vladimír Ležák-Borin.

²⁹ Tímto časopisem byl *Český boj za svobodu a demokracii*.

³⁰ Tj. Rudolf Kopecký jako redaktor a vydavatel zpráv „informační služby“ a jeho někteří spolupracovníci z období před únorem 1948.

³¹ Kopecký usiloval o sblížení národních demokratů s agrárníky a jeho snaha vyústila na podzim 1948 ve vytvoření tzv. občanského bloku, jehož existence byla de facto ukončena vstupem agrárníků do Rady svobodného Československa v únoru 1949. Kopecký jako předseda Národní demokracie podmínky vzniku Rady neakceptoval a nepřijal členství v Radě ani jako „nezávislá osobnost“. Hlavním důvodem pro něho byla neochota bývalých představitelů Národní fronty distancovat se v Radě od *Košického vládního programu* a poválečné politiky.

[...]

Ovšem, i na počátku bylo zde jedno děličí stanovisko. Veškerá politická emigrace v Londýně se shodovala v té době v odsouzení Košické (vlastně moskevské) deklarace [tj. *Košického vládního programu*] a toho, co se dělo od 1945 v Československu. Byly zde však rozdíly v tomto odsuzování. Bylo tu stanovisko radikální a umírněné. Radikálové viděli důsledky neblahé politiky zahájené druhým odbojem a odmítali důrazně všechny, kdož byli nějak spojeni s touto politikou. Umírnění, odsuzující stejně tuto politiku, právě tak jako lidi, kteří se neodpuštělně kompromitovali úlohami z pilnosti, přáli si přece jen v zájmu uvarování se osobních a politických bojů pardonovat ty ostatní. Vycházeli z přesvědčení, že politické chyby nelze považovati za zločin, pokud tu není zlého nebo zjištěného úmyslu a soudili, že katastrofa poučí všechny postižené o jejich omylech. Soudili, že je potřebí podati ruku všem lidem dobré vůle a nevzpomínat zbytečně minulosti tam, kde je potřebí myslet tak důkladně na přítomnost a budoucnost. (Vypočítáváme-li chyby cizí, musíme doznat i vlastní: patřil jsem k nejhorlivějším zastáncům této smířlivé orientace. Začínám se obávat, že jsem se mýlil.³²)

Idyla svorné práce prvních dnů netrvala dlouho. Velmi rychle se [po únoru 1948] objevovaly akce jednotlivců nebo skupin, které se chtěly zmocniti jednostranného vedení. [...] Do Londýna přibývali první političtí předáci z republiky a s nimi sem připutoval zase jednou princip „kontinuity“. [...] „Národní fronta“, tentokráte bez komunistů, ale stejně autoritářská, přesídlila do Londýna a [tito] vůdcové politické emigrace začali vyhlašovati, že až do 25. února bylo v republice všechno v pořádku (včetně rozpouštění politických stran, zakazování spolků a časopisů, čítek v politických stranách – až na tu ovšem, která postihla je –, „lidových soudů“ a koncentráků) a že celý malér je v tom, že komunisté porušili dohodu a vypudili své partnery z koalice. Zápas zřejmě neměl být veden o politickou svobodu a demokracii, ale o postavení některých předáků, kteří museli utéci z domova a kteří nedovedou zapomenouti, jak velkými byli pány.

[...]

Koncem května byla uspořádána v londýnské Caxton Hall manifestace poslanců [bývalé Národní fronty], tisková konference a několik porad politických činitelů „legálních stran“. Veřejná manifestace skončila celkem fiaskem a je zrovna žalostné porovnávatí zájem, který měl britský tisk o tuto manifestaci před jejím konáním a pozorností, kterou věnoval jejím výsledkům. Byl to zase důsledek chybné organisace. Akce byla provedena bez patřičných znalostí místních poměrů. Z manifestace byly vyloučeny [po válce násilně] rozpuštěné politické strany a příchozí z Prahy nenalezli ani jediného slova, aby odsoudili chyby „třetí republiky“ a bezpráví spáchané na jiných než na nich samotných. Proto ten pohrdavý nezájem britské veřejnosti o celý podnik. Manifestace měla jen jeden viditelný výsledek: ukázala celé veřejnosti, že odboj, ještě nezorganizován, se již rozděluje na několik skupin. Tyto skupiny se nesbližují, ale vzdalují se od sebe zásluhou lidí, kteří myslí toliko na strany a své posice, že nemají vůbec času myslet na národ.

[...]

Není dosud jednotného odboje a je málo naděje, že by k sjednocení došlo v dohledné době. Je tu několik skupin (zdá se, že je tu tendence k jejich množení), které třífští akci. Jedna překáží druhé a není ochoty k dohodě. Je to smutná a zlá situace. Nezbyvá než doufat, že jednoho dne dojde k vystřízlivění a nápravě. Pak teprve bude možno doufat ve vytvoření jednotného odboje, který by sloužil národu a ne jednotlivým stranám nebo osobám. Tato situace nás donutila, že jsme museli podporovati budování skupiny těch někdejších národních demokratů, kteří zůstali věrni liberálním principům strany³³ a že jsme pomáhali tvořiti skupinu agrární. Součinnost příslušníků zakázaných politických stran, jejichž práva na existenci upírají i někteří z uprchlých politických vůdců, byla věcí samozřejmou. Zdá se, že brzy bude obnovena i skupina živnostenská.

³² Svůj umírněný postoj a maximální snahu o dohodu s představiteli stran bývalé Národní fronty později Kopecký ve své publicistice opakovaně označil za „aktivitu hodnou lepší věci“, ale o sjednocení alespoň středo-pravicových složek exilu usiloval až do počátku šedesátých let.

³³ Československá národní demokracie v exilu byla ustavena v červnu 1948, R. Kopecký se stal jejím předsedou.

Hlavním naším cílem je však dosažení jednoty odboje. Pokud bude v naší moci, budeme se vyhýbatí všemu, co by zvětšovalo přehradu mezi tábory, mezi lidmi, kteří přišli teprve nyní z domova a mezi těmi, kdož stáli v opozici proti „Národní frontě“ od jejího počátku. Nehodláme ovšem mlčeti k chybám, které se dějí a které ohrožují naši akci, jako nebudeme mlčeti o chybách, které se staly v minulosti. Deset let nebylo v českých zemích svobodné kritiky. Chápeme, že proto musí každá kritika znít velmi nepříjemně sluchu zchoulostivělému. Nebudeme však bráti ohledy na choulostivý sluch. Jenom upozorňováním na chyby lze dospět k tomu, aby se poznaly a neopakovaly se, jen konstatováním skutečností, třeba i nepříjemných, dospějeme k tomu, že se bude národ dívat na svět střízlivě a rozumně.

c)

Rada svobodného Československa

Rudolf Kopecký

Národ, 1949, květen, č. 5–6 (32–33), s. 22–24³⁴

Konečně je tedy znám úplný seznam členů nového Ústředního akčního výboru Národní fronty v emigraci, který si hraje na jakousi stínovou vládu a stydlavě si říká „Rada svobodného Československa“. Je tu zatím 175 jmen, a jakých to krásných jmen!

Jsou tu lidé, kteří sepisovali retribuční dekrety a ničili právní řád Československé republiky, lidé, kteří osobně odpovídají za neblahou zahraniční politiku „druhého odboje“, tvůrcové Národní fronty, „lidově demokratického“ režimu, socialistického bloku s komunisty proti ostatním, jakož i marxistického bloku s komunisty proti národním socialistům a občanským stranám. Jsou tu lidé, kteří sloužili režimu až do roztrhání a rozešli se s ním, až když zmizeli z výplatní listiny. Nalezneme tu dokonce nejen lidi, kteří odešli, až když se stali obětí „čistky“, ale také ty, kteří tuto čistku prováděli, nebo dokonce byli i členy Ústředního akčního výboru Národní fronty v Praze. Prostě, ne jeden, ale desítky nejvyhlášenějších a nejkompromitovanějších kolaborantů s komunisty.

Je tu – k obecnému překvapení – i několik jmen nekompromitovaných a několik příslušníků stran, jež byly 1945 násilně potlačeny. Co jiného hledají tito lidé na této galéře než politickou smrt? Ani jedna z jejich nadějí nebyla splněna a nebude splněna. Mezi těmi, jejichž účast je smutným překvapením, vidíme také všechny z těch, kteří často netázáni ujišťovali každého, kdo to chtěl slyšet, co všechno podniknou proti tomuto pokusu o nové Košice. Jak vidět, rebelanti však kajícíně usedli ve svém koutečku v Radě, blaženi, že smějí sedět u jednoho stolu s těmi, o nichž v soukromí vykládají věci nejhorší.

Od roku 1945 měli všichni čeští a slovenští lidé příležitost poznat, kam vede dvojakost, oportunistická a ustupování zlu, když už to nedovedli nebo nechtěli postřehnout dříve. Jediné poučení, jež vyvodili nemnozí ze smutných zkušeností posledních let, je to, že než odpírat zlu je lépe mu pomáhat. V roce 1945 bylo možno takový postup nazvat slabostí nebo nerozmyslností. Dnes nelze říci nic jiného, než že je to zrada na programech, jež předstírají zastupovat, zrada na těch, kteří jim v táborech a doma dosud věří. Je nutno konstatovat, že ani jeden z těch, kteří se netajili tím, že vidí, jaká to špatnost se tu rodí, neměl odvalu se jí postavit na odpor. Mezi politikáři se nenalezl ani jeden politik. To je také bilance. Politická profesionállové dosud zřejmě nepochopili, že všechny úcty se nakonec platí a že lid nebude ochoten věčně platit za ně.

V Národní frontě v emigraci není ovšem onoho souladu, který předstírají oficiální zprávy. Mezi stranami panuje tuhý boj. Národní socialisté jsou například nespokojeni, že se jim dostalo tak „malého podílu“ na moci. Nevrlé projevy „Mladých proudů“ a jiných tiskových orgánů dokazují, že by národní socialisté, kteří se rozhodli hrát v tomto vydání Národní fronty úlohu komunistů,

³⁴ Tento krátký text byl publikován jako součást rubriky „Poznámky a komentáře“. Kritikou Rady a zároveň úsilím o sjednocení „nekošického“ exilu se Kopecký zabýval jako publicista a politický aktivista i nadále, jeho snahy v roce 1953 vyústily v založení vůči RSC resp. jejím různým modifikacím opozičního Ústředí demokratického exilu.

chtěli pohltit všechna místa pro sebe. Nespokojeni jsou sociální demokraté, kteří jaksí zapomněli na neslavnou úlohu, kterou hráli v republice, a reklamují pro sebe vůdčí postavení. Také se jim zdá program Rady příliš málo socialistický. Národní socialisté poněkud zasahují do sporů v sociálně demokratické straně (jako ve stranách jiných) a podle velmi spolehlivých zpráv usilují o to odstranit bývalého ministra Václava Majera z předsednictví Oblastní rady v Londýně. Chtějí ho nahradit spolupodpisovatelem smlouvy o užší spolupráci soc. dem. a komunistů v září 1947 Blažejem Vilímem.

d)

Tažení proti McCarthysmu

Rudolf Kopecký

Národ, 1953, srpen–září, č. 8–9 (77–78), s. 1–7

Americký senátor Joseph R. McCarthy, jeho vyšetřovací výbor, stejně jako Výbor pro zkoumání protiamerických činů, mají po celém světě jméno velmi špatné a také ve Spojených státech jsou ohlašováni velmi hlučnou a velmi vlivnou částí tvůrců veřejného mínění za hlavní ohrožení svobody a civilisace. Kdyby člověk byl dost zaslepený, aby sedl na lep této propagandě, uvěřil by nakonec, že svobodě lidstva a západní civilizaci hrozí nebezpečí od senátora McCarthyho a jeho druhů a ne od komunistů a jejich zjevných a tajných ochránců. Nejen komunisté a jejich přímí přísluhovači, ale i lidé spolehlivě protikomunističtí a často i opravdu konzervativní, odmítají a odsuzují, nebo alespoň ironisují činnost těchto jednotlivců a výborů. Dovídáme se, jak „odpovědní političtí činitelé“ odmítají jejich postup, jak ten či onen statečný muž, povoláný před výbor, jim vytřel zrak tím, že odepřel vypovídati, odvolává se na dobrodiní zákona, jež dovoluje lidem nevyprávěti, jestliže by se svými výpověďmi sami obviňovali.

[...]

Ve všem je potřebí rozumu, rozvahy a slušnosti. Také v boji proti komunismu je toho potřebí. Lidé, kteří přestřelují, mohou věci uškoditi. Otázkou je však, zda jí uškodí více, než ti, kteří nepodnikají proti komunismu docela nic, kteří komunisty nebo jejich přísluhovače ochraňují, či kteří s komunismem kolaborovali po tak dlouho, pokud jim komunisté byli ochotni vypláceti gáže. Přáli bychom si, aby v boji proti komunismu všichni mířili dobře a každým výstřelem zasáhli. Aktivní protikomunistický tábor není tak početný, aby si mohl dovoliti omyly, ale nakonec je lépe míti mezi sebou lidi, kteří ve vzrušení boje občas přestřelí, než ty, kteří odrazují od boje a kteří se pro samé ohledy k boji vůbec nedostanou. I kdyby se senátor McCarthy vždy velmi mýlil, byl by nám milejší než všichni ti obojetníci, ramenáři a chameleóni, kteří jsou kdykoli ochotni se paktovati s komunismem, nebo ti, kteří se s komunismem paktovali ještě včera a dosud nepřekonali zklamání nad tím, že je komunisté odhodili jako špinavou onuci.

Avšak, je to opravdu jisté, že senátor McCarthy a jeho druhové přestřelují? Jakých sympatií zasluhují např. oni hrdinové, kteří odpírají odpověděti, zda jsou komunisty, a dovolávají se při tom dobrodiní zákona, který praví, že nikdo nemusí odpovídati, jestliže se výpovědí obviňuje. Takové odepření je doznáním. Muž, který odepřel říci, zda je komunistou, protože by se sám obvinil, doznal veřejně, že je komunistou. Účel, jež senátor McCarthy a jeho druhové chtěli dosáhnouti, bylo dosaženo. Užaslá americká veřejnost vidí, že kam se podívá, všude byli a do značné míry dosud jsou na vysokých místech ve státní správě a veřejných institucích komunisté, zjevní i tajní a jejich ochránitelé. Kdyby se nebylo podařilo senátoru McCarthymu a jeho druhům nic více, než že demaskovali mnohé velikány a že ukázali americké veřejnosti rozsah komunistické infiltrace, již tím by si byli získali nezměrné zásluhy o Spojené státy. Poznat nebezpečí je počátkem nápravy a záchrany. Spojené státy se mohou uchránit, protože poznaly nebezpečí.

[...]

Sledujeme-li působnost protikomunistických skupin ve Spojených státech, nabudeme nutně někdy dojem, že zacházejí příliš daleko, že se prohřešují proti normálním příkazům vkusu, že na sebe berou příliš mnoho a že zasahují do normální působnosti úřadů nebo vlády, k nimž

projevují nedůvěru, že jsou příliš bojovné a natropí příliš mnoho hluku tam, kde by se snad dalo postupovat klidněji. Na počátku to jistě odrazuje a mnoho lidí dosud zneklidňuje. Nicméně, dáme-li si trochu práce, poznáme, že tu nejde o nějakou nectnost těchto protikomunistických skupin, ale o metodu boje, jež jim byla nucena ochránce těch, proti nimž bojují. Tažení proti komunistické infiltraci v americké administrativě a ve veřejném životě začalo normálně, prostým informováním veřejnosti a vládních činitelů. Za Roosevelta a za Trumana se nedalo úřední a politické činitele probuditi z libých snů, tajní členové komunistické strany seděli na vysokých místech v úřadech a veřejných korporacích a pořád jich přibývalo. Byli odbornými poradci nejvyšších činitelů, dokonce i na mezinárodních konferencích za války, jež rozhodovaly o osudech národů Evropy. Všechna upozornění byla odmítána s nevrlostí, a když nepomáhala, stala se nutnou veřejná akce, jež musela nabýti značné hlučnosti.³⁵

Bylo opravdu potřebí mimořádného povyku, aby se pod tlakem veřejného mínění úřady vyrušily ze svého klidu a aby neochotně a liknavě konaly, co měly dávno podniknouti z vlastenectví a úřední povinnosti. Tajný člen komunistické strany Alger Hiss byl oznámen vládním činitelům již 1939 a zpráva o tom byla předložena i prezidentu Rooseveltovi, ale nic se nestalo a Hiss byl Rooseveltovým poradcem na konferenci, konané na Jaltě. Jeho jméno naleznete mezi americkými podpisy. Od roku 1939 rostl na významu v americkém ministerstvu zahraničí a svým vlivem umožňoval dalším komunistům proniknouti na odpovědná místa. Tak například navrhl známého komunistu Noela Fielda, který později zapadl někde v polském³⁶ kriminálu jako úchylník, na velmi vysoké místo značného politického významu. A kdyby nebylo úsilí lidí, jako člen sněmovny reprezentantů Richard Nixon (dnes viceprezident Spojených států), nikdy by nebylo došlo k vyšetření jeho případu a Hiss by byl mohl pokračovati ve své činnosti a jeho obviňovatelé by byli existenčně a společensky zničeni. Byl to výbor pro zkoumání protiamerických činů, který Hise demaskoval a který vynutil soudní řízení, ač úřady všemožně kryly provinilce. Sám prezident Truman, ještě 1948, když věc již přišla před soud, vyslovil o věci posměšný názor. A Hiss by nikdy nebyl poslán do vězení pro křivou přísahu a jiná provinění, kdyby důkazy proti němu (fotografické snímky dokumentů, psaných jeho rukou, jakož i opisů státních dokumentů, pořízených na jeho soukromém psacím stroji) nebyly tak drtivé, že nebylo jiného vyhnutí, než jej odsoudit.

Studovati případ Algera Hise je poučné. Teprve tehdy, když jsme sledovali průběh celého případu a těžký zápas, jež bylo potřebí svést, aby zločinci přišli před soud a aby komunističtí agenti začali býti vypuzováni z vysokých úředních míst nejvíce protikomunistické západní demokracie, dovedeme pochopiti, proč zápas proti komunistům je ve Spojených státech veden často také proti vládním a úředním kruhům a proč je tu tolik nedůvěry veřejnosti k úředním činitelům a jejich schopnosti věc nestranně vyšetřiti. Komunistická infiltrace byla ve Spojených státech více než úspěšná. Komunističtí a tím i sovětské agenti se dostali i na nejvyšší místa a jsou maskováni, dosáhli sluchu i nejvyšších politických a státních činitelů. Lehkověrná důvěřivost Rooseveltova a Trumanova je ochraňovala dlouho proti jejich obviňovatelům a umožnila jim ovlivňovati americkou zahraniční politiku v osudových letech, jež vydala celou východní a střední Evropu, stejně jako Čínu, sovětskému imperialismu. Zdá-li se nám někdy akce proti komunismu ve Spojených státech trochu křiklavá nebo obhroublá, tu si musíme uvědomiti, že jiným způsobem by se nebylo nic dokázalo a že by sovětské agenti a vyzvědači dosud seděli na nejvyšších úředních místech jako odborní poradci a výkonné orgány, že by americkou „studenou válku“ proti komunismu řídili a prováděli komunisté.

[...]

Heslo „honička na čarodějnice“, opakované těmi, kteří bojem proti McCarthymu se snaží uchrániti vlastní kůži i kůži svých přátel, má zatím značné úspěchy. Má je i mezi národními emigracemi, jež by měly míti již jakousi zkušenost s komunistickými metodami infiltrace a stavěním

³⁵ Tato Kopeckého slova potvrzují např. informace a osobní svědectví amerického novináře a bývalého komunistického vlivového agenta Whittekera Chamberse v knize *Svědék* (Občanský institut, Praha 2005).

³⁶ Noel Field byl od roku 1949 vězněn v Maďarsku, kde po svém propuštění v roce 1954 jako přesvědčený komunist zůstal.

trojských koní. Emigrace by měly pomáhati očistným akcím a ne se stavět proti nim. Jinak se vystaví podezření, že by se jimi měly co nejdříve zabývat některé výbory – jsou přece útvary, které ochraňovali titíž lidé a tytéž skupiny, jež patronisovaly Hissa a spol. Kdo ví, zda to nebyl Alger Hiss sám, který umožnil existenci těch různých „Rad“?

e)

Moderní liberalism

Rudolf Kopecný

Národ, 1953, srpen–září, č. 8–9 (77–78), s. 26–28

Kdykoliv chce někdo dokázati, že liberalism je mrtev (jako se o to pokusil např. „liberál“ dr. Edvard Beneš ve svém projevu k anglickým novinářům), vzpomene si na manchesterský liberalism a na jeho doctrinu „laissez faire“. Je to asi stejně chytré, jako kdyby chtěl někdo potíratí některé politické hnutí primitivními názory jeho původců před dávnými lety.³⁷

Kromě toho, manchesterští ono heslo nevymysleli, protože ve své zdrcující většině neuměli francouzsky a také se o to ani nesnažili. Tato formulace pochází z doby Ludvíka XIV. a je to rada, kterou dala jeho ministru Colbertovi lyonská obchodní komora, holdující zásadám, jež dějiny národohospodářských teorií označují za merkantilism. Není pochyby, že přemnoží podnikatelé a národohospodáři „průmyslové revoluce“ se v ní shlíželi. Ale charakterisuje liberalism asi tak, jako slušný socialism touha „dělit se“.

Moderní liberalism má doktrínu poněkud jinou. Formuloval ji J. S. Mill a Jeremy Bentham (1748–1832) vylíčil hezky jasně za cíl liberalismu „největší možné blaho pro největší možný počet těch, jichž se to týká“. Usilovat o blaho je něco jiného, než nechat všechno běžet, aby v boji o život zvítězil ten nejsilnější a nejschopnější.

Liberalism poznal, že svoboda politická a kulturní není myslitelná bez svobody hospodářské. Proto spojuje požadavek politických svobod s požadavkem svobody podnikání a ochrany majetku. Ví však, že svoboda není zvůle. Odmítá zbytečné zásahy do svobody hospodářské a vůbec do jakékoliv činnosti občanů, ale důraz patří na slovo „zbytečné“. Svoboda není právem ničit svobodu toho druhého.

Ani manchesterští nevěřili, že by se stát neměl vůbec do ničeho pléstí – nebyli stoupenci individualistického anarchismu. Žádný z nich nenamítal např. nic proti existenci policie a soudů, protože jejich jsoucnost „omezuje svobodu“ krást a vraždit. Žádný z nich neměl nic proti tomu, aby stát pomáhal rozvoji hospodářství, nebo aby vybíral daně v rozumné míře. Neměli jistě v oné době správnou představu o tom, co je účelný a co je neúčelný zásah do občanských práv a v mnohém případě se za hezkými hesly krylo velmi primitivní sobectví, jako se často za řečmi o veřejném zájmu kryje velmi primitivní sobectví odborářů moderní doby. Jako všechny ostatní myšlenkové směry i tento se vyvíjel zkušenostmi, pokusy a omyly. Manchesterští neviděli, kam půjde vývoj, ale nebyli sami. Ale z původního liberalismu vyrostl vývojem liberalism moderní, což je více, než lze říci o mnoha jiných směrech, jež ustrnuly na primitivních původních formulacích a nemají odvahu je nahraditi, ani když každodenní zkušenost ukazuje jejich nesprávnost a nesmyslnost.

Liberalism, který usiluje o co možná největší blaho co možná největšího počtu, uznává potřebu určitých zásahů společnosti. Jsou lidé, kteří se domnívají, že společnost, representovaná státem, má převzítí úlohu chůvy a poručníka a řídit občana na jeho každém kroku. V komunistických režimech vidíme logické dovršení této ideologie, jež nemá smyslu pro svobodu. Liberalism požaduje pravý opak. Chce omeziti svobodu jen tehdy, když toho nezbytně vyžaduje zájem společnosti. Politicky to snad není potřebí definovati. Hospodářsky se to dá říci ve stručnosti takto:

³⁷ Jak je patrné z následujícího Dokumentu č. 2, zásadním kritikem ekonomického liberalismu byl exilový spojenec národověcky orientovaného liberála Kopecného v Ústředí demokratického exilu – křesťanský demokrat Simeon Ghelfand, který tak byl právě s ohledem na rozdílná ideově-politická východiska zároveň i jeho politickým soupeřem.

Každý občan má právo se živiti způsobem, jaký mu vyhovuje. Má právo se věnovati takovému oboru podnikání, jaký volí, neomezován zbytečnými zásahy. Ani liberál však nepožaduje, aby každý směl např. léčit, aniž by si opatřil náležitou kvalifikaci, ale žádá, aby si každý mohl opatřit ono vzdělání, jež by mu umožnilo se věnovati takovému povolání, jaké si vybral. Odmítá cechařstvím, překážky kladené uměle, ať starými formami ochrany podnikatelů, nebo moderním cechařstvím některých odborářských typů. Odmítá proto zásahy státu, ale i kartelů a trustů – typem liberálního hospodářství je právě ono, v němž jsou omezeny možnosti kartelů a trustů. Liberalism nemá nic proti kapitalismu, ale potírá kapitalism bezohledný, jako každou bezohlednost vůbec. Úkolem státu není omezovat svobodu občanskou, politickou nebo hospodářskou, ale ochraňovat ji a současně rozhodovat tam, kde se sráží zájmy jednotlivých vrstev.

Je liberalism proti sociálním reformám? Sociální reformy nezačaly nastolením socialistických vlád – sociální reformy začaly dávno a to, co vykonaly socialistické vlády pro lid (jestliže vůbec něco užitečného vykonaly), je mizivé vedle toho, co vykonaly liberální režimy dávno před tím, než socialism nabyl síly, aby mohl se politicky uplatňovati jako společenská moc. Nezapomeňme, že se liberalism zrodil v anglosaských zemích a z křesťanství velmi přísně pojímaného. Na rozdíl od doktrín, jež hlásají nenávisť a boj, hlásá liberalism solidaritu celého národa a vzájemnou lásku. Liberalism je schopen vývoje, a proto se uchová, proto překoná dnešní krizi. O směrech, jež papouškují dosud naivní pověry šířené Karlem Marxem, se to tvrdit nedá.

Dokument č. 2:

Ukázky z časopisu *Rozpravy* vydávaného v Bruselu (1950–1954) Simeonem Ghelfandem

a)

Marxismus humanisující

Simeon Ghelfand

Rozpravy, 1950, č. 1, s. 6–9

[...]

Co je socialismus?

Je to společenské zřízení, v němž veškeré výrobní prostředky a pracovní síly patří státu a jsou monopolně řízeny státními úředníky za politické kontroly jedné strany.

Tato forma společnosti se již několikrát vyskytla v lidských dějinách. Socialistický stát existoval již ve 3. tisíciletí před Kristem na ostrově Krétě, pak ve staré Spartě, kde byla státní výchova dětí, otroci byli státním majetkem a obyvatelstvo se stravovalo ve státních jídelnách. Také socialistický stát Inků v Jižní Americe je příkladem důsledné organizace, kde všechny výrobní prostředky byly státním majetkem. Je třeba podotknout, že tyto socialistické státy byly ze stanoviska administrativního naprosto úspěšné. Panovala v nich ovšem nesmírná ukrutnost správy, ukrutnost, jež byla překonána pouze socialistickým Ruskem. Byly však i velmi četné socialistické pokusy na základě dobrovolnosti a osvícenského humanismu. V minulém století vzniklo v Severní Americe na 120 socialistických obcí, které byly podporovány obětavými nadšenci z celého světa. Osud těchto obcí byl všude vždy stejný. Obrovský elán na počátku, pak hádky, mravní a hospodářský rozvrat a – zánik.

Ne chceme se tu dovolávat těchto nepodařených socialistických pokusů, proti nimž stojí celá řada pokusů úspěšných, především socialistický Sovětský svaz, jenž existuje již 32 roky. Existuje právě proto, že je vybudován na nefalšovaném marx-leninismu a nikoliv na humanismu. A kdyby se jen trochu zahýbalo marxistickým základem socialistického Ruska, pak se zřítí a zanikne, jako zanikly socialistické kolonie „Nová Harmonie“, „Ikárie“, „Nová Ikárie“ a podobné.

V listopadu roku 1847 napsal Marx společně se svým druhem a apoštolem Engelsem „Komunistický manifest“, v němž ve zhuštěné formě je podaná celá marxistická nauka o společenském

vývoji. Tato knížka je dodnes jedním z hlavních pramenů marx-engels-lenin-stalinského mudrosloví. Marx v ní vyzývá dělnictvo všech zemí, aby uskutečnilo sociální revoluci a nastolilo socialismus: „Prvním krokem dělnické revoluce bude organizace proletariátu jakožto třídy vládnoucí. Proletariát pak použije své politické moci k tomu, aby postupně vyvlastnil všechny buržoasní kapitál a soustředil všechny prostředky výrobní v rukou státu“.

Bylo by tedy nespravedlivé vinit Lenina ze zneužití nebo ze zvrácení marxismu. Co činil Lenin? Byl v čele dělnického proletariátu, tj. bolševického křídla ruské sociální demokracie tj. sociálně demokratické ruské strany a připravoval revoluci. Pak mistrovským úderem v listopadu 1917 svrhl vládu Kerenského a nastolil – podle Marxe – diktaturu proletariátu. Postupně – přesně podle Marxe – vyvlastnil všechny výrobní prostředky a soustředil je – rovněž podle Marxe – v rukou státních úředníků pod bedlivým dozorem „proletariátu“, tj. komunistické strany. V tomto bodě tedy se Lenin ukázal být důstojným žákem svého učitele.

„Stát je zvláštní organizace moci; stát je organizované násilí, jež vykonává vládnoucí třída. Kterou třídu má tedy potlačovati vítězný proletariát“?, táže se Marx. A odpovídá: „Zřejmě třídu měšťáckou. Dělníci musí uchvátiti politickou moc, aby zničili odpor, zjevný i skrytý, vykořisťovatelské třídy.“

Jak je vidět, Marx dobře rozuměl svému řemeslu. Ale také i Lenin, Stalin, Gottwald a Enver Hodža výborně rozuměli učení svého mistra, čehož ovšem nemůžeme nikterak tvrdit o marxistech tzv. demokratických a humanitních. Můžete prolístovat celého Marxe a Engelse, nenajdete tam ani slůvka o nějakém humanitním socialismu, avšak najdete tam otevřenou výzvu k násilí, pronásledování a zničení „vykořisťovatelské třídy“. Podle Marxova učení o hodnotě a nadhodnotě vykořisťovatelem je každý soukromý podnikatel, jenž zaměstnává pracovníky za mzdu. Čím se tedy provinil Lenin proti Marxovi, když násilně vyvlastnil všechny výrobní prostředky? Že zřídil pověstnou Čeku, dnes NKVD, toto „bdělé rameno revolučního proletariátu“? Čím se prohřešil proti Marxovi Stalin, když nadiktoval kolchozy a poslal do koncentračních táborů statisíce vzpurných sedláků, kteří lpěli na své vlastní hroudě? A další statisíce a milióny inteligentů, řemeslníků, obchodníků, levých a pravých „úchylkářů a všech ostatních nepřátel socialistické výstavby“?

Velmi důležitým dílem Marxovým je „Občanská válka ve Francii“. Jak známo 18. března 1871 vypuklo v Paříži povstání, jež skončilo neslavně za dva měsíce. Toto krátké revoluční období bylo nadějnou ukázkou budoucího socialistického ráje. Bylo tam opravdu všechno: závodní rady, národní výbory, akční výbory, „vůle lidu“, pronikavá čistka mezi úřednictvem, vyvlastňování soukromého majetku a zločinný teror, jenž tehdy v Paříži panoval, se téměř podobal dnešnímu řádění čs. Státní bezpečnosti. Jakmile vzplanula revoluce v Paříži, Marx ji uvítal nadšenými slovy. Po jejím skončení analysoval Marx kriticky všechny detaily pařížského povstání, aby z něho načerpal poučení pro budoucnost.

„Revoluční proletariát musí až do všech důsledků rozbít a zničit buržoasní aparát státní. Všichni státní zaměstnanci musí býti vyhozeni a nahrazeni dělnickými funkcionáři, nenahraditelné odborníci pak musí býti bedlivě kontrolováni proletariátem“, poučuje Marx. A jeho žáci Lenin a Stalin opravdu věrně splnili odkaz svého učitele, splnili až do posledního písmenka.

Marxův druh a spolupracovník Engels takto poučuje vůdce německých marxistů Augusta Bebelu (dopis o Gothajském programu z roku 1875) o tom, jak se má pravý marxista dívat na svobodu a demokracii: „Když usiluje proletariát o uchopení moci ve státě, není to kvůli nějaké svobodě, nýbrž aby úplně zničil svoje odpůrce“. Je třeba k tomu nějakého komentáře?

Nemají tedy pravdu oni humanisující a demokratisující marxisté, když vykládají báchorky o nemarxistických metodách leninismu a stalinismu. Prostě nechápou podstatu Marxova učení, jež dokonalým uskutečněním je právě leninsko-stalinský Svaz sovětských socialistických republik.

* * *

Celá marx-engels-lenin-stalinská nauka spočívá v tom, že socialismus má být uskutečněn a udržen natrvalo pomocí diktatury proletariátu. Socialisace výrobních prostředků není objevem

Marxovým, jak jsme se již o tom zmínili výše. To už před ním byli Owen a Cabet, Leroux a Enfantin, Proudhon a Fourier. Avšak všichni tito průkopníci socialismu chtěli jej uskutečnit cestou propagandy, přemlouváním vlád a veřejného mínění, pak cestou parlamentní (Lassalle) apod. Byli to podle Marxa označeni „utopisté“, neboť podle Marxe může uskutečnit socialismus pouze organisovaný proletariát. Proč? Protože mezi proletariátem a majiteli výrobních prostředků jsou nesmiřitelné třídní protivy („Komunistický manifest“; „Bída filosofie“), nesmiřitelné proto, že podnikatelský zisk má jediný původ ve vykořisťování neplacené částky dělnkovy práce („Kapitál“). Avšak buržoasie je chytrá a záluďná a používá k zesílení své moci nad proletáři náboženství, filosofie a vědy („Svatá rodina“; „These o Feuerbachovi“). Proletariát musí být pevně organisován a veden, aby jej nemohla buržoasie obelstít („18. brumér Ludvíka Bonaparta“). Budoucí sociální revoluce musí být bezohledná ke všem buržoasním odpůrcům („Občanská válka ve Francii“). Konečně o budoucnosti socialistického státu a o jeho pozvolné přeměně v šťastnou beztřídní komunistickou společnost Marx pojednává v „Kritice gothajského programu“, kde zářivými barvami namaloval nejúchvatnější sociologické straky na vrbě, jež kdy uzřely světlo světa.

* * *

Socialisace výroby a práce plus diktatura proletariátu, to je marxismus. Lze ovšem odmítnout diktaturu a ponechat jenom socialisaci, pak je to socialismus nemarxistický. To znamená, že proces socialisace má být ponechán klidnému politickému vývoji, propagandě, parlamentním volbám, řečnickým a novinářským soubojům a podobně. Nu, což, i tak možno, říkají Rusové. To je ten socialismus humanitní, evoluční a demokratický.

Lze ovšem nastolit socialismus pomocí bezvadné demokratické mašinerie. Když např. v důsledku svobodných a čestných voleb získají zastánci socialisace potřebnou parlamentní většinu, mohli by pak ihned zákonitě přeměnit dosavadní státní formu na socialistickou. Avšak nastolit socialismus je věc poměrně snadná, horší věc je socialismus udržeti. Neboť výrobní náklady v socialisovaném průmyslu ihned nebetyčně vzrostou v důsledku nevyhnutelného zbyrokratisování provozu. Socialisační zákroky vlády budou však ihned podrobeny ostré kritice tisku, na veřejných schůzích a v parlamentě. Každé snižování životní úrovně občanů narazí ihned na spontánní odpor. V demokratickém a svobodném státě není ovšem možné učiniti z odborových organisací státní pohůnky a denuncianty dělníků, jak je tomu v otrockých státech za železnou oponou. V demokratickém a svobodném státě může trvat socialistický pokus pouze tak dlouho, pokud to občané budou trpět a již příští parlamentní volby mohou učiniti nápravu a poslat socialisaci i se socialistickou vládou tam, kam patří, tj. ke všem čertům. Právě nyní jsme svědky toho, jak splaskla socialisační bublina v Anglii, kde labouristická vláda již sama přikročila k desocialisaci, aby alespoň před parlamentními volbami poněkud napravila své otřesené postavení.

Marx opravdu dobře rozuměl socialistickému řemeslu a dobře věděl, že nelze udržet socialismus idylickými metodami demokracie a humanismu. Proto se také posmíval „utopickým“ socialismům stejně, jako se posmíval Lenin revisionistům a fabiáncům. V naší době se zase posmívá humanitním evolučníkům Stalin, zajisté právem. Neboť demokracie, svoboda a humanismus jsou marxistům milé pouze na tak dlouho, pokud bojují o moc ve státě. Po vítězství, ať již parlamentním nebo neparlamentním, je jenom jedna pravá marxistická metoda – klacek. Klacek, toť universální prostředek vítězného marx-engels-lenin-stalinismu, neboť pouze klackem lze donutiti státní občany, aby se přeměnili v socialistické stádo, a pouze klackem lze vytlouci z tohoto stáda socialistické nadšení pro vládu socialistických otrokářů.

Marxismus a demokracie, marxismus a svoboda, marxismus a humanita, toť protimluv stejně nesmyslný, jako například humanitní nacismus. Cesta k humanitě a demokracii nevede přes nacismus. Avšak od humanity přes marxismus vede přímá cesta k bestialitě.

b)

Liberalismus nebo křesťanská reforma?

Simeon Ghelfand

Rozpravy, 1950, č. 1, s. 10–13

[...]

Zdá se, že někteří naši politikové a žurnalisté již úplně zapomněli na bídu a nezaměstnanost u nás doma ve třicátých letech. Zdá se, že se tito politikové a žurnalisté ničemu nenaučili, ačkoli měli na to času více nežli dosti a hlásají dnes bezuzdný hospodářský liberalismus, tentýž liberalismus, jenž obšťastňoval Evropu i celý svět krisemi a válkami téměř pravidelně každé desetiletí od začátku minulého století. Tentýž liberalismus, jehož prvorozeným synem je třídní boj a marxismus a jemuž především vděčí svět za Lenina a Hitlera.

Připomínáme, že papežové odsoudili nejen rasistický nacismus a bezbožecký komunismus, nýbrž také liberalismus (encyklika „Rerum novarum“ Lva XIII. a encyklika „Quadragesimo anno“ Pia XI.), připomínáme rovněž, že hlasatelé filosofického liberalismu byli na začátku tohoto století exkomunikováni z Církve papežem Piem X. stejně, jako exkomunikoval z Církve komunisty Sv. Otec Pius XII. Liberalistická filosofie a ekonomika, tento „otravný zdroj společenské amorálnosti“ („Quadragesimo anno“), přímo zplodily marx-leninský satanismus.

Na začátku let devadesátých minulého století vytýkal kterýsi poslanec v německém říšském sněmu sociálním demokratům jejich bezbožectví a propagandu třídního boje. Odpověděl mu August Bebel³⁸ těmito slovy: „Vytýkáte nám ateismus. Ano, jsme ateisté. Avšak kdo nás učinil ateisty? Byla to přece vaše věda, liberalistická věda. Kdo byli Bruno a Edgar Bauerové, kdo byl David Strauss, kdo byl Feuerbach? Byli to přece vaši vědci, byli to liberálové, jako jste vy. Vytýkáte nám třídní boj. Ano, vedeme třídní boj proti kapitalistům. Kdo však ukul naše zbraně proti kapitalistickému liberalismu? U koho se učili Marx a Engels? Byli to přece liberalističtí vědci, vaši vědci. Kdo byli Adam Smith, David Ricardo, Say Bastiat? Vždyť to byli vaši vědci, jimž vděčíme za Marxův „Kapitál“. Pohoršuje-li vás, pánové, náš ateismus a třídní boj, číňte výtky ne nám, nýbrž sobě. Vždyť my pouze kráčíme dál po cestě, kterou vy sami jste nám připravili.“ Po této odpovědi seděli liberálové v lavicích jako zařezaní – ani nemukli.

Starý Bebel vskutku skvěle vystihl vlastní jádro problému. Neboť hlásáme-li, že „náboženství do politiky nepatří“, a že „křesťanská morálka nemá co činiti s hospodářstvím“, které se prý řídí automaticky vlastními zákony, jak to tvrdí liberalisté, pak se liberálové nesmějí tvářiti uraženě, když někdo se uchopí moci a začne dělat protikřesťanskou politiku a nemorální hospodářství. Když liberálové učili a učí dodnes, že naprosto volná soutěž je národohospodářským všelékem, neboť život prý je boj, pak ať nenařikají, když někdo vychytralý rozpoutá třídní boj a když zvítězí, že jedná s poraženým podle nekřesťanské zásady vae victis. A když jsme roku 1933 měli 900 tisíc nezaměstnaných, čili i s rodinami činil počet lidí uvržených bez vlastní viny do bídy na 2 milióny duší, a celá města se proměnila v průmyslové hřbitovy, kde jenom vyhaslé komíny volaly k nebi o práci, ačkoliv byly stroje a suroviny, byli inženýři a dovední dělníci, ale peněžní ústavy s Národní bankou v čele odmítaly úvěr, protože prý národohospodářská „věda“ zakazuje cedulové bance, aby kupovala a prodávala státní papíry, když čeští a slovenští lidé, naši lidé, třeli po dlouhá léta nevýslovnou bídu, běhali od kláštera ke klášteru pro trochu polévky a devítileté děti si přály raději umřít než vyrůst; dívte se, že náš dělník nakonec uvěřil komunistickým podvodníkům? Cožpak liberálové opravdu nechápu, že masy dělnického lidu kašlou na dialektiku a materialismus, ale planou proti sociálním nespravedlnostem, že se bojí návratu nezaměstnanosti a bídy z let třicátých a jediné proto slepě jdou za těmi, kteří jim slibují stálou práci a bezrizikové hospodářství? [...]

Nejoblíbenějším tvrzením liberálů je these o soukromém podnikání. Při tom však soukromopodnikatelský systém je docela něco jiného než liberalismus. Jsme zastánci

³⁸ Ferdinand August Bebel (1840–1913) byl německý politik, spisovatel a marxistický filosof, spoluzakladatel a v letech 1892–1913 předseda Sociálně demokratické strany Německa.

soukromohospodářské soustavy, neboť výroba a podnikání je přirozeným právem člověka a také proto, že tento systém je hospodářsky nejvýkonnější. Avšak liberalismus znamená něco jiného. Liberalismus žádá, aby na hospodářském poli panovala ničím nerušená volná soutěž, pak aby stát se nevměšoval do hospodářských záležitostí, dále aby se poměr mezi kapitálem a prací řídil pouze podle stavu nabídky a poptávky pracovních sil. V jednom z příštích čísel našeho časopisu ještě se vrátíme k liberalistické doktríně a odhalíme nevědeckost a klamnost teoretických předpokladů této školy. Prokážeme též, že není po marxismu většího nepřítele soukromého podnikání, než právě liberalismus s jeho bezohledným bojem všech proti všem. Naproti tomu na příklad ve svobodných městech ve středověku, kde veškeré hospodářství spočívalo na soukromé iniciativě, byla cenová soutěž znemožněna cechovním zřízením. Výrobci mohli soutěžit pouze kvalitou svých výrobků, nikoliv cenou, jež byla pevně stanovena cechem, který též spravedlivě rozděloval suroviny mezi jednotlivé mistry a pečoval o to, aby každý mohl klidně pracovat a žít. A víme přece z dějin, že si řemeslníci a jejich tovaryši žili vcelku spokojeně a dobře a pracovat uměli také, ačkoliv nehonil je ani komunistický pohůnek z lidově demokratického koncentráku, ani bezohledný boj o život v liberalistické džungli. Vždyť ještě dnes obdivujeme výtvořky středověkých řemeslníků v museích a nádherných chrámech!

[...]

Nehorším hříchem liberalismu je to, že vytvořil dělnickou otázku, ale nedovedl ji rozřešiti. A že zplodil neuvěřitelnou bídu uprostřed nesmírného bohatství vyrobeného dělným lidem, dělným lidským duchem a dělnou lidskou rukou. Máme ještě v dobré paměti, jak ve třicátých letech „vyrovnávali“ liberalističtí národohospodáři a státníci rozpory mezi nabídkou a poptávkou; prostě naházeli do moře desítky miliónů tun obilí, zničili milióny hektolitrů mléka a tisíce vlaků kávy. Avšak tato „rovnováha“ mezi nabídkou a poptávkou stála na 10 miliónů lidských životů, neboť tolik jich zemřelo hladem za poslední krise. Několik dalších desítek miliónů lidí zaplatilo tuto „rovnováhu“ zničeným zdravím a rozvrácenou existencí, nemluvě ani o strašných politických důsledcích této „rovnováhy“, poněvadž stamilióny dělníků v celém světě propadly komunistické propagandě, jež za viníka jejich bídy označovala nikoliv liberalismus, nýbrž soukromohospodářskou soustavu. A když tvůrci Atlantické charty vyhlásili světu osvobození od bídy, měli tím na mysli také osvobození od nekřesťanského a amorálního liberalismu, lhovitého k lidské bídě.

[...]

Jak vyřešiti dělnickou otázku?

Encyklika Pia XI. „Quadragesimo anno“ odpovídá: Je třeba odproletarisovat proletariát.

Co to znamená, odproletarisovat proletariát? Znamená to z proletáře, tj. z člověka, jenž žije z ruky do úst, nemá zajištěného postavení a je zmítán stálým strachem o budoucnost svou a svoji rodiny, učiniti člověka v postavení zajištěném, jenž má stálé a přiměřené zaměstnání, dostává spravedlivou odměnu za svoji práci, žije v křesťanském blahobytu, může si něco našetřiti na každý případ, může poskytnouti svým dětem slušnou výchovu a je zabezpečen pro případ nemoci a stáří. To by bylo tak zhruba všechno, co je třeba proletáři, aby se odproletarisoval, tj. aby se stal příslušníkem střední třídy. A je zřejmé, že takový odproletarisovaný dělník příslušník střední třídy zůstane navždy hluchým vůči všem komunistickým svodům, jelikož jedinou živnou půdou pro komunismus je lidská bída.

Proti této prosté pravdě je bezmocná celá liberalistická národohospodářská pavěda. Protože národní hospodářství se neskládá ani ze zboží, ani z trhu, ani z peněz, nýbrž z lidí. A výroba nemá jiného účelu, než spotřebu. A dělníkova mzda není součástí výrobních nákladů, které je třeba snižovat, nýbrž je složkou národního důchodu, již je třeba zvyšovat, aby se mezi výrobou a spotřebou neobjevila disparita. A když v důsledku nevyhnutelných v moderním hospodářství poruch způsobených stálým pokrokem technologie, jsou pracovníci vyřazováni z výrobního procesu a nahrazováni stroji, je příkazem křesťanské lásky k bližnímu a také sebezáchrany společnosti, aby se společnost postarala o náhradní práci a o přeškolení postižených do jiných oborů výroby, aby se z dělníka – příslušníka střední třídy znovu nestal proletář, jenž žije ze dne na den.

S liberalismem to však nepůjde. Liberalistický stát, tento „noční hlídač práv“ se již nevrátí. Jakmile totiž přiznáme dělníkovi právo na práci a na spravedlivou mzdu a společnosti uložíme povinnost toto svaté právo zabezpečit, je s liberalismem amen. Dá-li Pán Bůh a vrátíme-li se šťastně domů, do vlasti, kéž by to nebyl návrat do těch časů, kdy si naše děti přály umřít, protože nemohly žít. Když už návrat, nechť je to návrat ke Kristovi.

c)

Marxismus a fašismus³⁹

Simeon Ghelfand

Rozpravy, 1950, č. 3–4, s. 10–13.

[...]

Zrod nové myšlenky zajímá lidi mnohem méně než sportovní rekordy anebo politika. Tak úplně nepozorovaně pro lidstvo se zrodila před sto padesáti léty v hlavě jednoho tichého a skromného německého profesora myšlenková soustava, která bloudila světem několik desetiletí, až se jí ujal Karl Marx, jenž dále rozvinul a zkonkretisoval nauku svého učitele. Ve jménu této nauky bylo prolito moře lidské krve. A za sto let po smrti onoho německého filosofa se uchopili jeho myšlenky Hitler a Mussolini, každý svým způsobem. Kolik miliónů lidí zahynulo na válečném poli, v koncentracích a v plynových komorách? Kolik jich ještě zahyne ve Vorkutě, Kolymě, na popravištích a v hrůzách občanských válek?

Tichý německý filosof, jehož myšlenky otřáslý světem a nyní ohrožují samotné kořeny křesťanské civilizace, se jmenoval Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Narodil se roku 1770 ve Stuttgartu a zemřel roku 1831, když Karlu Marxovi bylo 13 let.

Hegelovo učení o státu

Podle Hegela nelze nahlížeti na stát jako na společnost jedinců a rodin. Pro Hegela je stát jakýmsi mystickým „všeobecným duchem“, který má svou samostatnou existenci. Je reálnou bytostí vyššího řádu, která nesestává z lidských jedinců, nýbrž je v sobě obsahuje a nosí. Stát je samoúčelem, je skutečným a projevem tohoto všeobecného ducha. Je absolutním cílem, pro něž jsou jednotlivci pouze cílem relativním. Jako v živém organismu je každá buňka, každý orgán relativním cílem a zároveň prostředkem, tak je tomu též ve státě, který je nutno chápat jako organismus, nikoliv jako organizaci samoúčelných jednotlivců. Stát nevzniká z jednotlivců a není proto jeho účelem, aby sloužil jedinci a zabezpečoval mu jeho blaho a zájmy. Naopak, stát má právo požadovati od jedince všech, i nejvyšších obětí, a má též neomezený nárok na celého člověka.

Pramenem života státního organismu je „národní duch“, národní organismus, bohatě rozčleněný a v jednotě žijící. Státní moc je uskutečněná státní vůle, ale nikoliv jako vůle všech občanů anebo většiny občanů, nýbrž jako „všeobecná vůle“, vůle „všeobecného ducha“.

Právo a morálka žijí jenom ve státě a skrze stát, který je absolutním projevem rozumu, objektivní skutečností všeobecného ducha. Stát je proto „bohem“. Bůh se jeví viditelně jako stát, v němž se realizuje jako život duchovního organismu. Hegelův „bůh“ není křesťanským Bohem, jenž je osobní, neměnitelný, věčný, všemohoucí a vševědoucí, Hegelův bůh, idea, absolutní duch, je pouze věčný, avšak není dokonalý. Absolutní duch se stále vyvíjí a sám sebe poznává teprve ve vývoji, když se objevuje člověk. Stát je dokonalým uskutečněním sebepoznávání ducha, je vtělenou „božskou“ myšlenkou. Člověk čerpá všechny „duchovní“ hodnoty jenom ve státě, jako nejvyšší duchovní skutečnosti. Člověk může dospět k dokonalé svobodě pouze tehdy, když všechno činí v souhlasu s „všeobecnou vůlí“. Státní suverenita a moc nemá zdrojem „lid“, tuto neforemnou masu jednotlivců, nýbrž „národ“, jako rozčleněný živý organismus. Proto též parlament nemá být zastoupením lidu, nýbrž musí představovat národ.

Každý jednotlivý stát je organisovaný národní duch. Vzhledem k různosti „národních duchů“ dochází k rozporům a válkám. Válka je nezbytností rozumného řádu. Je správné a rozumné,

³⁹ Článek byl publikován pod pseudonymem Jiří Kantor.

když státy válčí mezi sebou. Ideál všeobecného míru odporuje rozumné skutečnosti. Život jedinců a lidstva může zůstat zdravým a mravným jen, když státní moc občas vytrhne své občany ze zbahnělosti všedního života a dá jim možnost uskutečnit mravní hodnoty ve válce pro zájem státu.

O vztahu církve ke státu učil Hegel, že stát nesmí dovoliti na svém území nezávislou církev, nýbrž církev musí býti podřízena státu. Nezávislost církve znamená snížení absolutní hodnoty státu a odvrácení vůle jednotlivců od souhlasu s „všeobecnou vůlí“, čímž nezávislá církev vlastně ohrožuje svobodu občanů. To jsou v hlavních rysech základy Hegelova učení o státu.

Hegelův stát v marxistickém rouše

Tato šílená nauka se téměř úplně uskutečnila v Itálii jako stát fašistický, a v Německu, jako nacistická Třetí říše. V Hegelově učení o státu jsou obsaženy všechny podstatné prvky totalitních režimů 20. století: popírání přirozeného práva jedince, popření personality, zbožňování státu, glorifikace válek, boj proti nezávislosti církve, vůdcovský princip („státní vůle“), odmítání demokracie apod. Marxismus však je mnohem rafinovanější než obyčejný fašismus. Mnozí marxističtí teoretikové tvrdí, že Marx převzal od svého učitele Hegela pouze dialektickou metodu, ale nikoliv jeho učení o státu. Na první pohled se může zdát, že mají pravdu. Není však radno řídit se dojmem prvního pohledu na věc. Vždyť se také na první pohled zdá, že se Slunce točí kolem Země, ale není to pravda. Je proto třeba aspoň v hlavních rysech poznat Marxovo učení o státu, bez čehož nelze si dobře ujasnit základy komunistické ideologie a moderního socialismu.

Hlavní apoštol marxismu, Bedřich Engels, ve své známé knize „Původ rodiny, soukromého vlastnictví a státu“ takto definuje Marxův názor na stát: „Stát není žádnou skutečností mravní ideje, jak tvrdí Hegel. Stát je pouze společenským výtvorem na určitém stupni vývoje, je příznám skutečnosti, že se společnost dostala do neřešitelného konfliktu sama se sebou... že ve společnosti vznikly nesmiřitelné rozpory protichůdné společenské třídy. A aby tyto třídy s protichůdnými hospodářskými zájmy nezničily ve svém boji samotnou společnost, stala se nutnou moc, jež zdánlivě stojí nad třídami, moc, která by udržovala společenské řády a zmírňovala by ostrost společenských konfliktů.“

Podle marxistické nauky nemohl by tedy stát vůbec vzniknout, ani se udržet natrvalo, kdyby neexistoval třídní boj. Jelikož však podle dialektického pojetí třídních dějin musí třídy nevyhnutelně zmizet, zmizí nevyhnutelně také stát. Engels o tom píše: „Společnost, která na nových základech zorganizuje výrobu, pošle celou státní mašinerii tam, kam jediné patří: do musea starožitností vedle kolovrátku a bronzové sekery“.

Jaká bude společnost po uskutečnění přechodu politické moci do rukou „proletariátu“? Na tuto otázku odpovídá Marx velmi podrobně. Po vítězné sociální revoluci uchopí proletariát moc ve státě, odstraní starý státní úřednický aparát, zruší stálou armádu a nahradí ji ozbrojeným lidem. Toto období označuje Marx jako první socialistickou fázi komunismu. Politickou formou socialistické společnosti bude proletářská demokracie, v níž budou odstraněni všichni „vykořisťovatelé a utlačovatelé“ lidu. Až bude odpor kapitalistické třídy definitivně zlomen a úplně zmizí soukromé vlastnictví výrobních prostředků, pak začne stát pomalu odumírat, jelikož nebude již nikoho utlačovat a nebude třídy, proti níž je nutno použít státní moci. V této první socialistické fázi obdrží každý pracující odměnu podle svých pracovních zásluh. Stát úplně odumře a zmizí teprve v druhé, nejvyšší fázi komunistické společnosti: „Když zmizí člověka zotročující dělba práce,“ píše Marx v „Kritice Gothajského programu“, „když zmizí rozpor mezi prací fyzickou a duševní; až přestane býti práce pouze prostředkem k životu, nýbrž se stane první potřebou života; až spolu s všestranným rozvojem jedinců vzrostou též i produktivní síly a všechny prameny společenského bohatství potekou proudem – pak teprve napíše společnost na svém prapuru: každý podle svých schopností, každému podle jeho potřeb.“

V tomto druhém stadiu komunismu již vůbec nebude státu. Stalin opravil thesi Marxovu v ten smysl, že pokud existuje „kapitalistické obklíčení“, je třeba budovat komunismus již v rámci státu, ovšem, že jenom prozatímně, než se celý svět stane jedním velkým Sovětským svazem.

* * *

Když Hegelovské výrazy: „všeobecný duch“, „národní organismus“, „všeobecná vůle“ apod., nahradíme výrazy „proletariát“, „třídní zájmy“ a „vůle lidu“, stane se pak podstata Marxova učení o státě okamžitě jasnou. Ačkoliv se Marx a Engels zuby nehty bránili Hegelovu pojetí státu, je Marxova socialistická fáze komunismu, tentýž starý známý Hegelův hrůzný otrokářský stát. O tzv. druhém stádiu komunismu, kde stát „odumře“ a kde si každý podle svých potřeb vybere ze společenského skladiště všechno, na co si vzpomene, nebudeme se ovšem dlouho šířit. Svědčí to pouze o mělkosti myšlení marxistických teoretiků, když tuto sociologickou detektivku předkládají coby „vědecký socialismus“. Praktickou důležitost pro nás má však učení o prvním stádiu komunismu, tj. o socialistickém státu. Které jsou podstatné znaky tohoto uspořádání společnosti?

Především je to úplné popření přirozeného práva jednotlivce. V socialistickém státu nemá jedinec právo nároku vůči společnosti, zato však socialistická společnost může všechno požadovat od jednotlivce. Socialistický občan je povinen nejen pracovat podle volného uvážení zástupců proletariátu („všeobecná vůle“ u Hegela), kteří mu určí s konečnou platností dobu, místo a druh práce, nýbrž je povinen také obětovat všechny své osobní zájmy, ba i své myšlenky a záliby, v zájmu socialistické výstavby („souhlas s všeobecnou vůlí“), dále socialistický stát si osobuje naprosté právo podřídit svým zájmům náboženství a všechny duchovní hodnoty. Socialistický stát kontroluje hudbu, balet, krásné písemnictví, filosofii, divadlo – prostě všechno, protože musí zabíjet lidského ducha, aby mohl sám existovat. Musí odstraňovat z knihoven Čapka a Nerudu, aby pak znečistil národní kulturu různými bezduchými pitomostmi, jako „Vstanou noví bojovníci“ od A. Zápotockého anebo „Ruská otázka“ od K. Simonova. Socialistický stát je vskutku dokonalé uskutečnění Hegelovy státní filosofie, ještě dokonalejší než byly státy Mussoliniho a Hitlera.

Dva synové jednoho otce

V jednom fantastickém románu jsou popsány osudy několika učenců, jimž se podařilo dostat se na Měsíc, kde žili nějakou dobu ve společnosti Selenitů (obyvatelů Měsíce). Hle, v čem spočívá státní zřízení obyvatelů našeho Selenita:

O každého Selenita se společnost svědomitě stará od kolébky až do smrti. Všechnu práci řídí a všechny výrobní prostředky spravují státní úředníci. Rozmnožení je přísně regulováno. Výchova dětí je prováděna státem. Zvláštní komise určuje, kam bude patřit budoucí občan, a pedagogičtí odborníci zpracovávají dítě tak, že je schopno sice jenom jedné práce, ale zato v dokonalé míře. Dokonce i pocity, záliby a emoce jsou u dětí vypěstěny tak, aby nikdy nepocítily nespokojenost nebo touhu po něčem novém. I o duchovní zážitky je skvěle postaráno, např. matematikové jsou plni nejkrásnější a nejčistší radosti, když se jim podaří rozluštit nějaký obtížný problém; podobně i jiní Selenité. Životním cílem každého Selenita je, aby mu po jeho smrti postavili náhrobní kámen s nápisem: Tento občan splnil svůj pracovní úkol na 150 %. Jelikož všechnu hrubou práci vykonávají stroje, stává se nezřídka, že v daný okamžik není dostatek práce pro všechny. Pak se část obyvatelstva uspí na tak dlouho, až jich zase bude třeba. V tomto státě není policistů ani věznic, protože všichni jsou vychováni k naprosté poslušnosti a úctě k řádům.

Ideální, dokonalý socialistický stát! Ano, to je pravý socialismus. Může ovšem někdo namítat, že je to pouhý výmysl a kdesi cosi. Ovšem; avšak již obyčejný zdravý rozum, každodenní zkušenosti nám praví, že když všechny starosti o výrobu hospodářských statků a služeb, o jejich distribuci, o určení a řízení povolání, stupně zaměstnanosti, usměrňování národní práce, o řízení směny a o všechny zdroje výživy, dopravy, kultury, výchovy, vzdělání, zábavy, umění, sportu, atd., svěříme monopolně vládnoucí vrstvě státních úředníků, pak se z toho nemůže nic jiného vyvinouti než právě onen ideální socialistický stát na Měsíci.

Možná, že se najdou dokonce i takoví nadšenci, kteří by i takovou společnost pokládali za vrchol sociální dokonalosti – vřdyť se tam všichni mají dobře! A řekneme ihned, že ze stanoviska bezvěreckého, materialistického, není prostě možno něco namítati proti tomuto marxofašistickému uspořádání společnosti. Není-li Boha a nesmrtelné duše, pak přece není ani svobody vůle a co

potom záleží na tom, jestliže jsem utopen v kolektivu a že místo výchovy svobodných lidí provádí stát racionální chov socialistických stachanovců?

Ze stanoviska materialistického může ovšem i socialistický stát být ideálem společnosti. Ne však ze stanoviska křesťanského. Křesťanská nauka se nikdy nesmíří s názorem, že se člověk narodil proto, aby otročil socialistickému státu. Byl-li fašistický stát a nacistický rajch hegelovskou totalitou na základě mystického idealismu, jest stát socialistický hegelovskou totalitou na základě materialismu. Nacismus a marxismus nejsou než líc a rub jedné a téže nauky – státní filosofie Georga Wilhelma Friedricha Hegela. Jsou to rodní bratři zplozeni jedním otcem.

d)

Materialismus – věda nebo víra?

Simeon Ghelfand⁴⁰

Rozpravy, 1950, č. 3–4, s. 14–15

[...]

Pro dialektický materialismus jsou podstatné tyto these:

- 1) Hmota (tj. příroda) je nestvořená, věčná, nekonečná a má zákonitost sama ze sebe;
- 2) Duch (tj. myšlenka, vědomí, rozum) vynořil se v přírodě teprve v procesu vývoje, když se objevil člověk
- 3) Člověk vznikl vývojem z nižších živočichů. Duch je nerozlučně spojen s hmotou a nemůže existovat samostatně. Není proto nesmrtelné duše.

Tato tvrzení jsou vlastně podstatou filosofického materialismu, jeho nedotknutelnými články víry.

Materialismus se však nechce spokojit tím, že je vírou. Chce být vědou. Ale prozatím pro svou „vědeckost“ neuvedl ani jednoho důkazu, nepočítáme-li za důkaz neustálé skloňování ve všech pádech slov „věda“, „vědecký“, „vědeckost“ a neúnavné opakování ničím nedoložené fráze, že objektivní věda prý potvrzuje materialistické názory. Skutečnost je ovšem docela jiná.

Nuže:

- 1) Moderní věda zamítá z dobře uvážených důvodů názor, že vesmír je nekonečný. Stanovisko moderní vědy je: vesmír je zakřivený, jako například zemský povrch. Není tudíž nekonečný. Není-li však vesmír nekonečný v prostoru, nemůže pak být ani nekonečným v čase. Prostorově omezený vesmír má konečné množství hmoty a energie a v nekonečném čase by už dávno nastala tepelná smrt vesmíru (entropie) v důsledku druhého zákona termomechaniky. Moderní astronomie a fyzika naopak zastává názor, že vesmír je poměrně ještě „mladý“. Zdravý rozum nám však praví, že když nebylo nic a pak bylo něco, musela být nějaká moc, která udělala něco z ničeho. Nazýváme tento akt udělání něčeho z ničeho Stvořením a onu tvořící moc nazýváme Bohem.
- 2) Nikdo nepopírá nepopíratelné skutečnosti, že člověk svou rozumovou činností působí na hmotu. Avšak příroda existovala už před objevením se člověka na zemi. A zákonitost i řád v přírodě byly rovněž již mnoho stamiliónů let před člověkem. Ve vesmíru vždy platily zákony, jež byly později objeveny Keplerem, Newtonem, Mendělejevem. Čili příroda od svého vzniku byla vždy řízena Rozumem. Kdyby však měl materialismus pravdu, že příroda je nestvořená, sama ze sebe, věčná, nekonečná a sama sobě dává zákony a řád, pak je příroda Bohem, protože věčnost, nekonečnost a všemohoucnost jsou atributy božské. Musil by tedy každý elektron mít tolik rozumu a moci, aby si vždy udělil stále stejný elektrický náboj, každá včelka musila by být geniálním matematikem, aby vždy správně vypočítala úhly voskových buněk pro uskladnění medu, a každé záření a vlnění by se musilo nadekretovati Planckovou konstantou. Důsledný materialismus se proto nevyhnutelně zvrhává v panteismus, v pohanské zbožňování přírody. Jelikož však panteismus je oproti monoteismu, čili víře v jediného Boha, nižším

⁴⁰ Článek byl publikován pod pseudonymem Stanislav Urbánek.

duchovním stupněm lidstva, je každý materialismus duchovním a kulturním zpátečnictvím – reakcí.

- 3) Pro tvrzení, že člověk vznikl vývojem z nižších živočichů, nemá dialektický materialismus jiného důkazu, než že buňky a orgány lidského těla jsou stavbou a funkcí podobny organismům nižším. Avšak podle této „vědecké“ logiky mohli bychom tvrditi, že například budova anglického parlamentu vznikla vývojem z budky pro psa, protože obě tyto stavby mají stejné cihly! Objektivní věda však učí, že lidský organismus má svérázné anatomické a biologické znaky, jako například kyčelní kloub, zakřivení páteře, počet chromozomů buněčných jader, bod varu mastných kyselin lidského tuku, naprosto specifické biochemické reakce lidské krve atd., které připouští vědeckou domněnku o zvláštním aktu stvoření člověka.

Zakládá se tedy celá materialistická „věda“ na písku. Není to věda více nežli chiromantie anebo astrologie. Materialismus je víra, nikoliv věda. Otcem této víry je snobská ignorance a nenávisť – to jsou duchovní prameny moderního materialismu.

e)

Si non e vero...

Simeon Ghelfand

Rozpravy, 1950, č. 3–4, s. 18–20

Časopis „Návrat“⁴¹ uveřejnil osm otázek všem čs. emigrantům, kteří „byli, jsou a hodlají působit politicky“. Otázky tyto se týkají poměru k znárodnění a jsou položeny velmi jasně. Pochybujeme však, že socialističtí emigranti, od nichž redakce „Návratu“ očekává odpověď, na tuto anketu odpoví – právě proto, že otázky jsou prosté a jasné a vyžadují si tudíž prostých a jasných odpovědí, tedy nikoli obvyklých žvástů o „demokratickém socialismu“, o „pokroku“ a o „uskutečnění humanitních ideálů“. A jelikož páni a soudruzi, jichž se anketa „Návratu“ přímo týká, budou docela jistě postiženi němotou, dovolujeme si odpovědět za ně, a to na základě platných dosud programů dotyčných politických stran.

1) Je Vaším konečným cílem úplné znárodnění výrobních prostředků, alespoň někdy v budoucnosti?

Odpověď národních socialistů:

Máme sice v programu úplnou socialisaci výrobních prostředků, nebereme však tento svůj program příliš vážně, zejména proto, že velká většina našeho členstva vlastně ani neví o tom, že máme oficiálně stejný cíl s komunisty a sociálními demokraty.

Odpověď sociálních demokratů:

Jsme stranou marxistickou a z tohoto důvodu je úplné znárodnění výrobních prostředků naším nejvyšším cílem. Jakmile bude tohoto cíle dosaženo, zabezpečíme znárodnění pomocí diktatury proletariátu, jak to stojí v našem programu. Od komunistů se lišíme tím, že oni nejdříve nastolují diktaturu proletariátu a teprve potom znárodnují, kdežto my budeme dříve znárodněvat a teprve potom zřídíme diktaturu. Tento program a postup nazýváme demokratickým socialismem.

2) Jste tudíž pro ponechání znárodnění v tom rozsahu, v jakém je nalezneme jednou doma?

Národní socialisté:

To ne, vždyť mnoho našich členů je postiženo znárodněním. Ostatně, to se uvidí. (stranou: Ať již dá pokoj se svými otázkami.)

⁴¹ Tento časopis byl vydáván v Paříži v letech 1949–1950, jeho šéfredaktorkou byla uznávaná žurnalistka Helena Koželuhová.

Sociální demokraté:

Odmítáme nedemokratické způsoby komunistů, a proto žádáme, aby všechno již provedené znárodnění bylo dodatečně schváleno Národní frontou.

3) Jste pro rozsah znárodnění z roku 1948?

Národní socialisté:

Jsme proti tomu, nikoliv ovšem z důvodů programových, nýbrž proto, že bychom jinak ztratili mnoho straníků.

Sociální demokraté:

Samozřejmě, čím více podniků bude znárodněno, tím lépe.

4) Jste pro monopolní znárodnění celých určitých sektorů podnikání?

Národní socialisté:

To jako klíčový průmysl? Ale ovšem, vždyť je to Košický program, na ten nám, prosím, nesahejte!

Sociální demokraté:

Je třeba znárodnit všechno, ale demokraticky a v duchu humanitního socialismu.

5) Jste pro znárodnění podniků s určitým počtem zaměstnanců?

Národní socialisté:

Teď zase rejete do dekretu o znárodnění podniků od 500 zaměstnanců. Ale víte co? Uděláme to demokraticky: vyhodíme z generálního ředitelství komunisty, případně sociální demokraty, a nasadíme tam národní socialisty!

Sociální demokraté:

O tom nemůže být ani diskuse! Ale uděláme to demokraticky: vyhodíme z generálního ředitelství komunisty, příp. národní socialisty, a nasadíme tam sociální demokraty!

6) Jste zásadně pro svobodnou soutěž?

Národní socialisté:

Vážená redakce, vy vůbec nerozumíte politice! Je přece známo, že naši straníci-podnikatelé jsou pro svobodnou soutěž, avšak zase jiní naši členové jsou proti svobodné soutěži. Jako celek jsme tedy zároveň pro i proti svobodné soutěži. A přestaňte již jednou s těmito nepříjemnými otázkami!

Sociální demokraté:

Rozhodně proti!

7) Považujete znárodnění bez náhrady, jak bylo u nás provedeno, za krádež, nemožnou v zákonodárství jakéhokoliv kulturního státu?

Národní socialisté:

Safra, safra, ta náhrada to je věru nepřijemné... Nu, zatím můžeme náhradu slíbit a pak se uvidí. Snad se to nějak spraví... nějaké to generální ředitelství anebo něco takového.

Sociální demokraté:

Podle našeho programu má být znárodnění provedeno bez jakékoliv náhrady. Marx učí, že původní akumulace kapitálu, produkce nadhodnoty a přeměna nadhodnoty v kapitál je loupež a vykořisťováním nadpráce dělníků. Jakékoliv odškodnění bývalých majitelů podniků bylo by proto zradou na našem programu. Jsme však ochotni upustit od stíhání bývalých majitelů a třeba i opatřit jim místa v znárodněném průmyslu – stanou-li se ovšem sociálními demokraty.

8) Hodláte podle svého názoru také jednat, nebo budete jinak myslit a jinak hlasovat, budete-li mít k tomu v politickém životě příležitost?

Národní socialisté:

My hlasujeme vždy podle přání pana předsedy, prosím.

Sociální demokraté:

Dosud jsme mysleli a hlasovali vždy stejně s komunisty. Nevidíme také důvodu k tomu, abychom pozměnili svůj další postup. Cože? Říkáte, že v osvobozené vlasti nebude žádné komunistické partaje? Ale to nám přece nevadí – my to také umíme.

Dokument č. 3:

Vybrané články z časopisu *Zpravodaj* vydávaného v Chicagu (1956–1975) Sdružením československých exulantů v Chicagu

a)

Informační črty

Radko Klein-Jánský

Zpravodaj, 1963, červenec–srpen, č. 7–8, s. 2

Rub moskevské dohody

Při poslední sérii sovětských atomových zkoušek se Rusům podařilo bez přímého zásahu, pouze jadernou explozí v určité výši, vyřadit z provozu veškeré přístroje na blížící se americké družici.

Jakmile si v Moskvě ověřili, že téhož principu lze použít i pro zneškodňování říditelných střel ve stratosféře i ponorek v moři a že Spojené státy tuto metodu dosud nevyzkoušely, nabídli Západu smlouvu o zastavení všech atomicky výbušných pokusů nad zemí a pod vodou. Zvláštní vyslanec presidenta Kennedyho Harriman a zástupce satelitní britské vlády Hailsham poslušně přispěchali hned do Moskvy a ochotně uzavřeli smlouvu přesně podle sovětského návrhu, tj. bez jakýchkoliv kontrolních opatření. President Kennedy nečekal na ústavní schválení smlouvy senátem, jehož členové se jí vcelku nezdáli příliš nadšeni, a poslal do Moskvy k podpisu zahraničního ministra Ruska, tentokrát za asistence burmského učitele, toho času generálního tajemníka OSN U-Thanta, kterážto pompa měla přimět senát k ratifikaci.

Včera a dnes

Ještě v březnu 1962 president Kennedy prohlásil na televizi, že jakákoliv dohoda o zastavení jaderných zkoušek, založená na důvěře v sovětské sliby bez účinné kontroly, by byla neodpustitelnou nezodpovědností a učinila by USA „vrcholně zranitelnými“ („extremely vulnerable“), pročež je tedy zcela vyloučena; a že Západ se dostatečně poučil o ruských úmyslech z minulých zkušeností, kdy SSSR například využil tzv. „dobrovolného moratoria“ k horečným přípravám k jeho porušení, jakmile se mu to hodilo, čímž získal značný náskok před USA.

Při své letošní propagaci dohody bez jakékoliv kontroly president Kennedy neřekl, zda se loni mýlil.

Moskevská dohoda ve skutečnosti neznamená ani krůček k odvrácení nebezpečí atomové války. Znamená jen tolik, že jakmile SSSR vyrobí dostatečnou zásobu protiraketových výbušnin, zničí v případě vojenského konfliktu jadernými zbraněmi USA, které se nebudou schopny bránit, poněvadž příslušnou obranu, Rusům již známou, dosud nevyzkoušely a podle nynější dohody už nevyzkouší; zatímco odvěta ze strany Západu, která dosud nahání bolševikům strach, ztratí časem povoleným Sovětům k výrobě obranných prostředků, dosavadní mírovou působivost.

Je možné, že tato absurdní politika se zakládá na ilusi, že rusko-čínský konflikt současné doby je důkazem vývoje Sovětského svazu k mírumilovnosti, ba demokratičnosti. Avšak v historii bolševismu bylo už podobných „důkazů“ tolik, že je těžko pochopitelné, jsou-li brány vážně.

Sovětská vnaidla

Kdykoliv v minulosti v Moskvě potřebovali chvilku zahraničně-politického klidu k vyřízení vnitřních problémů, vyhodili vnaidlo, na něž se Západ vždy chytil a potřebný čas k rekonstrukci jim dopřál.

Už na začátku let dvacátých, když se bolševický režim v Rusku viklal a Lenin, obávaje se zahraniční intervence, potřeboval čas k upevnění moci, byla vyhlášena „Nová hospodářská politika“ (NEP). Byla povolena kritika (samozřejmě „v mezích zákona“) existence nekomunistických politických stran (ovšem zcela podřadného významu), ba i obnova soukromého podnikání. Západ zajásal, že Rusko je na cestě k demokracii, a místo intervence poskytl ochotně i hospodářskou, investiční a technicko-poradní pomoc. Tím se bolševismus definitivně postavil na nohy, a jakmile se tak stalo, kritika, politické strany i soukromé podnikání byly opět krvavě potlačeny.

Po Leninově smrti se vyvinul konflikt mezi Stalinem a Trockým. Stalin prohlašoval, že je pro „socialismus v jedné zemi“, kdežto Trocký že je úchylkář, požadující permanentní světovou revoluci. Západ, v radostné naději, že bolševismus se vzdá světové expanse, podporoval Stalina a Sovětskému svazu se dostalo diplomatického uznání od mnoha zemí, které jej dosud bojkotovaly (roku 1933 i od USA). Jakmile však Stalin vyřídil domácí oposici, vrátil se sám k světové revoluci.

Nepoučitelnost Západu

Když se v dalším desetiletí SSSR octl v úzkých pod náporom Německa, jenž povzbudil potlačené náboženské a národnostní tendence k oposici, Stalin obnovil do určité míry náboženskou svobodu, dovolil projevy nacionalismu u jednotlivých národů Sovětského svazu, rozpustil Kominternu a na věky se odpříisáhl zasahování do vnitřních záležitostí jiných zemí. Západ se znovu těšil, že Rusko se demokratisuje, a poskytl mu nejenom veškerou pomoc vojenskou a hospodářskou, nýbrž i „sféru vlivu“ — v níž ovšem Stalin „zaručil“ svobodné volby. Jakmile nebezpečí pominulo, sovětský režim, opět značně posílen, nejenom znovu utužil diktaturu doma, nýbrž i zotročil národy ve své „sféře“ bez ohledu na dané záruky a pokračoval v další expansi pomocí pátých kolon.

Uplynulo dalších 10 let. Stalin byl mrtev a nový vládce Chruščov se snažil vyřídit konflikt v „kolektivním vedení“ s „protistranickou skupinou“, k čemuž opět potřeboval pár let klidu na zahraniční frontě. I vyhlásil „mírovou koexistenci“ a vyvolal „ženevského ducha“ a Západ mu opět sedl na lep. Jakmile byla vnitrostranická oposice vyřizena a Chruščov se cítil pevně v sedle, jal se mlátit botou do stolu a obnovil bolševickou agresi od Maďarska až po Latinskou Ameriku.

A dnes, opět skoro po deseti letech, má Chruščov svůj problém s Mao Ce-Tungem. S výjimkou neustále zvětšovaného rozsahu komunistického impéria, které se z šestnácti „republik“ Sovětského svazu rozšířilo na značný počet států v Evropě, Asii, ba i v Americe, se nynější situace neliší skoro v ničem od případů předcházejících. Situace přináší bolševismu podobné oslabující napětí, jako tomu bylo v počátečních letech všech předcházejících desetiletí. Místo aby Západ těchto okolností využil k zahájení rázné protiofensivy, dopřává naopak nepříteli znovu, tentokrát již po páté, potřebného času ke konsolidaci sil pro závěrečný útok na zbytek svobodného světa.

50 smluv – 50 cárů papíru

Není nejmenšího důvodu k domněnce, že by SSSR byl dnes veden k „mírovým snahám“ a „vnitřní demokratisaci“ jinými motivy nežli kdykoliv v minulosti; a sovětský tisk i rozhlas to otevřeně přiznávají. Čím je tedy podložena důvěra presidenta Kennedyho vůči Chruščovovi, který mu naprosto nijak neprokázal upřímnost svých úmyslů? Příležitostí by měl celou řadu. Mohl by například splnit aspoň jedinou z více než 50ti mezinárodních smluv, které Sovětský svaz za posledních 30 let slavnostně podepsal, ale nikdy nedodržel. I kdybychom taktně vynechali závazky dřívějších bolševických vládců (jako např. svobodné volby ve východní Evropě, demokratické sjednocení Německa, zaplacení válečných dluhů atd.) mohl by Chruščov napravit porušení aspoň těch smluv a závazků, které uzavřel a nedodržel sám: volný styk mezi Východním a Západním Berlínem; rehabilitace (aspoň posmrtná) Imre Nagye a ostatních Maďarů, kterým byla zaručena imunita; inspekce údajně zrušených raketových základen na Kubě, atd. atd. Poněvadž však ani Chruščov, ani jeho předchůdci nikdy nedodrželi ani jedinou smlouvu, k jejímž respektování nebyli přinuceni silou a strachem, není naprosto žádného důvodu k pochybnostem, že Sovětský svaz poruší i tuto poslední smlouvu, jakmile se to bude hodit jeho světovládným plánům. Je ovšem

možné, že tentokrát se mu to hodit nebude, poněvadž tato dohoda mu garantuje získání tolika rozhodujících výhod proti Západu, že její porušení by bylo naopak v zájmu svobodného světa.

Stanovisko Francie a Německa, které se proti moskevské smlouvě postavily, vyjádřilo zřetelně zájem všech svobodomyšlných lidí na obou stranách Železné opony. Obavy generála de Gaulle z nespolehlivosti americké politiky byly tragicky potvrzeny ochotou presidenta Kennedyho odměnit SSSR za podepsání moskevské dohody, prospěšné jedině komunismu, ještě i jednáním o smlouvě o neútočení mezi NATO a Varšavským paktem.

Obludný plán

Takováto smlouva by nebyla pouze uznáním status quo, definitivně škrtačím národy východní Evropy ze seznamu zájmů svobodného světa. Poněvadž by (podle sovětského návrhu) nebyla podepsána jednotlivými aspoň legálně suverénními státy, nýbrž politickými entitami kolektivního druhu, její implikace by dosahovaly mnohem dále: Protože jednou ze smluvních stran by byli kolektivně členové NATO, kteří – jmenovitě v západní Evropě – spějí k integraci v jediný federativní útvar, podpis Západu by znamenal reciproční uznání potenciální právní integrace zemí Varšavského paktu, což by za dané situace znamenalo organické absorbování východní Evropy Sovětským svazem.

Je pozoruhodné, leč nikoliv překvapující, že tento obludný plán, jehož jediným preceden-tem v moderní historii je smlouva o rozdělení východní Evropy mezi Hitlerem a Stalinem z roku 1939, nachází obzvláštní podporu mezi západoevropskými socialisty (včetně generálního tajemníka NATO H. Spaaka). Naštěstí je tu však ještě de Gaulleova Francie a křesťansko-demokratické Německo, jejichž dnešní posice jim dává dostatek síly, aby podobným mezinárodním zločinům zabránily, neboť bez jejich souhlasu je jakákoliv kolektivní akce NATO neuskutečnitelná.

[...]

b)

Informační črty

Radko Klein-Jánský

Zpravodaj, 1963, září, č. 9, s. 2

Kolem ratifikace moskevské smlouvy

Zatímco pod nejkrásnějšími hvězdami ve Splitu nad mořem soudruh Chruščov vroucně líbal maršála Tita a znovu slavnostně sliboval, že pohřbí kapitalistický Západ, president Kennedy se snažil přemluvit americký senát, aby k uskutečnění tohoto slibu pomohl okamžitou ratifikací nedávné moskevské smlouvy.

V téže době representanti řady zemí, jejichž obyvatelé namnoze nedovedou vyrobit ani vzduchovku, majestátně podepisovali ve Washingtonu, Moskvě a Londýně slavnostní prohlášení, že nebudou konat pokusy s jadernými zbraněmi. Zvláště dojemně zapůsobilo, když se k této řadě připojila i Západní Samoa – pár miniaturních ostrůvků v jižním Pacifiku, které získaly loni „nezávislost“, avšak jejichž školská a ekonomická situace jim dosud nedovolila vyslat diplomatické zástupce ani do OSN. U vědomí, že bez jejich podpisu by bezpečnost velmocí zůstala ohrožena a že by vyvolala u světového veřejného mínění podezření z imperialismu, pověřily vykonáním historického aktu novozélandského vyslance v Londýně.

Nesouhlasí – ale doporučují

Tato absurdní komedie, při níž se slepci se vší vážností zavazují, že se nebudou koukat, je snad nejměšnější a zároveň nejnechutnější fraškou v dějinách mezinárodní diplomacie. Nicméně splnila svůj úkol v plánu jako důležitý faktor psychologického nátlaku na představitele amerického veřejného života. Většina dotazovaných členů parlamentu, generálního štábu, vědeckých kruhů atd. se vyjádřila v tom smyslu, že sice nesouhlasí s moskevskou smlouvou jako takovou, avšak za vytvořených okolností doporučují, byť i s výhradami a bezpečnostními zárukami, její ratifikaci. Jinak by

totiž veřejné mínění celého světa považovalo USA za bezohledné válečné štváče, ohrožující zdraví a protivící se humanitním zájmům lidstva od Murmansku až po Západní Samou.

Senát ovšem nemohl na výsledku moskevské smlouvy nic změnit, i kdyby ji přímo zamítl, poněvadž president Kennedy k její implementaci senátní schválení de facto nepotřebuje. Zastavení i obnovení atomových pokusů spadá pod presidentskou pravomoc, a poněvadž jsou v současné době nadzemní i podmořské výbuchy suspendovány, nemohly by býti znovu zahájeny bez přímého rozkazu z Bílého domu.

Důvody, pro něž president Kennedy trvá i na formálním schválení smlouvy tak nepopulární, jsou tedy patrně spíše rázu osobního a vnitropolitického. Hlasováním projevovaná nedůvěra většiny senátorů by značně poškodila jeho prestiž u voličů příštího roku.

Republikáni (stejně jako nesouhlasící demokraté) si ovšem uvědomují, že odmítnutí ratifikace by za daných okolností trvale otřáslo důvěrou Západu ve spolehlivost a schopnost vůdcovství amerického presidenta. Obávají se, že by se mohla opakovat situace z doby po I. světové válce, kdy senát zamítl zahraniční závazky presidenta Wilsona a svět přestal na řadu let brát americkou diplomacii vážně.

Složité konflikty

Moskevskou smlouvou tedy president Kennedy postavil kongres, generální štáb i vědce před nejvážnější konflikt svědomí, vlastenectví, rozumu a odvahy, jehož obdobu můžeme najít snad jen v dějinách evropských států z let 1938–1948. Ve všech dosavadních případech, v nichž „mírumilovnost“, politické kalkulace a obavy z toho, „co tomu řekne cizina“, převážily ráznost a statečnost i vůči rizikům, důsledky takového konfliktu byly katastrofální pro celý národ – včetně těch, kdo to „mysleli dobře“. Největší neštěstí je obvykle způsobeno tehdy, když se lidé bojí více, nežli je nezbytně nutné. (To platí i pro situace našeho národa v letech 1938, 1948 a 1956.)

Je potěšitelné, že aspoň Francouzi nesdílejí obavy Američanů ze světového veřejného mínění. – Postoj presidenta de Gaullea dává moskevské smlouvě aspoň jeden pozitivní aspekt: Tato smlouva, bude-li signatáři dodržována, může pomoci Francii dohnat americko-sovětský náskok v jaderných zbraních a postavit tak západní Evropu vojensky na vlastní nohy. Pro generála de Gaullea je zřejmě obrana svobody před rudým ztrocením důležitější nežli pokřik liberálně-humanistických skupin v různých částech světa.

Role tzv. liberálů

Dnešní pokrokoví humanističtí liberálové se totiž nevyznačují ani logikou, ani pevností principů, nýbrž pouze bezpáteřností a mimořádnou schopností matení myslí. Touto kvalitou se přibližují taktice komunistů, jejichž zájmům ovšem také přímo i nepřímo slouží, a to někdy i lépe nežli přece jenom zásadovější aktivita vyhraněných socialistů.

Je ještě v živé paměti lživá a nenávislná kampaň, kterou takzvaní liberálové vedli ve jménu ideálů svobody a demokracie proti bývalému senátorovi McCarthymu. Jeho činnost a autoritativní vystupování prý vyvolávaly ovzduší strachu a nejistoty mezi poctivými občany USA a mnozí z nich ztratili zaměstnání v zodpovědných postaveních pouze proto, že se kdysi přátelili s komunisty anebo použili při výslechu ústavního práva 5. dodatku. Avšak dosud jsme z řad těchto liberálů neslyšeli kritiku ovzduší strachu a nejistoty, kterou vyvolala vládní autoritativnost např. v generálním štábu, v ministerstvech, v komisích pro atomovou energii a jinde. Nezastávají se propuštěných generálů, admirálů a jiných dlouholetých odborníků, kteří byli zbaveni svých míst nikoliv pro odůvodněné podezření z velezrádného pomáhání nepříteli, nýbrž pouze proto, že se odvážili zastávat jiný názor nežli president, ministr McNamara, nebo některý jiný člen dnešního neomylného washingtonského politbyra. Nenamítají nic proti nynější cenzuře, fabrikaci a překrucování zpráv z nejvyšších míst, ani proti osobním zásahům do existencí novinářů, kteří se pokusili získat a sdělit pravdivé informace jiným nežli oficiálně nařízeným způsobem.

Byla-li americká svoboda a demokracie ohrožena za McCarthyho, který neměl přímou moc nad existencí ani usvědčených komunistů, pak je rozhodně v daleko větším nebezpečí dnes, kdy

taková moc existuje a je používána proti osvědčeným vlastencům. Avšak liberálové dnes mlčí. Jim zřejmě nejde o svobodu všeobecnou, nýbrž pouze o svobodu pro přátele komunismu. Spolu s komunisty naříkají nad propuštěním nekvalifikovaného černocho, avšak mlčí k propuštění zasloužilého admirála. Ostře kritisují „diktátory“ Franca a Diema, avšak vzdávají povinný respekt „presidentům“ Titovi a Nehruovi. Bouří proti kolonialismu, což jim však nevadí v útocích na „imperialismus“ presidenta de Gaullea, jehož zásluhou se Francie stala první (a dosud jedinou) velmocí, jež dala všem svým koloniím naprostou svobodu. Mají porozumění pro separatismus života neschopných miniatur, např. Rwanda a Burundi, avšak žádají krvavé potlačení samostatnosti vyspělé Katangy. A tomu všemu říkají „pokrokovost“ či „progressivnost“.

Po léta se tito takzvaní liberálové snažili o to, aby slovo „konservativec“ (nikoliv však „socialista“ nebo „komunista“) dostalo příchut' nadávky – a po léta se jim toto úsilí mezi širokými vrstvami (zejména v severních USA) celkem dařilo. Avšak zdá se, že v poslední době poněkud přehřáli svou ruku a ukázali svou dvojí tvář i dvojí loket příliš zřetelně. Veřejnost si pozvolna uvědomuje, že pojem „liberalismus“ přestal být symbolem svobody a stal se označením bezzásadovosti, přetvářky, autoritativnosti, nesvědčnosti, ba někdy i podvrátnictví a zrádovství. Konservativismus coby protiklad liberalismu se začíná mnoha lidem jevit opět v novém a sympatičtějším světle. Neboť ač jsou i mezi konservativci někteří extrémisté, nejsou mezi nimi zrádci a kolaboranti s nepřitelem – což o liberálech tvrdit nelze.

[...]

c)

Informační črty

Radko Klein-Jánský

Zpravodaj, 1963, listopad, č. 11, s. 2

Po vietnamském puči

Události ve Vietnamu vzbudily zděšení v celém civilisovaném světě a zejména mezi menšími spojenci USA, kteří nyní svorně s neutrály a komunisty prohlašují, že je bezpečnější mít Spojené státy za nepřítel nežli za přítele, neboť jinak nevědí dne ani hodiny. Avšak i delegáti těch zemí, které neměly pro Diemův režim nejmenších sympatií, se vyjadřovali ve Spojených národech v tom smyslu, že tentokrát Spojené státy zašly příliš daleko.

Američtí representanti v Saigonu si totiž počínali podobně jako Zorin v únoru 1948 v Praze. Velvyslanec Lodge a admirál Felt měli přátelskou a uklidňující audienci u presidenta Diema pouze několik hodin předtím, nežli byl dán povel k zahájení revoluce. Když pak Diem telefonoval na americké vyslanectví o pomoc, H. C. Lodge mu doporučil, aby se vzdal povstalcům.

Zahraniční komentátoři se pozastavují nad klasicky machiavellistickou politikou, použitou s psychologickou taktikou. Poukazují nejenom na Katangu a Vietnam, nýbrž i na Kubu a Laos. V těchto dvou případech dosáhlo ujišťování USA, že neustoupí ani o krok, vrcholu těsně předtím, než byla oznámena „neutralisace“ Laosu, potažmo garancie Castrova režimu. Posledním případem této taktiky byla stále intenzivnější série prohlášení, že stav amerických branných sil v Evropě nebude změněn, jež byla náhle přerušena oznámením, že stav letectva Spojených států na kontinentě bude snížen o 40 procent.

Za těchto okolností se nelze divit, že po převratu ve Vietnamu vláda Kambodže sdělila, že už nepřijme žádnou další americkou pomoc, vypoví ze země americké odborníky a nahradí je čínskými komunistickými. To je ovšem podivně úspěšný výsledek snahy, již Washington odůvodňoval své sympatie pro vietnamskou revoluci – totiž záchrana jihovýchodní Asie od pronikání komunismu, pro demokracii a náboženskou svobodu.

Pro ochranu náboženské svobody

je nový diktátor v Saigonu generál Minh osobou zvláště vhodnou, neboť za svého někdejšího působení jako armádní velitel ve středním Vietnamu vyhladil buddhistické sekty Hoa Hoa a Cao

Dai. Byly to sice sekty nebezpečných extrémistů, avšak sotva nebezpečnější nežli sekta, s kterou se v poslední době potýkal prezident Diem a která získala sympatie ve Spojených státech. Svou demokratičnost prokázala nová vláda kromě vražd a poprav i okamžitým rozpuštěním nedávno zvoleného parlamentu, a svou snahu zamezit pronikání bolševismu rychlým propuštěním zajištěných komunistů a pacifistických souputníků, kteří promptně zorganizovali zdemolování katolického nakladatelství, zničení sousoší sester Trungových (národních hrdinek z doby protičínské odboje v 1. století po Kr.) a vhození bomby do amerického vojenského klubu. Jak se tím zvýšila svoboda, bezpečnost, jednota, odhodlanost a síla vietnamského lidu k boji proti rudému nebezpečí ve srovnání se situací za Diemova režimu, je do určité míry záhadou.

Záhady logiky

To je ovšem pouze jedna ze záhad logiky, které je zřejmě používáno v neúnavném boji proti komunismu a pravicovým i jiným kritikům. Snad nám ukáže cestu k jejich rozluštění namátkové srovnání některých událostí z doby posledních tří let.

Teprve nedávno Spojené státy přerušily diplomatické styky a zastavily hospodářskou pomoc Hondurasu a Dominikánské republice s odůvodněním, že tam armáda nedemokraticky svrhla presidenty, kteří byli sice řádně zvoleni jako Diem, avšak na rozdíl od Diema spolupracovali s komunisty. Vojenské klice ve Vietnamu se však dostalo příslibu diplomatického uznání a další pomoci ještě dávno předtím, nežli revoluci doopravdy provedla.

K vietnamské revoluci se dostavila americká námořní flotila, aby „chránila tamní americké příslušníky“. K pokusu kubánských antikomunistů o svržení Castra se žádná flotila „na ochranu amerických příslušníků“ nedostavila.

Americké veřejné mínění

bylo uměle pobuřováno proti Diemovi zkreslenými zprávami o náboženské persekuci buddhistů ve Vietnamu a Diem byl nakonec z iniciativy USA odstraněn. Pohanští primitivové v uniformách konžské armády, vyvražďující katanžské křesťany (včetně amerických misionářů a jepťíšek), byli a jsou ve svém řádění podporováni výzbrojí a penězi, prostřednictvím OSN i přímo.

Když byl zabit komunistický agent, velezrádce, defraudant a iniciátor hromadných vražd Lumumba, Bílý dům vyslovil politování a morální pohoršení nad tím, že se tak stalo bez řádného soudu. Když byl vyvlečen z kostela a zabit antikomunistický prezident Diem, Washington se omezil na prohlášení, že za to nenese zodpovědnost.

Největší přítel Západu v Africe, katolický prezident Tshombe, se stal předmětem nenávisně zostuzující kampaně a jeho země se staletou kulturně-politickou tradicí byla vojenskou agresí zotročena a rozdělena ve tři provincie pod krutovládou primitivních pohanských místodržitelů. Krvavý diktátor alžírský a náramný obdivovatel Castrův Ben Bella stále dostává americkou pomoc, které používá ve válce se spojencem Západu Marokem.

Podobných případů z posledních tří let americké zahraniční politiky lze uvést celou řadu. Všechny ukazují směrem, který se zdá tak absurdní, že snad pouze zesnulý senátor McCarthy by se jej odvážil vyjádřit. My však o něm můžeme aspoň přemýšlet ve spojitosti s americkými volbami příštího roku. Při té příležitosti lze uvést ještě jedno zajímavé srovnání v souvislosti s událostmi ve Vietnamu:

Jako jeden z hlavních důkazů nedemokratičnosti a osobního slavomamu presidenta Diema byla uváděna skutečnost, že jmenoval vlastního bratra náčelníkem zvláštní policie. Přitom však patrně uniklo pozornosti, že takový případ není v dnešním světě ojedinělý.

[...]

d)

Vyhlídky demokracie v ČSR

Radko Klein-Jánský⁴²

Zpravodaj, 1967, říjen, č. 10, s. 1–2

lhned po poslední mimořádné schůzi ÚV KSČ, jež pojednávala o situaci ve Svazu čs. spisovatelů, přinesl západní tisk (včetně tak rozvážných a nepřítliš antikomunistických listů jako je například britský „Manchester Guardian“) zprávu, že „Literární noviny“, relativně nejsvobodnější tribuna domácích kritiků poměrů v ČSSR, byly z rozhodnutí strany a vlády zastaveny. Avšak časopis, nesoucí hlavičku „LN“, vyšel jako obvykle.

Nicméně lze říci, že západní novináři měli pravdu. Nevyšly totiž „LN – Týdeník Svazu čs. spisovatelů“, nýbrž „LN – Kulturně-politický týdeník Československého ústředí knižní kultury v rámci Ministerstva informací“. Nejde tedy o tentýž časopis, třebaže číslování a vnější úprava byly převzaty. Složení redakce i obsahové zaměření je naprosto odlišné od časopisu dřívějšího.

Tímto rafinovaným trikem se komunistické straně a vládě zase jednou podařilo oklamat čtenáře a zdiskreditovat u nich i věrohodnost „západní reakční propagandy“, která přece tvrdila, že „Literární noviny“ již nevyjdou.

Co však budou nyní dělat spisovatelé, umlčení ztrátou své tiskové tribuny? Některé exilní listy vyslovují přesvědčení, že „povedou i nadále boj za svobodu a demokracii v Československu“ (způsobem zatím blíže nedefinovaným.) Jiní tvrdí, že spisovatelé nikoho nikam vést nemohou, protože se u lidu trvale zdiskreditovali svou dřívější oportunistickou kolaborací s režimem, a že změnu poměrů může přivodit jedině dělnictvo. Jenže kde a jak budou spisovatelé pokračovat v boji a v „nezastavitelném vývoji“, když i mocný tiskový orgán jejich mocného svazu se zastavil? A jakou důvěru lze skládat v dělníky, kteří dnes už zase nejen odhlasovávají a podepisují „masové protestní resoluce“ proti „podvrtným snahám intelektuálů“, nýbrž namnoze i z vlastní iniciativy překračují směrnice strany a vlády a žádají úřední zákaz předvádění některých novějších divadelních her, jež satiricky kritisují poměry v ČSSR i v rozsahu komunisty dosud povoleném?

Zač bojují?

Ale i kdyby se čs. spisovatelé opravdu již nedali zastavit a našli si nějaký způsob, jak „pokračovat v boji“, zůstává ještě otázkou, zač a za jaký vývoj doopravdy bojují. Za svobodu a demokracii? I v protestním manifestu čs. intelektuálů, otištěném nedávno v západním tisku, zdůrazňují jeho autoři opětovně, že jsou ve své převážné většině věrnými stoupenci komunismu a socialistického systému. Oč jim tedy jde? O svobodu? Ano. Avšak pouze svobodu jejich vlastní a jejich přátel, nikoliv o svobodu národa. Chtějí, aby diktátorskou linii strany mohli usměrňovat oni, coby intelektuálové a nikoliv pouze dosavadní primitivové typu Novotného. Někteří by snad i dovolili, aby při občanských volbách místo jednotné kandidátky občané mohli vybrat mezi soudruhem A a soudruhem B. Avšak nepřipustili by, aby ve volbách mohla nerušeně fungovat a případně i vyhrát strana např. prokapitalistická, jež by pak vystředala vládu socialistickou a obnovila i svobodu hospodářskou, čs. spisovatelé tedy rozhodně nebojují za opravdovou svobodu pro všechny (můžete se na to zeptat kteréhokoliv z nich při sebeintimnějších a důvěrnějších rozmluvách u příležitosti vzájemných návštěv) – a vůbec už ne za skutečnou demokracii.

Snad jedinou výjimkou

se mohl eventuálně stát L. Vaculík, který v rozhovoru s A. J. Liehmem (otištěným v letošním 24. čísle ještě původních „LN“) odpověděl na otázku jaká je hlavní zkušenost dnešní generace z téměř dvacetileté vlády socialismu, takto: „Získali jsme a s námi celé lidstvo, další zkušenost, jak nelze dospět k šťastné budoucnosti.“ (Vaculík i Liehm byli pak spolu s I. Klímou vyloučeni z KSČ i z redakce „LN“.) A ovšem i Vaculík zde projevuje přílišný optimismus, když se domnívá, že „celé

⁴² Článek byl publikován pod pseudonymem Emil Ludvík.

lidstvo“ si vzalo poučení z tragických zkušeností Československa i jiných států s komunismem a socialismem. Kromě něho se ještě pouze J. Škvorecký (svým osobitým způsobem promítání paradoxů a poloromantických vsuvek na pozadí vulgarisujícího realismu a naturalismu) občas pokouší nenápadně vpašovat do myslí svých amorálních materialistických čtenářů racionální respekt k tradičním principům a hodnotám křesťanství, avšak otázkám specificky politickým a hospodářským se obezřetně vyhýbá. Jinak všichni ostatní „kritikové režimu“ z řad intelektuálů, kteří dosáhli jakéhokoliv významu, byli a jsou pouhými variantami Mňačka, jenž i v exilu zůstal zatvrzelým vyznavačem a propagátorem klasického komunismu. Nikoliv svobody a demokracie.

Typickým a odstrašujícím příkladem nevyléčitelnosti komunismem nakažených intelektuálů je i světoznámý filosof a literární kritik G. Lukács. Tento soudruh přijal v maďarské revoluci v roce 1956 ministerské křeslo v Nagyově „revisionistické“ vládě. Proto byl pak po sovětské intervenci vyloučen ze strany a internován. Od osudu Nagyova ho zachránila pouze reputace a popularita, které se těšil u západních levicových (ba i nelevicových) intelektuálů. Viděl na vlastní oči a zakusil i na vlastním těle, co to je socialismus a komunismus. A přece i nyní po deseti letech podal novou pokornou petici o znovupřijetí do strany, jíž bylo milostivě vyhověno. Podobnou duchovní rakovinu můžeme bezpečně předpokládati i u těch čs. spisovatelů třeba i toho času v nemilosti Novotného, ke kterým by někteří naši lidé rádi vzhlíželi jako ke „svědomí národa“ a „vůdcům boje za svobodu a demokracii v ČSR.“

Co to však znamená pro budoucnost našich národů?

V současném historickém stadiu vyspělých zemí jsou hlavními, ba namnoze i jedinými politickoaktivistickými silami intelektuálové a dělníci. Někdejší střední stav buržoasie, jenž byl vůdčím faktorem od 18. století, na Západě letargicky zpozdil a na Východě byl zlikvidován, až na kastu byrokratů existenčně závislých na režimu. U nás však intelektuálové neusilují o nic jiného, nežli o komunismus, který by byl „humánně“ řízen jimi namísto dnešních neotesaných primitivů. A dělnictvo, pokud se politicky projevuje, podporuje naopak vládnoucí primitivy proti konkurenčním aspiracím intelektuálů. Tato situace je nevyhnutelně provázána i rapidně pokračujícím rozkladem tradiční morálky společenské, pracovní i jakékoliv jiné mezi téměř všemi vrstvami obyvatelstva.

Chmurné vyhlídky

A to nás nutí k dalšímu, ještě daleko nepřijemnějšímu konstatování: Čím déle trvá současný systém, tím více se vzdaluje a rozpadá možnost, že by v Československu mohla být v dohledné době obnovena demokracie; a to i v tom teoretickém případě, že by veškerý komunismus náhle nakrásně zmizel ze světa. Jak vidíme i na příkladech takřka všech nových národů (ba i mnoha států relativně starých, např. v Jižní Americe), demokracie se nedá rázem naroubovat na lidi, kteří pro ni nemají nezbytné předpoklady příslušné psychologické dispozice. Tyto předpoklady lze sice rychle zničit, avšak nikoliv rychle znovuvytvořit. K jejich vypěstování je třeba přinejmenším několika generací, pokud ovšem nějaký nesmírný psychologický otřes (jako např. atomové bomby nad Japonskem nebo naprosté zničení „tisícileté říše Velkoněmecké“) nevyvrátí ze základů všechny behaviorní tendence dřívější.

Z mentality politicky aktivistických složek našeho národa tyto předpoklady už zřejmě vymizely a s vymřením (anebo i handicapujícím zestárnutím) předválečné generace se ztratí úplně. Dnešní mládež sice o svobodě a demokracii často s obdivem i touhou mluví, avšak její chování a postoj k morálním principům stále jasněji dokazuje, že není ochotna, ba již ani schopna, přijmout ty povinnosti, zodpovědnost a osobní rizika, které konkrétní uplatnění těchto ideálů bezpodmínečně vyžaduje.

Fungující politický systém

totiž není nějakým mechanickým výtvořem politických vědců (a tím méně nerealistických idealistů), který by se dal ve standardní podobě vtěsnat na jakékoliv lidské seskupení; nýbrž

organickou výslednicí a reflexí stupnice hodnot toho kterého národa v té které době. Souhrnu a konkrétnímu uplatnění těchto hodnot v lidských vztazích se říká morálka. Změní-li se převládající morálka (sociální, pracovní, pohlavní atd.), změní se eventuálně s naprostou nezbytností (a to i bez vnějšího zásahu) i organizace společnosti, tj. politický systém. Demokracie byla, je a může být jedině produktem středostavovské morálky buržoazní, jež ovšem inkorporovala i principy a hodnoty tradiční (nikoliv aggiornamentistické) morálky křesťanské.

Rozhodně již nelze přehlížet, že převládající morálka se u nás od dob předmnichovské republiky u většiny lidí (a zejména u mladé generace) v mnoha směrech podstatně změnila, takže již nevytváří předpoklady pro fungující demokracii, i kdyby hned dnes byla naše vlast osvobozena. V důsledku dvacetileté zhoubné vlády komunistů stojíme dnes před krutým paradoxem, že budoucí režim, který by chtěl naše národy přivést opět k demokracii, se nebude moci vrátit rovnou k Masarykovi, nýbrž až někde k Josefovi II. Tak rychle a tak daleko nazpět dokázal socialismus vrhnout politickou vyspělost našeho národa.

Má-li Československo pokračovat jako spořádaný a aspoň ekonomicky pokrokový stát, musí být po eventuální porážce komunismu obnovena sice svoboda hospodářská (jež je ovšem neslučitelná se socialismem), avšak nikoliv ihned i plná svoboda politická. Ta by totiž při stávající morálce demokracii opět okamžitě zničila stejným způsobem, jako se to stalo a stává idealistickým pokusům v jiných částech světa, kde pro ně rovněž neexistují psychologické a sociální předpoklady. Teprve postupným znovu vybudováním silného a politicky aktivistického stavu soukromých podnikatelů, kteří by si znovu osvojili a prosadili (podaří-li se jim to) principy tradiční buržoazní a křesťanské morálky, se můžeme pak během několika generací opět propracovat k fungující demokracii.

[...]

e)

Dramaturgie kolosálního podvodu

Radko Klein-Jánský

Zpravodaj, 1968, srpen, č. 7–8, s. 1, 4

[...]

Jakmile se v květnu Dubčekovi podařilo vyhodit Novotného a jeho nejvěrnější přátele i z ÚV KSČ a „nové vedení“ se cítilo už bezpečně v sedle, začalo měnit kurs. Dubček, Smrkovský, Husák a ostatní tzv. liberálové už zase mluvili řečí svých předchůdců. Občané počali vyjadřovat v nesčetných dopisech redakcím časopisů své rozčarování a zklamání: Že si mysleli, že po odstranění Novotného se přejde od planého mluvení o liberalisaci už konečně ke skutkům, že však demokracie nejen vůbec nepokročila, nýbrž i ta slovní v ústech „liberálů“ se zastavila, ba dokonce i obrátila. Lidé se ptali co dělat, avšak nikdo jim nechtěl nebo neuměl dát konkrétní odpověď. Ani politikové ze znovu obrozených nekomunistických stran Národní fronty, ani spisovatelé, ani novináři, ani bouřliví studenti. Poslední tři skupiny se sice pustily slovem, písmem i karikaturami do Dubčka, Císaře, Smrkovského a ostatních pokryteckých pseudodemokratizátorů, avšak nic pozitivního poradit nedovedly.

[...]

V posledním červnovém týdnu posléze vystoupil Ludvík Vaculík se svým „Manifestem 2000 slov“, jež se odvážily otisknout čtyři (tehdy již pouze čtyři) čs. časopisy. Byl to první a jediný akční program liberalisace, který se vyskytl: skutečný a konkrétní návod k tomu, jak přejít od prázdných slov k činům, které by demokracii už jednou doopravdy zahájily. Za manifest se záhy postavilo mnoho vědců, umělců, spisovatelů, herců, dělníků, zemědělců a zástupců všech dalších složek národa kromě – politiků! Zejména těch „nových“ tzv. liberálních. Ti se naopak nesmírně zděsili toho, že by demokracie mohla být už opravdu na cestě a Manifest rychle a šmahem odsoudili. Často i slovy strohými a výhrudnými.

Jakmile byl Manifest zatracen Dubčkovým ÚV KSČ, zatratila jej poslušně, jako vždy, i nová „liberální“ vláda (o níž se předtím tvrdilo, že už bude opravdu sama vládnout a nejen pouze pokračovat v papouškování výroků od Prašné brány), Národní shromáždění (pod vedením druhého největšího „liberála“ Smrkovského), jakož i předsednictvo Národní fronty (v níž nástupci Plojhara a Neumanna za stranu lidovou a národně socialistickou dokázali, že si v patolízalství soudruhům nijak nezadají se svými nedávno vyhozenými předchůdci).

[...]

Zatím nemůže být ani nejmenší pochyby o tom, že Dubček skutečnou demokratisaci opravdově nechce a použije všech triků, aby jí zabránil. Nemohl o tom nikdy vážně pochybovat nikdo, kdo zná jeho minulost, a poměrně nedávné několikanásobné zvláštní školení v SSSR ve speciálním učilišti pro speciální sovětské agenty pověřené speciálními úkoly v zahraničí.

Pokud jde o ostatní tzv. liberály v dnešním Dubčkově vedení, nemůžeme si ani o jejich demokratičnosti či vlastenectví dělat iluze. Tak například nynější předseda Národního shromáždění Smrkovský se ještě před necelými dvěma roky veřejně (i v čs. tisku) chlubil, že měl jako člen České národní rady v době pražského květnového povstání hlavní zásluhu na odmítnutí nabídky gen. Pattona, že přijde osvobodit Prahu, a na tom, že se čekalo až na příchod Rudé armády. Cizinec gen. Patton, ač věděl od Eisenhowera, že do Středních Čech nesmí, byl ochoten neuposlechnout a riskovat válečný soud i životy vlastních vojáků jenom proto, aby zachránil české povstalce od vyvražďování a jejich město od zničení nacisty. Zatímco „národní komunista“ a „liberál“ Smrkovský se ze svého krytu klidně díval na vybíjení svých vlastních krajanů (včetně mnoha komunistů), na hroutící se domy a hořící Prahu jen proto, aby Rudá armáda mohla dostat titul „osvoboditelky“. Neboť obsazení Prahy Američany by prý „bylo mohlo velmi nebezpečně ovlivnit náladu i vývoj politické situace v Československu“.

Jak tedy může někdo, zejména v exilu, považovat lidi tohoto druhu za „národní komunisty“ či dokonce „liberály, kteří si přejí demokratisaci“, zůstává záhadou. Zejména, když Dubček i ostatní, když se domnívají, že jsou již bezpečně v sedle, začnou hned zase mluvit tímž jazykem jako jejich předchůdci a změni tón teprve tehdy, pocítí-li nový neočekávaný nápor „zdola“. Jedině obnovení tohoto náporu může opět oživit naději na skutečnou demokratisaci, ne pouze „uvolnění“, ač ovšem reakce Sovětského svazu na takovouto eventualitu zůstává hlavním otazníkem. Když se západní novináři tázali Kosygina, zda by SSSR skutečně použil vojenské síly, kdyby nebylo jiného způsobu, jak udržet Československo ve východním bloku a pod výlučnou komunistickou nadvládou, odpověděl vyhýbavě. Pochopitelně. Kdyby byl řekl, že ne, měl by druhý den v Praze převrat. Ale neřekl ani ano. Rovněž pochopitelně.

[...]

ODPOVĚDNOST

Když na moři ztroskotá loď, přijde její velitel před námořní soud. Měl provést určitý úkol. To mu nedostal a nyní je na něm, aby se zodpověděl. Přišel o svou loď a ztratil snad i životy posádky a cestujících, svěřených jeho péči. Jeho úkolem je nyní dokázat, že to nebyla jeho vina. Nestačí dokázat, že nemá vinu aktivní, musí dokázat, že nemá ani vinu pasivní. Nestačí říci, že neučil nic, co by loď zničilo, je potřebí svědecky prokázat, že učinil všechno, co lze od kapitána očekávat, aby katastrofě předešel a došlo-li k ní, aby ji odvrátil. O jeho výpovědích a o jeho jednání, o jednání všech lidí na lodi rozhodují staří, zkušení a nepodplatní znalci, kteří soudí bez předpojetí a bez ohledů. Jejich pokárání znáčí kapitána na věky. Nejde o kapitána - jde o bezpečnost plavby po moři, jde o to, aby kapitáni plnili své úkoly. Jestliže jste se někdy plavili po moři, pochopíte, jak je to správné a moudré. Lidem neschopným nebo zbabělým, nedbalým nebo lehkomyšlným se nemají svěřovati lodí a životy posádek i cestujících. Kapitán na moři je skoro všemocný, ale, čím větší je jeho pravomoc, tím větší je i jeho odpovědnost.

Odpovědnost není prázdné slovo. Je to závazek, který těžce doléhá na toho, kdo ji nese. Kdo si vzal na starost loď a životy lidí, musí za loď a za životy lidí odpovídati. Kapitán převzal úkol a tím i odpovědnost, že dopraví loď kam byla poslána, že ji povede bez poškození mořem klidným i mořem bouřlivým, mořem bezpečným v míru i mořem plným ohrožením nebezpečím za války, až do přístavu. Dokázal-li to, dostal jen své povinnosti. Učinil pouze to, co se od něho očekávalo, jako samozřej-

1950/1

ROZPRAVY

REVUE PRO HOSPODÁRSKOU A SOCIÁLNÍ POLITIKU

O B S A H:

Číslo 1.

PODSTATA DEMOKRACIE
PRESIDENTSKÉ DEKRETY A 25. ÚNOR 1948
MARXISMUS HUMANISUJÍCÍ
LIBERALISMUS NEBO KŘESŤANSKÁ REFORMA?
AKTUALITY A POZNÁMKY.

VYDÁVÁ KŘESŤANSKO-DEMOKRATICKÁ SKUPINA V BELGIÍ

ROČNÍK 1950

ROZPRÁVY

REVUE PRO HOSPODÁŘSKOU A SOCIÁLNÍ POLITIKU

OBSAH:

číslo 2.

SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIALISACE.

MARKISMUS A UMĚNÍ.

AMERICKÉ DĚLNICTVO A TŘÍDNÍ BOJ

AKTUALITY A PŮZNÁMKY

VDÁVA KREŠTANSKO-DEMOKRATICKÁ SKUPINA V BELGII

ROČNÍK 1950

BOHEMIA No. 14, 26. 11. 1941.
 Ministry of Czech Democratic
 Federalists
 Responsible publisher:
 V. Peřilský, München 1.
 Druckverlag: 9-11 (Erdingerberg)
 Spisovatel: IFO 4. 8. 1936.
 Printed by:
 Akad. Buchdruckerei P. Steinhilber,
 München.

Bohemia

Zeltung der Deutschen
 Demokratischen Federalisten
 REDAKCE
 MÜNCHEN 1.
 Dachauerstr. 9/11
 46 Dpt.

Roč. IV. čís. 14. LIST ČESKÝCH DEMOKRATICKÝCH FEDERALISTŮ Listopad 1941.

NASTAL SPOR O HRANICE

Slavíme se za hranice naproti nedilným Českým zemí a proli hranicemi mnichovského diktátu — Veřejný dotaz gen. Prehlovi.

Více realismu!

Vladimír Peřilský
 Je tomu již více než dva měsíce, co jsme vyložili náš program, první jeho část v celém článku. Stal jsem se v tomto článku včasným kritikem. Mnozí lidé jsou mi za to vděční, protože jsem jim ukázal, že náš program je realistický a že jsme se postavili na pevné základy. Většina lidí však byla zklamána, protože jsme nebyli dost konkrétní. Mnozí lidé jsou mi za to vděční, protože jsme jim ukázali, že náš program je realistický a že jsme se postavili na pevné základy. Většina lidí však byla zklamána, protože jsme nebyli dost konkrétní.

V posledním čísle 1. I. jsme uvedli otázkou, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

Frška na slavnostním politickém dnu. Tak znějí a poutá jako je dnes na Karlově náměstí, je v čem máli dráb vstáti!

Podobně, že jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

Cesta k dohodě

Ve posledním čísle 1. I. jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

Podobně, že jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

JAK DLOUHO JEŠTĚ?

Jak bylo naznačeno již v předloze BOHEMIA, rozhodne otázku, jak dlouho bude trvat jednání mezi námi a Němci. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jak dlouho bude trvat jednání mezi námi a Němci.

JAK DLOUHO JEŠTĚ?

Jak bylo naznačeno již v předloze BOHEMIA, rozhodne otázku, jak dlouho bude trvat jednání mezi námi a Němci. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jak dlouho bude trvat jednání mezi námi a Němci.

Podobně, že jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

Podobně, že jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

Podobně, že jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

Podobně, že jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

Podobně, že jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program. V tomto čísle jsme uvedli otázku, jaké hranice navrhuje náš program.

N Á R O D

Č.11-12/68-69/ Listopad-prosinec 1952 Ročník V.

NALÉHAVÉ ÚKOLY

Jedním z nejdůležitějších úkolů emigrace je pozorovat a učit se. Na dlouho je to snad úkol hlavní, protože - doznějme si to- všechny naše řeči o tom, že bojujeme proti komunismu a za osvobození našeho národa, jsou, mírně řečeno, chlubnou nadsázkou. Kolik komunistů jsme již potřeli, o kolik jsme přiblížili osvobození národa? Odpověď na to je nepochybná. Pokud někteří z nás neodpovědným nebo nestoudným způsobem komunismu přímo nepomohli a osvobození národa neztížili, my ostatní - a zase řečeno hodně umírněně- jsme ani na jednom ani na druhém poli nevykonali nic, co by stálo vůbec za zmínku. Ani jsme nemohli. Nemáme přece zatím ani mnoho možností. Doba přímého zápasu teprve přijde. Zatím žijeme v době vyškálování a příprav a v té máme především pozorovat, učit se od světa a myslet na to, co by mělo přijít.

Co pozorovat a čemu se učit? Pozorovat všechno a učit se všemu. Mnohému se musíme naučit, abychom byli schopní boje a ještě více je toho, co musíme poznat, abychom po boji mohli být užiteční národou. Jsou mezi námi ovšem zaslepení optimisté, a zdá se, že tvoří převelikou část exilu, kteří věří, že všechny problémy vyřeší světodějná událost vítězného návratu emigrace. Mezi námi jsou opravdu lidé, kteří věří, že národ vlastně nepotřebuje k svému blahu nic jiného, než abychom se vrátili a zaujali místa, jež jsme si v bezměrné neskromnosti přisoudili. Až se vrátíme - tak soudí- vydáme několik zákonů, rozdáme úřady našim přátelům a zavřeme všechny odpůrce, kritiky a neuctivé pochybovače. A hle, zázrak bude vykonán, země bude rázem oplývati mlékem a stridm a nastane blažený věk, alespoň pro vyvolence z řad emigrace.

Je už osudem NÁRODA rozcházet se v názorech s pošetilou částí emigrace. Nevěříme, že to jediné, čeho ná-

ep05

A 14.

Ceské listy

(The Czech News)

: Číslo - No.: 5.
: 9. února 1953. - February 9th 1953.
: Vydává ČESKÝ NÁRODNÍ VEJER
: V LONDÝNĚ.
: Issued by THE CZECH NATIONAL
: CORRESPONDENT IN LONDON.
: Redakce a administrace:
: Publishing Office:
: 25, Rouseau Road, London, W. 6, G. Britain,
: Tel.: RIVERSIDE 6701.

NOVÝ MOST

Vánoční číslo časopisu "Tribuna" všeobecně překvapilo. Vydávající jej zrním paterovani Čechoslováci, kteří kolaborovali a bolševizism. Iinozi z nich byli kdysi v předních řadách protiklerikálního boje. Dnes v exilu vystupují anonymně pod firmou zahraniční ústav Dr. K. Beneše. C vánočních radujdou objevili bl. Anžku Českou, francouzského katolického biskupa P. Claudela a význam finského katolicismu pro český národ. Jaký to obrát a souhlas - jaké pokrytectví!

Nás to nepřekvapilo. Víme dobře, že v kruhu šas. Tribuna rozhodují pouze taktické zřetelo. Tento nejpravdější a opravdu sensační tah však lze srovnati jen a podvodným manévry, jichž jsou byli svědky při prezidentských volbách v roce 1935. Tehdy bylo objeveno, že kandidát - pravidelný dopisovatel volnozáložnických listů z doby před 1. světovou válkou - byl odjakživa věrným symen církve římsko-katolické. Vedoucí Československé strany lidové a její zprostředkovatelé se přičinili všemi způsoby, aby o tom přesvědčili Vatikán. V říši tomu uvěřili a palčavě doporučili katolickým členům Národního shromáždění ČSR, aby hlasovali pro tohoto kandidáta - Dr. K. Beneše.

Po prezidentské volbě se na čírou náhodou podařilo odj operty, jež zakrývala skutečnost. Vycházel jsem právě po zvolení Dr. Beneše prezidentem a Vladimírovského sálu na hradech pražských, když tu náhle zalesknu známý mší hlas vystupující radostným vřavěním. "To se nám to povedlo!" - ani lehkoudu ruštinou prozradil vůta. Naklárál jsem se - je to opravdu sovětský vyslanec Alexandrovský, který si veselo mšal ruce. Cpojení mšal úspěchem bylo silnější než diplomatická zadrželivost, kterou jsem u něho vždy dříve pozoroval. Tato ruská slova na otevřela oči!

Když jsem se v r. 1935 vzal funkce místopředsedníka šs. generálního štábu a odjel na slovenský východ, vzdělál jsem se hodně i všemu, co se v hruse odehrávalo. Byl jsem voják, ne politik, nelyl jsem v žádné straně, ale muselo me zajímat, jak se vyvíjí zahraniční i vnitropolitické záležitosti. Když jsem jel vlakem z Košic do Bratis, setkal jsem se se slovenskými poslanci a senátory. Dozvěděl jsem se, že Hlinkova strana bude při prezidentských volbách prováděpodobně hlasovat pro Beneše. Překvapilo me to a proto jsem po příjezdu do Bratis pátral po příčině Hlinkova obratu k Hradu a Benešovi. Dozvěděl jsem se, že

Z KNIZY ROK POD HCRALII / str. 144-145/

V ulicích města bylo rušno. První výroční trh přivítal sem lidi ze všech okolních vesnic. Zima byla pořádná, mžalo jak se patří, prodáváci předalopovali a dýchali se na ruce, s šat jim vycházely obláčky páry, jak vyvolávali osny svého zboží a zvali kupující k svým stánkům. Zboží selezrné, nástroje pro hospodáře a řemeslníky, lílice a slinky na kávu, papuce a porculanové činky a dlouhý troudelí, nít, břitvy, latky, řezata a provazy, barvelitkové obrázky a arandělka, všechno se tu nabízelo ke koupi. Ale i /Pekračování na str. 2./

Měsíčník
 třetího ročníku
 Redakce a administrace:
 4149 W. 14th Street
 Chicago 23, Illinois
 Tel. LVandala 1-4333

NÁRODNÍ POLITIKA

UN a federalizace. — K novým Mnichovům? — Konec kletby Španělska.

**VOJÍŘ:
 ... MEZI NIMI PRAHA.**

Tendence je stejná: Události označují o rostoucí štěstí přítomnost nás, spojovníků, mezi nimi, stupně ostrost dějů a ohlédání naše smyslu a my — o a němi celý svět — vnímáme jen ty největší národy a největší výkvy, bychom je zase zopomeli pro události nové a nejnovější. Přítomné historie bouří kolm nás a hlučí v přívalu přeháje o odčinu, v němž jen ty největší státy světa ještě obryš svitno, na který jsme si zvykli. V tom svitu a chvatu vůle stále nových jme ztracili velkou část nejen tehla účinnosti a balistik, ale stali jsme se nájak ze zvyku nebezpečně bezostyšnými. . . .

Ale této osudové chybě všedního života nemáme a nemají si popřít vůleové národy. Oni mají vnitřní a čitit každou náhodou děje a viděti a to zejména náhodou nebezpečí i v seziplných záležitostech ohlédnutí-čeho hrdinů.

Nás národ máme jako celek žije už po léta v samém kráji smetáního nebezpečí. Jen krátká hranice se západem od nás dýchá jeho nálu, po položení v běhů věčného jeho dřívější periferie. Ten národ nemůže pracovat na své budoucnosti. Klidný pracovní kolektiv si neteže představit v prostředí tenze, ignoru, událostí a šlehaní. Vláda sama má zaměření záporné. Ono téžne národ k sobě odlu na úroveň národní periferie a vagonových kolonů. Ošlebočila jej nejen tenze. Rva mrazu ni hodnoty jeho sněde, květu má pátě, špiče jeho idealy a puští v něm vlecko, čím odděluo žil, čim si krátil svou cestu práce a čim si vyškvrnil svůj děrný úběl. Připadá si všemni odčinu.

Svět soudece kolem něj upadá do tmy, kde se stord každý sám o sebe. Někde bojuje, stěně zedpřeti, a svou vlastní zachovu a o svůj vlastní dech. Na víc mu nezbyvá už. Jiné má užší šťastnější. Já — šťastný. I když ví, že ho čekají těžké chvíle nějakého příšleho zápasu, buďte s bohatstvím úšim svou budoucnost. Mážno, že jen pro sebe, mážno, že a pro druhé, když ví, v tom movementu žili je patřimo jedine učo. To učo země ne záporčí a v celosti v Hlední světového dění a s čitlivostí a péčí zvěřehodnou židí opatně, ale již krotky svého národa v rozhodnutí úšil jeho dějin. Nemažte se daty a nedokládějte tenze fakt, tko zjevný, výčre pasivních, v pravdě politických úšil, které uděleli Němcko od své porážky od roku 1945.

Vítězný Adenauerovo, dneš jednorho z největších politiků Evropy, je vítězstvím Evropy. Je vítězstvím o vzájemném kládním korekce k nejvyššímu říši západní Evropy. A ten kámen byl položen po předchozích výpočtech, kalkulacích a dokončených plánech. Na spolupříteli a z re-

(Pokračování na 2. str.)

**J. A. MALOSTRANSKÝ:
 NE PODLE SLOV, ALE ...**

Jediným výsledkem poslední války jsou politické, hospodářské a kulturní náruhy Evropy. Národní režimy, ostle se stávají proti mezinárodnímu konsensu, ale současně svou dynamičností ohrožují demokratickou formu býv. křesťanského Západu, byly v poslední válce poraženy. Politické krize, které dovedly Evropu ke druhé světové válce trvé. Správně hodnoceno — již více se přibližuje.

Nad Zápádní demokratickou vlnu Demokracie měč neměně zřehobně totoletního absolutismu.

Zápádní demokracie potvrdila dnes hrděný rozsoch politikých omylu a chyb, dvojnásobně více. Všechně koalice s nymjímli vnitřním napětím, již má byla vstřední osudným způsobem ukázaná cesta komunistickeho totalismu do srdce Evropy, před bouři záporu a na Blízký Východ. A nikdo neví, kterým směrem bude socialistické imperativismu pokračovat na své cestě k porážení Zápádních demokracií. Jen málo lidí na Západě osazní komunistické taktice a již málo odpovídání lidí má odváhu se nekompromisně exponovat v boji proti obecně maskovaným jeho komunistickým, kteří se dovodu skryjí v demokratických institucích.

Je třeba popřít vnitřní a současně vnější, které se vinnu ostle chyby dostaly pod okované bý komunistického absolutismu. Lidem na Západě je snad ještě těžší uvěřit v účinnost šťastných bláznů. Ale právě lidé na Západě mají být nejvíce přehlední o předvídatelné těchto vývoje. Jen tak je možno zabránit katastrofálnímu rozšíření komunistického absolu-

tismu. Nabeť všude tam, kam zkravěldí náde bou šířeno, je konec svobody, je konec lidskosti a je taká konec demokracie i když mnozí náruzy nové uvolnění komunistických stětu tomu nenavěštějí.

Mnohý na Západě se učňuje epokovaným tvrzením, že "u nás není tak velký počet organizovaných příslušníků komunistické strany, proto nemůžeme mít obavu..." a zapomíná, že stejně tomu bylo i v mnoha bý demokratických státech Střední a Východní Evropy, kde dnes komunistické absolutismu vládne. — Komunistismus sám o sobě není tak nebezpečný — ušlehl o dozření moci. Projev se v celé své bestidnosti v době, kdy eil je dvožen. Zlázkou moci se již pok nedá vyvat legálními prostředky. Demokracie se může dokonce bránit i zákozem komunistické strany ve stěte, což by mnoho stávie ze své záporu a politické ústředivosti. Ale demokracie obale neochopila smyslu smázení socialistické politiky, kteří jsou pro ni dostalo vstřední nebezpečí. Schováni v Trojském koni s demokratickým náhledem, naše cestu komunistickým záměsím, rozvoje krotk za krotkem křesťanskou tradici Západu a v konečné fázi svého politického smázení uvádí komunističtí vstřední krotk úplně.

Rozvrtné snahy socialistů všech barev jsou v demokratickém státu ušlehlé pravidlem, které dává všem politickým stranám stejné možnosti k získání voličských hlasů. Zapomněli se při tom na staré a dožad přístře přehledně výslovných předků II. Sociálistické Dělnické internacionály, v němž bylo zřehobněno, že není pod-

statelných ideologických rozdílů mezi II. a III. Internaciovou (rozumějí komunistickou). A lidé jako Leon Blum, Otto Bauer, Franz Adler a Arlee pro vztupu socialismu náku znamenali. Jejich jediné a vědné námětko proti komunistické rozptávě vedy bylo, že "komunisté rozdušili organizované ředy svého proletariátu v jeho boji za zničení liberálního kapitalistického řádu". Někto mohlřádně, pochopělně-li trochu spěti na činnosť a konečně splnitoli obou socialistických organizací v dneš komunisty ovládných státech.

Jelikož v r. 1928, na sjezdu II. Sociálistické Dělnické Internaciové v Brnuaku, kde se zúčastnily všechny socialistické strany Evropy, vydalo vo řené vedení sjezdu zřehobně prohlášení: "My, člensvi II. Sociálistické Dělnické Internaciové jsou dees, stejné jako v minulosti, přemě rozhodně ukáží, že nebudeme nikdy nepřátelské činnosti kapitalistické vlády a proti každému kontroverzálnému úšeku." Vádně mírní otáčením prohlášení bylo potvrzeno historické spolupříteli socialistických a komunistických stran v průběhu druhé světové války a konečně v době poválečné ve všech nových sateletních státech Sovětského Svazu; kde socialisté spojili s komunisty vytvořili nový režim volně kapitalistické vlády. Na této skutečnosti nic nezmeněti šlože okolnosti, že nakonec někteří vedoucí socialisté "uvěrnili" na Západ. Zde opět zřehobně demokratické politické ústředivosti a smyslu pro občasný výboud jedince jem dšně nové pole působnosti pro jejich demokratickí nebezpečnou "trojskou" politiku.

Také činnost německých socialistů a jejich opozice Adenauerově vládě dšvě tužší stejví žil. Někto nikterak odporozněn přehledněno, že podstatní by přehledněno (zdroj na 2. str.)

FEUILLETON

JIRÍ KOC:

PODZIM.

Vzpomínky jsou zachovalé uschým kufim v neobčilí. . . .
 Jarožek. Drománie měšid.

Přávo, kterým dýchávala Praha v doběch hlubokého míru uprostřed živých jarmích měšic, vůně, kterou obtekaly její vody stovkátou metropoli, nezahledno. Hrájícím svitrem slunce, deka kufim žerit myšlence slovíti Pruský jaro. Žal, že někoho nenapadělo usloviti i kouzlo prázdných podzimů. . . .

To už se u nás nastívali zvrchitý a náky kolm sv. Václava dokonce přiláči i první sněh. Ale sněhy mohli přiláči kufim, které ještě nechtě odpovíkat na pódě, protože nemli dlouhého tvrdni.

Vzpomínám na prázdný podzim jako na čas, kdy se vdm Praha přiblíže k stenci nejvíce. Ve varduhu již nekrouží již jakékoliv zastupitelství smiču, již se nezavřu kufim a plováren a hřilí. Již umřelo i zpěv ptačiv v prázdných sodech. Ne, není to doba smutku a lítosti nad odcházejícím létem, nad jásáním, lžtkavnými rozvolněným létem s horoujícími sluneční a rychleji pulzující kufim. Prázdný podzim nese v sobě říchu modlitbu dikú se dary předcházejících měšiců. Připoví v německých stádku vnitřní vynuodění a s ním vnese hrdý klid do duše. Odvěde vás láskyplně zpět do

černového labyrintu prázdných uliček o náměstí, poleč a kostelů, do libeřné zřehobněno šumu včelkome, je-muž jite na šes polatle unikoli. . . . A strany prázdných zábrnc se přichodí do pestré kufim měňavých barev, pod nočima zotrnu změňavá zvoně pruní spode láty, a naveče, když se do prázdných ulic vnese polovně pavučiného záporu, jakoby vás někdo vzal do málo milující náruče a učil vás mazdřati tise let opěkověněna tajemství Libušino másto. . . .

Vycházíme do takového podzimního podvězera — na úšle a prázdné mástské knihovny na Mendelově náměstí. A dšma se viero Plzeňského ož ne malé náměstíčko před Novou rodnici. Ted' zotrnu trochu pcpřchová. Navědně. Přijde učim i k hospodě u Zelené řoby a už jsme v podlézku lesopřeků, kde je jedné ho mláznutí hodnotněti — buďto, dá ně se odava věde mástr adu a corary přiláči jenom okněkam. Sedí tam, obklopen chromatry jako hlázdo čou, a vidíte ho jak se nakládi ke své dšvěné práci, meje v očim dšmu virtuózní resozutou čouku s dšvěným tuškem. Pročtěme pod loubem od na jeho konec potí starobývnou dšmu železátě V. J. Rotta s Alšovými freskami. Tedy v těch měšicích už to dšmo zroměněniovití a ušlehl přičod na Štanovské náměstí. Ale jelikož předtím to byl lávovský kufim podívno, který pavidl na vepřidku dlouhotádně bšně a vyplavalo je na šle vřily.

Vycházíme z podlézka — jeťe

trouhu mřholi — zavodíme pohledem o úšleky vykouzenou křtu osobně mlize stord kufim uprostřed Malého náměstí a pceděme Richtrovým náměstím domem do uličky kaželní, do Michalček, kde je průchod, a nichť ani navle. . . . Vybereme si ten vjevo, který je pokračováním Železných dveří. Uprostřed dvoře sedával bškřavý stádek, hvocij — snoc jako jehož je posležených — na podvěbný struný nástroj, který stáčetní vymaže! — na staročskou nářnu. Pomájejte? Vycházíme do Malenřichovy ulice, včilyčky plně lidí, včilyčky tláně jako hrdlo obravské položeně kufim, jeťe již těse je Václavské náměstí. Z náho ten proud stěš, tedy se tise i šim. Jdeme vřahu k Městku, kolem Společité a uličky v Kozácku, kde už máji zvoně krámky. Jelikož čime ve vřahu vřahu kaženi, které tu za de prázdnějšky řeny v šlečích na rohu Rerřických. — Afatit se lesine a chodky vydějeje po krávkě čim delší vřidim potek mokřé vřahovčily. Také na potlí k čimtošle čim dšvěných dnů prázdného podzimu. Kráčíme vřahu k azeměno do, k vřahovčily, prázdnosti největšího budově másto. Jdeme nevíděti, dšme ve vzpomínce, ozněně vřidlem zřehobněvajících reozových reklam a pceděme čimvěním výkřadčím skřini, kolem nás šlečejí lidé, nočima a do, k vřahovčily, ž, tromaje zvoně, a kvěřen k dšvěno hrdbo orchestru, splývšme s řidky a bučim srdcem srdce Evropy. . . . dšme nemožným, zakřiveným, zkrvavěním.

KŘEŠŤANSKÁ DEMOKRACIE

ZPRAVY KŘEŠŤANSKO-DEMOKRATICKÉHO HNUTÍ V EXILU

BULLETIN

DU MOUVEMENT DÉMOCRATE CHRÉTIEN TCHÈQUE
DER TSCHECHISCHEN CHRISTLICH-DEMOKRATISCHEN BEWEGUNG
OF THE CZECH CHRISTIAN DEMOCRATIC MOVEMENT

č. 5. - Září-říjen 1954.

SVATÝ VÁCLAVE, VRÁT SVÉ ZEMI POŽEHNÁNÍ
VOLÁ TĚ TVŮJ LID, VRÁT SVÝM DĚTEM KLID...

ROOM 16 131, YORK AVENUE, NEW YORK 21, U. S. A.

ČESKÝ HLAS

Circular of the Free Czechs Union in Australia.
Oběžník České Jednoty v Austrálii.
Expedition: M. Subrt, 34. Sanderson St.,
West Yarraville - Vic. - Australia.

Melbourne, 15. května 1955.

Číslo 5.

K. Hudousek

Rakouská svoboda jako důkaz!

Rakousku se dostalo svobody - Československu poroby!
Rakousko nemělo uznané exilové vlády a nikdo nehařil v době války jeho zájmy u Spojenců.

Nebylo rakouských politiků, kteří by přinesli národu Národní frontu, zakázání občanských politických stran a vše ostatní, co bylo lidu CSR přesens-
továno jako "užasná práce v exilu na zachránění svobody státu."

Nebylo v Rakousku lidí, kteří by mohli říkat, že bez nich a jejich čin-
nosti v exilu, by byl osud Rakouska horší. Rakousko bylo prostě "ubchá po-
ražená země, která byla obsazena všemi Spojenci." Země, která měla asi 36
politických stran. Jak směšné že? A práce "36 směšných stran" dokázalo
udržet nezávislost Rakouska, zatím co politikové z Národní fronty v CSR,
kterým 36 rakouských politických stran bylo pro smích, přes všechny válkole-
pé styky a schopnosti, dovedli Československo již před deseti roky do
otročtví.

Podepsání smlouvy o samostatnosti Rakouska, udělalo definitivní škrť
přes všechny napsané i řečené pohádky a báje, "co by nás strašného čekalo
bez práce hrdinné zahraniční vlády."

Dnes je jasné vidět, že kdyby tito lidé nepřekázali svým zachraňením
normálnímu vývoji, byl by s. všakerou patrností osud Československa na vlas
stejný osudu Rakouska. "edy samostatnost, se všemi stranami a s všakerým
politickým balastem, ale SAMOSTATNOST!"

Samostatnost bez statisíců mrtvých, žalářovaných a národem ztřeštěným.
Bez vykořisťování naší země bolševiky a bez našeho exilu.

Prstenův senátní podvýbor vyšetřil a předložil parlamentu Spojených
Států, že na zkomunisoání CSR má vinu Národní fronta, která potlačila všo-
chny občanské strany! Samostatné Rakousko jen tento posudek podtrhuje a do-
tvrzuje. Nezdáloží na tom, kdo byl v této záležitosti vyslyšen a zda to by-
li příslušníci té neb jiné strany. Pravda zůstává pravdou, necht jí říkat
kdooliv. Každý kdo ctí pravdu a také všichni příslušníci stran občanských
musí potvrdit, že usudek vyšetřovacího výboru byl naprosto správný.

Rakousko prý má být neutralisováno a odzbrojeno, jako soudást neutrál-
ního pásma mezi blokem bolševickým a demokratickým. Zprávy říkají, že proti-
požadavek USA bude vytvoření neutrálního Polska a Československa, i když
jde prozatím jen o kombinace západního tisku, je třeba říci, že CSR a Pol-
sko nemohou být neutrály, pokud v nich nebudou svobodné volby a pokud v nich
bude komunistická diktatura.

Svobodné Rakousko je skutečnost. Svobodné Československo a svobodné
volby v něm, to je ještě ve hvězdách, díky všehoschopným, ale v politice
neschopným politikům druhého a třetího exilu.

Smělým vzletem slunci vstříc!

V. L. Borin.

Češi jsou strašně vzletný národ. Založili si Sokol a hned b. těli "výš,
stále výš, smělým vzletem slunci vstříc..." Už by měli být vlastně dávno na
slunci, als nevěšlo jim to časově, nemají ještě dostavené chalupy. Plot u
zahradky také třeba natřít, barva je drgná, nutno dělat přes čas a tak cel-
kem vzato není času na slunce.

Nu doletěli jsme až do Austrálie a jsou volby ve Victorii. Na výsledku
těchto voleb plně nezáleží. Liberální demokrati, kteří zaspali 100 let vý-
voje, věří sice, že většina v parlamentě je moc. Komunisté však na pavěry
nevěří a vědí, že moc je v klíčovém průmyslu, v závodech. Ruští demokrati
měli v unoru 1918 absolutní většinu v parlamentě, ale tato většina jim ne-

17. listopad 1939.

SBORNÍK

1

1956

Cena DM 4.— (1.— \$)

S. GHELFAND:
Americký zázrak

UNIV. PROF. Dr. R. WIERER:
Poslání federalismu

SIRIUS:
Otrokáři svého národa

BENEDIKT:
17. listopad 1939

VL. PEKELSKÝ:
Nový kurs v ČSR

ARCHIV BOHEMIA:
Cesta ke komunismu

FR. JANÍK-HORÁK:
Přehled našeho exilu

DR. K. A.:
Pravda o 1. odboji

DR. O. K. OBERLAND:
Odsun sudetských Němců

DR. J. PRAŽÁK:
Jak se znárodňovalo

XYZ:
Kdo tehdy zklamal?

ROZPRAVY

LIST KŘEŠŤANSKO-DEMOKRATICKÉHO Hnutí V EXILU

ROZPRAVY, journal du Mouvement démocrate-chrétien tchèque en exil.

Redacteur en chef: S. GHELFAND, 47, rue Brichaut, Bruxelles.

Imprimerie: Cologne, Allemagne, 54-58, Hansemann Str.

Říjen-listopad — 1957 — Octobre-Novembre

Ročník V. číslo 3.

OBSAH :

Čtyřicet let socialismu.

V úloze Kasandry. . .

Pracovní podmínky v SSSR

Poznámky a polemiky

Čtyřicet let socialismu

(Psáno pro soudruhy z Anti-American Committee for Alger Hiss-Europe)

S. GHELFAND

Soudruzí,

Komunisté v Rusku měli čtyřicet roků času, aby prokázali, že socialistické vlastnictví výrobních prostředků představuje vyšší stupeň ve vývoji lidské společnosti. Měli a mají k dispozici mocenské prostředky, jakých neměli ani starověcí satrapové. Rozkazují monopolně desítkám milionů pracujících a opírají se o největší policejní aparát, jaký kdy byl v dějinách lidstva. Ne-prokázali však, že socialismus je vyšší a pokrokovější soustava, než společnost založená na soukromém podnikání. Právě naopak, dnes již nemůže být pochybností o tom, že socialistická organizace výroby a práce je největší překážka hospodářského a sociálního pokroku.

Fr. Janík-Horák napsal v „Bohemii“ velmi správně, že i kdyby se komunistům podařilo vytvořit blahobytné podmínky života, musili bychom přece bojovat proti komunismu, protože je to nemravní systém. Nemyslím však, že by se komunistům podařilo někde vytvořit blahobyt, neboť je již v samé povaze protipřirozených a nemorálních společenských řádů, že jsou choré veskrz naskrz a nejsou schopné zdravého vývoje. Ovšem, sovětsí vědci a technici se nyní vyznamenali svými „sputníky“. Avšak, když prostý sovětský občan jede vlakem třeba z Irkutsku do Moskvy, pak jistě závidí i tomu psu, kterého poslali na smrt do meziplanetárního prostoru, jelikož těch několik dnů cestování vlakem v Sovětském svazu je utrpení, o kterém my tady na kapitalistickém Západě nemáme ani ponětí. V Československu měli komunisté a přířazení socialisté příležitost již od r. 1945, aby dokázali, že socialismus

Je mojí stjernou nesoci-
alistický spis z /str. 80/

SBORNÍK

Bohemia

S. GHELFAND:

Co dělat?

DR. O. K. OBERLAND:

Odsun a čl. právo (II.)

DR. J. A. BAŤA:

Morální ekvivalent války

DR. H. RIPKA:

Masaryk, Beneš a SSSR

DR. PAUL SCHORLEMMER:

Češi a Němci v literatuře

JOSEF BOUŠA:

Wilson neuznává TGM

R. KOPECKÝ:

Volba B. Víkové-Kunětické

VL. PEKELSKÝ:

ČSR včera a dnes

JAN KLÁNSKÝ:

Cizí občanství a mravnost

4

1960

Cena DM 4.-(1.-\$)

MODRÁ REVUE

kulturně politický měsíčník

1962

Ročník VIII. Číslo 5.-6. (89.-90.) Květen - červen 1962.

Vydává dr. Jan Beran s redakční radou
ROTTERDAM, Postbox 98

Zkratky:

ABS	Archiv bezpečnostních složek
ag.	agent
AJ	archivní jednotka
AK	Armija Krajowa
AMU	Akademie múzických umění
arch.	archivní
atd.	a tak dále
AV ČR	Akademie věd ČR
AZ NP	Automobilové závody národní podnik
BBV NS	Branně-bezpečnostní výbor Národního shromáždění
býv.	bývalý
CIC	Counterintelligence Corps
CO	civilní obrana
č., čís.	číslo
ČCE	Československá církev evangelická
ČKDH	České křesťansko-demokratické hnutí
ČNR	Česká národní rada
ČNV	Český národní výbor
ČOS	Československá obec sokolská
ČR	Česká republika
ČSAV	Československá akademie věd
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní republika
ČSL	Československá strana lidová
ČSLA	Československá lidová armáda
ČsRS	Československá republikánská strana
ČSSD	Československá sociální demokracie
ČSR	Československá republika
ČSSR	Československá socialistická republika
ČSVTS	Československá vědeckotechnická společnost
ČSVÚ	Československý svaz výtvarných umělců
ČSZÚ	Československý zahraniční ústav
ČTK	Československá tisková kancelář
ČVUT	České vysoké učení technické
DAJ	digitalizovaná archivní jednotka
DPA	Deutsche Presse Agentur
DS	digitalizovaný soubor (strana)
ERU	Economic Research Unit
FF UK	Filozofická fakulta Univerzity Karlovy
FMV	Federální ministerstvo vnitra

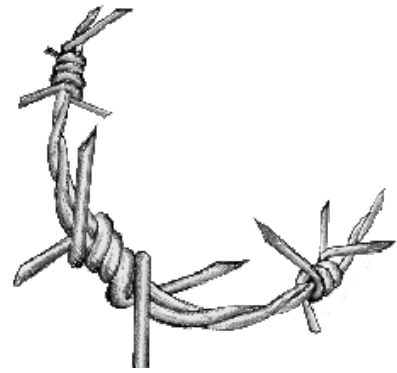
FS	Federální shromáždění
FÚ ČSAV	Filosofický ústav Československé akademie věd
GŘ	Generální ředitelství
HG	Hlinkova garda
HPS	Hlavní politická správa
HSLŠ	Hlinkova slovenská ľudová strana
HV KSČ	Hlavní výbor Komunistické strany Československa
JRD	Jednotné robotnícke družstvo
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
KAN	Klub angažovaných nestraníků
K-231	Klub 231
KAN	Klubu angažovaných nestraníků
Kčs	koruna československá
KNV	Krajský národní výbor
KPV	Konfederace politických vězňů
KS	kapitalistické státy
KS SNB	Krajská správa Sboru národní bezpečnosti
KSČ	Komunistická strana Československa
KSF	Komunistická strana Francie
KSS	Komunistická strana Slovenska
KÚNZ	Krajský ústav národního zdraví
KV StB	Krajské velitelství Státní bezpečnosti
KV KSČ	Krajský výbor Komunistické strany Československa
KZUP	Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich
LM	Lidové milice
MěV	ČSS Městský výbor Československé strany socialistické
MěV	KSČ Městský výbor Komunistické strany Československa
MGB	Ministerstvo státní bezpečnosti
mm	milimetr
MNO	ministerstvo národní obrany
MNV	místní národní výbor
MO	Ministerstvo obrany
MV	Ministerstvo vnitra
MVD	Ministerstvo vnitřní věcí
NA	Národní archiv
NAD	Národní archivní dědictví
nar.	narozen
ND	Národní divadlo
NDR	Německá demokratická republika
NEPO	nepodmíněně
NKGB	Lidový komisariát státní bezpečnosti
NKVD	Lidový komisariát vnitřních věcí
NP	nepodmíněně
NPT	nápravně pracovní tábor

NS	Národní shromáždění
NSR	Německá spolková republika
O VB	oddělení Veřejné bezpečnosti
OBZ	obrné zpravodajství
ODS	Občanská demokratická strana
oper.	operativní
OS	odnětí svobody
OUN	Organizace ukrajinských nacionalistů
OÚNZ	Okresní ústav národního zdraví
OV KSČ	Okresní výbor Komunistické strany Československa
OVŠ StB	Odbor vyšetřování Státní bezpečnosti
PF UK	Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy
PLR	Polská lidová republika
PNS	Poštovní a novinové služby
pozn.	Poznámka
PPS	pomocníci pohraniční stráže
přísl.	příslušník
PS	Pohraniční stráž
PSVB	Pomocná stráž Veřejné bezpečnosti
PÚHLMP	Projektový ústav Hlavního města Prahy
PÚV	předsednictvo ústředního výboru
RAJ	Restaurace a jídelny
reg.	registrační
RFE	Radio Free Europe
RMNO	rozkaz ministerstva národní obrany
ROH	Revoluční odborové hnutí
RSČ	Rada svobodného Československa
RSE	Rádio Svobodná Evropa
SAV	Slovenská akademie věd
SB	Služba Bezpeky
SB	Svaz brannosti
Sb.	Sbírka
SČSP	Svaz československo-sovětského přátelství
SD	Sicherheitsdienst
SEO	Statisticko-evidenční odbor
SLP	Společnost pro lidská práva
SNA	Slovenský národní archiv
SNB	Sbor národní bezpečnosti
SNR	Slovenská národní rada
SODM	Sdružení organizací dětí a mládeže
SRN	Spolková republika Německo
SSSR	Svaz sovětských socialistických republik
StB, ŠtB	Státní bezpečnost, Štátna bezpečnosť
stržm.	strážmistr

SÚ MV	Studijní ústav Ministerstva vnitra
SV Stb	Správa vyšetřování Státní bezpečnosti
SVS	Svaz vysokoškolského studentstva
SVVŠ	Střední všeobecně vzdělávací škola
šstrážm.	štabní strážmistr
t.r.	tohoto roku
tj.	to jest
TS	tajný spolupracovník
ÚDVZK	Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu
UK	Univerzita Karlova
UPA	Ukrajinská povstalecká armáda
USSR	Ukrajinská sovětská socialistická republika
ÚV ČSTV	Ústřední výbor Československého svazu tělesné výchovy
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ÚV NF	Ústřední výbor Národní fronty
VB	Veřejná bezpečnost
VC	vízový cizinec
VHÚ	Vojenský historický ústav
VKR	vojenská kontrarozvědka
VO StB	Velitelství oddílu
VONS	Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných
VPA KG	Vojensko-politická akademie Klementa Gottwalda
VŠE	Vysoká škola ekonomická
VŠP ÚV KSČ	Vysoká škola politická Ústředního výboru Komunistické strany Československa
VÚ	Výzkumný ústav
VV KSČ	Vysokoškolský výbor KSČ
ZDŠ	Základní devítiletá škola
zemř.	zemřel
ZO	základní organizace
ZSGŠ	Zpravodajská správa Generálního štábu
ZÚ	zastupitelský úřad
ZÚ KS	zastupitelské úřady kapitalistických států

Obrazová příloha

Ministr obrany Martin Stropnický se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu a jejich rodinami dne 27. 2. 2015

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Ministr obrany Martin Stropnický se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu a jejich rodinami dne 21. 9. 2015

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Čestná stráž AČR se standartou během slavnostního předávání ocenění účastníkům odboje a odporu proti komunismu dne 21. 9. 2015

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Jiřímu Tichému dne 11. 12. 2015

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministryně obrany Alena Netolická se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu a jejich rodinami dne 11. 12. 2015

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

*Dne 11. 12. 2015 převzal osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu pan prof. Vilém Prečan
Zdroj: Archiv OKP MO ČR*

*Projev ministra obrany Martina Stropnického u příležitosti slavnostního předání osvědčení o účasti
v protikomunistickém odboji a odporu dne 13. 5. 2016*

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Ministr obrany Martin Stropnický předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Otmaru Olivovi dne 13. 5. 2016

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Jiřímu Hrdinovi dne 22. 11. 2016

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Ministr obrany Martin Stropnický se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu a jejich rodinami dne 13. 5. 2016

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu paní Monice Le Fay dne 22. 11. 2016

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Dne 22. 11. 2017 převzal osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu pan Josef Maraczi

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Jaroslavu Vaňkovi dne 22. 11. 2016

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Paní Jiřina Bohdalová přebírá od náměstkyně ministra obrany Aleny Netolické osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu za svého otce Františka Bohdala dne 22. 11. 2016

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu a jejich rodinami dne 22. 11. 2016

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu paní Tereze Boučkové dne 29. 3. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu paní Zdeňky Gruntorádové dne 29. 3. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu paní Květě Princové dne 29. 3. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Luboši Rychvalskému dne 29. 3. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Jaroslavu Spurnému dne 29. 3. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Janu Vodňanskému dne 29. 3. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu a jejich rodinami dne 29. 3. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Jiřímu Gruntorádovi dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Milanu Horáčkovi dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Jaroslavu Kolčavskému dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Jáchymu Topolovi dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Janu Rejžkovi dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Josefu Janičkovi dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Karlu Sidonovi dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Vladimíru Drápalovi dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Náměstkyně ministra obrany Alena Netolická se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu a jejich rodinami dne 6. 9. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Projev ministra obrany Martina Stropnického u příležitosti slavnostního předání osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu dne 9. 10. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Ministr obrany Martin Stropnický předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu Bc. Františku Stárkovi dne 9. 10. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Ministr obrany Martin Stropnický předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu panu prof. PhDr. Miloslav Bednářovi, CSc., dne 9. 10. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Ministr obrany Martin Stropnický předává osvědčení o účasti v protikomunistickém odboji a odporu paní RNDr. Kamile Bendové, CSc., dne 9. 10. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Ministr obrany Martin Stropnický se všemi oceněnými účastníky odboje a odporu proti komunismu dne 9. 10. 2017

Zdroj: Archiv OKP MO ČR

Vyjádření úcty a vděčnosti

3. sborník o protikomunistickém odboji

Pavel Žáček a kol.

Autorský kolektiv: Markéta Bártová, Daniel Běloušek, Lukáš Havel, Martina Hořčíčková, Jan Cholínský, Václava Janděčková, Pavel Kugler, Josef Mička, Jan Mikulík, Peter Rendek, Jiří Řezníček, Radek Schovánek, Jerguš Sivoš, Dalibor Státník, Veronika Stehlíková, Vítězslav Suchomel, David Svoboda, Josef Štípský

Vydalo Ministerstvo obrany České republiky – VHÚ Praha

Adresa: Vojenský historický ústav Praha
U Památníku 2, 135 00 Praha 3 – Žižkov

www.army.cz
www.vhu.cz

Do tisku připravil odbor prezentační a produkční VHÚ Praha
Rooseveltova 23, 161 05 Praha 6

Odpovědný redaktor: Milena Krejsová

Výtvarné řešení a zlom: Andrea Bělohávková

Fotografie a obrazové přílohy: PhDr. Pavel Žáček, Ph.D.

1. vydání

Dáno do tisku: únor 2018

Tisk: Vojenský geografický a hydrometeorologický úřad Dobruška

Kopírovat, překládat a rozmnožovat publikaci bez souhlasu vydavatele je zakázáno.

NEPRODEJNÉ

